

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот

2020 оны 05 дугаар сарын 08-ны өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ ТУСГАЙ ДУГААР XIII БОТЬ

ГАРЧИГ

151. Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах Марракешийн хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протокол3495
152. Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах Марракешийн хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протоколын хавсралт Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээр.....3496

ТЭЭВРИЙН САЛБАРЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

153. Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенц3532
154. Олон улсын иргэний нисэхийн конвенцын гурван хэлээрх эх бичвэрийн тухай протокол3556
155. Олон улсын иргэний нисэхийн конвенцын адил хүчинтэй дөрвөн хэлээрх эх бичвэрийн тухай протокол3558
156. Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протокол (83 дугаар зүйл).....3561
157. Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протокол (3 дугаар зүйл).....3562
158. Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протокол (56 дугаар зүйл).....3565
159. Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протокол (50a дугаар зүйл).....3566
160. Олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэгтгэх тухай конвенц3567
161. Агаарын харилцааны дамжин өнгөрөх олон улсын хэлэлцээр.....3586
162. Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн олон улсын баталгаат эрхийн тухай конвенц.....3589
163. Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн олон улсын баталгаат эрхийн тухай конвенцын агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид тусгайлан хамаарах протокол3616
164. Олон улсын агаарын тээврийг либералчлах тухай олон талт хэлэлцээр3633
165. Олон улсын агаарын тээврийг либералчлах тухай олон талт хэлэлцээрт оруулах нэмэлт, өөрчлөлт3650
166. Замын хөдөлгөөний тухай конвенц3651
167. Замын дохио, тэмдгийн тухай конвенц3702
168. Олон улс хоорондын авто замаар ачаа тээвэрлэх гэрээний тухай конвенц.....3762
169. Азийн авто замын сүлжээний тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр3777
170. Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр3793

ӨМНӨТГӨЛ

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн тусгай дугаарын XIII ботид Монгол Улсын нэгдэн орсон тээврийн салбарын олон улсын гэрээ болон Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах Марракешийн хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай протоколын хавсралт болох Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийг нэгтгэж та бүхэнд толилуулж байна.

Сүүлийн жилүүдэд манай улсын гадаад худалдаа тогтмол өсч, гадаад худалдааны балансын хувьд экспортын орлого импортоос илүү дүнтэй гарч байгаа нь улсын нийт эдийн засгийн хөгжилд чухал нөлөө үзүүлж байгааг цаашид үргэлжлүүлэн хадгалах, эл зорилгоор Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг дэлхийн зах зээлд саадгүй, түргэн шуурхай тээвэрлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байгаа билээ. Энэхүү шаардлагыг хангахад манай улсын хувийн хэвшлийн байгууллагууд чухал үүрэг гүйцэтгэнэ гэдгийг тэмдэглэх нь зүйтэй юм.

ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээр, тээврийн салбарын олон улсын гэрээний албан ёсны орчуулгыг “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн тусгай дугаарт хэвлүүлснээр Монгол Улсын гааль, зам тээврийн салбарын төрийн байгууллагын ажилтнууд болон шүүх, прокурор зэрэг хууль сахиулах байгууллагын ажилтнууд төдийгүй олон улсын худалдаа, тээвэр, ложистикийн салбарт ажиллагсдын өдөр тутмын ажилд нь гарын авлага болж, тэдний үйл ажиллагаанд тус дөхөм болохын зэрэгцээ дурдсан салбарт үүсч болзошгүй зарим асуудлыг олон улсын эрх зүйн хүрээнд шийдвэрлэх, ачаа тээвэрлэлтийн зардлыг бууруулахад чухал ач холбогдолтой гэж үзэж байна.

Эцэст нь энэхүү ботийг хэвлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэн хамтарч ажилласан Зам, тээврийн хөгжлийн яаманд талархал илэрхийлье.

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ
САЙД

Д.ЦОГТБААТАР

**151. ДЭЛХИЙН ХУДАЛДААНЫ БАЙГУУЛЛАГА БАЙГУУЛАХ
МАРРАКЕШИЙН ХЭЛЭЛЦЭЭРТ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ПРОТОКОЛ**

*2013 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр баталж,
2017 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Дэлхийн худалдааны байгууллагын Гишүүд,

Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийг хэлэлцээд;

Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах Марракешийн хэлэлцээр (цаашид “ДХБ-ын хэлэлцээр” гэх)-ийн 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу баталсан Ерөнхий Зөвлөлийн WT/L/940 тоот баримт бичиг орсон шийдвэрийг үндэслэн;

Дараах зүйлсийг хэлэлцэн тохиролцов:

1. Энэхүү протокол нь 4 дэх хэсгийн дагуу хүчин төгөлдөр болсноор протоколд хавсаргасан Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээр нь ДХБ-ын хэлэлцээрийн 1А хавсралтын нэмэлт, өөрчлөлт болох бөгөөд Хамгаалалтын арга хэмжээний тухай хэлэлцээрийн дараа бичигдэнэ.

2. Бусад гишүүд хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд энэхүү протоколд тайлбар хийхгүй.

3. Энэхүү протокол нь Гишүүдэд нэгдэн ороход ийнхүү нээлттэй болно.

4. Энэхүү протокол нь ДХБ хэлэлцээрийн 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтын дагуу хүчин төгөлдөр болно.¹

5. Энэхүү протоколыг Дэлхийн худалдааны байгууллагын Ерөнхий захиралд хадгалуулах бөгөөд тэрээр протоколын баталгаат хуулбар болон 3 дахь хэсгийн заалтын дагуу протоколд нэгдэн орсон тухай мэдэгдлийг бусад Гишүүн бүрт шуурхай хүргүүлнэ.

6. Энэхүү протоколыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу бүртгүүлнэ.

Женев хотноо хоёр мянга арван дөрвөн оны арван нэгдүгээр сарын хорин долооны өдөр англи, франц, испани хэлээр тус бүр нэг хувь үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

* Монгол Улс 2016.11.24-нд нэгдэн орсон

¹ ДХБ хэлэлцээрийн 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн дагуу соёрхон баталсан Гишүүдийн тоог гаргахдаа протоколыг баталсан тухай Европын Холбоо өөрийнхөө нэрийн өмнөөс болон Гишүүдийнхээ нэрийн өмнөөс хадгалуулсан баримт бичгийг тоолохдоо протоколыг баталсан ЕХ-ны гишүүн улсын тоог ДХБ-ын гишүүнээр элссэн ЕХ-ны гишүүдийн тоотой тэнцүү байхаар бодно.

**152. ДЭЛХИЙН ХУДАЛДААНЫ БАЙГУУЛЛАГА БАЙГУУЛАХ
МАРРАКЕШИЙН ХЭЛЭЛЦЭЭРТ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ПРОТОКОЛЫН ХАВСРАЛТ**

ХУДАЛДААГ ХӨНГӨВЧЛӨХ ХЭЛЭЛЦЭЭР

Гишүүд,

Сайд нарын Дохагийн тунхаглалын хэлэлцээрийг анхааран үзэж;

Сайд нарын Дохагийн Тунхаглал (WT/MIN(01)/DEC/1)-ын 27 дугаар зүйл, 2004 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдөр Ерөнхий зөвлөлөөс баталсан Дохагийн үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн шийдвэрийн D Хавсралт (WT/L/579), түүнчлэн Сайд нарын Хонг Конгийн тунхаглалын 33 дугаар зүйл болон E Хавсралт (WT/L/579)-д заасан мандат, зарчмыг эргэн санаж, мөн дахин баталгаажуулж;

Бараа, түүний дотор дамжуулан өнгөрүүлэх барааны хөдөлгөөн, олголт, бүрдүүлэлтийг цаашид түргэсгэх зорилгоор 1994 оны ТХЕХ-ийн V, VIII болон X зүйлд заасан холбогдох асуудлыг тодруулж, сайжруулахыг хүсч;

Хөгжиж буй болон нэн ялангуяа буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын тодорхой хэрэгцээ шаардлагыг хүлээн зөвшөөрч, эл чиглэлээр үзүүлж буй чадавхийг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийг нэмэгдүүлэхийг хүсч;

Худалдааг хөнгөвчлөх, гаалийн хууль тогтоомж сахиулахтай холбогдсон асуудлаар гишүүд хоорондоо үр дүнтэй хамтран ажиллах шаардлагатай байгааг хүлээн зөвшөөрч;

Дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

МЭДЭЭЛЛИЙГ ХЭВЛЭН НИЙТЛЭХ БОЛОН ХҮРТЭЭЛТЭЙ БОЛГОХ

1. Хэвлэн нийтлэх

1.1. Гишүүн бүр дараах мэдээллийг Засгийн газрууд, худалдаа эрхлэгч нар болон сонирхогч бусад талууд тэдгээртэй танилцсан байх боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор үл ялгаварласан бөгөөд хялбар хүртээлтэй байх арга хэлбэрээр нэн даруй хэвлэн нийтэлнэ:

- (a) бараа оруулах, гаргах болон дамжуулан өнгөрүүлэх горим (үүнд усан боомт, нисэх онгоцны буудал болон хил нэвтрэх бусад боомтод мөрддөг горимууд хамаарна), мөн шаардлагатай маягтууд болон баримт бичиг;
- (b) бараа оруулах, эсхүл гаргах үед, эсхүл бараа оруулах, гаргахтай холбогдуулан ногдуулах гаалийн болон бусад аливаа татварын тухайн үед мөрдөж буй хувь хэмжээ;
- (c) бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэх үед, эсхүл бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэхтэй холбогдуулан Засгийн газрын агентлагуудаас, эсхүл тэдгээрийн нэрийн өмнөөс ногдуулах төлбөр, хураамж;
- (d) бараа бүтээгдэхүүнийг гаалийн зорилгоор ангилах болон үнэлэх дүрэм журам;
- (e) гарал үүслийн дүрэмтэй холбогдуулан гаргасан нийтээр дагаж мөрдөх хууль тогтоомж, дүрэм журам, байгууллагын шийдвэр;

- (f) бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэхтэй холбогдуулан тавьсан хязгаарлалт, эсхүл хориг;
- (g) бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэх журмыг зөрчсөн тохиолдолд мөрдөх хариуцлагын тухай заалтууд;
- (h) давж заалдах буюу хянан үзэх журам;
- (i) бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэх асуудлаар аливаа улстай буюу улсуудтай байгуулсан хэлэлцээрүүд, эсхүл тэдгээрийн хэсгүүд;
- (j) тарифын квот хэрэгжүүлэх журам.

1.2 Эдгээр заалтыг 2.2-д зааснаас бусад тохиолдолд тухайн гишүүний хэлээс өөр хэлээр байгаа мэдээллийг хэвлэн нийтлэх буюу тийм мэдээллээр хангахыг шаардаж байгаа байдлаар тайлбарлаж болохгүй.

2. Интернетээр дамжуулан авах боломжтой мэдээлэл

2.1 Гишүүн бүр дараах зүйлийг интернетээр дамжуулан хүртээлтэй болгож, боломжийнхоо хэрээр, шаардлагатай үед нь тухай бүр шинэчилж байна:

(a) бараа оруулах, гаргах болон дамжуулан өнгөрүүлэхэд шаардлагатай практик алхмуудын талаар Засгийн газрууд, худалдаа эрхлэгч нар болон сонирхогч бусад талуудад хүргэх мэдээлэл бүхий бараа оруулах, гаргах болон дамжуулан өнгөрүүлэх горим, түүнчлэн давж заалдах буюу хянан үзэх журмын зураглал¹;

(b) тухайн гишүүний нутаг дэвсгэрт оруулах, түүнээс гаргах, эсхүл түүгээр дамжуулан өнгөрүүлэхэд шаардагдах маягтууд болон баримт бичгүүд;

(c) өөрийн лавлах цэг (цэгүүд)-ийн холбоо барих мэдээлэл.

2.2 Энэ зүйлийн 2.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (a)-д заасан зураглалыг боломжтой үедээ бас ДХБ-ын албан ёсны аль нэг хэлээр байршуулсан байна.

2.3 Гишүүд худалдаанд хамаарах мэдээлэл, түүний дотор худалдаанд хамааралтай холбогдох хууль тогтоомж болон 1.1 дэх хэсэгт заасан бусад зүйлийг интернетээр дамжуулан хүртээлтэй болгож байвал зохино.

3. Лавлах цэг

3.1 Гишүүн бүр 1.1 дэх хэсэгт хамаарах асуудлаар Засгийн газрууд, худалдаа эрхлэгч нар болон сонирхогч бусад талаас тавьсан зүй ёсны асуулт лавлагаанд хариулт өгөх, түүнчлэн 1.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (a)-д заасан шаардлагатай маягт болон баримт бичиг гаргаж өгөх үүрэг бүхий нэг буюу хэд хэдэн лавлах цэгийг өөрийн нөөц бололцооны хүрээнд байгуулж, эсхүл одоо байгаагаа үргэлжлүүлэн ажиллуулна.

3.2 Гаалийн аль нэг холбооны гишүүд, эсхүл бүс нутгийн интеграцид нэгдэн орсон гишүүд 3.1 дэх хэсэгт заасан шаардлагыг нийтлэг журамд хамруулан ханган биелүүлэх зорилгоор бүс нутгийн түвшинд нэгдсэн лавлах цэгүүд байгуулах, эсхүл одоо байгаагаа үргэлжлүүлэн ажиллуулж болно.

3.3 Гишүүд асуулт лавлагаанд хариулт өгч, шаардлагатай маягт болон баримт бичиг гаргаж өгсний төлөө ямар нэгэн хураамж авахгүй байвал зохино. Хэрэв аливаа хураамж авдаг бол гишүүд өөрсдийн төлбөр, хураамжийн хэмжээг үзүүлсэн үйлчилгээний зардалтай ойролцоо хэмжээгээр хязгаарлана.

¹ Энэ зураглалын хуулиар хязгаарласан зүйлсийг вебсайтад тавих эсэхийг гишүүн бүр өөрсдөө шийднэ.

3.4 Лавлах цэгүүд нь гишүүн бүрээс тогтоосон боломжит цаг хугацаанд багтаан асуулт лавлагаанд хариулт өгч, шаардлагатай маягт болон баримт бичиг гаргаж өгөх бөгөөд тэр цаг хугацаа нь тухайн хүсэлтийн мөн чанар, эсхүл нарийн төвөгтэй байдлаас хамааран өөр өөр байж болно.

4. Мэдэгдэл

Гишүүн бүр III хэсгийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт заасан Худалдааг хөнгөвчлөх хороо (энэхүү Хэлэлцээрт “Хороо” гэсэн байгаа)-нд дараах зүйлийг мэдэгдэнэ:

- (а) 1.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (а)-(j)-д заасан зүйлийг хэвлэн нийтэлсэн албан хаяг (хаягууд);
- (б) 2.1 дэх хэсэгт заасан вебсайт (вебсайтууд)-ын URL (хэлбэржсэн нөөц заагч) хаяг; болон
- (с) 3.1 дэх хэсэгт заасан лавлах цэгүүдийн холбоо барих мэдээлэл.

2 дугаар зүйл

САНАЛ ӨГӨХ БОЛОМЖ ОЛГОХ, ХҮЧИН ТӨГӨЛДӨР БОЛОХООС ӨМНӨ МЭДЭЭЛЭЛ ӨГӨХ, ЗӨВЛӨГӨӨН

1. Санал өгөх боломж олгох, хүчин төгөлдөр болохоос өмнө мэдээлэл өгөх

1.1 Гишүүн бүр барааны, түүний дотор дамжуулан өнгөрүүлэх барааны хөдөлгөөн, олголт, бүрдүүлэлтэд хамааралтай, нийтээр дагаж мөрдөх хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд худалдаа эрхлэгч нар болон сонирхогч бусад талын зүгээс санал өгөх боломжийг аль болох боломжийн хүрээнд, мөн өөрсдийн дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн тогтолцоонд нийцсэн арга хэлбэрээр олгож, мөн зохих хугацаа өгнө.

1.2 Гишүүн бүр бараа, түүний дотор дамжуулан өнгөрүүлэх барааны хөдөлгөөн, олголт, бүрдүүлэлтэд хамааралтай, нийтээр дагаж мөрдөх шинэ, эсхүл нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан хууль тогтоомж, дүрэм журмыг тэдгээртэй худалдаа эрхлэгч нар болон сонирхогч бусад тал танилцсан байх боломж олгох зорилгоор тэдгээрийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө аль болох эрт хугацаанд хэвлэн нийтэлсэн байх, үгүй бол тэдгээрийн талаарх мэдээллийг уг зорилгоор, уг хугацаанд нийтийн хүртээл болгосон байх нөхцөлийг аль болох боломжийн хүрээнд, мөн өөрсдийн дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн тогтолцоонд нийцсэн арга хэлбэрээр бүрдүүлнэ.

1.3 Гаалийн татварын хувь хэмжээ буюу тарифын хувь хэмжээнд орсон өөрчлөлтүүд, хөнгөвчилсэн нөхцөлтэй арга хэмжээнүүд, 1.1 дэх, эсхүл 1.2 дахь хэсгийг дагаж мөрдсөнөөр үр нөлөө нь буурах төлөвтэй арга хэмжээнүүд, яаралтай нөхцөл байдалд авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээнүүд, эсхүл дотоодын хууль тогтоомж болон эрх зүйн тогтолцоонд орсон бага зэргийн өөрчлөлтүүд нь бүгд 1.1 дэх болон 1.2 дахь хэсэгт хамаарахгүй.

2. Зөвлөгөөн

Гишүүн бүр шаардлагатай бол тэдгээрийн хилийн агентлагууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрт байршилтай худалдаа эрхлэгч нар, эсхүл бусад оролцогч тал хоорондоо тогтмол зөвлөгөөн хийж байх боломж олгоно.

3 дугаар зүйл

УРЬДЧИЛСАН ШИЙДВЭР

1. Гишүүн бүр шаардлагатай бүх мэдээлэл агуулсан хүсэлтийг бичгээр гаргаж өгсөн этгээдэд боломжийн, тодорхой хугацаанд багтаан урьдчилсан шийдвэр гаргаж өгнө. Хэрэв аливаа нэг гишүүн урьдчилсан шийдвэр гаргаж өгөхөөс татгалзсан бол энэ тухайгаа хүсэлт гаргагч этгээдэд бичгээр нэн даруй мэдэгдэх бөгөөд тэгэхдээ тийнхүү шийдвэрлэхэд хүргэсэн бодит баримт, үндэслэлийг заасан байна.

2. Аль нэг гишүүн хэрэв тухайн хүсэлтээр хөндсөн асуудал дараах зүйлд хамаарч байвал хүсэлт гаргагч этгээдэд урьдчилсан шийдвэр гаргаж өгөхөөс татгалзаж болно:

- (a) уг асуудал Засгийн газрын аливаа нэг агентлаг руу, давж заалдах шатны аливаа нэг шүүх рүү, эсхүл өөр ямар нэг шүүх рүү нэгэнт шилжсэн бөгөөд тэнд шийдвэрлэгдэхээр хүлээгдэж байгаа; эсхүл
- (b) уг асуудлыг давж заалдах шатны аливаа нэг шүүхээр, эсхүл өөр ямар нэг шүүхээр нэгэнт шийдвэрлэсэн.

3. Урьдчилсан шийдвэр нь түүнийг гаргахад үндэслэсэн хууль тогтоомж, бодит баримт, нөхцөл байдал өөрчлөгдөөгүй бол түүнийг гаргаснаас хойш боломжийн хугацаанд хүчин төгөлдөр байна.

4. Хэрэв холбогдох гишүүн өөрийн гаргасан урьдчилсан шийдвэрээ цуцалсан, өөрчилсөн, эсхүл хүчингүй болгосон бол энэ тухайгаа хүсэлт гаргагч этгээдэд бичгээр мэдэгдэх бөгөөд тэгэхдээ тийнхүү шийдвэрлэхэд хүргэсэн бодит баримт, үндэслэлийг заасан байна. Хэрэв аль нэг гишүүн буцаан хэрэглэх нөхцөлтэй урьдчилсан шийдвэрээ цуцлах, өөрчлөх, эсхүл хүчингүй болгох бол уг шийдвэрийг зөвхөн бүрэн бус, буруу, худал, эсхүл ташаа мэдээллийг үндэслэн гаргасан тохиолдолд тийнхүү цуцалж, өөрчилж, эсхүл хүчингүй болгож болно.

5. Аль нэг гишүүний гаргасан урьдчилсан шийдвэрийг түүнийг гаргуулахаар хүсэлт гаргагч этгээдийн хувьд тухайн гишүүн өөрөө дагаж мөрдөнө.

6. Гишүүн бүр наад зах нь дараах зүйлийг хэвлэн нийтэлсэн байна:

- (a) урьдчилсан шийдвэр гаргуулах хүсэлт гаргахад тавигдах шаардлага, түүний дотор энэ зорилгоор гаргаж өгвөл зохих мэдээлэл болон маягт;
- (b) урьдчилсан шийдвэр гаргаж өгөх хугацаа;
- (c) урьдчилсан шийдвэр хүчин төгөлдөр байх хугацаа.

7. Гишүүн бүр хүсэлт гаргагч этгээдийн бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн холбогдох урьдчилсан шийдвэрээ, эсхүл түүнийг цуцлах, өөрчлөх, эсхүл хүчингүй болгох шийдвэрээ хянан үзнэ.²

8. Гишүүн бүр сонирхогч бусад талд нэн сонирхолтой гэж үзсэн урьдчилсан шийдвэрийн тухай аливаа мэдээллийг нийтэд хүртээлтэй болгохыг эрмэлзэх бөгөөд чингэхдээ худалдааны нууцад хамаарах мэдээллийг хамгаалах шаардлагыг анхаарч ажиллана.

9. Тодорхойлолт болон хамрах хүрээ:

- (a) Урьдчилсан шийдвэр гэдэг нь холбогдох хүсэлтэд тусгагдсан барааг оруулахаас өмнө аль нэг гишүүнээс хүсэлт гаргагч этгээдэд гардуулж өгсөн бичгээр үйлдсэн

² Энэ заалтын хүрээнд: а) Хянан үзэх ажиллагааг тухайн шийдвэрийг гаргасан албан тушаалтан, алба, эсхүл байгууллага, түүний дээд шатны буюу бие даасан захиргааны байгууллага, эсхүл шүүх байгууллага уг шийдвэрийг хэрэгжүүлэхээс өмнө, эсхүл хэрэгжүүлсний дараа явуулж болно; мөн б) аливаа нэг Гишүүн хүсэлт гаргагч этгээд 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг ашиглахад туслах үүрэг хүлээхгүй.

шийдвэр бөгөөд түүнд тухайн барааг импортлох үед уг гишүүн дараах зүйлийг хэрхэн авч үзэхээ тодорхойлсон байна:

- (i) тухайн барааны тарифын ангилал; болон
 - (ii) тухайн барааны гарал үүсэл³.
- (b) Дэд хэсэг (а)-д заасан урьдчилсан шийдвэрээс гадна гишүүд дараах асуудлаар урьдчилсан шийдвэр гаргаж өгвөл зохино. Үүнд:
- (i) гаалийн үнийг тодорхой нэг цогц бодит баримтад тулгуурлан тодорхойлоход хэрэглэвэл зохих арга, эсхүл шалгуур үзүүлэлтүүд, тэдгээрийг мөрдөх аргачлал;
 - (ii) гаалийн татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамруулах зорилгоор тухайн гишүүнээс тавьсан шаардлага хангагдсан эсэх;
 - (iii) квот, түүний дотор тарифын квотод хамруулах зорилгоор тухайн гишүүнээс тавьсан шаардлага хангагдсан эсэх;
 - (iv) аль нэг гишүүн тухайн урьдчилсан шийдвэрийг гаргахын тулд авч үзэх нь зүйтэй гэж үзсэн өөр бусад асуудлууд.
- (c) Хүсэлт гаргагч этгээд нь экспортлогч, импортлогч, эсхүл тийм хүсэлт гаргах бүрэн үндэслэлтэй аливаа этгээд, эсхүл тэдгээрийн төлөөлөгч байна.
- (d) Аливаа нэг гишүүн хүсэлт гаргагч этгээд нь түүний нутаг дэвсгэрт хууль ёсны төлөөлөлтэй, эсхүл бүртгэлтэй байхыг шаардаж болно. Тийм шаардлага тавихдаа жижиг, дунд үйлдвэрүүдийн тусгай хэрэгцээ шаардлагыг онцгойлон авч үзэх хэдий ч хүсэлт гаргах эрх бүхий этгээдүүдийг болж өгвөл ангиллаар нь хязгаарлахгүй. Эдгээр шаардлага нь ойлгомжтой, ил тод байх ёстой бөгөөд үүгээр бусдыг дур зоргоороо буюу шударга бусаар ялгаварлан гадуурхах хэрэгсэл бий болгохгүй.

4 дүгээр зүйл

ДАВЖ ЗААЛДАХ БУЮУ ХЯНАН ҮЗЭХ ЖУРАМ

1. Гишүүн бүр гаалийн байгууллагаас захиргааны шийдвэр⁴ гаргаж өгсөн аливаа этгээд түүний нутаг дэвсгэрт дараах эрх эдлэх боломжоор хангана. Үүнд:

³ Ямар нэг барааны гарал үүслийн талаар гаргасан урьдчилсан шийдвэр нь Гарал үүслийн дүрмийн тухай хэлэлцээрийн зорилгоор гарал үүслийг тодорхойлох явдал байж болно гэж ойлгох бөгөөд энэ тохиолдолд тэрхүү шийдвэр нь энэхүү хэлэлцээрийн, мөн Гарал үүслийн дүрмийн тухай хэлэлцээрийн шаардлагад нийцсэн байх ёстой. Үүний нэгэн адил, Гарал үүслийн дүрмийн тухай хэлэлцээрийн дагуу гарал үүслийг тодорхойлсон явдал нь энэхүү хэлэлцээрийн зорилгоор барааны гарал үүслийн талаар гаргасан урьдчилсан шийдвэр болж болох бөгөөд энэ тохиолдолд уг шийдвэр нь энэ хоёр хэлэлцээрийн аль алиных нь шаардлагад нийцсэн байх ёстой. Гишүүд гарал үүслийг тодорхойлох явдалтай холбогдуулан Гарал үүслийн дүрмийн тухай хэлэлцээрийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний зэрэгцээ хэрэв энэ зүйлийн шаардлага хангагдсан гэж үзвэл энэ заалтын дагуу тусад нь тийм арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх шаардлагагүй.

⁴ Энэ зүйлд заасан захиргааны шийдвэр гэдэг нь тодорхой нэг тохиолдолд тодорхой нэг этгээдийн эрх, үүргийг хөндсөн эрх зүйн үр дагавар бүхий шийдвэр юм. Энэ зүйлд заасан захиргааны шийдвэрт 1994 оны ТХЕХ-ийн X зүйлийн хүрээнд авч хэрэгжүүлсэн захиргааны арга хэмжээ хамаарна, эсхүл аль нэг гишүүний дотоодын хууль тогтоомж болон эрх зүйн тогтолцоонд заасны дагуу захиргааны арга хэмжээ авах буюу шийдвэр гаргах үүргээ биелүүлээгүй байх явдал хамаарна гэж ойлгоно. Ийнхүү үүргээ биелүүлээгүй байх тохиолдолд, гишүүд 1 дэх хэсгийн (а) дэд хэсэгт заасны дагуу давж заалдах буюу хянан үзэх эрхээ хэрэгжүүлэхийн оронд гаалийн байгууллага нэн даруй захиргааны ямар нэг шийдвэр гаргаж өгөхийг шаардсан захиргааны өөр механизм хэрэглэх, эсхүл тийм зорилгоор шүүхэд хандах арга замыг бий болгож болно.

- (a) уг шийдвэрийг гаргасан албан тушаалтан буюу албаны дээд шатны байгууллагад, эсхүл бие даасан байгууллагад захиргааны журмаар давж заалдах, эсхүл тийм байгууллагаар хянуулах; болон/эсхүл
- (b) уг шийдвэрийг шүүхэд давж заалдах буюу шүүхээр хянуулах.

2. Аль нэг гишүүн хууль тогтоомжоороо шүүхэд давж заалдах буюу түүгээр хянуулахаас өмнө захиргааны журмаар давж заалдах буюу хянуулахыг шаардаж болно.

3. Гишүүн бүр өөрийн давж заалдах буюу хянан үзэх журмаа ямар нэг байдлаар ялгаварлан гадуурхсан явдалгүйгээр хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4. Гишүүн бүр хэрэв 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (a)-д заасны дагуу гаргасан давж заалдах буюу хянан үзэх шатны шийдвэр нь дараах шаардлагыг хангаагүй бол хүсэлт гаргагч этгээд тухайн захиргааны байгууллагад, эсхүл тухайн шүүхэд дахин давж заалдах буюу тэдгээрээр дахин хянуулах, эсхүл тухайн шүүхэд дахин хандах эрхтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.⁵

- (a) түүний хууль тогтоомж, дүрэм журамд заасан ерөнхий хугацаанд багтсан байх; эсхүл
- (b) үндэслэлгүйгээр хойшлогдоогүй байх.

5. Гишүүн бүр 1 дэх хэсэгт заасан этгээд шаардлагатай бол давж заалдах, эсхүл хянан үзэх журмын дагуу ажиллах боломж олгож, түүнд захиргааны шийдвэрийн үндэслэлийг танилцуулдаг байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

6. Гишүүн бүр энэ зүйлийн заалтуудыг гаалийн байгууллагаас өөр хилийн холбогдох албанаас гаргасан захиргааны шийдвэрт мөрдвөл зохино.

5 дугаар зүйл

ҮНЭНЧ ШУДАРГА АЖИЛЛАХ, ҮЛ ЯЛГАВАРЛАХ БОЛОН ИЛ ТОД БАЙХ ЯВДЛЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ БУСАД АРГА ХЭМЖЭЭ

1. Хяналт, шалгалтыг чангатгах талаар мэдэгдэл хүргүүлэх

Хэрэв аль нэг Гишүүн өөрийн нутаг дэвсгэрийн хүрээнд хүн, амьтан, эсхүл ургамлын амь нас буюу эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор гаргасан мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийн дагуу түүнд заасан хүнсний зүйл, ундаа, эсхүл мал, амьтны тэжээлийн хувьд хил дээр тавих хяналт, шалгалтыг чангатгахаар өөрийн холбогдох байгууллагуудад мэдэгдэл буюу заавар чиглэл хүргүүлэх систем баталсан буюу хэрэгжүүлж байгаа бол тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэл гаргах, хүчингүй болгох, эсхүл үйлчлэлийг нь түр зогсооход дараах журмыг мөрдлөг болгоно:

- (a) тухайн гишүүн тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийг шаардлагатай бол эрсдлийг үндэслэн гаргаж болно;
- (b) тухайн гишүүн тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийг зөвхөн тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийг гаргах үндэс болсон амьтан, ургамлын хорио цээрийн нөхцөл бүхий хилийн орох боомтуудад нэгдсэн журмаар мөрдөх зорилгоор гаргаж болно;
- (c) тухайн гишүүн тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэл гаргах болсон нөхцөл байдал арилсан бол, эсхүл уг нөхцөл байдал өөрчлөгдсөн нь худалдааны хязгаарлалтын

⁵ Гишүүд давж заалдах буюу хянан үзэх шатанд захиргааны байгууллага чимээгүй (хариу өгөхгүй) байх нь түүний хууль, журмын дагуу нэхэлжлэгч талд ашигтай шийдвэр байх болно гэдгийг хүлээн зөвшөөрөхөд энэ заалт саад болохгүй.

- арга хэмжээг арай зөөлрүүлж болохоор бол уг мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийг нэн даруй хүчингүй болгох, эсхүл түүний үйлчлэлийг нь түр зогсооно; мөн
- (d) хэрэв аливаа нэг гишүүн тийм мэдэгдэл буюу заавар чиглэлийг хүчингүй болгохоор, эсхүл үйлчлэлийг нь түр зогсоохоор шийдсэн бол тийнхүү хүчингүй болгосон, эсхүл үйлчлэлийг нь түр зогсоосон тухай зарыг шаардлагатай бол үл ялгаварласан бөгөөд хялбар хүртээлтэй байх арга хэлбэрээр нэн даруй хэвлэн нийтэлнэ, эсхүл холбогдох экспортлогч гишүүн буюу холбогдох импортлогчид мэдэгдэнэ.

2. Бараа саатуулах

Аливаа нэг гишүүн импортоор оруулахаар мэдүүлсэн барааг гаалийн байгууллагаар, эсхүл эрх бүхий өөр бусад байгууллагаар шалгалт хийлгэхээр саатуулсан тохиолдолд холбогдох тээвэрлэгчид, эсхүл импортлогчид нэн даруй мэдэгдэнэ.

3. Шинжилгээний журам

3.1. Аливаа нэг гишүүн импортоор оруулахаар мэдүүлсэн бараа ирэх үед авсан дээжний эхний шинжилгээний хариу таагүй гарсан тохиолдолд, хүсэлтийг үндэслэн, хоёр дахь удаагаа шинжилгээ хийлгэх боломж олгож болно.

3.2. Аливаа нэг гишүүн 3.1 дэх хэсэгт заасан боломж олгосон тохиолдолд уг шинжилгээг хийлгэж болох аливаа лабораторийн нэр, хаягийг, үл ялгаварласан бөгөөд хялбар хүртээлтэй байх арга хэлбэрээр хэвлэн нийтэлнэ, эсхүл энэ мэдээллийг холбогдох импортлогчид өгнө.

3.3. Аливаа нэг гишүүн хэрэв 3.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хоёр дахь шинжилгээ хийлгэсэн бол барааг олгох болон бүрдүүлэлт хийх зорилгоор уг шинжилгээний хариуг харгалзан үзэх бөгөөд зүйтэй гэж үзвэл уг шинжилгээний хариуг хүлээн зөвшөөрч болно.

6 дугаар зүйл

БАРАА ОРУУЛАХ, ГАРГАХ ҮЕД, ЭСХҮЛ ТҮҮНТЭЙ Х ОЛБОГДУУЛАН НОГДУУЛАХ ТӨЛБӨР, ХУРААМЖИЙН ТУХАЙ, МӨН ТОРГУУЛЬ ШИЙТГЭЛИЙН ТУХАЙ ЖУРАМ

1. Бараа оруулах, гаргах үед, эсхүл түүнтэй холбогдуулан ногдуулах төлбөр, хураамжийн ерөнхий журам

1.1 1 дэх хэсгийн заалт нь бараа оруулах, эсхүл гаргах үед, эсхүл түүнтэй холбогдуулан гишүүдээс 1994 оны ТХЕХ-ийн III зүйлийн утгаар ногдуулах импорт, экспортын гаалийн болон бусад татвараас бусад бүх төрлийн төлбөр, хураамж хамаарна.

1.2 Төлбөр, хураамжийн талаарх мэдээллийг 1 дүгээр зүйлийн дагуу хэвлэн нийтэлнэ. Уг мэдээлэлд ногдуулах төлбөр, хураамж, тийм төлбөр, хураамж ногдуулах болсон шалтгаан, уг асуудлыг хариуцсан төрийн байгууллага болон төлбөрийг хэзээ, хэрхэн үйлдэх тухай мэдээллүүд тусгагдсан байна.

1.3 Шинэ, эсхүл шинэчилсэн төлбөр, хураамжийг хэвлэн нийтлэх, тэдгээр нь хүчин төгөлдөр болох хооронд хангалттай хугацаа өгөгдсөн байх бөгөөд энэ нь яаралтай тохиолдлуудад хамаарахгүй. Тийм төлбөр, хураамжийг тэдгээрийн талаарх мэдээллийг хэвлэн нийтлэхээс өмнө мөрдөхгүй.

1.4 Гишүүн бүр өөрсдийн төлбөр, хураамжийн тоо, төрлийг боломжтой бол багасгах зорилгоор өөрсдийн төлбөр, хураамжуудыг тогтмол хугацаагаар хянан үзэж байна.

2. Бараа оруулах, гаргах үед, эсхүл түүнтэй холбогдуулан ногдуулах гаалийн бүрдүүлэлтийн төлбөр, хураамжийн тусгай журам

Гаалийн бүрдүүлэлтийн төлбөр, хураамж нь:

- (i) холбогдох импортын, эсхүл экспортын тодорхой нэг үйл ажиллагааны үед, эсхүл түүнтэй холбогдуулан үзүүлсэн үйлчилгээний зардалтай ойролцоо хэмжээгээр хязгаарлагдсан байна; мөн
- (ii) хэрэв тэдгээрийг тухайн барааны гаалийн бүрдүүлэлттэй ойрхон холбогдол бүхий үйлчилгээнд ногдуулдаг бол тэдгээрийг импортын, эсхүл экспортын ямар нэг үйл ажиллагаатай холбож болохгүй.

3. Торгууль, шийтгэлийн тухай журам

3.1 3 дахь хэсгийн зорилгоор, “торгууль шийтгэл” гэдэг нь аль нэг гишүүний гаалийн хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимын шаардлагыг зөрчсөн үйлдэлд уг гишүүний гаалийн байгууллагаас хүлээлгэж буй арга хэмжээ юм.

3.2 Гишүүн бүр гаалийн ямар нэг хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимын шаардлага зөрчсөн үйлдэлд хамаарах торгууль шийтгэлийг тийм зөрчлийн төлөө зөвхөн тэдгээрийн өөрсдийнх нь хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээх этгээдэд (этгээдүүдэд) ногдуулдаг байх явдлыг хангана.

3.3 Торгууль шийтгэл нь тухайн тохиолдлын бодит баримт, нөхцөл байдлаас хамаарах бөгөөд тухайн зөрчлийн ангилал болон хор нөлөөнд тохирсон байна.

3.4 Гишүүн бүр дараах зүйлээс зайлсхийх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх явдлыг хангана:

- (i) торгууль шийтгэл болон гаалийн татвар тооцож, хураан авахад ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх;
- (ii) 3.3 дахь хэсэгт заасантай тохирохгүй торгууль шийтгэл тооцох буюу хураан авах сонирхол бий болгох.

3.5 Гишүүн бүр гаалийн хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимын шаардлага зөрчсөн үйлдэлд ямар нэгэн торгууль шийтгэл ногдуулсан бол тийм торгууль шийтгэл ногдуулсан этгээдэд (этгээдүүдэд) бичгээр тайлбар өгөх бөгөөд түүнд зөрчлийн мөн чанар, уг зөрчилд ногдуулсан торгууль шийтгэлийн хэмжээ буюу хязгаарыг тогтооход баримталсан хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимын талаар тодорхой зааж тусгасан байна.

3.6 Хэрэв аливаа нэг этгээд гаалийн хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимын шаардлагыг зөрчсөн үйлдлийг аливаа нэг гишүүний гаалийн байгууллага олж илрүүлэхээс өмнө уг гаалийн байгууллагад сайн дураараа илчилсэн бол холбогдох гишүүн тухайн этгээдэд хүлээлгэх торгууль шийтгэлийн хэмжээг тогтоохдоо зохистой гэж үзвэл энэ байдлыг хэрэг хөнгөрүүлэх хүчин зүйл болгон авч үзвэл зохино.

3.7 Энэ хэсгийн заалтууд нь 3.1 дэх хэсэгт заасан, дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнд ногдуулах торгууль шийтгэлд хамаарна.

7 дугаар зүйл

БАРАА ОЛГОЛТ БОЛОН БҮРДҮҮЛЭЛТ

1. Бичиг баримтын бүрдүүлэлтийг бараа ирэхээс өмнө хийлгэх

1.1 Гишүүн бүр бараа ирмэгц түүнийг олгох явцыг түргэтгэх үүднээс импортын баримт бичиг болон шаардлагатай бусад мэдээлэл, түүний дотор манифестыг бичиг баримтын бүрдүүлэлтийг бараа ирэхээс өмнө эхлүүлэх зорилгоор гаргаж өгөх боломжтой байх журам баталж, эсхүл тийм журамтай бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн мөрдөнө.

1.2 Гишүүн бүр бичиг баримтын бүрдүүлэлтийг бараа ирэхээс өмнө хийлгэх зорилгоор бичиг баримтаа шаардлагатай бол цахим хэлбэрээр урьдчилан гаргаж өгөх журам тогтооно.

2. Цахим төлбөр

Гишүүн бүр бараа оруулах болон гаргах явцад гаалийн байгууллагын хураан авдаг гаалийн болон бусад татварыг, мөн төлбөр, хураамжийг цахимаар төлөх сонголт хийх боломжтой журмыг аль болох бүрэн хэмжээнд батлах, эсхүл тийм журамтай бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн мөрдөнө.

3. Бараа олгох ажиллагааг гаалийн болон бусад татварыг, мөн төлбөр, хураамжийг эцэслэн тодорхойлох ажиллагаанаас ялган салгах

3.1 Гишүүн бүр хэрэв гаалийн болон бусад татварыг, мөн төлбөр, хураамжийг бараа ирэхээс өмнө, эсхүл бараа ирэх үед, эсхүл бараа ирсэний дараа аль болох түргэн эцэслэн тодорхойлоогүй бөгөөд бусад бүх журмын шаардлага хангасан бол тэдгээрийг эцэслэн тодорхойлохоос өмнө барааг олгох боломж бүхий журам батлах, эсхүл тийм журамтай бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн мөрдөнө.

3.2 Аль нэг гишүүн барааг тийнхүү олгох нөхцөл болгож дараах зүйлийг шаардаж болно:

- (a) бараа ирэхээс өмнө, эсхүл ирэх үед тодорхойлсон гаалийн болон бусад татвар, мөн төлбөр, хураамжийг төлсөн байх, түүнчлэн тэр үед тодорхойлж амжаагүй аливаа дүнг төлөх ямар нэгэн баталгааг батлан даалт гаргуулах, барьцаа авах, эсхүл өөрийн хууль тогтоомж, дүрэм журамд заасан тохиромжтой бусад хэрэгслийн хэлбэрээр гаргуулах; эсхүл
- (b) ямар нэгэн баталгааг батлан даалт гаргуулах, барьцаа авах, эсхүл өөрийн хууль тогтоомж, дүрэм журамд заасан тохиромжтой бусад хэрэгслийн хэлбэрээр гаргуулах.

3.3 Ийм баталгаа нь эцсийн эцэст уг баталгаанд хамрагдсан бараанд төлөх нөхцөл болгон холбогдох гишүүнээс шаардсан гаалийн болон бусад татвар, төлбөр, хураамжийн дүнгээс хэтэрсэн байж болохгүй.

3.4 Мөнгөн шийтгэл буюу торгууль ногдуулах шаардлагатай зөрчил илрүүлсэн тохиолдолд тийнхүү ногдуулж болзошгүй шийтгэл болон торгуулийн хэмжээгээр ямар нэгэн баталгаа гаргаж өгөхийг шаардаж болно.

3.5 3.2 дахь болон 3.4 дэх хэсэгт заасан баталгааг цаашид шаардлагагүй болсон үед нь цуцална.

3.6 Эдгээр заалт нь аль нэг гишүүн тухайн барааг шалгах, саатуулах, хураах, эсхүл улсын орлого болгох, эсхүл ДХБ-ын гишүүний эрх, үүрэгт үл харшлах өөр бусад арга хэмжээ авах эрхийг хөндөхгүй.

4. Эрсдлийн удирдлага

4.1 Гишүүн бүр гаалийн хяналтын зорилгоор эрсдлийн удирдлагын тогтолцоог боломжийнхоо хэрээр нэвтрүүлнэ, эсхүл тийм тогтолцоотой бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн ажиллуулна.

4.2 Гишүүн бүр эрсдлийн удирдлагын загварыг бусдыг дур зоргоороо, эсхүл шударга бусаар ялгаварлан гадуурхах, эсхүл гадаад худалдааг далдуур хязгаарлах явдлаас зайлсхийсэн байдлаар гаргаж, хэрэгжүүлнэ.

4.3 Гишүүн бүр гаалийн хяналтыг, мөн болж өгвөл холбогдох бусад хилийн хяналтыг өндөр эрсдэлтэй ачаанд төвлөрүүлж, эрсдэл багатай ачаа олгох явцыг түргэтгэнэ. Аливаа нэг гишүүн эдгээр хяналтыг тавих зорилгоор бас эрсдлийн удирдлагын нэг хэсэг болгож, санамсаргүй сонголтын аргаар ачааг сонгож болно.

4.4 Гишүүн бүр эрсдлийг шигшилтийн зохих шалгуур үзүүлэлтүүдээр тооцох аргыг үндэслэн эрсдлийн удирдлагыг хэрэгжүүлнэ. Тийм шигшилтийн шалгуур үзүүлэлтэд, тухайлбал, Уялдуулсан системийн холбогдох код, тухайн барааны шинж байдал болон бичиглэл, гарал үүслийн улс, тухайн барааг ачуулсан улс, тухайн барааны үнэ, худалдаа эрхлэгчдийн хууль сахилтын түвшинг харуулсан бүртгэл мэдээлэл, мөн тээврийн хэрэгслийн төрлийг хамруулж болно.

5. Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалт

5.1 Бараа олгох явцыг түргэсгэх зорилгоор, гишүүн бүр гаалийн болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, дүрэм журам сахих явдлыг хангуулах үүднээс бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтыг нэвтрүүлнэ, эсхүл тийм шалгалт хийдэг бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн явуулна.

5.2 Гишүүн бүр бүрдүүлэлтийн дараах шалгалт хийх аливаа этгээдийг, эсхүл аливаа барааг эрсдэлд суурилсан арга хэлбэрээр сонгох бөгөөд тэр нь шигшилтийн зохих шалгуур үзүүлэлтүүдийг агуулсан байж болно. Гишүүн бүр бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтыг ил тод байдлаар хийнэ. Уг шалгалтад тодорхой нэг этгээд хамрагдаж, эцсийн үр дүн гарсан бол холбогдох гишүүн аудитын шалгалт хийлгэсэн этгээдэд уг ажлын үр дүн, тухайн этгээдийн эрх, үүрэг, мөн тийм үр дүнд хүргэсэн шалтгааны талаар хугацаа алдалгүй мэдэгдэнэ.

5.3 Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтын явцад олж авсан мэдээллийг цаашид захиргааны, эсхүл шүүхийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд ашиглаж болно.

5.4 Гишүүд бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтын үр дүнг боломжтой газар нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхэд ашиглана.

6. Бараа олгох дундаж хугацааг тогтоож, хэвлэн нийтлэх

6.1 Гишүүд, *дашрамд дурдахад*, Дэлхийн гаалийн байгууллага (цаашид энэхүү хэлэлцээрт “ДГБ” гэх) -ын Цаг хугацааны судалгаа зэрэг баримт бичгийг ашиглан бараа олгох дундаж хугацааг тогтмол хугацаанд, тохиромжтой аргаар хэмжиж, хэвлэн нийтэлнэ.⁶

⁶ Гишүүн бүр ийнхүү бараа олгох дундаж хугацааг хэмжих ажлын цар хүрээ, аргачлалыг өөрсдийн хэрэгцээ шаардлага, чадавхийг харгалзан тодорхойлж болно.

6.2 Гишүүд бараа олгох дундаж хугацааг хэмжсэн өөрсдийн туршлага, түүний дотор ямар аргачлал ашигласан, ямар саад бэрхшээл байгааг олж илрүүлсэн, мөн ажлын үр ашигт ямар нөлөө үзүүлж байгаа талаарх мэдээллийг Хороотой хуваалцаж байвал зохино.

7. Итгэмжлэгдсэн операторуудад зориулсан худалдааг хөнгөвчлөх арга хэмжээ

7.1 Гишүүн бүр бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэх ёс журмын ажиллагаанд болон энэ чиглэлийн горим, журамд хамаарах худалдааг хөнгөвчлөх нэмэлт арга хэмжээг өөрсдийн тогтоосон шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан бөгөөд цаашид итгэмжлэгдсэн оператор гэх операторуудад зориулан 7.3 дахь хэсэгт заасныг баримтлан авч хэрэгжүүлнэ. Нэг бол, аль нэг гишүүн худалдааг хөнгөвчлөх тийм арга хэмжээг гаалийн горим журмаар дамжуулан ерөнхийдөө бүх операторт хүртээмжтэй болгож болох бөгөөд энэ тохиолдолд тусдаа бие даасан ямар нэгэн тогтолцоо бий болгох шаардлагагүй болно.

7.2 Итгэмжлэгдсэн операторын эрх олгох зорилгоор тогтоосон шалгуур үзүүлэлтүүд нь аль нэг Гишүүний хууль тогтоомж, дүрэм журам, эсхүл горимд заасан шаардлагын зэрэгцээ хууль сахилтын байдалтай, эсхүл хууль дүрэм зөрчих эрсдэлтэй холбоотой байна.

- (a) Хэвлэн нийтэлсэн байвал зохих дээрх шалгуур үзүүлэлтүүдэд дараах зүйлсийг хамруулж болно:
 - (i) гаалийн болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, дүрэм журам хэрхэн мөрдөн сахиж ирснийг илтгэх зохих бүртгэл мэдээ;
 - (ii) дотоод хяналтыг шаардлагатай хэмжээнд тавих боломж бүхий удирдлагын бүртгэлийн систем;
 - (iii) санхүүгийн чадвар, түүний дотор, хэрэв зүй ёсны гэж үзвэл, хангалттай хэмжээний батлан даалт буюу баталгаа гаргасан байдал;
 - (iv) бараа нийлүүлэх сүлжээний аюулгүй байдал.
- (b) Тийм шалгуур үзүүлэлтүүдийг дараах байдлаар тогтоохгүй:
 - (i) адил нөхцөл байдал давамгайлсан тохиолдолд операторуудыг хооронд нь дур зоргоороо, эсхүл шударга бусаар ялгаварлан гадуурхах явдлыг өөгшүүлэх буюу тийнхүү ялгаварлан гадуурхах байдал үүсгэх зориулалттай, эсхүл тийм зорилгоор хэрэгжүүлэх; мөн
 - (ii) жижиг, дунд ахуйн нэгжийн оролцоог аль болох хязгаарласан.

7.3 7.1 дэх хэсгийн дагуу авч хэрэгжүүлэх худалдааг хөнгөвчлөх арга хэмжээ нь дараах үзүүлэлтийн гурваас доошгүйг багтаасан байна:⁷

- (a) гаргаж өгвөл зохих баримт бичигын болон мэдээ баримтын тоог зохих хэмжээгээр цөөлөх;
- (b) шаардлагатай бол, биет үзлэг, шалгалт хийх хувийг бууруулах;
- (c) шаардлагатай бол, барааг шуурхай олгох хугацаа тогтоох;
- (d) гаалийн болон бусад татвар, төлбөр, хураамжийн төлөлтийг хойшлуулах;
- (e) бүх төрлийн үйл ажиллагааг хамарсан баталгаа, эсхүл хорогдуулан тооцсон баталгаа ашиглах;

⁷ 7.3-ын (a)-(g)-д заасан аль нэг арга хэмжээг хэрэв тэр нь ерөнхийдөө бүх аж ахуйн нэгжид хамааралтай бол итгэмжлэгдсэн операторуудад зориулан авч хэрэгжүүлсэн гэж үзнэ.

- (f) тодорхой хугацааны бүх импортыг, эсхүл бүх экспортыг хамарсан гаалийн нэгдсэн мэдүүлэг ашиглах; болон
- (g) барааны бүрдүүлэлтийг итгэмжлэгдсэн операторын байр агуулахад, эсхүл гаалийн байгууллагаас зөвшөөрсөн өөр бусад газар хийлгэх.

7.4 Гишүүд итгэмжлэгдсэн операторын схемийг хэрэв олон улсын стандарт байдаг бөгөөд тэдгээр стандарт нь гишүүдийн зорьсон хууль ёсны зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд зохимжгүй, эсхүл үр ашиг өгөхгүй арга хэрэгсэл болохоос бусад тохиолдолд тийм олон улсын стандартад тулгуурлан хөгжүүлбэл зохино.

7.5 Гишүүд, операторуудад зориулан авч хэрэгжүүлж буй худалдааг хөнгөвчлөх арга хэмжээнүүдээ сайжруулахын тулд, итгэмжлэгдсэн операторын схемийг харилцан хүлээн зөвшөөрөх талаар хэлэлцээ хийх боломжийг бусад гишүүнд олгоно.

7.6 Гишүүд хүчин төгөлдөр хэрэгжиж буй итгэмжлэгдсэн операторын схемийн талаарх холбогдох мэдээллийг Хорооны хүрээнд солилцоно.

8. Түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачаа

8.1 Гишүүн бүр түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх хүсэлт тавьсан этгээдийн хувьд, гаалийн хяналтыг сулруулахгүйгээр, дор хяаж агаарын ачаа тээшний газраар дамжин орж ирсэн бараанд түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийж олгох журам нэвтрүүлнэ, эсхүл тийм журамтай бол түүнийгээ үргэлжлүүлэн мөрдөнө.⁸ Хэрэв аль нэг гишүүн тийм хүсэлт тавих этгээдийг хязгаарласан шалгуур үзүүлэлттэй⁹ бол тухайн гишүүн түүнийгээ хэвлэн нийтэлсэн байх бөгөөд хүсэлт гаргагч холбогдох этгээд өөрийн түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачааны хувьд 8.2 дахь хэсэгт заасны дагуу бүрдүүлэлт хийлгэхээр хүсэлт гаргах эрхтэй болох нөхцөл болгож дараах зүйлийг шаардаж болно:

- (a) зохих ёсны дэд бүтцийг бий болгож, хэрэв хүсэлт гаргагч холбогдох этгээд түргэвчилсэн бүрдүүлэлтийг зориулалтын байр байгууламжид хийлгэхийн тулд тухайн гишүүнээс тавьсан шаардлагыг хангасан бол түүний ачаанд түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийхтэй холбогдуулан гаалийн байгууллагаас гарсан зардлыг төлөх;
- (b) ачаа олгоход шаардлагатай мэдээллийг түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачаа ирэхээс өмнө урьдчилан гаргаж өгөх;
- (c) хураамжаа 8.2-т заасны дагуу бүрдүүлэлт хийх үйлчилгээний зардалтай ойролцоо хэмжээгээр тогтоох;
- (d) түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачаанд тавих хяналтыг тухайн ачааг хүлээн авахаас эхлэн хүргэх хүртэлх бүх үе шатанд аюулгүй байдлыг хамгаалах дотоод сүлжээ, ложистик болон байршил тогтоох технологи ашиглах замаар өндөр түвшинд тавих;
- (e) түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачааг хүлээн авахаас эхлэн хүргэх хүртэл тээвэрлэх;
- (f) тухайн ачааны бүх гаалийн болон бусад татвар, төлбөр, хураамжийг гаалийн байгууллагад төлөх үүрэг хүлээх;

⁸ Хэрэв аль нэг гишүүн 8.2 дахь хэсэгт заасан бүрдүүлэлтийн журамтай бол энэ заалт нь тухайн гишүүн бараанд түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийж олгох журам тусад нь гаргаж мөрдөхийг шаардаагүй.

⁹ Хэрэв тийм шалгуур үзүүлэлтүүд байгаа бол тэдгээр нь тухайн гишүүнээс тавьсан шаардлагуудын зэрэгцээ агаарын ачаа тээшний газраар дамжин орж ирсэн бүх бараа буюу бүх ачаанд хамаарна.

- (г) гаалийн болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, дүрэм журмыг сайн мөрдөн сахидаг бүртгэл мэдээлэлтэй байх;
- (h) тухайн гишүүний, ялангуяа 8.2 дахь хэсэгт заасан бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомж, дүрэм журам, мөн горимын шаардлагыг үр дүнтэй сахиулах явдалтай шууд хамаарал бүхий бусад нөхцөлийг бүрдүүлэх.

8.2 Гишүүд 8.1 дэх болон 8.3 дахь хэсгийг баримтлан дараах арга хэмжээг авна:

- (a) түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачааг олгоход шаардагдах баримт бичгийн тоог 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу цөөлөх, мөн болж өгвөл зарим ачилтын талаар нэг удаа гаргаж өгсөн мэдээллийг үндэслэн ачааг олгодог журам тогтоох;
- (b) түргэвчилсэн бүрдүүлэлт хийлгэх ачааг олгоход шаардлагатай мэдээллийг гаргаж өгсөн бол уг ачааг ирсэн даруйд нь ердийн тохиолдолд аль болох түргэн олгодог журам тогтоох;
- (c) дэд хэсэг (a) болон (b)-д заасан журмыг баримт бичиг зэрэг бага үнийн дүнтэй бараагаар хязгаарлаагүй тохиолдолд аливаа нэг гишүүн бараа оруулахад мөрдөх нэмэлт шаардлага тавих, түүний дотор гаалийн мэдүүлэг болон түүнийг дагалдах баримт бичиг шаардах, мөн гаалийн болон бусад татвар, төлбөр, хураамж төлөхийг шаардах, түүнчлэн уг бүрдүүлэлтийг барааны төрлөөс хамааран хязгаарлах эрхтэй болохыг хүлээн зөвшөөрч, ямар ч жинтэй, эсхүл ямар ч үнэтэй ачаанд мөрдөхийг эрмэлзэх;
- (d) тусгайлан заасан зарим бараанаас гадна, боломжийнхоо хэрээр, ачааны *de minimis* үнэ буюу гаалийн болон бусад татвар ногдуулах боловч хураан авахгүй байх хэмжээг тогтоох. 1994 оны ТХЕХ-ийн III зүйлийн дагуу ногдуулдаг нэмэгдсэн өртгийн албан татвар болон онцгой албан татвар зэрэг дотоодын татварууд энэ заалтад хамаарахгүй.

8.3 8.1 дэх болон 8.2 дахь хэсэг нь аливаа нэг гишүүн барааг шалгах, саатуулах, хураах, улсын орлого болгох, эсхүл оруулахаас татгалзах, эсхүл бүрдүүлэлтийн дараах шалгалт хийх, түүний дотор эрсдлийн удирдлагын систем ашиглахтай холбогдсон эрхийг хөндөхгүй. Түүнчлэн, 8.1 дэх болон 8.2 дахь хэсэг нь аливаа нэг гишүүн бараа олгох болзол болгож нэмэлт мэдээлэл шаардах, мөн лицензийн автомат бус шаардлагуудыг ханган биелүүлэхийг шаардахад саад болохгүй.

9. Түргэн мууддаг бараа¹⁰

9.1 Түргэн мууддаг барааны зайлсхийж болох үрэгдэл буюу гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, мөн дүрэм журмын бүх шаардлага хангагдсан бол гишүүн бүр түргэн мууддаг барааг дараах хугацаанд олгодог журам тогтооно:

- (a) ердийн тохиолдолд, аль болох хамгийн богино хугацаанд; мөн
- (b) онцгой тохиолдолд, хэрэв тийнхүү олгох нь зүйтэй гэж үзсэн бол, гаалийн болон холбогдох бусад байгууллагын ажлын бус цагаар.

9.2 Гишүүн бүр шаардлагатай байж болзошгүй аливаа шалгалтуудыг төлөвлөхдөө түргэн мууддаг барааг зохих ёсоор тэргүүн ээлжинд авч үзнэ.

¹⁰ Энэ зүйлийн зорилгод түргэн мууддаг бараа гэж тэдгээрийн байгалийн төрх байдал, нэн ялангуяа хадгалах нөхцөл байхгүйгээс амархан мууддаг барааг хэлнэ.

9.3 Гишүүн бүр түргэн мууддаг барааг олгох хүртэлх хугацаанд зохих ёсоор хадгалах арга хэмжээ авна, эсхүл аль нэг импортлогч тийм арга хэмжээ авах боломж олгоно. Тухайн гишүүн уг импортлогчийн бэлтгэсэн аливаа хадгалах байгууламжууд нь холбогдох байгууллагаар баталгаажсан, эсхүл зөвшөөрөгдсөн байхыг шаардаж болно. Холбогдох барааг тэдгээр хадгалах байгууламжуудад хүргэх хөдөлгөөн нь, түүний дотор тухайн барааг холбогдох оператор тээвэрлэх зөвшөөрөл нь шаардлагатай бол холбогдох байгууллагаар баталгаажсан байхыг шаардаж болно. Тухайн гишүүн нь боломжтой бөгөөд дотоодын хууль тогтоомжид нь нийцэж байгаа бол холбогдох импортлогчийн хүсэлтийг үндэслэн тэдгээр хадгалах байгууламжуудаас бараа олгох зайлшгүй шаардлагатай аливаа журам тогтооно.

9.4 Түргэн мууддаг барааг олгох явдал нэлээд хугацаагаар саатахаар бол тухайн импортлогч гишүүн бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн тийнхүү саатах болсон шалтгааны талаар мэдээлэх журмыг боломжтой хэмжээнд тогтооно.

8 дугаар зүйл

ХИЛИЙН ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

1. Гишүүн бүр өөрсдийн хилийн хяналтын асуудал эрхэлсэн бөгөөд бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэх журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьдаг эрх бүхий байгууллагууд болон агентлагууд нь худалдааг хөнгөвчлөх зорилгоор өөр хоорондоо хамтран ажиллах, мөн үйл ажиллагаагаа уялдуулан зохицуулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2. Гишүүн бүр хил дамнасан худалдааг хөнгөвчлөх зорилгоор хилийн гарцууд дахь горим журмуудаа уялдуулах үүднээс хил залгаа гишүүдтэйгээ харилцан тохиролцсон нөхцөлөөр, боломжийнхоо хэрээр, мөн аль болох бүрэн хэмжээнд хамтран ажиллана. Тийнхүү хамтран ажиллах, горим журмаа уялдуулах нь дараах асуудлыг хамарсан байж болно:

- (a) ажлын өдөр, цагийг ижилсүүлэх;
- (b) горим журам, ёс журмын ажиллагаагаа ижилсүүлэх;
- (c) нэгдсэн байгууламж байгуулж, хуваалцан ашиглах;
- (d) хамтарсан хяналт хэрэгжүүлэх;
- (e) хилийн боомтын нэг цэгийн хяналт тогтоох.

9 дүгээр зүйл

ИМПОРТЫН БАРААГ ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ДОР ТЭЭВЭРЛЭХ

Гишүүн бүр импортын барааг орох гаалийн газраас өөрсдийн нутаг дэвсгэрт байрладаг бөгөөд тухайн барааг олгох, эсхүл түүнд бүрдүүлэлт хийх нөгөө гаалийн газар руу өөрсдийн нутаг дэвсгэрийн дотор гаалийн хяналтын дор тээвэрлэх боломжийг аль болох хэмжээнд, мөн дүрэм журмын бүх шаардлага хангагдсан бол олгоно.

10 дугаар зүйл

**БАРАА ОРУУЛАХ, ГАРГАХ, ДАМЖУУЛАН
ӨНГӨРҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДСОН ЁС
ЖУРМЫН АЖИЛЛАГАА**

1. Ёс журмын ажиллагаа, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлага

1.1 Бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэх ёс журмын ажиллагааны будлиантай, төвөгтэй байдлыг багасгах, мөн бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэх баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлагыг цөөрүүлэх, улмаар хялбаршуулах үүднээс, түүнчлэн хууль ёсны бодлогын зорилтууд болон бусад хүчин зүйл, тухайлбал, нөхцөл байдлын өөрчлөлт, холбогдох шинэ мэдээлэл, бизнесийн практик, техник, технологийн олдоцтой байдал, олон улсын шилдэг туршлагауд, мөн сонирхогч талуудаас гаргасан зардлыг харгалзан үзэж, гишүүн бүр тийм ёс журмын ажиллагаа болон баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлагыг хянан үзэж, уг ажлын үр дүнг үндэслэн, шаардлагатай бол, тийм ёс журмын ажиллагаа болон баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлага нь дараах нөхцөлийг хангасан байх арга хэмжээ авна:

- (a) тэдгээрийг барааг, ялангуяа, түргэн мууддаг барааг шуурхай олгох болон бүрдүүлэлтийг шуурхай болгох зорилгоор баталсан болон/эсхүл тийм зорилгоор сахиж мөрддөг байх;
- (b) тэдгээрийг худалдаа эрхлэгч нарын болон операторуудын хууль сахиад зарцуулах цаг хугацаа болон зардлыг бууруулахад чиглэсэн арга хэлбэрээр баталсан болон/эсхүл тийм байдлаар сахиж мөрддөг байх;
- (c) тийм бодлогын зорилт буюу дээрх зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд хоёр буюу түүнээс дээш сонголттой арга хэмжээ байгаа тохиолдолд худалдааг хязгаарлах явдал хамгийн бага түвшинд байх арга хэмжээг нь сонгож болохоор байх;
- (d) хэрэв шаардлагагүй болсон бол тэдгээрийг, түүний дотор тэдгээрийн зарим хэсгийг үргэлжлүүлэн мөрдөхгүй байх.

1.2 Хороо нь, шаардлагатай бол гишүүд холбогдох мэдээлэл болон шилдэг туршлагаасаа хуваалцаж байх журам боловсруулна.

2. Хуулбарыг хүлээн зөвшөөрөх

2.1 Гишүүн бүр хэрэв зүйтэй гэж үзвэл, бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэх ёс журмын ажиллагаанд шаардлагатай дагалдах баримт бичгийн цаасан, эсхүл цахим хуулбарыг хүлээн зөвшөөрдөг болохыг эрмэлзэнэ.

2.2 Хэрэв аль нэг гишүүний Засгийн газрын ямар нэг агентлаг тийм баримт бичгийн эх хувийг нэгэнт эзэмшиж байгаа бол тухайн гишүүний өөр бусад аль нэг агентлаг уг эх хувийг эзэмшиж буй агентлагаас эх хувийн улсад ирүүлсэн цаасан, эсхүл цахим хуулбарыг, хэрэв зохих ёсны гэж үзвэл, хүлээн зөвшөөрнө.

2.3 Аль нэг гишүүн бараа оруулах нэг шаардлага болгож, экспортлогч гишүүний гаалийн байгууллагад гаргаж өгсөн экспортын мэдүүлгийн эх хувийг, эсхүл түүний хуулбарыг шаардахгүй.¹¹

¹¹ Энэ заалт нь аливаа нэг гишүүн хяналтанд байгаа буюу тусгай зохицуулалттай барааг оруулах нэг шаардлага болгож, гэрчилгээ, зөвшөөрөл буюу лиценз зэрэг бичиг баримт шаардахад саад болохгүй.

3. Олон улсын стандарт ашиглах

3.1 Гишүүд, хэрэв энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол, бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэх ёс журмын ажиллагаа болон энэ чиглэлийн горим журмын үндэс болгож олон улсын холбогдох стандарт, эсхүл тэдгээрийн холбогдох хэсгийг ашиглавал зохино.

3.2 Гишүүд холбогдох олон улсын байгууллагаас олон улсын стандарт боловсруулах, тогтмол хугацаанд хянан үзэх арга хэмжээнд өөрсдийн нөөц бололцооны хүрээнд оролцож байвал зохино.

3.3 Хороо нь шаардлагатай бол, гишүүд олон улсын стандартыг хэрхэн хэрэгжүүлж байгаа тухай холбогдох мэдээлэл, мөн шилдэг туршлагаасаа хуваалцаж байх журам боловсруулна. Хороо нь бас олон улсын стандартын хувьд олон улсын холбогдох байгууллагуудад хийгдэж байгаа ажлын талаар хэлэлцэх зорилгоор тэдгээрийг урьж болно. Шаардлагатай бол Хороо нь гишүүдэд онцгой үнэ цэнэтэй байх тусгай стандарт тодруулан гаргаж ирж болно.

4. Нэг цонхны систем

4.1 Гишүүд худалдаа эрхлэгч нар бараа оруулах, гаргах, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэхэд шаардлагатай баримт бичиг болон/эсхүл мэдээллийг холбогдох байгууллагад буюу агентлагт хилээр орох нэг цэгээр дамжуулан хүргэх боломж бүрдүүлж, нэг цонхны систем нэвтрүүлэхийг эрмэлзэнэ. Уг баримт бичиг болон/эсхүл мэдээллийг холбогдох байгууллага буюу агентлаг шалгаж дуусмагц шалгалтын үр дүнг нэг цонхны системээр дамжуулан хүсэлт гаргагч тухайн этгээдэд цаг алдалгүй мэдэгдсэн байна.

4.2 Баримт бичиг болон/эсхүл мэдээллийг нэг цонхны системээр дамжуулан нэгэнт хүлээн авсан тохиолдолд холбогдох байгууллага буюу агентлаг яаралтай тохиолдол биш бөгөөд нийтэд зарлан мэдэгдсэн онцгой тохиолдол биш бол яг тийм баримт бичиг болон/эсхүл мэдээлэл дахин гаргаж өгөх хүсэлт тавихгүй.

4.3 Гишүүд нэг цонхны систем нь хэрхэн ажиллаж байгаа талаар Хороонд дэлгэрэнгүй мэдээ ирүүлнэ.

4.4 Гишүүд нэг цонхны системээ дэмжин ажиллуулах зорилгоор мэдээллийн технологийг боломжийнхоо хэрээр, мөн аль болох хэмжээнд ашиглана.

5. Ачилтын өмнөх шалгалт

5.1 Гишүүд нь тарифын ангилал болон гаалийн үнэлгээтэй холбогдуулан ачилтын өмнөх шалгалт хийлгэхийг шаардахгүй.

5.2 Гишүүд, 5.1 дэх хэсэгт үл хамаарах бусад төрлийн ачилтын өмнөх шалгалт хийлгэх гишүүдийн эрхэнд халдахгүйгээр, тийм шалгалт хийлгэхтэй холбогдсон шинэ шаардлага нэвтрүүлэхгүй буюу мөрдөхгүй байвал зохино.¹²

6. Гаалийн зуучлагч ашиглах

6.1 Гишүүд нь одоогийн байдлаар гаалийн зуучлагч нарыг онцгой үүрэгтэй гэж үзэж буй зарим гишүүний бодлогын шинжтэй чухал асуудлуудад хохирол учруулалгүйгээр,

¹² Энэ заалт нь Ачилтын өмнөх шалгалтын тухай хэлэлцээрт заасан ачилтын өмнөх шалгалтад хамаарах бөгөөд амьтан, ургамлын хорио цээрийн зорилгоор ачилтын өмнөх шалгалт хийхэд саад болохгүй.

энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн заавал гаалийн зуучлагч ашиглах журам нэвтрүүлэхгүй.

6.2 Гишүүн бүр гаалийн зуучлагч ашиглах талаар ямар арга хэмжээ авсан тухайгаа Хороонд мэдэгдэж, мөн хэвлэн нийтэлнэ. Дараа нь тэдгээр арга хэмжээнд аливаа өөрчлөлт оруулсан бол тэр талаар мэдэгдэж, нэн даруй хэвлэн нийтэлнэ.

6.3 Гаалийн зуучлагчийн эрх олгох асуудлын хувьд гишүүд ил тод бөгөөд бодит байдалд нийцсэн дүрэм мөрдөнө.

7. Хилийн хяналтын нийтлэг журам болон баримт бичиг бүрдүүлэлтийн нэгдсэн шаардлага

7.1 Гишүүн бүр өөрсдийн нутаг дэвсгэрт бараа олгох болон бүрдүүлэлт хийх зорилгоор, 7.2 дахь хэсэгт заасныг баримтлан хилийн хяналтын нийтлэг журам мөрдөж, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн нэгдсэн шаардлага тавина.

7.2 Энэ зүйл нь аливаа нэг гишүүн дараах арга хэмжээ авахад саад болохгүй. Үүнд:

- (a) барааны шинж байдал, нэр төрөл, эсхүл түүнийг тээвэрлэсэн тээврийн хэрэгслийн төрлийг үндэслэн өөрийн дүрэм журам, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлагыг ялгаатай байлгах;
- (b) эрсдлийн удирдлагад суурилан барааны дүрэм журам, баримт бүрдүүлэлтийн шаардлагыг ялгаатай байлгах;
- (c) импортын гаалийн, эсхүл бусад татвараас бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлөх зорилгоор өөрийн дүрэм журам, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлагыг ялгаатай байлгах;
- (d) цахим бүртгэл хөтлөх буюу цахимаар бүрдүүлэлт хийх; эсхүл
- (e) мьтан, ургамлын хорио цээрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх тухай хэлэлцээрт нийцсэн арга хэлбэрээр өөрийн дүрэм журам, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлагыг ялгаатай байлгах.

8. Барааг оруулахаас татгалзах

8.1 Импортоор оруулах барааг амьтан, ургамлын хорио цээрийн тогтсон журам зөрчсөн, эсхүл техникийн шаардлага хангаагүйн улмаас аль нэг гишүүний эрх бүхий байгууллага оруулахаас татгалзсан бол тухайн гишүүн тийнхүү оруулахаас татгалзсан барааг холбогдох импортлогч холбогдох экспортлогч руу, эсхүл уг экспортлогчийн зааж өгсөн өөр этгээд рүү буцаан ачуулахыг, эсхүл тийнхүү буцаахыг өөрийн хууль тогтоомж болон дүрэм журмыг баримтлан тэдгээрт заасны дагуу зөвшөөрнө.

8.2 Хэрэв 8.1 дэх хэсэгт заасны дагуу сонголт хийх эрхийг олгосон бөгөөд тухайн импортлогч боломжит хугацааны дотор тийнхүү сонголт хийх эрхээ хэрэгжүүлээгүй бол холбогдох эрх бүхий байгууллага хууль, дүрэм зөрчсөн уг барааг шийдвэрлэх өөр арга хэмжээ авч болно.

9. Барааг түр хугацаагаар оруулах, дотоодод болон гадаадад боловсруулах

9.1 Барааг түр хугацаагаар оруулах

Гишүүн бүр хэрэв барааг тэдгээрийн гаалийн нутаг дэвсгэрт тусгай зориулалтаар оруулж, тодорхой хугацааны дараа буцаан гаргах гэж байгаа бөгөөд тэдгээрийг ашигласнаар

хэвийн элэгдэл, хорогдлоос өөр ямар нэгэн өөрчлөлт орохооргүй бол уг барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас болзолтойгоор бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлж өөрсдийн гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулахыг өөрсдийн хууль тогтоомж, дүрэм журамд заасны дагуу зөвшөөрнө.

9.2 Барааг дотоодод болон гадаадад боловсруулах

- (a) Гишүүн бүр барааг дотоодод болон гадаадад боловсруулахыг өөрсдийн хууль тогтоомж, дүрэм журамд заасны дагуу зөвшөөрнө. Гадаадад боловсруулахыг зөвшөөрсөн барааг тухайн гишүүний хууль тогтоомж, дүрэм журмын дагуу импортын гаалийн болон бусад татвараас бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлж буцаан оруулж болно.
- (b) Энэ зүйлийн зорилгоор, “дотоодод боловсруулах” гэж тодорхой барааг үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл засварт оруулж, дараа нь экспортлох үндсэн дээр импортын гаалийн болон бусад татвараас болзолтойгоор бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлж, эсхүл гаалийн татвараа буцаан авах эрхтэйгээр аль нэг гишүүний гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулах гаалийн горимыг хэлнэ.
- (c) Энэ зүйлийн зорилгоор, “гадаадад боловсруулах” гэж аль нэг гишүүний гаалийн нутаг дэвсгэрт чөлөөт эргэлтэд байгаа барааг гадаадад үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл засварт оруулахаар түр хугацаагаар гаргаж, дараа нь буцаан оруулах гаалийн горимыг хэлнэ.

11 дүгээр зүйл

ДАМЖИН ӨНГӨРӨХ ЭРХ ЧӨЛӨӨ

1. Дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнтэй холбогдуулан аль нэг гишүүнээс тогтоосон аливаа дүрэм журам буюу ёс журмын ажиллагааг:

- (a) хэрэв тэдгээрийг батлан гаргах болсон нөхцөл байдал, эсхүл зорилтууд үгүй болсон, эсхүл уг нөхцөл байдал буюу зорилтууд өөрчлөгдсөн нь худалдааны хязгаарлалтын үндэслэл бүхий арай зөөлөн арга хэлбэрээр ажиллах боломж олгож байгаа бол үргэлжлүүлэн дагаж мөрдөхгүй;
- (b) дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнийг далдуур хязгаарлах хэлбэрээр хэрэгжүүлж болохгүй.

2. Дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнд дамжуулан өнгөрүүлэхэд ногдуулдаг аливаа төлбөр, хураамж хураан авах болзол нөхцөл тавихгүй. Үүнд тээврийн үйлчилгээний хөлс, эсхүл дамжуулан өнгөрүүлэхэд гардаг захиргааны зардал буюу үзүүлсэн үйлчилгээний зардалд тохирсон хөлс хамаарахгүй.

3. Гишүүд дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнд сайн дураараа элдэв хориг саад тавих, эсхүл түүнтэй адилтгах өөр бусад аливаа нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх арга саам хайхгүй, тийм зүйлс хийхгүй, эсхүл тийм зүйлсийг дэмжин үргэлжлүүлэхгүй. Энэ нь тээврийн асуудлыг зохицуулсан өнөөгийн болон ирээдүйн үндэсний дүрэм журам, хоёр талт, эсхүл олон талт хэлэлцээрт хохирол учруулахгүйгээр ДХБ-ын дүрэмд нийцсэн байгаа.

4. Гишүүн бүр өөр нэг гишүүний нутаг дэвсгэрээр дамжуулан тээвэрлэх бараа бүтээгдэхүүнд хэрэв тийм бараа бүтээгдэхүүнийг анх ачуулсан газраас хүлээн авах газар хүртэл тэрхүү өөр нэг гишүүний нутаг дэвсгэрээр дамжуулалгүйгээр тээвэрлэсэн тохиолдолд үзүүлэх байснаас дутуугүй тааламжтай үйлчилгээ үзүүлнэ.

5. Гишүүд, хэрэв болохоор бол, дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнд зориулан биет байдлаараа тусгаарлагдсан дэд бүтэц (тусгай эгнээ, тусгай зогсоол, байр талбай зэрэг болон тэдгээртэй адилтгах өөр бусад байгууламжууд) бий болговол зохино.

6. Дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнтэй холбогдсон ёс журмын ажиллагаа, баримт бичиг бүрдүүлэлтийн шаардлага, мөн гаалийн байгууллагын хэрэгжүүлдэг хяналтууд нь дараах арга хэмжээг авахад шаардагдахаас илүү хүндрэл учруулахааргүй байна:

- (a) холбогдох барааг ялган таних, мөн
- (b) дамжуулан өнгөрүүлэх горимын шаардлагыг хангуулах.

7. Барааг дамжуулан өнгөрүүлэх горимд нэгэнт байршуулсан бөгөөд аль нэг гишүүний нутаг дэвсгэр дэх эхлэл цэгээс илгээхийг зөвшөөрсөн бол түүнийг дамжуулан өнгөрүүлэх ажиллагаа тухайн гишүүний нутаг дэвсгэр дэх хүрэх цэгт дуусгавар болох хүртэл уг бараанд гаалийн аливаа төлбөр ногдуулахгүй бөгөөд шаардлагагүй бол түүнийг саатуулах, эсхүл хязгаарлах арга хэмжээ авахгүй.

8. Гишүүд дамжин өнгөрөх барааны хувьд Худалдаан дахь техникийн саад тотгорын тухай хэлэлцээрт заасан утгаар техникийн шаардлагын болон тохирлын үнэлгээний журам мөрдөхгүй.

9. Гишүүд дамжуулан өнгөрүүлэх баримт бичиг болон мэдээллийг бараа ирэхээс өмнө урьдчилан бүртгүүлж, урьдчилан бүрдүүлэхийг зөвшөөрөх бөгөөд тийм журам тогтооно.

10. Дамжин өнгөрөх хөдөлгөөн аль нэг гишүүний нутаг дэвсгэрээс гарах гаалийн газарт нэгэнт хүрсэн дамжуулан өнгөрүүлэх шаардлага хангагдсан бол уг гаалийн газар дамжуулан өнгөрүүлэх уг ажиллагааг нэн даруй дуусгавар болгоно.

11. Хэрэв аль нэг гишүүн дамжин өнгөрөх хөдөлгөөний хувьд батлан даалт, барьцаа, эсхүл өөр бусад зохих мөнгөн буюу мөнгөн бус¹³ хэрэгслийн хэлбэрээр баталгаа шаардсан бол тийм баталгаа нь тухайн дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй шаардлагууд хангагдсан байх явдлаар хязгаарлагдана.

12. Хэрэв холбогдох гишүүн өөрийн тавьсан дамжуулан өнгөрүүлэх шаардлагуудыг нэгэнт хангагдсан гэж үзсэн бол холбогдох баталгаа саадгүй цуцлагдана.

13. Гишүүн бүр нэг операторын хэд хэдэн хэлцлийг хамарсан иж бүрэн баталгаа гаргах, эсхүл баталгааг цуцлалгүйгээр дараагийн ачилтад хамааруулан шинэчлэхийг өөрийн хууль тогтоомж, дүрэм журамд нийцсэн хэлбэрээр зөвшөөрнө.

14. Гишүүн бүр нэг хэлцлийг хамарсан болон, зүйтэй гэж үзвэл, хэд хэдэн хэлцлийг хамарсан баталгаа тогтооход ашигласан холбогдох мэдээллийг нийтийн хүртээл болгоно.

15. Гишүүн бүр зөвхөн өндөр эрсдэлтэй тохиолдолд, эсхүл баталгаа ашиглах замаар гаалийн хууль тогтоомж, дүрэм журам сахиулах боломжгүй бол дамжин өнгөрөх хөдөлгөөнд гаалийн дагалдан хүргэгч буюу гаалийн харгалзагч ашиглахыг шаардаж болно. Гаалийн дагалдан хүргэгч буюу гаалийн харгалзагчийн хувьд мөрдөх нийтлэг журмыг 1 дүгээр зүйлийн дагуу хэвлэн нийтэлнэ.

¹³ Энэ заалт нь аливаа нэг гишүүн холбогдох тээврийн хэрэгслийг дамжин өнгөрөх хөдөлгөөний баталгаа болгон ашиглаж болохоор өнөөдөр мөрдөж буй журмаа үргэлжлүүлэн мөрдөхөд саад болохгүй.

16. Гишүүд дамжин өнгөрөх эрх чөлөөг боловсронгуй болгох зорилгоор өөр хоорондоо хамтран ажиллаж, мөн үйл ажиллагаагаа уялдуулан зохицуулахыг эрмэлзэнэ. Ийнхүү хамтран ажиллаж, үйл ажиллагаагаа уялдуулан зохицуулахад дараах асуудлаар ойлголцох явдал хамаарах бөгөөд түүгээр хязгаарлагдахгүй:

- (a) төлбөр, хураамж;
- (b) ёс журмын ажиллагаа болон хууль ёсны шаардлагууд; мөн
- (c) дамжуулан өнгөрүүлэх горимын практик ажиллагаа.

17. Гишүүн бүр дамжуулан өнгөрүүлэх ажиллагааны дагуу хөдөлж буй бараатай холбогдуулан бусад гишүүнээс тавьсан бүх асуулт лавлагаа, санал хүсэлтийг хүргүүлж болох, дамжуулан өнгөрүүлэх асуудал хариуцсан үндэсний зохицуулагч томилон ажиллуулахыг эрмэлзэнэ.

12 дугаар зүйл

ГААЛИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

1. Хамтын ажиллагаа болон хууль дүрэм сахиулах арга хэмжээ

1.1 Гишүүд импортлогч нарт зохих тохиолдолд торгууль шийтгэлгүйгээр алдаагаа өөрсдөө засах боломж олгох үүднээс хууль дүрмийг сайн дураараа сахих явдлыг хөхиүлэн дэмжиж, худалдаа эрхлэгч нар хууль дүрэм сахиулах үүрэг хариуцлагаа ухамсарлах, мөн хууль дүрэм сахидаггүй худалдаа эрхлэгч нарын хувьд илүү хатуу арга хэмжээ санаачлан хэрэгжүүлэх зорилгоор хууль дүрмийг албадан сахиулах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх нь чухал болохыг зөвшөөрч байна.¹⁴

1.2 Гишүүд гаалийн хууль дүрэм сахиж буй шилдэг туршлагын талаар өөр хоорондоо, түүний дотор Хороогоор дамжуулан харилцан мэдээлэл солилцож байвал зохино. Гишүүд хууль дүрэм сахиулах арга хэмжээ зохион байгуулах болон түүний үр дүнг дээшлүүлэх зорилгоор техникийн зааварчилгаа өгөх буюу техникийн туслалцаа үзүүлэх, мөн чадавхийг бэхжүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллавал зохино.

2. Мэдээлэл солилцох

2.1 Гишүүд нь хүсэлтийг үндэслэн мөн энэ зүйлийн заалтыг баримтлан, импорт, экспортын аливаа нэг мэдүүлэг үнэн, зөв гэдэгт эргэлзэх зохих үндэслэл байгаа тодорхой тохиолдолд уг мэдүүлгийг шалгах зорилгоор 6.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b) болон/эсхүл (c)-д заасан мэдээллийг солилцоно.

2.2 Гишүүн бүр энэ мэдээллийг солилцох өөрсдийн холбоо баригчийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хороонд хүргүүлнэ.

3. Үнэн мөнийг шалгах

Аливаа нэг гишүүн зөвхөн импортын, эсхүл экспортын ямар нэг мэдүүлгийн үнэн мөнийг зохих ёсоор шалгасны дараа, мөн өөрт байгаа холбогдох баримт бичгийг шалгасны дараа л мэдээлэл хүссэн ямар нэг хүсэлт гаргана.

¹⁴ Ийм төрлийн арга хэмжээ нь хууль дүрэм үл сахих явдлын давтамжийг багасгах, ингэснээр хууль сахиулах зорилгоор мэдээлэл солилцох хэрэгцээ шаардлагыг бууруулах туйлын ганц зорилготой болно.

4. Хүсэлт гаргах

4.1 Хүсэлт гаргасан гишүүн хүсэлт хүлээн авсан гишүүнд ДХБ-ын албан ёсны харилцан зөвшөөрсөн аль нэг хэлээр, цаасан, эсхүл цахим хэлбэрээр бичгээр хүсэлт тавих бөгөөд түүнд дараах зүйлс багтсан байна:

- (a) холбогдох асуудал, түүний дотор хэрэв зүйтэй гэж үзсэн бөгөөд бэлэн байгаа бол тухайн импортын мэдүүлэгтэй харгалзах экспортын мэдүүлгийн дугаар;
- (b) хүсэлт гаргасан гишүүн тухайн мэдээлэл, баримт бичигийг хүссэн зорилго, хэрэв уг хүсэлтэд хамаарах холбогдох этгээдийн нэр болон холбоо барих мэдээлэл тодорхой бол тэдгээрийн хамт;
- (c) хэрэв хүсэлт хүлээн авсан гишүүн хэрэгтэй гэж үзсэн бол зохих тохиолдолд үнэн мөнийг шалгасан болохыг нотлох баримт;¹⁵
- (d) гаргаж өгөхийг хүссэн тодорхой мэдээлэл, эсхүл баримт бичиг;
- (e) хүсэлт гаргасан байгууллагын нэр, хаяг;
- (f) нууцын зэрэглэлтэй мэдээлэл болон хувь хүний талаар мэдээ баримт цуглуулах, хамгаалах, ашиглах, задруулах, хадгалах, мөн захиран зарцуулах асуудлыг зохицуулсан, хүсэлт гаргасан гишүүний дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн системийн холбогдох заалтын эшлэл.

4.2 Хэрэв хүсэлт гаргасан гишүүн 4.1 дэх хэсгийн аль нэг заалтыг хэрэгжүүлж чадахгүй бол энэ тухайгаа уг хүсэлтэд тодорхой дурдана.

5. Мэдээлэл, баримт бичгийг хамгаалах болон нууцлах

5.1 Хүсэлт гаргасан гишүүн 5.2 дахь хэсгийг баримтлан:

- (a) хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс гаргаж өгсөн бүх мэдээлэл, баримт бичгийг хатуу чанга нууцлана, мөн тэдгээрийг ядаж хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс 6.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (c)-д заасны дагуу тодорхойлж, түүний дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн тогтолцоонд заасан түвшинтэй адил түвшинд хамгаалж, нууцлана.
- (b) мэдээлэл, баримт бичгийг зөвхөн тухайн асуудлыг хариуцаж буй гаалийн байгууллагад гаргах бөгөөд уг мэдээлэл, баримт бичгийг хүсэлт хүлээн авсан Гишүүн бичгээр өөрөөр зөвшөөрөөгүй бол зөвхөн холбогдох хүсэлтэд заасан зорилгоор ашиглана.

5.2 Хүсэлт гаргасан гишүүн өөрийн хууль тогтоомж, эрх зүйн системийн дагуу 5.1 дэх хэсгийн аль нэг заалтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй байж болно. Хэрэв тийм бол хүсэлт гаргасан гишүүн энэ тухайгаа холбогдох хүсэлтэд тодорхой дурдана.

5.3 Хүсэлт хүлээн авсан гишүүн 4 дэх хэсгийн дагуу хүлээн авсан аливаа хүсэлт, мөн үнэн мөнийг шалгасан мэдээллийг ядаж хүсэлт хүлээн авсан гишүүн өөрийн ижил төрлийн мэдээллийг хамгаалж, нууцалдаг түвшинтэй адил түвшинд хамгаалж, нууцлана.

¹⁵ Үүнд 3 дахь хэсэгт заасны дагуу үнэн мөнийг шалгасан тухай холбогдох мэдээллийг хамруулж болно. Ийм мэдээллийн хувьд тийм шалгалт хийсэн гишүүнээс тогтоосон мэдээлэл, бичиг баримт хамгаалах болон нууцлах түвшинг баримтлан ажиллана.

6. Мэдээлэл гаргаж өгөх

6.1 Хүсэлт хүлээн авсан гишүүн энэ зүйлийг баримтлан нэн даруй:

- (a) цаасан, эсхүл цахим хэлбэрээр бичгээр хариу өгнө;
- (b) тодорхой нэг мэдээллийг экспортын, эсхүл импортын тухайн мэдүүлэгт буюу холбогдох мэдүүлэгт яаж тусгагдсан байдлаар нь, хүсэлт гаргасан Гишүүн түүнийг ямар түвшинд хамгаалж, нууцалбал зохих тайлбарын хамт гаргаж өгнө;
- (c) хэрэв тийнхүү хүссэн бол, тодорхой нэг мэдээллийг импортын, эсхүл экспортын холбогдох мэдүүлэгт хавсаргасан дараах баримт бичгүүдэд, эсхүл холбогдох баримт бичгүүдэд яаж тусгагдсан байдлаар нь, өөрт байгаа хэмжээнд, тэдгээрийг цаасан, эсхүл цахим ямар хэлбэрээр гаргаж өгсөн тэр хэлбэрээр нь, хүсэлт гаргасан гишүүн тэдгээрийг ямар түвшинд хамгаалж, нууцалбал зохих тайлбарын хамт гаргаж өгнө: худалдааны нэхэмжлэх, баглаа боодлын жагсаалт, гарал үүслийн гэрчилгээ болон тээврийн баримт;
- (d) гаргаж өгсөн баримт бичиг нь жинхэнэ хуулбар мөн болохыг баталгаажуулсан байна;
- (e) тухайн мэдээллийг, эсхүл тухайн хүсэлтийн хариуг холбогдох хүсэлтийг гаргасан өдрөөс хойш 90 хоногийн дотор гаргаж өгөх буюу хүргүүлнэ.

6.2 Хүсэлт хүлээн авсан гишүүн өөрийн дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн системийн шаардлагын дагуу, тодорхой нэг мэдээллийг эрүүгийн гэмт хэрэг мөрдөн шалгах ажиллагаа, шүүхийн шүүн таслах ажиллагаа, эсхүл гаалийн бус журмаар шүүн таслах ажиллагаанд хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс бичгээр тусгайлан олгосон зөвшөөрөлгүйгээр нотлох баримт болгон ашиглахгүй байх баталгааг тийнхүү мэдээлэл гаргаж өгөхөөс өмнө шаардаж болно. Хэрэв хүсэлт гаргасан гишүүн энэ шаардлагыг ханган биелүүлэх боломжгүй бол энэ тухайгаа хүсэлт хүлээн авсан гишүүнд тодорхой зааж дурдах хэрэгтэй.

7. Хүсэлт биелүүлэхийг хойшлуулах, эсхүл биелүүлэхээс татгалзах

7.1 Хүсэлт хүлээн авсан гишүүн мэдээлэл хүссэн ямар нэгэн хүсэлт биелүүлэхийг дараах тохиолдолд хэсэгчилэн, эсхүл бүхэлд нь хойшлуулж, эсхүл тийнхүү биелүүлэхээс татгалзаж болох бөгөөд тийнхүү хойшлуулах, эсхүл татгалзах болсон шалтгаанаа хүсэлт гаргасан гишүүнд мэдэгдэнэ:

- (a) тэр нь хүсэлт хүлээн авсан гишүүний дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн тогтолцоонд тусгагдсан нийтийн эрх ашигт харш байх;
- (b) хүсэлт хүлээн авсан гишүүний дотоодын хууль тогтоомж, эрх зүйн тогтолцоонд зааснаар уг мэдээллийг гаргаж өгөх боломжгүй байх. Энэ тохиолдолд тухайн гишүүн холбогдох, тодорхой заалтын хуулбарыг хүсэлт гаргасан гишүүнд хүргүүлнэ;
- (c) уг мэдээллийг гаргаж өгөх нь хууль сахиулах ажиллагаанд, эсхүл нөгөө талаар захиргааны, эсхүл шүүхийн журмаар тухайн үед явагдаж буй шинэчилсэн байцаалт, мөрдөлт, шүүн таслах ажиллагаанд саад болохоор бол;
- (d) нууцын зэрэглэлтэй мэдээлэл болон хувь хүний талаар мэдээ баримт цуглуулах, хамгаалах, ашиглах, задруулах, хадгалах, мөн захиран зарцуулах асуудлыг зохицуулсан тухайн гишүүний дотоодын хууль тогтоомж, эсхүл эрх зүйн тогтолцоонд зааснаар холбогдох импортлогчоос, эсхүл экспортлогчоос зөвшөөрөл авах шаардлагатай бөгөөд тийм зөвшөөрөл өгөөгүй байх;

- (е) мэдээлэл хүссэн хүсэлтийг хүсэлт хүлээн авсан гишүүний баримт бичиг хадгалах хууль ёсны хугацаа дуусгавар болсны дараа хүлээн авсан байх.

7.2 4.2 дахь, 5.2 дахь, эсхүл 6.2 дахь хэсэгт заасан тохиолдолд тийм хүсэлтийг хэрхэн биелүүлэх асуудлыг хүсэлт хүлээн авсан гишүүн үзэмжээрээ шийднэ.

8. Харилцан адил байх

Хэрэв хүсэлт гаргасан гишүүн хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс тийм адилхан хүсэлт тавихад түүнийг биелүүлэх боломжгүй гэж үзэж байвал, эсхүл энэ зүйлийг хараахан хэрэгжүүлээгүй бол энэ тухайгаа холбогдох хүсэлтдээ дурдана. Тийм хүсэлтийг хэрхэн биелүүлэх асуудлыг хүсэлт хүлээн авсан гишүүн үзэмжээрээ шийдвэрлэнэ.

9. Захиргааны зардал

9.1 Хүсэлт гаргасан гишүүн мэдээлэл хүссэн хүсэлтийг хангахтай холбогдуулан хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс зарцуулах хөрөнгө мөнгө, зардлын тооцоог анхаарч үзнэ. Хүсэлт гаргасан гишүүн өөрийн хүсэлтийн цаадах төсвийн ашиг сонирхол болон холбогдох мэдээллийг гаргаж өгөхөд хүсэлт хүлээн авсан гишүүнээс тавих хүч чармайлт, хоорондын харилцааг тооцож үзнэ.

9.2 Хэрэв хүсэлт хүлээн авсан гишүүн хүсэлт гаргасан нэг буюу хэд хэдэн гишүүнээс хэтэрхий олон хүсэлт хүлээн авсан, эсхүл хэтэрхий өргөн цар хүрээтэй мэдээлэл хүссэн хүсэлт хүлээн авсан бөгөөд тэдгээр хүсэлтийг ердийн хугацаанд хангах боломжгүй тохиолдолд өөрийн нөөц бололцоог харгалзан бодит хязгаар тогтоох талаар тохиролцох зорилгоор тэдгээр хүсэлтээ эрэмбэ дараалалтай болгохыг тийм хүсэлт гаргасан нэг буюу хэд хэдэн гишүүнээс хүсч болно. Хэрэв тийнхүү харилцан тохиролцох арга зам байхгүй бол хүсэлт хүлээн авсан гишүүн тэдгээр хүсэлтийг биелүүлэх асуудлыг өөрийн гаргасан эрэмбэ дарааллыг үндэслэн үзэмжээрээ шийднэ.

10. Эрхийн хязгаарлалт

Хүсэлт хүлээн авсан аль нэг гишүүнээс дараах зүйлийг шаардахгүй:

- (a) түүний импортын, эсхүл экспортын мэдүүлэг буюу горим журмын хэлбэр загварыг өөрчлөх;
- (b) 6.1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (с)-д заасан импортын, эсхүл экспортын мэдүүлэгт хавсаргасан баримт бичгээс өөр бусад баримт бичиг нэхэх;
- (c) холбогдох мэдээллийг олж авах зорилгоор тайлбар тодруулга авах;
- (d) тийм мэдээлэл хадгалах хугацааг өөрчлөх;
- (e) баримт бичгийг нэгэнт цахимаар гаргаж өгсөн байхад цаасаар нэхэх;
- (f) холбогдох мэдээллийг орчуулах;
- (g) холбогдох мэдээлэл үнэн зөв болохыг шалгаж тогтоох; эсхүл
- (h) төрийн өмчийн, эсхүл хувийн хэвшлийн зарим үйлдвэрийн газрын хууль ёсны худалдааны эрх ашигт хохирол учруулахаар мэдээлэл гаргаж өгөх.

11. Мэдээллийг зөвшөөрөлгүйгээр ашиглах буюу задруулах

11.1 Энэ зүйлийн дагуу солилцсон мэдээллийг ашиглах буюу задруулах болзол нөхцөлийг аливаа байдлаар зөрчсөн тохиолдолд уг мэдээллийг хүлээн авсан хүсэлт гаргасан гишүүн тийнхүү зөвшөөрөлгүй ашигласан буюу задруулсан талаар дэлгэрэнгүй тайлбар бэлдэж, тухайн мэдээллийг гаргаж өгсөн хүсэлт хүлээн авсан гишүүнд нэн даруй хүргүүлэх бөгөөд:

- (a) уг зөрчлийг арилгах талаар шаардлагатай арга хэмжээ авна;
- (b) хойшид тийм зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор шаардлагатай арга хэмжээ авна; мөн
- (c) дэд хэсэг (a) болон (b)-гийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар хүсэлт хүлээн авсан холбогдох гишүүнд мэдэгдэнэ.

11.2 Хүсэлт хүлээн авсан гишүүн хүсэлт гаргасан гишүүний өмнө энэ зүйлийн дагуу хүлээсэн үүргээ 11.1 дэх хэсэгт заасан арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх хүртэл хугацаагаар түдгэлзүүлж болно.

12. Хоёр талт болон бүс нутгийн хэлэлцээрүүд

12.1 Энэ зүйл нь аливаа нэг гишүүн гаалийн холбогдолтой мэдээлэл болон өгөгдөл хуваалцан ашиглах буюу солилцох тухай, түүний дотор тэдгээрийг аюулгүй, түргэн шуурхай байдлаар, тухайлбал цахимжуулсан байдлаар, эсхүл ачаа ирэхээс өмнө урьдчилсан байдлаар хуваалцан ашиглах буюу солилцох тухай хоёр талт, хязгаарлагдмал талт, эсхүл бүс нутгийн хэлэлцээрт нэгдэн орох, эсхүл одоо нэгдэн орсон байгаагаа дэмжин ажиллахад саад болохгүй.

12.2 Энэ зүйлийг тийм хоёр талт, хязгаарлагдмал талт, эсхүл бүс нутгийн хэлэлцээрийн дагуу аливаа нэг гишүүний эдлэх эрх, хүлээх үүргийг өөрчилж байгаа, эсхүл тийм эрх, үүрэгт нь нөлөөлж байгаа, эсхүл тийм өөр бусад хэлэлцээрийн дагуу гаалийн холбогдолтой мэдээлэл болон өгөгдөл солилцож байгаа явдлыг удирдан зохицуулж байгаа мэтээр тайлбарлаж болохгүй.

II ХЭСЭГ

ХӨГЖИЖ БУЙ ГИШҮҮН УЛСУУД БОЛОН НЭН БУУРАЙ ХӨГЖИЛТЭЙ ГИШҮҮН УЛСУУДАД ЗОРИУЛСАН ТУСГАЙ БОЛОН ЯЛГАВАРТАЙ НӨХЦӨЛ БҮХИЙ ЗААЛТУУД

13 дугаар зүйл

ЕРӨНХИЙ ЗАРЧИМ

1. Энэхүү хэлэлцээрийн 1-ээс 12 дугаар зүйлийн заалтуудыг хөгжиж буй болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд 2004 оны долдугаар сард батлагдсан Ерөнхий хэлэлцээрийн хавсралт D (WT/L/579) болон Хонг Конгийн Сайд нарын тунхаглалын 33 дахь хэсэг болон хавсралт E (WT/MIN(05)/DEC)-гээр тохиролцсон аргачлалуудыг үндэслэн боловсруулсан энэ хэсгийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

2. Чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийг¹⁶ хөгжиж буй болон буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд энэхүү хэлэлцээрийн холбогдох заалтуудыг тэдгээрийн утга агуулга, хамрах

¹⁶Энэхүү хэлэлцээрийн зорилгоор, “чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг” нь техникийн, санхүүгийн, эсхүл харилцан тохиролцсон өөр бусад аливаа нэг тусламж хэлбэртэй байж болно.

хүрээний дагуу хэрэгжүүлэхэд тус дэм болох зорилгоор үзүүлнэ. Энэхүү хэлэлцээрийн холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэх цар хүрээ, цаг хугацаа нь хөгжиж буй болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын тэдгээрийг хэрэгжүүлэх чадавхаас хамаарна. Хэрэв хөгжиж буй, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад шаардлагатай чадавх дутагдсан хэвээр байгаа бол холбогдох заалтыг (заалтуудыг) хэрэгжүүлэх чадавхтай болох хүртэл тэдгээрийг хэрэгжүүлэх шаардлага тавигдахгүй.

3. Нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд зөвхөн өөрсдийн хөгжлийн онцлог, санхүүгийн болон худалдааны хэрэгцээ шаардлага, эсхүл өөрсдийн захиргаа удирдлагын болон зохион байгуулалтын чадавхад тохирсон хэмжээнд үүрэг амлалт авна.

4. Эдгээр зарчим нь II хэсгийн заалтуудаар дамжин хэрэгжинэ.

14 дүгээр зүйл

ХОЛБОГДОХ ЗААЛТУУДЫН АНГИЛАЛ

1. Холбогдох заалтуудын дараах гурван ангилал байна:

- (a) А ангилалд, 15 дугаар зүйлийн зааснаар, хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болмогц, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор хэрэгжүүлэхээр тогтсон заалтууд багтана.
- (b) В ангилалд, 16 дугаар зүйлд зааснаар, хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсны дараах шилжилтийн хугацаа өнгөрснөөс хойш аль нэг өдөр хэрэгжүүлэхээр тогтсон заалтууд багтана.
- (c) С ангилалд, 16 дугаар зүйлд зааснаар, хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсны дараах шилжилтийн хугацаа өнгөрснөөс хойш аль нэг өдөр хэрэгжүүлэхээр тогтсон бөгөөд чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг авах замаар тэдгээрийг хэрэгжүүлэх чадавхтай болох шаардлагатай заалтууд багтана.

2. Хөгжиж буй гишүүн улс бүр, мөн нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс бүр холбогдох заалтуудыг тус бүрээр нь авч үзэж, А, В, С ангиллын алинд нь хамруулахаа өөрсдөө шийднэ.

15 дугаар зүйл

А АНГИЛЛЫН ЗААЛТУУДЫН ТАЛААР МЭДЭГДЭХ, МӨН ТЭДГЭЭРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

1. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болмогц, хөгжиж буй гишүүн улс бүр өөрсдөө А ангиллын дагуу хүлээсэн үүрэг амлалтаа биелүүлнэ. Ингэснээр А ангиллын дагуу хүлээсэн үүрэг амлалт нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй нэг хэсэг болно.

2. Нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс А ангилалд хамруулсан заалтуудын талаар Хороонд энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор мэдэгдэж болно. Ингэснээр нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс бүрийн А ангиллын дагуу хүлээсэн үүрэг амлалт нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй нэг хэсэг болно.

16 дугаар зүйл

**В БОЛОН С АНГИЛЛЫН ЗААЛТУУДЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР
ЭЦЭСЛЭН ТОГТСОН ӨДРҮҮДИЙГ МЭДЭГДЭХ**

1. Хөгжиж буй аливаа нэг гишүүн улс А ангилалд хамруулаагүй заалтуудын хувьд, тухайн гишүүн тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацааг энэ зүйлд заасан процессын дагуу хойшлуулж болно.

Хөгжиж буй гишүүн улсын В ангилалд хамруулсан заалтууд:

- (a) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болмогц, хөгжиж буй гишүүн улс бүр В ангилалд хамруулсан заалтууд болон тэдгээрийг хэрэгжүүлэхээр тус бүрд нь төлөвлөсөн өдрүүдийн талаар Хороонд мэдэгдэнэ.¹⁷
- (b) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор, хөгжиж буй гишүүн улс бүр В ангилалд хамруулсан заалтуудаа хэрэгжүүлэхээр тогтсон хугацаагаа Хороонд мэдэгдэнэ. Хэрэв хөгжиж буй аливаа нэг гишүүн улс энэхүү эцсийн хугацаа дуусгавар болохоос өмнө өөрийн эцэслэн тогтсон өдрүүдээ мэдэгдэхэд нэмэлт хугацаа шаардлагатай гэсэн итгэлтэй байвал тухайн гишүүн өөрийн эцэслэн тогтсон өдрүүдийг мэдэгдэх эцсийн хугацааг хангалттай хугацаагаар сунгаж өгөх хүсэлтийг Хороонд тавьж болно.

Хөгжиж буй гишүүн улсын С ангилалд хамруулсан заалтууд:

- (c) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болмогц, хөгжиж буй гишүүн улс бүр С ангилалд хамруулсан заалтууд болон тэдгээрийг хэрэгжүүлэхээр тус бүрд нь төлөвлөсөн өдрүүдийн талаар Хороонд мэдэгдэнэ. Ил тод байх зорилгоор, уг мэдэгдэлд тэдгээр заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд тухайн гишүүнд шаардлагатай байгаа чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийн талаарх мэдээлэл тусгагдсан байна.
- (d) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор, хөгжиж буй гишүүн улсууд болон холбогдох хандивлагч гишүүд тухайн үед хэрэгжүүлж буй аливаа арга хэмжээ, 22 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу гаргаж өгсөн мэдэгдэл болон дээр дурьдсан дэд заалт (c)-гийн дагуу хүргүүлсэн мэдээллийг харгалзан үзэж, С ангиллын заалтуудыг хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх зорилго бүхий чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэхэд шаардлагатай бөгөөд үргэлжлүүлэн, эсхүл шинээр хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаарх мэдээллийг Хороонд хүргүүлнэ.¹⁸ Холбогдох арга хэмжээнд оролцогч хөгжиж буй гишүүн улс тухайн арга хэмжээний талаар Хороонд нэн даруй мэдээлнэ. Хороо нь бас хэрэгжүүлж буй, эсхүл хэрэгжүүлж дууссан арга хэмжээнийхээ талаар мэдээлэл өгөхийг гишүүн бус хандивлагч нараас хүснэ.
- (e) Дэд заалт (d)-д заасан мэдээллийг гаргаж өгсөн өдрөөс хойш 18 сарын дотор, хандивлагч гишүүд болон холбогдох хөгжиж буй гишүүн улсууд чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлж буй ажлын явцын талаар Хороонд мэдээлнэ. Хөгжиж буй гишүүн улс бүр, тийм мэдээллийн хамт, холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг жагсаан хүргүүлнэ.

¹⁷ Уг мэдэгдэлд бас түүнийг хүргүүлж буй гишүүнээс тусгах нь зүйтэй гэж үзсэн өөр бусад мэдээлэл тусгагдсан байж болно. Гишүүд тэдгээр заалтыг хэрэгжүүлэх асуудал хариуцсан дотоодын байгууллага буюу нэгжийн талаарх мэдээллийг хүргүүлж байвал зохино.

¹⁸ Эдгээр арга хэмжээ нь 21 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасныг баримтлан, хоёр талын хүрээнд, эсхүл холбогдох олон улсын байгууллагаар дамжуулан харилцан тохиролцсон нөхцөлтэй байна.

2. Нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс А ангилалд оруулаагүй заалтуудын хувьд, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд тэдгээр заалтыг хэрэгжүүлэх хугацааг энэ зүйлд заасан процессын дагуу хойшлуулж болно.

Нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсын В ангилалд хамруулсан заалтууд:

- (a) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дотор, нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад дээд зэргээр уян хатан хандаж байгааг харгалзан үзэж, С ангилалд хамруулсан заалтуудаа Хороонд мэдэгдэх бөгөөд мөн тэдгээрийг хэрэгжүүлэхээр тус бүрд нь төлөвлөсөн өдрүүдийн талаар мэдэгдэж болно.
- (b) Дээрх дэд хэсэг (a)-д заасан мэдэгдэх хугацаа өнгөрснөөс хойш хоёр жилийн дотор, хөгжиж буй гишүүн улс бүр холбогдох заалтуудынхаа ангиллыг баталгаажуулахаар Хороонд мэдэгдэхийн зэрэгцээ бас тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацааг мэдэгдэнэ. Хэрэв нэн буурай хөгжилтэй аливаа нэг гишүүн улс энэхүү эцсийн хугацаа дуусгавар болохоос өмнө өөрийн эцэслэн тогтсон өдрүүдээ мэдэгдэхэд нэмэлт хугацаа шаардлагатай гэсэн итгэлтэй байвал тухайн гишүүн өөрийн эцэслэн тогтсон өдрүүдийг мэдэгдэх эцсийн хугацааг хангалттай хугацаагаар сунгаж өгөх хүсэлтийг Хороонд тавьж болно.

Нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсын С ангилалд хамруулсан заалтууд:

- (c) Ил тод байх зорилгоор, мөн хандивлагч нартай хамтран авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг хөнгөвчлөх үүднээс, энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн хугацаанд, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс бүр, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад дээд зэргээр уян хатан хандаж байгааг харгалзан үзэж, С ангилалд хамруулсан заалтуудынхаа талаар Хороонд мэдэгдэнэ.
- (d) Дээрх дэд хэсэг (c)-д заасан эцсийн хугацаа өнгөрснөөс хойш нэг жилийн хугацаанд, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд тэдгээр заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд тухайн гишүүнд шаардлагатай байгаа чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийн талаарх мэдээллийг хүргүүлнэ.¹⁹
- (e) Дээрх дэд хэсэг (d)-д заасны дагуу мэдээлэл хүргүүлсний дараа хоёр жилийн дотор, нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд болон холбогдох хандивлагч гишүүд дээр дурьдсан дэд заалт (d)-гийн дагуу хүргүүлсэн мэдээллийг харгалзан үзэж, С ангиллын заалтуудыг хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх зорилго бүхий чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэхэд шаардлагатай бөгөөд үргэлжлүүлэн, эсхүл шинээр хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаарх мэдээллийг Хороонд хүргүүлнэ.²⁰ Холбогдох арга хэмжээнд оролцогч нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс тухайн арга хэмжээний талаар Хороонд нэн даруй мэдээлнэ. Нэн буурай хөгжилтэй тухайн гишүүн, тийм мэдээллийн хамт, тусламж, дэмжлэг үзүүлэх уг арга хэмжээнд хамаарах С ангиллын холбогдох үүрэг амлалтаа хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн өдрүүдийг хүргүүлнэ. Хороо нь бас хэрэгжүүлж буй,

¹⁹ Уг мэдээлэлд бас гишүүд худалдааг хөнгөвчлөх асуудлаар хэрэгжүүлж буй үндэсний төлөвлөгөө буюу төсөл, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх асуудлыг хариуцсан дотоодын байгууллага буюу нэгж, мөн тухайн гишүүнд туслалцаа үзүүлэх тохиролцоонд хүрсэн байж болох хандивлагчдын талаарх мэдээллийг тусгаж болно.

²⁰ Эдгээр арга хэмжээ нь 9 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасныг баримтлан, хоёр талын хүрээнд эсхүл холбогдох олон улсын байгууллагаар дамжуулан харилцан тохиролцсон нөхцөлтэй байна.

эсхүл хэрэгжүүлж дууссан арга хэмжээнийхээ талаар мэдээлэл өгөхийг гишүүн бус хандивлагч нараас хүснэ.

- (f) Дэд заалт (e)-д заасан мэдээллийг гаргаж өгсөн өдрөөс хойш 18 сарын дотор, холбогдох хандивлагч гишүүд болон холбогдох нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд чадавхийг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлж буй ажлын явцын талаар Хороонд мэдээлнэ. Нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс бүр, тийм мэдээллийн хамт, холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг жагсаан Хороонд хүргүүлнэ.

3. Хандивлагч нарын зүгээс үзүүлэх тусламж дэмжлэг хангалтгүй байгаа, эсхүл чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх ажлын явц ахицгүй байгаа гэсэн шалтгааны улмаас холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэх хугацааг эцэслэн тогтож, 1 болон 2 дахь хэсэгт заасан эцсийн хугацаанд багтаан хүргүүлэхэд хүндрэлтэй байгаа хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд энэ талаар тэрхүү эцсийн хугацаа дуусгавар болохоос өмнө аль болох эрт Хороонд мэдэгдэнэ. Гишүүд холбогдох гишүүнд тулгарч буй тодорхой тохиолдол, өвөрмөгц асуудлыг харгалзан үзэж, тухайн хүндрэл бэрхшээлийг шийдэхэд нь тусалж, хамтран ажиллахаар тохиролцов. Хороо нь тухайн гишүүнээс холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг хүргүүлэх эцсийн хугацааг шаардлагатай бол сунгах зэрэг тухайн хүндрэлтэй асуудлыг шийдэхэд аль зохистой гэж үзсэн арга хэмжээг авна.

4. 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (e)-д заасан, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсын хувьд 2 дахь хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (f)-д заасан эцсийн хугацаа дуусахаас гурван сарын өмнө, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын газраас хэрэв аль нэг Гишүүн В, С ангилалд хамруулсан заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг мэдэгдээгүй бол холбогдох гишүүнд сануулна. Хэрэв уг гишүүн 3 дугаар зүйл, эсхүл хөгжиж буй аль нэг гишүүн улсын хувьд 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд 2 дахь хэсгийн дэд хэсэг (b)-ийн дагуу холбогдох эцсийн хугацааг сунгуулах боломжийг ашиглаагүй бөгөөд холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдээ мэдэгдээгүй хэвээр байгаа бол тухайн гишүүн улс холбогдох заалтуудыг 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (e), эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд 2 дахь хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (f)-д заасан эцсийн хугацаа дууссанаас хойш, эсхүл 3 дахь хэсгийн дагуу түүнийг сунгаснаас хойш нэг жилийн дотор хэрэгжүүлнэ.

5. В ангилал болон С ангилалд хамруулсан заалтуудаа хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг 1, 2, 3 дахь хэсгийн дагуу мэдэгдсэнээс хойш 60 хоногийн дотор Хороо нь гишүүн бүрийн В ангилал болон С ангилалд хамруулсан заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр эцэслэн тогтсон өдрүүдийг, түүний дотор 4 дэх хэсгийн дагуу тогтоосон хугацааг тусгасан хавсралтуудыг тэмдэглэж авна. Ингэснээр эдгээр хавсралт нь энэхүү Хэлэлцээрийн салшгүй нэг хэсэг болно.

17 дугаар зүйл

ЭРТНЭЭС АНХААРУУЛАХ МЕХАНИЗМ: В БОЛОН С АНГИЛЛЫН ЗААЛТУУДЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХУГАЦААГ СУНГАХ

1.

- (a) Хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс нь өөрийн В, эсхүл С ангилалд хамруулсан аль нэг заалтыг 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (e)-д заасны дагуу, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсын хувьд 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн дэд хэсэг (b), эсхүл (f)-д

заасны дагуу эцэслэн тогтсон өдрөөс хэрэгжүүлж эхлэхэд хүндрэлтэй гэж үзэж байгаа бол энэ талаар Хороонд мэдэгдэнэ. Хөгжиж буй гишүүн улсууд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа дуусахад 120 хоног үлдэхээс өмнө Хороонд мэдэгдэнэ. буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа дуусахад 90 хоног үлдэхээс өмнө Хороонд мэдэгдэнэ.

- (b) Хороонд хүргүүлэх мэдэгдэлд хөгжиж буй тухайн гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй тухайн гишүүн улс холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх чадавхтай болно гэж үзэж байгаа шинэ өдрийг заасан байна. Уг мэдэгдэлд бас холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх явдлыг хойшлуулах болсон шалтгааныг заасан байна. Тийм нэг шалтгаан нь чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг авахаар, эсхүл чадавхыг бэхжүүлэх нэмэлт тусламж, дэмжлэг авахаар төлөвлөх үед урьдчилан харж чадаагүй хэрэгцээ шаардлага гарч ирсэн явдал байж болно.

2. Хэрэв хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд нэмэлт хугацаа авахаар тавьсан хүсэлт нь 18 сараас дээшгүй бол, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс нэмэлт хугацаа авахаар тавьсан хүсэлт нь 3 жилээс дээшгүй бол тийм хүсэлт гаргасан гишүүн Хорооны зүгээс цаашид ямар нэгэн арга хэмжээ авах шаардлагагүйгээр тийм нэмэлт хугацаа авах эрхтэй байна.

3. Хэрэв хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс эхний удаа 2 дахь хэсэгт заасан хугацаанаас илүү хугацаагаар сунгах, эсхүл хоёр дахь удаагаа буюу түүнээс олон удаа сунгах шаардлагатай гэж үзсэн бол тэр нь 1 дэх хэсгийн дэд хэсэг (b)-д заасан мэдээлэл агуулсан хугацаа сунгах хүсэлтийг холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэхээр анх эцэслэн тогтсон хугацаа, эсхүл түүнийг дараа нь сунгасан хугацаа дуусахад хөгжиж буй аль нэг гишүүн улсын хувьд 120 хоног үлдэхээс өмнө, нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд 90 хоног үлдэхээс өмнө Хороонд гаргана.

4. Хороо нь тийм хүсэлт гаргасан гишүүний тухайн онцлог нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, хугацаа сунгах хүсэлтүүдийг шийдэхдээ нааштай талаас нь авч үзнэ. Онцгой нөхцөл байдал гэдэгт чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг авах нь хүндрэлтэй байх, мөн удааширч саатах явдлыг хамааруулж болно.

18 дугаар зүйл

В БОЛОН С АНГИЛЛЫН ЗААЛТУУДЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

1. 13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу, хөгжиж буй аль нэг гишүүн улс, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс 16 дугаар зүйлийн 1 дэх, эсхүл 2 дахь хэсэгт болон 17 дугаар зүйлд заасан процедурын дагуу ажилласан боловч хугацаа сунгах хүсэлтийг биелүүлж өгөөгүй, эсхүл хөгжиж буй тухайн гишүүн улсад, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй тухайн гишүүн улсад урьдчилан тооцоогүй бөгөөд 17 дугаар зүйлд заасны дагуу хугацаа сунгахад боломжгүй нөхцөл байдал тулгарсан учир түүний С ангилалд хамруулсан аль нэг заалтыг хэрэгжүүлэх чадавх дутагдалтай хэвээр байна гэж өөрөө өөрийгөө үнэлсэн бол тухайн гишүүн холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх чадваргүй байгаа талаар Хороонд мэдэгдэнэ.

2. Хороо нь нэн даруй, гэхдээ аль ч тохиолдолд холбогдох хөгжиж буй гишүүн улсаас, эсхүл нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсаас тийм мэдэгдэл хүлээн авснаас хойш 60 хоногийн хугацаа өнгөрөхөөс өмнө шинжээчдийн баг байгуулна. Шинжээчдийн баг холбогдох асуудлыг судалж, түүний бүрэлдэхүүнийг тогтсон өдрөөс хойш 120 хоногийн дотор Хороонд зөвлөмж гаргаж өгнө.

3. Шинжээчдийн баг худалдааг хөнгөвчлөх асуудлаар, мөн чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх асуудлаар нарийн мэргэшсэн хараат бус таван хүнээс бүрдэнэ. Шинжээчдийн багийг хөгжиж буй болон хөгжингүй гишүүн улсуудын иргэдээс тэнцвэртэй байдлаар бүрдүүлнэ. Хэрэв нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын асуудал хөндөгдсөн бол шинжээчдийн багийн бүрэлдэхүүнд нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсаас дор хаяж нэг хүнийг оруулна. Хэрэв Хороо нь шинжээчдийн баг байгуулагдсанаас 20 хоногийн дотор түүний бүрэлдэхүүнийг тохиролцож чадаагүй бол тухайн шинжээчдийн багийн бүрэлдэхүүнийг Ерөнхий захирал [ДХБ-ын дарга] Хорооны даргатай зөвшилцөн, энэ хэсэгт заасан нөхцөлийн дагуу тогтооно.

4. Шинжээчдийн баг тухайн гишүүний чадавх хангалтгүй байгаа гэж өөрөө өөртөө өгсөн үнэлгээг нь авч хэлэлцэх бөгөөд Хороонд зөвлөмж гаргаж өгнө. Хороо нь шинжээчдийн багийн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсад хамаарах зөвлөмжийг авч үзэнгээ, тохиромжтой тохиолдолд, холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх урт удаан хуагцааны чадавх олж авахад нь тус дэм болох аль зохистой гэж үзсэн арга хэмжээг авна.

5. Уг гишүүн энэ асуудлаар Маргаан шийдвэрлэх тухай тохиролцооны хүрээнд явагдах хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хөгжиж буй тухайн гишүүн улс холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх чадваргүй тухайгаа Хороонд мэдэгдсэн үеэс эхлэн Хороо нь шинжээчдийн багийн зөвлөмжийг хүлээн авсны дараа анх хуралдах хүртэл хугацаанд дуудагдахгүй. Уг хуралдаанаар Хороо нь шинжээчдийн багийн зөвлөмжийг авч хэлэлцэнэ. Нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд Маргаан шийдвэрлэх тухай тохиролцооны хүрээнд явагдах хянан шийдвэрлэх ажиллагаа нь холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх чадваргүй тухайгаа Хороонд мэдэгдсэн өдрөөс Хороо тухайн асуудлаар шийдвэр гаргах хүртэл, эсхүл дээр дурдсан Хорооны анхны хуралдаан болсноос хойш 24 сар болох хүртэл аль түрүүлж тохиосон хугацаанд уг заалтад хамаарахгүй.

6. Хэрэв нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс С ангиллын хүрээнд хүлээсэн үүрэг амлалтаа биелүүлэх чадвараа алдсан бол тэр нь энэ тухайгаа Хороонд мэдэгдэж, энэ зүйлд заасан процедурын дагуу ажиллана.

19 дүгээр зүйл

В БОЛОН С АНГИЛЛЫН ЗААЛТУУДЫГ ХООРОНД НЬ ШИЛЖҮҮЛЭХ

1. В болон С ангилалд хамруулсан заалтуудаа мэдэгдсэн хөгжиж буй гишүүн улс болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улс Хороонд мэдэгдэх замаар эдгээр ангиллын хооронд заалт шилжүүлж болно. Хэрэв аль нэг гишүүн улс ямар нэгэн заалтыг В ангиллаас С ангилал руу шилжүүлэх санал тавьсан бол тухайн гишүүн чадавхыг бэхжүүлэхэд шаардлагатай тусламж, дэмжлэгийн талаар мэдээлэл гаргаж өгнө.

2. В ангиллаас С ангилал руу шилжүүлсэн аль нэгэн заалтыг хэрэгжүүлэхэд нэмэлт хугацаа шаардлагатай тохиолдолд холбогдох гишүүн дараах байдлаар ажиллаж болно:

- (a) 17 дугаар зүйлийн заалтуудыг, түүний дотор хугацаа автоматаар сунгагдах боломжийг ашиглах; эсхүл
- (b) тухайн гишүүний холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх нэмэлт хугацаа хүссэн хүсэлтийг Хорооноос шалгаж өгөх хүсэлт тавих, мөн хэрэв шаардлагатай бол, чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг авах, түүний дотор шинжээчдийн багаас уг асуудлыг 18 дугаар зүйлийн дагуу хянан үзэж, зөвлөмж гаргаж өгөх боломжийг ашиглах хүсэлт тавих;

- (с) нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд, хэрэв холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх шинэ өдөр нь В ангиллын дагуу мэдэгдсэн анхны өдрөөс хойш дөрвөн жилийн дараа байвал Хорооноос зөвшөөрөл авна. Түүнээс гадна, нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс 17 дугаар зүйлийг ашиглаж болно. Ийнхүү нэг заалтыг ангилал хооронд шилжүүлж байгаа нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсын хувьд чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг шаардлагатай гэж ойлгож байна.

20 дугаар зүйл

МАРГААН ШИЙДВЭРЛЭХ ДҮРЭМ, ЖУРМЫН ТУХАЙ ТОХИРОЛЦООГ МӨРДӨХӨД БАРИМТЛАХ ХӨНГӨЛӨЛТТЭЙ ХУГАЦАА

1. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш 2 жилийн хугацаанд, Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцоогоор боловсронгуй болгон мөрдөж байгаа 1994 оны ТХЕХ-ийн XXII болон XXIII зүйлийн заалтуудыг хөгжиж буй аль нэг гишүүн улсаас А ангилалд хамруулсан аливаа нэг заалттай холбогдсон, тухайн гишүүнтэй сэргэлдсэн маргаан шийдвэрлэхэд мөрдөхгүй.

2. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш 6 жилийн хугацаанд, Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцоогоор боловсронгуй болгон мөрдөж байгаа 1994 оны ТХЕХ-ийн XXII болон XXIII зүйлийн заалтуудыг нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсаас А ангилалд хамруулсан аливаа нэг заалттай холбогдсон, тухайн гишүүнтэй сэргэлдсэн маргаан шийдвэрлэхэд мөрдөхгүй.

3. Нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улс В, эсхүл С ангилалд хамааруулсан аль нэг заалтыг хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш 8 жилийн хугацаанд, Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцоогоор боловсронгуй болгон мөрдөж байгаа 1994 оны ТХЕХ-ийн XXII болон XXIII зүйлийн заалтуудыг уг заалттай холбогдсон, буурай хөгжилтэй тухайн гишүүн улстэй сэргэлдсэн маргаан шийдвэрлэхэд мөрдөхгүй.

4. Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцоог мөрдөхөд баримтлах хөнгөлөлттэй хугацааг үл харгалзан 1994 оны ТХЕХ-ийн XXII, эсхүл XXIII зүйлийн дагуу зөвлөлдөх хүсэлт гаргахын өмнө, мөн нэн буурай хөгжилтэй аль нэг гишүүн улсаас авч хэрэгжүүлсэн ямар нэг арга хэмжээнд холбогдох маргаан шийдвэрлэх процедурын бүх үе шатанд, аливаа нэг гишүүн улс нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсын тухайн онцлог нөхцөл байдалд онцгой анхаарал хандуулна. Үүнтэй холбогдуулан, гишүүд Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцооны хүрээнд буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудыг хамруулсан асуудал дэвшүүлэн тавихдаа зохих ёсоор хүлээцтэй хандана.

5. Гишүүн улс бүр энэ зүйлээр зөвшөөрсөн өршөөлийн хугацааны явцад, хүсэлтийг үндэслэн энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон аливаа асуудлаар хэлэлцэж ярилцах аятай боломжийг бусад гишүүндээ олгоно.

21 дүгээр зүйл

ЧАДАВХЫГ БЭХЖҮҮЛЭХ ТУСЛАМЖ, ДЭМЖЛЭГ ҮЗҮҮЛЭХ

1. Хандивлагч гишүүд хөгжиж буй гишүүн улсуудад болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх явдалд хоёр талын хүрээнд, эсхүл холбогдох олон улсын байгууллагаар дамжуулан харилцан тохиролцсон нөхцөлийг үндэслэн дэмжлэг үзүүлэхээр тохиролцов. Үүний зорилго нь хөгжиж буй гишүүн

улсуудад болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад энэхүү хэлэлцээрийн I хэсгийн заалтуудыг хэрэгжүүлэхэд тус дөхөм үзүүлэх явдал юм.

2. Нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын тусгай хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан үзэж, нэн буурай хөгжилтэй тухайн гишүүн улсууд өөрсдийн үүрэг амлалтаа хэрэгжүүлэх урт удаан хугацааны чадавхтай болоход нь тус дэм болох зорилгоор тэдэнд тодорхой асуудлыг чиглэсэн тусламж, дэмжлэг үзүүлнэ. Хөгжлийг дэмжигч түншүүд нь хөгжлийг дэмжих хамтын ажиллагааны холбогдох механизмаар дамжуулан, мөн 3 дахь хэсэгт дурдсан техникийн туслалцаа болон чадавхыг бэхжүүлэх дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх зарчмуудыг баримтлан, тухайн үед тодорхойлсон хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлийг үл хөндөх арга замаар энэ чиглэлээр чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэхийг эрмэлзэнэ.

3. Гишүүд энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан, чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх дараах зарчмуудыг мөрдлөг болгохыг эрмэлзэнэ:

- (a) туслалцаа авах улсууд болон бүс нутгуудын хөгжлийн ерөнхий төлөвийг, түүнчлэн тухайн арга хэмжээтэй холбоотой бөгөөд зүйтэй гэж үзвэл, тухайн үед явагдаж буй өөрчлөлт, мөн тухайн үед хэрэгжүүлж буй техникийн туслалцааны хөтөлбөрүүдийг харгалзан үзэх;
- (b) тухайн арга хэмжээтэй холбоотой бөгөөд зүйтэй гэж үзвэл, бүс нутгийн болон дэд бүсийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, мөн дэд бүсийн интеграцийг дэмжих зорилготой үйл ажиллагааг хамруулах;
- (c) туслалцаа үзүүлэх үйл ажиллагаа явуулахад хувийн хэвшлийн зүгээс худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр явуулж буй өөрчлөлтийн үйл ажиллагааг харгалзан үзэх нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- (d) энэхүү туслалцааны үр өгөөж, үр дүн хамгийн дээд хэмжээнд байх явдлыг хангахын тулд гишүүд болон холбогдох бусад байгууллага, тухайлбал, бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын нийгэмлэг хооронд, мөн тэдгээрийн дунд тогтсон ажлын уялдаа холбоог зохицуулах явдлыг дэмжих. Эл зорилгоор:
 - (i) юуны өмнө туслалцаа авах улс улс буюу бүс нутагт, түншлэгч гишүүд болон хандивлагч нарын хооронд, мөн хоёр талын шугамаар болон олон талын хүрээнд хандивлагч нарын дунд тогтсон ажлын уялдаа холбоог зохицуулах нь техникийн туслалцаа болон чадавхыг бэхжүүлэх арга хэмжээний нягт уялдаа холбоог хангаж, туслалцааны хөтөлбөрүүд давхцах болон давтагдахаас, мөн өөрчлөлтийн үйл ажиллагаатай харшилдахаас зайлсхийх зорилготой байна;
 - (ii) буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын хувьд, нэн буурай хөгжилтэй улсуудад худалдаа эрхлэх чиглэлээр туслалцаа үзүүлэх Өргөтгөсөн цогц суурь баримт бичиг нь ажлын уялдаа холбоог зохицуулах энэхүү процессын нэг хэсэг болсон байна; мөн
 - (iii) Гишүүд бас энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх болон техникийн туслалцаа үзүүлэх явцад тэдгээрийн худалдаа, хөгжлийн асуудлыг эрхлэн нийслэл хотууд болон Женев хотноо суугаа ажилтнууд хоорондын ажлын дотоод уялдаа холбоог зохицуулах явдлыг дэмжин ажиллавал зохино;
- (e) тусламж, дэмжлэгийн хэрэгжилтийн үйл ажиллагааг зохицуулах болон хяналт-шинжилгээ хийх зорилгоор дугуй ширээний ярилцлага болон зөвлөлдөх баг зэрэг ажлын уялдаа холбоог зохицуулж буй дотоодын болон бүс нутгийн хэмжээний бүтцүүд ашиглах явдлыг хөхиүлэн дэмжих; мөн

- (f) хэрэв боломжтой бол, хөгжиж буй гишүүн улсууд хөгжиж буй бусад гишүүн улсад болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад чадавхыг бэхжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлэх явдлыг хөхиүлэн дэмжих, мөн тийм үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг авч үзэх.

4. Хороо нь дараах зорилгоор наад зах нь жилд нэг удаа тухайлсан хуралдаан зохион байгуулна:

- (a) энэхүү хэлэлцээрийн заалтууд, эсхүл тэдгээрийн дэд хэсгүүдийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон аливаа асуудлыг хэлэлцэх;
- (b) энэхүү хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг дэмжих зорилгоор чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх ажлын ахицыг хянан үзэх. Үүнд чадавхыг бэхжүүлэх зохих ёсны тусламж, дэмжлэг авч чадахгүй байгаа хөгжиж буй болон нэн буурай хөгжилтэй аливаа гишүүн улсууд хамаарна;
- (c) тухайн үед хэрэгжүүлж буй чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх ажлууд болон хэлэлцээр хэрэгжүүлэх хөтөлбөрүүдийн талаарх, түүний дотор хүндрэл бэршээл болон ололт амжилтын талаарх мэдээлэл, туршлагаасаа хуваалцах;
- (d) 22 дугаар зүйлд заасны дагуу хандивлагч нараас хүргүүлэх мэдээллийг хянан үзэх; мөн
- (e) 2 дахь хэсгийн үйлчлэлийг хянан үзэх.

22 дугаар зүйл

ЧАДАВХЫГ БЭХЖҮҮЛЭХ ТУСЛАМЖ, ДЭМЖЛЭГИЙН ТАЛААР ХОРООНД ХҮРГҮҮЛЭХ МЭДЭЭЛЭЛ

1. Энэхүү хэлэлцээрийн I хэсгийг хэрэгжүүлэх зорилгоор үзүүлж буй чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийн талаарх мэдээллийг хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад ил тод байлгах үүднээс энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхэд нь хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад туслалцаа үзүүлж буй хандивлагч гишүүн бүр өөрийн зүгээс өмнөх арван хоёр сарын хугацаанд санхүүжүүлсэн болон, хэрэв боломжтой бол, дараагийн арван хоёр сарын хугацаанд үзүүлэхээр амалсан чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийн тухай дараах мэдээллийг энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох үед, мөн түүнээс хойш жил бүр Хороонд хүргүүлнэ.²¹

- (a) чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэгийн тодорхойлолт;
- (b) санхүүгийн байдал, амласан/зарцуулсан дүн;
- (c) тухайн тусламж, дэмжлэгийг санхүүжүүлэх журам;
- (d) хүлээн авагч гишүүн, эсхүл шаардлагатай бол, холбогдох бүс нутаг; мөн
- (e) тусламж, дэмжлэг үзүүлж буй гишүүн дэх хэрэгжүүлэгч агентлаг.

Энэ мэдээллийг Хавсралт 1-д заасан загвараар гаргана. Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага (цаашид “ЭЗХАХБ” гэх)-ын гишүүдийн хувьд тийнхүү хүргүүлэх мэдээлэл нь ЭЗХАХБ-ын Зээл олгогчийн тайлан мэдээний системээс татаж авсан мэдээлэлд суурилсан байж болно. Өөрсдөө чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх

²¹ Энэхүү мэдээлэлд чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх явдал нь тодорхой хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэж, түүнтэй уялдсан болохыг илтгэн харуулсан байна.

боломжтой гэдгээ зарлан тунхаглаж байгаа хөгжиж буй гишүүн улсууд дээрх мэдээллийг хүргүүлбэл зохино.

2. Хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудад туслалцаа үзүүлж буй хандивлагч гишүүд дараах мэдээллийг Хороонд хүргүүлнэ:

- (a) энэхүү хэлэлцээрийн I хэсгийн заалтуудыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх асуудал хариуцсан өөрсдийн агентлагуудын холбоо баригч нар, түүний дотор, хэрэв боломжтой бол, уг тусламж, дэмжлэгийг хүлээн авах улс, эсхүл бүс нутаг дахь тийм холбоо баригч нарын талаарх мэдээлэл; болон
- (b) чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг хүсэх процесс болон механизмын талаарх мэдээлэл.

Өөрсдөө чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг үзүүлэх боломжтой гэдгээ зарлан тунхаглаж байгаа хөгжиж буй гишүүн улсууд дээрх мэдээллийг хүргүүлбэл зохино.

3. Худалдааг хөнгөвчлөх асуудалтай холбоотой чадавхыг бэхжүүлэх тусламж, дэмжлэг авахаар төлөвлөж байгаа хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд тийм тусламж, дэмжлэгийг зохицуулж, эрэмблэх асуудал хариуцсан байгууллагын (байгууллагуудын) холбоо баригчийн (холбоо баригч нарын) тухай мэдээллийг Хороонд хүргүүлнэ.

4. Гишүүд 2 дахь болон 3 дахь хэсэгт заасан мэдээллийг интернэт лавлагаагаар дамжуулан өгч болох бөгөөд түүнийгээ шаардлагатай тохиолдолд шинэчилж байна. Нарийн бичгийн даргын газар эдгээр бүх мэдээллийг нийтийн хүртээл болгоно.

5. Хороо нь 1 дэх, 2 дахь болон 4 дэх хэсэгт заасан мэдээлэл ирүүлэх хүсэлтийг холбогдох олон улсын болон бүс нутгийн байгууллагууд (тухайлбал, Олон улсын валютын сан, ЭЗХАХБ, НҮБ-ын Худалдаа, хөгжлийн бага хурал, Дэлхийн гаалийн байгууллага, НҮБ-ын бүс нутгийн комиссууд, Дэлхийн банк, эсхүл тэдгээрийн салбар байгууллагууд болон бүс нутгийн хөгжлийн банкууд), мөн хамтын ажиллагааны бусад агентлагт тавина.

III ХЭСЭГ

ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АРГА ХЭМЖЭЭ БОЛОН ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

23 дугаар зүйл

ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АРГА ХЭМЖЭЭ

1. Худалдааг хөнгөвчлөх хороо

1.1 Худалдааг хөнгөвчлөх хороо үүгээр байгуулагдав.

1.2 Хороо нь бүх гишүүн оролцоход нээлттэй байх бөгөөд өөрийн даргыг сонгоно. Хороо нь энэхүү хэлэлцээрийн үйлчлэлтэй холбогдсон аливаа асуудлаар, эсхүл түүний зорилтуудыг ахиулан дэвшүүлэх талаар зөвлөлдөх боломжийг гишүүдэд олгох зорилгоор шаардлагатай тохиолдолд, мөн энэхүү хэлэлцээрийн холбогдох заалтад заасны дагуу, гэхдээ жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдана. Хороо нь энэхүү хэлэлцээрийн дагуу, эсхүл гишүүдээс түүнд ногдуулсан ажил үүрэг гүйцэтгэнэ. Хороо нь өөрийн үйл ажиллагааны журмыг тогтооно.

1.3 Хороо шаардлагатай тохиолдолд салбар байгууллагууд байгуулж болно. Эдгээр бүх байгууллага нь ажлаа Хороонд тайлагнана.

1.4 Хороо нь гишүүд шаардлагатай үед холбогдох мэдээлэл, шилдэг туршлага солилцох журам боловсруулна.

1.5 Хороо нь энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхэд болон хэрэгжилтийг нь зохион байгуулахад тохиромжтой хамгийн шилдэг зөвлөгөөг бататгах зорилгоор, мөн хөрөнгө хүч илүүдэж давхардахаас зайлсхийх явдлыг хангах зорилгоор, Дэлхийн гаалийн байгууллага зэрэг худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг олон улсын бусад байгууллагуудтай нягт холбоотой ажиллана. Энэ үүднээс, Хороо нь тэдгээр байгууллагын, эсхүл тэдгээрийн салбар байгууллагуудын төлөөлөгчдийг дараах зорилгоор урьж болно:

- (а) Хорооны хуралдаанд оролцуулах; мөн
- (б) энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тодорхой асуудлууд хэлэлцэх.

1.6 Хороо нь энэхүү хэлэлцээрийн үйлчлэл болон хэрэгжилтийг энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш 4 жил болмогц, мөн түүнээс хойш тогтмол хугацаагаар хянан үзнэ.

1.7 Гишүүд энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх болон мөрдөх талаар үүссэн асуудалтай холбоотой асуултуудыг Хороонд тавьж байвал зохино.

1.8 Хороо нь энэхүү хэлэлцээрт хамаарах тодорхой асуудлыг харилцан тааламжтай байдлаар шийдэх үүднээс гишүүдийн дунд онц яаралтай хэлэлцүүлэг өрнүүлэхийг дэмжиж, тус дэм үзүүлнэ.

2. Худалдааг хөнгөвчлөх үндэсний хороо

Гишүүн бүр энэхүү хэлэлцээрийн заалтуудыг дотооддоо уялдуулан зохицуулж, хэрэгжүүлэх явдалд тус дөхөм үзүүлэх зорилгоор худалдааг хөнгөвчлөх үндэсний хороо байгуулж, болон/эсхүл одоо байгаагаа үргэлжлүүлэн ажиллуулна, эсхүл одоо ажиллаж байгаа ямар нэгэн механизмыг тийм болгоно.

24 дүгээр зүйл

ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

1. Энэхүү хэлэлцээрийн зорилгод “гишүүн” гэдэгт тухайн гишүүний төр, засгийн эрх бүхий холбогдох байгууллага хамаарна.

2. Энэхүү хэлэлцээрийн бүх заалтыг бүх гишүүн заавал дагаж мөрдөнө.

3. Гишүүд энэхүү хэлэлцээрийг энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн хэрэгжүүлнэ. II хэсгийн заалтуудыг ашиглах сонголт хийсэн хөгжиж буй гишүүн улсууд болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсууд энэхүү хэлэлцээрийг II хэсэгт заасны дагуу хэрэгжүүлнэ.

4. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсноос хойш энэхүү хэлэлцээрийг хүлээн зөвшөөрсөн аль нэг гишүүн В болон С ангиллын дагуу хүлээсэн өөрийн үүрэг амлалтаа холбогдох хугацааг энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн тоолж, хэрэгжүүлнэ.

5. Гаалийн аль нэг холбооны гишүүд, эсхүл бүс нутгийн эдийн засгийн аль нэг хэлэлцээрийн талууд энэхүү хэлэлцээрээр хүлээсэн өөрсдийн үүргээ биелүүлэхэд тус

дөхөм болох зорилгоор бүс нутгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ баталж, түүний дотор бүс нутгийн байгууллага байгуулж, мөн тийм байгууллагыг ашиглаж болно.

6. Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах тухай Марракешийн хэлэлцээрийн 1А хавсралтын Ерөнхий тайлбарыг эс тооцвол, энэхүү хэлэлцээр нь 1994 оны ТХЕХ-ийн дагуу гишүүдийн хүлээсэн үүргийг хумих мэтээр ойлгож болохгүй. Түүнээс гадна, энэхүү хэлэлцээрээр Худалдаан дахь техникийн саад тотгорын тухай хэлэлцээрт, мөн Амьтан, ургамлын хорио цээрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх тухай хэлэлцээрт заасан гишүүдийн эрх, үүрэг хумигдсан мэтээр ойлгож болохгүй.

7. 1994 оны ТХЕХ-т заасан үл хамааруулах болон чөлөөлөх бүх тохиолдол²² энэхүү хэлэлцээрийн заалтуудад хамаарна. Дэлхийн худалдааны байгууллага байгуулах тухай Марракешийн хэлэлцээрийн зүйл IX:3 болон зүйл IX.4-ийн дагуу 1994 оны ТХЕХ-ийн хувьд, эсхүл түүний аль нэг хэсгийн хувьд мөрдөхөөр зөвшөөрсөн үүргээс чөлөөлөгдөх тохиолдлууд, мөн энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсон өдрийн байдлаар тэдгээрт оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтүүд нь энэхүү хэлэлцээрийн заалтуудад хамаарна.

8. Энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр тусгайлан заагаагүй бол Маргаан шийдвэрлэх дүрэм, журмын тухай тохиролцоогоор боловсронгуй болгон мөрдөж байгаа 1994 оны ТХЕХ-ийн XXII болон XXIII зүйлийн заалтууд энэхүү хэлэлцээрийн хүрээнд зөвлөлдөх болон маргаан шийдвэрлэхэд хамаарна.

9. Энэхүү хэлэлцээрийн аль ч заалтад бусад гишүүний зөвшөөрөлгүйгээр тайлбар хийхгүй.

10. Хөгжиж буй гишүүн улсуудын болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын 15 дугаар зүйлийн 1 дэх болон 2 дахь хэсэгт заасны дагуу энэхүү хэлэлцээрт хавсаргасан А ангиллын үүрэг, амлалтууд нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй хэсэг байна.

11. Хөгжиж буй гишүүн улсуудын болон нэн буурай хөгжилтэй гишүүн улсуудын 16 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу энэхүү хэлэлцээрт хавсаргасан В болон С ангиллын үүрэг амлалтууд нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй хэсэг байна.

**ХАВСРАЛТ 1: 22 ДУГААР ЗҮЙЛИЙН 1 ДЭХ ХЭСГИЙН
ДАГУУ МЭДЭЭЛЭЛ ХҮРГҮҮЛЭХ ЗАГВАР**

ХАНДИВЛАГЧ ГИШҮҮН:

Мэдэгдэлд заасан хугацаа:

Тохиролцсон текст (Бали – WT/MIN (13)/36)				
Техникийн болон санхүүгийн туслалцаа, мөн чадавхыг бэхжүүлэх нөөцийн тодорхойлолт	Санхүүгийн байдал, амласан/зарцуулсан дүн	Хүлээн авагч улс/бүс нутаг (хэрэв шаардлагатай бол)	Тусламж, дэмжлэг үзүүлж буй гишүүн дэх хэрэгжүүлэгч агентлаг	Тусламж, дэмжлэгийг санхүүжүүлэх журам

²² Үүнд 1994 оны ТХЕХ-ийн зүйл V:7 болон X:1, мөн 1944 оны ТХЕХ-ийн VIII зүйлийн Нэмэлт тайлбар багтана.

153. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦ

1944 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдөр баталж,
1944 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

УДИРТГАЛ

Олон улсын иргэний нисэхийн цаашдын хөгжил нь дэлхийн үндэстэн, ард түмнүүдийн хооронд найрамдал, ойлголцлыг бий болгон бэхжүүлэхэд ихээхэн тус дөхөм үзүүлэх бөгөөд түүнийг буруугаар ашиглах нь нийтийн аюулгүй байдалд заналхийлж болзошгүйг анхаарч, түүнчлэн

Үндэстэн, ард түмнүүдийн хооронд гарч болох аливаа зөрчил, маргаанаас зайлсхийх, тэдгээрийн хооронд дэлхий дахины энх амгалан байдал шалтгаалах тийм хамтын ажиллагааг тогтоохыг эрмэлзэж,

Дор гарын үсэг зурсан Засгийн газрууд олон улсын иргэний нисэхийг аюулгүй, зохих журмын дагуу хөгжүүлэх тодорхой зарчим, журмын талаар болон олон улсын агаарын тээврийн үйлчилгээг тэгш бололцоотой байх үндсэн дээр бий болгож, найдвартай, үр ашигтай ажиллуулах ёстой гэдэг талаар тохиролцон,

Эл зорилгоор энэхүү конвенцыг байгуулав.

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ

АГААРЫН НАВИГАЦ

I БҮЛЭГ КОНВЕНЦЫН ЕРӨНХИЙ ЗАРЧИМ БОЛОН КОНВЕНЦЫН ХЭРЭГЛЭЭ

1 дүгээр зүйл Бүрэн эрхт байдал

Аль ч улс өөрийн агаарын зайн хувьд төгс, онцгой бүрэн эрхтэй гэдгийг хэлэлцэн тохиролцогч улсууд хүлээн зөвшөөрөв.

2 дугаар зүйл Нутаг дэвсгэр

Энэхүү конвенцын зорилгоор “улсын нутаг дэвсгэр” гэж тухайн улсын бүрэн эрхт байдал, ивээл, хамгаалалтад байгаа, эсхүл эрхээ хэрэгжүүлж байгаа хуурай газар болон нутгийн усыг хэлнэ.

3 дугаар зүйл Иргэний болон улсын агаарын хөлөг

а) Энэхүү конвенц нь гагцхүү иргэний агаарын хөлгийн хувьд хэрэглэх бөгөөд улсын агаарын хөлгийн хувьд хэрэглэхгүй.

б) Цэрэг, гааль, цагдаагийн албанд ашиглаж байгаа агаарын хөлгийг улсын агаарын хөлөгт тооцно.

с) Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын улсын агаарын хөлөгт тусгайлан байгуулсан хэлэлцээрт заасны дагуу зөвшөөрөл, эсхүл бусдаар түүнд заасан нөхцөлөөс бусад тохиолдолд нөгөө улсын нутаг дэвсгэр дээр нислэг үйлдэх, эсхүл тэнд бууж болохгүй.

* Монгол Улс 1989.06.30-нд баталсан

d) Хэлэлцэн тохиролцогч улсууд өөрсдийн улсын агаарын хөлгийн талаар журам тогтооходоо иргэний агаарын хөлгийн навигацын аюулгүй ажиллагааг зохих ёсоор хангах үүрэг хүлээнэ.

3 bis зүйл

a) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр нислэг үйлдэж буй иргэний агаарын хөлгийн эсрэг зэвсэг хэрэглэхээс түдгэлзэх, хүчээр буулгах тохиолдолд хөлөгт буй хүмүүсийн амь нас, агаарын хөлгийн аюулгүй байдал аюулд өртөхгүй байх ёстой гэдгийг хүлээн зөвшөөрөв.

b) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн тусгаар тогтнолоо хэрэгжүүлэхдээ нутаг дэвсгэр дээгүүр нь зөвшөөрөлгүй нислэг үйлдэж байгаа, энэхүү конвенцын зорилгод харш ямар нэг зорилгоор ашиглаж байна гэж үзэх бодит үндэслэлтэй, дээр дурдсан зөрчлийг таслан зогсоохын тулд тийм нөхцөл бүрдүүлсэн агаарын хөлөгт ямар нэг өөр заавар өгөх зорилгоор иргэний агаарын хөлгийг аль нэг заасан нисэх буудалд шаардах эрхтэй гэдгийг хүлээн зөвшөөрөв. Эл зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч улсууд энэхүү конвенцын холбогдох заалтууд, тухайлан энэ зүйлийн “a)” дэд хэсэг зэрэг олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээнд нийцсэн аливаа зохих арга хэмжээг авч болно. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр иргэний агаарын хөлгийг хүчээр буулгахад мөрддөг өөрийн дүрмийг хэвлэн тараахаар тохиролцов.

c) Иргэний агаарын хөлөг бүр энэ зүйлийн “b)” дэд хэсэгт нийцүүлэн өгсөн тушаалыг биелүүлэх үүрэгтэй. Эл зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрсдийн үндэсний хууль тогтоомжид шаардлагатай бүх заалтыг тусгах бөгөөд тухайн улсад бүртгэлтэй, үйл ажиллагааны үндсэн байрлал, эсхүл байнгын байршил нь энэ улсад байдаг ашиглагчийн ашиглаж буй иргэний агаарын аливаа хөлөг тэдгээр заалтыг заавал биелүүлэх үүрэгтэй. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр мөрдөж буй хууль тогтоомжийг нь зөрчсөн аливаа тохиолдолд хатуу шийтгэл ногдуулахаар заасан байх бөгөөд үүсгэсэн хэргийг өөрийн улсын хууль тогтоомжийн дагуу өөрийн эрх бүхий байгууллагуудад шилжүүлнэ.

d) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тухайн улсад бүртгэлтэй, үйл ажиллагааны үндсэн байрлал, эсхүл байнгын байршил нь энэ улсад байдаг ашиглагчийн ашиглаж буй иргэний агаарын аливаа хөлгийг энэхүү конвенцын зорилгод үл нийцэх, урьдчилан төлөвлөсөн ямар нэг зорилгоор ашиглахыг хориглосон зохих арга хэмжээг авна.

4 дүгээр зүйл

Иргэний нисэхийг зохисгүй ашиглах

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр иргэний нисэхийг энэхүү конвенцод харш аливаа зорилгод ашиглахгүй байхаар тохиролцов.

II БҮЛЭГ ХЭЛЭЛЦЭН ТОХИРОЛЦОГЧ УЛСУУДЫН НУТАГ ДЭВСГЭР ДЭЭГҮҮР НИСЛЭГ ҮЙЛДЭХ

5 дугаар зүйл

Тогтмол бус нислэг хийх эрх

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын олон улсын агаарын харилцааны тогтмол ашигладаггүй агаарын бүх хөлөгт энэхүү конвенцын заалтуудыг мөрдөх нөхцөлд энэ улсын нутаг дэвсгэр рүү нислэг үйлдэх, эсхүл нутаг дэвсгэр дээгүүр нь буулгүй нисч өнгөрөх болон нутаг дэвсгэр дээгүүр нь нислэг үйлдэж буй улс буулт үйлдэхийг шаардах эрхтэй гэсэн нөхцөлтэйгөөр, урьдчилан зөвшөөрөл авалгүй арилжааны зорилготой бус буулт үйлдэх эрхтэй болохыг зөвшөөрөв. Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр хориотой, эсхүл агаарын навигацын зохих тоног төхөөрөмжгүй бүс нутаг дээгүүр нислэг үйлдэхийг завдсан агаарын хөлөгт нислэгийн аюулгүй ажиллагааны шаардлагын үүднээс тогтоосон замналаар нисэх, эсхүл ийм нислэг үйлдэх тусгай зөвшөөрөл авахыг шаардах эрхийг хадгална.

Ийм агаарын хөлөг олон улсын тогтмол нислэгээс бусад зорчигч, ачаа, шууданг шан харамжтайгаар, эсхүл түрээсээр тээвэрлэдэг бол 7 дугаар зүйлд заасны дагуу зорчигч, ачаа, эсхүл шууданг хөлгийн бүхээгт авах, буулгах давуу эрх эдэлдэг бол ийнхүү нутаг дэвсгэрт ачилт, буулгалт хийж буй аль ч улс энэ талаарх шаардлагатай гэж үзсэн тийм журам, нөхцөл юм уу хязгаарлалт тогтоох эрхтэй.

6 дугаар зүйл
Тогтмол нислэг

Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр, эсхүл нутаг дэвсгэрт тухайн улсын тусгай зөвшөөрөл, эсхүл бусад төрлийн зөвшөөрөл болон уг тусгай зөвшөөрөл, эсхүл бусад төрлийн зөвшөөрлийн нөхцөлд зааснаас бусад үед олон улсын тогтмол нислэг хийж болохгүй.

7 дугаар зүйл
Каботаж

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн нутаг дэвсгэрт зорчигч, ачаа, шууданг шан харамжтайгаар, эсхүл түрээсээр тээвэрлэх болон тухайн нутаг дэвсгэрийн доторх аль нэг цэгт чиглэсэн хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын агаарын хөлөгт олгох зөвшөөрлөөс татгалзах эрхтэй байна. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр ийм давуу эрхийг аливаа бусад улс, эсхүл агаарын тээврийн байгууллагад тусгайлан олгосон тохиролцоо байгуулахгүй байх, тийм тусгай давуу эрхийг аливаа бусад улсаас авахгүй байх үүрэг хүлээнэ.

8 дугаар зүйл
Нисгэгчгүй агаарын хөлөг

Нисгэгчгүйгээр нислэг үйлдэх чадвартай ямар ч агаарын хөлөг хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр тухайн улс тусгай зөвшөөрөл олгосон, тийм зөвшөөрөлд заасан нөхцөлийн хүрээнд үйлдэх нислэгээс бусад тохиолдолд нислэг үйлдэхгүй. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр иргэний агаарын хөлөг нислэг үйлдэхэд нээлттэй тийм бүсэд нисгэгчгүй агаарын хөлөг нислэг үйлдэх үед иргэний агаарын хөлгүүдэд аюул учруулахаас урьдчилан сэргийлж чадах тийм хяналтыг зохион байгуулах үүрэг хүлээнэ.

9 дүгээр зүйл
Хориотой бүс

а) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр цэргийн зорилго, эсхүл нийтийн аюулгүй байдлын шаардлагын үүднээс бусад улсын агаарын хөлгийг өөрийн нутаг дэвсгэрийн тодорхой бүс дээгүүр нислэг үйлдэхийг хориглож болох бөгөөд үүнтэй холбогдуулан тухайн нутаг дэвсгэрийг харьяалах улсын агаарын олон улсын тогтмол шугаманд үйлчилдэг агаарын хөлгийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын ижил төстэй агаарын хөлгөөс ялгаварлахгүй. Эдгээр хориотой бүс нь агаарын навигацад саад болохооргүй боломжит байршил, хэмжээтэй байна. Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэр дэх тухайн хориотой бүсийн тодорхойлолт, түүнд оруулсан аливаа өөрчлөлтийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улс, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад аль болохоор яаралтай мэдэгдэнэ.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр онцгой нөхцөл буюу онцгой байдлын үед, эсхүл нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үүднээс нэн даруй үйлчлэх байдлаар өөрийн бүх нутаг дэвсгэрт, эсхүл түүний аль нэг хэсгийн дээгүүр харьяалал харгалзахгүй бусад бүх улсын агаарын хөлөг нислэг үйлдэхийг түр хязгаарлах, эсхүл хориглох эрхээ хадгална.

в) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тогтоосон журмын дагуу энэ зүйлийн “а”, “б” дэд хэсэгт дурдсан бүсэд орж ирсэн аливаа агаарын хөлгийг өөрийн нутаг дэвсгэр дэх тогтоосон нисэх буудалд нэн даруй буухыг шаардаж болно.

10 дугаар зүйл

Гааль бүхий нисэх буудалд буух

Энэхүү конвенцод зааснаар, эсхүл тусгай зөвшөөрлийн дагуу агаарын хөлгийг хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрт буулгүйгээр дамжин өнгөрөхийг зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрт нэвтэрч байгаа аливаа агаарын хөлөг тухайн улсын холбогдох журмын дагуу тийнхүү шаардаж байгаа бол тухайн улсаас тодорхойлсон нисэх буудалд гаалийн болон бусад үзлэг хийлгэхээр буувал зохино. Тухайн агаарын хөлөг хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрээс гарахдаа дээрх байдлаар тодорхойлсон гааль бүхий нисэх буудлаас ниснэ. Гааль бүхий тогтоосон бүх нисэх буудлын тухай мэдээллийг тухайн улсаас хэвлэж, хэлэлцэн тохиролцогч бусад бүх улсад мэдээлэхээр энэхүү конвенцын Хоёрдугаар хэсэгт заасны дагуу байгуулсан Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад уламжилна.

11 дүгээр зүйл

Нисэхийн журмыг хэрэглэх

Энэхүү конвенцын заалтын дагуу олон улсын агаарын навигацад оролцож байгаа агаарын хөлгийг өөрийн нутаг дэвсгэрт оруулах, түүнээс гаргахтай холбогдсон хэлэлцэн тохиролцогч улсын хууль тогтоомж, журам нь хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсын агаарын хөлөгт харьяалал харгалзахгүй үйлчлэх бөгөөд тийм агаарын хөлөг тухайн улсын нутаг дэвсгэрт байх, нэвтрэх, гарахдаа дээрх хууль тогтоомж, дүрэм журмыг биелүүлэх үүрэгтэй.

12 дугаар зүйл

Нислэгийн дүрэм

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр нутаг дэвсгэрийнх нь хил хязгаарын дотор нислэг үйлдэж байгаа буюу маневр хийж байгаа аливаа агаарын хөлөг бүр, түүнчлэн өөрийн үндэсний таних тэмдэг бүхий агаарын хөлөг байгаа газраасаа үл хамааран агаарын хөлгүүдийн нислэг үйлдэх, маневр хийхтэй холбоотой тухайн газар нутагт хүчин төгөлдөр мөрдөгддөг дүрэм, журмыг баримталдаг байх талаар арга хэмжээ авах үүрэг хүлээнэ. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр энэ салбарт мөрддөг дүрэм, журмаа энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр батлагдаж байгаа дүрэм, журамтай аль болохоор нэг мөр болгох үүрэг хүлээнэ. Нээлттэй тэнгисийн дээр үйлдэх нислэгт энэхүү конвенцын дагуу батлагдсан дүрэм хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй журмуудыг зөрчсөн бүх этгээд хариуцлага хүлээлгэдэг байх зарчмыг хангах үүрэг хүлээнэ.

13 дугаар зүйл

Нэвтрүүлэх, хяналт шалгалт хийх журам

Хэлэлцэн тохиролцогч улсын өөрийн нутаг дэвсгэрт зорчигч, агаарын хөлгийн нисэх баг, ачааг нэвтрүүлэх, эсхүл гаргахтай холбоотой журам, тухайлбал, шалган нэвтрүүлэх, цагаачлал, паспорт, гааль, хорио цээрийн хууль тогтоомж нь зорчигч, агаарын хөлгийн нисэх баг, эсхүл ачаанд тухайн улсын нутаг дэвсгэрт нэвтрэх, эсхүл гарах, эсхүл түүнд байхад л хамаарна.

14 дүгээр зүйл

Өвчний тархалтаас урьдчилан сэргийлэх

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр агаарын навигацаар урвах тахал, гэдэсний хижиг, цагаан бурхан, шар чичрэг, тахал болон хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын тодорхойлсон бусад халдварт өвчин тархахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах, эл зорилгоор агаарын хөлөгт холбогдолтой ариун цэврийн олон улсын дүрэм, журмын талаар холбогдох байгууллагуудтай зөвлөлдөхөөр тохиролцов. Ийнхүү зөвлөлдөх нь хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын нэгдэн орсон тухайн асуудлаарх аливаа олон улсын конвенцыг хэрэглэхэд саад болохгүй.

15 дугаар зүйл

Нисэх буудлын болон түүнтэй адилтгах хураамж

Хэлэлцэн тохиролцогч улс дахь үндэсний агаарын хөлөгт нээлттэй аливаа нисэх буудал бүхэн 68 дугаар зүйлд заасны дагуу хэлэлцэн тохиролцогч бусад бүх улсын агаарын хөлөгт адил нөхцөлөөр нээлттэй байна. Адил нөхцөл нь хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрийн агаарын хөлөг агаарын навигацын хэрэгсэл, түүний дотор агаарын навигацын аюулгүй, түргэн шуурхай байдлыг хангах зорилгоор нийтэд зориулсан радио холбоо, цаг уурын албыг ашиглахад хамаарна.

Хэлэлцэн тохиролцогч улсаас дээрх нисэх буудлын болон агаарын навигацын хэрэгслийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын агаарын хөлөг ашиглахад оногдуулдаг, эсхүл оногдуулахыг зөвшөөрсөн аливаа хураамж нь дор дурдсанаас хэтэрч болохгүй. Үүнд:

а) олон улсын тогтмол нислэг хийдэггүй агаарын хөлгийн хувьд ижил төстэй үйл ажиллагаа эрхэлдэг адил ангиллын дотоодын агаарын хөлөгт ногдуулдаг хураамж;

б) олон улсын тогтмол нислэг хийдэг агаарын хөлгийн хувьд олон улсын ижил төстэй нислэг хийдэг тухайн улсын дотоодын агаарын хөлөгт ногдуулдаг хураамж.

Ийм бүх хураамжийн тухай мэдээллийг нийтэлж Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад мэдэгдэх бөгөөд нисэх буудал болон бусад хэрэгслийг ашигласны хураамжийг сонирхогч этгээд болох хэлэлцэн тохиролцогч улсын өргөдлийн дагуу Зөвлөл хянан хэлэлцэж, тухайн асуудлаар илтгэл бэлтгэж, уг асуудлыг сонирхогч этгээд болох холбогдох улс болон улсуудад зөвлөмж гаргана. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс хэлэлцэн тохиролцогч өөр улсын агаарын хөлөг, хөлгийн бүхээг дэх хүн, эсхүл хөрөнгөд зөвхөн нутаг дэвсгэрээр нь дамжин нисэн өнгөрөх, эсхүл нутаг дэвсгэр рүү нь нисэн орох, нутаг дэвсгэрээс нь нисэн гарах эрхийн төлөө ямарваа нэгэн хөлс, татвар, бусад хураамж ногдуулахгүй.

16 дугаар зүйл

Агаарын хөлөгт үзлэг хийх

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрийн эрх бүхий байгууллагууд хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын агаарын хөлгийг нисэн ирэх, нисэн гарах үед үндэслэлгүй саатуулалгүй үзлэг хийх, үнэмлэх, гэрчилгээ, энэхүү конвенцод заасан бусад баримт бичгийг шалгах эрхтэй.

**III БҮЛЭГ
АГААРЫН ХӨЛГИЙН ХАРЬЯАЛАЛ**

17 дугаар зүйл

Агаарын хөлгийн улсын харьяалал

Агаарын хөлөг нь түүнийг бүртгэсэн улсын харьяалалтай байна.

18 дугаар зүйл

Давхар бүртгэл

Нэгээс дээш улсад хийгдсэн агаарын хөлгийн бүртгэл хүчинтэйд тооцогдохгүй боловч, бүртгэл нэг улсаас нөгөөд шилжиж болно.

19 дүгээр зүйл

Бүртгэлийг зохицуулдаг үндэсний хууль тогтоомж

Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсад агаарын хөлгийг бүртгэх, эсхүл шилжүүлэн бүртгэхийг тухайн улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн гүйцэтгэнэ.

20 дугаар зүйл
Таних тэмдэгтэй байх

Олон улсын агаарын навигац эрхэлдэг агаарын хөлөг бүр улсын харьяалал, бүртгэлийн зохих тэмдэгтэй байна.

21 дүгээр зүйл
Бүртгэлийн тухай тайлан

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тухайн улсад бүртгэгдсэн тодорхой агаарын хөлгийн бүртгэл, өмчлөлтэй холбоотой мэдээллийг хэлэлцэн тохиролцогч аливаа өөр улс, эсхүл Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын хүсэлтээр гаргаж өгнө. Үүний зэрэгцээ хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад, энэ байгууллагын эдгээр дүрэмд нийцүүлэн тухайн улсад бүртгэгдсэн, олон улсын агаарын навигац голчлон эрхэлдэг агаарын хөлгийн өмчлөл, үйл ажиллагаанд тавьдаг хяналтын талаар гаргаж болох холбогдох мэдээ, баримт агуулсан мэдэгдлийг гаргаж өгнө. Ийм замаар гаргуулж авсан мэдээ баримтыг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсад тэдгээрийн хүсэлтээр гаргаж өгч болно.

IV БҮЛЭГ
АГААРЫН НАВИГАЦАД ДЭМЖЛЭГ
ҮЗҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

22 дугаар зүйл
Шаардлагыг хялбар болгох

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тусгай дүрэм батлах буюу бусад байдлаар хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын нутаг дэвсгэрийн хооронд нислэг үйлдэж буй агаарын хөлгийн нислэгийг дэмжих, хурдасгах талаар бүхий л боломжтой арга хэмжээ авах болон агаарын хөлөг, нисгэх баг, зорчигч болон ачаа, ялангуяа шалган нэвтрүүлэх, хорио цээр, гаалийн хяналт, гаргахтай холбоотой хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхдээ шаардлагагүйгээр саатуулахаас сэргийлэхээр тохиролцов.

23 дугаар зүйл
Гаалийн болон шалган нэвтрүүлэх журам

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр боломжтой гэж үзсэн хэмжээнд энэхүү конвенцын дагуу тогтоосон, эсхүл зөвлөмж болгосон зарчимд нийцүүлэн олон улсын нислэгт мөрдөх гаалийн болон шалган нэвтрүүлэн журам тогтоох үүрэг хүлээнэ. Энэхүү конвенцын аль ч заалтыг гаалийн хяналт шалгалтаас чөлөөлөгдсөн нисэх буудал байгуулахыг хориглосон утгаар ойлгож болохгүй.

24 дүгээр зүйл
Гаалийн хураамж

а) Хэлэлцэн тохиролцогч улсын агаарын хөлөг хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсын нутаг дэвсгэрт нисэн ирэхэд хөлгийн бүхээгт байсан бөгөөд энэ улсын нутаг дэвсгэрээс нисэн гарах хүртэл хадгалагдсан шатахуун, тослох материал, сэлбэг хэрэгсэл, агаарын хөлгийн ердийн тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвар, шалгалтын хураамж болон тэдгээртэй ижил төстэй үндэсний болон орон нутгийн татвар, хураамжаас чөлөөлнө. Тухайн улсын гаалийн дүрмээр гаалийн хяналтад хадгалахаар буулгахыг шаардсанаас бусад тохиолдолд буулгасан аливаа ачаа түүний тоо хэмжээ, нэр төрлөөс үл хамааран чөлөөлтөд хамрагдахгүй.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрт хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсын олон улсын агаарын навигац эрхэлдэг агаарын хөлөгт суурилуулах, эсхүл ашиглахаар

оруулж ирсэн сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг гаалийн хяналт, шалгалт дор хадгалагдахаар заасан байж болох дүрэм, журмыг мөрдсөн нөхцөлд л гаалийн хураамжаас чөлөөлнө.

25 дугаар зүйл

Аюул тулгарсан агаарын хөлөг

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн нутаг дэвсгэр дээр аюул тулгарсан агаарын хөлөгт бололцоотой боломжтой гэж үзсэн тусламж үзүүлэх тийм арга хэмжээ авах, өөрийн улсын эрх бүхий байгууллагын хяналтын дор агаарын хөлгийг өмчлөгч, эсхүл агаарын хөлгүүдийг бүртгэсэн улсын эрх бүхий байгууллагад тухайн нөхцөл байдалд шаардлагатай тусламжийн тийм арга хэмжээ авахыг зөвшөөрч болно. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр алга болсон агаарын хөлгийг эрэн хайх ажиллагааг зохион байгуулахдаа энэхүү конвенцод заасны дагуу тухай бүр зөвлөмж болгосон арга хэмжээг авахад хамтран ажиллана.

26 дугаар зүйл

Ослыг шалгах

Хэлэлцэн тохиролцогч нэг улсын агаарын хөлөгт хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсын нутаг дэвсгэрт хүний амь хохирсон, эсхүл хүний бие ноцтой гэмтсэн, эсхүл агаарын хөлөг, эсхүл агаарын навигацын төхөөрөмжид техникийн ноцтой гэмтэл учирсныг гэрчилсэн осол тохиолдсон үед нутаг дэвсгэрт нь осол гарсан улс түүний нөхцөл байдлыг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас зөвлөмж болгож болох тийм журмын дагуу, өөрийн холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд шалгах ажиллагааг эхлүүлнэ. Агаарын хөлгийг бүртгэсэн тухайн улсад шалгах ажиллагаанд байлцах ажиглагчдыг томилох боломж олгох бөгөөд шалгах ажиллагааг явуулж байгаа улс шалгах ажиллагааны тайлан дүгнэлтийг нөгөө улсад хүргүүлнэ.

27 дугаар зүйл

Патентын талаарх гомдлын шаардлагын дагуу хураан авахгүй байх

а) Олон улсын агаарын навигац эрхлэх явцад хэлэлцэн тохиролцогч нэг улсын агаарын хөлөг хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсын нутаг дэвсгэрт зөвшөөрөлтэйгээр орж ирэх, буулт хийх буюу буухгүйгээр дамжин өнгөрөхөд тухайн улс буюу тухайн улс дахь аль ч этгээдээс хөлгийн бүтэц, хийц, механизм, хэсэг, туслах төхөөрөг буюу ажиллагаа нь уг агаарын хөлөг орж ирж байгаа улсад олгосон, эсхүл зохих ёсоор бүртгэгдсэн аль нэг патент, дизайн, загварыг зөрчсөн үндэслэлээр уг агаарын хөлгийг баривчлах, саатуулах, түүний өмчлөгч, эзэмшигчийн эсрэг аливаа гомдлын шаардлага гаргах, түүнд хөндлөнгөөс оролцож болохгүй бөгөөд дээр заасан баривчлах, саатуулахаас чөлөөлөхтэй холбогдуулан уг агаарын хөлгийн орж ирсэн улсад барьцаа төлөхийг шаардаж болохгүй гэдгийг тохиролцов.

б) Энэ зүйлийн “а” заалт нь агаарын хөлөгт зориулсан сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг хадгалах, тэдгээрийг хэлэлцэн тохиролцогч нэг улсын агаарын хөлгийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын нутаг дэвсгэр дээр засах үед ашиглах, суурилуулах эрхэд нэгэн адил хамаарах боловч ийм байдлаар хадгалагдсан аливаа патентлагдсан бүрдэл хэсэг, эсхүл тоног төхөөрөмжийг тухайн улсын дотоодод худалдах, борлуулах, эсхүл тухайн агаарын хөлгийн нисэн ирсэн хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрээс арилжааны зориулалтаар экспортолж болохгүй.

с) Энэ зүйлд дурдсан давуу талуудыг зөвхөн дараах улс: 1) Аж үйлдвэрийн өмчийг хамгаалах тухай олон улсын конвенц, түүнд оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтөд нэгдэн орсон улсууд; 2) энэхүү конвенцод нэгдэн орсон бусад улсын иргэдийн хийсэн нээлтийг хүлээн зөвшөөрч тэдгээрийг нэгэн адил хамгаалсан патентын хуультай улс.

28 дугаар зүйл

Агаарын навигацын хэрэгсэл, стандартын систем

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр бололцоотой гэж үзсэн хэмжээнд дараах үүрэг хүлээнэ. Үүнд:

а) Энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр зөвлөмж болгосон, эсхүл баталсан стандарт, практикт нийцүүлэн нутаг дэвсгэртээ олон улсын навигацад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор нисэх буудал, радио холбооны болон ус, цаг уурын алба, агаарын навигацын бусад хэрэгслийг ашиглуулах;

б) Холбоо тогтоох, кодлох, тэмдэглэгээ хийх, дохиолох, гэрэлтүүлгийн тоноглол ашиглах болох ашиглалтын бусад практикыг зохих стандарт систем, энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр зөвлөмж болгох, эсхүл баталж болох дадал болон дүрмийг хүлээн зөвшөөрч үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх;

в) Энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр зөвлөмж болгох, эсхүл баталж болох стандартад нийцсэн агаарын навигацын карт, схемийг хэвлэх явдлыг дэмжих олон улсын чанартай арга хэмжээг хамтран зохион байгуулах.

V БҮЛЭГ

**АГААРЫН ХӨЛГИЙН ХУВЬД САХИН
БИЕЛҮҮЛЭХ НӨХЦӨЛ**

29 дүгээр зүйл

Агаарын хөлөгт авч явах баримт бичиг

Хэлэлцэн тохиролцогч улсын олон улсын нислэгт ашигладаг агаарын хөлөгт энэхүү конвенцоор тогтоосон нөхцөлийн дагуу хөлгийн бүхээгт дор дурдсан баримт бичгийг авч явна. Үүнд:

- а) Бүртгэлийн гэрчилгээ;
- б) Нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ;
- в) Багийн гишүүн бүрт олгосон зохих зөвшөөрөл;
- д) Хөлгийн нислэгийн дотоод бүртгэл;
- е) Хэрэв радио аппаратаар тоноглогдсон бол агаарын хөлгийн радио станц ашиглах зөвшөөрөл;
- ф) Хэрэв зорчигч тээвэрлэж яваа бол тэдний нэрийн жагсаалт, суусан болон очих газар;
- г) Хэрэв ачаа тээвэрлэж яваа бол түүний дагалдах бичиг (манифест), нарийвчилсан мэдүүлэг.

30 дугаар зүйл

Агаарын хөлгийн радио холбооны тоног төхөөрөмж

а) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрийн агаарын хөлөг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын нутаг дэвсгэрт байхад, эсхүл түүний дээгүүр нислэг үйлдэж байхдаа тухайн агаарын хөлгийг бүртгэж авсан улсын зохих эрх бүхий байгууллагаас радио холбооны дамжуулах аппаратыг суурилуулах, ажиллуулах зөвшөөрөл олгосон тохиолдолд л ийм төрлийн аппаратыг хөлгийн бүхээгт авч явж болно. Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр нислэг үйлдэж байх үед радио холбооны дамжуулах аппаратыг ашиглахдаа тухайн улсаас баталсан журмыг мөрдөнө.

б) Радио холбооны дамжуулах аппаратыг гагцхүү тухайн агаарын хөлгийн бүртгэсэн улсын зохих эрх бүхий байгууллагаас эл зорилгоор олгосон зөвшөөрөл бүхий багийн гишүүн л ашиглана.

31 дүгээр зүйл

Нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ

Олон улсын навигац эрхэлдэг агаарын хөлөг бүр тухайн агаарын хөлгийн бүртгэсэн улсаас олгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр болгосон нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээтэй байна.

32 дугаар зүйл

Нисгэх багийн гишүүдийн зөвшөөрөл

а) Олон улсын агаарын навигац эрхэлдэг агаарын хөлөг бүрийн нисэгч, нисгэх багийн гишүүд тухайн агаарын хөлгийг бүртгэсэн улсаас олгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр болгосон мэргэжлийн гэрчилгээ, зөвшөөрөлтэй байна.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийнх нь ямар ч иргэнд хэлэлцэн тохиролцогч өөр улсаас нутаг дэвсгэр дээгүүрээ нислэг үйлдүүлэх зорилгоор олгосон мэргэжлийн гэрчилгээ, зөвшөөрлийг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзах эрхээ хадгалж үлдэнэ.

33 дугаар зүйл

Гэрчилгээ, зөвшөөрлийг хүлээн зөвшөөрөх

Агаарын хөлгийг бүртгэсэн хэлэлцэн тохиролцогч улсаас олгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр болгосон нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ, зөвшөөрлийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад улс хүчин төгөлдөр гэж хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд харин уг гэрчилгээ, зөвшөөрлийг олгох, эсхүл хүчин төгөлдөр болгоход тавигдах шаардлага нь энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр зөвлөмж болгох, эсхүл баталж болох, стандартын наад захын, эсхүл түүнээс дээш хэм хэмжээг хангасан байна.

34 дүгээр зүйл

Нислэгийн бүртгэлийн дэвтэр

Олон улсын нислэгт ашигладаг агаарын хөлөг бүрт агаарын хөлөг, түүний нисгэх баг болон нислэг бүрийн тухай мэдээллийг энэхүү конвенцын дагуу тухай бүр зөвлөмж болгох, эсхүл баталж болох маягтын дагуу хөтөлнө.

35 дугаар зүйл

Ачаанд тавих хязгаарлалт

а) Олон улсын навигац эрхэлдэг агаарын хөлөгт тухайн улсын нутаг дэвсгэрт байх буюу нутаг дэвсгэр дээгүүр нислэг үйлдэж байх үед байлдааны хэрэгсэл, зэвсгийг тухайн улсын зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд тээвэрлэж болохгүй. Улс бүр энэ зүйлд заасан байлдааны хэрэгсэл, зэвсэгт юу орохыг тодорхойлох бөгөөд Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас нэгдсэн ойлголт тогтоох зорилгоор тухай бүр гаргаж болох зөвлөмжийг зохих ёсоор харгалзан үзнэ.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр нийгмийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангах үүднээс өөрийн нутаг дэвсгэр рүү, эсхүл нутаг дэвсгэр дээгүүр энэ зүйлийн “а”-д зааснаас бусад зүйлийг тээвэрлэхийг зохицуулах, эсхүл хориглох эрхээ хадгалж үлдэнэ. Үүний зэрэгцээ олон улсын нислэгт ашигладаг үндэсний агаарын хөлгүүд, ижил төрлийн нислэгт

ашигладаг бусад улсын агаарын хөлөгт ялгавартайгаар хандахгүй бөгөөд агаарын хөлгийн ашиглалт, үйлдэж буй нислэг, нисгэх багийн гишүүд, зорчигчдын аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай аппарат хэрэгслийг агаарын хөлгөөр тээвэрлэхэд саад учруулах ямар нэг хязгаарлалт тогтоохгүй байна.

36 дугаар зүйл

Гэрэл зургийн аппарат

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн нутаг дэвсгэр дээгүүр нислэг үйлдэж байгаа агаарын хөлгийн бүхээгт гэрэл зургийн аппарат ашиглах явдлыг хязгаарлах буюу хориглож болно.

VI БҮЛЭГ

**ОЛОН УЛСЫН СТАНДАРТ, ЗӨВЛӨМЖ
БОЛГОСОН ЗАРЧИМ**

37 дугаар зүйл

Олон улсын стандарт, журмыг батлах

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр агаарын хөлөг, ажилтнууд, агаарын шугам, туслах чанарын үйлчилгээнд хамаарах дүрэм, стандарт, журам болон зохион байгуулалтын дээд зэргийн боломжит нэгдмэл байдлыг хангах, ийм нэгдмэл байдлаар агаарын навигацыг дэмжих болон түүнийг сайжруулахад хамаарах бүхий л асуудлаар хамтран ажиллах үүрэг хүлээнэ.

Эл зорилгоор Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага шаардлагатай тохиолдолд дараах асуудлаар олон улсын стандарт, практик зөвлөмж болон үйл ажиллагааны журмыг тухай бүр баталж, тэдгээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулна. Үүнд:

a) Харилцаа холбооны систем, агаарын навигацын тоноглол, түүний дотор газрын тэмдэглэгээ;

b) Нисэх буудал, буух талбайн тодорхойлолт;

c) Нислэгийн дүрэм болон нисэх хөдөлгөөнийг хянах зарчим;

d) Нисгэх болон инженер-техникийн ажилтанд зөвшөөрөл олгох;

e) Агаарын хөлгийн нислэгт тэнцэх байдал;

f) Агаарын хөлгийг бүртгэх, таних тэмдэг олгох;

g) Ус цаг уурын мэдээлэл цуглуулах, солилцох;

h) Нислэгийн бүртгэл;

i) Нислэгийн зураг, схем;

j) Гаалийн болон шалган нэвтрүүлэх журам;

k) Аюул тулгарсан агаарын хөлөг, осол зөрчлийг шалгах

болон агаарын навигацын аюулгүй ажиллагаа, тогтмолжилт, үр ашигтай байдалтай холбоотой, тухай бүр шаардлагатай байж болох бусад асуудал.

38 дугаар зүйл

Олон улсын стандарт, журмаас зөрүүтэй хэрэглэх

Олон улсын аливаа стандарт, журмыг бүх талаар биелүүлэх боломжгүй гэж үзсэн стандарт, журмыг олон улсын ямар нэг стандарт, журамд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсны дараа түүнд бүрэн нийцүүлэх нь бодит хүндрэлтэй гэж үзсэн, эсхүл олон улсын стандартаар тогтоосон дүрэм, журмаас аливаа нэг онцгой зөрүүтэй дүрэм, журмыг батлан хэрэгжүүлэх шаардлагатай гэж үзсэн улс өөрийн мөрдөж буй стандарт болон олон улсаас тогтоосон

стандарт хоорондын зөрүүний талаар Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ. Олон улсын стандартад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тохиолдолд өөрийн дүрэм, зарчимд зохих өөрчлөлт оруулаагүй аливаа улс олон улсын стандартад нэмэлт, өөрчлөлт оруулснаас хойш 60 хоногийн дотор Зөвлөлд мэдэгдэх, эсхүл өөрөө авч хэрэгжүүлэхээр товлож байгаа арга хэмжээгээ танилцуулна. Зөвлөл аль ч тохиолдолд олон улсын стандарт, түүнд холбогдох тухайн улсын зарчим хооронд нэг, эсхүл хэд хэдэн заалтын зөрүүний тухай бусад бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ.

39 дүгээр зүйл

Гэрчилгээ, зөвшөөрлийг батлах

а) Аливаа агаарын хөлөг, эсхүл түүний бүрдэл хэсгийн хувьд нислэгт тэнцэх чадвар, нислэгийн тодорхойлолтын асуудлаар олон стандарт тогтоосон, эдгээр нь гэрчилгээ олгох үед зарим утгаараа тухайн стандартыг хангаагүй бол агаарын хөлөг, эсхүл түүний бүрдэл хэсэг дээрх стандартад нийцэхгүй байгаа тухай нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээнд тэмдэглэх, эсхүл стандартад тохироогүй эд ангийн бүрэн жагсаалтыг гэрчилгээнд хавсаргана.

б) Зөвшөөрөл, эсхүл гэрчилгээний ангилалд хамаарах олон улсын стандартыг бүрэн хангаагүй зөвшөөрөл бүхий аливаа этгээд тухайн нөхцөлийг хангаагүй зүйлийг баталгаажуулах буюу тэдгээрийн бүрэн жагсаалтыг зөвшөөрөлд хавсаргасан байна.

40 дүгээр зүйл

Тэмдэглэл хийсэн гэрчилгээ, зөвшөөрлийн хүчинтэй байдал

Тэмдэглэл хийсэн гэрчилгээ, зөвшөөрөлтэй аль ч агаарын хөлөг, түүнчлэн ямар ч ажилтан, нутаг дэвсгэрт нь ирж байгаа улс, эсхүл улсууд зөвшөөрөл олгосноос бусад тохиолдолд олон улсын нислэгт оролцохгүй. Аливаа ийм агаарын хөлөг, түүний гэрчилгээжсэн аливаа бүрдэл хэсгийг анх гэрчилгээ олгосон тухайн улсаас бусад улсад бүртгэх, ашиглах асуудал агаарын хөлөг болон түүний бүрдэл хэсгийг импортоор оруулж ирж байгаа улсын үзэмжээр шийдвэрлэнэ.

41 дүгээр зүйл

**Нислэгт тэнцэх чадварын талаар мөрдөж байгаа
стандартыг хүлээн зөвшөөрөх**

Энэ бүлгийн заалтууд нислэгт тэнцэх чадварын олон улсын стандартыг баталснаас хойш 3 жилийн хугацаа дуусахаас өмнө үндэсний эрх бүхий байгууллага ижил төстэй загварын агаарын хөлөг, агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид гэрчилгээ олгуулахаар мэдээлэхээс өмнө үйлдвэрлэгдсэн агаарын хөлөг, агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид хамаарахгүй.

42 дугаар зүйл

**Ажилтны мэргэшлийн асуудлаар мөрдөгдөж
буй стандартыг хүлээн зөвшөөрөх**

Энэ бүлгийн заалтууд ажилтны мэргэшлийн асуудлаар олон улсын стандартыг баталснаас хойш 1 жилийн хугацаа дуусахаас өмнө анх гэрчилгээ олгосон ажилтанд хамаарахгүй боловч аль ч тохиолдолд тухайн стандартыг баталснаас хойш 5 жилийн дотор гэрчилгээ нь хүчинтэй байх бүх ажилтны хувьд мөрдөгдөнө.

ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ

ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН БАЙГУУЛЛАГА

**VII БҮЛЭГ
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ**

43 дугаар зүйл
Нэр, бүтэц

Энэхүү конвенцоор Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага хэмээн нэрийдсэн байгууллагыг байгуулав. Энэ байгууллага нь Ассамблей, Зөвлөл, шаардлагатай бусад нэгжээс бүрдэнэ.

44 дүгээр зүйл
Зорилго

Байгууллага нь олон улсын агаарын навигацын зарчим, арга зүйг боловсруулах, олон улсын агаарын тээврийн төлөвлөлт, хөгжилд дараах байдлаар дэмжлэг үзүүлэх үүрэг, зорилготой. Үүнд:

- a) Дэлхий дахинд олон улсын иргэний нисэхийн аюулгүй, дэг журамтай хөгжлийг хангах;
- b) Агаарын хөлгийг энхийн зорилгоор зохион бүтээх, ашиглахыг дэмжих;
- c) Олон улсын иргэний нисэхийн зориулалттай агаарын шугам, нисэх буудал, агаарын навигацын хэрэгслийн хөгжлийг дэмжих;
- d) Дэлхийн ард түмнүүдийн аюулгүй, тогтмол, үр ашигтай, хямд агаарын тээврийн хэрэгцээг хангах;
- e) Хэт өрсөлдөөний улмаас учрах эдийн засгийн алдагдлаас сэргийлэх;
- f) Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын эрхийг бүрнээ хүндэтгэх, хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрт олон улсын агаарын харилцаанд оролцогч агаарын тээврийн байгууллагыг ажиллуулах тэгш боломжоор хангах;
- g) Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын хооронд алагчлах явдлыг гаргуулахгүй байх;
- h) Олон улсын агаарын навигацид нисэхийн аюулгүй ажиллагааг хөгжүүлэх;
- i) Олон улсын иргэний нисэхийн салбарыг нийтэд нь бүхий л талаар хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх.

45 дугаар зүйл
Байнга орших газар

Байгууллагын оршин байх газар нь 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр Чикаго хотноо гарын үсэг зурсан Олон улсын нисэхийн байгууллагын тухай Түр гэрээгээр байгуулсан Олон улсын иргэний нисэхийн Түр байгууллагын Түр Ассамблейн төгсгөлийн хуралдаанаас тогтоосон тэр газар байна. Оршин байгаа газрыг Зөвлөлийн шийдвэрээр өөр газар түр шилжүүлэхээс бусад байдлаар Ассамблейн шийдвэрээр шилжүүлж болох бөгөөд энэ тухай шийдвэрийг Ассамблей тогтоосон саналын хувиар гаргасан байна. Тийнхүү заасан саналын хувь нь хэлэлцэн тохиролцогч нийт улсын тавны гурваас доошгүй байна.

46 дугаар зүйл
Ассамблейн анхдугаар хуралдаан

Ассамблейн анхдугаар хуралдааныг конвенцыг хүчин төгөлдөр болмогц дээр дурдсан Түр байгууллагын Түр Зөвлөлөөс тогтоосон тэр газар, тэр цагт хуралдуулна.

47 дугаар зүйл
Эрх зүйн чадамж

Байгууллага нь хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрийн нутаг дэвсгэрт өөрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах эрх зүйн чадамжтай байна. Энэ байгууллагад газар бүр хуулийн этгээдийн бүрэн эрхийг тухайн улсын үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн тохиолдолд олгоно.

**VIII БҮЛЭГ
АССАМБЛЕЙ**

48 дугаар зүйл
Ассамблейн хуралдаан, санал гаргах журам

а) Ассамблей 3 жилд нэгээс доошгүй удаа Зөвлөлөөс тохиромжтой гэж үзсэн газар, цагт чуулна. Ассамблейн онцгой чуулганыг Зөвлөлийн шаардсанаар, эсхүл хэлэлцэн тохиролцогч нийт улсын тавны нэгээс доошгүй хувь Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүсэлт гаргаснаар хэзээ ч зарлан чуулж болно.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч нийт улс Ассамблейн чуулганд төлөөлөгчөө оролцуулах тэгш эрхтэй байх бөгөөд хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр саналын нэг эрхтэй байна. Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудыг төлөөлж байгаа төлөөлөгчдийг хуралдаанд оролцох эрхтэй боловч саналын эрхгүй техникийн зөвлөхүүд дагалдаж болно.

в) Ассамблейн хуралдаан Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын дийлэнхийн ирцээр хүчинтэй болно. Энэхүү конвенцод өөрөөр заагаагүй бол Ассамблейн шийдвэрийг олонхын саналаар гаргана.

49 дүгээр зүйл
Ассамблейн эрх, үүрэг

Ассамблей дараах эрх, үүрэгтэй байна. Үүнд:

- а) Хуралдаан бүрээс өөрийн дарга, бусад албан тушаалтныг сонгох;
- б) Зөвлөлийг төлөөлөх хэлэлцэн тохиролцогч улсуудыг IX бүлэгт зааснаар сонгох;
- в) Зөвлөлийн илтгэлийг хянан хэлэлцэж түүний дагуу зохих арга хэмжээ авах, түүнчлэн чуулганд Зөвлөлөөс оруулсан аливаа асуудлаар шийдвэр гаргах;
- д) Өөрийн дүрэм, журмыг батлах, шаардлагатай, эсхүл байвал зохистой гэж үзсэн харьяа салбар комисс байгуулах;
- е) XII бүлэгт заасны дагуу төсвөө батлах, Байгууллагын санхүүгийн арга хэмжээг тодорхойлох;
- ф) Байгууллагын зардлыг хянан шалгах, санхүүгийн тайланг батлах;
- г) Өөрийн үйл ажиллагааны хүрээнд хамаарах аливаа асуудлыг үзэмжээрээ Зөвлөл, харьяа комисс, өөр бусад байгууллагад шилжүүлэх;
- х) Байгууллага үүргээ биелүүлэхэд шаардлагатай эсхүл эдэлбэл зохих эрх, бүрэн эрхийг Зөвлөлд олгох, ийнхүү шилжүүлсэн бүрэн эрхийг хэзээ ч цуцлах юмуу өөрчлөх
- и) XIII бүлгийн зохих заалтыг хэрэгжүүлэх;
- ж) Энэхүү конвенцын заалтыг өөрчлөх, эсхүл түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хэлэлцэх, эдгээр саналыг баталсан тохиолдолд XXI бүлгийн заалтын дагуу хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад зөвлөмж болгох;
- к) Зөвлөлийн үүрэгт тодорхойлон тусгаагүй боловч Байгууллагын үйл ажиллагааны хүрээнд хамаарах аливаа асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх.

IX БҮЛЭГ ЗӨВЛӨЛ

50 дугаар зүйл

Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, түүнийг сонгох журам

а) Зөвлөл нь Ассамблейд ажлаа тайлагнадаг байнгын байгууллага мөн. Зөвлөл нь Ассамблейгаас сонгогдсон хэлэлцэн тохиролцогч гучин гурван улсаас бүрдэнэ. Сонгуулийг Ассамблейн анхдугаар чуулганаар зохион байгуулах бөгөөд түүнээс хойш 3 жил тутамд явагдаж тийнхүү сонгогдсон Зөвлөлийн гишүүд дараагийн ээлжит сонгууль хүртэл үүргээ гүйцэтгэнэ.

б) Зөвлөлийн гишүүдийг сонгохдоо Ассамблей нь: 1) Агаарын тээврийн салбарт тэргүүлэх үүрэг гүйцэтгэдэг улсууд; 2) Зөвлөлийн бүрэлдэхүүний 1 дэх хэсэгт өөр шалтгаанаар ороогүй боловч олон улсын агаарын навигацын үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд хамгийн их хувь нэмэр оруулдаг улсууд; 3) Зөвлөлийн бүрэлдэхүүний 1 дэх хэсэгт өөр шалтгаанаар ороогүй боловч дэлхийн газарзүйн бүх голлох бүс нутгийн зохих төлөөллийг хангах улсууд. Зөвлөлд сул орон тоо гарсныг Ассамблейгаас аль болохоор түргэн нөхөх бөгөөд ийнхүү нөхөн сонгогдсон аль ч хэлэлцэн тохиролцогч улс, өмнөх гишүүн улсын бүрэн эрхийн үлдсэн хугацаанд үүргээ биелүүлнэ.

с) Хэлэлцэн тохиролцогч улсын Зөвлөл дэх төлөөлөгч олон улсын агаарын нислэгтэй идэвхтэй байдлаар холбоотой байх, эсхүл тийм нислэгт санхүүгийн сонирхолтой байж болохгүй.

51 дүгээр зүйл

Зөвлөлийн дарга

Зөвлөл өөрийн даргыг 3 жилийн хугацаагаар сонгоно. Даргыг улируулан сонгож болно. Дарга таслах эрхгүй байна. Зөвлөл өөрийн гишүүдийн дотроос нэг буюу түүнээс дээш тооны дэд даргыг сонгох бөгөөд тэд Даргын үүргийг гүйцэтгэж байхдаа таслах эрхээ хадгална. Даргыг Зөвлөлийн гишүүдийн төлөөлөгчдийн дотроос сонгох шаардлагагүй боловч төлөөлөгчийг сонгосон бол түүний орон тоо гарсан гэж тооцож түүний төлөөлж байгаа улсаас нөхнө.

Дарга дараах үүрэгтэй байна:

- а) Зөвлөлийн, Агаарын тээврийн хорооны, Агаарын навигацын комиссын хурлыг зарлан хуралдуурах;
- б) Зөвлөлийг төлөөлөх;
- с) Зөвлөлөөс хариуцуулсан чиг үүргийг түүний нэрийн өмнөөс хэрэгжүүлэх.

52 дугаар зүйл

Зөвлөлд санал хураах

Зөвлөлөөс гарах шийдвэрийг гишүүдийн олонх баталсан байвал зохино. Зөвлөл аливаа тусгай асуудлаар өөрийн бүрэн эрхээ гишүүдээс нь бүрдсэн хороонд шилжүүлж болно. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс Зөвлөлийн хорооны шийдвэрийг Зөвлөлд давж заалдаж болно.

53 дугаар зүйл

Саналын эрхгүйгээр оролцох

Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс өөрийн ашиг сонирхлыг нь онцгой хөндсөн аливаа асуудлыг Зөвлөл, түүний хороо, комиссоор хэлэлцэхэд саналын эрхгүйгээр оролцож болно. Зөвлөлөөр маргаантай асуудлыг хэлэлцэж байхад маргалдагч талыг төлөөлсөн гишүүн санал хураалтад оролцохгүй.

54 дүгээр зүйл

Зөвлөлийн заавал гүйцэтгэх чиг үүрэг

Зөвлөл дараах чиг үүргийг гүйцэтгэнэ:

- a) Ассамблейд жилийн ажлаа тайлагнах;
- b) Ассамблейгаас өгсөн зааварчилгааг биелүүлэх, энэхүү конвенцоор өөрт нь хариуцуулсан үүргийг гүйцэтгэх;
- c) Өөрийн бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны журмыг тогтоох;
- d) Зөвлөлийн гишүүдийн төлөөллөөс бүрдсэн Зөвлөлийн өмнө ажлаа хариуцах Агаарын тээврийн хороог томилж, түүний үүргийг тодорхойлох;
- e) X бүлгийн заалт ёсоор Агаарын навигацын комиссыг байгуулах;
- f) XII болон XV бүлгийн заалтын дагуу Байгууллагын санхүүг эрхлэх;
- g) Зөвлөлийн даргын цалинг тогтоох;
- h) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хэмээх гол гүйцэтгэх албан тушаалтныг томилох, XI бүлгийн заалтын дагуу шаардлагатай байж болох бусад ажилтныг томилох арга хэмжээ авах;
- i) Олон улсын агаарын навигацын хөгжил, олон улсын агаарын харилцааны ашиглалтад хамаарах мэдээ, мэдээлэл болон ашиглалтын зардал, агаарын тээврийн байгууллагуудад улсын сангуудаас төлж байгаа татаасын талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг шаардаж авах, цуглуулах, судалж шинжлэх, нийтлэх;
- j) Энэхүү конвенцыг зөрчсөн аливаа зөрчил, Зөвлөлийн гаргасан зөвлөмж болон шийдвэрийг биелүүлээгүй тохиолдлыг хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад мэдээлэх;
- k) Хэлэлцэн тохиролцогч улсад энэхүү конвенцыг зөрчсөн аливаа зөрчлийг нь мэдэгдсэнээс хойш өнгөрсөн хангалттай хугацааны туршид зохих арга хэмжээ авахгүй байгааг Ассамблейд мэдээлэх;
- l) Энэхүү конвенцын VI бүлгийн заалтад нийцүүлэн, хэрэглэхэд тохиромжтой байх үүднээс энэхүү конвенцын Хавсралт гэж нэрлэх, олон улсын стандарт, практик зөвлөмжийг баталж, авсан арга хэмжээнийхээ талаар хэлэлцэн тохиролцогч нийт улсад мэдэгдэх;
- m) Хавсралтуудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Агаарын навигацын комиссын зөвлөмжийг хэлэлцэж, XX бүлгийн заалтын дагуу хэрэгжүүлэх, арга хэмжээ авах;
- n) Хэлэлцэн тохиролцогч улсаас энэхүү конвенцод хамааралтайгаар шилжүүлсэн аливаа асуудлыг хэлэлцэх.

55 дугаар зүйл

Зөвлөлийн зөвшөөрөл олгох чиг үүрэг

Зөвлөл дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлж болно. Үүнд:

- a) Зөвлөлд харьяалагдах агаарын тээврийн салбар комиссыг бүс нутгийн хэрэгцээ шаардлагаар, эсхүл өөр шалтгаанаар байгуулах нь зөв бөгөөд туршлагаас үзэхэд зохимжтой байдгийг харгалзан энэхүү конвенцын зорилтыг хэрэгжүүлэхэд туслах, оролцох улсууд, агаарын тээврийн байгууллагаас бүрдэх бүлгүүд байгуулах;
- b) Агаарын навигацын комисст энэхүү конвенцод зааснаас бусад үүргийг нэмж шилжүүлэх, ийнхүү шилжүүлсэн эрхийг хэдийд ч хүчингүй болгох, өөрчлөх;
- c) Агаарын тээвэр, агаарын навигацын олон улсын ач холбогдолтой бүхий л асуудлаар судалгаа хийх, үр дүнг хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад мэдээлэх, агаарын тээвэр, агаарын навигацын талаар хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын хооронд мэдээлэл солилцохыг дэмжих;
- d) Олон улсын агаарын тээврийн зохион байгуулалт, ашиглалтад нөлөөлж байгаа аливаа асуудал, түүний дотор үндсэн замналаар үйлдэж буй олон улсын агаарын харилцааны олон улсын өмчлөл, ашиглалтыг судалж, саналаа Ассамблейд хүргүүлэх;
- e) Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын хүсэлтээр олон улсын агаарын навигацын хөгжлийг саатуулж болзошгүй аливаа нөхцөл байдлыг шалгах, ийм шалгалтын дараа шаардлагатай гэж үзсэн тайлан бэлтгэн гаргах.

Х БҮЛЭГ АГААРЫН НАВИГАЦЫН КОМИСС

56 дугаар зүйл

Гишүүдийг комисст нэр дэвшүүлэх, томилох

Агаарын навигацын комисс нь хэлэлцэн тохиролцогч улсуудаас нэр дэвшүүлсэн хүмүүсийн дотроос Зөвлөл томилсон арван есөн гишүүнээс бүрдэнэ. Эдгээр хүмүүс нь агаарын тээврийн салбарын шинжлэх ухааны, практик ажлын зохих туршлага, мэргэшилтэй байна. Зөвлөл хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад нэр дэвшүүлэх хүсэлт тавина. Агаарын навигацын комиссын даргыг Зөвлөл томилно.

57 дугаар зүйл

Комиссын үүрэг

Агаарын навигацын комисс дараах үүргийг гүйцэтгэнэ:

- а) Энэхүү конвенцын хавсралтуудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хэлэлцэж, тэдгээрийг батлуулах хүсэлтээ Зөвлөлд хүргүүлнэ;
- б) Техникийн дэд комиссуудыг байгуулах, хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс хүсвэл эдгээр комисст төлөөлөлтэй байж болно;
- в) Агаарын навигацыг хөгжүүлэхэд шаардлагатай бөгөөд тустай гэж үзсэн бүх мэдээллийг цуглуулах, хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад хүргүүлэх талаар Зөвлөлд зөвлөгөө өгөх.

ХИ БҮЛЭГ АЖИЛТНУУД

58 дугаар зүйл

Ажилтнуудыг томилох

Ассамблейгаас батлан гаргасан дүрэм, энэхүү конвенцын заалтын дагуу Зөвлөл албан тушаалд томилох, чөлөөлөх, бэлтгэх, цалин тэтгэмж олгох, Ерөнхий нарийн бичгийн даргын туслах болон Байгууллагын бусад ажилтны ажлын нөхцөлийг тодорхойлох журам боловсруулан гаргах бөгөөд хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсын иргэнийг ажилд авч, эсхүл тэднээс үйлчилгээ авч болно.

59 дүгээр зүйл

Олон үндэстнийг ажиллуулах

Зөвлөлийн дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, бусад ажилтан үүргээ гүйцэтгэх талаар гадны аль нэг эрх бүхий этгээдээс заавар авах буюу тийнхүү хүсэж болохгүй. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр ажилтнуудын олон улсын чанартай үүргийг бүрнээ хүндэтгэх, өөрийн улсын иргэдэд үүргээ гүйцэтгэхэд нь нөлөөлөхийг оролдохгүй байх үүргийг хүлээнэ.

60 дугаар зүйл

Ажилтнуудын хөнгөлөлт, онцгой эрх

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн Үндсэн хуулийн журмын дагуу боломжтой хэмжээнд Зөвлөлийн дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Байгууллагын бусад ажилтанд олон улсын болон улс хоорондын бусад байгууллагын адилтгах ажилтнуудад үзүүлдэг тэдгээр хөнгөлөлт, онцгой эрхийг үзүүлэх үүргийн хүлээнэ. Олон улсын нийтийн албан хаагчдын эдлэх хөнгөлөлт, онцгой эрхийн тухай олон улсын ерөнхий хэлэлцээр байгуулагдвал Зөвлөлийн дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Байгууллагын адилтгах ажилтнуудад үзүүлдэг эдгээр хөнгөлөлт, онцгой эрх, олон улсын тийм ерөнхий хэлэлцээрээр эдлүүлдэг хөнгөлөлт, онцгой эрхтэй дүйцэж байх ёстой.

XII БҮЛЭГ САНХҮҮ

61 дүгээр зүйл

Төсөв болон зардлын хуваарилалт

Зөвлөл нь Ассамблейд жил бүрийн төсөв, жилийн орлого, зардлын тайлан, ирэх жилийн бүхий л орлого, зарлагын төлөвийг танилцуулна. Ассамблей төсвийн төсөлд оруулах шаардлагатай гэж үзсэн бүх өөрчлөлтийг оруулах, гэхдээ гишүүний татварыг оруулалгүйгээр санал хураах замаар төсвүүдийг баталж, XV бүлгийн заалтын дагуу Байгууллагын зардлыг тухай бүр өөрөө тодорхойлох үндсэн дээр, төлөхийг зөвшөөрсөн хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад хувааж ногдуулна.

62 дугаар зүйл

Санал өгөх эрхийг түдгэлзүүлэх

Ассамблей нь Байгууллагын өмнө хүлээсэн санхүүгийн үүргээ боломжит хугацаандаа биелүүлээгүй хэлэлцэн тохиролцогч улсын Ассамблей болон Зөвлөлд санал өгөх эрхийг түдгэлзүүлж болно.

63 дугаар зүйл

Төлөөлөгчид, бусад бүрэн эрхт төлөөлөгчийн зардал

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр Ассамблей дахь өөрийн төлөөлөгчдийн зардал, түүнчлэн Зөвлөлд ажиллуулахаар томилсон аливаа хүн, Байгууллагын харьяа дэд хороо, комисст ажиллуулахаар томилсон гишүүд, нэр дэвшүүлсэн төлөөлөгчдийн амьдрах зардал, тээврийн болон бусад зардлыг хариуцна.

XIII БҮЛЭГ

ОЛОН УЛСЫН БУСАД АРГА ХЭМЖЭЭ

64 дүгээр зүйл

Аюулгүй байдлын тохиролцоо

Ассамблей дэмжсэн тохиолдолд дэлхийн аюулгүй байдалд шууд нөлөөлөх, Байгууллагын өөрийнх нь эрхийн хүрээнд хамаарах, нисэхэд холбогдолтой асуудлаар санал хураах замаар дэлхийн улсууд энх тайвныг хамгаалах зорилгоор байгуулсан аливаа нийтийн байгууллагатай зохих тохиролцоо байгуулж болно.

65 дугаар зүйл

Олон улсын бусад байгууллагуудтай хамтран ажиллах тохиролцоо

Зөвлөл нь нийтийн албанд ажиллуулах, ажилтнуудад холбогдох нийтлэг дүрэм тогтоох талаар олон улсын бусад байгууллагатай Байгууллагын нэрийн өмнөөс хэлэлцээр байгуулах, Ассамблейн зөвшөөрснөөр Байгууллагын ажилд дэмжлэг болох бусад гэрээг байгуулж болно.

66 дугаар зүйл

Бусад хэлэлцээрт хамаарах чиг үүрэг

а) Байгууллага нь Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр боловсруулсан Олон улсын дамжин өнгөрөх нислэгийн хэлэлцээр, Олон улсын агаарын тээврийн хэлэлцээрээр өөрт нь ногдуулсан чиг үүргийг эдгээрт заасан нөхцөлийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

б) Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр боловсруулсан Олон улсын дамжин өнгөрөх нислэгийн хэлэлцээр, Олон улсын агаарын тээврийн хэлэлцээрийг хүлээн

зөвшөөрөөгүй Ассамблей, Зөвлөлийн гишүүд тухайн хэлэлцээрт заасны дагуу Ассамблейд шилжүүлсэн аливаа асуудлаар санал өгөх эрхгүй.

ГУРАВДУГААР ХЭСЭГ

ОЛОН УЛСЫН АГААРЫН ТЭЭВЭР

**XIV БҮЛЭГ
МЭДЭЭ, ТАЙЛАН**

67 дугаар зүйл
Зөвлөлд тайлан гаргах

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр олон улсын агаарын тээвэр эрхэлдэг өөрийн агаарын тээврийн байгууллагуудаар Зөвлөлөөс тогтоосон шаардлагад нийцүүлэн тээвэрлэлтийн тайлан, зардлын статистик, мэдээлэл, баримт, бүх орлого, тэдгээрийн эх сурвалж зэргийг тусгасан санхүүгийн мэдээг Зөвлөлд гаргаж өгүүлэх үүрэг хүлээнэ.

**XV БҮЛЭГ
НИСЭХ БУУДАЛ, АГААРЫН НАВИГАЦЫН
БУСАД ТӨХӨӨРӨМЖ**

68 дугаар зүйл
Замнал, нисэх буудлыг тогтоох

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр энэ конвенцын заалтын дагуу өөрийн нутаг дэвсгэрийн хүрээнд олон улсын аливаа нислэг үйлдэх замнал, түүнчлэн тухайн нислэгт ашиглаж болох нисэх буудлуудыг тогтоож болно.

69 дүгээр зүйл
**Агаарын навигацын
төхөөрөмжийг боловсронгуй болгох**

Зөвлөл нь хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын одоо ашиглаж байгаа болон төлөвлөсөн нисэх буудлууд, эсхүл агаарын навигацын бусад төхөөрөмж, түүний дотор радио холбооны болон цаг уурын үйлчилгээ нь олон улсын нислэгийн аюулгүй, тогтмол, үр ашигтай, хямд зардалтай ашиглалтыг зохих ёсоор хангахгүй байна гэж үзвэл, Зөвлөл энэ байдлыг засч сайжруулахад шаардагдах арга замыг олох зорилгоор зөвлөмж гаргаж болно. Гэхдээ ийм зөвлөмжийг дагаж биелүүлээгүй аль ч хэлэлцэн тохиролцогч улсыг энэхүү конвенцыг зөрчсөн гэж үзэхгүй.

70 дугаар зүйл
**Агаарын навигацын төхөөрөмжийг
санхүүжүүлэх**

Хэлэлцэн тохиролцогч улс 69 дүгээр зүйлд заасан нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд дээр дурдсан зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Зөвлөлтэй хэлэлцээр байгуулж болно. Ийнхүү байгуулсан хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бүх зардлыг тухайн улс гаргаж болно. Хэрэв тухайн улс ийм шийдвэр гаргахгүй бол энэ улсын хүсэлтээр Зөвлөл шаардагдах зардлыг бүрэн хэмжээгээр, эсхүл түүний зарим хэсгийг нь гаргаж болно.

71 дүгээр зүйл
**Зөвлөлөөс хангалт хийх, хэвийн
ажиллагааг хангах**

Хэлэлцэн тохиролцогч улс хүсэлт гаргавал Зөвлөл нисэх буудлууд, агаарын навигацын бусад хэрэгслийн үйл ажиллагааг удирдах, ажиллуулах, ажилтан олж өгөх,

ажиллах багийг бүрдүүлэх, түүний дотор нутаг дэвсгэр дээр нь хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын эрхэлдэг олон улсын нислэгийг аюулгүй, тогтмол, үр ашигтай, хямд зардлаар явуулахад шаардлагатай радио холбооны болон цаг уурын албаны хэрэгслийн асуудлыг бүрэн хэмжээгээр, эсхүл түүний хэсгийг шийдэх зөвшөөрөл олгож болох бөгөөд олгосон хэрэгслийг ашиглуулсны төлөө шударга, боломжийн хураамж авч болно.

72 дугаар зүйл

Газар худалдаж авах, ашиглах

Хэлэлцэн тохиролцогч улсын хүсэлтээр Зөвлөлөөс бүрэн хэмжээгээр, эсхүл зарим хэсгийг нь санхүүжүүлж байгаа тоног төхөөрөмжийн хангалтад газар шаардагдвал тухайн улс өмчлөх эрхээ хадгалсан нөхцөлөөр өөрөө газар олгох, эсхүл тухайн улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн Зөвлөлөөс газрыг шударга, үндэслэлтэй нөхцөлөөр ашиглахыг зохицуулна.

73 дугаар зүйл

Хөрөнгийн зарцуулалт, үнэлэлт

XII бүлгийн заалтын дагуу Зөвлөл нь Ассамблейгаас олгож болох сангийн хүрээнд багтаан энэ бүлэгт заасан зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд Байгууллагын нийт хөрөнгөнөөс урсгал зардалд зарцуулж болно. Зөвлөл энэ бүлгийн зорилгод шаардагдах үндсэн зардлыг хаах хөрөнгийг урьдчилан тохиролцсон хувиар, тодорхой хугацаанд хуваарилахыг зөвшөөрсөн хэлэлцэн тохиролцогч улсууд, агаарын навигацын хэрэгслийг ашиглаж байгаа агаарын тээврийн байгууллагуудад хуваарилна.

74 дүгээр зүйл

**Техникийн туслалцаа үзүүлэх,
орлогыг ашиглах**

Зөвлөлөөс хэлэлцэн тохиролцогч улсын хүсэлтээр хөрөнгө урьдчилан олгох, эсхүл нисэх буудал, бусад хэрэгслээр бүрэн хэмжээгээр, эсхүл түүний аль нэг хэсгээр хангах хэлэлцээрт тухайн улсын зөвшөөрснөөр эдгээр нисэх буудал, бусад хэрэгслийн үйл ажиллагааны удирдлагад техникийн туслалцаа үзүүлэх, эдгээр нисэх буудал болон бусад хэрэгслийн ашиглалтын урсгал зардлын төлбөр, эдгээр нисэх буудал, бусад хэрэгслийг ашиглаж олсон орлогоос хасаж тооцох элэгдэл хорогдлын хураамж, хүүгийн төлбөрийг төлөхөөр тохиролцож болно.

75 дугаар зүйл

**Тоног төхөөрөмжийг Зөвлөлийн мэдлээс
шилжүүлэх**

Хэлэлцэн тохиролцогч улс аль ч үед 70 дугаар зүйлийн дагуу хүлээсэн үүргээсээ татгалзаж, 71, 72 дугаар зүйлийн дагуу нутаг дэвсгэр дээр нь Зөвлөлөөс нийлүүлэлт хийсэн нисэх буудал, бусад тоног төхөөрөмж, тухайн нөхцөлд үндэслэлтэй гэж Зөвлөлөөс үзсэн үнийг төлж, өөртөө шилжүүлэн авч болно. Тухайн улс Зөвлөлөөс тогтоосон үнэ бодит үнэлгээнээс давсан байна гэж үзвэл Зөвлөлийн шийдвэрийг Ассамблейд давж заалдаж болох бөгөөд Ассамблей Зөвлөлийн шийдвэрийг батлах, эсхүл өөрчилж болно.

76 дугаар зүйл

Хөрөнгийг эргүүлэн өгөх

Зөвлөлөөс 75 дугаар зүйлд заасны дагуу нөхөн төлбөрийн журмаар авсан хөрөнгө болон 74 дүгээр зүйлд заасны дагуу олсон хүү, элэгдэл хорогдлын хураамжийн орлого нь 73 дугаар зүйлд заасны дагуу Зөвлөл улсуудаас анх урьдчилсан татварын журмаар төлсөн төлбөрийг, гишүүний татварын хувь хэмжээтэй харгалзуулан тогтоож тухайн улсад эргүүлэн олгоно.

XVI БҮЛЭГ
ХАМТАРСАН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГА,
ХАМТЫН ЭЗЭМШЛИЙН НИСЛЭГ

77 дугаар зүйл
Зөвшөөрөгдсөн хамтарсан үйлчилгээний
байгууллага

Энэхүү конвенц нь хэлэлцэн тохиролцогч хоёр, түүнээс дээш улс агаарын тээврийн үйлчилгээний хамтарсан байгууллага, эсхүл олон улсын үйлчилгээний хамтарсан агентлаг байгуулах, аль ч чиглэл, бүс нутагт өөрсдийн нислэгийг хамтран эзэмшихэд саад болохгүй боловч ийм байгууллагад энэхүү конвенцын бүх заалт, түүний дотор хэлэлцээрийг Зөвлөлд бүртгүүлэх тухай заалт хамаарна. Зөвлөл агаарын хөлгийн улсын харьяалал, олон улсын үйлчилгээний агентлагийн ашиглаж байгаа агаарын хөлөгт хамаарах энэхүү конвенцын заалтуудыг хэрэглэх журмыг тодорхойлно.

78 дугаар зүйл
Зөвлөлийн чиг үүрэг

Зөвлөл ашиг сонирхлоо илэрхийлсэн Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад аль ч чиглэл, бүс нутагт нислэг хийхээр хамтарсан байгууллага байгуулахыг санал болгож болно.

79 дүгээр зүйл
Хамтарсан үйлчилгээний байгууллагын үйл
ажиллагаанд оролцох

Улс нь хамтарсан үйлчилгээний байгууллага байгуулахад оролцох, эсхүл хамтарсан байгууллагын хэлэлцээрт нэгдэхдээ Засгийн газраараа дамжуулан, эсхүл Засгийн газрын томилсон нэг, эсхүл хэд хэдэн агаарын тээврийн байгууллагаар дамжуулан оролцож болно. Агаарын тээврийн эдгээр компани нь төрийн өмчийн, төрийн өмчийн оролцоотой, эсхүл хувийнх байх нь сонирхогч улсын үзэмж байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР ХЭСЭГ
ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД

XVII БҮЛЭГ
АГААРЫН ХАРИЛЦААНЫ АСУУДЛААР БАЙГУУЛСАН
БУСАД ХЭЛЭЛЦЭЭР

80 дугаар зүйл
Парис, Гаваны конвенцууд

Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр Парис хотноо 1919 оны 10 дугаар сарын 13-ны өдөр гарын үсэг зурсан Агаарын навигацыг зохицуулах тухай конвенц, эсхүл Гавана хотноо 1928 оны 2 дугаар сарын 20-ны өдөр гарын үсэг зурсан Арилжааны нисэхийн тухай конвенцын аль нэгэнд нэгдэж орсон бол энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болмогц тэдгээрээс гарах тухай мэдэгдэх үүрэг хүлээнэ. Хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын хувьд энэхүү конвенц нь дээр дурдсан конвенцуудыг орлоно.

81 дүгээр зүйл
Байгуулсан хэлэлцээрүүдийг бүртгэх

Энэ конвенцыг хүчин төгөлдөр болох үед хэлэлцэн тохиролцогч улс, бусад улсын хооронд, эсхүл хэлэлцэн тохиролцогч улсын агаарын тээврийн байгууллага, бусад улсын

агаарын тээврийн байгууллагын хооронд байгуулсан аэронавтикийн бүх хэлэлцээрийг Зөвлөлд нэн даруй бүртгүүлнэ.

82 дугаар зүйл

Конвенцод нийцээгүй тохиролцоог хүчингүй болгох

Энэхүү конвенц нь хэлэлцэн тохиролцогч улсууд өөр хоорондоо байгуулсан, конвенцын заалтуудад нийцээгүй бүх үүрэг, хэлэлцээрийг хүчингүй болгоно гэдгийг хүлээн зөвшөөрч аливаа ийм үүрэг хүлээхгүй, хэлэлцээр байгуулахгүй байх үүрэг хүлээнэ. Хэлэлцэн тохиролцогч улс, тус Байгууллагад элсэхийн өмнө хэлэлцэн тохиролцогч бус улс, хэлэлцэн тохиролцогч улсын, эсхүл хэлэлцэн тохиролцогч бус улсын иргэний өмнө энэхүү конвенцын нөхцөлд нийцээгүй үүрэг хүлээсэн бол уг үүргээс чөлөөлөгдөх арга хэмжээг нэн даруй авна. Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын агаарын тээврийн байгууллага аливаа ийм нийцээгүй үүрэг хүлээсэн бол харьяалах улс нь тухайн үүргийн үйлчлэлийг нэн даруй зогсоох талаар өөрөөс шалтгаалах бүгдийг хэрэгжүүлэх бөгөөд энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсны дараа үүргийн хэрэгжилтийг зогсоох эрх зүйн үндэслэлтэй арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

83 дугаар зүйл

Шинэ хэлэлцээрийг бүртгэх

Өмнөх 82 дугаар зүйлд заасан нөхцөлийг хэрэгжүүлэх зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс энэхүү конвенцын заалтад нийцээгүйгээс бусад хэлэлцээр байгуулж болно. Байгуулсан аливаа ийм хэлэлцээрийг нэн даруй Зөвлөлд бүртгүүлэх бөгөөд Зөвлөл хэлэлцээрийн тухай нийтэд аль болох түргэн мэдээлнэ.

83 bis дугаар зүйл

Тодорхой чиг үүрэг, үүргийг шилжүүлэх

а) 12, 30, 31 дүгээр зүйл, 32 дугаар зүйлийн “а” заалтаас үл хамааран хэлэлцэн тохиролцогч улсад бүртгэгдсэн агаарын хөлгийг хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсад үндсэн үйл ажиллагаагаа явуулдаг, тийм газар байхгүй бол хэлэлцэн тохиролцогч өөр улсад байнга оршин суудаг ашиглагч агаарын хөлгийг түрээсийн, захиалгат нислэгийн, агаарын хөлөг солилцооны гэрээ, эсхүл аливаа ийм төрлийн гэрээний үндсэн дээр ашигладаг бол бүртгэсэн улс тухайн өөр улстай хэлэлцэн тохирч бүртгэсэн улсын хувьд уг агаарын хөлгийн талаар гүйцэтгэх үүрэг, эрхээ бүгдийг нь, эсхүл аль нэг хэсгийг нь 12, 30, 31, 32-ын “а”-д заасны дагуу тухайн улсад шилжүүлж болно. Бүртгэсэн улс шилжүүлсэн эрх, үүрэгт хамаарах хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө.

б) Ийнхүү эрх үүрэг шилжүүлэх тухай заасан хэлэлцээрийг Зөвлөлд бүртгүүлээгүй, 83 дугаар зүйлийн заалтын дагуу нийтэд хэвлэлээр зарлаагүй, эсхүл тийм хэлэлцээр байгуулсан тухай болоод түүний хамрах асуудлыг хэлэлцэн тохиролцогч бусад сонирхогч улсын эрх бүхий этгээдүүдэд хэлэлцээрийн тал болох улс шууд мэдэгдээгүй бол хэлэлцэн тохиролцогч бусад улсын хувьд эрх үүрэг шилжүүлсэн нь хүчинтэй бус байна.

с) Энэ зүйлийн “а”, “b” заалтыг 77 дугаар зүйлд дурдсан тохиолдолд нэгэн адил хэрэглэнэ.

XVIII БҮЛЭГ

МАРГААН, ҮҮРГЭЭ ҮЛ БИЕЛҮҮЛЭХ

84 дүгээр зүйл

Маргаан шийдвэрлэх

Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр, эсхүл түүнээс дээш тооны улсын хооронд энэ конвенц, түүний хавсралтуудыг тайлбарлах, хэрэглэхтэй холбогдон гарсан аливаа зөрчилдөөнийг

хэлэлцээний замаар шийдвэрлэх боломжгүй бол уг зөрчилдөөнд холбогдох хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын хүсэлтээр Зөвлөл шийдвэрлэнэ. Аливаа маргааныг Зөвлөлөөр хэлэлцэн шийдвэрлэхэд тухайн маргаанд оролцогч аль нэг талд хамаарах Зөвлөлийн гишүүн санал хураалтад оролцохгүй. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс 85 дугаар зүйлийн заалтыг мөрдлөг болгон маргаанд оролцогч бусад талтай тохиролцон бүрдүүлсэн *ad hoc* арбитрын шүүх, эсхүл Олон улсын шүүхийн байнгын танхимд Зөвлөлийн шийдвэрийг давж заалдаж болно. Давж заалдах аливаа өргөдлийг Зөвлөлийн тухайн шийдвэрийн талаарх мэдээлэл хүлээн авснаас хойш 60 хоногийн дотор Зөвлөлд мэдэгдэнэ.

85 дугаар зүйл
Арбитрын ажиллагаа

Зөвлөлийн шийдвэрийг давж заалдсан, маргалдагч тал болох аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улс Олон улсын шүүхийн байнгын танхимын дүрмийг хүлээн зөвшөөрөөгүй болон маргалдагч талууд болох хэлэлцэн тохиролцогч улсууд арбитрыг сонгох талаар тохиролцож чадаагүй бол маргалдагч талууд болох хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр нэг нэг арбитрчийг сонгох бөгөөд тэдгээр арбитрчид ахлах арбитрчаа сонгоно. Маргалдагч тал болох хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улс давж заалдах өргөдөл гаргасан өдрөөс хойшхи 3 сарын хугацаанд арбитрчаа сонгоогүй тохиолдолд Зөвлөлөөс хөтөлдөг мэргэшсэн болоод боломжтой хүмүүсийн нэрийн жагсаалтаас арбитрчийг Зөвлөлийн дарга тухайн улсын нэрийн өмнөөс сонгоно. Арбитрч нар 30 хоногийн дотор тохиролцон ахлах арбитрчийг сонгож чадаагүй бол Зөвлөлийн дарга дээр дурдсан нэрийн жагсаалтаас ахлах арбитрчийг томилно. Энэхүү ажиллагааны дараа арбитрчид, ахлах арбитрч нар хамтран арбитрыг бүрдүүлнэ. Энэ зүйл, эсхүл үүний өмнөх зүйлийн дагуу байгуулагдсан арбитрын аливаа ажиллагаа үйл ажиллагааны дотоод дэгээ тодорхойлж шийдвэрээ олонхын саналаар гаргах бөгөөд Зөвлөл аливаа процессыг хэт удааширч байна гэж үзсэн тохиолдолд Зөвлөл дэгийн асуудлыг шийдвэрлэж болно.

86 дугаар зүйл
Давж заалдах

Зөвлөл өөрөөр шийдвэрлэснээс бусад тохиолдолд, олон улсын агаарын тээврийн байгууллагын үйл ажиллагаа энэхүү конвенцод нийцэж байгаа эсэх талаар гаргасан Зөвлөлийн шийдвэр давж заалдах журмаар хүчингүй болоогүй бол хуулийн хүчинтэй хэвээр байна. Бусад асуудлаар гаргасан Зөвлөлийн шийдвэрийг давж заалдсан нөхцөлд өргөдлийг шийдвэрлэх хүртэл түдгэлзүүлнэ. Олон улсын шүүхийн байнгын танхим болон арбитрын шүүхийн шийдвэр эцсийнх байх бөгөөд түүнийг заавал биелүүлнэ.

87 дугаар зүйл
Шийдвэрийг биелүүлээгүй агаарын тээврийн байгууллагад хүлээлгэх хариуцлага

Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын агаарын тээврийн байгууллага өмнөх зүйлийн дагуу Зөвлөлөөс гаргасан эцсийн шийдвэрийг биелүүлээгүй бол хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр өөрийн нутаг дэвсгэрийн агаарын зайд агаарын тээврийн тухайн байгууллагын үйл ажиллагааг хүлээн зөвшөөрөхгүй байх үүрэг хүлээнэ.

88 дугаар зүйл
Үүргээ биелүүлээгүй улсад хүлээлгэх хариуцлага

Ассамблей, энэ бүлэгт заасан үүргээ биелүүлээгүй гэж тогтоогдсон хэлэлцэн тохиролцогч аливаа улсын Ассамблей болон Зөвлөлийн хуралдаанд санал өгөх эрхийг нь түдгэлзүүлнэ.

ХИХ БҮЛЭГ ДАЙН

89 дүгээр зүйл

Дайны болон онцгой байдлын нөхцөл

Дайн гарсан тохиолдолд энэхүү конвенцын заалтууд дайтагч тал болон төвийг сахисан талын аль нэг нь болох хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсын үйл ажиллагааны чөлөөт байдлыг хөндөхгүй. Онцгой байдал зарлаж энэ тухайгаа Зөвлөлд мэдэгдсэн хэлэлцэн тохиролцогч аливаа улсад мөн энэ байдал хамаарна.

ХХ БҮЛЭГ ХАВСРАЛТУУД

90 дүгээр зүйл

Хавсралтуудыг батлах, тэдгээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

а) 54 дүгээр зүйлийн "I"-д дурдсан хавсралтуудыг Зөвлөлөөр батлахад эл зорилгоор зарласан хуралдаанд Зөвлөлийн гуравны хоёрын санал авсан байх бөгөөд батлагдсаны дараа хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрт хүргүүлнэ. Аливаа ийм хавсралт, эсхүл хавсралтад оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад хүргүүлснээс хойш гурван сарын хугацаанд, эсхүл Зөвлөл тогтоож болох үүнээс урт хугацаанд хэлэлцэн тохиролцогч улсын олонх зөвшөөрөхгүй байгаагаа Зөвлөлд мэдэгдээгүй бол хүчин төгөлдөр болно.

б) Зөвлөл аливаа хавсралт, эсхүл түүнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсныг хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ.

ХХI БҮЛЭГ КОНВЕНЦЫГ СОЁРХОН БАТЛАХ, НЭГДЭН ОРОХ, ТҮҮНД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ, ЦУЦЛАХ

91 дүгээр зүйл

Конвенцыг соёрхон батлах

а) Энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан улсууд түүнийг соёрхон батална. Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газрын архивт өгөх бөгөөд энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан, нэгдэн орсон улс бүрд хадгалуулахаар өгсөн огноог мэдэгдэнэ.

б) Конвенцыг хорин зургаан улс соёрхон баталсан, эсхүл түүнд нэгдэн орсон 26 дахь баримт бичгийг хадгалуулсан өдрөөс хойш 30 дахь хоногт энхүү конвенц тэдгээр улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно. Үүнээс хойш соёрхон баталсан улс бүрийн хувьд батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойших 30 дахь хоногт хүчин төгөлдөр болно.

с) Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан болон нэгдэн орсон улс бүрийн Засгийн газарт энэхүү энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон огноог мэдэгдэх үүрэгтэй.

92 дугаар зүйл

Конвенцод нэгдэн орох

а) Энэхүү конвенцод нэгдэн орох нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн, түүнтэй холбоотой улсууд, дэлхийн өнөөгийн мөргөлдөөний үед төвийг сахисан улсын хувьд нээлттэй байна.

б) Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт хандсан мэдэгдлээр нэгдэн орох горим хэрэгжих бөгөөд Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар тухайн мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойших 30 дахь хоногт хүчин төгөлдөр болж энэ тухай тус Засгийн газар хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад мэдэгдэнэ.

93 дугаар зүйл
Бусад улсыг элсүүлэх

Дэлхийн улсуудаас энх тайвныг сахиулах зорилгоор байгуулсан олон улсын аль нэг байгууллага дэмжсэн нөхцөлд 91, 92 дугаар зүйлийн “а”-д дурдсан улсаас гадна Ассамблейн тавны дөрвөн хувийн саналаар, түүнчлэн Ассамблей баталж болох тийм нөхцөлөөр бусад улсыг энэхүү конвенцод оролцогчоор элсүүлж болох бөгөөд элсэхийг хүссэн тухайн улс энэ дайны үеэр довтолгон орсон, эсхүл эзэлсэн тэдгээр улс бүрийн зөвшөөрлийг тохиолдол тус бүрд зайлшгүй авах шаардлагатай.

93 bis дүгээр зүйл

а) Дээр дурдсан 91, 92, 93 дугаар зүйлд зааснаас үл хамааран:

- 1) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас, эсхүл түүний оролцоотой байгуулагдсан олон улсын байгууллагын гишүүн байх эрхийг нь хасахаар санал болгосон Засгийн газартай улс Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн байх эрхээ аяндаа алдана;
- 2) Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей гишүүнээсээ хасах саналаа эгүүлэн татсан зөвхөн тухайн тохиолдлоос бусад тохиолдолд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүнээс хасагдсан улс Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн байх эрхээ алдана.

б) Энэ зүйлийн а-д заасны дагуу Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн байх эрхээ алдсан улсын гаргасан хүсэлтийг Зөвлөлийн гишүүдийн олонх баталж түүнийг нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблей зөвшөөрсний эцэст Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүнд эргүүлэн элсүүлж болно.

94 дүгээр зүйл
Конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

а) Энэхүү конвенцод аливаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Ассамблейн гуравны хоёроор дэмжсэн байх бөгөөд эдгээр нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болсны дараа Ассамблейгаас тогтоосон тооны хэлэлцэн тохиролцогч улсууд түүнийг соёрхон батална. Ийм байдлаар тогтоосон тоо нь хэлэлцэн тохиролцогч нийт улсын гуравны хоёроос багагүй байна.

б) Нэмэлт, өөрчлөлтийн агуулга нь ийм арга хэмжээ авах нь зүйтэй байсныг харуулсан гэж Ассамблей үзвэл нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч батлахыг зөвлөсөн шийдвэртээ тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг хүчин төгөлдөр болсны дараа тогтоосон хугацаанд тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлаагүй аливаа улс, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн улсыг энэхүү конвенцод оролцогч байхаа болино гэж шийдвэрлэж болно.

95 дугаар зүйл
Конвенцыг цуцлах

а) Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа улс энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болсноос хойш гурван жилийн дараа л түүнийг цуцлах тухайгаа Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт мэдэгдэл хүргүүлэх замаар илэрхийлж болох бөгөөд энэ талаар Засгийн газар хэлэлцэн тохиролцогч улс бүрт мэдэгдэнэ.

б) Цуцлах тухай мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа хүчин төгөлдөр болох бөгөөд тэр нь конвенцыг цуцлах тухай мэдэгдэл хийсэн улсын хувьд л хүчинтэй.

XXII БҮЛЭГ НЭР ТОМЬЁО

96 дугаар зүйл

Энэ конвенцод хэрэглэсэн нэр томьёог дараах утгаар ойлгоно:

- а) “Агаарын тээвэр” гэж нийтийн тээврийн зорилгоор зорчигч, шуудан болон ачааг агаарын хөлгөөр тээвэрлэх аливаа тогтмол нислэгийг;
- б) “Олон улсын агаарын тээвэр” гэж нэгээс илүү улсын нутаг дэвсгэрийн агаарын зайгаар дамжин үйлдэх нислэгийг;
- с) “Агаарын тээврийн байгууллага” гэж олон улсын нислэг эрхэлдэг, эсхүл зохион байгуулдаг агаарын тээврийн байгууллагыг;
- д) “Арилжааны бус зорилгоор буулт үйлдэх” гэж агаарын хөлгийн бүхээгт зорчигч, ачаа болон шуудан авах, буулгахаас аливаа бусад зорилгоор буулт үйлдэхийг тус тус хэлнэ.

КОНВЕНЦОД ГАРЫН ҮСЭГ ЗУРАХ

Дээр дурдсаныг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон доор дурдсан бүрэн эрхт төлөөлөгчид энэхүү конвенцод тус тусын Засгийн газрын нэрийн өмнөөс өөрсдийн гарын үсгийн эсрэг талд бичигдсэн он сар өдөр гарын үсэг зурав.

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр англи хэлээр үйлдэв. Энэхүү конвенцын орос, англи, испани, франц хэл дээр үйлдсэн эх бичвэр бүр адил хүчинтэй байна. Эдгээр эх бичвэрийг хадгалуулахаар Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газрын архивт өгсөн бөгөөд баталгаат хуулбаруудыг тус Засгийн газраас энэхүү конвенцод гарын үсэг зурах буюу нэгдэн орох бүх улсын Засгийн газарт хүргүүлнэ. Энэхүү конвенц Вашингтон хот, Коламбиа тойрогт гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

154. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН КОНВЕНЦЫН ГУРВАН ХЭЛЭЭРХ ЭХ БИЧВЭРИЙН ТУХАЙ ПРОТОКОЛ

1968 оны 09 дүгээр сарын 24-ний өдөр баталж,
1968 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

Дараахь гарын үсэг зурсан Засгийн газар,

Олон улсын иргэний нисэхийн конвенц (цаашид “конвенц” гэх)-ын төгсгөлийн хэсэгт англи, франц, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр тус бүр адил хүчинтэй байх бөгөөд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна гэснийг харгалзаж,

Конвенцыг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр англи хэлээр гарын үсэг зурахад нээлттэй болгосныг харгалзаж,

Иймд конвенцын эх бичвэрийг гурван хэлээр байх тухай шаардлагатай заалт бий болгох нь зүйтэйг харгалзаж,

Дээрх заалт бий болсноор конвенцын нэмэлт, өөрчлөлт англи, франц, испани хэлээр үйлдсэн байгааг тооцох бөгөөд конвенцын франц, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр нь хүчин төгөлдөр бус байна. Учир нь конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу тийм нэмэлт, өөрчлөлт бүр нь зөвхөн түүнийг соёрхон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болохыг харгалзаж,

Дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

* Монгол Улс 1989.07.10-нд баталсан

1 дүгээр зүйл

Энэхүү протоколд хавсаргасан конвенцын франц, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр нь англи хэлээр үйлдсэн эх бичвэрийн хамт конвенцын төгсгөлд тусгайлан заасан гурван хэлээрх адил хүчинтэй эх бичвэр болно.

2 дугаар зүйл

Хэрэв энэхүү протоколын оролцогч тал нь конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон баталсан, эсхүл цаашид соёрхон батлах бол тус нэмэлт, өөрчлөлтийн англи, франц, испани хэлээр үйлдсэн эх бичвэр нь энэхүү протоколын дагуу гурван хэлээрх адил хүчинтэй эх бичвэр гэж тооцогдоно.

3 дугаар зүйл

1. Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн улс нь дор дурдсан нөхцөлөөр энэхүү протоколын оролцогч тал болж болно. Үүнд:

- (а) хүлээн зөвшөөрөх тухай тайлбаргүйгээр гарын үсэг зурах, эсхүл;
- (b) хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлтэйгөөр хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурах, эсхүл;
- (с) хүлээн зөвшөөрөх.

2. Энэхүү протокол нь 1968 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийг хүртэл Буэнос-Айрес хотноо, түүнээс хойш Вашингтон хот, Коламбиа тойрогт гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

3. Хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт хадгалуулахаар өгснөөр гүйцэтгэнэ.

4. Энэхүү протоколд нэгдэн орох, соёрхон батлах, эсхүл хүлээн зөвшөөрснөөр протоколыг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

4 дүгээр зүйл

1. Энэхүү протокол нь 3 дугаар зүйлд заасны дагуу арван хоёр улс хүлээн зөвшөөрөх талаар тайлбаргүйгээр гарын үсэг зурсан, эсхүл хүлээн зөвшөөрснөөс хойш 30 хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү протоколын 3 дугаар зүйлд заасны дагуу протоколын оролцогч тал болох ямар ч улсын хувьд протоколд тайлбаргүйгээр гарын үсэг зурсан, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

5 дугаар зүйл

Цаашид конвенцод нэгдэн орох ямар ч улс энэхүү протоколыг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

6 дугаар зүйл

Энэхүү протоколыг хүчин төгөлдөр болмогц түүнийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон Олон Улсын Иргэний Нисэхийн Байгууллагад бүртгүүлнэ.

7 дугаар зүйл

1. Энэхүү протокол нь конвенц хүчин төгөлдөр байх хугацаанд хүчин төгөлдөр хэвээр байна.

2. Энэхүү протокол нь аль нэг улс конвенцын оролцогч тал байхаа больсон үеэс эхлэн тухай улсад хүчингүй болно.

8 дугаар зүйл

Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар нь Олон Улсын Иргэний Нисэхийн Байгууллагын гишүүн бүх улс болон тус байгууллагад дараахыг мэдэгдэнэ. Үүнд:

(а) энэхүү протоколд зурсан ямарваа нэгэн гарын үсэг болон гарын үсэг зурсан огноо, түүнчлэн хүлээн зөвшөөрөх тухай тайлбартай, эсхүл тайлбаргүйгээр гарын үсэг зурсан эсэх тухай;

(b) ямарваа нэгэн хүлээн зөвшөөрсөн баримт бичиг хадгалуулсан болон хадгалуулсан огноо;

(с) 4 дүгээр зүйлийн 1-д заасны дагуу энэхүү протоколын хүчин төгөлдөр болох огноо.

9 дүгээр зүйл

Энэхүү протоколыг англи, франц, испани хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр нь адил хүчинтэй байна. Энэхүү протоколыг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газрын архивд хадгалж, тухайн Засгийн газар нь албан ёсоор баталгаажуулсан хувийг Олон Улсын Иргэний Нисэхийн Байгууллагын гишүүн бүх улсын Засгийн газарт хүргүүлнэ.

Дээр дурдсаныг нотолж, зохих ёсны эрх олгогдсон бүрэн эрхт төлөөлөгчид дор гарын үсэг зурав.

Буэнос-Айрес хотноо 1968 оны 9 дүгээр сарын 24-ний өдөр үйлдэв.

155. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦЫН АДИЛ ХҮЧИНТЭЙ ДӨРВӨН ХЭЛЭЭРХ ЭХ БИЧВЭРИЙН ТУХАЙ ПРОТОКОЛ

*1977 оны 09 дүгээр сарын 30-ны өдөр баталж,
1999 оны 09 дүгээр сарын 16-ны өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Дор гарын үсэг зурсан Засгийн газар:

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассемблейн 21 дүгээр чуулганаас энэ байгууллагын Зөвлөлд “Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын адил хүчинтэй орос хэл дээрх эх бичвэрийг бэлтгэх, эх бичвэрийг 1977 оноос оройтолгүй батлуулахад шаардлагатай арга хэмжээ авах хүсэлт гаргасныг харгалзаж;

Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын англи эх бичвэр нь 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдрөөс Чикаго хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй болсныг харгалзаж;

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын адил хүчинтэй гурван хэл дээрх эх бичвэрийн тухай протоколд 1968 оны 9 дүгээр сарын 24-нд Буэнос Айрос хотноо гарын үсэг зурсан, Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын (цаашид конвенц гэж нэрлэх) франц, испани

* Монгол Улс 1998.10.14-нд баталсан

хэл дээрх эх бичвэрийг баталж, Конвенцын англи хэл дээрх эх бичвэрийн хамт гурван хэл дээрх бичвэр адил хүчинтэй бөгөөд Конвенцын эцсийн эх бичвэр гэж үзсэнийг харгалзаж,

Дээрх байдлаас үүдэн Конвенцын бичвэр орос хэл дээр байхад шаардлагатай заалтыг оруулах нь зүйтэй гэж үзсэнийг харгалзаж,

Тухайн заалтын дагуу конвенцод оруулсан адил хүчинтэй англи, франц, испани хэл дээрх нэмэлт, өөрчлөлтүүдийн талаар авч үзэх шаардлагатай бөгөөд Конвенцын 94 (а) дүгээр зүйлд заасны дагуу аливаа нэмэлт, өөрчлөлт нь зөвхөн түүнийг соёрхон баталсан аливаа улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно гэдгийг харгалзаж,

Дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Энэхүү протоколд хавсаргасан Конвенцын бичвэр болон түүнд оруулсан орос хэл дээрх нэмэлт, өөрчлөлтүүдийн эх бичвэр, Конвенцын эх бичвэр болон түүнд оруулсан англи, франц, испани хэлээр үйлдсэн нэмэлт, өөрчлөлтүүдийн хамт адил хүчинтэй дөрвөн хэлээр үйлдсэн эх бичвэрийг бүрдүүлнэ.

2 дугаар зүйл

Хэрэв энэхүү протоколд нэгдэн орох улс энэхүү конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу Конвенцод оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон баталсан, эсхүл хожим соёрхон батлах бол түүний орос, англи, франц, испани хэл дээр үйлдсэн нэмэлт, өөрчлөлтийн тухайн эх бичвэрийг энэхүү протоколын дүнд адил хүчинтэй болсон дөрвөн хэл дээрх бичвэрийг эшилсэн гэж үзнэ.

3 дугаар зүйл

1) Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн улсууд энэхүү протоколд дараах хэлбэрийн аль нэгнээр нэгдэж болно. Үүнд:

- a) хүлээн зөвшөөрөх эрхээ хадгалж үлдээлгүй гарын үсэг зурах;
- b) хүлээн зөвшөөрөх эрхээ хүлээн зөвшөөрөх хүртлээ хадгалж, гарын үсэг зурах;
- c) хүлээн зөвшөөрөх.

2) Энэхүү протоколд 1977 оны 10 дугаар сарын 5 хүртэл Монреал хотноо, дараа нь Вашингтон хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй хэвээр байна.

3) Хүлээн зөвшөөрөх тухай, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн баримт бичгийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт хадгалуулахаар хүргүүлснээр хүчин төгөлдөр болно.

4) Энэхүү протоколыг дагаж мөрдөхөө илэрхийлсэн, эсхүл соёрхон батлах, эсхүл батлахыг түүнийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

4 дүгээр зүйл

1) Энэхүү протокол нь 3 дугаар зүйлд заасны дагуу арван хоёр улс аливаа тайлбаргүйгээр хүлээн зөвшөөрөхөөр, эсхүл хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурснаар болон Конвенцын орос хэл дээрх эх бичвэр адил хүчинтэй байх тухай Конвенцын төгсгөлийн заалтад оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсны дараа арван гурав дахь өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

2) Энэхүү протоколын 3 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү протоколын гишүүн болох аливаа улсын хувьд энэхүү протоколд аливаа тайлбаргүйгээр хүлээн зөвшөөрөхөөр, эсхүл хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурсан өдөр хүчин төгөлдөр болно.

5 дугаар зүйл

Энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болсны дараа Конвенцын оролцогч улс түүнийг дагаж мөрдөж байвал энэхүү протоколыг мөн хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

6 дугаар зүйл

Аливаа улс энэхүү протоколыг хүлээн зөвшөөрснийг Конвенцод оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон баталсан гэж тооцохгүй.

7 дугаар зүйл

Энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болмогц түүнийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар Нэгдсэн Үндэсний Байгууллага болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад бүртгүүлнэ.

8 дугаар зүйл

1) Энэхүү протокол нь Конвенцын хүчин төгөлдөр байх хугацаанд хүчин төгөлдөр хэвээр байна.

2) Энэхүү протокол нь Конвенцод оролцогч тал байхаа больсон тухайн улсын хувьд хүчин төгөлдөр бус болно.

9 дүгээр зүйл

Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар нь Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн бүх улс болон Байгууллагад өөрт нь дараах мэдэгдэл хүргүүлнэ:

- a) энэхүү протоколд зурсан гарын үсэг нь хүлээн зөвшөөрөх эсэх тайлбартай, эсхүл тайлбаргүйг илэрхийлсэн тэмдэглээг гарын үсэг зурсан огнооны хамтаар;
- b) хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгийг хадгалуулахаар хүргүүлсэн тухай болон түүний огноо;
- c) энэхүү протокол 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтын дагуу хүчин төгөлдөр болсон огноо.

10 дугаар зүйл

Энэхүү протоколыг англи, франц, орос болон испани хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр адил хүчинтэй байж АНУ-ын Засгийн газрын архивт хадгалуулах ба түүний баталгаат хуулбарыг Засгийн газар Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн улсын Засгийн газарт хүргүүлнэ.

Дээр дурдсаныг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон бүрэн эрхт төлөөлөгчид дор гарын үсэг зурав.

Нэг мянга есөн зуун далан долоон оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдөр Монреал хотод үйлдэв.

**156. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ТУХАЙ
КОНВЕНЦОД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ПРОТОКОЛ (83 ДУГААР ЗҮЙЛ)**

*1980 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр баталж,
1999 оны 09 дүгээр сарын 20-ны өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон улсын иргэнийн нисэхийн байгууллагын Ассамблей,

Монреаль хотноо 1980 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр хуралдсан 23 дугаар ээлжит чуулганд цугларч,

Олон улсын нислэг үйлдэх агаарын хөлгийг түрээслэх, хөлслөх болон харилцан солилцох тухай А21-22 ба А22-28 дугаар тогтоолыг анхааралдаа авч,

Хууль зүйн хорооны 23 дугаар чуулганаар бэлтгэсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг анхааралдаа авч,

Агаарын хөлгийг бүртгэсэн улс өөрийн хүлээсэн зарим үүрэг, хариуцлагыг тухайн агаарын хөлгийг түрээсээр, хөлсөөр, харилцан солилцон ашиглах, эсхүл түүнтэй төстэй аль нэг үйлдлээр авч ашиглаж байгаа улсад шилжүүлэх тухай заалтыг боловсруулах талаар хэлэлцэн тохиролцогч улсын илэрхийлсэн нийтлэг хүсэлтийг анхааралдаа авч,

Дээр дурдсан зорилгоор Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлагатайг харгалзаж,

1. Дээр дурдсан конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу уг конвенцод оруулах дараах өөрчлөлтийг батлав:

83 дугаар зүйлийн дараа 83 bis зүйлийг шинээр нэмж оруулах:

“83 bis дугаар зүйл.

Тодорхой үүрэг, хариуцлагыг шилжүүлэх

(а) Конвенцын 12, 30, 31 дүгээр зүйл болон 32 дугаар зүйлийн (а) хэсгийг харгалзахгүйгээр аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улсад бүртгэсэн агаарын хөлгийг түрээслэх, хөлслөх, эсхүл харилцан солилцох тухай байгуулсан гэрээ, эсхүл бусад төстэй гэрээний үндсэн дээр ашиглагч нь аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улсад үйл ажиллагаа явуулдаг, эсхүл үйл ажиллагаа явуулдаггүй боловч тухайн улсад байнга оршин суудаг бол уг агаарын хөлгийг бүртгэгч улс агаарын хөлгийг ашиглагч улстай хэлэлцээр хийсний үндсэн дээр конвенцын 12, 30, 31 дүгээр зүйл болон 32 дугаар зүйлийн (а)-д заасан үүрэг хариуцлагын заримыг, эсхүл бүгдийг түүнд шилжүүлж болно. Бүртгэгч улс шилжүүлсэн үүрэг, хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө.

(b) Талуудын хооронд хийгдэх дээрх шилжүүлэг нь 83 дугаар зүйлийн дагуу зөвлөлд бүртгэгдэж, хэвлэгдээгүй, эсхүл хэлэлцээрт оролцогч улс тухайн хэлэлцээр болон хэлэлцээрийн агуулгын талаар бусад холбогдох хэлэлцэн тохиролцогч улсад шууд мэдэгдээгүй тохиолдолд тус шилжүүлэг нь бусад хэлэлцэн тохиролцогч улсын хувьд хүчингүйд тооцогдоно.

(c) Дээр дурдсан (а) болон (b) заалт нь 77 дугаар зүйлд заасан нөхцөл байдалд нэгэн адил хамаарна.

2. Конвенцын 94 зүйлийн (а)-д заасны дагуу дээр дурдсан өөрчлөлт нь ерэн найман хэлэлцэн тохиролцогч улс түүнийг соёрхон баталсны дараа хүчин төгөлдөр болохыг тогтоон,

* Монгол Улс 1999.09.22-нд баталсан

3. Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дээрх өөрчлөлт болон дараах нөхцөлийг тусгасан протоколын бичвэр нь англи, испани, орос, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр адил хүчинтэйг зөвшөөрөв:

(a) Энэхүү протоколд Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар гарын үсэг зурна;

(b) Энэхүү протокол нь өмнө дурдсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцыг соёрхон баталсан, эсхүл нэгдэн орсон аль ч улс соёрхон батлахад нээлттэй;

(c) Батламж жуух бичгийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалуулахаар хүлээлгэн өгнө;

(d) Энэхүү протокол нь соёрхон баталсан тухай ерэн найм дахь Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн өдрөөс эхлэн түүнийг соёрхон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно;

(e) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протоколыг соёрхон баталсан тухай бүх Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн огноог хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(f) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протокол хүчин төгөлдөр болсон огноог дээр дурдсан конвенцын оролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(g) Протокол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш уг протоколыг соёрхон баталсан хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсын хувьд Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад соёрхон баталсан өөрийн Батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсний дараа хүчин төгөлдөр болно.

Иймд дээр дурдсан Ассамблейн шийдвэрийн дагуу энэхүү протоколыг тус байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга үйлдэж,

Үүнийг нотолж Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблейн 23 дугаар ээлжит чуулганаас олгосон эрхийн дагуу Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар энэхүү протоколд гарын үсэг зурав.

Монреаль хотноо 1980 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр англи, испани, орос, франц хэлээр нэгэн баримт бичиг болгон үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр нь адил хүчинтэй байна. Энэхүү протокол нь Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын архивд хадгалагдах бөгөөд түүний албан ёсоор баталсан хувийг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын оролцогч бүх улсад байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүргүүлнэ.

157. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦОД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ПРОТОКОЛ (3 ДУГААР ЗҮЙЛ)

*1984 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдөр баталж,
1998 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблей,

Монреаль хотноо 1984 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдөр хуралдсан 25 дугаар (тусгай) чуулганд цугларч,

Олон улсын иргэний нисэх нь дэлхийн улс үндэстэн болон ард түмэн хоорондын найрсаг харилцаа болон харилцан ойлголцлыг тогтоон бэхжүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлэх бөгөөд түүнийг зүй бусаар ашиглавал бүх нийтийн аюулгүй байдалд аюул учруулж болохыг анхааралдаа авч,

* Монгол Улс 1999.09.22-нд баталсан

Улс үндэстэн болон ард түмэн хоорондын зөрчилдөөнөөс зайлсхийхийн зэрэгцээ дэлхий дахины энх тайван оршин тогтнох хамтын ажиллагааг урагшлуулахыг анхааралдаа авч,

Олон улсын иргэний нисэх нь аюулгүй болон эмх цэгцтэй хөгжиж байх шаардлагатайг анхааралдаа авч,

Хүмүүнлэгийн талаас иргэний агаарын хөлгийн бүхээгт байгаа хүмүүсийн амь нас болон тэдгээрийн аюулгүй байдал заавал хангагдаж байхыг анхааралдаа авч,

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай Конвенцод заасны дагуу хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр

- өөрийн нутаг дэвсгэр дээрх агаарын зайд бүрэн, онцгой эрхтэйг хүлээн зөвшөөрч,
- өөрийн улсын агаарын хөлөгт дүрэм тогтоохдоо иргэний агаарын хөлгийн навигацын аюулгүй байдалд зохих анхаарал тавьж, мөн

- конвенцтой үл нийцэх аливаа бусад зорилгоор иргэний нисэхийг ашиглахгүй байхыг зөвшөөрөх, зэргийг анхааралдаа авч,

Бусад улсын агаарын зайг зөрчих болон конвенцтой үл нийцэх аливаа бусад зорилгоор иргэний нисэхийг ашиглахаас урьдчилан сэргийлэх, түүнчлэн олон улсын иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг улам сайжруулахад хэлэлцэн тохиролцогч улс шаардлагатай арга хэмжээ авах шийдвэрийг анхааралдаа авч,

Нислэг үйлдэж байгаа агаарын хөлгийн эсрэг зэвсэг хэрэглэхгүй байх зарчмыг дахин бататгах тухай хэлэлцэн тохиролцогч улсын илэрхийлсэн нийтлэг хүсэлтийг анхааралдаа авч,

1. Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэж тогтож,

2. Дээр дурдсан конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу уг конвенцод оруулах дараах өөрчлөлтийг батлав:

3 дугаар зүйлийн дараа *3bis* зүйлийг шинээр нэмж оруулах:

“3 bis дугаар зүйл

(а) Улс бүр заавал нислэг үйлдэж буй агаарын хөлгийн эсрэг зэвсэг хэрэглэхээс татгалзах, хэрэв агаарын хөлгийг саатуулсан тохиолдолд хөлгийн бүхээгт байгаа хүмүүсийн амь нас болон агаарын хөлгийн аюулгүй байдалд хохирол учруулахгүй байхыг хэлэлцэн тохиролцогч бүх улс хүлээн зөвшөөрнө. Энэхүү заалт нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрэмд туссан тухайн улсын эрх үүргийг ямар нэгэн байдлаар хөндөхгүй.

(b) Улс бүр өөрийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ тухайн улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр зөвшөөрөлгүй нислэг үйлдэж байгаа, эсхүл дээрх конвенцтой үл нийцэх аливаа бусад зорилгоор ашиглаж байна гэж үзэх үндэслэл байгаа бол агаарын хөлгийг заасан нисэх буудалд буухыг шаардах эрхтэй, эсхүл эдгээр зөрчлийг зогсоохын тулд тухайн агаарын хөлөгт өөр ямар нэгэн заавар өгч болохыг хэлэлцэн тохиролцогч бүх улс хүлээн зөвшөөрнө. Дээрх зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч улс олон улсын эрх зүйн дүрэм, энэхүү конвенцын холбогдох заалт, тухайлбал энэхүү зүйлийн (а)-д заасан аливаа арга хэмжээг авч болно. Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр иргэний агаарын хөлгийг саатуулах тухай одоо мөрдөгдөж буй өөрийн улсын хүчинтэй журмыг ил хэвлүүлэхийг зөвшөөрөв.

(с) Энэхүү зүйлийн (b)-д заасны дагуу өгсөн тушаалыг иргэний агаарын хөлөг бүр биелүүлэх ёстой. Дээрх зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тухайн улсад бүртгэлтэй, эсхүл тухайн улсад үйл ажиллагаа явуулдаг, эсхүл байнга оршин суудаг этгээд ашиглаж байгаа иргэний агаарын хөлөг бүрийг уг тушаалыг заавал биелүүлүүлэх үүднээс өөрийн улсын дотоодын хууль тогтоомжид шаардлагатай холбогдох бүхий л заалтыг тусгаж өгнө. Эдгээр хууль тогтоомж, эсхүл дүрмийн заалтыг ямар нэгэн байдлаар зөрчсөн тохиолдолд хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр хатуу шийтгэл оногдуулах бөгөөд өөрийн улсын хууль тогтоомжийн дагуу эрх бүхий холбогдох байгууллагад хэргийг шилжүүлнэ.

(d) Хэлэлцэн тохиролцогч улс бүр тухайн улсад бүртгэлтэй, эсхүл тухайн улсад үйл ажиллагаа явуулдаг, эсхүл байнга оршин суудаг этгээд ашиглаж байгаа иргэний агаарын хөлгийг дээрх конвенцод үл нийцэх аливаа зорилгоор санаатайгаар ашиглахыг хориглосон холбогдох арга хэмжээг авна. Энэхүү заалт нь (a) хэсэгт нөлөөлөхгүй бөгөөд (b) болон (c) хэсгийг хөндөхгүй.

3. Дээрх конвенцын 94 зүйлийн (a)-д заасны дагуу дээр дурдсан өөрчлөлт нь зуун хоёр хэлэлцэн тохиролцогч улс түүнийг соёрхон баталсны дараа хүчин төгөлдөр болохыг тогтоож,

4. Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дээрх өөрчлөлт болон дараах нөхцөлийг тусгасан протоколын бичвэр нь англи, испани, орос, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр адил хүчинтэйг зөвшөөрөв:

(a) Энэхүү протоколд Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар гарын үсэг зурна;

(b) Энэхүү протокол нь өмнө дурдсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцыг соёрхон баталсан, эсхүл нэгдэн орсон аль ч улс соёрхон батлахад нээлттэй;

(c) Батламж жуух бичгийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалуулахаар хүлээлгэж өгнө;

(d) Энэхүү протокол нь соёрхон баталсан тухай зуун хоёр дахь Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн өдрөөс эхлэн түүнийг соёрхон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно;

(e) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протоколыг соёрхон баталсан тухай бүх Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн огноог хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(f) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протокол хүчин төгөлдөр болсон огноог дээр дурдсан конвенцын оролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(g) Протокол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш уг протоколыг соёрхон баталсан хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсын хувьд Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад соёрхон баталсан өөрийн Батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсний дараа хүчин төгөлдөр болно.

Иймд дээр дурдсан Ассамблейн шийдвэрийн дагуу энэхүү протоколыг тус байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга үйлдэж,

Үүнийг нотолж, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблейн 25 дугаар (тусгай) чуулганаас олгосон эрхийн дагуу Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар энэхүү протоколд гарын үсэг зурав.

Монреаль хотноо 1980 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр англи, испани, орос, франц хэлээр нэгэн баримт бичиг болгон үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр нь адил хүчинтэй байна. Энэхүү протокол нь Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын архивд хадгалагдах бөгөөд түүний албан ёсоор баталсан хувийг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын оролцогч бүх улсад байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүргүүлнэ.

**158. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН КОНВЕНЦОД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ПРОТОКОЛ (56 ДУГААР ЗҮЙЛ)**

*1989 оны 10 дугаар сарын 06-ны өдөр баталж,
2005 оны 04 дүгээр сарын 18-ны өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын чуулган:

Вена хотод 1971 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр зохион байгуулагдсан арван наймдугаар хуралдаанаар

Хэлэлцэн тохиролцогч улсууд Агаарын навигацын комиссын гишүүнчлэлийг өргөжүүлэх ерөнхий хүсэлт илэрхийлснийг тэмдэглэж,

Энэ байгууллагын гишүүнчлэлийг арван хоёроос арван тав болгох нь зүйтэй гэж үзэж байгааг харгалзаж,

Дээр дурдсан зорилгоор 1944 оны 12-р сарын 7-ны өдөр Чикаго хотноо баталсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагыг харгалзаж,

(1) Дээр дурдсан конвенцын 94 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу энэхүү конвенцод дараах нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг баталсугай. Үүнд:

“Конвенцын 56 дугаар зүйлд “арван хоёр гишүүн” гэж тодорхойлсныг “арван таван гишүүн” гэж өөрчлөх”,

(2) дээр дурдсан конвенцын дурдсан 94 дүгээр зүйлийн (а) заалтын дагуу соёрхон баталсан хэлэлцэн тохиролцогч улсуудын тоо 80 болмогц дээр дурдсан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно гэж тодорхойлов.

(3) Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаас адил хүчинтэй англи, франц, испани хэлээр дээр дурдсан болон хойно тодорхойлох асуудлаар дээр дурдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хүчин төгөлдөр болгох протоколын төсөл боловсруулахаар шийдвэрлэв.

А) Протоколд Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга гарын үсэг зурна.

в) Протокол нь дээр дурдсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцыг соёрхон баталсан, эсхүл түүнийг мөрдөж буй аль ч улсын хувьд соёрхон батлахад нээлттэй байна.

Үүнээс улбаалан Ассемблейн дээр дурдсан үйл ажиллагааны дүнд,

Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга протоколын төслийг боловсруулсан. Протокол нь Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцыг соёрхон баталсан, эсхүл түүнийг мөрдөж буй аль ч улсын хувьд соёрхон батлахад нээлттэй байна.

Соёрхон баталсан батламжжуух бичгийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалуулна;

* Монгол Улс 2004.09.17-нд соёрхон баталсан

Энэхүү протокол нь түүнийг соёрхон баталсан улсуудын хувьд соёрхон батласан маях дахь батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар өгсөн тухайн өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилнэ;

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү протоколыг соёрхон батламж жуух бичиг бүрийн хадгалуулахаар өгсөн огноог хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэж байна;

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дээр дурдсан конвенцын тал болсон бүх улсад энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болсон тухай нэн даруй мэдэгдэнэ;

Дээр дурдсан огнооны дараа энэхүү протоколыг соёрхон баталсан хэлэлцэн тохиролцогч аливаа улсын хувьд энэхүү протокол нь түүнийг соёрхон баталсан батламж жуух бичгийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалуулахаар өгснөөр хүчин төгөлдөр болно.

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблейн арван наймдугаар хуралдааны дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн даргад энэхүү протоколд гарын үсэг зурах эрхийг Ассамблейгаас олгосныг үүгээр нотолж байна.

Вена хотноо нэг мянга есен зуун далан нэгэн оны долоо дугаар сарын долооны өдөр англи, франц, испани хэлээр нэг эх хувь үйлдсэн бөгөөд хэл тус бүр дээрх эх бичвэр нь адил хучинтэй байна. Энэхүү протокол Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын архивт хадгалагдан үлдэх бөгөөд түүний баталгаат хуулбарыг Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр батлагдсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод оролцогч тал болох бүх улсад хүргүүлнэ.

159. ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦОД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ПРОТОКОЛ (50А ДУГААР ЗҮЙЛ)

*1990 оны 10 дугаар сарын 26-ны өдөр баталж,
2002 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблей,

Монреаль хотноо 1990 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдөр хуралдсан 28 дугаар (тусгай) чуулганд цугларч,

Хэлэлцэн тохиролцогч улсын төлөөллийг өргөтгөн тэнцвэртэй байдлыг хангах зорилгоор Зөвлөлийн гишүүдийн тоог нэмэх талаар олон тооны хэлэлцэн тохиролцогч улсын илэрхийлсэн хүсэлтийг анхааралдаа авч,

Тус байгууллагын гишүүдийн тоог гучин гурваас гучин зургаа хүртэл нэмэх нь зүйтэй гэж үзэж,

Дээр дурдсан зорилгоор Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцод өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэж үзэж,

1. Дээр дурдсан конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу уг конвенцод оруулах дараах өөрчлөлтийг батлав:

Конвенцын 50 дугаар зүйлийн (а) хэсгийн хоёрдугаар өгүүлбэрт “гучин гурав” гэснийг “гучин зургаа” болгон өөрчлөх.

* Монгол Улс 1999.09.22-нд соёрхон баталсан

2. Дээрх конвенцын 94 дүгээр зүйлийн (а)-д заасны дагуу дээр дурдсан өөрчлөлтийг хэлэлцэн тохиролцогч нэг зуун найман улс түүнийг соёрхон баталсны дараа хүчин төгөлдөр болгохоор тогтов.

3. Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дээрх өөрчлөлт болон дараахь нөхцөлийг тусгасан протоколын бичвэр нь англи, испани, орос, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр адил хүчинтэй байхаар тогтоов:

(а) Энэхүү протоколд Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар гарын үсэг зурна;

(b) Энэхүү протокол нь өмнө дурдсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцыг соёрхон баталсан, эсхүл нэгдэн орсон аль ч улс соёрхон батлахад нээлттэй;

(c) Батламж жуух бичгийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалуулахаар хүлээлгэн өгнө;

(d) Энэхүү протокол нь соёрхон баталсан тухай зуун найм дахь Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн өдрөөс эхлэн түүнийг соёрхон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно;

(e) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протоколыг соёрхон баталсан тухай бүх Батламж жуух бичгийг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн огноог хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(f) Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь протокол хүчин төгөлдөр болсон огноог дээр дурдсан конвенцын оролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ;

(g) Протокол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш уг протоколыг соёрхон баталсан хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улсын хувьд Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад соёрхон баталсан өөрийн Батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсний дараа хүчин төгөлдөр болно.

Иймд дээр дурдсан Ассамблейн шийдвэрийн дагуу энэхүү протоколыг тус байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга үйлдэж,

Үүнийг нотолж, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ассамблейн 28 дугаар (тусгай) чуулганаас олгосон эрхийн дагуу Ассамблейн дарга болон Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нар энэхүү протоколд гарын үсэг зурав.

Монреаль хотноо 1980 оны 10 дугаар сарын 6-ны өдөр англи, испани, орос, франц хэлээр нэгэн баримт бичиг болгон үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр нь адил хүчинтэй байна. Энэхүү протокол нь Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын архивд хадгалагдах бөгөөд түүний албан ёсоор баталсан хувийг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр үйлдсэн Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын оролцогч бүх улсад байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүргүүлнэ.

160. ОЛОН УЛСЫН АГААРЫН ТЭЭВЭРТ ХАМААРАХ ЗАРИМ ЖУРМЫГ НЭГТГЭХ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1999 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр баталж,
2003 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү конвенцын оролцогч улсууд нь,

Варшав хотноо 1929 оны 10 дугаар сарын 12-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэг мөр болгох тухай Конвенцын (цаашид “Варшавын Конвенц” гэх) болон олон улсын агаарын тээврийн тусгай эрх зүйн баримт бичгүүдийг уялдуулах нь чухал хувь нэмэртэй гэдгийг хүлээн зөвшөөрч,

* Монгол Улс 2004.10.15-нд соёрхон баталсан

Варшавын конвенц, холбогдох баримт бичгүүдийг шинэчлэх болон нэгтгэх шаардлагатай байгааг хүлээн зөвшөөрч,

Олон улсын агаарын тээвэрлэлтийн үед үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах явдлыг хангах, учирсан хохирлыг нөхөн төлөх зарчимд тулгуурлан ижил нөхцөлөөр барагдуулах нь чухал гэдгийг хүлээн зөвшөөрч,

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр байгуулсан Олон улсын иргэний нисэхийн конвенцод заасан зарчим болон зорилтод нийцүүлэн зорчигч, тээш, ачааны хэвийн урсгалыг хангах болон олон улсын агаарын тээврийн үйл ажиллагааг цэгцтэйгээр хөгжүүлэх хүсэл эрмэлзэлтэй байгаагаа дахин нотолж,

Олон улсын агаарын тээврийн зарим дүрмийг цаашид уялдуулах болон нэгтгэх нь улсуудын хамтын ажиллагаанд шинэ конвенц батлах нь эрх ашгийн шударга, оновчтой тэнцвэрийг бий болгох хамгийн тохиромжтой зүйл болно гэдэгт гүнээ итгэж,

Дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ЗААЛТ

1 дүгээр зүйл Үйлчлэх хүрээ

1. Энэхүү конвенц нь шан урамшуулал авч хүн, тээш буюу ачааг агаарын хөлгөөр тээвэрлэж буй олон улсын бүх тээвэрлэлтэд үйлчилнэ. Энэхүү конвенц нь агаарын тээврийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн этгээдийн гүйцэтгэсэн төлбөргүй тээвэрлэлтэд нэгэн адил хамаарна.

2. Энэ конвенцын зорилгод “олон улсын тээвэрлэлт” гэдэг нь талуудын хооронд байгуулсан хэлэлцээрийн дагуу тээвэрлэлт эхлэх болон дуусах газар нь, тухайн тээвэрлэлтийн үед түүнийг зогсоосон болон шилжүүлэн ачилт хийсэн эсэхээс үл хамааран оролцогч хоёр улсын нутаг дэвсгэрт байгаа, эсхүл оролцогч нэг улсын нутаг дэвсгэрийн хоёр цэгийн хооронд оролцогч бус өөр улсын нутаг дэвсгэрт зогсолт хийхээр тохиролцож, тээвэрлэлт хийж байгаа агаарын аливаа тээвэрлэлтийг хэлнэ. Оролцогч аль нэг улсын нутаг дэвсгэрийн хоёр цэгийн хооронд тээвэр хийхдээ өөр улсын нутаг дэвсгэр дээр зогсолт хийхээр тохиролцоогүй тээвэрлэлтийг энэхүү конвенцын дагуу олон улсын тээвэрлэлт гэж үзэхгүй.

3. Тээвэрлэлтийг хэд хэдэн тээвэрлэгч дараалан гүйцэтгэж, үүнийг талууд нэг хэлэлцээр буюу хэд хэдэн хэлэлцээрээр нэг үйл ажиллагаа гэж үзсэн, түүнчлэн нэг хэлэлцээр буюу хэд хэдэн хэлэлцээр нь зөвхөн нэг улсын нутаг дэвсгэр дээр бүхэлдээ хэрэгжсэнээр тээвэрлэлт нь олон улсын шинжээ алдаагүй бол энэхүү конвенцын зорилгод уг тээвэрлэлтийг тасралтгүй нэг тээвэрлэлт гэж үзнэ.

4. Энэхүү конвенц нь V дугаар бүлэгт заасан нөхцөлийн дагуу гүйцэтгэж буй тээвэрлэлтийг мөн хамаарна.

2 дугаар зүйл Улсын гүйцэтгэх тээвэрлэлт болон шуудангийн тээвэрлэлт

1. Энэхүү конвенц нь улсын, эсхүл хууль ёсоор байгуулагдсан нийтийн эрх зүйгээр зохицуулагдах байгууллагын 1 дүгээр зүйлд заасан нөхцөлийн дагуу гүйцэтгэсэн тээвэрлэлтэд хамаарна.

2. Шуудан тээвэрлэх тохиолдолд тээвэрлэгч нь тээвэрлэгч болон шуудангийн байгууллагын хооронд үйлчилдэг журмын дагуу зөвхөн тухайн шуудангийн байгууллагын өмнө хариуцлага хүлээнэ.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгээс бусад энэхүү конвенцын заалтууд нь шуудан тээвэрлэх үйл ажиллагаанд хамаарахгүй болно.

II БҮЛЭГ
ЗОРЧИГЧ, ТЭЭШ БОЛОН АЧАА ТЭЭВЭРЛЭЛТЭД
ТАЛУУДЫН БҮРДҮҮЛЭХ БИЧИГ БАРИМТ
БОЛОН ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ

3 дугаар зүйл
Зорчигч болон тээш

1. Зорчигч тээвэрлэлтийн хувьд дараах зүйлийг тусгасан тээврийн тухайлсан, эсхүл иж бүрдэл бичиг баримт олгоно. Үүнд:

- (a) тээвэрлэлт эхлэх буюу дуусах газрын нэр;
- (b) хэрэв тээвэрлэлт эхлэх буюу дуусах газар нь оролцогч нэг улсын нутаг дэвсгэрт байрлаж, урьдчилан тохиролцсон зогсолт хийх нэг эсхүл хэд хэдэн газар нь нөгөө улсын нутаг дэвсгэрт байрлаж байгаа бол тийнхүү зогсолт хийх нэгээс доошгүй газрын нэр.

1. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан бичиг баримтын оронд түүнд байх мэдээллийг агуулсан аливаа орлох зүйлийг ашиглаж болно. Хэрэв ийнхүү орлох зүйлийг ашиглаж байгаа бол тээвэрлэгч нь уг мэдээллийг ийнхүү хүргэж байгаа тухайгаа зорчигчдод бичгээр мэдэгдэнэ.

2. Тээвэрлэгч нь бүртгэгдсэн тээш бүрт тээшийг таних тийз үйлдэж зорчигчдод хүлээлгэн өгнө.

3. Зорчигч амь насаа алдах буюу бэртэх, түүний тээш утсан, алдагдсан, эсхүл гэмтсэн, нислэг саатаж хожимдсон зэрэг тохиолдолд энэхүү конвенцын үйлчлэх, зохицуулах хүрээ, тээвэрлэгчийн хариуцлагын хязгаар зэргийн талаар санамжийг зорчигчид бичгээр өгсөн байна.

4. Энэ зүйлийн дээрх хэсгийн заалтыг үл биелүүлэх нь тээвэрлэлтийн гэрээ болон түүний хүчин төгөлдөр байдалд нөлөөлөхгүй бөгөөд уг тээвэрлэлтийн гэрээ нь энэхүү конвенцоор тогтоосон журам, үүний дотор хариуцлагыг тодорхойлсон журмуудад захирагдана.

4 дүгээр зүйл
Ачаа

1. Ачаа тээвэрлэхэд ачааны дагалдах бичиг олгогдоно.

2. Ачааны дагалдах бичгийн оронд түүнд байх ёстой мэдээллийг агуулсан ямар нэг орлох зүйлийг ашиглаж болно. Хэрэв ийм орлох зүйлийг ашиглаж байгаа бол тээвэрлэгч нь, илгээгчийн гаргасан хүсэлтийн дагуу түүнд барааны агуулгыг тогтоох, мөн орлох зүйлд заасан мэдээллийг олж авахуйц ачаа хүлээн авсан баримт үйлдэж өгнө.

5 дугаар зүйл

Ачааны дагалдах бичиг буюу ачаа хүлээн авсан баримтын агуулга

Ачааны дагалдах бичиг буюу ачаа хүлээн авсан баримт нь дараах зүйлийг тусгана.
Үүнд:

- (a) тээвэрлэлт эхлэх болон дуусах газрын нэр;
- (b) хэрэв тээвэрлэлт эхлэх болон дуусах газрууд Оролцогч нэг Улсын нутаг дэвсгэрт байрлаж, урьдчилан тохиролцсон зогсолт хийх нэг, эсхүл хэд хэдэн газар нь өөр Улсын нутаг дэвсгэрт байрлаж байгаа бол ийнхүү зогсолт хийх нэгээс доошгүй газрын нэр;
- (c) ачааны жинг тодорхойлон заах.

6 дугаар зүйл

Ачааны шинж байдлын талаарх бичиг баримт

Гааль, цагдаа болон тэдгээртэй адилтгах төрийн эрх бүхий байгууллагаас тавигдах шаардлагыг биелүүлэхийн тулд ачаа илгээгч нь ачааныхаа шинж байдлыг тодорхойлсон бичиг баримтыг тэдгээрт өгнө. Үүнээс үүдэх аливаа үүрэг буюу хариуцлагыг энэ заалт тээвэрлэгчийн хувьд үүсгэхгүй.

7 дугаар зүйл

Ачааны дагалдах бичгийн тодорхойлолт

1. Ачаа илгээгч нь ачааны дагалдах бичгийг гурван эх хувь үйлдсэн байна.
2. Эхний хувь нь “Тээвэрлэгчид зориулав” гэсэн тэмдэглэлтэй байх бөгөөд түүнд ачаа илгээгч гарын үсэг зурна. Хоёр дахь хувь нь “Ачаа илгээгчид зориулав” гэсэн тэмдэглэлтэй байх бөгөөд түүнд ачаа илгээгч болон тээвэрлэгч гарын үсэг зурна. Гурав дахь хувьд тээвэрлэгч гарын үсэг зурах бөгөөд ачааг хүлээлгэж өгснийхөө дараа түүнийг ачаа илгээгчид гардуулан өгнө.
3. Тээвэрлэгч болон ачаа илгээгчийн гарын үсэг нь хэвлэгдсэн буюу дардас тэмдгийн хэлбэрээр байж болно.
4. Хэрэв ачаа илгээгчийн хүсэлтийн дагуу тээвэрлэгч нь ачааны дагалдах бичгийг бүрдүүлсэн, ийнхүү бүрдүүлсэн гэдэг нь нотлогдсон бол энэ ажиллагааг тээвэрлэгч нь ачаа илгээгчийн нэрийн өмнөөс хийж гүйцэтгэсэн гэж үзнэ.

8 дугаар зүйл

Олон төрлийн ачааг бичиг баримтжуулах

Нэгээс илүү багц ачаа байгаа тохиолдолд:

- (a) ачаа тээвэрлэгч нь багц ачаа тус бүрт зориулж ачааны дагалдах бичиг үйлдэхийг ачаа илгээгчээс шаардаж болно;
- (b) 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан орлох зүйлийг хэрэглэж байгаа нөхцөлд ачаа илгээгч нь ачаа хүлээн авсан баримтыг багц ачаа тус бүрт зориулж хийж өгөхийг тээвэрлэгчээс шаардаж болно.

9 дүгээр зүйл

Бичиг баримтын шаардлагыг үл биелүүлэх

Энэхүү конвенцын 4-өөс 8 дугаар зүйлийг үл биелүүлэх нь тээвэрлэлтийн гэрээ болон түүний хүчин төгөлдөр байдалд нөлөөлөхгүй бөгөөд тээвэрлэлтийн уг гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол хариуцлагыг хязгаарласан энэхүү конвенцоор тогтоосон журмуудад захирагдана.

10 дугаар зүйл

Бичиг баримтад тусгасан мэдээллийн талаар хүлээх үүрэг хариуцлага

1. Ачаа илгээгч нь өөрийн бүрдүүлсэн ачааны дагалдах бичигт тусгагдсан буюу түүний нэрийн өмнөөс тусгагдсан зүйл, эсхүл ачаа хүлээн авсан баримтад бичүүлэхээр, эсхүл 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан орлох зүйлд тэмдэглүүлэхээр тээвэрлэгчид өөрийн биеэр гаргаж өгсөн, эсхүл түүний нэрийн өмнөөс гаргаж өгөгдсөн ачааны бичиг баримтад тусгасан мэдээлэл болон хийсэн мэдэгдлийнхээ үнэн зөв байдлыг хариуцна. Энэ заалт нь ачаа илгээгчийн нэрийн өмнөөс үйл ажиллагаа явуулж байгаа этгээд тээвэрлэгчийн төлөөлөгч болж байгаа тохиолдолд нэгэн адил хамаарна.

2. Ачаа илгээгч нь өөрийн биеэр бүрдүүлж өгсөн, эсхүл түүний нэрийн өмнөөс бүрдүүлж өгөгдсөн мэдээлэл болон мэдэгдлийн хугацаа хожимдсон, алдаатай, эсхүл бүрэн бус байдлаас болж тээвэрлэгч буюу тээвэрлэгчийн өмнө хариуцлага хүлээсэн аливаа гуравдагч этгээдэд хохирол учирвал уг хохирлыг тээвэрлэгч хүлээхээс бүрэн чөлөөлнө.

3. Энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн тээвэрлэгч нь ачаа хүлээн авсан баримт, эсхүл 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан орлох зүйлд тусгасан буюу түүний нэрийн өмнөөс тусгагдсан мэдээлэл болон мэдэгдлийн хугацаа хожимдуулсан, алдаатай, эсхүл бүрэн бус байдлаас ачаа илгээгчид буюу ачаа илгээгчийн өмнө хариуцлага хүлээсэн аливаа гуравдагч этгээдэд хохирол учирвал уг хохирлыг илгээгч хариуцахаас бүрэн чөлөөлнө.

11 дүгээр зүйл

Бичиг баримтын нотлох шинж чанар

1. Ачааны дагалдах бичиг, эсхүл ачаа хүлээн авсан нь гэрээ байгуулж, ачаа хүлээн авсан болон тээвэрлэх нөхцөлийг тогтоосон нь *prima facie* үйлдэл байна.

2. Ачааны жин, урт, өндөр, өргөний хэмжээ болон баглалт, мөн баглаа боодлын тооны талаар ачааны дагалдах бичиг буюу ачаа хүлээн авсан баримтад тусгасан аливаа мэдээлэл нь дээрх зүйлийг нотолсон *prima facie* үйлдэл болно. Харин ачааны тоо, жингийн хэмжээ болон нөхцөлийн талаар тусгасан мэдээлэл нь өмнөх мэдээлэл (ачааны жин, хэмжээ, баглалт, багцын тоо)-тэй нэгэн зэрэг агаарын замын хуудас буюу ачаа хүлээн авсан баримтад бүрэн, эсхүл хагас тусгагдсаны хэрээр, мөн ачаа илгээгчийг байлцуулсан тээвэрлэгч өөрөө биечлэн шалгаж авсан, эсхүл ачааны илт тодорхой нөхцөлтэй холбоотой байгаа бусад тохиолдолд тээвэрлэгчийн эсрэг ашиглаж болох нотлох баримт болно, харин ингээгүй нөхцөлд болохгүй.

12 дугаар зүйл

Ачааг захиран зарцуулах эрх

1. Тээвэрлэлтийн гэрээгээр ногдуулсан бүх үүргээ хариуцах үүднээс ачаа илгээгч нь тээвэрлэлт эхлэх буюу дуусах нисэх буудлаас ачаагаа татан авах, эсхүл аяллын аль

нэг цэгт зогсолт хийхэд тээвэрлэлтийг зогсоох, эсхүл ачааг анх тохирсон газарт нь буюу ачаа хүлээн авагчийн анх төлөвлөснөөс өөр этгээдэд хүргэж өгөхийг тээвэрлэлтийн явцад шаардах, эсхүл анх явуулсан нисэх буудалд ачааг эргүүлж авчрахыг шаардах байдлаар ачааг захиран зарцуулах эрх эдэлнэ. Ачаа илгээгч нь ачааг захиран зарцуулах эрхээ эдлэхдээ тээвэрлэгч болон бусад ачаа илгээгчид хохирол учруулж болохгүй бөгөөд энэ эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор гарсан аливаа зардлыг бусдад нөхөн төлөх үүрэгтэй.

2. Хэрэв ачаа илгээгчийн өгсөн даалгаврыг биелүүлэх боломжгүй бол тээвэрлэгч нь энэ тухай ачаа илгээгчид урьдчилан мэдэгдэх үүрэгтэй.

3. Хэрэв тээвэрлэгч нь ачаа илгээгчээс ачаагаа захиран зарцуулах талаар өгсөн даалгаврыг ачааны дагалдах бичигт нэмж бичилгүйгээр буюу ачааг хүлээн авсан баримтыг ачаа илгээгчид хүргэж өгөлгүйгээр биелүүлсэн бол үүнээс болж агаарын замын хуудасны тухайн хэсэг, эсхүл ачааг хүлээн авсан баримтыг хууль ёсоор эзэмшиж байсан этгээдэд учирсан аливаа хохирлыг тээвэрлэгч хариуцах бөгөөд ийнхүү хариуцлага хүлээх нь тээвэрлэгч өөрт учирсан хохирлыг ачаа илгээгчээс гаргуулж авах эрхээ эдлэхэд нөлөөлөхгүй.

4. Ачаа илгээгчид олгогдсон эрх нь ачаа хүлээн авагч 13 дугаар зүйлд заасны дагуу эрхээ эдэлж эхэлсэн үеэс эхлэн дуусгавар болно. Гэхдээ ачаа хүлээн авагч нь ачааг хүлээн авахаас татгалзсан, эсхүл түүнтэй холбоо барих боломжгүй байгаа бол ачаа илгээгч нь ачааг захиран зарцуулах эрхээ эргүүлэн сэргээнэ.

13 дугаар зүйл
Ачааг хүргэж өгөх

1. Ачаа илгээгч нь 12 дугаар зүйлд заасан эрхээ хэрэгжүүлж байгаагаас бусад тохиолдолд ачаа хүлээн авагч нь ачаа хүрвэл зохих газраа хүрэлцэн ирмэгц уг ачааг зохих үнэ хөлсөөр болон тээвэрлэлтийн нөхцөлийн дагуу өөрт нь хүргэж өгөхийг тээвэрлэгчээс шаардах эрхтэй.

2. Хэрэв өөрөөр тохиролцоогүй бол тээвэрлэгч нь ачаа хүрэлцэн ирсэн тухай ачаа хүлээн авагчид нэн даруй мэдэгдэх үүрэгтэй.

3. Хэрэв тээвэрлэгч ачааг үрэгдүүлснээ хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл уг ачаа хүрэлцэн ирвэл зохих өдрөөс хойш долоо хоногийн дотор ирээгүй бол ачаа хүлээн авагч нь тээвэрлэлтийн гэрээнд заасан эрхийн дагуу тээвэрлэгчид хандаж болно.

14 дүгээр зүйл
Ачаа илгээгч болон ачаа хүлээн авагчийн эрхийг хангах

Ачаа илгээгч болон ачаа хүлээн авагч нь өөрийн эрх ашгийн үүднээс, эсхүл тээвэрлэлтийн гэрээгээр үүрэг хүлээсэн бусад этгээдийн эрх ашгийн үүднээс 12 болон 13 дугаар зүйлд заасан аливаа эрхийг өөрсдийн нэрийн өмнөөс хэрэгжүүлж болно.

15 дугаар зүйл
Ачаа илгээгч болон ачаа хүлээн авагчийн хоорондын буюу гуравдагч талтай харилцах олон талт харилцаа

1. 12, 13 болон 14 дүгээр зүйлийн заалт нь ачаа илгээгч болон ачаа хүлээн авагчийн хоорондын харилцаа, мөн ачаа илгээгч болон ачаа хүлээн авагчаас эрх олгогдсон гуравдагч талтай харилцах олон талт харилцаанд хамаарахгүй.

2. 12, 13 болон 14 дүгээр зүйлийн заалтыг гагцхүү ачааны дагалдах бичиг буюу ачаа хүлээн авсан баримтад тодорхой заасан тохиолдолд өөрчилж болно.

16 дугаар зүйл

Гааль, цагдаа буюу төрийн бусад эрх бүхий байгууллагаас тавих шаардлагыг биелүүлэх

1. Ачаа илгээгч нь гааль, цагдаа буюу төрийн бусад эрх бүхий байгууллагаас тавих шаардлагыг биелүүлэхэд хэрэгтэй мэдээлэл болон бичиг баримтыг ачаа хүлээн авагчид ачааг хүргэхээс өмнө бэлэн болгох үүрэгтэй. Тээвэрлэгч, түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгчийн буруугаас болж хохирол учирснаас бусад тохиолдолд ачаа илгээгч нь дээрх мэдээлэл болон бичиг баримт алга байсан, дутуу байсан буюу хугацаа хожимдуулснаас болж учирсан аливаа хохирлыг тээвэрлэгчийн өмнө хариуцна.

2. Тээвэрлэгч нь дээрх мэдээлэл болон бичиг баримтын үнэн зөв байдал буюу бүрэн байдлыг хангах ямар нэг үүрэг хүлээхгүй.

III БҮЛЭГ

**ТЭЭВЭРЛЭГЧИЙН ХҮЛЭЭХ ХАРИУЦЛАГА БОЛОН
ХОХИРОЛ НӨХӨН ТӨЛӨХ ХЭМЖЭЭ ХЯЗГААР**

17 дугаар зүйл

Зорчигч амь насаа алдах, бэртэх болон тээш гэмтэх

1. Гагцхүү агаарын хөлгийн бүхээгт, эсхүл агаарын хөлөгт суух болон түүнээс буух үйл ажиллагааны үед хүн үхэх буюу хүний биед гэмтэл учрахуйц ослоос болж зорчигч амь насаа алдсан буюу бэртсэн тохиолдолд гарсан хохирлыг тээвэрлэгч хариуцна.

2. Тээвэрлэгч нь гагцхүү агаарын хөлгийн бүхээгт буюу бүртгэгдсэн тээш тээвэрлэгчийн мэдэлд байсан аливаа үед тээш устах, үрэгдэх буюу гэмтэх нөхцөл бий болсноос бүртгэгдсэн тээш устсан, үрэгдсэн буюу гэмтсэн тохиолдолд гарсан хохирлыг хариуцна. Харин тээшинд байсан үйлдвэрийн согог, чанарын гологдол буюу дутагдлаас болж үүссэн бол түүнийг тогтоосон хэмжээгээр хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө. Бүртгэгдээгүй тээш, түүний дотор хувийн эд зүйлд тээвэрлэгчийн өөрийн болон түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгчийн буруугаас болж хохирол учирсан тохиолдолд тэрээр хохирлыг хариуцна.

3. Хэрэв тээвэрлэгч нь бүртгэгдсэн тээшийг алдаж үрэгдүүлснээ хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл уг тээш хүрэлцэн ирвэл зохих өдрөөс хойш хорин нэг хоногийн дотор ирээгүй бол зорчигч нь тээвэрлэлтийн гэрээнд заагдсан эрхийн дагуу тээвэрлэгчид хандаж болно.

4. Энэ конвенцод “тээш” гэдэгт тусгайлан өөрөөр заагаагүй бол бүртгэгдсэн болон бүртгэгдээгүй тээшийн аль алиныг нь ойлгоно.

18 дугаар зүйл

Ачаанд гэмтэл учрах

1. Тээвэрлэгч нь гагцхүү агаарын тээвэрлэлтийн үед ачаа устах, үрэгдэх буюу гэмтэх нөхцөл бий болсноос ачаа устсан, үрэгдсэн буюу гэмтсэн тохиолдолд гарсан хохирлыг хариуцна.

2. Гэхдээ тээвэрлэгч нь дараах нэг буюу хэдэн хүчин зүйлээс хамаарч ачаа устсан, үрэгдсэн буюу гэмтсэнийг нотолсон нөхцөлд хариуцлагаас бүрэн буюу нотолсон хэмжээгээр чөлөөлөгдөнө. Үүнд:

- (а) ачааны өөрт байсан үйлдвэрийн согог, чанарын гологдол буюу дутагдал;
- (б) ачааны баглалт буруу байсан бөгөөд уг ажлыг тээвэрлэгч, түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгч хийж гүйцэтгээгүй;
- (с) дайны үйл ажиллагаа, эсхүл зэвсэгт мөргөлдөөн;
- (д) ачааг оруулах, гаргах буюу дамжуулан өнгөрүүлэхтэй холбогдуулан хэрэгжүүлж буй төрийн эрх бүхий байгууллагын үйл ажиллагааны улмаас.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан агаарын тээвэрлэлт гэдэгт тээвэрлэгч нь тухайн ачааг хариуцаж байгаа цаг хугацааг ойлгоно.

4. Агаарын тээвэрлэлт гэдэгт нисэх буудлын бүсээс гадна газраар, далайгаар, эсхүл дотоодын усан замаар хийсэн тээвэр хамаарахгүй. Гэхдээ агаарын тээвэрлэлтийн гэрээг хэрэгжүүлэх үед тээврийн энэ төрлүүдээр ачаа ачих, хүргэх, эсхүл дамжуулан ачих үед учирсан аливаа хохирлыг агаарын тээвэр хийх үед болсон үйл явдлаас учирсан хохирол гэж үзэх бөгөөд үүнийг нотолсон хэрээр хариуцлагаас чөлөөлнө. Хэрэв тээвэрлэгч нь талуудын тохиролцсоноор агаараар хийвэл зохих тээврийг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгийг нь ачаа илгээгчийн зөвшөөрөлгүйгээр тээврийн өөр горимоор тээвэрлэсэн бол ийнхүү тээврийн өөр горимоор хийсэн тээврийг агаарын тээвэр гэж адилтган үзнэ.

19 дүгээр зүйл

Хугацаа хожимдуулах

Тээвэрлэгч нь зорчигч, тээш, ачааг агаараар тээвэрлэхдээ тохирсон хугацаанаас хожимдуулсны улмаас учрах хохирлыг хариуцна. Гэхдээ тээвэрлэгч нь өөрөө, эсхүл түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгч ийнхүү хохирол учрахаас сэргийлэх шаардлагатай бүхий л арга хэмжээ авсан, эсхүл тэдний зүгээс ийм арга хэмжээ авах боломжгүй байсныг нотолбол агаарын тээвэрлэлтийн хугацаа хожимдуулсны төлөө хариуцлагаас чөлөөлөгдөнө.

20 дугаар зүйл

Хариуцлагаас чөлөөлөх

Хэрэв тээвэрлэгч нь тухайн хохирлыг нэхэмжлэгч этгээд, эсхүл түүнд нэхэмжлэх эрх олгосон этгээдийн өөрсдийнх нь хайнга байдал буюу бусад буруутай үйлдэл, эсхүл эс үйлдлээс учирсан буюу шалтгаалан үүссэнийг нотолсон тохиолдолд ийнхүү хохирол учруулсан хайнга байдал буюу бусад үйлдэл, эсхүл эс үйлдлийн хэмжээгээр тээвэрлэгчийг нэхэмжлэгчийн өмнө хүлээсэн хариуцлагаас бүрэн буюу хэсэгчлэн чөлөөлнө. Зорчигч амь насаа алдсан буюу бэртсэний дараа зорчигчийг төлөөлөх өөр этгээд холбогдох нөхөн олговрыг нэхэмжилж байгаа бол тухайн хохирол уг зорчигчийн өөрийнх нь хайнга байдал, бусад буруутай үйлдэл, эсхүл эс үйлдлээс учирсан буюу шалтгаалан үүссэнийг нотолсон хэмжээгээр тээвэрлэгчийг нэхэмжлэгчийн өмнө хүлээсэн хариуцлагаас бүрэн буюу хэсэгчлэн чөлөөлнө. Энэ зүйлийн заалт нь энэхүү конвенцод байгаа хариуцлагын тухай бүх заалт, үүний дотор 21 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт хамаарна.

21 дүгээр зүйл

Зорчигч амь насаа алдсан, эсхүл бэртсэн үед хохирлыг нөхөн төлөх

1. 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмтэл учруулснаар зорчигч нэг бүрт 100,000 зээлжих тусгай эрхээс хэтрэхгүй хохирол учирсан тохиолдолд тээвэрлэгч нь өөрийн хүлээх хариуцлагаас чөлөөлөгдөхгүй бөгөөд энэ хариуцлагыг хязгаарлах боломжгүй байна.

2. 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмтэл учруулснаар зорчигч нэг бүрт 100,000 зээлжих тусгай эрхээс хэтэрсэн хохирол учирч, тээвэрлэгч нь дараах зүйлийг нотолбол түүнийг хариуцлагаас чөлөөлнө. Үүнд:

3. уг хохирол нь тээвэрлэгч, түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгчийн хайхрамжгүй байдал, бусад буруутай үйлдэл, эсхүл эс үйлдлээс болж учраагүй;

4. уг хохирол нь гагцхүү гуравдагч талын хайхрамжгүй байдал, бусад буруутай үйлдэл, эсхүл эс үйлдлээс болж учирсан бол.

22 дугаар зүйл

**Тээвэрлэлт саатсан, тээш болон ачаатай
холбоотой хариуцлагыг хязгаарлах**

1. Зорчигч тээвэрлэх үед 19 дүгээр зүйлд заасан хугацаа хожимдуулсны улмаас хохирол учирсан тохиолдолд тээвэрлэгчийн хүлээх хариуцлагын дээд хэмжээ нь зорчигч тус бүрээр тооцоход 4150 зээлжих тусгай эрх байна.

2. Тээш тээвэрлэх үед түүнийг устгасан, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн буюу хугацаа хожимдуулсны төлөө тээвэрлэгчийн хүлээх хариуцлагын дээд хэмжээ нь зорчигч тус бүрээр тооцоход 1000 зээлжих тусгай эрх байна. Энэ хэмжээ нь зорчигч тээвэрлэгчид бүртгэгдсэн тээшээ хүлээлгэн өгөх үед хүргэх цэгт хүргэн өгөх нөхцөлийн талаар тусгай мэдүүлэгт зааж, шаардлагатай нэмэлт төлбөрийг төлсөн бол үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд тээвэрлэгчийн хариуцах төлбөр нь мэдүүлэгт заасан мөнгөний хэмжээнээс хэтрэхгүй бөгөөд энэ нь хүргэх цэгт хүргэн өгөхөд зорчигчийн тогтоосон нөхцөлийн зардлаас хэтэрч болохгүй.

3. Ачаа тээвэрлэх үед түүнийг устгасан, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн буюу хугацаа хожимдуулсны төлөө тээвэрлэгчийн хүлээх хариуцлагын дээд хэмжээ нь нэг килограмм ачаанд 17 зээлжих тусгай эрх ногдуулсантай тэнцэх бөгөөд уг хэмжээ нь ачаа илгээгч тээвэрлэгчид ачааны баглаа боодлыг хүлээлгэн өгөх үед хүргэх цэгт түүнийг хүргэн өгөх нөхцөлийн талаар тусгай мэдүүлэгт зааж, шаардлагатай нэмэлт төлбөрийг төлсөн бол үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд тээвэрлэгчийн хариуцах төлбөр нь мэдүүлэгт заасан мөнгөний хэмжээнээс хэтрэхгүй бөгөөд энэ нь хүргэх цэгт ачааг хүргэн өгөхөд ачаа илгээгчийн тогтоосон нөхцөлийн зардлаас хэтэрч болохгүй.

4. Ачааны аль нэг хэсэг буюу түүнд агуулагдаж байсан аль нэг зүйлийг устгасан, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн буюу саатуулан хожимдуулсан тохиолдолд тээвэрлэгчийн хариуцах төлбөрийг тогтоох үндэслэл болох жин нь зөвхөн ийнхүү устсан, үрэгдсэн, гэмтсэн буюу саатан хожимдсон баглаа боодлын нийт жингээр хязгаарлагдана. Гэхдээ ачааны аль нэг хэсэг буюу түүнд агуулагдаж байсан аль нэг зүйлийг устгасан, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн буюу саатуулан хожимдуулсан нь агаарын замын нэг хуудас буюу ачаа хүлээн авсан нэг баримт, эсхүл эдгээр баримт бичгийн оронд 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан орлох зүйлд тусгагдсан бусад баглаа боодлын үнэ өртөгт нөлөөлж байвал хариуцлагын нийт хэмжээг эдгээр бүх баглаа боодлын нийт жинг үндэс болгон тодорхойлно.

5. Хохирол нь тээвэрлэгч, түүний харилцагч, эсхүл төлөөлөгчийн санаатай буюу хайнга байдал, бусад үйлдэл, эсхүл эс үйлдлийн улмаас учирсан болон тэд ийм хохирол учирч болохыг мэдэж байсан нь нотлогдсон бол энэ зүйлийн 1 болон 2 дахь хэсэг үйлчлэхгүй бөгөөд тухайн харилцагч, эсхүл төлөөлөгч нь өөрсдийн ажил үүргийн дагуу үйлдэл буюу эс үйлдэл хийсэн гэдгээ нотолно.

6. 21 дүгээр зүйл болон энэ зүйлд заасан хариуцлагын дээд хэмжээ нь шүүх тухайн улсын хууль тогтоомжийн дагуу шүүхийн зардал, нэхэмжлэгчээс гаргасан бусад зардал болон түүнд ногдох хүүг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн хариуцагчаас нэмж гаргуулж авахад саад болохгүй. Хэрэв шүүхийн зардал болон бусад зардлыг тооцолгүйгээр төлбөл зохих хохирлын хэмжээ нь хохирол учирсан өдрөөс хойш зургаан сарын дотор, эсхүл шүүхэд нэхэмжлэл гаргахаас өмнө тээвэрлэгчээс нэхэмжлэгчид бичгээр санал болгосон мөнгөний дүнгээс хэтрэхгүй бол энэ заалт үйлчлэхгүй.

23 дугаар зүйл Валютын нэгжийг хөрвүүлэх

1. Энэхүү конвенцод зээлжих тусгай эрхээр илэрхийлсэн мөнгөн дүнг Олон улсын валютын сангаас тодорхойлсон зээлжих тусгай эрх гэж ойлгоно. Шүүн таслах ажиллагааны үед энэхүү зээлжих тусгай эрхийг үндэсний мөнгөн тэмдэгтэд хөрвүүлэхэд шүүхийн шийдвэр гарсан өдөр үйлчилж байгаа зээлжих тусгай эрхийн ханшийг үндэслэнэ. Олон улсын валютын сангийн гишүүн Оролцогч улсын мөнгөн тэмдэгтээр зээлжих тусгай эрхийн ханшийг тодорхойлоход шүүхийн шийдвэр гарсан тухайн өдөр Олон улсын валютын сангийн үйл ажиллагаа болон валют хөрвүүлэхэд хэрэглэж буй аргыг хэрэглэнэ. Олон улсын валютын сангийн гишүүн бус Оролцогч улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр зээлжих тусгай эрхийн ханшийг тодорхойлоход тус улсын өөрийнх нь тогтоосон аргыг хэрэглэнэ.

2. Гэхдээ Олон улсын валютын сангийн гишүүн биш бөгөөд энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг хууль тогтоомжийнхоо дагуу хэрэглэх боломжгүй Улс нь тээвэрлэгчийн хүлээх хариуцлагын хэмжээ 21 дүгээр зүйлд заасан хариуцлагыг тухайн улс дахь шүүн таслах ажиллагаанд нэг зорчигчийн хувьд 1,500,000 валютын нэгж; 22 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан хариуцлагыг нэг зорчигчийн хувьд 62,500 валютын нэгж; 22 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хариуцлагыг нэг зорчигчийн хувьд 15,000 валютын нэгж; 22 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан хариуцлагыг нэг килограмм ачаанд 250 валютын нэгж тус тус байхаар энэхүү Конвенцыг соёрхон батлах, түүнд нэгдэн орох үед буюу түүнээс хойно хэдийд ч зарлан тунхаглаж болно. Энэ валютын нэгж нь нэг мянгын хэмжүүрт есөн зуугийн цэвэршилттэй (900/1000) жаран тав болон хагас милиграмм алтны үнэтэй тэнцэнэ. Эдгээр валютын нэгжийн дүнг тухайн улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтэд бүхэлдүүлэн шилжүүлж болно. Үндэсний мөнгөн тэмдэгтэд шилжүүлэх ажиллагааг тухайн улсын хууль тогтоомжийн дагуу хийнэ.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн сүүлчийн өгүүлбэрт дурдсан тооцоо, мөн энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хөрвүүлэлт хийхэд энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн эхний гурван өгүүлбэрт зааснаар тодорхойлогдсон 21 болон 22 дугаар зүйлд заасан энэ үнэлгээг Оролцогч улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр аль болох алдагдалгүй илэрхийлнэ. Оролцогч улс нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан тооцооны журам буюу энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хөрвүүлэлтийн журмыг хэрхэн хэрэглэх болсон тухайгаа энэхүү конвенцыг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан буюу түүнд нэгдэн орсон болон ямар нэг өөрчлөлт оруулсан тохиолдол бүрт конвенцын эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

24 дүгээр зүйл Хязгаарлалтыг хянан үзэх

1. Энэхүү конвенцын 25 дугаар зүйлээс үл хамааран энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу 21, 22 болон 23 дугаар зүйлд заасан хариуцлагын хязгаарлалтыг Конвенцын эх хадгалагч нь таван жил тутам хянан үзнэ. Эхний хянаж үзэх ажиллагааг энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш тав дахь жилийн төгсгөлд, хэрэв конвенц нь түүнд гарын үсэг зуруулахаар нээлттэй болсон өдрөөс хойш таван жилийн дотор хүчин төгөлдөр болохгүй бол түүний хүчин төгөлдөр болсон жилийн төгсгөлд хийнэ. Ийнхүү хянаж үзэхдээ түрүүчийн хянаж үзсэн үе буюу эхний тохиолдолд энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойших инфляцийн нийт хувиар тодорхойлогдох инфляцийн хүчин зүйлийг харгалзана. Инфляцийн хүчин зүйлийг тодорхойлоход хэрэглэх инфляцийн нийт хувийг хэмжихийн тулд 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан зээлжих тусгай эрхэд хөрвөдөг үндэсний мөнгөн тэмдэгттэй улсуудын хэрэглээний үнийн үзүүлэлтийн жилийн өсөлт буюу бууралтын хувиудын дунджыг тооцож тогтооно.

2. Хэрэв дээр зааснаар хянаж үзсэний дагуу инфляци 10 хувиас хэтэрсэн гэсэн дүгнэлт гарвал Конвенцын эх хадгалагч нь хариуцлагын хэмжээг хянан үзсэн тухай оролцогч улсуудад мэдэгдэнэ. Аливаа хянан үзсэн дүгнэлт нь оролцогч улсуудад мэдэгдсэнээс хойш

6 сарын дараа хүчин төгөлдөр болно. Оролцогч улсуудад мэдэгдсэнээс хойш 3 сарын дотор эдгээр Улсын олонх нь түүнийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдсэн бол уг дүгнэлт хүчингүй болох бөгөөд конвенцын эх хадгалагч нь уг асуудлыг оролцогч улсуудын хуралдаанд хэлэлцүүлэхээр оруулна. Конвенцын эх хадгалагч нь хүчин төгөлдөр болж байгаа аливаа хянан үзсэн дүгнэлтийн тухай оролцогч бүх улсад нэн даруй мэдэгдэнэ.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан инфляцийн хүчин зүйл өмнө нь хянан үзсэн өдрөөс, эсхүл ийнхүү хянан үзээгүй бол энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойшхи хугацаанд 30 хувиас хэтэрсэн бөгөөд оролцогч улсуудын гуравны нэг нь шаардсан тохиолдолд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаас үл хамааран энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан журмыг хэдийд ч хэрэглэж болно. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан хянан үзэх ажиллагааг таван жил тутам хийх бөгөөд таван жилийн хугацааг энэ хэсэгт заасан хянан үзэх ажиллагаа болсон жилийн төгсгөлөөс эхлэн тооцно.

25 дугаар зүйл

Хязгаарлалтыг тодорхойлох

Тээвэрлэгч нь тээвэрлэлтийн гэрээний хариуцлага энэхүү конвенцоор тогтоосон хэмжээнээс дээгүүр байх, эсхүл ямар нэг дээд хэмжээнд захирагдахгүй байхаар тодорхойлж болно.

26 дугаар зүйл

Гэрээний заалт хүчингүйд тооцогдох

Тээвэрлэгчийг хариуцлагаас чөлөөлөх буюу энэхүү конвенцоор тогтоосон доод хэмжээнээс доогуур хариуцлага түүнд хүлээлгэхээр чиглэсэн гэрээний аливаа заалт нь хүчингүй байх бөгөөд түүнийг дагаж мөрдөхгүй. Гэхдээ уг заалтыг хүчингүй болгох нь гэрээг бүхэлд нь хүчингүй болгох үндэслэл болохгүй бөгөөд уг гэрээ нь энэхүү конвенцын заалтад нийцэн хүчинтэй хэвээр үлдэнэ.

27 дугаар зүйл

Гэрээ чөлөөтэй байгуулах

Энэ конвенцын аливаа заалт нь тээвэрлэгч нь тээвэрлэлтийн ямарваа нэг гэрээ байгуулах, энэхүү конвенцын дагуу өөрийгөө өмгөөлж болох аливаа хэрэгслийг ашиглах, энэхүү конвенцын заалтад харшлаагүй гэрээний нөхцөл тогтооход саад болохгүй.

28 дугаар зүйл

Урьдчилгаа төлбөр хийх

Агаарын хөлгийн ослын улмаас зорчигч амь насаа алдсан, эсхүл бэртсэн тохиолдолд тээвэрлэгч нь үндэсний хууль тогтоомжид заасны дагуу нөхөн олговор авах эрх бүхий нэг буюу хэд хэдэн хүнд тэдний эдийн засгийн тулгамдсан хэрэгцээг хангах зорилгоор урьдчилгаа төлбөр цаг алдалгүй хийнэ. Уг урьдчилгаа төлбөрийг тээвэрлэгчийн үүрэг буюу хохирол учруулсны төлөө хийж буй нөхөн төлбөр гэж үзэхгүй.

29 дүгээр зүйл

Нэхэмжлэл гаргах үндэслэл

Зорчигч, тээш, ачаа тээвэрлэхэд энэхүү конвенц, гэрээнээс буюу гэрээ биелүүлээгүйн улмаас үүссэн хохирлыг арилгуулах нэхэмжлэлийн үйл ажиллагааг энэхүү конвенцод заасан нөхцөл болон хариуцлагын хэмжээ хязгаарт нийцүүлэн тогтоож болох бөгөөд энэ нь нэхэмжлэл гаргах эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагааны хүрээ болон тэдгээрийн эдлэх эрхийг хязгаарлахгүй. Ийнхүү нэхэмжлэлийн үйл ажиллагааны үед шийтгэлийн, ердийн буюу материалын бус шинжтэй аливаа хариуцлага тооцохгүй.

30 дугаар зүйл

Харилцагч, төлөөлөгч болон нэхэмжлэлийн дүнг тооцох

1. Энэхүү конвенцод холбогдох хохирлын талаар тээвэрлэгчийн харилцагч, эсхүл төлөөлөгчид хариуцлага хүлээлгэх үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэн тохиолдолд тухайн харилцагч, эсхүл төлөөлөгч нь өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж байснаа нотолбол энэхүү конвенцын дагуу тээвэрлэгчид үйлчлэх бүх нөхцөл буюу хариуцлагын хэмжээ нь тэдгээрийн хувьд адил үйлчилнэ.

2. Энэ тохиолдолд тээвэрлэгч, түүний харилцагч болон төлөөлөгчөөс гаргах мөнгөний нийт хэмжээ нь дээрх хариуцлагын хэмжээнээс хэтэрч болохгүй.

3. Ачаа тээвэрлэхээс бусад тохиолдолд хохирол нь харилцагч, эсхүл төлөөлөгчийн санаатай, эсхүл хайнга үйлдэл буюу эс үйлдлийн улмаас учирсан буюу тэдгээр нь ийм хохирол учирч болохыг мэдэж байсан нь нотлогдсон бол энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн заалт үйлчлэхгүй.

31 дүгээр зүйл

Гомдол гаргах хугацаа

1. Бүртгэгдсэн ачаа буюу тээш хүргэх эрх бүхий этгээд уг зүйлийг ямар нэг гомдол гаргахгүй хүлээн авсан нь уг ачаа, тээшийг зохих байдалтайгаар, эсхүл энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг болон 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан тээвэрлэлтийн баримт бичиг, эсхүл орлох зүйлд тусгасны дагуу, бүрэн бүтнээр хүргэж өгөх *prima facie* үйлдэл болно.

2. Тээш буюу ачаанд гэмтэл учирсан тохиолдолд тэдгээрийг хүргэх эрх бүхий этгээд нь уг гэмтлийг илрүүлсний дараа тээвэрлэгчид гомдлоо гаргах ёстой бөгөөд бүртгэгдсэн тээшийг хүлээн авсан өдрөөс хойш долоо хоногийн дотор, ачаа хүлээн авсан өдрөөс хойш арван дөрвөн хоногийн дотор тус тус гомдол гаргана. Саатан хожимдсон тохиолдолд тэдгээрийг хүргэх эрх бүхий этгээдийн мэдэлд уг тээш буюу ачааг өгсөн өдрөөс хойш хорин нэгэн хоногийн дотор гомдол гаргаж болно.

3. Аливаа гомдлыг бичгээр гаргах бөгөөд түүнийг дээр заасан хугацаанд багтаан хүргэж өгөх буюу илгээсэн байна.

4. Дээр заасан хугацаанд гомдол гаргаагүй бөгөөд тээвэрлэгчийн зүгээс бусдыг залилан мэхэлсэн явдал байхгүй бол тээвэрлэгчийн эсрэг нэхэмжлэлийн үйл ажиллагаа явуулахгүй.

32 дугаар зүйл

Үүрэг хүлээсэн этгээд нас барах

Үүрэг хүлээсэн этгээд нас барсан тохиолдолд энэхүү конвенцын нөхцөлийн дагуу хохирлыг арилгах асуудлыг нас барагчийн хууль ёсны залгамжлагчид хариуцуулна.

33 дугаар зүйл

Эрх зүйн харьяалал

1. Хохирлыг арилгуулах нэхэмжлэлийг нэхэмжлэгчийн сонголтоор оролцогч аль нэг улсын нутаг дэвсгэр дээр, тээвэрлэгчийг үүсгэн байгуулсан газар буюу түүний төлөөлөгчийн үйл ажиллагаагаа албан ёсоор явуулдаг газрын шүүхэд, эсхүл тээвэрлэлтийн гэрээ байгуулсан салбар нэгж байрлах газар, эсхүл тээш, ачааг хүргэх газрын аль нэг шүүхийг сонгож нэхэмжлэл гаргаж болно.

2. Зорчигч амь насаа алдсан, эсхүл бэртсэнээс бий болсон хохирлыг арилгуулах нэхэмжлэлийг энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аль нэг шүүхэд гаргаж болох бөгөөд нэхэмжлэлийг оролцогч аль нэг улсын нутаг дэвсгэр дээр, осол болох үед зорчигчийн үндсэн болон байнга оршин суугаа газар, эсхүл тээвэрлэгч агаараар тээвэрлэх ажиллагаа явуулж байсан ирэх болон хүрэх газрууд, эсхүл тээвэрлэгч нь өөрийнхөө буюу түүнтэй арилжааны гэрээтэй байдаг бусад тээвэрлэгчийн өмчилдөг, эсхүл түрээсэлдэг орон байрнаас агаараар зорчигч тээвэрлэх үйлчилгээг эрхэлж байсан газрын шүүхэд гаргаж болно. Тухайн үйлчилгээг тээвэрлэгч нь өөрийн агаарын хөлөг, эсхүл арилжааны гэрээгээр ашигладаг бусад тээвэрлэгчийн агаарын хөлгөөр үзүүлж байсан байж болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

- (a) “арилжааны гэрээ” гэж зорчигч агаараар тээвэрлэх үйлчилгээ хамтран үзүүлэхтэй холбоотойгоор тээвэрлэгчдийн хооронд байгуулагдсан агентын бус гэрээг хэлнэ;
- (b) “үндсэн болон байнгын оршин суух газар” гэж осол гарах үед зорчигч тогтвортой болон байнга оршин сууж байсан газрыг хэлнэ. Зорчигчийн иргэншлийн асуудал энэ асуудлыг тодорхойлох үндсэн шалгуур болохгүй.

4. Нэхэмжлэлийг хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагааг тухайн нэхэмжлэлийг хүлээн авч шийдвэрлэж байгаа шүүхийн дагаж мөрддөг хуулиар зохицуулна.

34 дүгээр зүйл **Арбитр**

1. Энэ зүйлийн үндсэн дээр ачаа тээвэрлэх гэрээний талууд нь энэхүү конвенцын дагуу тээвэрлэгчийн хүлээх хариуцлагаас үүдэх маргаантай холбоотой аливаа асуудлыг арбитраар шийдвэрлүүлж байхаар тохиролцож болно. Энэ тухай гэрээг бичгээр хийнэ.

2. Арбитраар хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг нэхэмжлэгчийн сонгосноор 33 дугаар зүйлд заасан харьяалал бүхий газарт явуулж болно.

3. Арбитрч буюу арбитрын зөвлөл нь шийдвэр гаргахдаа энэ конвенцын заалтуудыг мөрдлөг болгоно.

4. Энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн заалт нь арбитрын дүгнэлт буюу шийдвэр тус бүрийн хувьд үндэслэл болох бөгөөд үүнтэй нийцэхгүй арбитрын аливаа дүгнэлт буюу шийдвэр нь хүчингүй байх бөгөөд үйлчлэхгүй.

35 дугаар зүйл **Хөөн хэлэлцэх хугацаа**

1. Хүрэх газраа хүрсэн өдөр буюу агаарын хөлөг ирвэл зохих өдөр, эсхүл тээвэр зогссон өдрөөс хойш хоёр жилийн хугацаа өнгөрсөн бол учирсан хохирлыг арилгуулах эрх дуусгавар болно.

2. Энэ хугацааг тоолох аргыг тухайн нэхэмжлэлийг хүлээн авч шийдвэрлэж байгаа шүүхийн дагаж мөрддөг хуулиар тодорхойлно.

36 дугаар зүйл **Дараалсан тээвэрлэлт**

1. Тээвэрлэлтийг хэд хэдэн тээвэрлэгч дараалан гүйцэтгэсэн бөгөөд энэ нь 1 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн тодорхойлолтод тохирч байгаа нөхцөлд зорчигч, тээш, ачаа

хүлээн авч байгаа тээвэрлэгч бүр энэхүү конвенцод тогтоосон журмыг дагаж мөрдөх бөгөөд тээврийн тухайн нэгэн хэсэгт уг тээвэрлэгчийн хяналтад хийгдэхээр тээвэрлэлтийн гэрээнд заасан байдлаар нь түүнийг уг гэрээний нэгэн тал гэж үзнэ.

2. Ийм тээвэрлэлт хийж байгаа тохиолдолд зорчигч болон өөрт холбоотой нөхөн олговор авах эрх бүхий этгээд нь гагцхүү осол буюу саатал гарсан тээврийг гүйцэтгэсэн тээвэрлэгчийн эсрэг нэхэмжлэл гаргаж болох бөгөөд үүнд тодорхой гэрээний үндсэн дээр нийт аяллын явцад гарч болзошгүй хариуцлагын асуудлыг анхны тээвэрлэгч бүрэн хариуцсан тохиолдол хамаарахгүй.

3. Тээш буюу ачааны хувьд зорчигч буюу ачаа илгээгч нь анхны тээвэрлэгчийн эсрэг нэхэмжлэл гаргах эрхтэй бөгөөд тээш болон ачааг хүргүүлэх эрх бүхий ачаа хүлээн авагч буюу зорчигч нь сүүлчийн тээвэрлэгчийн эсрэг нэхэмжлэл гаргах эрхтэй байна. Харин эдгээр нь бүгдээрээ тээш буюу ачаа гэмтээсэн, үрэгдүүлсэн, устгасан буюу саатан хожимдуулсан тухайн тээвэрлэлтийг гүйцэтгэж байсан тээвэрлэгчийн эсрэг нэхэмжлэл гаргаж болно. Эдгээр тээвэрлэгчид нь нийтээрээ буюу хэд хэдээрээ зорчигч, илгээгч буюу захиалга хүлээн авагчийн өмнө хариуцлага хүлээнэ.

37 дугаар зүйл

Хохирлыг гуравдагч талаас нэхэмжлэх эрх

Энэхүү конвенцын дагуу хохирол арилгах хариуцлага хүлээх этгээд нь бусад этгээдэд хариуцлагаа хүлээлгэхээр нэхэмжлэл гаргах эрхтэй бөгөөд энэхүү конвенц түүний энэ эрхийг ямар нэг байдлаар хязгаарлахгүй.

IV БҮЛЭГ ХОСОЛМОЛ ТЭЭВЭРЛЭЛТ

38 дугаар зүйл

Хосолмол тээвэрлэлт

1. Тээвэрлэлтийн заримыг агаараар, үлдэх хэсгийг тээврийн өөр горимоор хослуулан гүйцэтгэж байгаа тохиолдолд энэ конвенц нь түүний 18 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу гагцхүү агаарын тээвэрт хамаарах бөгөөд ийнхүү агаарын тээвэр нь 1 дүгээр зүйлд заасан нөхцөлд тохирч байх ёстой.

2. Энэхүү конвенц нь хосолмол тээвэр хийж байгаа нөхцөлд агаарын тээврийн бичиг баримтад өөр горимоор хийх тээврийн нөхцөлийг тусгахад гэрээ байгуулагч талуудад ямар нэг байдлаар саад болохгүй бөгөөд агаарын тээвэрлэлтийг энэхүү конвенцын дагуу гүйцэтгэнэ.

V БҮЛЭГ ГЭРЭЭТ ТЭЭВЭРЛЭГЧЭЭС ӨӨР ЭТГЭЭД АГААРЫН ТЭЭВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ

39 дүгээр зүйл

Гэрээт тээвэрлэгч болон жинхэнэ тээвэрлэгч

Энэ бүлгийн заалт нь тухайн этгээд (цаашид “гэрээт тээвэрлэгч” гэх) зорчигч буюу илгээгч, эсхүл тэдгээрийн нэрийн өмнөөс үйл ажиллагаа явуулж байгаа этгээдтэй тээвэрлэлтийн гэрээг энэ конвенцод нийцүүлэн байгуулах, улмаар гэрээт тээвэрлэгчээс олгогдсон эрхийн үндсэн дээр өөр этгээдтэй (цаашид “жинхэнэ тээвэрлэгч” гэх) уг тээвэрлэлтийг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсгийг гүйцэтгүүлэхэд хамаарах бөгөөд

ийнхүү тээврийн нэгэн хэсгийг гүйцэтгэхдээ тэрбээр энэхүү конвенцын дагуу дараалсан тээвэрлэгч болохгүй. Хэрэв үүнээс өөр зохицуулалт хийсэн нь нотлогдохгүй бол гэрээт тээвэрлэгчээс жинхэнэ тээвэрлэгчид эрх олгосон гэж үзнэ.

40 дүгээр зүйл

**Гэрээт тээвэрлэгч болон жинхэнэ тээвэрлэгчийн
хүлээх хариуцлага**

Хэрэв жинхэнэ тээвэрлэгч 39 дүгээр зүйлд заасан гэрээний дагуу энэхүү конвенцоор зохицуулагдах тээврийг бүхэлд нь буюу түүний зарим хэсгийг гүйцэтгэсэн тохиолдолд гэрээт тээвэрлэгч болон жинхэнэ тээвэрлэгч аль аль нь энэ Бүлэгт өөрөөр заагаагүй бол энэ конвенцод заасан журмыг дагаж мөрдөх бөгөөд үүнд гэрээт тээвэрлэгч нь тухайн гэрээнд заагдсан нийт тээвэрлэлтийг хариуцаж, жинхэнэ тээвэрлэгч нь зөвхөн өөрийн гүйцэтгэсэн тээврийг хариуцна.

41 дүгээр зүйл

Харилцан үүрэг хүлээх

1. Жинхэнэ тээвэрлэгч болон өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж буй түүний харилцагч буюу төлөөлөгчийн үйлдэл буюу эс үйлдлийг жинхэнэ тээвэрлэгчийн гүйцэтгэсэн тээвэрлэлтийн хувьд гэрээт тээвэрлэгчийн гүйцэтгэсэн тээвэртэй адилтган авч үзнэ.

2. Гэрээт тээвэрлэгч болон өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж буй түүний харилцагч буюу төлөөлөгчийн үйлдэл буюу эс үйлдлийг жинхэнэ тээвэрлэгчийн гүйцэтгэсэн тээврийн хувьд түүний гүйцэтгэсэн тээвэртэй адилтган авч үзнэ. Гэхдээ ийнхүү үйлдэл буюу эс үйлдэл нь жинхэнэ тээвэрлэгчид 21, 22, 23, 24 дүгээр зүйлүүдэд заасан мөнгөний хэмжээнээс хэтэрсэн хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл болохгүй. Гэрээт тээвэрлэгч энэхүү конвенцод үл тусгагдсан үүргийг өөртөө ногдуулсан аливаа тусгай гэрээ, мөн энэхүү конвенцод заагдсан эрх буюу хамгаалалтын хэрэгслийг түдгэлзүүлэн зогсоох шийдвэр, эсхүл 22 дугаар зүйлд тодорхойлсон хүрэх газарт хүргэн өгөхөд өөрт байгаа ашиг сонирхлоо илэрхийлсэн тунхаглалыг жинхэнэ тээвэрлэгч хүлээн зөвшөөрөөгүй бол эдгээр тусгай гэрээ, шийдвэр буюу тунхаглал түүний хувьд үйлчлэхгүй.

42 дугаар зүйл

Гомдол болон зааварчилгаа ирүүлэх этгээд

Энэхүү конвенцын дагуу тээвэрлэгчид ирүүлсэн аливаа гомдол буюу өгөгдсөн зааварчилгаа нь гэрээт тээвэрлэгчид буюу жинхэнэ тээвэрлэгчид хаяглагдсан эсэхээс үл хамааран адил үр нөлөөтэй байна. Гэхдээ 12 дугаар зүйлд заасан зааварчилгаа нь гагцхүү гэрээт тээвэрлэгчийн хувьд хүчинтэй байна.

43 дугаар зүйл

Харилцагч болон төлөөлөгч

Жинхэнэ тээвэрлэгч тээвэр хийсэн тохиолдолд жинхэнэ болон гэрээт тээвэрлэгчийн аливаа харилцагч буюу төлөөлөгч өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулснаа нотолж чадвал тэдгээр нь өөрсдийн хамаарах тээвэрлэгчдийн хувьд энэхүү конвенцын дагуу үйлчлэх хариуцлагын нөхцөл болон хязгаарлалтуудыг түүнтэй нэгэн адилаар эдэлнэ. Хэрэв харилцагч буюу төлөөлөгч энэ конвенцын дагуу хариуцлагыг хөнгөлөх буюу хариуцлагаас чөлөөлж болохгүй үйл ажиллагаагаа явуулсан нь нотлогдвол тэдгээрт энэ журам үйлчлэхгүй.

44 дүгээр зүйл

Хохирлын нийт хэмжээг тогтоох

Жинхэнэ тээвэрлэгч тээвэр хийсэн тохиолдолд жинхэнэ буюу гэрээт тээвэрлэгч, мөн өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулж байсан тэдгээрийн харилцагч буюу төлөөлөгчөөс гаргуулан авах хохирлын нийт хэмжээ нь энэхүү конвенцын дагуу гэрээт тээвэрлэгч, эсхүл жинхэнэ тээвэрлэгчээс гаргуулан авч болох хамгийн өндөр хохирлын хэмжээнээс хэтрэхгүй бөгөөд дээр заасан аль ч этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын хэмжээ нь тухайн этгээдэд ногдуулж болох зохих хэмжээнээс хэтэрч болохгүй.

45 дугаар зүйл

Нэхэмжлэл ирүүлэх этгээд

Жинхэнэ тээвэрлэгчийн гүйцэтгэсэн тээвэрт холбоотойгоор учирсан хохирлыг арилгуулах нэхэмжлэлийг нэхэмжлэгчийн сонгосноор жинхэнэ тээвэрлэгч буюу гэрээт тээвэрлэгчийн аль нэгэнд буюу аль алинд нь нэгэн зэрэг гаргаж болно. Хэрэв эдгээр тээвэрлэгчийн аль нэгэнд нэхэмжлэл гаргасан бол уг тээвэрлэгч нь нэхэмжлэлийг хэлэлцэн шийдвэрлэх ажиллагаанд нөгөө тээвэрлэгчийг татан оролцуулах, гарах шийдвэрийг тухайн нэхэмжлэлийг хүлээн авч шийдвэрлэж байгаа шүүхийн дагаж мөрддөг хуулийн дагуу тодорхойлж өгөхийг шаардах эрхтэй.

46 дугаар зүйл

Хэргийн нэмэлт харьяалал

45 дугаар зүйлд заасан хохирол арилгах ажиллагаа нь нэхэмжлэгчийн сонгосноор оролцогч улсуудын аль нэгний нутаг дэвсгэрт, 33 дугаар зүйлд зааснаар гэрээт тээвэрлэгчийн асуудлыг хэлэлцэх шүүх, эсхүл жинхэнэ тээвэрлэгчийн суурьшсан буюу үйл ажиллагаагаа тогтвортой явуулдаг газрын шүүхэд хянан шийдвэрлүүлж болно.

47 дугаар зүйл

Гэрээний заалт хүчингүйд тооцогдох

Гэрээт тээвэрлэгч буюу жинхэнэ тээвэрлэгчийг энэ бүлэгт заасан хариуцлагаас чөлөөлөх буюу энэ бүлэгт тогтоосон доод хэмжээнээс доогуур хариуцлага тогтооход чиглэсэн гэрээний аливаа заалт нь хүчингүй байх, эсхүл түүнийг дагаж мөрдөхгүй бөгөөд ийнхүү тухайн заалт хүчингүй байх нь гэрээг бүхэлд нь хүчингүй болгох үндэслэл болохгүй бөгөөд уг гэрээ энэ бүлгийн заалтад нийцэн хүчинтэй хэвээр үлдэнэ.

48 дугаар зүйл

**Гэрээт болон жинхэнэ тээвэрлэгч
хоорондын харилцаа**

45 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд энэ бүлгийн заалт нь тээвэрлэгчдийн хоорондын харилцаа, үүний дотор хариуцлагыг холбогдох этгээдэд шилжүүлэх буюу хариуцлагаас чөлөөлөх эрхийг хамаарахгүй.

**VI БҮЛЭГ
БУСАД ЗААЛТ**

49 дүгээр зүйл

Конвенцыг заавал хэрэглэх

Хохирол учрахаас өмнө талуудын байгуулсан тээвэрлэлтийн гэрээ болон бусад тусгайлсан гэрээний аливаа заалт нь хэрэглэгдэх хууль тогтоомжийг сонгох, эсхүл хэргийн харьяаллын талаарх журмыг өөрчлөх замаар энэхүү конвенцоор тогтоосон журмыг зөрчих утга агуулгатай байвал тэр заалт хүчингүй байх бөгөөд үйлчлэхгүй.

50 дугаар зүйл
Даатгал

Оролцогч улсууд нь тэдгээрийн тээвэрлэгчдээс энэхүү конвенцын дагуу хүлээх хариуцлагад тохирсон даатгалтай байхыг шаардах ёстой. Оролцогч улсыг шаардсан тохиолдолд үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа тээвэрлэгч нь энэхүү конвенцын дагуу хүлээх хариуцлагад тохирсон даатгалтай байгааг нотлох нотолгоо гаргаж өгнө.

51 дүгээр зүйл
Онцгой нөхцөл байдалд гүйцэтгэсэн тээвэр

Тээвэрлэлтийн бичиг баримтын талаарх 3-аас 5, 7 болон 8 дугаар зүйлүүдийн заалт нь тээвэрлэгчийн бизнесийн хэвийн үйл ажиллагаанд үл хамаарах онцгой нөхцөл байдлын үед хийгдсэн тээвэрт үйлчлэхгүй.

52 дугаар зүйл
Хоногийн тодорхойлолт

Энэ конвенцод “хоног” гэсэн нэр томъёо нь ажлын өдөр гэсэн утгаар бус хуанлийн өдөр гэсэн утгаар хэрэглэгдэнэ.

VII БҮЛЭГ
ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

53 дугаар зүйл
Гарын үсэг зурах, соёрхон батлах болон хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү конвенц нь 1999 оны 5 дугаар сарын 10-наас 28-ны өдрүүдэд Монреаль хотноо болсон Агаарын эрх зүйн талаарх олон улсын бага хуралд оролцсон улсуудын хувьд гарын үсэг зурахад 1999 оны 5 дугаар сарын 28 хүртэл Монреаль хотноо нээлттэй байна. 1999 оны 5 дугаар сарын 28-аас хойш энэхүү конвенц нь гарын үсэг зурах бүх улсын хувьд Монреаль дахь Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага (ИКАО)-ын төв байранд энэ зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасны дагуу хүчин төгөлдөр болох хүртлээ нээлттэй байна.

2. Энэхүү конвенц нь мөн бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагуудын хувьд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна. Энэхүү конвенцод “Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага” гэдэгт энэхүү конвенцоор зохицуулж буй тодорхой асуудлыг авч үзэх эрх хэмжээтэй, энэхүү конвенцод гарын үсэг зурах, түүнийг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах буюу нэгдэн орох зохих ёсоор олгогдсон эрхтэй тодорхой нэг бүс нутгийн бүрэн эрхт улсуудын байгуулсан аливаа байгууллагыг ойлгоно. Энэхүү конвенцын 1 дүгээр зүйлийн 2, 3 дугаар зүйлийн 1(b), 5 дугаар зүйлийн (b), 23, 33, 46 дугаар зүйлүүд болон 57 дугаар зүйлийн (b)-гээс бусад заалтад “Оролцогч улс” буюу “Оролцогч улсууд” гэсэнд бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагуудыг нэгэн адил хамруулан ойлгоно. 24 дүгээр зүйлд “Оролцогч улсуудын олонх” буюу “Оролцогч улсуудын гуравны нэг” гэсэн нь бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагад хамаарахгүй.

3. Энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан улсууд болон бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагууд нь түүнийг соёрхон батлана.

4. Энэхүү конвенцод гарын үсэг зураагүй аливаа улс буюу бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь аль ч үед уг конвенцыг хүлээн зөвшөөрч, баталж буюу нэгдэн орж болно.

5. Энэхүү конвенцыг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон түүнд нэгдэн орсон тухай баримт бичгүүдийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагад хадгалах бөгөөд уг байгууллагыг ийнхүү Конвенцын албан ёсны эх хадгалагч болгов.

6. Энэхүү конвенц нь түүнийг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон түүнд нэгдэн орсон тухай гуч дахь баримт бичгийг Конвенцын эх хадгалагчид хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш жар дахь өдөр нь эдгээр баримт бичгүүдийг гарган хадгалуулсан улсуудын хэмжээнд хүчин төгөлдөр болно. Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагын хадгалуулсан баримт бичгийг энэ заалтад заасан баримт бичгийн тоонд оруулахгүй.

7. Бусад улс болон бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагын хувьд энэхүү конвенц нь түүнийг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон түүнд нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш жар хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

8. Конвенцын эх хадгалагч нь конвенцод нэгдсэн болон оролцогч улсуудад дараах зүйлийн талаар нэн даруй мэдэгдэнэ:

- (a) энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан болон зурсан өдрийн талаар;
- (b) энэхүү конвенцыг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан буюу түүнд нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулсан болон хадгалуулсан өдрийн талаар;
- (c) энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон өдрийн талаар;
- (d) энэхүү конвенцын дагуу тогтоосон хариуцлагын хэмжээ хязгаарыг хянан өөрчилсөн аливаа шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрийн талаар;
- (e) 54 дүгээр зүйлийн дагуу конвенцыг цуцалсан аливаа мэдэгдлийн талаар.

54 дүгээр зүйл Цуцлах

1. Оролцогч аливаа улс нь Конвенцын эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэх замаар энэхүү конвенцыг цуцалж болно.

2. Конвенцын эх хадгалагч түүний цуцалсан мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрөөс хойш нэг зуун наян хоногийн дараа мэдэгдэл хүчин төгөлдөр болно.

55 дугаар зүйл Энэхүү конвенц болон Варшавын конвенцын бусад баримт бичгийн хоорондын холбоо

Энэхүү конвенц нь олон улсын агаарын тээврийн үйл ажиллагаанд үйлчилж буй дараах журмаас илүү хүчин чадалтай байна. Үүнд:

1. Энэхүү конвенцын оролцогч болсон нийт улс дор дурдсан баримт бичгийн талууд болно:

- (a) *Олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэгтгэх тухай конвенц*, 1929 оны 10 дугаар сарын 12-ны өдөр Варшав хотноо гарын үсэг зурсан (цаашид “Варшавын конвенц” гэх),
- (b) *Олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэгтгэх тухай 1929 оны 10 дугаар сарын 12-ны өдөр Варшав хотноо гарын үсэг зурсан конвенцод нэмэлт оруулах тухай протокол*, 1955 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдөр Гаага хотноо байгуулсан (цаашид “Гаагын протокол” гэх),

- (с) Варшавын конвенцын нэмэлт болох Гэрээт тээвэрлэгчээс өөр этгээдийн гүйцэтгэсэн олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэг мөр болгох тухай конвенц, 1961 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр Гуадалахара хотноо гарын үсэг зурсан (цаашид “Гуадалахарагийн конвенц” гэх),
- (d) Олон улсын агаарын тээвэрт хамаарах зарим журмыг нэг мөр болгох тухай 1929 оны 10 дугаар сарын 12-ны өдөр Варшав хотноо гарын үсэг зурсан конвенцод нэмэлт оруулах тухай 1955 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдөр Гаага хотноо байгуулсан нэмэлт протоколд өөрчлөлт оруулах тухай протокол, 1971 оны 3 дугаар сарын 8-ны өдөр Гватемала хотноо гарын үсэг зурсан (цаашид “Гватемала хотын протокол” гэх),
- (e) Гаагын протоколоор нэмэлт оруулсан Варшавын конвенц, мөн Гаагын протокол болон Гватемала хотын протоколоор нэмэлт оруулсан Варшавын конвенцод тус тус нэмэлт оруулах тухай 1, 2, 3 дугаар нэмэлт протоколууд болон Монреалийн 4 дүгээр протокол, 1975 оны 9 дүгээр сарын 25-ны өдөр Монреаль хотноо гарын үсэг зурсан (цаашид “Монреалийн протоколууд” гэх).

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (а)-гаас (е) заалтад заасан нэг буюу хэд хэдэн конвенц буюу конвенцын оролцогч улс болсноороо энэхүү конвенцын оролцогч болсон аливаа улсын нутаг дэвсгэрт нэгэн адил үйлчилнэ.

56 дугаар зүйл

Эрх зүйн нэгээс илүү тогтолцоот улсууд

1. Хэрэв нэг улсын хоёр болон түүнээс дээш нутаг дэвсгэрийн нэгжийн эрх зүйн тогтолцоо нь энэ конвенцтэй холбоотой асуудлыг хоорондоо ялгаатайгаар зохицуулдаг бол энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан, түүнийг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон түүнд нэгдэн орсон үедээ тухайн Улс нь энэхүү конвенц түүний нийт буюу зарим нутаг дэвсгэрийн нэгжид үйлчилнэ гэдгийг тунхаглах бөгөөд үүссэн нөхцөл байдлаас шалтгаалан шинээр тунхаглал хийж анхны тунхаглалд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

2. Ийнхүү хийсэн аливаа тунхаглалыг Конвенцын эх хадгалагчид мэдэгдэх бөгөөд түүнд энэхүү конвенцын үйлчлэх нутаг дэвсгэрийн нэгжийг тодорхой заана.

3. Ийм тунхаглал хийсэн оролцогч улсын хувьд:

- (a) 23 дугаар зүйлд заасан “үндэсний мөнгөн тэмдэгт” гэдэг нь тус улсын холбогдох нутаг дэвсгэрийн нэгжийн мөнгөн тэмдэгтийг хэлнэ;
- (b) 28 дугаар зүйлд заасан “үндэсний хууль тогтоомж” гэдэг нь тус улсын холбогдох нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хууль тогтоомжийг хэлнэ.

57 дугаар зүйл

Тайлбар

Оролцогч улс нь Конвенцын эх хадгалагчид дараах тохиолдолд энэхүү конвенц үйлчлэхгүй гэдгийг аль ч үед мэдэгдсэнээс бусад тохиолдолд энэхүү конвенцод тайлбар хийж болохгүй:

- (a) бүрэн эрхт улсын хувьд явуулж буй үйл ажиллагаа болон үүргээ гүйцэтгэхтэй холбоотой арилжааны бус зорилгоор тухайн оролцогч улсын шууд удирдаж буй болон гүйцэтгэж байгаа олон улсын агаарын тээвэр;
- (b) тухайн оролцогч улсад бүртгэгдсэн буюу түүний түрээсэлж буй агаарын хөлгөөр тус улсын цэргийн эрх бүхий байгууллагын албан хаагч, ачаа, тээш тээвэрлэсэн буюу уг агаарын хөлгийг цэргийн эрх бүхий байгууллага өөрөө буюу түүний нэрийн өмнөөс захиалга өгч бүхэлд нь ашиглаж байгаа бол.

Дэрхийг гэрчилж зохих ёсоор эрх олгогдсон оролцогч улсуудын дор дурдсан төлөөлөгчид энэхүү конвенцод гарын үсэг зурав.

Энэхүү конвенцыг нэг мянга есөн зуун ерэн есөн оны 5 дугаар сарын 28-ны өдөр Монреаль хотноо англи, араб, хятад, франц, орос болон испани хэлээр байгуулсан бөгөөд бүх эх бичвэр нь адил хүчинтэй байна. Энэхүү конвенцын эхийг Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын архивд хадгалах бөгөөд Конвенцын эх хадгалагч нь уг конвенцын баталгаатай хуулбарыг түүний оролцогч бүх улс, мөн түүнчлэн Варшавын конвенц, Гаагын протокол, Гуадалахарагийн конвенц, Гватемала хотын протокол болон Монреалийн протоколын оролцогч бүх улсад хүргүүлнэ.

161. АГААРЫН ХАРИЛЦААНЫ ДАМЖИН ӨНГӨРӨХ ОЛОН УЛСЫН ХЭЛЭЛЦЭЭР

*1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр баталж,
1945 оны 01 дүгээр сарын 30-ны өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн болох улсууд энэхүү Агаарын харилцааны дамжин өнгөрөх олон улсын хэлэлцээрт гарын үсэг зурж, түүнийг хүлээн зөвшөөрснөөр дараах зүйлийг мэдэгдэж байна. Үүнд:

1 дүгээр зүйл 1 дэх хэсэг

Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс олон улсын агаарын хуваарьт үйлчилгээтэй холбоотойгоор нислэгийн дараах агаарын эрхийг хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсуудад олгоно. Үүнд:

- (1) өөрийнх нь нутаг дэвсгэр дээгүүр буухгүйгээр нисч өнгөрөх давуу эрх;
- (2) хөдөлгөөний бус зориулалтаар буух давуу эрх.

Олон улсын агаарын хуваарьт үйлчилгээ үзүүлэхээс бусад тохиолдолд энэ хэсэгт заасан давуу эрхүүд нь цэргийн зориулалтаар ашиглагдаж буй нисэх буудлын хувьд үйлчлэхгүй. Байлдааны ажиллагаа, эсхүл цэргийн эзлэн түрэмгийлэл явуулж буй нутаг дэвсгэрт, эсхүл ийм нутаг дэвсгэрт хүрэх агаарын замналын дагуу дайнтай байгаа нөхцөлд дээрх давуу эрхийг цэргийн эрх бүхий этгээдийн зөвшөөрлийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

2 дахь хэсэг

Дээр дурдсан давуу эрхийг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр тус тус гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн түр хэлэлцээр болон Олон улсын иргэний нисэхийн конвенц хүчин төгөлдөр болмогц уг конвенцын заалтуудтай нийцүүлэн хэрэгжүүлнэ.

3 дахь хэсэг

Хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсын нисэх компанид хөдөлгөөний бус зориулалтаар зогсолт хийх давуу эрх олгосон хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улс нь ийнхүү зогсолт хийх цэгүүдэд зохих төлбөрт үйлчилгээ үзүүлэхийг уг нисэхийн компаниас шаардаж болно.

Дээрх шаардлагыг тавихад агаарын нэг замналд үйл ажиллагаа явуулж буй нисэх компаниудыг ямар нэг байдлаар хооронд нь ялгаварлан гадуурхаж болохгүй бөгөөд агаарын хөлгийн хүчин чадлыг харгалзан үзэх, эсхүл тавьж буй уг шаардлага нь олон улсын

* Монгол Улс 2004.04.15-нд соёрхон баталсан

агаарын үйлчилгээ үзүүлэгчийн хэвийн ажиллагаа болон хэлэлцэн тохиролцогч улсын эрх үүргийг аливаа байдлаар хөндөх ёсгүй.

4 дэх хэсэг

Энэхүү хэлэлцээрт заасны дагуу хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс:

(1) Өөрийнх нь нутаг дэвсгэр дээгүүр олон улсын аливаа агаарын үйлчилгээ үзүүлэх агаарын замнал болон ийнхүү агаарын үйлчилгээ үзүүлж болох нисэх буудлыг тогтоож болно;

(2) Уг нисэх буудал буюу бусад тоног төхөөрөмж ашигласны төлбөрийг үндэслэлтэйгээр, эсхүл хямдаар тогтоох, эсхүл ийнхүү тогтоохыг зөвшөөрч болох бөгөөд эдгээр төлбөрийн хэмжээ нь тухайн улсын агаарын дотоодын хөлөгт олон улсын ижил төстэй үйлчилгээ үзүүлэх нисэх буудал болон бусад тоног төхөөрөмжийг ашиглуулсны хувьд төлөх төлбөрийн хэмжээнээс илүү байж болохгүй. Ийнхүү нисэх буудал болон бусад тоног төхөөрөмжийг ашигласны төлбөрийн хэмжээг сонирхогч хэлэлцэн тохиролцогч улсаас хүсэлт гаргасны үндсэн дээр дурдсан конвенцын дагуу байгуулагдсан Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Зөвлөл хянаж холбогдох улс буюу улсуудаар хэлэлцүүлэхээр тайлан бэлтгэж, зөвлөмж гаргана.

5 дахь хэсэг

Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улс нөгөө улсын агаарын тээврийн байгууллагын эзэмшигч нь эрх мэдлийн хувьд хангалтгүй, эсхүл хэлэлцэн тохиролцогч тухайн улс явуулж буй үйл ажиллагаанд нь үр ашигтай хяналт тогтоож чадахгүй, эсхүл агаарын тээврийн уг байгууллага нь нутаг дэвсгэрт нь үйл ажиллагаа явуулж байгаа улсынхаа хууль тогттоомжийг биелүүлээгүй, эсхүл энэхүү хэлэлцээрт заасан үүргийг биелүүлээгүй нөхцөлд уг байгууллагад олгосон гэрчилгээ буюу зөвшөөрлийг хураан авах, эсхүл хүчингүй болгох эрх эдэлнэ.

2 дугаар зүйл 1 дэх хэсэг

Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч улс нь хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө улсаас энэхүү хэлэлцээрийн дагуу явуулж буй үйл ажиллагаа нь шудрага бус, эсхүл хүндрэл учруулж байна гэж үзвэл байдлыг шалгуулахаар Зөвлөлд хүсэлт гаргаж болно. Зөвлөл нь уг хүсэлтийн дагуу асуудлыг тодруулж, зөвлөлдөхөөр холбогдох улсуудыг урина. Хэрэв ийнхүү зөвлөлдсөнөөр бэрхшээлтэй асуудлыг шийдвэрлэж чадаагүй бол Зөвлөл нь өөрийн зохих шийдвэр болон зөвлөмжийг гаргаж, холбогдох улсуудад өгнө. Хэрэв үүний дараа хэлэлцэн тохиролцогч холбогдох улс нь зөрчлөө арилгах зохих арга хэмжээг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр аваагүй байна гэж Зөвлөлөөс үзвэл эдгээр арга хэмжээг авах хүртэл нь хэлэлцэн тухайн тохирогч улсын энэхүү хэлэлцээрийн дагуу эдлэх эрх болон давуу эрхүүдийг түдгэлзүүлэхээр дээр дурдсан Байгууллагын Чуулганд санал оруулж болно. Чуулган нь гуравны хоёрын саналаар хэлэлцэн тохиролцогч тухайн улсын эрхийг өөрийн шаардлагатай гэж үзсэн хугацаагаар, эсхүл зөрчлийг арилгах холбогдох арга хэмжээг авсан гэж Зөвлөлөөс үзэх хүртэл хугацаагаар түдгэлзүүлж болно.

2 дахь хэсэг

Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр буюу түүнээс дээш улсын хооронд энэхүү хэлэлцээрийг тайлбарлах, эсхүл хэрэглэх талаар аливаа маргаан үүсэж, түүнийг хэлэлцээний замаар шийдвэрлэж чадаагүй тохиолдолд дээр дурдсан конвенцын XVIII бүлгийн заалтыг хэрэглэх

бөгөөд уг конвенцыг тайлбарлах, эсхүл хэрэглэхэд гарах аливаа маргааныг шийдвэрлэхтэй адил журмыг баримтлана.

3 дугаар зүйл

Энэхүү хэлэлцээрийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа нь дээр дурдсан конвенцын хүчин төгөлдөр байх хугацаатай адил байх бөгөөд энэхүү хэлэлцээрийн оролцогч хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал нь АНУ-ы Засгийн газарт мэдэгдлээ өгснөөс хойш нэг жил өнгөрсний дараа энэхүү хэлэлцээрийг цуцалж болох бөгөөд Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар нь тухайн мэдэгдлийн талаар хэлэлцэн тохиролцогч бусад бүх улсад нэн даруй мэдээлнэ.

4 дүгээр зүйл

Дээр дурдсан конвенц хүчин төгөлдөр болохоос өмнө түүнийг дурдсан аливаа эшлэл нь 2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг болон 5 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн түр хэлэлцээрээс эшилсэн гэж ойлгох бөгөөд Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага, Чуулган болон Зөвлөл гэж эшилснийг Түр хугацааны олон улсын иргэний нисэхийн байгууллага, Түр чуулган болон Түр зөвлөл гэж тус тус ойлговол зохино.

5 дугаар зүйл

Энэхүү хэлэлцээрт “нутаг дэвсгэр” гэснийг дээр дурдсан конвенцын 2 дугаар зүйлд заасны дагуу тодорхойлно.

6 дугаар зүйл

Хэлэлцээрт гарын үсэг зурах, түүнийг хүлээн зөвшөөрөх

Дор гарын үсгээ зурсан Чикаго хотноо 1944 оны 11 дүгээр сарын 1-ний өдөр болсон Олон улсын иргэний нисэхийн бага хуралд оролцсон төлөөлөгчид нь энэхүү хэлэлцээрт ийнхүү гарын үсэг зурахдаа Засгийн газраа төлөөлж энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурж байна гэж үзэх бөгөөд Засгийн газар тус бүр нь энэхүү хэлэлцээр болон түүгээр хүлээлгэсэн үүргийг хүлээн зөвшөөрч байгаагийн нотолгоо болох тухайгаа Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт аль болох богино хугацаанд мэдэгдэнэ.

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын гишүүн аливаа улс нь энэхүү хэлэлцээр болон түүгээр хүлээлгэсэн үүргийг зөвшөөрсөн тухайгаа Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт мэдэгдсэнээр энэхүү хэлэлцээрийг хүлээн зөвшөөрч болох бөгөөд уг мэдэгдэл нь түүнийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар хүлээн авсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

Энэхүү хэлэлцээр нь хэлэлцэн тохиролцогч улс тус бүр түүнийг хүлээн зөвшөөрснөөр эдгээр улсын хооронд хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлнэ. Харин түүнээс хойш энэхүү хэлэлцээрийг хүлээн зөвшөөрсөн тухайгаа Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газарт мэдэгдсэн бусад улсын хувьд уг мэдэгдлийг Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар хүлээн авсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар нь энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурсан буюу түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн бүх улсад хэлэлцээрийг хүлээн зөвшөөрсөн мэдэгдлийн огноо болон хүлээн зөвшөөрсөн улс тус бүрийн хувьд хэлэлцээр хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлсэн огнооны талаар мэдээлнэ.

Дээрхийг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон дор дурдсан этгээдүүд өөрсдийн Засгийн газрын нэрийн өмнөөс энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурав.

Энэхүү хэлэлцээрийг Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр англи хэлээр байгуулав. Хоорондоо адил хүчинтэй байх энэхүү хэлэлцээрийн англи, франц болон

испани хэлээр бичсэн гарын үсэг зурахад нээлттэй эх бичвэрийг* Вашингтон, ДС-д хадгална. Энэхүү хэлэлцээрийн эх бичвэрүүд нь Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газрын архивт хадгалагдах бөгөөд Америкийн Нэгдсэн Улсын Засгийн газар нь уг хэлэлцээрийн баталгаат хуулбарыг энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурах буюу түүнийг хүлээн зөвшөөрөх бүх улсын Засгийн газарт хүргүүлнэ.

162. ХӨДӨЛГӨӨНТ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ОЛОН УЛСЫН БАТАЛГААТ ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр баталж,
2006 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү конвенцод оролцогч улс нь,

Өндөр өртөг бүхий буюу эдийн засгийн онцгой ач холбогдолтой хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийг худалдан авах болон ашиглах, тийм тоног төхөөрөмжийг үр дүнтэй ашиглах болон худалдан авахыг санхүүжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх хэрэгтэй болохыг ойлгож,

Тэдгээрийг удирдах тодорхой дүрмийг тогтоох замаар эдгээр хэлцэлд дэмжлэг үзүүлэх хөрөнгөөр баталгаажсан санхүүжилт болон лизингийн давуу талыг хүлээн зөвшөөрч,

Тийм тоног төхөөрөмжийн баталгаат эрх нь түгээмлээр хүлээн зөвшөөрөгдөж, хамгаалагдсан байх шаардлагыг хангах нь зайлшгүй чухал болохыг анхааралдаа авч,

Сонирхогч бүх талд өргөн хүрээтэй, эдийн засгийн харилцан ашигтай байдлыг хангахыг хүсч,

Энэхүү дүрэм нь эдгээр хэлцэлд шаардлагатай оролцогч талын бие даасан байдлыг дэмжиж, лизингийн үндсэн дээр болон хөрөнгөөр баталгаажсан санхүүжилтийн зарчмыг тусгасан байх ёстой гэдэгт итгэж,

Тийм тоног төхөөрөмжид хамаарах олон улсын баталгаат эрхийн эрх зүйн хүрээг тогтоох болон энэ зорилгоор олон улсын бүртгэлийн системийг бий болгох шаардлагатай болохыг ухамсарлаж,

Тийм тоног төхөөрөмжид хамаарах, үйлчилж буй конвенцод тунхагласан зорилго, зарчмыг анхааралдаа авч,

Дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I БҮЛЭГ ХЭРЭГЛЭХ ХҮРЭЭ БОЛОН НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл **Нэр томьёо**

Хам сэдэв нь өөрөөр заагаагүй бол, энэхүү конвенцод хэрэглэсэн дор дурдсан нэр томьёог дараах утгаар ойлгоно. Үүнд:

(а) “хэлэлцээр” гэж үүргийн гүйцэтгэлийг хангах хэлэлцээр, өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны хэлэлцээр болон лизингийн хэлэлцээр;

* Энэхүү хэлэлцээрийг 1944 оны 11 дүгээр сарын 1-нээс 12 дугаар сарын 7-ны хооронд Чикаго хотноо болсон Олон улсын иргэний нисэхийн бага хурал дээр англи хэлээр байгуулж, түүнд гарын үсэг зурсан болно. Энэхүү хэлэлцээрт дурдсанаар гурван хэлээрх эх бичвэр нь гарын үсэг зурахад нээлттэй бус юм байна.

* Монгол Улс 2006.10.19-нд соёрхон баталсан

(b) “эрх шилжүүлэх” гэж холбогдох олон улсын баталгаат эрхийн шилжүүлэгтэй эсвэл шилжүүлэггүйгээр холбогдох эрхийг эрх хүлээн авагчид хангалт үзүүлэх буюу бусад замаар олгосон гэрээг хэлнэ. хийгдсэн эсэхээс үл хамаарах;

(c) “объекттой холбоотой эрх” гэж объектоор хангагдах болон түүнтэй холбоотой хэлэлцээрээр үүрэг хүлээсэн төлбөр төлөгчийн төлбөрийг хүлээн авах бүх эрхийг;

(d) “төлбөрийн чадваргүй ажиллагааны эхлэл” гэж төлбөрийн чадваргүй болохтой холбоотой холбогдох хуулийн дагуу төлбөрийн чадваргүй гэж тооцож эхлэх хугацааг;

(e) “болзолт худалдан авагч” гэж өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны хэлэлцээрийн өмчлөх эрх бүхий худалдан авагчийг;

(f) “болзолт худалдагч” гэж өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны хэлэлцээрийн өмчлөх эрх бүхий худалдагчийг;

(g) “худалдааны гэрээ” гэж объектыг худалдагч нь худалдан авагчид худалдах (a) хэсэгт тодорхойлоогүй гэрээг;

(h) “шүүх” гэж гэрээнд оролцогч улсын байгуулсан хуулийн шүүх эсвэл захиргааны болон арбитрийн шүүхийг;

(i) “зээлдүүлэгч” гэж үүргийн гүйцэтгэлийг хангах хэлэлцээрт заасан барьцаа авагч буюу өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны хэлэлцээрт заасан болзолт худалдагчийг, лизингийн хэлэлцээрт заасан түрээслүүлэгчийг;

(j) “зээлдэгч” гэж объектод хамаарах эрх нь гэрээний бус эрх буюу баталгаагаар бүртгэгдсэн үүргийн гүйцэтгэлийг хангах тухай хэлэлцээрт заасан барьцаа өгөгч буюу өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны тухай хэлэлцээрт заасан болзолт худалдан авагчийг, лизингийн хэлэлцээрт заасан түрээслэгчийг;

(k) “төлбөрийн чадваргүй ажиллагааг эрхлэгч” гэж хэрэв төлбөрийн чадваргүй болох тухай баримталж буй хуулиар зөвшөөрсөн бол зээлдэгчийн эзэмшлийг оролцуулаад хэсэг хугацаагаар томилсон, өөрчлөн байгуулах буюу татан буулгах эрх бүхий этгээдийг;

(l) “төлбөрийн чадваргүй ажиллагаа” гэж дампуурах эсвэл зээлдэгчийн аж ахуйн үйл ажиллагаа болон хөрөнгийг өөрчлөх, татан буулгах зорилгоор шүүхийн зүгээс хянах буюу шалгаж байгаа хугацааг багтаасан, татан буулгах буюу шүүхийн хамтын болон захиргааны бусад ажиллагааг;

(m) “сонирхогч этгээд” гэж:

(i) зээлдэгч;

(ii) ямар нэгэн үүргийн гүйцэтгэлийг хангах зорилгоор зээлдүүлэгчийн тусын тулд эхний шаардсанаар батлан даалт өгөх буюу баталгаа гаргах, зээлийн баталгаа буюу бусад төрлийн зээлийн баталгаа өгөх этгээдийг;

(iii) объектын эрх бүхий бусад этгээд;

(n) “дотоод хэлцэл” гэж тийм хэлцэлд оролцогч бүх талын үндсэн ашиг сонирхол болон хэлцлийн объект (Протоколд тодорхойлон заасан байршил) нь хэлэлцэн тохиролцогч улсад байгаа бөгөөд хэлцлээр бий болгосон баталгаа нь 50 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу энэ хэлэлцэн тохиролцогч улсын үндэсний бүртгэлд бүртгэгдсэн, 2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (a)-аас (c) дэд хэсэгт дурдсан нэгэн төрлийн хэлцлийг;

(o) “олон улсын баталгаат эрх” гэж 2 дугаар зүйлд хэрэглэсэн зээлдүүлэгчийн баталгааг;

(p) “Олон улсын бүртгэл” гэж энэ конвенц буюу протоколын зорилгоор байгуулсан олон улсын бүртгэлийн албыг;

(q) “лизингийн хэлэлцээр” гэж нэг этгээд (түрээслүүлэгч) нөгөө этгээдэд (түрээслэгч) объектыг эзэмших буюу захиран зарцуулах эрхийг (түүнийг худалдан авах эрхтэй буюу эрхгүйгээр) түрээсийн хөлс буюу бусад төлбөрөөр өгөх гэрээг;

(r) “үндэсний баталгаат эрх” гэж 50 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар гаргасан мэдэгдлийн дагуу, зээлдүүлэгчийн эзэмшдэг объектод хамаарах, дотоод хэлцлээр бий болсон баталгаат эрхийг;

(s) “гэрээний бус эрх буюу баталгаа” гэж хувийн байгууллага, Засгийн газар хоорондын буюу улсын байгууллага, улсын өмнө хүлээсэн үүргийг багтаасан үүргийн гүйцэтгэлийг хангахын тулд 39 дүгээр зүйлийн дагуу мэдэгдсэн хэлэлцэн тохиролцогч улсын хуулиар олгосон эрх болон баталгааг;

(t) “үндэсний баталгааны тухай мэдэгдэл” гэж үндэсний баталгааг бий болгосон тухай Олон улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн буюу бүртгүүлэхээр мэдэгдсэн мэдэгдлийг;

(u) “объект” гэж 2 дугаар зүйлд заасан ангиллын аль нэгэнд хамаарах Объектыг;

(v) “өмнө нь байсан эрх буюу баталгаат эрх” гэж 60 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (a) дэд хэсэгт тодорхойлсон, энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө байсан буюу бий болсон объектод хамаарах аливаа эрх буюу баталгааг;

(w) “нөхөн олговор” гэж объектод учирсан бүрэн болон хэсэгчилсэн хохирол, биет гэмтэл буюу түүнийг хэсэгчлэн буюу бүрэн нөхөн төлөх, албадан гаргуулах болон хураан авах мөнгөн болон мөнгөн бус нөхөн олговрыг;

(x) “хэлэлцэн тогтсон эрх шилжүүлэлт” гэж үйл явдал болох нь баталгаатай эсэхээс үл харгалзан, тухайн үйл явдлын үр дүнд ирээдүйд болох эрх шилжүүлэлтийг;

(y) “хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх” гэж үйл явдал болох нь баталгаатай эсэхээс үл хамааран тухайн үйл явдлын үр дүнд (зээлдүүлэгчид тухайн объектын баталгаат эрхийг өөрийн болгохыг оролцуулаад) ирээдүйд бий болгох олон улсын баталгаат эрхийг бүтээх эсвэл хэрэгжүүлэхээр завдсан баталгаат эрхийг;

(z) “хэлэлцэн тогтсон худалдаа” гэж үйл явдал болох нь баталгаатай эсэхээс үл харгалзан, тухайн үйл явдлын үр дүнд ирээдүйд болох худалдааг;

(aa) “Протокол” гэж энэхүү конвенцыг хэрэглэж байгаа аливаа ангиллын объект ба объектод холбоотой эрхийн хувьд тухайн ангиллын объект ба объектод холбоотой эрхийг хамаарах протоколыг;

(bb) “бүртгэгдсэн” гэж V бүлэгт заасны дагуу Олон улсын бүртгэлд бүртгэснийг;

(cc) “бүртгэгдсэн баталгаат эрх” гэж гэрээний бус эрх буюу баталгаа, эсвэл үндэсний баталгаа, V бүлэгт заасны дагуу бүртгэсэн үндэсний баталгааны тухай мэдэгдлийн олон улсын баталгаат эрхийг;

(dd) “бүртгэгдсэн гэрээний бус эрх буюу баталгаат эрх” гэж 40 дүгээр зүйлийн дагуу хадгалуулахаар өгсөн, мэдэгдлийн дагуу бүртгүүлэх гэрээний бус эрх буюу баталгаат эрхийг;

(ee) “Бүртгэгч” гэж протоколын 17 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (b) дэд хэсэгт тодорхойлсон протоколд хамаарах этгээд буюу байгууллагыг;

(ff) “дүрэм” гэж протоколын дагуу хяналтын байгууллагаас баталсан дүрмийг;

(gg) “худалдаа” гэж худалдааны гэрээний дагуу объектын өмчлөх эрхийг шилжүүлэхийг;

(hh) “хангагдсан үүрэг” гэж хамгаалагдсан баталгаат эрхээр хангагдсан үүргийг;

(ii) “үүргийн гүйцэтгэлийг хангах тухай хэлэлцээр” гэж барьцаа өгөгч нь барьцаалагчид объектод хамаарах ямар нэгэн эрхийг шилжүүлэх (өмчлөх эрхийг оролцуулан) буюу шилжүүлэхийг зөвшөөрч, ирээдүйд бий болох барьцаа гаргагч буюу гуравдагч этгээдийн аливаа үүргийн биелэлтийг хангах хэлэлцээрийг;

(jj) “хамгаалагдсан баталгаат эрх” гэж үүргийн гүйцэтгэлийг хангах тухай хэлэлцээрийн үндсэн дээр бий болсон баталгаат эрхийг;

(kk) “Хяналтын байгууллага” гэж протоколд хамаарах, 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан хяналтын байгууллагыг;

(ll) “өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны тухай хэлэлцээр” гэж тийм хэлэлцээрт заасан нөхцөл болон нөхцөлүүдийг биелүүлэх хүртэл өмчлөх эрх нь шилжихгүй болзолтой объектыг худалдах тухай хэлэлцээрийг;

(mm) “бүртгэгдээгүй баталгаат эрх” гэж энэхүү конвенцын дагуу бүртгэгдсэн эсэхээс үл хамаарах бүртгэгдээгүй байгаа гэрээний баталгаат эрх, эсвэл гэрээний бус эрх буюу баталгаат эрхийг (39 дүгээр зүйлд заасан баталгаат эрхээс бусад);

(nn) “бичмэл хэлбэр” гэж материаллаг болон бусад хэлбэрээр болон дараагийн тохиолдолд баримтат хэлбэрээр байх боломжтой, тийм бичлэгийг илгээгч этгээдийн зөвшөөрлийг заасан мэдээллийн бичлэгийг (цахилгаан холбооны тусламжтайгаар дамжуулах мэдээллийг багтаана);

2 дугаар зүйл

Олон улсын баталгаат эрх

1. Энэхүү конвенцоор тусгай ангиллын хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмж болон объектын эрхтэй холбоотой олон улсын баталгаа бий болох үр дагавар болон дарааллыг тодорхойлно.

2. Энэхүү конвенцын зорилгоор хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжид хамаарах олон улсын баталгаат эрх нь 7 дугаар зүйлийн дагуу бий болсон, ижил объектын хувьд объектын аль нэг ангилалд харьяалагдах, 3 дахь хэсэгт дурдсан болон протоколд тодорхойлсон баталгаат эрх болно. Үүнд:

(a) үүргийн гүйцэтгэлийг хангах хэлэлцээрээр барьцаа авагчид олгосон;

(b) өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны хэлэлцээрийн дагуу болзолт худалдагч болох этгээдэд хамаарах;

(с) лизингийн хэлэлцээр түрээслүүлэгч болох этгээдэд хамаарах.

(а) дэд хэсэгт хамаарах баталгаат эрх нь (b) болон (с) дэд хэсгийн үйлчлэлд хамаарахгүй.

3. Өмнөх хэсэгт дурдсан объектын ангилалд:

- (а) планер, агаарын хөлгийн хөдөлгүүр ба нисдэг тэрэг;
- (b) төмөр замын хөдөлгөөнт бүрэлдэхүүн хэсэг;
- (с) сансрын хөлгийн эд анги.

4. Баримталж байгаа хуулиар баталгаат эрх нь 2 дахь хэсгийн (а), (b) болон (с) дэд хэсэгт хамаарах эсэхийг тодорхойлно.

5. Объектод хамаарах олон улсын баталгаат эрх нь түүгээр олох орлогод мөн хамаарна.

3 дугаар зүйл
Үйлчлэх хүрээ

1. Энэхүү конвенцыг олон улсын баталгаат эрх бий болох буюу авч хэлэлцэх хэлэлцээр байгуулах үед зээлдэгч нь хэлэлцэн тохиролцогч улсад оршин байгаа тохиолдолд хэрэглэнэ.

2. Зээлдүүлэгч нь хэлэлцэн тохиролцогч бус улсад байгаа тохиолдолд энэхүү конвенцыг хэрэглэхэд нөлөөлөхгүй.

4 дүгээр зүйл
Зээлдэгчийн оршин байгаа газар

1. 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан зорилгын дагуу, дараах тохиолдолд зээлдэгчийг гэрээнд оролцогч улсад байна гэж үзнэ. Үүнд:

- (а) хуулийнх нь дагуу үүсгэн байгуулагдсан буюу бүртгүүлсэн бол;
- (b) бүртгүүлсэн байгууллага буюу хуульд зааснаар албан газартай байгаа бол;
- (с) өөрийн захиргааны төвтэй бол;
- (d) бизнес эрхэлж байгаа газар нь бол.

2. Өмнөх зүйлийн (d) дэд хэсэгт зээлдэгчийн бизнес эрхэлж байгаа газар гэдэгт хэрэв нэгээс илүү тийм үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа газартай бол бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа газрыг, буюу хэрэв тийм үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа газаргүй бол түүний ердийн оршин байгаа газрыг заасан болно.

5 дугаар зүйл
Тайлбар болон хэрэглэх эрх зүй

1. Энэхүү конвенцыг тайлбарлахдаа оршил хэсэгт заасан зорилго, олон улсын онцлог шинж болон түүнийг хэрэглээнд нэгдмэл байдал болон ойлгомжтой байдлыг дэмжин, анхаарч үзнэ.

2. Энэхүү конвенцын үйлчлэх хүрээнд хамаарах боловч түүгээр тодорхой зохицуулагдахгүй асуудлыг конвенцод үндэслэсэн ерөнхий зарчмуудаар буюу тийм зарчмууд байхгүй тохиолдолд баримталж буй эрх зүйн дагуу зохицуулна.

3. Хэрэглэгдэх хууль эрхзүйн эрх хэмжээ нь тухайн улсын нэгдэн орсон олон улсын тусгай эрх зүйн дүрмийн үйлчлэлд нийцсэн дотоодын эрх зүйн хэм хэмжээ байна.

4. Хэрэв Улс нь зохицуулах ёстой асуудлын хувьд өөр өөрийн эрх зүйн хэм хэмжээ бүхий хэд хэдэн газар нутгийн нэгжээс бүрддэг болон хэрэв хэрэглэх ёстой хэм хэмжээнд тухайн газар нутгийн нэгжид зохицсон заалт үгүй бол, тухайн улсын хууль нь газар нутгийн нэгжийн хэрэглэх эрх зүйн хэм хэмжээг тогтооно. Энэ талаар ямар нэгэн хэм хэмжээ байхгүй бол асуудалд илүү ойр холбоотой байгаа газар нутгийн нэгжийн хуулийг хэрэглэнэ.

6 дугаар зүйл

Конвенц болон протоколын харилцан уялдаа

1. Энэхүү конвенц болон протоколыг нэг баримт бичиг гэж авч үзэх буюу тайлбарлана.
2. Энэхүү конвенц болон протоколын хооронд ямар нэгэн үл нийцэл гарвал протоколыг баримтална.

II БҮЛЭГ

ОЛОН УЛСЫН БАТАЛГААТ ЭРХ БИЙ БОЛОХ

7 дугаар зүйл

Албан ёсны шаардлага

Энэхүү конвенцын дагуу баталгаат эрхийг бий болгосон буюу нөхцөлийг хангасан дараах хэлэлцээрийн нөхцөлд олон улсын баталгаат эрх үүсэх эсвэл хангагдсан гэж үзнэ. Үүнд:

- (a) бичгээр үйлдсэн;
- (b) барьцаа авагч, болзолт худалдан авагч эвсэл түрээслүүлэгч нар нь захиран зарцуулах эрхтэй объектод хамаарч байгаа бол;
- (c) Объектыг протоколын дагуу тогтоон, зөвшөөрсөн;
- (d) хангалтын хэлэлцээрийн хувьд, хангалтын нийт хэмжээ эсвэл дээд хэмжээг заах шаардлагагүй боловч тодорхойлох ёстой хангагдсан үүргийг зөвшөөрсөн;

III БҮЛЭГ

ҮҮРГЭЭ БИЕЛҮҮЛЭЭГҮЙ ТОХИОЛДОЛД ЭРХИЙГ ХАНГАХ

8 дугаар зүйл

Барьцаа өгөгчийн эрхийг хангах

1. 11 дугаар зүйлд тусгасан, үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд гэрээнд оролцогч улсын 54 дүгээр зүйлд заасны дагуу гаргаж болох мэдэгдлийн хүрээнд барьцаа өгөгч нь барьцаа авагчийн зөвшөөрсөн хэмжээний хүрээнд дор дурдсан аль нэг эсвэл нэгээс дээш эрхийн хамгаалалтыг хэрэглэнэ. Үүнд:

- (a) аливаа объектын хувьд түүнд олгосон үүргийн гүйцэтгэлийг хангах журмаар эзэмшилдээ авах буюу хяналтаа тогтоох;
- (b) тийм объектыг худалдах буюу түрээсээр өгөх;
- (c) тийм объектыг ашигласан буюу эзэмшсэнээр бий болсон аливаа орлого, ашгийг олох буюу авах.

2. Барьцаа өгөгч нь дээрх зүйлд заасан үйлдлүүдээс алийг нь хэрэгжүүлэх эрх олгох эсвэл чиглүүлсэн шүүхийн шийдвэр гаргуулахаар өргөдөл гаргаж болно.

3. 1 дэх заалтын (a), (b) ба (c) дэд хэсэг болон 13 дугаар зүйлд заасан эрхийн аливаа хамгаалалт нь арилжааны харилцааны хэлбэрээр хэрэглэгдэнэ. Хэрэв эрхийг хамгаалах арга нь үүргийн гүйцэтгэлийн тухай хэлэлцээрийн ямар нэгэн заалтын дагуу хэрэглэгдэж байгаа болон тэрхүү заалт нь илт үндэслэлгүй байхаас бусад тохиолдолд арилжааны харилцааны хэлбэртэй гэж тооцогдоно.

4. 1 дэх хэсгийн дагуу объектыг түрээсээр өгөх буюу худалдах барьцаа өгөгч нь объектыг худалдах буюу түрээсээр өгөх урьдчилсан мэдэгдлийг боломжийн хугацаанд бичгээр гаргана. Үүнд:

(a) 1 дүгээр зүйлийн (m) хэсгийн (i) ба (ii) дэд хэсэгт заасан сонирхогч этгээдэд;

(b) 1 дүгээр зүйлийн (m) хэсгийн (iii) дэд хэсэгт заасан, Объектыг худалдах буюу түрээсээр өгөхөөс өмнө боломжийн хугацаанд өөрийн эрхийн тухай барьцаа өгөгчид мэдэгдсэн сонирхогч этгээдэд;

5. 1 буюу 2 дахь хэсэгт заасан ямар нэгэн эрхийг хамгаалах арга хэрэглэснээр барьцаа өгөгчийн олсон буюу авсан аливаа орлого нь үүргийн гүйцэтгэлийг хангахад зориулагдана. _

6. 1 буюу 2 дахь хэсэгт заасан ямар нэгэн эрхийн хамгаалалтын аргыг хэрэглэснээр барьцаа өгөгчийн олсон буюу авсан аливаа орлого нь хангагдсан баталгаат эрхийн хүрээнд хангагдсан орлого ба тийм эрхийг хамгаалах аргыг хэрэглэсэнтэй холбоотой аливаа бодит зарлагаас илүү мөн, хэрэв шүүх өөр шийдвэр гаргаагүй бол барьцаа өгөгч нь барьцаа авагчийн мэдэгдсэн буюу бүртгүүлсэн дараачийн баталгаат эрхийг эзэмшигчдэд илүүдлийг хувааж, барьцаа авагчид дарааллын журмаар аливаа үлдэгдлийг төлнө. _

9 дүгээр зүйл

Үүргийг биелүүлэх журмаар өмчлөх эрхийг шилжүүлэх; төлбөрөөс чөлөөлөх

1. 11 дүгээр зүйлд заасан, үүргээ биелүүлж чадаагүй бол барьцаа өгөгч ба сонирхогч этгээд нь хангагдсан баталгаат эрх хамаарах ямар нэгэн объектын тухайд өмчлөх эрхийн (барьцаа авагчийн аливаа бусад эрхийн) баталгаагаар хангагдсан үүргийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн биелүүлэх журмаар барьцаа өгөгчид шилжүүлэх талаар хэлэлцээ хийж болно.

2. Барьцаа өгөгчийн гаргасан өргөдлөөр шүүх нь хангагдсан баталгаат эрх хамаарах ямар нэгэн объектын тухайд өмчлөх эрхийн (буюу барьцаа авагчийн аливаа бусад эрхийн) баталгаагаар хангагдсан үүргийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн биелүүлэх журмаар барьцаа өгөгчид шилжүүлэх талаар тогтоож болно.

3. Өмнөх хэсэгт заасан өргөдлийг зөвхөн баталгаагаар хангагдсан үүргийг биелүүлэх хангалтын орлого нь зээлдүүлэгчийн аливаа сонирхогч этгээдэд цаашид төлөх бүх төлбөрийг тооцсон, объектын үнэтэй ижил хэмжээний шилжүүлгийг хийсэн тохиолдолд шүүх хангаж болно.

4. 11 дүгээр зүйлд зааснаар үүргээ биелүүлж чадаагүй бол мөн хариуцаж байгаа объектыг худалдахаас өмнө буюу 2 дахь хэсэгт заасны дагуу шийдвэр гарснаар барьцаа өгөгч буюу аливаа сонирхогч этгээд нь объектын тухайд хангалтын дүн бүрэн төлснөөр баталгаат эрхээр хангагдсан үүргээс 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b) дэд хэсэгт заасны дагуу объект барьцаа өгөгчид түрээсээр шилжсэн нөхцөлд л 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан шүүхийн шийдвэрээр үүргээс чөлөөлөгдөж болно. Хэрэв тийм үүргийг биелүүлээгүйгээс зээлдэгч бус ямар нэгэн сонирхогч этгээд хангалтын дүнг бүрэн хэмжээгээр төлсөн бол барьцаа өгөгчийн эрх энэхүү этгээдэд шилжинэ.

5. 8 дугаар зүйлийн (1) (b) дэд хэсгийн дагуу худалдсанаар шилжих эсвэл энэ зүйлийн 1 ба 2 дахь хэсэгт зааснаар шилжих барьцаа авагчийн өмчлөх эрх буюу бусад аливаа эрх нь 29 дүгээр зүйлийн заалтын дагуу давуу эрхтэй байгаа барьцаа өгөгчийн хангагдсан баталгаат эрхийн хувьд бусад аливаа баталгаат эрхээс чөлөөтэй байна.

10 дугаар зүйл

**Болзолт худалдан авагч буюу
түрээслүүлэгчийн эрхийг хамгаалах арга**

11 дүгээр зүйлд заасан өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны тухай хэлэлцээрээр эсвэл лизингийн хэлэлцээрийн дагуу дурдсан үүргээ биелүүлж чадахгүй тохиолдолд болзолт худалдагч эвсэл дараах эрхийг хэрэгжүүлж болно:

(a) 54 дүгээр зүйлийн дагуу гэрээнд оролцогч улсаас гаргаж болох мэдэгдлийн субъект болсноор хэлэлцээрийн үйлчлэлийг зогсоох болон энэ хэлэлцээрт хамаарах аливаа объектыг эзэмших, эсвэл түүнд хяналт тогтоох;

(b) эдгээр үйлдлүүдийн алийг нь ч хэрэгжүүлэх зөвшөөрөл, чиглэл авахаар шүүхэд хандаж болно.

11 дүгээр зүйл

Үүргээ биелүүлэхгүй байх

1. Үүргээ биелүүлж чадахгүй байх нөхцөл үүсэхэд зээлдэгч ба зээлдүүлэгч нь ямар ч үед бичгээр тохиролцож болно, эс бөгөөс 8-10 дугаар зүйл ба 13 дугаар зүйлд заасан эрх болон эрхийг хамгаалах аргыг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.

2. Хэрэв зээлдэгч ба зээлдүүлэгч нь энэ асуудлыг тохиролцоогүй тохиолдолд 8-10 дугаар зүйл болон 13 дугаар зүйлийн зорилгод тодорхойлсон "үүргээ биелүүлээгүй" гэдгийг зээлдүүлэгч хэлэлцээрээр эрх олгосон болон тооцсон хэмжээнд үүргээ биелүүлээгүй гэж үзнэ.

12 дугаар зүйл

Эрхийг хамгаалах нэмэлт арга

Талуудын тохиролцсон аливаа эрхийн хамгаалалтыг оролцуулан хамаарагдах хуулиар зөвшөөрсөн аливаа нэмэлт эрхийн хамгаалалтыг 15 дугаар зүйлд заасны дагуу энэхүү бүлгийн заавал хэрэглэх нөхцөлтэй зөрчилдөхгүй байх хэмжээнд хэрэглэж болно.

13 дугаар зүйл

Эрхийг хамгаалах эцсийн шийдвэр

1. 55 дугаар зүйлийн дагуу гаргаж болох аливаа мэдэгдлийн дагуу хэлэлцэн тохиролцогч улс нь зээлдүүлэгч нь зээлдэгчийг үүргээ биелүүлээгүйн нотолгоо гаргах, эцсийн шийдвэр гарахаас өмнө түүний шаардсанаар зээлдэгч нь ямар ч шатанд өөрийн зөвшөөрлөө гаргаж болох хэмжээнд дор дурдсан хэд хэдэн төрлийн тогтоолоос буюу аль нэг хэлбэрээр шүүхээс нэн даруй хамгаалалт авах явдлыг хангана. Үүнд:

(a) Объектыг болон түүний үнэ өртгийг хамгаалах;

(b) Объектыг авах, хяналтад өгөх буюу хадгалуулахаар шилжүүлэх;

(c) объектын үйл ажиллагааг зогсоох; болон

(d) (a)-аас (c) дэд хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд Объектыг түрээслэх, объектын менежмент болон орлогыг авах

2. Өмнөх хэсэгт заасны дагуу гаргах аливаа шийдвэр гаргахдаа шүүх нь сонирхогч этгээдийг хамгаалахад шаардлагатай гэж үзсэн нөхцөлийг зээлдүүлэгчийн тухайд тогтоож болно. Үүнд:

(а) тийм хамгаалалт олгож байгаа аливаа шийдвэрийг биелүүлэхдээ энэхүү конвенц буюу протоколын дагуу зээлдэгчийн өмнө хүлээсэн ямар нэг үүргээ биелүүлээгүй буюу

(b) зээлдүүлэгч тухайн нэхэмжлэлийн эцсийн шийдвэр гаргах үндэслэлээ бүхэлд нь болон хэсэгчлэн гаргаж чадаагүй тохиолдолд.

3. 1 дэх хэсэгт заасан аливаа шийдвэр гаргахаас өмнө шүүх аливаа сонирхогч этгээдээс тэр хүсэлтээ мэдэгдлээр гаргахыг шаардаж болно.

4. Энэ зүйлийн аль ч заалт 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт үйлчлэхгүй эсвэл 1 дэх хэсэгт дурдсанаас гадна шүүхийн түр хугацааны хамгаалалтын төрлийг хэрэглэх боломжийг хязгаарлахгүй болно.

14 дүгээр зүйл

Хянан шийдвэрлэх ажиллагааны шаардлага

54 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг баримтлан энэхүү бүлэгт дурдсан эрхийг хамгаалах аливаа аргыг хэрэглэхдээ тухайн газар нутагт хэрэгжиж байгаа хянан шийдвэрлэх ажиллагааны эрх зүйн хэм хэмжээг баримтлана.

15 дугаар зүйл

Зөрүүтэй хэрэглэх

Энэхүү бүлэгт дурдсан хоёр буюу түүнээс олон талт харилцааны тухайд 8 дугаар зүйлийн 3–аас 6 дахь хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 3 ба 4 дэх хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 14 дүгээр зүйлд зааснаас бусад ямар ч үед бичгээр хэлэлцээр байгуулах замаар энэхүү бүлгийн өмнөх заалтыг биелүүлэхээс татгалзах буюу өөрчилж болно.

IV БҮЛЭГ

ОЛОН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТОГТОЛЦОО

16 дугаар зүйл

Олон улсын бүртгэл

1. Олон улсын бүртгэл нь дараах байдлаар байгуулагдана:

(а) олон улсын баталгаат эрх, хэлэлцсэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх ба бүртгэгдэх гэрээний бус баталгаа ба эрх;

(b) өмч шилжүүлэлт ба олон улсын баталгаат эрхийн хэлэлцэн тохирсон эрх шилжүүлэлт;

(c) баримталж буй эрх зүйн дагуу гэрээгээр ба хууль ёсоор нэг зээлдүүлэгчийг нөгөөгөөр солих замаар олон улсын баталгаат эрхийг авах;

(d) үндэсний баталгааны тухай мэдэгдэл;

(e) дээр дурдсан дэд хэсгүүдийн аливаа баталгаат эрхийг хамаарах харьяалал.

2. Өөр төрлийн объект, түүнд хамаарах эрхийн хувьд олон улсын өөр бүртгэлийг бий болгож болно.

3. Энэхүү бүлэг болон V бүлгийн зорилгын дагуу “бүртгэл” гэдэг нь холбогдох тохиолдолд бүртгэлийг өөрчлөх, сунгах буюу хүчингүй болгох ойлголтыг агуулна.

17 дугаар зүйл

Хяналтын байгууллага болон бүртгэгч

1. Хяналтын байгууллагыг протоколд дурдсанаар байгуулна.
2. Хяналтын байгууллага нь:
 - (a) Олон улсын бүртгэлийг үүсгэх болон үүсгэх нөхцөлөөр хангах;
 - (b) Протоколд өөрөөр заагаагүй бол Бүртгэгчийг томилох буюу чөлөөлөх;
 - (c) Бүртгэгчийг өөрчлөх тохиолдолд олон улсын бүртгэлийн тасралтгүй, үр ашигтай үйл ажиллагаанд шаардлагатай аливаа эрхийг шинэ Бүртгэгчид шилжүүлэх, эрх олгож баталгаажуулах;
 - (d) Хэлэлцэн тохиролцогч улстай зөвшилцсөний дараа Олон улсын бүртгэлийн ажилд хамаарах протоколын дагуу хэрэгжүүлэх дүрмийг боловсруулах, батлах ба хэвлэн нийтлэх;
 - (e) Олон улсын бүртгэлийн ажлын талаарх санал хүсэлтийг хяналтын байгууллагад гаргах дарааллыг зохицуулах захиргааны үйл ажиллагааны журмыг тогтоох;
 - (f) Олон улсын бүртгэлийн үйл ажиллагаа ба Бүртгэгчийг хянах;
 - (g) Бүртгэгчийн хүсэлтийн дагуу ямар хяналтын байгууллага тохирох талаар зааварчилгаа өгөх;
 - (h) Олон улсын бүртгэлийн ажиллагаа, үйлчилгээний төлбөр, хураамжийн тогтолцоонд тогтмол хяналт шинжилгээ хийж, тогтоох;
 - (i) Энэхүү конвенц болон протоколын зорилгыг биелүүлэхийн тулд бүртгэлийн үр ашигтай цахим мэдээллийн баазыг байгуулах ажиллагааг хангахад шаардлагатай бүхнийг хийж гүйцэтгэх;
 - (j) энэхүү конвенц болон протоколын дагуу өөрийн үүргийн биелэлтийн талаар хэлэлцэн тохиролцогч улсуудад илтгэх.
3. Хяналтын байгууллага нь 27 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт дурдсан хэлэлцээрийг оролцуулан түүний чиг үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай аливаа хэлэлцээрийг байгуулж болно.
4. Хяналтын байгууллага нь Олон улсын бүртгэлийн архив болон мэдээллийн санд хамаарах бүх өмчлөх эрхийг эдэлнэ.
5. Бүртгэгч нь энэхүү конвенц, протокол ба дүрэмд нийцүүлэн тогтоосон Олон улсын бүртгэлийн үр ашигтай үйл ажиллагааг хангах болон чиг үүргийг биелүүлнэ.

V БҮЛЭГ

БҮРТГЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ БУСАД АСУУДАЛ

18 дугаар зүйл

Бүртгэлийн шаардлага

1. Объектыг тогтоох шалгуур үзүүлэлтийг багтаасан үндсэн шаардлагыг Протокол ба дүрэмд тодорхойлж өгнө. Үүнд:
 - (a) бүртгэлийг үр дүнтэй гүйцэтгэх (20 дугаар зүйлийн дагуу зөвшөөрөл шаардах аливаа этгээдээс зөвшөөрлийг цахим хэлбэрээр урьдчилан дамжуулах тухай заалтыг багтаасан);
 - (b) хайлт хийх болон хайлтын гэрчилгээ олгох болон түүний зорилго;
 - (c) Бүртгэлд хамаарах мэдээлэл, баримт бичгээс бусад Олон улсын бүртгэлийн баримт бичиг, мэдээллийн нууцыг хадгалах.

2. Бүртгэгч нь 20 дугаар зүйлийн дагуу бүртгэх баримтат зөвшөөрөл өгсөн эсэх, энэ нь хүчин төгөлдөр эсэх талаар заавал тайлбарлах шаардлагагүй болно.

3. Баталгаат эрх нь хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрхийн адил бүртгэгдсэн тохиолдолд, бүртгэлийн явцад гаргасан мэдээлэл нь олон улсын баталгаат эрхийг бүртгэхэд хангалттай, ямар ч нэмэлт бүртгэл шаардахгүй нөхцөлд олон улсын баталгаат эрх болно.

4. Бүртгэгч нь бүртгэлийн мэдээллийг Олон улсын бүртгэлийн санд оруулах болон мэдээллийг орсон он дарааллаар нь хайхад боломжтой, товъёогт хүлээн авсан огноо тэмдэглэлийг хийх талаар арга хэмжээ авна.

5. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь бүртгэлд зайлшгүй шаардлагатай мэдээллийг Олон улсын бүртгэлд дамжуулах буюу дамжуулж болох өөрийн газар нутаг дээр байгаа байгууллага буюу байгууллага маягийн цэгийг болон мэдээллийг оруулах цэгийг томилж болохыг протоколд оруулж болно. Биелүүлэх ёстой үндсэн шаардлага байгаа гэж үзвэл ийнхүү томилж байгаа хэлэлцэн тохиролцогч улс нь шаардлагаа тодорхойлон гаргаж болно.

19 дүгээр зүйл

Хүчин төгөлдөр болох болон бүртгэлийн хугацаа

1. Бүртгэл нь зөвхөн 20 дугаар зүйлийн дагуу хийгдсэн тохиолдолд хүчин төгөлдөр байна.

2. Бүртгэл нь хүчин төгөлдөр байгаа тохиолдолд, шаардлагатай мэдээллийг хайлт хийхэд боломжтой байдлаар Олон улсын бүртгэлийн санд оруулсны дараа бүрэн гүйцэт бүртгэл болно.

3. Өмнөх заалтын дагуу Бүртгэл нь дараах үеэс хайлт хийхэд боломжтой болно.
Үүнд:

- (a) Олон улсын бүртгэл нь тогтоосон журмын дагуу албан ёсны товъёогийн бүртгэлийн сангийн дугаар олгосон;
- (b) Албан ёсны товъёогийн бүртгэлийн дугаарыг оролцуулсан бүртгэлийн мэдээлэл нь удаан хугацаагаар хадгалах хэлбэрээр өгсөн болон Олон улсын бүртгэлээс авч болохуйц болсон;

4. Хэрэв баталгаат эрх нь эхнээсээ хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх шиг бүртгэгдвэл олон улсын баталгаат эрх болдог бол, олон улсын баталгаат эрх нь хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх бүртгэгдсэн үеэс 7 дугаар зүйлд зааснаар сүүлчийн бүртгэл нь олон улсын баталгаат эрх бий болохоос өмнө хүчин төгөлдөр байсан тохиолдолд бүртгэгдсэнд тооцно.

5. Өмнөх заалт нь олон улсын баталгаат эрхийн хэлэлцэн тогтсон эрхийн бүртгэлийн шаардлагатай өөрчлөлт хэрэглэгдэнэ.

6. Бүртгэл нь Протоколд тогтоосон шалгуурын дагуу Олон улсын бүртгэлийн санд хайлт хийх боломжтой байх ёстой.

20 дугаар зүйл

Бүртгүүлэх зөвшөөрөл

1. Олон улсын баталгаат эрх, хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх, эрх шилжүүлэлт буюу хэлэлцэн тогтсон эрх шилжүүлэлтийг бүртгүүлж болох бөгөөд аль нэг

талын бичгээр илэрхийлсэн зөвшөөрлөөр хүсэлт гаргасан аливаа бүртгэлийг хугацаа дуусахаас нь өмнө сунгах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

2. Олон улсын өөр баталгаат эрхэд захирагдах олон улсын баталгаат эрхийг захирагдаж байгаа баталгаат эрх бүхий этгээд буюу тийм этгээдийн бичгээр гаргасан зөвшөөрлөөр аль ч үед бүртгэж болно.

3. Бүртгэлийг хийлгэсэн тал нь буюу түүний бичгээр гаргасан зөвшөөрлөөр хүчингүй болгож болно.

4. Хуулиар буюу гэрээгээр нэг зээлдүүлэгчийг нөгөөгөөр солих замаар авсан Олон улсын баталгаат эрхийг тийм баталгаат эрхийг шилжүүлэн авч байгаа этгээд бүртгүүлж болно.

5. Бүртгэгдэх гэрээний бус эрх буюу баталгаат эрхийг тэднийг эзэмшигч бүртгүүлж болно.

6. Үндэсний баталгааны тухай мэдэгдлийг түүнийг эзэмшигч бүртгүүлж болно.

21 дүгээр зүйл

Бүртгэлийн хүчинтэй хугацаа

Олон улсын баталгаат эрхийн бүртгэл нь түүнийг өөрчлөх эсвэл бүртгэлд заасан хугацаа хүртэл хүчинтэй байна.

22 дугаар зүйл

Хайлт хийх

1. Протокол болон дүрэмд заасны дагуу ямар ч этгээд цахим хэрэгслийн тусламжтайгаар Олон улсын бүртгэлд байгаа баталгаат эрх ба хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх бүртгэгдсэн тухай мэдээллийг авах болон хайлт хийх хүсэлт гаргаж болно.

2. Протокол болон дүрэмд заасны дагуу Бүртгэгч нь холбогдох хүсэлтийг аваад, аливаа объектод хамаарах бүртгэлд цахим хэрэгслээр хайлт хийх гэрчилгээ олгоно. Үүнд:

(a) объектын талаарх бүртгэгдсэн бүх мэдээллийг багтаасан, тухайн мэдээллийг бүртгэсэн огноо болон цагийг тэмдэглэсэн;

(b) Олон улсын бүртгэлд тухайн мэдээлэл ороогүй болохыг тэмдэглэсэн.

3. Өмнөх заалтын дагуу олгосон хайлтын гэрчилгээ дээр тухайн бүртгэлд нэрлэсэн зээлдүүлэгч нь объектод хамаарах олон улсын баталгаат эрхийг авсан буюу авахаар тогтсон эсэхийг тэмдэглэх боловч бүртгэгдсэн олон улсын баталгаат эрх буюу хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх болох эсэхийг холбогдох бүртгэлийн мэдээллээс тогтоож болох байсан ч тэмдэглэхгүй болно.

23 дугаар зүйл

Мэдэгдлийн жагсаалт болон мэдэгдсэн тохиролцооны бус эрх буюу баталгаат эрх

Бүртгэгч нь 39 болон 40 дүгээр зүйл заалтын дагуу хэлэлцэн тохиролцогч улсаас бүртгэгчид хүргүүлсэн мэдэгдэл, мэдэгдлийг буцаасан болон гэрээний бус эрхийн ангилал буюу баталгаат эрх болон тухайн мэдэгдэл буюу мэдэгдлийг буцаасан огноог Эх хадгалагч дээр хадгална. Тэрхүү жагсаалт нь протокол болон дүрмийн дагуу аливаа хүсэлт гаргасан этгээдэд олгогдохоор болон мэдэгдэл гаргасан улсын нэрээр хайлт хийхэд боломжтой байхаар бүртгэгдэнэ.

24 дүгээр зүйл

Гэрчилгээний нотлох шинж чанар

Дүрэмд дурдсан хэлбэрээр гаргасан Олон улсын бүртгэлээс гэрчилж олгосон баримт бичиг нь анхны баталгаа болно. Үүнд:

- (а) гэрчилж олгосон баримт;
- (б) түүнд дурдсан бүртгэлийн огноо ба хугацааг багтаасан мэдээлэл.

25 дугаар зүйл

Бүртгэлээс чөлөөлөх

1. Бүртгэгдсэн хамгаалагдсан баталгаат эрхээр хангагдсан үүрэг буюу бүртгэгдсэн гэрээний бус эрх, баталгаат эрхийн хүрээнд бий болсон үүргийг биелүүлэхгүй болох тохиолдолд, өмчлөх эрхийг шилжүүлснээр, бүртгэгдсэн өмчлөх эрхийг хадгалсан урьдчилсан худалдааны тухай хэлэлцээр хэрэгжсэн нөхцөлд, тийм баталгаат эрх бүхий этгээд нь бүртгүүлэх үед тэмдэглүүлсэн хаягаар эсвэл зээлдэгчийн бичгээр үйлдэж хүргүүлсэн шаардлага гаргаснаар бүртгэлээс чөлөөлөх ажлыг хойшлуулшгүйгээр хэрэгжүүлнэ.

2. Хэлэлцэн тогтсон олон улсын баталгаат эрх буюу хэлэлцэн тогтсон эрх шилжүүлэлт бүртгэгдсэн бол, хүлээн авах зээлдүүлэгч эсвэл эрх залгамжлагч нь үнийг төлсөн эсвэл үнийг бүрэн төлөхөөр үүрэг хүлээж авахаасаа өмнө бүртгүүлэх үед тэмдэглүүлсэн хаягаар хүргүүлсэн эсвэл хүлээн авсан тохиолдолд хүлээн авах зээлдэгчийн бичгээр үйлдэж хүргүүлсэн шаардлага гаргаснаар бүртгэлээс чөлөөлөх ажлыг хойшлуулшгүйгээр хэрэгжүүлнэ.

3. Үндэсний бүртгэлийн тухай бүртгэгдсэн мэдэгдэлд тусгайлан заасан үндэсний баталгаат эрхээр хангагдсан үүргийг биелүүлэхгүй болох тохиолдолд, тийм баталгаат эрх бүхий этгээд нь бүртгүүлэх үед тэмдэглүүлсэн хаягаар хүргүүлсэн эсвэл хүлээн авсан тохиолдолд зээлдэгчийн бичгээр гарган хүргүүлсэн шаардлага гаргасны дараа бүртгэлээс чөлөөлөх ажлыг хойшлуулшгүйгээр хэрэгжүүлнэ.

4. Бүртгэл алдаатай буюу буруу хийгдсэн тохиолдолд, бүртгэл хийлгэсэн этгээд нь бүртгүүлэх үед тэмдэглүүлсэн хаягаар зээлдэгчийн бичгээр гарган хүргүүлсэн шаардлага гаргасны дараа бүртгэлээс чөлөөлөх эсвэл бүртгэлд нэмэлт өөрчлөлт оруулах ажлыг хойшлуулшгүйгээр хэрэгжүүлнэ.

26 дугаар зүйл

Олон улсын бүртгэлд нэвтрэх

Энэ бүлэгт дурдсан журмыг баримтлаагүйгээс бусад ямар ч тохиолдолд Олон улсын бүртгэлд хандах, хайлт хийх эрхийг хязгаарлахгүй.

VI БҮЛЭГ

**ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН БҮРТГЭГЧИЙН
ДАРХАН ЭРХ БА ХАЛДАШГҮЙ БАЙДАЛ**

27 дугаар зүйл

Хуулийн этгээд, халдашгүй байдал

1. Өмнө нь олон улсын шинжтэй эрхгүй байсан хяналтын байгууллага нь олон улсын хуулийн этгээд байна.

2. Хяналтын байгууллага ба түүний албан тушаалтан, ажилтан нь протоколд тодорхойлсон шүүхийн буюу захиргааны хэргийн ажиллагаанаас хамгаалсан дархан эрхтэй байна.

3. (а) Хяналтын байгууллага нь зохицуулагч улстай нь байгуулсан хэлэлцээрийн дагуу татвараас чөлөөлөгдөх болон тийм бусад халдашгүй эрхтэй байж болно.

(b) Энэ хэсгийн зорилгоор “хүлээн авагч улс” гэж Хяналтын байгууллага оршин байгаа улсыг ойлгоно.

4. Олон улсын бүртгэлийн эд хөрөнгө, баримт бичиг, мэдээллийн сан болон архив нь халдашгүй байх бөгөөд эд хөрөнгө битүүмжлэх эсвэл шүүхийн буюу захиргааны хэргийн бусад ажиллагаанаас хамгаалагдсан байна.

5. 28 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг буюу 44 дугаар зүйлийн хүрээнд Бүртгэгчийн эсрэг чиглэсэн аливаа нэхэмжлэлийн зорилгоор нэхэмжлэгч нь нэхэмжлэлийн хэргийг мөрдөхөд шаардлагатай баримт бичиг болон мэдээлэл авах эрхтэй байна.

6. Хяналтын байгууллага нь 4 дэх хэсгийн дагуу олгосон халдашгүй байдал болон дархан эрхээсээ татгалзаж болно.

VII БҮЛЭГ БҮРТГЭГЧИЙН ХАРИУЦЛАГА

28 дугаар зүйл

Хариуцлага болон санхүүгийн баталгаа

1. Бүртгэгч, эсвэл түүний албан тушаалтан, ажилтны буруутай үйлдэл буюу эс үйлдлээс болсон зайлшгүй буюу давагдашгүй шинж чанартай хүчин зүйлээс бусад байдлаар цахим бүртгэлийн төлөвлөлт, ашиглалтын салбарт өнөөгийн хэрэглэж байгаа сайн тоног төхөөрөмж, системийг хамгаалах болон сүлжээний зохион байгуулалттай холбоотой практик ажиллагааны тусламжтайгаар зайлуулах боломжгүй байснаас бий болсон олон улсын бүртгэлийн системийн гэмтэлтэй холбоотой хохирлыг Бүртгэгч нөхөн төлөх хариуцлага хүлээнэ.

2. Бүртгэгч хүлээн авсан буюу Бүртгэгчээр дамжуулсан хэлбэрээрээ байгаа мэдээлэл нь бодит алдаатай бол өмнөх хэсгийн дагуу Бүртгэгч хариуцлага хүлээхгүй бөгөөд мөн Бүртгэгч болон түүний албан тушаалтан, ажилтан нь Олон улсын бүртгэлд хүлээн авахаас өмнөх үйлдэл буюу нөхцөл байдлын төлөө хариуцлага хүлээхгүй болно.

3. 1 дэх хэсэгт заасан нөхөн олговрыг ямар этгээд хохирол учруулсан, тийм хохирол учруулсан буюу учруулахад нөлөөлсөн хэмжээгээр нь багасгаж болно.

4. Бүртгэгч нь энэ зүйлд дурдсан хариуцлагыг хүлээх даатгалын буюу санхүүгийн баталгааг протоколын дагуу хяналтын байгууллагаас тогтоосон хэмжээнд хангана.

VIII БҮЛЭГ ОЛОН УЛСЫН БАТАЛГААТ ЭРХИЙН ГУРАВДАГЧ ЭТГЭЭДИЙН ҮР ДАГАВАР

29 дүгээр зүйл

Өрсөлдөөнт баталгаат эрхийн давуу эрх

1. Бүртгэгдсэн баталгаат эрх нь дараа нь бүртгэгдсэн бусад баталгаат эрх, мөн бүртгэгдээгүй аливаа баталгаат эрхээс давуу эрхтэй байна.

2. Өмнөх заалтын дагуу эхэлж бүртгэгдсэн баталгаат эрхийн давуу эрх нь дараах байдлаар хэрэглэгдэнэ. Үүнд:

(a) хэрэв өөр баталгаат эрх байгаа нь бодит байдалд тодорхой үед бүртгэгдсэн буюу бий болсон бол эхэлж бүртгэгдсэн баталгаат эрх нь ижил тэнцүү;

(b) эхэлж бүртгэгдсэн гэдэг нь илэрхий байгаа, баталгаат эрх эзэмшигчид төлсөн урьдчилгааны хувьд мөн ижил тэнцүү.

3. Объектыг худалдан авагч нь объектыг эзэмших дараах эрх үүрэгтэй. Үүнд:

(a) эдгээр баталгаат эрхийг эзэмших үед бүртгэгдсэн аливаа баталгаат эрхэд захирагдах;

(b) хэрэв бодит байдалд тийм баталгаат эрх байгаа боловч бүртгэгдээгүй баталгаат эрхээс чөлөөтэй байна.

4. Болзолт худалдан авагч буюу түрээслэгч нь энэ объектын тухайд дараах давуу эрх буюу баталгаат эрх үүрэгтэй байна. Үүнд:

(a) болзолт худалдагч буюу түрээслүүлэгч үүргээ гүйцэтгэхээр бүртгүүлсэн олон улсын баталгаат эрхийг бүртгүүлэхээс өмнө бүртгүүлсэн аливаа баталгаат эрхэд захирагдах;

(b) хэрэв бодит байдалд тийм баталгаат эрх байгаа нь тодорхой бол бүртгэгдээгүй баталгаат эрхээс чөлөөтэй байна.

5. Энэ зүйлийн дагуу тогтоосон өрсөлдөөнт баталгаат эрх буюу эрхийн дараалал нь тухайн баталгаат эрхийг эзэмшигч хоорондын хэлэлцээрээр өөрчлөгдөж болох боловч тухайн захирагдах эрх залгамжлал тэрхүү гэрээтэй холбоотойгоор бүртгэгдсэнээс бусад нөхцөлд захирагдах эрхийн эрх залгамжлагч нь баталгаат эрхээ захируулах гэрээний үүргээс чөлөөлөгдөнө.

6. Энэхүү зүйлийн заалтын дагуу объектод олгосон баталгаат эрхийн аливаа давуу эрх нь нөхөн төлбөрт мөн ижил хамаарна.

7. Энэхүү конвенц нь:

(a) объектоос бусад бүрэлдэхүүн хэсэгт, тийм бүрэлдэхүүн хэсгийг объектод суурилуулахаас өмнө эзэмшиж байсан эзэмшигчийн эрхэд, хэрэв тухайн эрх нь баримталж байгаа хуулийн дагуу суурилуулснаас хойш ч мөн үргэлжилж байгаа бол нөлөөлөхгүй;

(b) Хамаарагдах хуулийн дагуу эрх үүсэж объектод өмнө нь суурилуулсан объектын бус эд бүрэлдэхүүн хэсэгт эрх үүсэхийг хориглохгүй.

30 дугаар зүйл

Төлбөрийн чадваргүйн үр дагавар

1. Хэрэв төлбөрийн чадваргүй ажиллагаа үүсэхээс өмнө тухайн баталгаат эрх нь энэхүү конвенцын дагуу бүртгэгдсэн бол төлбөрийн чадваргүй ажиллагаа үүсгэх үед зээлдэгчид хамаарах олон улсын баталгаат эрх нь хүчин төгөлдөр байна.

2. Хэрэв баталгаат эрх нь мөрдөгдөж байгаа хуулийн дагуу хүчин төгөлдөр бол энэ зүйлийн ямар ч заалт төлбөрийн чадваргүй ажиллагааны үеэрх хүчин төгөлдөр олон улсын баталгаат эрхийн үйлчлэлд нөлөөлөхгүй.

3. Энэ зүйлийн ямар ч заалт дараах заалтуудад нөлөөлөхгүй:

(a) зээлдүүлэгчийг хууран мэхлэх зорилгоор хуурамч гүйлгээ хийх эсвэл давуу

эрх болгож гүйлгээ хийхээс зайлсхийхтэй холбоотой төлбөрийн чадваргүй ажиллагааг хэрэгжүүлэх холбогдох хуулийн дүрэм, журам; эсвэл

(b) төлбөрийн чадваргүй ажиллагааг зохион байгуулагчийн удирдлага буюу хяналтан дор байгаа өмчийн эрхийг албадан хэрэгжүүлэхтэй холбоотой аливаа үйл ажиллагааны дүрэм журам.

IX БҮЛЭГ ОБЪЕКТТОЙ ХОЛБООТОЙ ЭРХ ШИЛЖҮҮЛЭЛТ БОЛОН ОЛОН УЛСЫН БАТАЛГААТ ЭРХ; СУБРОГАЦИ

31 дүгээр зүйл

Эрх шилжүүлэлтийн үр дагавар

1. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол 32 дугаар зүйлийн дагуу объектоор холбоотой эрхийг шилжүүлэхэд эрх залгамжлагчид дараах эрхийг шилжүүлж авна:

(a) олон улсын холбогдох баталгаат эрх;

(b) энэхүү Конвенцод заасан шилжүүлэгчийн бүх баталгаат эрх болон давуу эрх мөн шилжинэ.

2. Энэхүү конвенцын ямар ч заалт эрх шилжүүлэгчийн объектоор холбоотой эрхийг хэсэгчлэн шилжүүлэхийг хориглоогүй. Тийм хэсэгчлэн шилжүүлэх тохиолдолд эрх шилжүүлэгч болон эрх залгамжлагч нь өмнөх хэсгийн заалтын дагуу олон улсын баталгаат эрхтэй холбоотой тус тусын эрхийн тухайд зээлдэгчид түүний зөвшөөрөлгүйгээр сөрөг үр дагавар үүсгэхгүйгээр хэлэлцэн тохирч болно.

3. 4 дэх хэсгийн заалтын дагуу, баримтлах хууль нь зээлдэгч нь эрх залгамжлагчийн эсрэг хэрэглэж болох хамгаалах арга хэмжээ болон эрхийн шаардлагыг тодорхойлно.

4. Зээлдэгч нь ямар ч үед өмнөх хэсэгт дурдсан, эрх залгамжлагчийн зүгээс залилан мэхлэх үйлдлээр бий болгосон хамгаалах арга хэмжээнээс бусад, хамгаалах арга хэмжээ болон эрхийн шаардлагаас бичгээр гаргаснаар бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн татгалзаж болно.

5. Баталгаа гаргах замаар эрх шилжүүлэх тохиолдолд, эрх шилжүүлэлтээр хангагдсан үүрэг нь эрх шилжүүлэлтээр хангагдсан үүрэг гүйцэтгэх үеийн эрх шилжүүлэлттэй холбоотой эрхийн хэмжээнд эрх шилжүүлэн авагчид үлдэнэ.

32 дугаар зүйл

Эрх шилжүүлэлтийн албан ёсны шаардлага

1. Объектоор холбоотой эрх шилжүүлэлт нь олон улсын баталгаат эрхийн дагуу зөвхөн дараах тохиолдолд шилжигдэнэ. Үүнд:

(a) бичгээр үйлдсэн;

(b) объектоор холбоотой гэрээний эрх бий болох үндэслэлийг тогтоох боломж бүхий;

(c) Баталгаа гаргах замаар эрх шилжүүлэх тохиолдолд, эрх шилжүүлэх тохиолдолд үүргийн гүйцэтгэлийг хангах арга нь протоколын дагуу эрх шилжүүлэлтээр баталгаажсан үүргийг тодорхойлох боловч баталгааны хамгийн их хэмжээ буюу хэмжээг заагаагүй.

2. Үүргийн гүйцэтгэлийг хангах тухай хэлэлцээрийн үндсэн дээр бий болсон буюу түүнд дурдсан олон улсын баталгаат эрхийн шилжүүлэлт нь объектоор холбоотой эрхийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн шилжүүлэгдээгүй бол хүчин төгөлдөр бус байна.

3. Энэхүү конвенц нь холбогдох олон улсын баталгаат эрхийг шилжүүлэхэд хүчин төгөлдөр бус бол объектоор холбоотой эрх шилжүүлэлтэнд хэрэглэгдэхгүй.

33 дугаар зүйл

Эрх залгамжлагчийн өмнө хүлээх зээлдэгчийн үүрэг

1. 31 болон 32 дугаар зүйлийн дагуу олон улсын баталгаат эрх болон объекттой холбоотой эрх шилжиж байгаа хэмжээгээр тийм эрх болон баталгаат эрхийг эдлэх тал болох зээлдэгч нь зөвхөн дор дурдсан тохиолдолд эрх залгамжлагчийн өмнө төлбөр төлөх болон бусад байдлаар үүргээ биелүүлэх ёстой. Үүнд:

(a) зээлдэгч нь эрх шилжүүлэгчийн эрх шилжүүлэлтийн талаар буюу түүний эрх мэдлийн талаар бичгээр мэдэгдэх;

(b) мэдэгдэл нь объекттой холбоотой эрхийг тогтооно.

2. Төлбөр, эсвэл бусад хэлбэрийн үүргийн гүйцэтгэлээр зээлдэгчийг хариуцлагаас чөлөөлөх бусад аливаа үндэслэлээс шалтгаалахгүйгээр тийм төлбөр буюу үүргийн гүйцэтгэлийг өмнөх хэсгийн дагуу гүйцэтгэсэн бол тухайн зорилгын хувьд хүчин төгөлдөр байна.

3. Энэ зүйлд заасан өрсөлдөөнт эрх шилжүүлэх давуу эрхэд юу ч нөлөөлөхгүй.

34 дүгээр зүйл

Эрх шилжүүлэх гэрээний үүргээ биелүүлээгүй үед баталгаажуулах замаар эрхийг хамгаалах арга

Объекттой холбоотой эрх болон холбогдох олон улсын баталгаат эрх шилжүүлэлтийн үүргийн биелэлтийг хангах замаар эрх шилжүүлэгч нь үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд, 8, 9 болон 11-ээс 14 дүгээр зүйл нь эрх шилжүүлэгч болон залгамжлагчийн хоорондын харилцаанд (объекттой холбоотой эрхэд эдгээр нь материаллаг бус өмчид ашиглах болтол хэрэглэгдэнэ) дор дурдсанаар иш татан хэрэглэгдэнэ. Үүнд:

(a) хангагдсан үүрэгт болон хамгаалагдсан баталгаат эрх нь объекттой холбоотой эрх шилжүүлэлтээр баталгаажсан үүргээс болон олон улсын баталгаат эрхэд хамаарах, хангагдсан баталгаат эрхийн тийм эрх шилжүүлэлтийн үр дүнд бий болсон бол;

(b) барьцаа авагчид буюу зээлдүүлэгчид, барьцаа өгөгчид буюу зээлдэгчид эрх шилжүүлэгч буюу эрх залгамжлагчаас иш татсан бол;

(c) олон улсын баталгаа эзэмшигчид нь эрх залгамжлагчаас иш татсан бол;

(d) объектод объекттой холбоотой эрхэд буулт хийх болон холбогдох олон улсын баталгаат эрхээс иш татсан.

35 дугаар зүйл

Өрсөлдөөнт эрх шилжүүлэлтийн дараалал

1. Объекттой холбоотой өрсөлдөөнт эрх шилжүүлэлт байгаа тохиолдолд тийм эрх шилжүүлэлт нь олон улсын баталгаат эрхийг хамаарч, бүртгэгдсэн бол 29 дүгээр зүйлийн заалтыг хэрэглэх болон баталгаат эрхээс иш татсан нь объектын эрхтэй холбоотой эрх шилжүүлэлтийн заалт болдогтой адил бүртгэгдсэн буюу бүртгэгдээгүй баталгаат эрх нь бүртгэгдсэн буюу бүртгэгдээгүй эрх шилжүүлэлтийг иш татсан бол.

2. 30 дугаар зүйл нь объекттой холбоотой эрх шилжүүлэлт ба, олон улсын баталгаат эрхийн адил холбогдох олон улсын баталгаат эрх болон объекттой холбоотой эрхэд хэрэглэгдэнэ.

36 дугаар зүйл

**Объекттой холбоотой эрхэд хамаарах
эрх залгамжлагчийн давуу эрх**

1. Эрх шилжүүлэлт нь бүртгэгдсэн, олон улсын баталгаат эрхэд хамаарах болон объекттой холбоотой эрх бүхий эрх залгамжлагч нь 35 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар бусад эрх залгамжлагчдын өмнө зөвхөн дараах давуу эрхийг эдэлнэ. Үүнд:

(a) хэрэв объекттой холбоотой эрх бий болохтой холбоотой гэрээ нь объектоор хангагдсан буюу түүнтэй холбоотой болохыг тэмдэглэсэн бол;

(b) объекттой холбоотой эрхийн хэмжээгээр объектод хамаарч байгаа бол.

2. Өмнөх хэсгийн (b) дэд хэсгийн зорилгоор объекттой холбоотой эрх нь объектод төлбөрийг хүлээн авах буюу бусад үүргийн гүйцэтгэлийг хангах дор дурдсан хэмжээгээр хамаарна. Үүнд:

(a) Объектыг худалдан авахын тулд хэрэглэсэн болон олгосон урьдчилгааны хэмжээгээр;

(b) өөр объектыг худалдан авахын тулд хэрэглэсэн болон олгосон урьдчилгааны хэмжээ нь олон улсын өөр баталгаат эрхтэй эрх шилжүүлэгчийн хувьд, хэрэв эрх шилжүүлэгч нь энэ баталгаат эрхийг эрх залгамжлагчид шилжүүлсэн ба эрх шилжүүлэлт нь бүртгэгдсэн бол;

(c) объектод төлж болох үнэ;

(d) объекттой холбоотой төлбөл зохих түрээсийн төлбөр;

(e) өмнөх аливаа хэсэгт дурдсан хэлцлээс бий болсон бусад үүрэг.

3. Бусад бүх тохилдолд объекттой холбоотой эрхэд хамаарах өрсөлдөөнт эрх шилжүүлэлтийн давуу эрх нь баримталж байгаа хуулиар тодорхойлогдоно.

37 дугаар зүйл

Эрх шилжүүлэгчийн төлбөрийн чадваргүйн үр дагавар

30 дугаар зүйлийн заалтууд нь зээлдэгч эрх шилжүүлэгч иш татагдсан тохиолдолд эрх шилжүүлэгчид хамаарах төлбөрийн чадваргүй ажиллагаанд хэрэглэгдэнэ.

38 дугаар зүйл

Суброгац

1. 2 дахь хэсгийн заалтын дагуу худалдан авах объекттой холбоотой эрх болон холбогдох олон улсын баталгаат эрхийг хүчин төгөлдөр гэрээгээр, баримталж байгаа хуулийн дагуу нэг зээлдүүлэгчийг нөгөөгөөр солих замаар хэрэгжүүлэхэд энэхүү конвенцын ямар ч заалт нөлөөлөхгүй.

2. Өмнөх хэсэгт дурдсан аливаа баталгаат эрх хоорондын давуу эрх болон өрсөлдөөнт баталгаат эрх нь тухайн эрхийг эзэмшигчийн бичгээр гаргасан зөвшөөрлөөр өөрчлөгдөж болох боловч эрх шилжүүлэлтийн үед хэлэлцээрт хамаарах холбогдох харьяаллыг бүртгээгүй бол эрх залгамжлагчийн захирагдах баталгаат эрхийн үүргийн гүйцэтгэл нь энэхүү баталгаат эрхийн харьяаллын тухай хэлэлцээртэй холбоогүй болно.

Х БҮЛЭГ
ХЭЛЭЛЦЭН ТОХИРОЛЦОГЧ УЛСЫН МЭДЭГДЭЛТЭЙ
ХОЛБООТОЙ ЭРХ БОЛОН БАТАЛГААТ ЭРХ

39 дүгээр зүйл
Бүртгэгдээгүй давуу эрх

1. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь ямар ч үед протоколын эх хадгалагчид ерөнхий болон тусгайлсан байдлаар мэдэгдэл гаргаж болно. Үүнд:

(а) гэрээний бус эрх болон баталгаат эрхийн ангилал (40 дүгээр зүйлд хэрэглэх ямар нэгэн эрх, баталгаат эрхээс бусад) нь энэ улсын хуулийн дагуу объектын ямар нэгэн баталгаат эрхийн хувьд олон улсын бүртгэгдсэн баталгаат эрх бүхий этгээдийн эрхтэй адил тэнцүү, болон олон улсын бүртгэгдсэн баталгаат эрхээс энэ баталгаат эрх нь төлбөрийн чадваргүй ажиллагаатай холбоотой эсэхээс үл хамааран илүү давуу эрхтэй байна.

(b) энэхүү конвенцод улсын болон улсын байгууллага, Засгийн газар хоорондын байгууллага буюу нийтийн үйлчилгээний бусад хувийн нийлүүлэгчид нь тухайн улсын хуулийн дагуу объектыг битүүмжлэх буюу саатуулах төлбөрийг төлөх, тухайн объект болон бусад объектод хамаарах үйлчилгээ үзүүлэх тийм байгууллага, ханган нийлүүлэгчдийн эрхэд нөлөөлөхгүй.

2. Өмнөх хэсгийн дагуу гаргасан мэдэгдэл нь тийм мэдэгдлийг хадгалуулахаар өгсний дараах үеэс тухайн зүйлийн заалтад үйлчилж болно.

3. Гэрээний бус эрх буюу баталгаат эрх нь олон улсын баталгаат эрхийн хувьд тийм олон улсын баталгаат эрхийг бүртгүүлэхээс өмнө хадгалуулахаар өгсөн тохиолдолд зөвхөн мэдэгдэлд дурдсан ангилалд үйлчилнэ.

4. Өмнөх хэсэгт заасан боловч, хэлэлцэн тохиролцогч улс нь протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орохдоо мэдэгдэлд хамаарах, 1 дэх хэсгийн (а) дэд хэсэгт заасан аль нэг ангиллын баталгаат эрх буюу эрх нь тийм соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орохоос өмнө бүртгэгдсэн олон улсын баталгаат эрхээс давуу эрхтэй байна.

40 дүгээр зүйл
Тохиролцоогүй бүртгэгдэх эрх
буюу баталгаат эрх

Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь ямар ч үед протоколын эх хадгалагчид энэхүү конвенцын дагуу аливаа ангиллын объектын бүртгэгдэж болох гэрээний бус эрх буюу эрхийн жагсаалтыг гаргах ба хэрэв тийм эрх буюу гэрээний бус эрх нь олон улсын баталгаат эрхийг төлөөлж, үүнээс хойш эдгээр эрх буюу баталгаат эрхийг олон улсын баталгаат эрх гэж үзэх ёстой. Шаардлагатай тохиолдолд тийм мэдэгдэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

ХІ БҮЛЭГ
ХУДАЛДАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ЭНЭХҮҮ
КОНВЕНЦЫГ ХЭРЭГЛЭХ

41 дүгээр зүйл
Худалдаа болон хэлэлцэн тогтсон худалдаа

Энэхүү конвенц нь протоколд дурдсаны адил түүнд оруулж болох аливаа засвар, өөрчлөлтийн хамт худалдаа болон хэлэлцэн тогтсон худалдаанд хэрэглэгдэнэ.

ХИИ БҮЛЭГ ХУУЛИЙН ХАРЬЯАЛАЛ

42 дугаар зүйл Шүүхийг сонгох

1. 43 болон 44 дүгээр зүйл заалтын дагуу, хэлцэл хийгч талын сонгосон хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын шүүх нь энэхүү конвенцын дагуу гаргах аливаа нэхэмжлэлийн хувьд сонгосон шүүх талуудтай буюу хэлцэлтэй ямар нэгэн холбоотой эсэхээс үл хамааран хуулийн харьяаллыг авна. Хэрэв талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол тийм эрх зүйн харьяалал нь онцгой эрхтэй байна.

2. Аливаа тийм тохиролцоо нь бичгээр үйлдэгдэх буюу сонгосон эрх зүйн албан ёсны шаардлагын дагуу бусад хэлбэрээр хийгдсэн байна.

43 дугаар зүйл 13 дугаар зүйлийн дагуух хуулийн харьяалал

1. Талуудын сонгосон хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг улсын шүүх болон объект оршин байгаа газар нутагт хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүх нь 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a), (b), (c) дэд хэсэг болон 13 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт зааснаар энэ объектын тухайд олгосон хуулийн харьяалалтай байна.

2. 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (d) дэд хэсэг болон 4 дэх хэсэгт зааснаар олгосон хуулийн харьяалал нь дараах байдлаар хэрэгжинэ. Үүнд:

(a) талуудын сонгосон шүүхээр;
(b) зээлдэгчийн оршин байгаа хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүхээр, ингэхдээ заасан нөхцөлөөр үүнийг зөвхөн тухайн хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэр дээр хүчин төгөлдөр байна.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч өөр улсын шүүх буюу арбитраас 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан нэхэмжлэлийн эцсийн шийдвэр гарсан ч шүүх нь өмнөх хэсэгт заасны дагуу хуулийн харьяалалтай байна.

44 дүгээр зүйл Бүртгэгчийн эсрэг тогтоол гаргах хуулийн харьяалал

1. Бүртгэгчийн захиргааны төв оршин байгаа улсын шүүх нь Бүртгэгчийн эсрэг хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр тогтоох буюу шүүхийн тогтоол гаргах онцгой эрх мэдэлтэй байна.

2. Хэрэв ямар нэгэн этгээд 25 дугаар зүйлийн дагуу гаргасан шаардлагыг биелүүлээгүй, энэ этгээд нь оршин тогтнохоо больсон буюу бүртгэлийг хүчингүй болгох шаардлагаар түүний эсрэг шүүхийн тогтоол гаргах эрхийг хангах зорилгоор олох боломжгүй болсон болон өмнөх хэсэгт заасан шүүх нь зээлдэгч буюу зээлдэгч болох этгээдийн өргөдлөөр бүртгэлийг хүчингүй болгох тогтоолыг Бүртгэгчид хандан гаргана.

3. Хэрэв ямар нэгэн этгээд энэхүү конвенцын дагуу эрх хэмжээтэй болсон шүүхийн захирамжийг биелүүлэхгүй буюу хэрэг нь үндэсний баталгаат эрхэд хамаарч байвал, эрх мэдэл бүхий шүүхийн захирамж тухайн этгээд бүртгэлийг хүчингүй болгох буюу өөрчлөх явдлыг хангахыг шаардсан бол 1 дэх хэсэгт заасан шүүх нь Бүртгэгчид энэ захирамжийн биелэлтийг хангах тийм алхмыг авч хэрэгжүүлэх заавар өгч болно.

4. Өмнөх хэсэгт дурдсанаас бусад тохиолдолд ямар ч шүүх Бүртгэгчид үүрэг болгосон агуулга бүхий захирамж өгөх буюу шийдвэр, тогтоол гаргахгүй.

45 дугаар зүйл

**Төлбөрийн чадваргүй ажиллагаанд
хамаарах хуулийн харьяалал**

Энэхүү бүлгийн заалт нь төлбөрийн чадваргүй ажиллагаанд хэрэглэгдэхгүй болно.

**XIII БҮЛЭГ
БУСАД КОНВЕНЦУУДАЙ УЯЛДАХ ХОЛБОО**

45 bis дугаар зүйл

**Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Олон улсын худалдаанд үүрэг
хүлээгчийн өр төлбөрт буулт хийх тухай конвенцтой холбоотой байдал**

Энэхүү конвенц нь үүрэг хүлээгчийн өр төлбөрт буулт хийх хэсэгт хамаарах, нисэхийн объект, төмөр замын хөдөлгөөнт бүрэлдэхүүн хэсэг болон сансрын хөлгийн эд ангийн объектоор холбоотой эрхийн олон улсын баталгаат эрхэд хамаарах 2001 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр Нью-Йорк хотноо гарын үсэг зурахаар нээгдсэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Олон улсын худалдаанд үүрэг хүлээгчийн өр төлбөрт буулт хийх тухай конвенцоос илүү хүчин чадалтай байна.

46 дугаар зүйл

**УНИДРУА-ын Олон улсын санхүүгийн лизингийн
конвенцтой холбоотой байдал**

Энэхүү конвенц болон 1988 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдөр Оттава хотноо гарын үсэг зурсан УНИДРУА-ын Олон улсын санхүүгийн түрээсийн конвенц хоорондын холбоог протоколоор тогтоож болно.

**XIV БҮЛЭГ
ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ**

47 дугаар зүйл

**Гарын үсэг зурах, соёрхон батлах,
хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орох**

1. Энэхүү конвенц нь 2001 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрөөс 11 дүгээр сарын 16-ны өдрүүдэд Кейптаун хотноо болсон Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн баталгаат эрхийн тухай конвенц болон Агаарын хөлгийн протоколыг батлах дипломатын бага хуралд Оролцогч улсын хувьд гарын үсэг зурахад 2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр хүртэл Кайптаун хотноо нээлттэй байна.

2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрөөс хойш энэхүү конвенц нь гарын үсэг зурах бүх улсын хувьд 49 дүгээр зүйлд заасны дагуу хүчин төгөлдөр болтол Ром дахь Хувийн эрх зүйг нэг мөр болгох олон улсын институт (УНИДРУА)-ын Төв байранд нээлттэй байна.

2. Энэхүү конвенцод гарын үсэг зурсан улс нь соёрхон баталж буюу хүлээн зөвшөөрч баталж болно.

3. Энэхүү конвенцод гарын үсэг зураагүй аливаа Улс нь аль ч үед түүнд нэгдэн орж болно.

4. Энэхүү конвенцыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орох нь энэ тухай албан ёсны баримт бичгийг эх хадгалагчид хадгалуулахаар өгснөөр хэрэгжинэ.

48 дугаар зүйл

Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага

1. Тусгаар тогтносон улсын байгуулсан болон энэхүү конвенцоор зохицуулах зарим асуудалд хамаарах эрх мэдэл бүхий бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны аливаа байгууллага мөн адил энэхүү конвенцод гарын үсэг зурж, соёрхон баталж, хүлээн зөвшөөрч, баталж болон нэгдэн орж болно. Ийм тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь энэхүү конвенцоор зохицуулах асуудалд хамаарах тухайн байгууллагын эрх мэдлийн хэмжээгээр хэлэлцэн тохиролцогч улсын эрх болон үүрэгтэй байна. Хэлэлцэн тохиролцогч улсын тоо энэхүү конвенцод тохирсон хэмжээнд хүрсэн тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагыг түүний гишүүн орны тоон дээр нэмж хэлэлцэн тохиролцогч улсын адил тооцохгүй болно.

2. Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь гарын үсэг зурах, хүлээн зөвшөөрөх буюу нэгдэн орохдоо тухайн гишүүн орноос шилжүүлсэн тухайн байгууллагын эрх мэдэлд хамаарах энэхүү конвенцоор зохицуулах асуудлыг заасан мэдэгдлийг эх хадгалагчид гаргана. Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь энэ хэсгийн дагуу гаргасан мэдэгдэлд дурдсан эрх мэдлийн талаарх аливаа өөрчлөлт болон хуваарилалт, түүний дотор эрх мэдлийг шинээр шилжүүлсэн талаар Эх хадгалагчид нэн даруй мэдэгдэнэ.

3. Энэхүү конвенцод орсон “хэлэлцэн тохиролцогч улс” ба “хэлэлцэн тохиролцогч Улсууд” болон “Оролцогч тал” болон “Оролцогч талууд” заалт нь тухайн үг шаардагдсан тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагатай ижил утгаар хэрэглэгдэнэ.

49 дүгээр зүйл

Хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү конвенц нь соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орох тухай гурав дахь баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш гурван сар өнгөрсний дараах сарын эхний өдөр протоколд хавсаргасан зөвхөн тухайн ангиллын объектын хувьд хүчин төгөлдөр болно. Үүнд:

- (a) тухайн протоколыг хүчин төгөлдөр болсон үеэс;
- (b) тухайн протоколд дурдсан нөхцөлийн дагуу;
- (c) энэхүү конвенц болон протоколын оролцогч талуудын хооронд.

2. Бусад улсын хувьд энэхүү конвенц нь соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орох тухай өөрийн баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдрөөс хойш гурван сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдөр протоколд хавсаргасан зөвхөн тухайн ангиллын объектын хувьд, тийм протоколд хамаарах, өмнөх хэсгийн (a), (b) болон (c) дэд хэсгийн шаардлагыг баримталсан нөхцөлд хүчин төгөлдөр болно.

50 дугаар зүйл

Дотоодын хэлцэл

1. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орохдоо энэхүү конвенц нь тухайн улсын хувьд дотоод хэлцэл

болох, бүх төрлийн объект буюу түүний зарим хэсэгт хамаарах хэлцэлд хэрэглэгдэхгүй тухай мэдэгдэнэ.

2. Өмнөх хэсэгт зааснаас хамаарахгүйгээр дотоодын хэлцэлд 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, 16 дугаар зүйл, V бүлэг болон 29 дүгээр зүйлийн заалт, мөн энэхүү конвенцын бүртгэгдсэн баталгаат эрхэд хамаарах бусад аливаа заалт хэрэглэгдэнэ.

3. Үндэсний баталгаат эрхийн тухай мэдэгдэл нь Олон улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн тохиолдолд бол 29 дүгээр зүйлийн дагуу тийм баталгаат эрх эзэмшигчийн ээлж дараалалд баримталж байгаа хуулийн дагуу баталгаат эрхийг эрх шилжүүлэх буюу зээлдүүлэгчийг солих замаар өөр этгээдэд шилжүүлсэн нь үл нөлөөлнө.

51 дүгээр зүйл

Цаашид соёрхон батлах протокол

1. Энэхүү конвенцын хэрэглээг зохистойгоор үнэлэхийн тулд 2 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан объектой холбоотой эрх болон бусад өртөг бүхий аливаа ангиллын хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжид хамаарах нэг буюу хэд хэдэн протоколоор зохицуулах нь зохистой гэж эх хадгалагч үзвэл холбогдох Засгийн газрын бус байгууллагуудтай хамтран ажиллах ажлын хэсгийг эх хадгалагч байгуулж болно.

2. Эх хадгалагч нь тийм ажлын хэсгийн бэлтгэсэн, ямар нэгэн ангиллын объектод хамаарах протоколын урьдчилсан төслийн эхийг энэхүү конвенцын бүх оролцогч улсуудад, эх хадгалагчийн бүх гишүүн улсад, эх хадгалагчийн гишүүн бус Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын гишүүн улсад болон холбогдох олон улсын байгууллагад илгээж, тийм улс болон байгууллагыг протоколын төслийн бэлтгэл ажлын үндсэн дээр протоколын төслийг хийж дуусгах Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрт урьж оролцуулна.

3. Мөн эх хадгалагч нь тийм ажлын хэсгийн бэлтгэсэн протоколын урьдчилсан төслийг хэрэв эх хадгалагч үүнийг зөв гэж үзвэл холбогдох Засгийн газрын бус байгууллагад илгээнэ. Тийм Засгийн газрын бус байгууллага нь протоколын урьдчилсан төслийн талаарх тайлбарыг эх хадгалагчид нэн даруй ирүүлэх ба протоколын төслийг бэлтгэх ажилд ажиглагчаар оролцоно.

4. Эх хадгалагчийн эрх бүхий байгууллага протоколын төслийг батлахад бэлэн болсон гэсэн шийдвэр гаргахад эх хадгалагч нь түүнийг батлуулахаар дипломат түвшний бага хурлыг хуралдуулна.

5. 6 дахь хэсэгт зааснаар протоколыг баталснаар, энэхүү конвенц нь түүнд хамаарагдах объектийн хувьд хэрэглэгдэнэ.

6. Энэхүү конвенцын 45bis дугаар зүйл нь протоколд, хэрэв үүнийг энэ протоколд зөвхөн тусгайлан заасан нөхцөлд хэрэглэгдэнэ.

52 дугаар зүйл

Нутаг дэвсгэрийн нэгж

1. Хэрэв хэлэлцэн тохиролцогч улс нь конвенцоор зохицуулах зүйл нь эрх зүйн ялгаатай тогтолцоо бүхий газар нутгийн нэгжтэй бол соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орохдоо энэхүү конвенцын үйлчлэл түүний газар нутгийн бүх болон зөвхөн нэг буюу түүнээс дээш нэгжид хамаарах мэдэгдэл гаргах ба хэдийд ч өөр мэдэгдэл гарган энэхүү мэдэгдлийг өөрчилж болно.

2. Аливаа тийм мэдэгдэлд энэхүү конвенцыг хэрэглэж байгаа газар нутгийн нэгжийг тодорхой заана.

3. Хэрэв хэлэлцэн тохиролцогч улс нь 1 дэх хэсэгт зааснаар мэдэгдэл хийгээгүй бол энэхүү конвенц нь тэр улсын газар нутгийн бүх нэгжид хэрэглэгдэнэ.

4. Энэхүү конвенц нь хэлэлцэн тохиролцогч улсын газар нутгийн нэг болон хэд хэдэн нэгжид үйлчлэх тохиолдолд энэхүү конвенцоор зөвшөөрөгдсөн газар нутгийн тийм нэгж бүрийн хувьд гаргаж болох мэдэгдэл болон газар нутгийн нэг нэгжийн хувьд гаргасан мэдэгдэл нь газар нутгийн өөр нэгжийн хувьд гаргасан мэдэгдлээс ялгаатай байж болно.

5. Хэрэв 1 дэх хэсгийн дагуу гаргасан мэдэгдлээр энэхүү конвенц нь аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улсын газар нутгийн нэг болон хэд хэдэн нэгжид үйлчилж байгаа бол:

(а) зээлдэгч нь зөвхөн энэ конвенцыг хэрэглэж байгаа газар нутгийн нэгж дээр хүчин төгөлдөр хуулийн дагуу тогтоогдсон болон байгуулагдсан, эсвэл энэ конвенцыг хэрэглэж байгаа газар нутгийн нэгж дээр бүртгүүлсэн байгууллага бүхий, хуульд зааснаар албан газартай, өөрийн захиргааны төвтэй, бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа газар буюу уугуул оршин суугаа газартай бол аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улсад оршин байгаа гэж үзнэ;

(b) аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч улсад байгаа объектын байршилд хамааралтай заалт нь энэ конвенцыг хэрэглэж байгаа газар нутгийн нэгж дээрх объектын байршилыг тодорхойлно;

(c) Хэлэлцэн тохиролцогч улсад захиргааны байгууллагатай холбоотой заалтын конвенцыг хэрэглэж байгаа газар нутгийн нэгж дээр байгаа эрх зүйн харьяалал бүхий захиргааны байгууллагад хамаарах заалт гэж үзнэ.

53 дугаар зүйл

Шүүхийн тодорхойлолт

Хэлэлцэн тохиролцогч улс энэхүү конвенцын XII бүлэг болон 1 дүгээр зүйлийн дагуу протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орохдоо холбогдох "шүүхэд" буюу "шүүхүүдэд" мэдэгдэл гаргана.

54 дүгээр зүйл

Эрхийг хамгаалах аргад хамаарах мэдэгдэл

1. Хэлэлцэн тохиролцогч улс протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орохдоо энэ нутаг дэвсгэр дээр байрлаж байгаа буюу хяналтад байгаа барьцааны Объектыг барьцаа өгөгч нь энэ нутаг дэвсгэр дээр түрээсээр өгч болохгүй талаар мэдэгдэж болно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч улс протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орохдоо зөвхөн шүүхийн зөвшөөрлөөр хэрэглэж болох, шүүхэд хандвал зохих, энэ конвенцын аль нэг заалтын дагуу болон түүнд тодорхой заасан зээлдэгчийн эрхийг хамгаалах аргын талаар мэдэгдэнэ.

55 дугаар зүйл

Эрхийг хамгаалах завсрын аргад хамаарах мэдэгдэл

Хэлэлцэн тохиролцогч улс протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон түүнд нэгдэн орохдоо 13 болон 43 дугаар зүйлийн заалтыг буюу энэ хоёр зүйлийг бүхэлд нь болон хэсэгчлэн хэрэглэхгүй талаар мэдэгдэнэ. Ийм мэдэгдэлд хэрэв хэсэгчлэн

хэрэглэх бол ямар нөхцөлд холбогдох заалтыг хэрэглэх болон эсрэг тохиолдолд шүүхийн бусад ямар төрлийн түр хугацааны хамгаалалт хэрэглэх талаар заана.

56 дугаар зүйл

Тайлбар болон мэдэгдэл

1. Энэ конвенцод аливаа тайлбар хийж болохгүй боловч 39, 40, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58 болон 60 дугаар зүйлд мэдэгдэл хийж болно.

2. Энэхүү конвенцын дагуу хийсэн аливаа мэдэгдэл болон мэдэгдлийн санал болон нөхцөлийн талаар эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэнэ.

57 дугаар зүйл

Дараагийн мэдэгдэл

1. Оролцогч улс нь 60 дугаар зүйлд зөвшөөрсөн мэдэгдлээс гадна, энэхүү конвенц түүний хувьд хүчин төгөлдөр болсноос хойш эх хадгалагчид мэдэгдэх замаар дараагийн мэдэгдлийг хийж болно.

2. Аливаа тийм дараагийн мэдэгдэл нь эх хадгалагчид мэдэгдсэнээс хойш зургаан сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдөр хүчин төгөлдөр болно. Хэрэв мэдэгдэлд энэ мэдэгдлийг хүчин төгөлдөр болох илүү урт хугацааг заасан бол эх хадгалагчид мэдэгдсэнээс хойш тийм илүү урт хугацаа өнгөрсний дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран аливаа тийм дараагийн мэдэгдлийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд тийм дараагийн мэдэгдлийг гаргаагүйн адил энэхүү конвенц нь үргэлжлэн хэрэглэгдэнэ.

58 дугаар зүйл

Мэдэгдлийг буцаан авах

1. Аливаа оролцогч улс нь 60 дугаар зүйлд зөвшөөрснөөс гадна, энэхүү конвенцод гаргасан мэдэгдлийг эх хадгалагчид албан сонордуулга гаргах замаар буцаан авч болно.

2. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран хэрэв аливаа тийм буцаасан мэдэгдэл хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд тийм мэдэгдлийг буцаагаагүй бол энэхүү конвенц нь үргэлжлэн хэрэглэгдэнэ.

59 дүгээр зүйл

Цуцлах

1. Аливаа оролцогч улс нь эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэж энэхүү конвенцыг цуцалж болно.

2. Эх хадгалагч мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш арван хоёр сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдрөөс аливаа тийм цуцлалт хүчин төгөлдөр болно.

3. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран тийм цуцлалт нь хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд тийм цуцлалт болоогүй бол энэхүү конвенц нь үргэлжлэн хэрэглэгдэнэ.

60 дугаар зүйл
Шилжилтийн заалт

1. Энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болтол баримталж буй эрх зүйн дагуу хэлэлцэн тохиролцогч улс нь өөрөөр мэдэгдээгүй бол энэхүү конвенц нь тэдгээр улсын тухайд дараалал нь хадгалагдаж байгаа болон өмнө бий болсон эрх буюу олон улсын баталгаат эрхэд хэрэглэгдэхгүй.

2. 1 дүгээр зүйлийн (v) дахь дэд хэсэг болон энэхүү конвенцын тодорхойлолтын дарааллын дагуу:

(a) “энэхүү конвенцын хүчин төгөлдөр болох хугацаа” гэж зээлдэгчийн хувьд, энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон хугацаа буюу зээлдэгч оршин байгаа улс нь сүүлд болсон хэлэлцэн тохиролцогч улс нь;

(b) зээлдэгчийн оршин байгаа улс гэж түүний захиргааны төв байгаа буюу түүнд ажил хэргээ эрхэлдэг захиргааны төв байхгүй бол түүний бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг газрыг буюу бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг нэгээс илүү газартай бол түүний бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаа эрхэлдэг газрыг, хэрэв ажил хэрэг эрхэлдэг газаргүй бол түүний байнгын оршин суудаг газрыг.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь өөрийн мэдэгдэлдээ 1 дэх хэсгийн дагуу энэ мэдэгдэл хүчин төгөлдөр болсноос хойш гурван жилээс эртгүй хугацаанд эхлэх хугацааг тусгайлан зааж, конвенц болон протоколын тодорхойлолтын зорилгоор дарааллын дагуу хэрэглэгдэх, түүний дотор зээлдэгч нь өмнөх хэсгийн (b) дэд хэсэгт дурдсан улсад байгаа үедээ байгуулсан гэрээгээр өмнө нь бий болсон эрх буюу баталгаат эрхийн дарааллыг зөвхөн түүний мэдэгдэлд дурдсан хэмжээгээр хамгаална.

61 дүгээр зүйл
Хяналтын бага хурал, засвар оруулах болон холбогдох асуудал

1. Эх хадгалагч нь жил бүр буюу нөхцөл байдал шаардсан тохиолдолд энэхүү конвенцоор тогтоосон практикт хэрэглэгддэг олон улсын журмыг баримтлан оролцогч улсад зориулан тайлан бэлтгэнэ. Тийм тайланг бэлтгэхдээ эх хадгалагч нь олон улсын бүртгэлийн тогтолцооны үйл ажиллагаанд хамаарах Хяналтын байгууллагын илтгэлийг харгалзан үзэж хийнэ.

2. Оролцогч улсын хорин таваас багагүй хувь нь хүсэлт гаргаснаар эх хадгалагч, хяналтын байгууллагатай зөвшилцөн оролцогч улсын хяналтын бага хурлыг дор дурдсан асуудлыг хэлэлцүүлэхээр үе үе хуралдуулна. Үүнд:

(a) энэхүү конвенцыг үр ашигтай хэрэглэх болон түүний заалтад хамаарсан, нисэхийн Объектыг хөрөнгөөр баталгаажуулан санхүүжүүлэх болон түрээслүүлэх ажилд тус дөхөм болоход үр нөлөө үзүүлэх;

(b) шүүхээс өгсөн тайлбар болон энэхүү конвенцын заалт ба дүрмийг хэрэглэх;

(c) Олон улсын бүртгэлийн системийн үйл ажиллагаа, Бүртгэгчийн ажлын гүйцэтгэл болон түүнд хяналтын байгууллагын зүгээс тавих хяналт, хяналтын байгууллагын тайлангийн илтгэл;

(d) энэхүү конвенцыг сайжруулах болон Олон улсын бүртгэлийн системтэй холбоотойгоор аливаа өөрчлөлт хийх нь зохистой эсэх.

3. 4 дэх хэсгийн заалтаар, энэхүү конвенцод оруулах аливаа засвар нь өмнөх хэсэгт дурдсан Бага хуралд оролцсон, оролцогч улсын гуравны хоёроос илүү нь дэмжсэнээр, 49 дүгээр зүйлийн конвенцыг хүчин төгөлдөр болох заалтын дагуу гурван улс соёрхон баталж, хүлээн зөвшөөрөх болон баталсан тохиолдолд тийм засварыг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн болон баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

4. Хэрэв энэхүү конвенцод оруулж байгаа нэмэлт нь нэгээс дээш ангиллын тоног төхөөрөмжид хэрэглэгдэхээр зориулагдсан бол 2 дахь хэсэгт дурдсан Бага хуралд оролцсон, протокол бүрт оролцогч улсын дор хийж гуравны хоёр нь дэмжсэнээр тийм нэмэлт батлагдана.

62 дугаар зүйл

Эх хадгалагч болон түүний чиг үүрэг

1. Соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг одоогоор Эх хадгалагчаар томилогдсон Хувийн эрх зүйг нэг мөр болгох олон улсын институт (УНИДРУА)-д хадгалуулахаар өгнө.

2. Эх хадгалагч нь:

(а) Хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад дор дурдсан зүйлийг мэдэгдэнэ. Үүнд:

(i) соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон нэгдэн орсон тухай шинэ баримт бичиг бүрийг түүний огнооны хамт;

(ii) энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон огноо;

(iii) энэхүү конвенцын дагуу гаргасан мэдэгдэл бүрийн тухай, түүний огнооны хамт;

(iv) аливаа мэдэгдлийг буцаасан болон нэмэлт оруулсан тухай, түүний огнооны хамт;

(v) энэхүү конвенцын аливаа цуцлалтын тухай зарыг түүний огнооны хамт болон цуцлалт хүчин төгөлдөр болох огноо;

(b) энэхүү конвенцын баталгаажсан жинхэнэ хуулбарыг бүх хэлэлцэн тохиролцогч улсад илгээх;

(c) Хяналтын байгууллагад болон Бүртгэгчид соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан болон нэгдэн орсон тухай шинэ баримт бичиг бүрийн хуулбарыг түүний хадгалуулахаар өгсөн огнооны хамт, мэдэгдэл бүрийг, мэдэгдлийг буцаасан болон нэмэлт оруулсан ба цуцалсан тухай зарыг түүний огнооны хамт, түүнд агуулагдсан мэдээлэл нь хэрэглэхэд хялбар буюу бүрэн гүйцэд байхаар хүргэх;

(d) мөн эх хадгалагчийн хувьд хэвшил болсон бусад чиг үүргийг гүйцэтгэнэ.

Дээрхийг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон оролцогч улсын дор дурдсан төлөөлөгчид энэхүү Конвенцод гарын үсэг зурав.

Энэхүү конвенцыг хоёр мянга нэг оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр Кейптаун хотноо англи, араб, хятад, франц, орос болон испани хэлээр бүх эх бичвэр нь адил хүчинтэй байгуулж, Бага хурлын даргын бүрэн эрхийн хүрээнд Бага хурлын Нарийн бичгийн дарга нарын газрын холбооноос шалгаснаар тийм адил хүчинтэй болгож, энд заасан өдрөөс ер хоногийн дотор эх бичвэрийг нэг нэгэнтэй нь нийцүүлнэ.

**163. ХӨДӨЛГӨӨНТ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН
ОЛОН УЛСЫН БАТАЛГААТ ЭРХИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦЫН
АГААРЫН ХӨЛГИЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИД ТУСГАЙЛАН
ХАМААРАХ ПРОТОКОЛ**

*2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр баталж,
2006 оны 03 дугаар сарын 01-ний өдөр өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү протоколд оролцогч улс,

Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн олон улсын баталгаат эрхийн тухай конвенц (цаашид “конвенц” гэх) нь агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид хамаарах бөгөөд конвенцын оршил хэсэгт дурдсаныг хэрэгжүүлэх шаардлагатай гэж үзэж,

Агаарын хөлгийн санхүүжилтийн тодорхой шаардлагыг хангах үүднээс конвенцод нийцүүлэн хэрэглэх шаардлага, агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжийн худалдааны гэрээг түүнд хамруулах замаар конвенцыг хэрэглэх хүрээг өргөжүүлэхийг анхааралдаа авч,

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын зорилго, зарчмыг анхааралдаа авч,

Агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид хамаарах дараах нөхцөлийг хэлэлцэн тохиролцов:

**I БҮЛЭГ
ХЭРЭГЛЭХ ХҮРЭЭ БОЛОН НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**

**1 дүгээр зүйл
Нэр томьёо**

1. Энэхүү протоколд хэрэглэсэн нэр томьёог хам сэдэв нь өөрөөр заагаагүй бол конвенцод заасан утгаар хэрэглэнэ.

2. Энэхүү протоколд хэрэглэсэн нэр томьёог дараах утгаар ойлгоно:

(a) “агаарын хөлөг” гэж Чикагогийн конвенцын зорилгод тодорхойлсон агаарын хөлгийн хөдөлгүүрт суурилуулсан агаарын хөлгийн их бие, эсхүл нисдэг тэргийг;

(b) “агаарын хөлгийн хөдөлгүүр” гэж (цэрэг, гааль болон цагдаагийн албанд ашиглахаас бусад) тийрэлтэт хөдөлгүүр, эсхүл турбинт, эсхүл поршинт технологээр хангагдсан агаарын хөлгийн хөдөлгүүрийг:

(i) агаарын хөлгийн тийрэлтэт хөдөлгүүрийн 1750 фунтээс багагүй буюу түүнтэй тэнцэх бусад хэмжээний эрчтэй;

(ii) агаарын хөлгийн турбинт, эсхүл поршинт хөдөлгүүртэй тохиолдолд 550 морины хүчнээс доошгүй буюу түүнтэй тэнцэх бусад хэмжээний эрчтэй болон суурилуулсан, дагалдах хэсэг, хэрэгсэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж болон холбогдох мэдээлэл, тэмдэглэл;

(c) “агаарын хөлгийн объект” гэж агаарын хөлгийн их бие, агаарын хөлгийн хөдөлгүүр болон нисдэг тэргийг;

(d) “агаарын хөлгийн бүртгэл” гэж Чикагогийн конвенцын зорилгоор улс, эсхүл эрх бүхий байгууллага бүртгэдэг нийтлэг таних тэмдгийн бүртгэлийг;

* Монгол Улс 2006.10.19-нд соёрхон баталсан

(е) “агаарын хөлгийн их бие” гэж агаарын хөлгийн хөдөлгүүрийг суурилуулсны дараагаар холбогдох эрх бүхий нисэх байгууллагаас дор дурдсаныг тээвэрлэхийг баталгаажуулсан (цэрэг, гааль болон цагдаагийн албанд ашиглахаас бусад) агаарын хөлгийн их биеийг;

(i) нисэх багийг оруулаад (8) хүртэлх хүн;

(ii) 2750 килограммаас дээш бараа, суурилуулсан, дагалдах хэсэг, хэрэгсэл (агаарын хөлгийн хөдөлгүүрээс бусад) сэлбэг, тоног төхөөрөмж болон холбогдох мэдээлэл, тэмдэглэлийн хамт;

(f) “эрх бүхий тал” гэж XIII зүйлийн (3) дахь хэсэгт заасан талыг;

(g) “Чикагогийн конвенц” гэж 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр Чикаго хотноо гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенц, түүний нэмэлт, өөрчлөлт болон хавсралтыг;

(h) нийтлэг таних тэмдгийг бүртгэх эрх бүхий байгууллага” гэж Чикагогийн конвенцын 77 дугаар зүйл болон олон улсын үйлчилгээний агентлагийн ашигладаг агаарын хөлгийн улсын харьяаллын бүртгэлийн тухай Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын зөвлөлөөс 1967 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр баталсан тогтоолын заалтын дагуу бүртгэл явуулдаг эрх бүхий байгууллагыг;

(i) “агаарын хөлгийг бүртгэлээс хасах” гэж Чикагогийн конвенцын дагуу агаарын хөлгийг агаарын хөлгийн бүртгэлээс гаргах, эсхүл хасахыг;

(j) “батлан даалтын гэрээ” гэж батлан даагчтай байгуулсан гэрээг;

(k) “батлан даагч” гэж зээлдүүлэгчийн өмнө хүлээсэн тогтвортой байдлын болон бусад гэрээний үүргийг хангуулахын тулд үйл ажиллагааг батлан даах, эсхүл зээлийг баталгаажуулж аккредитив болон зээлд бусад төрлийн баталгаа гаргагчийг;

(l) “нисдэг тэрэг” гэж гол тэнхлэгээр эргэх хүчний төхөөрөмжийн нэг буюу түүнээс дээш даах сэнсний агаартай харилцан үйлчилсний хүчинд агаарт тогтож нисэж чадах, (цэрэг, гааль, цагдаагийн албанд ашиглаж байгаа агаарын хөлгөөс бусад) эрх бүхий нисэх байгууллагаас дор дурдсаныг тээвэрлэхийг баталгаажуулсан агаараас хүнд нисдэг аппаратыг;

(i) нисэх багийг оруулаад (5) хүртэлх хүн;

(ii) 450 килограммаас дээш бараа, суурилуулсан, дагалдах хэсэг, хэрэгсэл, сэлбэг, тоног төхөөрөмж (сэнсийг оролцуулаад) холбогдох мэдээлэл, тэмдэглэлийн хамт;

(m) “Төлбөрийн чадваргүйн нөхцөл” гэж:

i. төлбөрийн чадваргүй ажиллагааны эхлэл;

ii. Зээлдэгч нь төлбөрөө зогсоох бодолтой, эсхүл бодит байдлаар зогсоох тохиолдолд зээлдүүлэгч нь зээлдэгчийн эсрэг төлбөрийн чадваргүйн ажиллагаа үүсгэх, эсхүл конвенцод заасны дагуу эрхээ хамгаалах арга хэрэглэн хуулийн дагуу болон төрөөс түдгэлзүүлэх болон урьдчилан сэрэмжлүүлсэн арга хэмжээ авахыг;

(n) “Төлбөрийн чадваргүйг анхлан шүүн тогтоосон газар” гэж зээлдэгчийн үндсэн ашиг сонирхол нь төвлөрсөн бөгөөд уг зорилгоор, зээлдэгчийн хууль ёсны төв байр бүхий газрыг, эсхүл байхгүй тохиолдолд, зээлдэгчийн бүртгэгдсэн болон үүсэж байгуулагдсан Хэлэлцэн тохиролцогч улсыг;

(о) “бүртгэлийн эрх бүхий байгууллага” гэж үндэсний эрх бүхий байгууллага, эсхүл Чикагогийн конвенцын дагуу агаарын хөлгийг бүртгэх, бүртгэлээс хасах ажлыг хариуцаж, Хэлэлцэн тохиролцогч улсад агаарын хөлгийг бүртгэдэг, нийтлэг таних тэмдгийг бүртгэх эрх бүхий байгууллагыг;

(р) “бүртгэгч улс” гэж агаарын хөлгийн хувьд улсын үндэсний бүртгэлд агаарын хөлгийн бүртгэл ордог, эсхүл агаарын хөлгийн нийтлэг таних тэмдгийг бүртгэх эрх бүхий байгууллага тухайн улсын нутаг дэвсгэрт оршиж буй улсыг.

2 дугаар зүйл

Конвенцыг агаарын хөлгийн объектын хувьд хэрэглэх

1. Конвенцыг агаарын хөлгийн объектын хувьд хэрэглэхдээ энэхүү протоколыг дагаж хэрэглэнэ.

2. Конвенц болон энэхүү протокол нь “Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн олон улсын баталгаат эрхийн тухай конвенцын агаарын хөлгийн объектийн тухай” гэсэн ерөнхий нэртэй байна.

3 дугаар зүйл

Конвенцыг худалдаанд хэрэглэх

Конвенцын нөхцөл хэрэв худалдааны гэрээний заалтаар олон улсын баталгаат эрхээр хангаж байгаа буюу хангах бол, мөн зээлдэгч болон зээлдүүлэгч талыг баталгаат эрхээр хангаж байгаа, эсхүл баталгаат эрхээр хангах талаарх заалт нь худалдааны болон цаашид хийгдэх хэлэлцэн тогтсон худалдааны худалдагч болон худалдан авагчийн хувьд тухайн худалдааны гэрээнд заагдсан бол дараах нөхцөлтэйгөөр хэрэгжинэ.

3 болон 4 дүгээр зүйл;

16 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн (а) дэд хэсэг;

19 дүгээр зүйлийн (4) дэх хэсэг;

20 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсэг (худалдааны болон хэлэлцэн тогтсон худалдааны гэрээг бүртгэх тухайд);

25 дугаар зүйлийн (2) дахь хэсэг (хэлэлцэн тогтсон худалдаа);

30 дугаар зүйл.

Үүнээс гадна худалдааны болон хэлэлцэн тогтсон худалдааны гэрээнд 1 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйл, IV–VII дугаар бүлэг, 29 дүгээр зүйл (энд XIV дүгээр зүйлийн (1) болон (2) хэсгээр сольсон 29 дүгээр зүйлийн 3 хэсгийн заалтаас бусад), мөн X бүлэг, XII бүлэг (43 дугаар зүйлээс бусад), XIII бүлэг, XIV бүлэг (60 дугаар зүйлээс бусад) ерөнхий заалт хэрэглэгдэнэ.

4 дүгээр зүйл

Үйлчлэх хүрээ

1. Конвенцын 3 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийг зөрчилгүйгээр, агаарын хөлгийг бүртгэгч улс болох Хэлэлцэн тохиролцогч улсын агаарын хөлгийн бүртгэлд бүртгэгдсэн нисдэг тэрэг болон агаарын хөлгийн их биеийн хувьд болон хэрэв энэхүү бүртгэл нь хэлэлцээр байгуулах үед хэрэгжиж эхлэх агаарын хөлгийн бүртгэлийн хэлэлцээрийн дагуу хийгдсэн бол уг конвенц мөн адил хэрэглэгдэнэ.

2. Конвенцын 1 дүгээр зүйлд заасан “дотоод хэлцэл”-ийг тодорхойлоход:

(а) агаарын хөлгийн их бие агаарын хөлгийг бүртгэсэн тухайн улсад оршиж байгаа;

(b) агаарын хөлгийн хөдөлгүүр бүртгэгдсэн улсад, тухайн агаарын хөлөгт угсрагдаагүй байсан бол угсарсан улсад оршиж байгаа;

(c) нисдэг тэрэг тухайн бүртгэлтэй улсад оршиж байгаа, хэлэлцээр байгуулах үед холбогдох баталгаат эрхийг бий болгох, эсхүл хангах.

3. Талууд хоорондоо бичгээр энэхүү протоколын IX зүйлийн (2)-(4) дэх хэсгээс бусад заалтыг өөрчлөх, татгалзах мөн XI зүйлийн хүрээг болон тэдгээрийн хоорондын харилцааг хасах тухай хэлэлцээр байгуулж болно.

5 дугаар зүйл

Худалдааны гэрээний бүртгэл, бүрдүүлэлт болон үр дагавар

1. Энэхүү протоколын зорилгоор худалдааны гэрээ нь:

(a) бичгээр үйлдсэн;

(b) худалдагч агаарын хөлгийн объектод хамаарах захиран зарцуулах эрхтэй холбоотой;

(c) агаарын хөлгийн объектийг энэхүү протоколд нийцүүлэн зохицуулах нөхцөлийг хангасан байна.

2. Энэхүү худалдааны гэрээний нөхцөлөөр худалдагчийн агаарын хөлгийн объектын баталгаат эрх худалдан авагчид шилжинэ.

3. Худалдааны гэрээний бүртгэл тодорхойгүй хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Цаашид хийгдэх худалдааны бүртгэл нь бүртгэлийг цуцлах хүртэл, эсхүл бүртгэлд тодорхой хугацаа заасан бол тухайн бүртгэлийн хугацаа дуусах хүртэл хүчин төгөлдөр байна.

6 дугаар зүйл

Төлөөлөгчийн бүрэн эрх

Аливаа этгээд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр буюу бусад төлөөлөх эрхтэйгээр агаарын хөлгийн объектыг худалдаж, түүнд холбогдох хэлэлцээр байгуулж, баталгаат эрхийг бүртгүүлж болно. Уг нөхцөлд тухайн этгээд конвенцоор олгогдсон эрхийг хэрэгжүүлнэ.

7 дугаар зүйл

Агаарын хөлгийн объектын тодорхойлолт

Үйлдвэрлэгчийн серийн дугаар, нэр, тогтоосон загварыг агуулсан агаарын хөлгийн объектын тодорхойлолт нь конвенцын 7 дугаар зүйлийн (c) хэсэг болон энэхүү протоколын 5 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн (c) дэд хэсгийн зорилгыг тодорхойлоход шаардлагатай бөгөөд хангалттай байна.

8 дугаар зүйл

Хууль сонгох

1. Энэхүү зүйлийг зөвхөн Хэлэлцэн тохиролцогч улс 30 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн дагуу мэдэгдэл хийсэн тохиолдолд хэрэглэнэ.

2. Хэлэлцээр, эсхүл худалдааны гэрээ, эсхүл баталгаат эрхийг хангах тухай гэрээ, эсхүл үүргийг мөрдөх гэрээний талууд тэдний гэрээний эрх, үүргийг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн зохицуулах хуулийг харилцан тохиролцож болно.

3. Өөрөөр тохиролцоогүй бол дээрх заалтаар талуудын зөвшилцөн сонгосон хууль нь тухайн улсын дотоодын эрх зүйн хэм хэмжээнд, эсхүл хэрэв тухайн улс хэд хэдэн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс бүрддэг бол тухайн нутаг дэвсгэрийн нэгжийн эрх зүйд нийцсэн байна.

II БҮЛЭГ
ҮҮРГЭЭ БИЕЛҮҮЛЭЭГҮЙГЭЭС ҮҮСЭХ ЭРХИЙГ ХАМГААЛАХ
АРГА, ДАВУУ БАЙДАЛ БОЛОН ЭРХ ШИЛЖҮҮЛЭЛТ

9 дүгээр зүйл

Үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд эрхийг хамгаалах аргыг өөрчлөх

1. Конвенцын 3 дугаар бүлэгт заасан эрх хамгаалах аргаас гадна зээлдүүлэгч өмнө зээлдэгчтэй тохирсон нөхцөлөөр болон энэхүү заалтад заасан нөхцөлөөр эрхээ хэрэгжүүлж болно.

- (a) агаарын хөлгийг бүртгэлээс хасах;
- (b) агаарын хөлгийн объектыг оршиж буй газраас нь гаргах, албадан шилжүүлэх.

2. Бүртгэгдсэн баталгаат эрхтэй зээлдэгчийн хувьд зээлдүүлэгч бичгээр урьдчилан зөвшөөрөл аваагүй тохиолдолд зээлдэгч өмнөх хэсгийн дагуу эрх хамгаалах арга хэрэглэхгүй.

3. Конвенцын 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг агаарын хөлгийн объектод хамаарахгүй. Конвенцын дагуу агаарын хөлгийн объектод хамаарах эрхийг хамгаалах аливаа арга нь арилжааны зарчмаар, тохиромжтой хэлбэрээр хэрэгжинэ. Арилжааны зарчмаар, боломжийн хэлбэрээр эрх хамгаалах арга тухайн үйл ажиллагаа зүй бус болох илэрхий байхаас бусад тохиолдолд хэлэлцээрийн заалтын хүрээнд хэрэгжинэ.

4. Барьцаа авагч худалдах, эсхүл түрээслэх тухай мэдэгдлийг ажлын 10 болон түүнээс дээш хоногийн өмнө бичгээр урьдчилан сонирхогч этгээдэд хүргүүлснийг конвенцын 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт “урьдчилан мэдэгдэх боломжит хугацаа”-нд тавигдах шаардлагыг хангасанд тооцно. Энэхүү заалт нь барьцаа өгөгч, барьцаа авагч, батлан даагчийн хооронд урьдчилан мэдэгдэх хугацааг илүү урт хугацаагаар хэлэлцэн тохиролцоход харшлахгүй.

5. Хэлэлцэн тохиролцогч улс дахь бүртгэлийн эрх бүхий байгууллага нислэгийн аюулгүй ажиллагааны тухай хууль тогтоомжийн хүрээнд дараах нөхцөлд тухайн объектыг бүртгэлээс хасах буюу тус улсаас гаргах хүсэлтийг хэрэв:

- (a) эрх залгамжлагч талаас бүртгэлээс хасуулах буюу тус улсаас гаргах хүсэлтээ эрхийнхээ хүрээнд зохих ёсоор буцалтгүйгээр тавьсан бол;
- (b) эрх залгамжлагч талаас бүртгэлийн байгууллагын хүссэн тохиолдолд бүх бүртгэсэн баталгаат эрх нь барьцаа гаргагчийн эрхийн баталгааг тусгасан буюу түүнд бүрэн эрхийг олгосон тухай баталгааг гаргаж байвал, эсхүл баталгаат эрхийг эзэмшигч байгууллага зөвшөөрсөн бол тэдний хүсэлтийг биелүүлнэ.

6. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу агаарын хөлгийг бүртгэлээс хасах тухай болон түүнийг тухайн оршиж буй газраас гаргуулах санал тавьж буй барьцаа өгөгч нь энэ тухай шүүхийн шийдвэрээр тусгайлан заагаагүй нөхцөлд, дараах сонирхогч талд бичгээр урьдчилан мэдэгдэнэ. Энэ нь:

- (a) Конвенцын 1 дүгээр зүйлийн (m) (i) болон (ii) хэсэгт заасан сонирхогч этгээд;
- (b) өөрийн олгогдсон эрхээ барьцаа гаргагчид агаарын хөлгийг бүртгэлээс хасах болон тухайн оршиж буй газраас гаргах талаар боломжийн хугацаанд мэдэгдсэн конвенцын 1 дүгээр зүйлийн (m) хэсэг болон (iii) дэд хэсэгт заасан сонирхогч тал байна.

10 дугаар зүйл

Эрхийг хамгаалах түр арга хэмжээний өөрчлөлт

1. Энэхүү зүйл нь Хэлэлцэн тохиролцогч тал энэхүү протоколын ХХХ зүйлийн (2) дахь хэсгийн дагуу зохих мэдэгдэл өгсөн нөхцөлд үйлчилнэ.

2. Конвенцын 13 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсэгт заасан эрхээ хамгаалуулах утга агуулсан “нэн даруй” гэдэг үг нь тухайн Хэлэлцэн тохиролцогч улс мэдэгдэл өгсөн өдрөөс эхлэн мэдэгдэлд заасан хугацааг хамаарна.

3. Конвенцын 13 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн (d) дэд хэсгийн ард дараах хэсгийг оруулж өгснөөр хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Үүнд:

“(e) зээлдүүлэгч болон зээлдэгчийн хооронд худалдах, ашиглах талаар харилцан тохиролцсон бол”

Мөн 43 дугаар зүйлийн (2) дахь хэсэг, 13 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн (d) дэд хэсэг гэсэн үгийн ард “болон (e)” гэж оруулснаар хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

4. Өмнөх заалтын дагуу худалдаанд шилжсэн зээлдэгчийн өмчлөх эрх болон бусад эрх нь зээлдүүлэгчид конвенцын 29 дүгээр зүйлд зааснаар өгөгдсөн давуу эрхэд хамаарах аливаа баталгаанаас чөлөөтэй байна.

5. Зээлдэгч болон зээлдүүлэгч, эсхүл сонирхсон бусад этгээд конвенцын 13 дугаар зүйлийн (2) дахь хэсгийг хэрэглэхгүй тухай бичгээр тохиролцож болно. 6. IX зүйлийн (1) дэх хэсгийн эрх хамгаалалтын тухайд:

а) Энэ нь Хэлэлцэн тохиролцогч улсын бүртгэлийн болон бусад захиргааны эрх бүхий байгууллагаар хийгдсэн байх бөгөөд зээлдүүлэгч нь ажлын 5 хоногоос хэтрэлгүй IX зүйлийн (1) дэх хэсэгт тусгагдсан зөвшөөрөл хангагдсан тухай дээр дурдсан байгууллагад мэдэгдсэн, эсхүл зөвшөөрөл нь Хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүхээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн, гадаад улсын шүүхээр хамгаалагдсан тохиолдолд зээлдэгч тал конвенцын дагуу өөрийн эрхийн хамгаалалтыг авах эрхтэй;

б) Холбогдох эрх бүхий байгууллага нь зээлдүүлэгч талтай түргэн шуурхай хамтран ажиллах шаардлагатай бөгөөд нисэхийн аюулгүй байдлын холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн эрх хамгаалах асуудал дээр дэмжлэг үзүүлнэ.

6. Нисэхийн аюулгүй байдалд хэрэглэгдэх хууль тогтоомж 2 болон 6 дугаар хэсэгт хамаарахгүй.

11 дүгээр зүйл

Төлбөрийн чадваргүй тохиолдолд эрх хамгаалах арга

1. Энэхүү зүйлийг зөвхөн төлбөрийн чадваргүйн асуудалд шүүх эрхийг анхдагч болгон Хэлэлцэн тохиролцогч улс 30 дугаар зүйлийн (3) дахь хэсгийн дагуу мэдэгдэл хийсэн тохиолдолд хэрэглэнэ.

Хувилбар А

2. Төлбөрийн чадваргүй болсон тохиолдолд төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл зээлдэгч нь 7 дахь хэсэгт хамаарах бөгөөд агаарын хөлгийг эзэмших эрхийг дор дурдсан хугацаанаас хойшлуулалгүйгээр зээлдүүлэгчид шилжүүлнэ:

(a) хүлээх хугацаа дуусах;

(b) Зээлдэгч агаарын хөлгийг эзэмших эрх эхлэх өдөр энэ зүйл хэрэглэгдээгүй бол.

3. Энэ зүйлийн зорилгод “Хүлээх хугацаа” гэж Хэлэлцэн тохиролцогч улсын тунхаглалд тусгагдсан болон төлбөрийн чадваргүйн асуудалд шүүх эрхийг анхдагч болгосон хугацаа байна.

4. Энэ зүйлд заасан “Төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгч” гэж хувийн чанартай бус тодорхойлсон этгээдийн албанд хамаарна.

5. 2 дахь хэсэгт заасны дагуу зээлдэгчид эзэмших эрхийн боломжоор хангагдахгүй тохиолдолд:

(а) Төлбөрийн чадваргүй ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл ийм тохиолдолд зээлдэгч тал хэлэлцээрийн дагуу агаарын хөлгийн объектыг сахин, үнэ цэнийг хамгаална.

(б) Зээлдүүлэгч холбогдох хуулийн дагуу түр зуурын эрхийн хамгааллыг хүсэх бүрэн эрхтэй.

6. Өмнөх хэсгийн (а) дэд хэсэгт агаарын хөлгийн объектыг хамгаалж, үнэ цэнийг хадгалах зорилгоор ашиглах тохиолдолд харшлахгүй.

7. Төлбөрийн чадваргүй ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл ийм тохиолдолд зээлдэгч 2 дахь хэсэгт заасан хугацаа хүртэл үүргээ биелүүлээгүйн зөрчлийг арилгаж, төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааны эхлэл болон хэлэлцээрийн дагуу цаашид бүхий л үүргийг биелүүлэхийг зөвшөөрсөн нөхцөлд агаарын хөлгийг эзэмшиж болно. Тийм үүргийг биелүүлээгүй тохиолдолд хоёр дахь удаагийн хүлээх хугацаа хэрэглэгдэхгүй.

8. IX зүйлийн (1) дэх хэсэгт заасан эрх хамгаалах аргын тухайд:

(а) Тэдгээр нь зээлдэгчийн холбогдох байгууллагад энэхүү конвенцын дагуу тийм эрх эдлэх эрхтэй гэж мэдэгдсэнээс тав хоногийн дотор Хэлэлцэн тохиролцогч улсын бүртгэлийн эрх бүхий байгууллага болон зарим тохиолдолд захиргааны эрх бүхий байгууллагаар олгогдоно;

(б) холбогдох эрх бүхий байгууллага нь зээлдүүлэгчтэй түргэн шуурхай хамтран ажиллах шаардлагатай бөгөөд холбогдох нисэхийн аюулгүй байдлын хууль тогтоомжид нийцүүлэн эрх хамгаалах асуудалд дэмжлэг үзүүлнэ.

9. 2 дахь хэсэгт заасан хугацаанаас хойш конвенц болон энэхүү протоколоор зөвшөөрсөн эрх хамгаалах арга хэрэглэх, эсхүл учирсан сааданд хамаарахгүй.

10. Хэлэлцээрийн дагуу зээлдүүлэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр зээлдэгчийн ямар ч үүрэг өөрчлөгдөхгүй.

11. Холбогдох хуулийн дагуу хэлэлцээрийг төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгчийн цуцлах эрх, хэрэв байгаа бол, дээр дурдсан зүйл ангиар ямар нэг байдлаар хөндөгдөхгүй байна.

12. Төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааны явцад 39 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу мэдэгдлийн аль нэг бүлэгт гэрээний бус эрх болон баталгаат эрхээс бусад эрх болон баталгаат эрхээс бүртгэгдсэн баталгаат эрхээс илүү давуу боломж байхгүй.

13. Энэхүү протоколын IX зүйлийн дагуу өөрчлөгдсөн конвенц нь уг хэсэгт үндэслэгдсэн эрхийг хамгаалах бүхий л аргыг ашиглахад хэрэглэгдэнэ.

Хувилбар В

2. Төлбөрийн чадваргүйн нөхцөлд орсон тохиолдолд төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл зээлдүүлэгчийн хүсэлтийн дагуу зээлдэгч тал Хэлэлцэн тохиролцогч улсын 30 дугаар зүйлийн (3) дахь хэсэгт тусгасан хугацаанд дараах мэдэгдлийг хүргэнэ.

- (a) Төлбөрийн чадваргүйг хянан хэлэлцэж эхлэхэд бий болсон үүргийн зөрчлөөс гадна үүргийн зөрчлийг арилгах эсэх, мөн баримт бичгийн хэлцэлтэй болон хэлэлцээртэй холбоотой үүргийг цаашдаа биелүүлэхэд зөвшөөрөх эсэх;
- (b) Зээлдүүлэгчид хэрэглэгдэж буй хуулийн дагуу агаарын хөлгийг эзэмших эрхийг шилжүүлэх эсэх.

3. Дээрх хэсгийн (b) дэд хэсэгт хэрэглэгдэх хууль нь шүүхэд ямар ч нэмэлт баталгаа болон арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг шаардах боломжтой.

4. Зээлдүүлэгч өөрийн шаардлагын баталгаа, мөн түүний олон улсын баталгаат эрх бүртгэгдсэн тухай баримт бүрдүүлнэ.

5. Хэрэв төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл зээлдэгч нь 2 дахь хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл өгөөгүй, эсхүл төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгч, эсхүл зээлдэгч нь зээлдүүлэгчид агаарын хөлгийг эзэмших эрхийг шилжүүлэхээ мэдэгдсэн боловч түүнийгээ биелүүлээгүй тохиолдолд, шүүхийн зүгээс зээлдүүлэгчид агаарын хөлөг эзэмших эрхийг шүүхээс гаргасны дагуу холбогдох нэмэлт баталгаажуулалт болон арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг зөвшөөрч болно.

6. Гомдол болон олон улсын баталгаат эрх хамгаалалтын талаарх шүүхийн шийдвэр гартал агаарын хөлгийн объектыг зарахгүй.

12 дугаар зүйл

Төлбөрийн чадваргүй тохиолдолд тусламж үзүүлэх

1. Энэ зүйл нь Хэлэлцэн тохиролцогч улс 30 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн дагуу мэдэгдэл хийсэн тохиолдолд зөвхөн үйлчилнэ.

2. Агаарын хөлгийн объект байрлаж буй Хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүх нь Хэлэлцэн тохиролцогч улсын хуулийн хүрээнд 11 дүгээр зүйлийг хэрэгжүүлэх үүднээс гадаадын шүүх болон төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааг эрхлэгчтэй бүх бололцоогоороо хамтран ажиллана.

13 дугаар зүйл

Бүртгэлээс хасах болон экспортлох хүсэлтийн зөвшөөрөл

1. Энэ зүйл нь Хэлэлцэн тохиролцогч улс 30 дугаар зүйлийн (1) дэх хэсгийн дагуу мэдэгдэл хийсэн тохиолдолд зөвхөн үйлчилнэ .

2. Зээлдэгч нь бүртгэлээс хасуулах болон экспортлох бүрэн эрхийн хүсэлтээ энэхүү протоколд хавсаргасан маягтын дагуу гаргах бөгөөд тус бүрэн эрхээ бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлэхээр хүргүүлнэ.

3. Бүрэн эрх олгогдсон этгээд (“Төлөөлөгч тал”), эсхүл албан ёсоор томилогдсон этгээд нь 9 дүгээр зүйлийн (1) дэх хэсэгт тусгагдсан эрхийг эдлэх цорын ганц этгээд байх

бөгөөд зөвхөн энэхүү бүрэн эрхийн хүрээнд мөн нисэхийн аюулгүй байдлын хууль тогтоомж болон хэм хэмжээ тогтоосон байдлаар ажиллаж болно. Тийм бүрэн эрх нь төлөөлөгчийн талын бичгээр гаргасан зөвшөөрөлгүйгээр зээлдэгчээр хүчингүй болохгүй байж болно. Бүртгэлийн байгууллага төлөөлөгчийн талын хүсэлтийг үндэслэн бүртгэлээс эрхийг нь хасна.

4.Хэлэлцэн тохиролцогч улсын бүртгэлийн болон бусад захиргааны эрх бүхий байгууллага IX зүйлд төлөөлөгч талд эрх хамгаалах аргыг шуурхай ашиглахад дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.

14 дүгээр зүйл

Тэргүүлэх заалтын өөрчлөлт

1. Бүртгэгдсэн худалдааны гэрээний дагуу агаарын хөлгийг худалдан авагч сүүлд бүртгэгдсэн баталгаат эрхээс чөлөөтэй байх, мөн бүртгэгдээгүй баталгаат эрх, тэр дундаа баталгаат эрхийг бүртгэгдээгүй тухай худалдан авагч мэдэж байсан ч уг хөлгийг эзэмших эрх эдэлнэ.

2. Агаарын хөлгийн объект худалдан авагч агаарын хөлгийн объект эзэмших эрхтэй болсон үеэс эхлэн баталгаат эрхээ эдэлж эхэлнэ.

3. Агаарын хөлгийн хөдөлгүүрийг эзэмших эрх, эсхүл бусад эрх, эсхүл баталгаат эрх нь агаарын хөлөгт суурилуулах болон салгаж авахад хамаарахгүй.

4. Конвенцын 29 дүгээр зүйлийн 7 дахь хэсгийг агаарын хөлгийн их бие, хөдөлгүүр, эсхүл нисдэг тэргэнд суурилуулсан объектоос бусад зүйлийн хувьд хэрэглэнэ.

15 дугаар зүйл

Эрх шилжүүлэлтийн заалтын өөрчлөлт

Конвенцын 33 дугаар зүйлийн 1-ийн (b) дэд хэсгийн дараа дор дурдсан зүйл нэмэгдвэл хэрэглэгдэнэ.

“(с) зээлдэгч нь эрх шилжүүлэлтийн зөвшөөрлийг урьдчилан өгсөн болон эрх залгамжлагч этгээдийг тодорхойлж байгаа зөвшөөрлийг бичгээр гаргасан эсэх ”

16 дугаар зүйл

Зээлдэгчид хамаарах заалт

1. Конвенцын 11 дүгээр зүйлд зааснаар үүргээ биелүүлээгүй тухай ямар нэг баримт үгүй бол зээлдэгч нь гэрээний дагуу объектыг эзэмших болон захиран зарцуулах эрхтэй. Үүнд:

(а) Түүний зээлдүүлэгч, эсхүл ямар ч баталгаат эрх эзэмшигч талын хувьд зээлдэгч нь конвенцын 29 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгээс чөлөөлөгдөх эрх эдлэх, эсхүл энэ протоколын 14 дүгээр зүйлийн (1) дэх хэсгийн дагуу худалдан авагч гэсэн утгаар орсон бөгөөд өөрөөр тохиролцоогүй бол;

(b) Зээлдэгчийн эрх болон баталгаат эрх хамгаалалалт нь конвенцын 29 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт хамааралтай аль ч эрх нь хамгаалагдсан эзэмшигч, эсхүл энэ протоколын 14 дүгээр зүйлийн (1) дэх хэсгийн дагуу худалдан авагч гэсэн утгаар орсон тохиолдолд, гэхдээ хэрэв эзэмшигч байгаа бөгөөд тэр нь зөвшөөрч тохиролцсон тохиолдолд.

2. Конвенц, эсхүл энэхүү протоколын аль ч агаарын хөлгийн объектоо хамааралтай холбогдох хуулийн хүрээнд байгуулсан хэлэлцээрийг зөрчсөний улмаас хүлээх үүрэгт нөлөөлөхгүй.

III БҮЛЭГ
АГААРЫН ХӨЛГИЙН ХАМААРАЛ БҮХИЙ ОЛОН УЛСЫН
БАТАЛГААТ ЭРХИЙН БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ЗААЛТ

17 дугаар зүйл

Хяналтын эрх бүхий байгууллага болон бүртгэгч

1. Хяналтын эрх бүхий байгууллага нь Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн болон агаарын хөлгийн протоколыг батлах тухай Дипломат бага хурлаар баталсан тогтоолын дагуу байгуулагдсан олон улсын байгууллага байна.

2. Хэрэв дээр дурдсан олон улсын байгууллага нь хяналтын эрх бүхий байгууллага байх боломжгүй, эсхүл хүсэлгүй бол гарын үсэг зурсан болон Хэлэлцэн тохиролцогч улсын бага хурлаар өөр хяналтын эрх бүхий байгууллагыг томилно.

3. Хяналтын эрх бүхий байгууллага болон түүний албан хаагчид нь олон улсын байгууллага гэсэн утгаараа тэдэнд холбогдох дүрэм, журмын хүрээнд гүйцэтгэх шүүхийн болон захиргааны үйл ажиллагаанаас ангид байх дархан эрхтэй байна.

4. Хяналтын эрх бүхий байгууллага нь гарын үсэг зурсан болон Хэлэлцэн тохиролцогч улсаас нэр дэвшсэн, шаардлагатай мэргэжлийн туршлагатай, хяналтын эрх бүхий байгууллагын үйл ажиллагаагаа гүйцэтгэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх үүрэг бүхий шинжээчдийн комиссыг байгуулж болно.

5. Анхны бүртгэгч нь Олон улсын бүртгэлийг энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн 5 жилийн хугацаанд хөтлөнө. Хяналтын эрх бүхий байгууллага нь 5 жилийн хугацаагаар бүртгэгчийг шинээр, эсхүл улируулан сонгон томилж ажиллуулна.

18 дугаар зүйл

Анхдагч журам

Анхдагч журмыг Хяналтын эрх бүхий байгууллага боловсруулах бөгөөд уг журам нь энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болох үеэс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

19 дүгээр зүйл

Орох цэгийн зохицуулалт

1. Хэлэлцэн тохиролцогч улс 2 дахь хэсэгтэй холбоотой Олон улсын бүртгэлийн газрын бүртгэлд шаардагдсан мэдээллийг (өөр улсын хуулийн хүрээнд хөндөгдсөн дараах 2 тохиолдлын алинд нь ч үүссэн үндэсний баталгаат эрх болон 20 дугаар зүйлд тусгагдсан эрх ба баталгааны мэдэгдлээс бусад бүртгэл) дамжуулах зорилгоор орох цэг болон цэгүүдийн хэлбэрээр өөрийн нутаг дэвсгэрт байгууллага болон байгууллагыг хэдийд ч бий болгож болно.

2. Өмнөх хэсгийн дагуу бий болсон зохицуулалт нь Орох цэгийн болон цэгийн зохицуулалтад агаарын хөлгийн хөдөлгүүрийн бүртгэлийн тухай шаардлагатай мэдээллийг авахад ашиглахыг зөвшөөрөх ба үүнийг заавал байхыг шаардахгүй.

20 дугаар зүйл

Бүртгэлийн заалттай холбоотой нэмэлт, өөрчлөлт

1. Конвенцын 19 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсгийн дагуу агаарын хөлгийг хайх шалгуур нь үйлдвэрлэгчийн нэр, үйлдвэрлэгчийн серийн дугаар болон загварын онцлог байдлын талаарх давтагдаагүй мэдээлэл байна. Уг мэдээллийг журамд тодорхой тусгасан байна.

2. Конвенцын 25 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт тусгасны дагуу олон улсын бүртгэгдсэн баталгаат эрхийн өөрчлөлт, эсхүл хийгдэх гэж буй худалдаа нь бүртгэгдсэн этгээд эрх мэдлийнхээ хүрээнд бүртгэлийг өөрчлөх арга хэмжээг энэ зүйлд тусгаснаар шаардлага хүлээн авснаас хойш ажлын 5 хоногоос хэтрэлгүй авч хэрэгжүүлнэ.

3. Конвенцын 17 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (h) дэд хэсэгт хамааралтай төлбөр Олон улсын бүртгэлийг бий болгох, үйл ажиллагаа болон зохицуулалт мөн Хяналтын эрх бүхий байгууллагын үйл ажиллагаа, эрхээ хэрэгжүүлэх болон конвенцын 17 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан үүргээ гүйцэтгэхэд зориулагдахаар тусгагдсан байна.

4. Олон улсын бүртгэлийн төвлөрсөн үйл ажиллагааг бүртгэгч 24 цагийн турш удирдан хэрэгжүүлнэ. Төрөл бүрийн орох цэг нь дор хаяж өөрийн нутаг дэвсгэртээ ажлын цагаар үйл ажиллагаагаа явуулна.

5. Конвенцын 28 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт тусгасан санхүүгийн баталгаа, эсхүл даатгалын хэмжээ нь Хяналтын эрх бүхий байгууллагын тогтоосон агаарын хөлгийн хамгийн дээд үнээс багагүй байна.

6. Конвенцын 28 дугаар зүйлд бүртгэгч хариуцлага хүлээхгүй гэж заасантай уялдаж үүсэх даатгал болон санхүүгийн баталгаа олж авахад конвенцын аль ч заалт бүртгэгчид саад болохгүй.

**IV БҮЛЭГ
ШҮҮХИЙН ХАРЬАЛАЛ**

21 дүгээр зүйл

Шүүхийн харьяалалын заалтын өөрчлөлт

Конвенцын 43 дугаар зүйлийн дагуу болон 42 дугаар зүйлийг харгалзан тухайн улс нь бүртгэгч улс байх үед Хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүх нь нисдэг тэрэг болон агаарын хөлгийн их биетэй холбогдолтой асуудал шийдвэрлэхэд мөн адил шүүхийн харьяалалтай байна.

22 дугаар зүйл

Халдашгүй дархан эрхээс татгалзах

1. 2 дахь хэсэгтэй холбоотой конвенцын 42 болон 43 дугаар зүйлд тусгасан шүүхийн шүүн шийдэх халдашгүй дархан эрхээс татгалзах, эсхүл эрхийг албадан биелүүлэх болон конвенцод тусгасан агаарын хөлгийн хамааралтай эрх ба баталгаат эрх нь зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд тухайн шүүхийн харьяалал болон хүчин төгөлдөр болгох нөхцөл нь хангалттай бол тухайн тохиолдлоосоо хамааран шүүхийн эрхийг хэлэлцэх мөн албадан биелүүлэлтийг зөвшөөрөх шаардлагатай.

2. Дээрх зүйлд дурдсан хоригийг бичгээр гаргах бөгөөд агаарын хөлгийн объектын талаарх тодорхой мэдээллийг агуулсан байна.

V БҮЛЭГ
БУСАД КОНВЕНЦОД ХАМААРАХ БАЙДАЛ

23 дугаар зүйл

**Агаарын хөлгийн эрхийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөх
тухай конвенцод хамаарах байдал**

Женев хотноо 1948 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр гарын үсэг зурсан *Агаарын хөлгийн эрхийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөх тухай конвенцын* гишүүн Хэлэлцэн тохиролцогч улсын хувьд конвенц нь тус протоколд тодорхойлсны дагуу агаарын хөлөг болон агаарын хөлгийн объектой хамааралтай үед түүнийг орлоно. Гэвч энэхүү конвенцоор зохицуулаагүй, эсхүл хөндөөгүй эрх, эсхүл баталгаат эрхийн хувьд Женевийн конвенцыг орлохгүй.

24 дүгээр зүйл

**Агаарын хөлгийн удьдчилан анхааруулах
баривчилгаатай холбогдох дүрмийг нэг мөр болгох
тухай конвенцод хамаарах байдал**

1. Ром хотноо гарын 1933 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр гарын үсэг зурсан Агаарын хөлгийн урьдчилан анхааруулах баривчилгаатай холбогдох дүрмийг нэг мөр болгох тухай конвенцын гишүүн Хэлэлцэн тохиролцогч улсын хувьд конвенц нь тус протоколд тодорхойлсны дагуу агаарын хөлөг болон агаарын хөлөгтэй хамааралтай үед түүнийг орлоно.

2. Дээр дурдсан конвенцын гишүүн Хэлэлцэн тохиролцогч улс тус протоколыг соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл түүнд нэгдэн орохдоо энэхүү зүйлийг хэрэглэхгүй байх талаар мэдэгдэж болно.

25 дугаар зүйл

**Олон улсын санхүүгийн түрээсийн тухай
ЮНИДРУА-ийн конвенцод хамаарах байдал**

Энэхүү конвенц нь агаарын хөлгийн объектийг хөндсөн асуудлаар Оттава хотноо 1988 оны 5 дугаар сарын 28-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын санхүүгийн түрээсийн тухай ЮНИДРУА-ийн конвенц-ыг орлоно.

VI БҮЛЭГ
ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

26 дугаар зүйл

**Гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн
зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орох**

1. Энэхүү протокол нь 2001 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрөөс 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр Кейптаун хотноо болсон Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн баталгаат эрхийн тухай конвенц болон Агаарын хөлгийн протоколыг батлах Дипломат бага хуралд оролцогч улсын хувьд гарын үсэг зурахад 2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр хүртэл Кейптаун хотноо нээлттэй байна. 2001 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрөөс хойш энэхүү протокол нь гарын үсэг зурах бүх улсын хувьд XXVII зүйлд заасны дагуу хүчин төгөлдөр болох хүртэл Ром хот дахь Хувийн эрх зүйг нэг мөр болгох олон улсын институт (ЮНИДРУА)-ын Төв байранд нээлттэй байна.

2. Энэхүү протоколд гарын үсэг зурсан улс нь протоколыг соёрхон баталж, хүлээн зөвшөөрч, эсхүл баталж болно.

3. Энэхүү протоколд гарын үсэг зураагүй аль ч улс түүнд хэдийд ч нэгдэн орж болно.

4. Соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл түүнд нэгдэн орох нь эх хадгалагчид албан ёсны баримт бичгийг хадгалуулах замаар хэрэгжинэ.

5. Аливаа улс нь конвенцод нэгдэн ороогүй болон оролцогч болоогүй тохиолдолд энэхүү протоколд оролцогч улс болохгүй.

27 дугаар зүйл

Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага

1. Тусгаар тогтносон улсын байгуулсан Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь энэхүү протоколын зарим асуудалд давуу эрхтэйгээс гадна гарын үсэг зурж, соёрхон баталж, хүлээн зөвшөөрч, баталж, эсхүл нэгдэн орж болно. Ийм тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь энэхүү протоколоор зохицуулах асуудалд хамаарах тухайн байгууллагын эрх мэдлийн хэмжээгээр Хэлэлцэн тохиролцогч улсын эрх болон үүрэгтэй байна. Хэлэлцэн тохиролцогч улсын тоо энэхүү протоколд тохирсон хэмжээнд хүрсэн тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагыг түүний гишүүн улсын тоон дээр нэмж Хэлэлцэн тохиролцогч улсын адил тооцогдохгүй болно.

2. Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо түүний гишүүн улсаас тус байгууллагад шилжүүлсэн эрхийн талаарх мэдэгдлийг эх хадгалагчид хүргүүлнэ. Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага нь эрх шилжилтэд гарсан өөрчлөлтийг нэн даруй мэдэгдэнэ. Үүнд энэ зүйлд тусгасан эрхийн шинэ шилжүүлэлт мөн багтана.

3. Энэхүү протоколд тусгасан “Хэлэлцэн тохиролцогч улс”, “Хэлэлцэн тохиролцогч улсууд”, “Оролцогч улс”, эсхүл “Оролцогч улсууд” зэрэг заалт нь тухайн агуулгад шаардагдсан тохиолдолд Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагын хувьд ижил утгаар хэрэглэгдэнэ.

28 дугаар зүйл

Хүчин төгөлдөр болох

1. Протокол нь гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орох тухай найм дахь баримтыг хадгалуулахаар өгснөөс хойш 3 сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдрөөс эхлэн тийм баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

2. Бусад улсын хувьд энэхүү протокол нь гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орох тухай өөрийн баримтыг хадгалуулахаар өгснөөс хойш 3 сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

29 дүгээр зүйл

Нутаг дэвсгэрийн нэгж

1. Хэрэв Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь протоколоор зохицуулах асуудлын тухайд эрх зүйн ялгаатай тогтолцоо бүхий нутаг дэвсгэрийн нэгжтэй бол соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо энэхүү протоколын үйлчлэл нь түүний нутаг дэвсгэрийн бүх болон зөвхөн нэг буюу түүнээс дээш нэгжид хамаарах талаар мэдэгдэл гаргах ба хэдийд ч өөр мэдэгдэл гарган энэхүү мэдэгдлийг өөрчилж болно.

2. Аливаа тийм мэдэгдэлд энэхүү протоколыг хэрэглэж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийг тодорхой заана.

3. Хэрэв Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл гаргаагүй бол энэхүү протокол нь тэр улсын нутаг дэвсгэрийн бүх нэгжид хэрэглэгдэнэ.

4. Энэхүү протокол нь Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрийн нэг болон хэд хэдэн нэгжид үйлчлэх тохиолдолд энэхүү протоколоор зөвшөөрөгдсөн нутаг дэвсгэрийн тийм нэгж бүрийн хувьд гаргаж болох мэдэгдэл болон нутаг дэвсгэрийн нэг нэгжийн хувьд гаргасан мэдэгдэл нь нутаг дэвсгэрийн өөр нэгжийн хувьд гаргасан мэдэгдлээс ялгаатай байж болно.

5. Хэрэв 1 дэх хэсгийн дагуу гаргасан мэдэгдлээр энэхүү протокол нь аль нэг Хэлэлцэн тохиролцогч улсын нутаг дэвсгэрийн нэг болон хэд хэдэн нэгжид үйлчилж байгаа бол:

(а) зээлдэгч нь конвенц болон энэхүү протоколыг хэрэглэж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх хүчин төгөлдөр хуулийн дагуу тогтоогдсон болон байгуулагдсан, эсхүл конвенц болон энэхүү протоколыг хэрэглэж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгжид бүртгүүлсэн байгууллага бүхий, хуульд зааснаар төв газартай, өөрийн захиргааны төвтэй, бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа газар буюу уугуул оршин суугаа газартай бол аль нэг Хэлэлцэн тохиролцогч улсад оршин байгаа гэж үзнэ;

(b) аль нэг Хэлэлцэн тохиролцогч улсад байгаа объектын байршилд хамааралтай заалт нь конвенц болон энэхүү протоколыг хэрэглэж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгж дээрх объектын байршлыг тодорхойлно;

(c) Хэлэлцэн тохиролцогч улсад шүүхийн харьяалал бүхий захиргааны байгууллагатай холбоотой заалтыг конвенц болон энэхүү протоколыг хэрэглэж байгаа нутаг дэвсгэрийн нэгжид байгаа шүүхийн харьяалал бүхий захиргааны байгууллагад хамаарах заалт гэж үзнэ. Мөн Хэлэлцэн тохиролцогч улсад оршин буй аливаа Үндэсний бүртгэлийн газар болон бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагатай хамааралтай заалт нь агаарын хөлгийн бүртгэл нь хүчин төгөлдөр болох, мөн конвенц болон энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болох шүүхийн харьяалал бүхий захиргааны байгууллагатай нутаг дэвсгэрийн нэгж болон нэгжүүдийн бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагад хамаарах заалт гэж үзнэ.

30 дугаар зүйл

Тодорхой заалттай холбоотой мэдэгдэл

1. Хэлэлцэн тохиролцогч улс протоколд гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо энэхүү протоколын 8, 12 болон 13 дугаар зүйлийн аль нэг хэсэг, эсхүл хэд хэдийг хэрэглэх талаар мэдэгдэж болно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч улс протоколд гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо энэхүү протоколын X зүйлийг бүхлээр нь, эсхүл хэсэгчлэн хэрэглэх талаар мэдэгдэнэ. X зүйлийн (2) дахь дэд хэсэгт мэдэгдэл хийх бол түүнд шаардагдах хугацааг тодотгоно.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь протоколд гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо энэ нь протоколын XI зүйлийн Хувилбар А болон Хувилбар В-д бүхэлд нь хэрэглэх талаар мэдэгдэх бөгөөд тийм тохиолдолд Хувилбар А хувьд хэрэглэх, эсхүл Хувилбар В хувьд хэрэглэх төлбөрийн чадваргүйн ажиллагааны хэлбэрийг тусгах шаардлагатай. Энэхүү зүйлийн дагуу мэдэгдэл гаргаж буй аливаа Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь 11 дүгээр зүйлд заасны дагуу хугацааны үргэлжлэлээ тодорхойлно.

4. Хэлэлцэн тохиролцогч улсын шүүх нь төлбөрийн чадваргүйн асуудлыг анх шүүн шийдсэн болон Хэлэлцэн тохиролцогч улсын мэдэгдэлтэй шууд холбоотой 11 дүгээр зүйлийг хэрэглэнэ.

5. Хэлэлцэн тохиролцогч улс нь протоколд гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо 21 дүгээр зүйлийг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн хэрэглэх тухайгаа мэдэгдэнэ. Мэдэгдэлдээ хэсэгчлэн хэрэглэх тохиолдолд ямар нөхцөлийн дор холбогдох заалт хэрэглэгдэх талаар тусгана. Түүнээс эсрэг тохиолдолд ямар түр хугацааны шүүхийн хамгаалалтын хэлбэр үйлчилж эхлэхийг тусгасан байна.

31 дүгээр зүйл

Конвенцын дагуу гаргасан мэдэгдэл

Хэрэв өөрөөр заагаагүй бол конвенцын 39, 40, 50, 53, 54, 55, 57, 58, 60 дугаар зүйлийг оруулаад конвенцын дагуу гаргасан мэдэгдэлийг мөн энэхүү протоколын дагуу гаргасан гэж үзнэ.

32 дугаар зүйл

Тайлбар болон мэдэгдэл

1. Энэхүү протоколд аливаа тайлбар хийж болохгүй боловч 24, 29, 30, 31, 33 болон 34 дүгээр зүйлд зөвшөөрсөн болон эдгээр зүйлийн дагуу мэдэгдэл хийж болно.

2. Энэхүү протоколын дагуу хийсэн аливаа мэдэгдэл болон дараагийн мэдэгдэл, эсхүл мэдэгдлийг цуцалсан талаар эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэнэ.

33 дугаар зүйл

Дараагийн мэдэгдэл

1. Орлолцогч улс нь конвенцын 60 дугаар зүйл, энэхүү протоколын 31 дүгээр зүйлийн дагуу гаргасан мэдэгдлээс өөр дараагийн мэдэгдлийг энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш эх хадгалагчид хэдийд ч гаргаж болно.

2. Аливаа тийм дараагийн мэдэгдэл нь эх хадгалагчид мэдэгдсэнээс хойш зургаан сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдөр хүчин төгөлдөр болно. Хэрэв мэдэгдэлд энэхүү мэдэгдлийг хүчин төгөлдөр болох илүү урт хугацааг заасан бол эх хадгалагчид мэдэгдсэнээс хойш тийм илүү урт хугацаа өнгөрсний дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран аливаа тийм дараагийн мэдэгдлийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд тийм дараагийн мэдэгдлийг гаргаагүйн адил энэхүү протоколыг үргэлжлүүлэн хэрэглэнэ.

34 дүгээр зүйл

Мэдэгдлийн буцаалт

1. Орлолцогч аливаа улс нь конвенцын 60 дугаар зүйл, энэхүү протоколын 31 дүгээр зүйлийн дагуу гаргасан мэдэгдлээс бусад мэдэгдлийг эх хадгалагчид мэдэгдэх замаар хэдийд ч буцаан авч болно. Уг буцаалт нь эх хадгалагчийн мэдээлэл хүлээн авснаас зургаан сарын дараа сарын эхний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

2. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран хэрэв аливаа буцаасан мэдэгдэл хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд тийм мэдэгдлийг буцаагаагүйн адил энэхүү протоколыг үргэлжлүүлэн хэрэглэнэ.

35 дугаар зүйл
Цуцлалт

1. Оролцогч аливаа улс нь эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэх замаар энэхүү протоколыг цуцалж болно.
2. Цуцлалт нь эх хадгалагч мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш арван хоёр сар өнгөрсний дараа сарын эхний өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.
3. Өмнөх хэсэгт зааснаас үл хамааран цуцлалт нь хүчин төгөлдөр болохоос өмнө бий болсон бүх эрх болон баталгаат эрхийн хувьд цуцлаагүйн адил энэхүү протоколыг үргэлжлүүлэн хэрэглэнэ.

36 дугаар зүйл
Хяналтын бага хурал, нэмэлт, өөрчлөлт
болон холбогдох асуудал

1. Хяналтын эрх бүхий байгууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр эх хадгалагч нь жил бүр, эсхүл нөхцөл байдал шаардсан тохиолдолд, энэхүү протоколоор өөрчилсөн, конвенцоор тогтоосон, практикт хэрэглэгддэг олон улсын журмыг баримтлан Оролцогч улсад зориулан жил бүр тайлан бэлтгэнэ. Энэхүү тайланг эх хадгалагч бэлтгэхдээ тайланг олон улсын бүртгэлийн тогтолцооны үйл ажиллагаанд хамаарах Хяналтын эрх бүхий байгууллагын илтгэлийг харгалзан үзэж хийнэ.
2. Оролцогч улсын хорин таваас багагүй хувь нь хүсэлт гаргаснаар эх хадгалагч, Хяналтын эрх бүхий байгууллагатай зөвшилцөн Оролцогч улсын Хяналтын бага хурлыг дор дурдсан асуудлыг хэлэлцүүлэхээр үе үе хуралдуулна. Үүнд:
 - (a) энэхүү протоколоор өөрчилсөн, конвенцыг үр ашигтай хэрэглэх болон түүний нөхцөлд хамрах, нисэхийн объектыг хөрөнгөөр баталгаажуулан санхүүжүүлэх болон түрээслүүлэх ажилд тус дөхөм болоход үр нөлөө үзүүлэх;
 - (b) шүүхээс өгсөн тайлбар болон энэхүү протоколын нөхцөл болон журмыг хэрэглэх;
 - (c) Олон улсын бүртгэлийн системийн үйл ажиллагаа, бүртгэгчийн ажлын гүйцэтгэл болон түүнд Хяналтын эрх бүхий байгууллагын зүгээс тавих хяналт, Хяналтын эрх бүхий байгууллагын тайлан; болон
 - (d) энэхүү протокол болон Олон улсын бүртгэлтэй холбоотойгоор аливаа өөрчлөлт хийх нь зохистой эсэх.
3. Энэхүү протоколд оруулах аливаа нэмэлт, өөрчлөлт нь өмнөх хэсэгт дурдсан Бага хуралд оролцсон, Оролцогч улсын гуравны хоёроос илүү нь баталснаар XXVIII зүйлийн хүчин төгөлдөр болох заалтын дагуу найман улс соёрхон баталж, хүлээн зөвшөөрч, эсхүл баталсан тохиолдолд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, эсхүл баталсан улсын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

37 дугаар зүйл
Эх хадгалагч болон түүний чиг үүрэг

1. Соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан, эсхүл нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг эх хадгалагчаар томилогдсон Хувийн эрх зүйг нэг мөр болгох олон улсын институт (ЮНИДРУА)-д хадгалуулахаар өгнө.
2. Эх хадгалагч нь:
 - (a) Хэлэлцэн тохиролцогч бүх улсад дор дурдсан зүйлийг мэдэгдэнэ. Үүнд:

(i) соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан, эсхүл нэгдэн орсон тухай хадгалуулахаар хүргүүлсэн баримт бичиг, эсхүл шинээр гарын үсэг зурсан мэдээллийг огнооны хамт;

(ii) энэхүү протокол хүчин төгөлдөр болсон огноо;

(iii) энэхүү протоколын дагуу гаргасан мэдэгдэл бүрийн тухай, түүний огнооны хамт;

(iv) аливаа мэдэгдлийг буцаасан болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан тухай, түүний огнооны хамт;

(v) энэхүү протоколыг цуцлах тухай мэдэгдлийг түүний огнооны хамт болон цуцлалт хүчин төгөлдөр болох огноо;

(b) энэхүү протоколын баталгаажсан хуулбарыг бүх хэлэлцэн тохиролцогч Улсад илгээх;

(c) Хяналтын эрх бүхий байгууллагад болон бүртгэгчид соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан, эсхүл нэгдэн орсон тухай баримт бичиг бүрийн хуулбарыг түүний хадгалуулахаар өгсөн огнооны хамт, мэдэгдэл бүрийг, мэдэгдлийг буцаасан болон нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан болон цуцалсан тухай мэдэгдлийг түүний огнооны хамт, түүнд агуулагдсан мэдээлэл нь хэрэглэхэд хялбар буюу бүрэн гүйцэд байхаар хүргэх; болон

(d) мөн эх хадгалагчийн хувьд хэвшил болсон бусад чиг үүргийг гүйцэтгэнэ.

Дээрхийг нотолж, бүрэн эрхийнхээ дагуу Оролцогч улсын дор дурдсан төлөөлөгчид энэхүү протоколд гарын үсэг зурав.

Энэхүү протоколыг хоёр мянга нэг оны арваннэгдүгээр сарын арван зургааны өдөр Кейптаун хотноо англи, араб, хятад, франц, орос болон испани хэлээр тус бүр нэг эх хувь үйлдсэн бөгөөд бүх эх бичвэр нь адил хүчинтэй байна, Бага хурлын Даргын бүрэн эрхийн хүрээнд Бага хурлын Нарийн бичгийн дарга нарын газрын холбооноос энд заасан өдрөөс ер хоногийн дотор эх бичвэрийг өөр хооронд нь нийцүүлж, баталгаажуулснаар протоколын бүх хэлээрх эх бичвэр адил хүчинтэй болно.

Хавсралт

**Бүртгэлээс хасах болон экспорлох хүсэлтийн зөвшөөрлийн
маягт 13 дугаар зүйлд хамааралтай хавсралт
(Он сар өдөр)**

Хэнд: (Бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагын нэр)

Утга: Бүртгэлээс хасах болон экспортлох бүрэн эрхийн хүсэлтийн зөвшөөрөл

Дор гарын үсэг зурсан этгээд нь (агаарын хөлөг/нисдэг тэрэгний үйлдвэрлэгчийн нэр ба загварын дугаар) бүхий үйлдвэрийн дугаартай (дугаар) (марк) (бүртгэлийн дугаар/марк)/бусад бүх сууриллуулсан, нэмж хийгдсэн төхөөрөмж хэсгүүд бүхий “агаарын хөлгийн” (эзэмшигч) болно.

Тус баримт бичиг нь гарын үсэг зурагчаас Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн олон улсын баталгаат эрхийн тухай конвенцын агаарын хөлгийн тоног төхөөрөмжид тусгайлан хамаарах протоколын XIII зүйлд заасан эрхийн дагуу (Зээлдүүлэгчийн нэр) /” эрх бүхий тал”/-д гаргасан буцалтгүйгээр бүртгэлээс хасуулах болон экспортын эрхийн хүсэлтийн баримт болно. Энэ зүйлд тусгагдсаны дагуу энд гарын үсэг зурсан талууд нь дараах зүйлийг хүсэв. Үүнд:

i. Эрх бүхий тал, эсхүл энэ талаас томилсон хувь хүн нь дараах зүйлд дан ганцаар шийдэх эрх бүхий этгээд мөн гэж хүлээн зөвшөөрнө:

- a) Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр гарын үсэг зурсан Олон улсын иргэний нисэхийн тухай конвенцын III бүлгийн зорилгоор (Бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагын нэр) зохицуулагдан (агаарын хөлгийн бүртгэгчийн нэр)-аас агаарын хөлгийн бүртгэлийн асуудал;
- b) агаарын хөлгийг /улсын нэр/ улсаас экспортлох болон бодит шилжүүлэлт хийх.

ii. Эрх бүхий тал, эсхүл хувь хүн нь (i) дэд хэсэгт дурдсан зүйлд бичгээр шаардсанаар гарын үсэг зурагчдын зөвшөөрөлгүйгээр баталгаа хүсч болно. Тус шаардлагын дагуу /улсын нэр/ - ын эрх бүхий байгууллага нь бусад эрх бүхий байгууллагуудтай асуудлыг түргэн шийдэх үүднээс хамтран ажиллана.

Энэ баримт бичгээр үүсэн бий болсон эрх бүхий байгууллагын эрх нь эрх бүхий талуудын бичгээр гаргасан зөвшөөрөлгүйгээр солигдохгүй болно.

Та гэрээний шаардлага болон түүний нөхцөлийг хүлээн зөвшөөрч байгаага дор байгаа хоосон зайд тохиромжтой хэлбэрээр бөглөж /Бүртгэлийн эрх бүхий байгууллагын нэр/-д тус баримтыг гардуулна уу.

/Эзэмшигчийн нэр / _____

Хүлээн зөвшөөрсөн бөгөөд гардуулсан
/он сар өдөр/

_____ /холбогдох тэмдэглэгээнүүд /

Гарын үсэг зурагчийн нэр:

Гарын үсэг зурагчийн албан
тушаал:

Хүлээн авагчийн холбогдох хаягийг заана.

164. ОЛОН УЛСЫН АГААРЫН ТЭЭВРИЙГ ЛИБЕРАЛЧЛАХ ТУХАЙ ОЛОН ТАЛТ ХЭЛЭЛЦЭЭР

*2001 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдөр баталж,
2001 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Энэхүү хэлэлцээрт оролцогч талууд (цаашид “Талууд” гэх),

Хөндлөнгийн оролцоо, зохицуулалт хамгийн бага зах зээл дэх агаарын тээврийн компаниуд хоорондын өрсөлдөөнд суурилсан олон улсын агаарын тээврийн тогтолцоог хөгжүүлэхийг эрмэлзэж,

Олон улсын агаарын тээврийн боломжийг өргөжүүлэхэд түлхэц үзүүлэхийг эрмэлзэж,

Өрсөлдөөнтэй, үр ашигтай олон улсын агаарын үйлчилгээ нь худалдааг нэмэгдүүлж, хэрэглэгчийн ашиг сонирхлыг дээшлүүлж, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжихийг хүлээн зөвшөөрч,

Агаарын үйлчилгээг либералчлах яриа хэлэлцээг дэмжихэд оруулж буй Ази, Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны (АЗНДЭЗХА) форумын хувь нэмрийг хүлээн зөвшөөрч,

Зорчигч болон ачаа тээвэрлүүлэгч олон нийтэд төрөл бүрийн үйлчилгээ үзүүлэх боломжийг агаарын тээврийн компаниудад олгох, түүнчлэн агаарын тээврийн компанийн

* Монгол Улс 2007.05.04-нд соёрхон баталсан

үнийн шинэчлэл болон өрсөлдөөнт үнийг хөгжүүлэх, нэвтрүүлэх явдлыг дэмжихийг эрмэлзэж,

Олон улсын агаарын тээврийн аюулгүй байдал болон нислэгийн аюулгүй ажиллагааны өндөр төвшинг хангахыг эрмэлзэж, мөн хүний болон өмчийн аюулгүй байдлыг эрсдэлд оруулах, агаарын тээврийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх, иргэний нисэхийн аюулгүй байдалд итгэх олон нийтийн итгэлийг бууруулдаг агаарын хөлгийн аюулгүй байдалд эсрэг чиглэсэн үйлдэл болон аюул заналын талаар сэтгэл гүнээ зовниж байдгийг дахин нотолж,

Чикаго хотноо 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр гарын үсэг зурахад нээлттэй болсон Иргэний нисэхийн тухай олон улсын конвенцыг тэмдэглэж,

Дараахь зүйлийг хэлэлцэн тохиров. Үүнд:

1 дүгээр зүйл
Тодорхойлолт

Өөрөөр заагаагүй бол энэхүү хэлэлцээрийн зорилгод дараах нэр томъёо дор дурдсан утгатай байна. Үүнд:

1. “Хэлэлцээр” гэж энэхүү хэлэлцээр, түүний хавсралтууд болон нэмэлтүүд, тэдгээрт оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт;

2. “Агаарын тээвэр” гэж агаарын хөлгөөр зорчигч, тээш, ачаа болон шууданг хамтад нь эсхүл тусад нь эсхүл хөлсөөр, эсхүл төлбөртэй тээвэрлэх нийтийн тээвэр;

3. “Конвенц” гэж 1944 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр Чикаго хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй болсон Иргэний нисэхийн олон улсын конвенц болон түүнд хамаарах:

I. Конвенцын 94(а) дугаар зүйлийн дагуу хүчин төгөлдөр болж энэхүү хэлэлцээрт оролцогч бүх тал соёрхон баталсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт, болон;

II. Конвенцын 90 дүгээр зүйлийн дагуу батлагдсан бөгөөд энэхүү хэлэлцээрт оролцогч бүх талын хувьд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөх аливаа хавсралтууд, тэдгээрт оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт;

4. “Томилогдсон агаарын тээврийн компани” гэж энэхүү хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлийн заалтын дагуу томилогдож эрх авсан агаарын тээврийн компани;

5. “Бүтэн зардал” гэж захиргааны зохист нэмэлт зардлыг багтаасан үйлчилгээ үзүүлэх зардал;

6. “Олон улсын агаарын тээвэр” гэж хавсралт, нэмэлтэд тодорхойлсончлон нэгээс дээш улсын, эсхүл Ази, Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны гишүүн улсын агаарын орон зайгаар дамжин үйлдэж буй агаарын тээвэр;

7. “Үнэ” гэж олон улсын агаарын тээвэртэй холбоотой газрын тээврийг оролцуулан зорчигч, тээш болон/эсхүл ачааг (шууданг оруулахгүй) тээвэрлэх агаарын тээврийн аливаа төлбөр, үнэ эсхүл хураамжийг хэлнэ, үүнд мөн хэрвээ шаардлагатай тохиолдолд агаарын тээврийн компанийн агентууд, тэрхүү онгоцны үнэ, хураамж, төлбөрийг олж авахтай холбоотой нөхцөлийг багтаасан агаарын тээврийн компанийн хураамжийг хэлнэ;

8. “Тээвэрлэлтийн бус зорилготой буулт” гэж зорчигч, тээш, ачаа болон/эсхүл шууданг агаараар тээвэрлэх зорилгоор агаарын хөлгийн бүхээгт авах, буулгахаас өөр зорилгоор үйлдэх буулт;

9. “Нутаг дэвсгэр” гэж аль нэг талын бүрэн эрхт байдал, хэргийн харьяалал, эрх мэдэл, засаг захиргаа, хамгаалал, эсхүл итгэмжлэлд буй хуурай газар болон тэдгээрт хамаарах нутаг дэвсгэрийн ус; болон

10. “Хэрэглэгчид ногдуулах хураамж” гэж нисэх буудлаар үйлчилсэн, агаарын навигацын хангалт хийсэн, эсхүл нисэхийн аюулгүй байдлын үйлчилгээ хийсэн, төхөөрөмж ашигласан болон тэдгээрт хамаарах үйлчилгээ үзүүлсэн, тоног төхөөрөмжийг ашигласны төлөө агаарын тээврийн компанид ногдуулах хураамж.

2 дугаар зүйл **Эрх олгох**

1. Оролцогч тал нь бусад талуудын агаарын тээврийн компаниудад олон улсын агаарын тээврийн үйлчилгээ эрхлэхэд нь зориулж дараах эрхийг олгоно. Үүнд:

a) нутаг дэвсгэр дээгүүр нь буулт хийлгүй нисэж өнгөрөх эрх;
b) нутаг дэвсгэрт нь тээвэрлэлтийн бус зорилготой буулт хийх эрх;
c) томилолтын нөхцөлийн дагуу дор дурдсан маршрут дахь цэгүүдийн хооронд олон улсын агаарын тээврийн хуваарьт, эсхүл захиалгат нислэг үйлдэх эрх:

i. агаарын тээврийн тухайн компанийг томилсон талын нутаг дэвсгэрээс чанад орших цэгүүдээс энэ талын нутаг дэвсгэр, завсрын цэгүүдээр дамжин бусад аливаа талын нутаг дэвсгэр дэх, эсхүл нутаг дэвсгэрийн чанад орших цэг/цэгүүд рүү.

ii. эрх олгож байгаа талын нутаг дэвсгэр дэх аливаа цэг/цэгүүдийн хооронд үйлдэх бүх ачаа тээврийн үйлчилгээ, үйлчилгээнүүд.

d) энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр тодорхойлсон бусад эрхүүд.

2. Энэхүү хэлэлцээрт өөрөөр заагаагүй бол агаарын тээврийн томилогдсон компани бүр өөрийн үзэмжээр:

a) нэг, эсхүл хоёр талдаа нислэг үйлдэх;
b) нэг агаарын хөлгийн нислэгт нислэгийн өөр өөр дугаар хослуулан хэрэглэх;
c) талуудын хилийн доторх, завсрын, хилийн чанад дахь болон талуудын нутаг дэвсгэр дэх цэгүүдэд тогтоосон маршрутаар аль ч хэлбэрээр ямар ч хувилбараар нислэг үйлдэх;

d) аль ч цэг эсхүл цэгүүдэд үйлдэх буултыг алгасах;
e) тогтоосон маршрут дахь аль ч цэгт өөрийн агаарын хөлгийн аль ч нислэгийг өөрийн агаарын хөлөгт шилжүүлэх;

f) хилийн цаадах цэгүүд болон нутаг дэвсгэр дээрээ байгаа аливаа цэгүүдийн хооронд агаарын хөлөг сольж, эсхүл солилгүй, эсхүл нислэгийн дугаар өөрчлөх эсхүл өөрчлөлгүй нислэг үйлдэх, түүнчлэн дээрх нислэгүүдийг шууд нислэг хэмээн үзэж, олон нийтэд сурталчлах;

g) аль ч талын нутаг дэвсгэрийн дотор, эсхүл нутаг дэвсгэрийн гадна буйгаас үл хамааран аль ч цэгт буулт хийх;

- h) аливаа бусад талын нутаг дэвсгэрээр дамжин нислэг үйлдэх;
- i) Тухайн хөдөлгөөн эхэлсэн цэгээс үл хамааран хөдөлгөөнийг ижил агаарын хөлөгт нэгтгэх;

энэхүү Хэлэлцээрийн дагуу нислэгийн чиглэл болон газар зүйн хязгаарлалтгүйгээр тээвэр хийх аливаа эрхээ алдалгүй үйлдэж болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалт нь агаарын тээврийн компанийг томилсон талын нутаг дэвсгэр дэх цэгт үйлчилнэ гэсэн шаардлагад хамаарна. Үүнд зөвхөн ачааны тээврийг хамааруулахгүй.

4. Дээр дурдсан маршрутын дагуу аливаа хэсэг (сегмент) буюу хэсгүүдэд (сегментүүд) аливаа томилогдсон агаарын тээврийн компани нь маршрутын аль ч цэгт хөлгийн төрөл, тоог хязгаарлалтгүй өөрчлөх эрхтэйгээр нисэн гарах чиглэлд дээр дурдсан цэгээс чанад дахь тээвэрлэлтийг агаарын тээврийн компанийг томилсон талын газар нутгаас эхлэлтэй тээвэрлэлтийн үргэлжлэл гэж үзэх, нисэн ирэх чиглэлд тухайн агаарын тээврийн компанийг томилсон талын газар нутаг уруу үйлдэж буй тээвэрлэлтийг дээр дурдсан цэгүүдийн чанадад орших цэгүүдээс эхлэлтэй тээвэрлэлтийн үргэлжлэл гэж үзэн бүх төрлийн ачааны тээвэрлэлтээс бусад төрлийн олон улсын нислэг үйлдэж болно.

5. Энэхүү хэлэлцээрийн ямар ч заалт нь аль нэг талаас томилсон агаарын тээврийн компани, эсхүл агаарын тээврийн компанид нөгөө талын нутаг дэвсгэрт зорчигчид, тэдгээрийн тээш, ачаа, эсхүл шууданг хөлсөөр тээвэрлэх, болон нөгөө талын нутаг дэвсгэр дэх нэг цэгээс нөгөө цэг рүү нислэг хийх эрх олгоогүй гэж үзнэ.

3 дугаар зүйл

Агаарын тээврийн байгууллагыг томилох, эрх олгох

1. Энэхүү хэлэлцээрийн дагуу аливаа тал нь олон улсын агаарын тээвэр эрхлэх хүссэн тооны компанийг томилох, ийм томилолтуудаа цуцлах буюу өөрчлөх эрхтэй. Эдгээр томилолтын талаар дипломат шугамаар холбогдох талуудад бичгээр буюу холбогдох бусад шугамаар мэдэгдэх бөгөөд эх хадгалагчид мөн мэдэгдэнэ.

2. Шаардагдах загвар, маягтын дагуу үйл ажиллагаа эрхлэх эрх болон техникийн зөвшөөрөл олгохдоо аливаа тал нь томилогдсон компанийн мэдүүлгийг хүлээн авч дараах нөхцөлийг хангасан тохиолдолд холбогдох журмын дагуу аль болох богино хугацаанд зохих эрх болон зөвшөөрлийг цаг алдалгүй олгоно. Дараах нөхцөл гэдэгт:

- a) агаарын тээврийн компанийг томилсон тал, эсхүл тухайн талын иргэд, эсхүл хоёулаа агаарын тээврийн тухайн компанийн үйл ажиллагаанд үр нөлөөтэй хяналт тавьдаг бол;
- b) агаарын тээврийн компанийг томилсон талын нутаг дэвсгэрт агаарын тээврийн компани нь байгуулагдсан, эсхүл үндсэн үйл ажиллагаа явуулдаг газартай бол;
- c) агаарын тээврийн компани нь гаргасан өргөдлийг хянах талын эсхүл олон улсын агаарын тээврийн үйл ажиллагааг эрхлэхэд шаардлагатай хууль тогтоомж, дүрэм журамд дурдагдсан нөхцөлийг хангаж чадахуйц чадамжтай бол;
- d) агаарын тээврийн компанийг томилсон тал нь 6 дугаар зүйл (Аюулгүй ажиллагаа) болон 7 дугаар зүйл (Нисэхийн аюулгүй байдал) заалтуудыг дагаж мөрддөг бол.

3. 2 дугаар зүйлийг үл харгалзан, томилгоо хүлээн авагч тал нь нөгөө талаас томилсон агаарын тээврийн компанийн бодит хувь эзэмшигч нь өөрийнхөн харьяатынх бол нөгөө талаас томилсон агаарын тээврийн компанид эрх, зөвшөөрөл олгох шаардлагагүй.

4. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу үйл ажиллагаа явуулах эрх олгож буй талууд тухайн шийдвэрийнхээ талаар эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

5. Энэхүү хэлэлцээрийн ям ар ч заалт томилогдсон агаарын тээврийн компанийн өмчлөл, эзэмших болон түүнд хяналт тавихтай холбоотой аливаа талын хууль тогтоомж, дүрэм журамд нөлөөлөхгүй. Энэ зүйлийн 2 болон 3 дахь хэсгийн дагуу нөгөө талаас хийх тухайн томилгоог баталгаажуулна.

4 дүгээр зүйл

Эрх хүчингүй болгох

1. Аливаа тал дараах тохиолдолд нөгөө талын томилсон агаарын тээврийн компанийн үйл ажиллагаа явуулах эрх, эсхүл техникийн зөвшөөрлийг хүчингүй болгох, түдгэлзүүлэх, түр хүчингүй болгох, хязгаарлах, эсхүл түүнд дараах нөхцөлийг тавих эрхтэй. Үүнд:

- a) тухайн агаарын тээврийн компанийн хүчин төгөлдөр хяналтыг томилсон тал, түүний харьяат, эсхүл хоёулаа хариуцаагүй бол;
- b) эхний тал тухайн компанийн бодит хувь эзэмшигч нь өөрийнхөн харьяатынх болохыг тодорхойлсон бол;
- c) агаарын тээврийн компанийг томилсон талын нутаг дэвсгэрт агаарын тээврийн компани нь байгуулагдаагүй, эсхүл үндсэн үйл ажиллагаа явуулдаг газаргүй бол;
- d) тухайн агаарын тээврийн компани энэхүү хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлд (Хууль тогтоомжийн хэрэглээ) заасан хууль, дүрэм журмыг дагаж мөрдөж чадаагүй; эсхүл
- e) нөгөө тал 6 дугаар зүйлийн (Аюулгүй ажиллагаа) заалтаар тогтоосон стандартад хяналт тавьж, мөрдүүлээгүй эсхүл бол.

2. Энэ зүйлийн 1(b) буюу 1(c) дэд хэсэгт заасныг биелүүлэхгүй байх явдлаас цаашид урьдчилан сэргийлэх үүднээс нэн даруй хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлага гарахаас бусад тохиолдолд энэ зүйлийн заалтаар тогтоогдсон эрхийг зөвхөн агаарын тээврийн компанийг томилсон нөгөө талтай зөвлөлдсөний дараа эдэлнэ.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу агаарын тээврийн компани, эсхүл компаниудын үйл ажиллагаа явуулах эрхийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, түр хүчингүй болгох, хязгаарлах, эсхүл нөхцөл тавих эрхээ хэрэгжүүлж буй тал энэ үйл ажиллагааныхаа талаар эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

4. Энэ зүйлийн аль ч заалт 7 дугаар зүйл (Нисэхийн аюулгүй байдал)-ийн заалтын дагуу нөгөө талын агаарын тээврийн компани, компаниудын үйл ажиллагаа явуулах эрх болон техникийн зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, түр хүчингүй болгох, хязгаарлах, эсхүл нөхцөл тавих аливаа талын эрхийг хязгаарлахгүй.

5 дугаар зүйл Хууль тогтоомжийн хэрэглээ

1. Аливаа талын нутаг дэвсгэрт нэвтрэх, нутаг дэвсгэрт нь байх болон нутаг дэвсгэрээс нь гарахад мөрддөг агаарын хөлгийн ашиглалт, навигацид хамаарах хууль, тогтоомжийг нөгөө талын томилсон агаарын тээврийн компаниуд мөрдөнө.

2. Аливаа талын нутаг дэвсгэрт нэвтрэх, нутаг дэвсгэрт нь байх болон нутаг дэвсгэрээс нь гарахад агаарын хөлөг дэх зорчигч, нисэх баг, эсхүл ачааг нутаг дэвсгэртээ оруулах, гаргахдаа мөрддөг хууль тогтоомж, журмууд (тухайлбал, хилээр нэвтрэх, зөвшөөрөл олгох, нисэхийн аюулгүй байдал, цагаачлал, паспорт, гаалийн болон хорио цээрийн албаны ажиллагаанд хамаарах журам, эсхүл шуудангийн хувьд шуудан тээврийн журам)-ыг нөгөө талын агаарын тээврийн компани болон зорчигчид, нисэх баг, эсхүл ачаа тээвэрлэгч эсхүл тэдгээрийн нэрийн өмнөөс дагаж мөрдөнө.

3. Аливаа тал олон улсын агаарын тээврийн ижилхэн үйлчилгээ үзүүлж буй өөрийн, эсхүл нөгөө талаас томилсон агаарын тээврийн компанид өөрийн орны гааль, цагаачлал болон хорио цээрийн дүрэм журмын хувьд давуу тал олгохгүй.

4. Аливаа талын нутаг дэвсгэрээр шууд дамжин нислэг хийх зорчигчид, тэдгээрийн тээш болон ачаанд нисэхийн аюулгүй байдал, мансууруулах бодисын хяналт, хууль бусаар хил нэвтрэх буюу онцгой нөхцөл байдлаас бусад үед нисэх буудлын зориулалтын талбайд үзлэг хийхгүй.

6 дугаар зүйл Аюулгүй ажиллагаа

1. Энэхүү хэлэлцээрт дурдсан агаарын тээвэр эрхлүүлэхээр нөгөө талаас олгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр гэж тооцсон, нислэгт тэнцэх чадварын гэрчилгээ, тусгай зөвшөөрлийг эдгээр гэрчилгээ, тусгай зөвшөөрөлд тавигдах шаардлага нь Конвенцын дагуу тогтоосон хамгийн доод стандартыг хангасан хэмээн тооцож хүчинтэй болохыг хүлээн зөвшөөрнө. Гэсэн хэдий ч, аливаа тал нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээгүүр нь үйлдэх нислэгийн хувьд нөгөө талаас өөрийн харьяатад олгосон, эсхүл хүчин төгөлдөр гэж тооцсон тусгай зөвшөөрөл, гэрчилгээг хүчин төгөлдөр хэмээн хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзаж болно.

2. Аливаа тал нь агаарын навигацийн тоног төхөөрөмж, нисэх бүрэлдэхүүн, агаарын хөлөг болон агаарын тээврийн томилогдсон компанийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан нөгөө талын мөрддөг, аюулгүй ажиллагааны стандартад хамаарах асуудлаар зөвлөлдөх хүсэл тавьж болно. Ийм зөвлөгөөний дагуу эхний тал нөгөө талыг дээр дурдсан зүйлийн хүрээнд Конвенцын дагуу тогтоосон хамгийн доод стандарттай дүйцэхүйц аюулгүй ажиллагааны стандарт, шаардлагыг хангаж ажиллах, мөрдүүлж чадахгүй байгааг олж мэдвэл, нөгөө талдаа эдгээр илэрсэн асуудлыг болон хамгийн доод стандартыг хангахад шаардлагатай алхмуудын талаар мэдэгдэх бөгөөд тухайн тал зохих шаардлагатай засах арга хэмжээг авна. Нөгөө тал дурдсан шаардлагатай засах арга хэмжээг тодорхой хугацааны дотор авч хэрэгжүүлээгүй бол тухайн талын томилсон агаарын тээврийн компанид олгосон үйл ажиллагаа эрхлэх эрх, техникийн зөвшөөрлөө түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, түр хүчингүй болгох, эсхүл хязгаарлах, эсхүл нөхцөл тавих эрхээ эхний тал эдэлнэ.

7 дугаар зүйл Нисэхийн аюулгүй байдал

1. Олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн эрх, үүргийнхээ дагуу, иргэний нисэхийн аюулгүй байдлыг хууль бус үйлдлээс хамгаалах талаар харилцан хүлээсэн үүрэг нь энэхүү

хэлэлцээрийн салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг болохыг талууд дахин нотолж байна. Олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн түгээмэл эрх, үүргээр үл хязгаарлагдан, ялангуяа 1963 оны 9 дүгээр сарын 14-ний өдөр Токио хотноо байгуулсан Агаарын хөлгийн бүхээгт үйлдсэн гэмт хэрэг болон тодорхой бусад үйлдлийн тухай конвенц, 1970 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдөр Гааг хотноо байгуулсан Агаарын хөлгийг хууль бусаар булаан авах үйлдлийг хориглох тухай конвенц, 1971 оны 9 дүгээр сарын 23-ны өдөр Монреал хотноо байгуулсан Иргэний нисэхийн аюулгүй байдлын эсрэг хууль бус үйлдлийг хориглох тухай конвенц болон 1988 оны 2 дугаар сарын 24-ний өдөр Монреал хотноо байгуулсан Олон улсын иргэний нисэхэд үйлчилдэг нисэх буудалд хүч хэрэглэсэн хууль бус үйлдлийг хориглох тухай протоколын заалтуудыг талууд дагаж мөрдөнө.

2. Аливаа тал иргэний агаарын тээврийн хөлгийг хууль бусаар булаан авах, эдгээр хөлөг, тэдгээрийн зорчигч, нисгэх баг болон нисэх буудал, агаарын навигацын төхөөрөмжийн аюулгүй байдлын эсрэг чиглэсэн хууль бус үйлдлээс урьдчилан сэргийлэх, иргэний агаарын навигацын аюулгүй байдлын эсрэг чиглэсэн аливаа аюул заналыг харилцан мэдээлэх зэрэг шаардлагатай бүхий л туслалцааг нөгөө талын хүсэлтийн дагуу үзүүлнэ.

3. Бусад талтай харилцах харилцаандаа аливаа тал нисэхийн аюулгүй байдлын стандарт, Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас тогтоосон болон Конвенцын хавсралтад заасан зохих зөвлөмжийн заалтуудад нийцүүлэн үйл ажиллагаагаа явуулах бөгөөд өөрийн улсад бүртгэлтэй агаарын хөлөг ашиглагчид бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаа нь явагддаг эсхүл өөрийн газар нутагт байнга оршин суудаг төлөөлөгчийн газартай агаарын хөлөг ашиглагчид болон өөрийн нутаг дэвсгэр дэх нисэх буудлын үйл ажиллагаа эрхлэгчдээс агаарын тээврийн аюулгүй байдлын дээрх заалтуудыг мөн мөрдөн ажиллахыг шаардана.

4. Аливаа тал нь бусад талуудын холбогдох нутаг дэвсгэрт нэвтрэх, гарах, байх үед мөрдөх аюулгүй байдлын нөхцөлүүдийг судлах болон аливаа тал нь өөрийн нутаг дэвсгэрт байгаа агаарын хөлгийг хамгаалах, онгоцонд суухаас өмнө болон суулгах үеийн зорчигчид, нисгэх баг, тэдний тээш, гартаа авч яваа зүйлс, ачаа болон агаарын хөлгийн нөөцийг шалгахтай холбоотой зохих шаардлагатай арга хэмжээг бүрэн авсан байх нөхцөлийг баталгаажуулна. Тодорхой аюул заналхийллийн эсрэг аюулгүй байдлын тусгай арга хэмжээ авах талаар бусад талаас тавьсан аливаа хүсэлтийг нааштайгаар хүлээн авна.

5. Агаарын хөлгийг хууль бусаар булаах, эсхүл зорчигчид, нисгэх баг, агаарын хөлөг, нисэх буудал, түүнчлэн агаарын навигацын төхөөрөмжийн аюулгүй байдлын эсрэг чиглэсэн хууль бус үйлдэл гарсан, эсхүл ийм үйлдлийн аюул тулгарсан тохиолдолд талууд дээрх үйлдэл буюу аюул заналыг шуурхай, аюулгүй таслан зогсоохын тулд харилцаа холбооны дэмжлэг үзүүлэх болон бусад зохист арга хэмжээ авах замаар харилцан туслалцаа үзүүлнэ.

6. Энэ зүйлийн нисэхийн аюулгүй байдлын заалтуудыг нөгөө тал гажуудуулсан гэж үзэх хангалттай шалтгаан үндэслэл аль нэг талд байвал тухайн талын нисэхийн удирдах байгууллага нөгөө талын нисэхийн удирдах байгууллагаас нэн даруй зөвлөлдөх талаар хүсэлт гаргаж болно. Ийм хүсэлт гаргаснаас хойш 15 хоногийн дотор уг асуудлыг сэтгэлд ханамжтай тохиролцоонд хүрч чадаагүй бол тухайн хүсэлт нь нөгөө талын агаарын тээврийн компани, эсхүл компаниудад олгосон үйл ажиллагаа эрхлэх эрх, техникийн зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, цуцлах, түр хүчингүй болгох, хязгаарлах, эсхүл нөхцөл тавих үндэслэл болно. Онцгой тохиолдолд, дээр дурдсан 15 хоногийн хугацаа дуусахаас өмнө аль нэг тал түр зуурын арга хэмжээ авч болно.

7. Энэ зүйлийн 6 дугаар заалтын дагуу агаарын тээврийн компани, эсхүл компаниудад олгосон үйл ажиллагаа эрхлэх эрх, техникийн зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, цуцлах, түр хүчингүй болгох, хязгаарлах, эсхүл нөхцөл тавих эрхээ хэрэгжүүлсэн аливаа тал уг үйлдлийнхээ талаар эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

8 дугаар зүйл Худалдааны боломжууд

1. Аливаа талын агаарын тээврийн компаниуд нь дараах эрхийг эдэлнэ. Үүнд:

- a) бусад талын нутаг дэвсгэрт агаарын тээврийг хөгжүүлэх болон худалдаалах зорилгоор төлөөлөгчийн газруудаа байгуулах;
- b) бусад талын нутаг дэвсгэрт өөрөө шууд, эсхүл агаарын тээврийн компани төлөөлөгчөөрөө дамжуулан үзэмжээрээ агаарын тээврийн худалдаа хийх. Агаарын тээврийн компани өөрийн тээврийн үйлчилгээгээ худалдах эрхтэй бөгөөд ямар ч этгээд уг үйлчилгээг тухайн орны үндэсний болон чөлөөтэй хөрвөх валютаар худалдан авах боломжтой байна;
- c) нутагт дэвсгэрт явуулсан үйл ажиллагааны зарлагаасаа үлдсэн орлогоо шаардлагатай үедээ салбараараа дамжуулан өөрийн улс уруу хөрвүүлэх, гуйвуулах эрхтэй. Хөрвүүлэг, гуйвуулгыг тухайн гуйвуулгад мөрдөх солилцооны ханшаар, тээвэрлэгчээс гуйвуулга хийлгэхээр мэдүүлэг эхлэн гаргасан өдөр нь аливаа хязгаарлалт, үүнтэй уялдах татваргүйгээр хийхийг зөвшөөрнө; түүнчлэн
- d) Бусад талын нутаг дэвсгэрт орон нутгийн зардал, түүнчлэн шатахуун худалдан авсан төлбөрөө тухайн талуудын үндэсний валютаар хийх. Аливаа тал агаарын тээврийн компаниуд төлбөрөө нөгөө талын нутаг дэвсгэрт үндэсний валютын талаарх журмын дагуу чөлөөтэй хөрвөх валютаар хийх.

2. Аливаа талын агаарын тээврийн томилогдсон компаниуд нь дараах эрхийг эдэлнэ. Үүнд:

- a) нутаг дэвсгэрт нь нэвтрэх, суурин байх, ажил эрхлэхтэй холбоотой нөгөө талуудын хууль тогтоомжийн дагуу агаарын тээврийн үйлчилгээ эрхлэхэд шаардагдах удирдлага, худалдаа, техник, ашиглалт болон мэргэжлийн бусад ажилтнуудыг бусад талуудын нутаг дэвсгэрт оруулах, суурьшуулах эрхтэй;
- b) бусад талуудын нутаг дэвсгэрт газрын үйлчилгээ ("өөрийн үйлчилгээ")-г өөрөө эрхлэх, эсхүл үзэмжээрээ ийм төрлийн үйлчилгээг бүрнээр нь, эсхүл хэсэгчлэн үзүүлэхээр өрсөлдөгч агентуудын дотроос сонгон эрхлүүлэх эрхтэй. Энэ эрхийг зөвхөн нисэх буудлын аюулгүй ажиллагааны хангалттай холбогдон гарах зайлшгүй мөрдөх шаардлагын дагуу хэрэгжүүлнэ. Агаарын тээврийн бүх компаниуд газрын үйлчилгээ эрхлэх ижил тэгш боломжтой болсон, хураамж нь үзүүлсэн үйлчилгээний үнэнд суурилсан, өөрөө эрхлэх үйлчилгээг ийм үйлчилгээтэй төрөл, чанараар нь харьцуулж болох төвшинд хүрсэн нөхцөлд компанийн өөрөө эрхлэх үйлчилгээний асуудлыг тавьж болно; мөн
- c) тогтоосон маршрутаар нислэг үйлдэж буй, эсхүл олгосон зөвшөөрлийн дагуу үйлчилгээ үзүүлэхдээ, тодорхойлон тогтоосон агаарын зайн ашиглалт, аяллын дугаар хамтарч ашиглах, түрээсийн гэрээгээр ашиглах зэрэг маркетингийн хамтын ажиллагаанд дараах байгууллагатай орж болно. Үүнд:

- i) аль нэг талын агаарын тээврийн компани, эсхүл компаниудтай;
- ii) аливаа улсын эсхүл энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн ороогүй боловч нэмэлт хавсралтанд тодорхойлсон АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн аливаа улсын агаарын тээврийн компани, эсхүл компаниудтай; түүнчлэн
- iii) аливаа улсын эсхүл энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн ороогүй боловч нэмэлт хавсралтанд тодорхойлсон АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн аливаа улсын газрын тээврийн үйлчилгээ эрхлэгч этгээд эсхүл этгээдүүдтэй

дээрх хамтын ажиллагаанд оролцогч бүх талууд зохих ёсны зөвшөөрөл эрхтэй байх бөгөөд тийм ажиллагаанд шаардагдах шаардлагуудыг хангасан байх ёстой.

3. Энэхүү хэлэлцээрийн бусад аливаа заалтуудыг үл харгалзан талуудын агаарын тээврийн компани болон ачаа тээвэрлэлт шууд бус эрхлэгчид хязгаарлалтгүйгээр нөгөө талын нутаг дэвсгэр дэх аливаа цэг рүү болон цэгээс, түүнчлэн гаалийн алба бүхий нисэх буудал руу болон буудлаас, олон улсын агаарын тээвэр хийхтэй холбогдуулан ачаа тээвэрлэхээр аливаа газрын тээврийн хэрэгсэл авч ажиллуулахыг зөвшөөрөх бөгөөд боломжтой нөхцөлд мөрдөгдөж буй хууль, тогтоомжийн дагуу ачаа тээвэрлэх эрх эдэлнэ. Дээрх ачааг газраар, эсхүл агаараар тээвэрлэж буйгаас үл хамааран нисэх буудлын гаалийн талбайд нэвтрүүлэн гаалийн үзлэгт оруулна. Агаарын тээврийн компани газрын тээвэрээ өөрсдөө, эсхүл газраар тээвэрлэгч өөр байгууллага болон агаарын тээврийн бусад компанитай гэрээ байгуулан тэдний ашиглаж буй газрын тээврийн хэрэгслээр, эсхүл агаарын ачаа тээвэр шууд бус эрхлэгчдээр дамжуулан гүйцэтгүүлэхээр сонгож болно. Ачаа тээврийн ийм олон хувилбарт үйлчилгээг агаар газрын хосолсон тээврийн нэгдсэн нэг үнээр, тээвэрлэгч энэ төрлийн тээврийн хувьд төөрөгдөл үүсгэхгүй байхаар зохион байгуулж болно.

9 дүгээр зүйл

Гаалийн хураамж, төлбөрүүд

1. Аливаа талын нутаг дэвсгэрт хүрэлцэн ирсэн нөгөө талаас томилогдсон агаарын тээврийн компанийн, эсхүл компаниудын олон улсын үйлчилгээндээ ашиглаж байгаа агаарын хөлөг, уг хөлгийн байнгын тоноглол, газрын үйлчилгээний тоног төхөөрөмж, шатахуун, тослох материал, техникийн засварын жижиг эд ангиуд, сэлбэг хэрэгсэл (хөдөлгүүрийг оролцуулан), хөлгийн бүхээг дэх нөөц (нислэгийн хугацаанд зорчигчдод худалдах, тэдэнд үйлчлэхэд зориулсан хязгаарлагдмал тооны хүнс, ундааны зүйл, ликёр, тамхи болон бусад бүтээгдэхүүн зэргийг оролцуулахын зэрэгцээ нэр төрлийг үүгээр үл хязгаарлана) болон зөвхөн олон улсын агаарын тээвэр үйлдэж буй агаарын хөлгийн ашиглалт, үйлчилгээнд зориулах, эсхүл хэрэглэсэн бусад зүйлийг импортын хязгаарлалтууд, өмчид ногдуулах татвар, үндсэн хөрөнгийн ногдол хураамж, гаалийн татвар, акцизийн татвар болон (i) үндэсний эрх бүхий, эсхүл төв байгууллагаас ногдуулдаг; болон (ii) дээрх тоног төхөөрөмж болон хангалтын зүйлс агаарын хөлгийн бүхээгт үлдэх нөхцөлд үзүүлсэн үйлчилгээний үнэ тарифт үндэслээгүй болон эдгээртэй төстэй бүхий л татвар, хураамжаас харилцан адил байх зарчмын үндсэн дээр чөлөөлнө.

2. Үйлчилгээ хийсний төлбөр хураамжаас бусад энэ зүйлийн 1 дэх заалтад дурдан заасан татвар, ногдол, хураамж, төлбөрөөс дараах зүйлийг мөн харилцан адил байх зарчмын үндсэн дээр чөлөөлнө. Үүнд:

- a) аль нэг талын агаарын тээврийн компани олон улсын агаарын тээвэртээ ашиглаж буй алсын аялалд гарсан агаарын хөлөгтөө хэрэглэхээр нөгөө талуудын нутаг дэвсгэрт зохистой хязгаарын дотор оруулж ирсэн, эсхүл нутаг дэвсгэрт нь хангалт хийсэн нөөцийг нутаг дэвсгэр дээр нь хангалт хийсэн тухайн талын нутаг дэвсгэр дээгүүр үйлдэх нислэгийн тэр хэсэгт ашиглах байсан ч;
- b) аль нэг талын агаарын тээврийн компани олон улсын агаарын тээвэрт ашиглаж буй агаарын хөлгийн техникийн үйлчилгээ, арчилгаа болон засварт зориулан нөгөө талуудын нутаг дэвсгэрт оруулж ирсэн газрын үйлчилгээний тоног төхөөрөмж болон сэлбэг хэрэгсэл (хөдөлгүүрийг оролцуулан);
- c) аль нэг талын агаарын тээврийн компани олон улсын агаарын тээвэртээ ашиглаж буй агаарын хөлөгтөө хэрэглэхээр нөгөө талуудын нутаг дэвсгэрт оруулж ирсэн, эсхүл нутаг дэвсгэрт нь хангалт хийсэн шатахуун, тослох материал, техникийн засварын жижиг эд ангиудыг нутаг дэвсгэр дээр нь хангалт хийсэн тухайн талын нутаг дэвсгэр дээгүүр үйлдэх нислэгийн тэр хэсэгт ашиглах байсан ч; түүнчлэн

- d) аль нэг талын агаарын тээврийн компани нөгөө талуудын нутаг дэвсгэрт зохистой хязгаарын дотор оруулж ирсэн, эсхүл нутаг дэвсгэрт нь хангалт хийсэн мэдээлэл сурталчилгааны материалыг нутаг дэвсгэр дээр нь хангалт хийсэн тухайн талын нутаг дэвсгэр дээгүүр үйлдэх нислэгийн тэр хэсэгт ашиглах байсан ч.

3. Энэ зүйлийн 1 болон 2 дахь хэсгийн заалтад дурдсан тоног төхөөрөмж, хангалтын зүйлсийг зохих эрх бүхий байгууллагын хяналт, ажиглалтын дор хадгалуулах шаардлагыг тавьж болно.

4. Аль нэг талаас томилогдсон агаарын тээврийн компани нөгөө талаас ногдуулдаг татвар хураамжаас чөлөөлөгдөх эрхийг мөн адил эдэлдэг агаарын тээврийн өөр компаниас энэ зүйлийн 1 болон 2 дахь хэсгийн заалтад дурдсан зүйлсийг нөгөө тал эсхүл талуудын нутаг дэвсгэрт зээлээр, эсхүл шилжүүлэн авахаар тохиролцвол энэ зүйлийн заалтын дагуу татвар хураамжаас чөлөөлөгдөж болно.

10 дугаар зүйл

Ашиглагчид ногдуулах хураамж

1. Аливаа талын хураамж ногдуулах эрх бүхий байгууллага, эсхүл этгээдээс нөгөө талын агаарын тээврийн компанид ногдуулах ашиглалтын хураамж нь шударга, зохистой бөгөөд шударга бусаар алагчлаагүй, ашиглагчдын дунд ангиллаар нь тэгш ногдуулсан байна. Ямар ч тохиолдолд нөгөө талын агаарын тээврийн компанид ногдуулах ашиглалтын аливаа хураамжийг тухайн үед агаарын тээврийн аливаа өөр компанид үзүүлдэг нэн тааламжтай нөхцөлөөс дутуугүй тааламжтай нөхцөлөөр тооцон ногдуулсан байна.

2. Нөгөө талын агаарын тээврийн компанид ногдуулах ашиглалтын хураамжид хураамж ногдуулах эрх бүхий байгууллага, эсхүл этгээдээс тухайн нисэх буудал, нисэх буудлын орчин, агаарын навигацын, нисэхийн аюулгүй байдлын тоног төхөөрөмжөөр хангасан, түүнчлэн нисэх буудлын системийн хүрээнд нисэх буудал дээр үзүүлсэн үйлчилгээний бүрэн үнийг тусгасан байж болох бөгөөд үүнээс хэтрээгүй байна. Ийм хураамжид өмчийн элэгдэл хорогдлыг зохистой хэмжээнд тооцон багтаасан байж болно. Хураамж ногдуулж буй тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, үйлчилгээ нь үр дүнтэй, эдийн засгийн ашигтай байх үндсэн дээр гүйцэтгэгдсэн байна.

3. Тал бүр нутаг дэвсгэр дээрээ хураамж ногдуулах эрх бүхий байгууллага, эсхүл этгээд, тоног төхөөрөмжийг нь ашигладаг болон үйлчилгээ авдаг агаарын тээврийн компаниудын хооронд зөвлөлдөөн хийхийг дэмжих бөгөөд хураамж ногдуулах эрх бүхий байгууллага, эсхүл этгээд, агаарын тээврийн компаниуд энэ зүйлийн (1) болон (2) дахь хэсгийн заалтад дурдсан зарчмын дагуу ногдуулж буй хураамж нь үндэслэлтэй эсэхээр нарийн судалгаа хийхэд шаардлагатай гэж үзэж болох тийм мэдээлэл солилцохыг дэмжинэ. Хураамж ногдуулах эрх бүхий байгууллага ногдуулдаг хураамждаа оруулах гэж буй аливаа өөрчлөлтийн тухай зохистой мэдээллийг, ашиглагчдад саналаа илэрхийлэх боломж олгох үүднээс уг өөрчлөлтийг хийхээс өмнө ашиглагчдад хүргэхийг тал бүр дэмжинэ.

4. Аль ч тал:

i) хураамжийг эргэн хянан үзэх, эсхүл нөгөө талаас гаргасан санал гомдлын мөрөөр тодорхой хугацааны дотор түүнийг барагдуулах үүргээ биелүүлээгүй; эсхүл

ii) эргэн хянаж үзсэн ч энэ зүйлийн заалттай үл нийцэх аливаа хураамжийн асуудлыг өөрчлөн шинэчлэх талаар өөрийн эрхийн хүрээнд шаардлагатай

бүх алхмыг хийгээгүй буюу нөхцөлийг өөрчлөөгүй зэрэг шалтгаанаас бусад нөхцөлд энэ зүйлийн заалтыг зөрчсөн асуудлаар 14 дүгээр зүйлийн заалтын дагуу маргаан шийдвэрлэх ажиллагаа явуулахгүй.

11 дүгээр зүйл
Шударга өрсөлдөөн

1. Талуудаас томилогдсон агаарын тээврийн компаниуд энэхүү хэлэлцээрээр зохицуулагдах олон улсын агаарын тээвэр эрхлэх шударга, тэгш боломжоор хангагдана.

2. Аливаа тал нь агаарын тээврийн томилогдсон компани бүрт зах зээлийн арилжааны ашиг сонирхол дээр суурилан гүйцэтгэж буй олон улсын агаарын тээврийнхээ давтамж, багтаамжийг тодорхойлохыг зөвшөөрнө. Энэ эрхийг эдлэхтэй холбогдуулан аль ч тал нөгөө талуудаас томилогдсон агаарын тээврийн компанийн нислэгийн тоо, давтамж эсхүл нислэгийн тогтмолжилт, эсхүл ашиглаж буй агаарын хөлгийн төрөл эсхүл төрлүүдэд Конвенцын 15 дугаар зүйлийн заалтад нийцүүлэн шаардаж болох гааль, техник, ашиглалтын, эсхүл хүрээлэн буй орчны зэргээс бусад шалтгаанаар хязгаарлалт тавихгүй.

3. Аль ч тал нөгөө талаас томилогдсон агаарын тээврийн компанид нислэгийн багтаамж, давтамж эсхүл хөдөлгөөнтэй холбогдуулан түрүүлж татгалзах болзол, хөөрөлтийн түвшин, татгалзах боломжгүй хураамж эсхүл бусад аливаа шаардлага ногдуулахгүй болно.

4. Аль ч тал нөгөө талаас томилсон агаарын тээврийн компаниас энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтад дурдсан нөхцөлийг бүрдүүлэхэд үл алагчлан хандах зарчмын үндсэн дээр тусгайлан олгогдсон эрхийн дагуу шаардаж болох тэдгээр тохиолдлоос бусад нөхцөлд захиалгат нислэгийн хуваарь, хөтөлбөр, эсхүл нислэг төлөвлөлтийн материалаа танилцуулж батлуулахыг шаардахгүй. Аль нэг тал мэдээллийн зориулалтаар танилцуулга хийлгэхийг хүсвэл танилцуулах материалын бүрдүүлэлтэд тавигдах шаардлага, агаарын тээврийн үйл ажиллагааны дэг, нөгөө талын агаарын тээврийн томилогдсон компани зэрэгт захиргааны ажлын чирэгдэл аль болох бага учруулах ёстой.

5. Талуудын зорчигчдын төлбөр хийх, зорчигчийн гэрээ цуцлах, төлбөрийг эргүүлэн авах эрхийг хамгаалахтай хамаарах асуудлыг зохицуулдаг захиалгат нислэгийн дүрэм журмаар онцгойлон заасан байж болохоос бусад нөхцөлд энэхүү хэлэлцээрийн заалтуудын дагуу аль ч тал энэхүү хэлэлцээрээр тогтоосон олон улсын агаарын тээврийн захиалгат нислэгийг худалдах, эсхүл үйл ажиллагааг хязгаарлах өөрийн хууль тогтоомж, дүрэм, журмыг хэрэглэж болохгүй.

6. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу, талуудын нутаг дэвсгэр дэх аялал жуулчлалын агентлаг эсхүл аялал жуулчлалын компаниудын хэрэглэх суудал захиалгын компьютерын систем (СЗКС)-ээр дамжуулан тал бүрийн агаарын тээврийн компаниуд өөрийн үйлчилгээг шударга, үл алагчлах зарчмын үндсэн дээр зах зээлд нэвтрүүлэх эрхтэй. Үүнээс гадна тал бүрийн суудал захиалгын компьютерын систем (СЗКС)-ийн худалдааны агентууд талуудын нутаг дэвсгэрт үйлчлэх үл алагчлах, үр ашигтай, зах зээлийн сонголтын шууд болон дам нөлөөлөлд орохгүй, бодит үнэлэмж дээр суурилсан СЗКС-ийн талаарх журмыг зөрчихгүйгээр СЗКС-ийг ашиглах эрхтэй байвал талуудын аялал жуулчлалын агентлаг эсхүл аялал жуулчлалын компаниудад өөрийн СЗКС-ийг ашиглуулах боломжийг олгоно. Тухайлбал аль нэг талын агаарын тээврийн аливаа компани нөгөө талын нутаг дэвсгэрт байгаа аялал жуулчлалын агентлаг буюу аялал жуулчлалын компаниудаас санал болгосон СЗКС-д оролцохоор сонговол агаарын тээврийн тухайн компани ийнхүү оролцоноос үүдэлтэй СЗКС-ээс ногдуулах хураамж нь зах зээлийн үндэслэлгүй (хэрэв аялал жуулчлалын агентлаг эсхүл аялал жуулчлалын компаниудын ашиглаж буй өөр аливаа СЗКС-ээс агаарын тээврийн уг компанид тухайн нутаг дэвсгэрт оролцож байгаагийн хувьд ногдуулах хураамж

нь тухайн оролцооны хувьд өөр талын СЗКС-ээс ногдуулах хураамжтай ижил эсхүл илүү гарахгүй байхыг зах зээлийн үндэслэлтэй хураамж гэж үзнэ) гэж үзэхээс бусад үед агаарын тээврийн тухайн компани нөгөө талын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах СЗКС-д тухайн нөгөө талын нутаг дэвсгэрт байгуулсан аливаа СЗКС-ийн адил бүрэн оролцоно. Аль нэг талын агаарын тээврийн компаниуд болон СЗКС-ийн худалдааны агентууд тухайн талын нутаг дэвсгэр дэх аялал жуулчлалын агентлаг эсхүл аялал жуулчлалын компаниудыг өөр талын СЗКС-ийг ашиглаж байгаа шалтгаанаар алагчилж үзэхгүй.

12 дугаар зүйл
Үнэ

Энэхүү хэлэлцээрийн дагуу хийх агаарын тээвэрт мөрдөх үнийг аль ч тал тогтоохгүй бөгөөд нөгөө талаас түүнийг танилцуулахыг үл шаардах аль нэг талын хууль тогтоомжоор шаарддаг бол мэдээллийн зорилгоор үнийн талаарх мэдээллийг тухайн тал шаардаж болно.

13 дугаар зүйл
Зөвлөлдөөн

Аль ч тал энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх, эсхүл хэрэглэхтэй холбогдолтой асуудлаар бусад нэг эсхүл түүнээс дээш талтай зөвлөлдөх хүсэлт гаргах эрхтэй. Өөрөөр тохиролцоогүй бол уг зөвлөлдөөнийг аль болох түргэн эхлүүлэх бөгөөд нөгөө тал, эсхүл талууд холбогдох асуудлаар хийсэн тайлбар бүхий бичгээр үйлдсэн хүсэлтийг дипломат, эсхүл зохих бусад шугамаар хүлээн авсан өдрөөс хойш жар (60) хоногийн дотор эхлүүлнэ. Зөвлөлдөөн хийх өдрийг тохиролцсон нөхцөлд хүсэлт гаргасан тал үүнийг холбогдох асуудлын хамт бусад бүх талуудад мэдэгдэнэ. Зөвлөлдөөн хийх талууд зөвшөөрсөн тохиолдолд түүнд аль ч тал оролцож болно. Зөвлөлдөөн болж дуусмагц, үр дүнг бүх талуудад мэдэгдэнэ.

14 дүгээр зүйл
Маргааныг шийдвэрлэх

1. Энэхүү хэлэлцээртэй холбогдон гарсан аливаа маргааныг албан ёсны анхны зөвлөлдөөнөөр шийдвэрлээгүй бол шийдвэрлүүлэхээр аль нэг этгээд эсхүл байгууллагад талуудын тохиролцсоны дагуу хандаж болно. Хэрэв маргалдагч талууд тохиролцоонд хүрээгүй бол маргааныг аль нэг талын хүсэлтээр дор дурдсан журмын дагуу арбитрын шүүхэд шилжүүлнэ. Маргааныг арбитрын шүүхэд шилжүүлж байгаа тал маргааны тухай болон түүнийг арбитрын шүүхээр шийдвэрлүүлэх хүсэлт гаргасан тухайгаа бусад бүх талуудад мэдэгдэнэ.

2. Гурван арбитрчийн бүрэлдэхүүнтэй арбитрын шүүх дараах байдлаар байгуулагдана:

- a. Арбитрт хүсэлт гаргасан өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор маргалдагч тал бүр нэг арбитрчийг томилно. Эдгээр хоёр арбитрч томилогдсоноосоо хойш 60 хоногийн дотор арбитрын шүүхийн ерөнхийлөгчөөр ажиллах гуравдагч арбитрчийг томилох талаар маргалдагч талууд харилцан тохиролцоно;
- b. Дурдсан хугацаанд маргалдагч аль нэг тал өөрийн арбитрчийг томилоогүй, эсхүл энэ хэсгийн (a) дэд хэсгийн заалтын дагуу гуравдагч арбитрч томилогдоогүй бол аль нэг тал шаардлагатай арбитрч эсхүл арбитрчдыг томилуулахаар Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Зөвлөлийн Ерөнхийлөгчид хандан шаардлагатай арбитрч эсхүл арбитрчдыг 30

хоногийн дотор томилуулахаар хүсэлт гаргаж болно. Хэрэв Зөвлөлийн Ерөнхийлөгч маргалдагч аль нэг талын иргэн бол Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Зөвлөлийн дараагийн шатны, дээрх шалтгаанаар эрх нь хязгаарлагдаагүй Тэргүүн Дэд ерөнхийлөгч уг томилолтыг хийнэ.

3. Маргалдагч талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол арбитрын бүрэлдэхүүн бүхий арбитрын шүүх энэхүү хэлэлцээрийн дагуу хэргийн харьяаллын хязгаарлалтыг тодорхойлж, шүүх хуралдааны дэгээ тогтооно. Арбитрын шүүх байгуулагдмагц эцсийн шийдвэр гаргатай түр мөрдөх үйл ажиллагааны дэгийн талаар зөвлөмж гаргаж болно. Арбитрын шүүхийн зааварчилга, эсхүл маргалдагч аль нэг талын хүсэлтээр арбитрын шүүхээр хэлэлцэх тухайн асуудал, баримтлах тусгай дэгийг тогтоох бага хурлыг арбитрын шүүхийн гуравдагч арбитрч томилогдсоноос хойш арван таван (15)-аас хойшгүй өдрийн дотор, арбитрын шүүхийн товлосон өдөр хийнэ. Хэрэв маргалдагч талууд эдгээр асуудлаар тохиролцож чадахгүй бол арбитрын шүүх хэлэлцэх тухайн асуудал, баримтлах тусгай дэгийг тогтооно.

4. Маргалдагч талууд өөрөөр тохиролцоогүй, эсхүл арбитрын шүүх өөрөөр тогтоогоогүй бол нэхэмжлэгч тал арбитрын шүүхийн гуравдагч арбитрч томилогдсоноос хойш дөчин тав (45) хоногийн дотор санамж бичиг бэлтгэн ирүүлэх бөгөөд нэхэмжлэгч тал санамж бичиг бэлтгэн ирүүлснээс хойш жар (60) хоногийн дараа хариуцагч тал хариултыг өгнө. Нэхэмжлэгч тал хариуцагч талаас ирүүлсэн хариултад гуч (30) хоногийн дотор хариуг өгөх бөгөөд хариуцагч тал нэхэмжлэгчээс ирүүлсэн хариуг авснаас хойш гуч (30) хоногийн дотор түүний хариуг өгнө. Арбитрын шүүх аль нэг талын хүсэлтээр, эсхүл өөрийн санаачлагаар талуудаас сүүлчийн хариу авсны дараа арван тав (15) хоногийн дотор хэрэг сонсох хуралдааныг явуулна.

5. Арбитрын шүүх хэрэг сонссоноос хойш гуч (30) хоног, хэрэг сонсох хуралдаан хийгээгүй бол талуудын сүүлчийн хариу өгсөн өдрөөс хойш гаргасан шийдвэрээ бичгээр мэдэгдэхийг эрмэлзэнэ. Шийдвэрийг олонхын саналаар гаргана.

6. Маргалдагч талууд шүүхийн шийдвэрийн талаар тодруулга хийх хүсэлт гаргаж болох бөгөөд аливаа тодруулгыг хүсэлт хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хийнэ.

7. Хоёр буюу түүнээс дээш талын хооронд маргаан гарсан тохиолдолд эдгээр талууд энэ зүйлд дурдсан шүүх ажиллагааны аль нэг, эсхүл аль аль талын үүргийг гүйцэтгэн оролцож болно. Энэ зүйлд дурдсан журмыг дор дурдсанаас бусад үед хэрэглэнэ:

- a) 2(a) дэд хэсгийн хувьд маргааны нэг тал болж буй талууд дундаасаа нэг арбитрчийг томилно;
- b) 2(b) дэд хэсгийн хувьд маргааны нэг тал болж буй талууд дундаасаа нэг арбитрчийг зөвшөөрөгдсөн хугацаанд томилоогүй бол маргааны нөгөө тал болж буй тал, эсхүл талууд арбитрчийг томилуулахаар 2(b) хэсэгт заасан журмыг хэрэглэж болно; түүнчлэн
- c) 3, 4 болон 6 дахь хэсгийн хувьд маргааны аль нэг тал болж буй талууд маргааны нэг талын адил үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх эрхтэй.

8. Маргаанд шууд хамааралтай бусад тал шүүх ажиллагаанд дараах нөхцөлийн дагуу оролцох эрхтэй:

- a) шүүх ажиллагаанд оролцож буй тал арбитрын шүүхийн гуравдагч арбитрч томилогдсоноос хойш арван (10) өдрийн дотор ийнхүү хамааралтай болсон тухай арбитрын шүүхэд мэдэгдэж, танилцуулна;
- b) арбитрын шүүх аливаа мэдэгдэл бүрийн тухай маргалдагч талуудад мэдээлэх бөгөөд маргалдагч талууд уг мэдээллийг тус бүрдээ хүлээж

авснаас хойш гуч (30) хоногийн дотор арбитрын шүүхэд тухайн талыг энэ хэсгийн дагуу шүүх хуралд оролцуулах эсэх саналаа мэдэгдэнэ. Арбитрын шүүх уг саналуудыг авснаас хойш арван тав (15) хоногийн дотор тухайн талыг шүүх хуралд оролцуулах боломжтой эсэхийг шийдвэрлэнэ;

- с) Хэрэв арбитрын шүүх тухайн талыг шүүх хуралд оролцуулах шийдвэр гаргавал оролцох гэж буй тал ийнхүү оролцох болсон тухайгаа энэхүү хэлэлцээрийн бүх талд мэдэгдэх бөгөөд энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан хуваарийн дагуу арбитрын шүүхээс тогтоосон цаг хугацааны хүрээнд оролцох гэж буй тухайн талаас хэрэг сонсох болон шүүх ажиллагааны аливаа дараагийн шатанд оролцоход танилцуулах шаардлагатай бичиг баримтыг бүрдүүлэх талаар арбитрын шүүх үе шаттай арга хэмжээ авна; түүнчлэн
- d) Арбитрын шүүхийн шийдвэр нь оролцох гэж буй талын хувьд нэгэн адил хүчин төгөлдөр байна.

9. Арбитрын шүүхийн аливаа шийдвэр, эсхүл тогтоолыг тал бүр үндэснийхээ хууль тогтоомжийн заалтад нийцүүлэн хүчин төгөлдөр болгоно.

10. Арбитрын шүүх гаргасан шийдвэр, эсхүл тогтоолын хуулбарыг маргалдагч талууд, түүний дотор шүүх хуралд оролцогч аливаа талуудад хүргүүлнэ. Арбитрын шүүх гаргасан шийдвэр эсхүл тогтоолын хуулбарыг эх хадгалагчид мөн хүргүүлэх бөгөөд үйл ажиллагааны мэдээллийн нууцлалыг зохих нөхцөлийн дагуу хангана.

11. Маргалдагч талууд, түүний дотор шүүх хуралд оролцогч талууд арбитрын шүүхийн болон арбитражын зардал, төлбөрийг тэнцүү хувааж төлнө. Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Зөвлөлийн Ерөнхийлөгч энэ зүйлийн 2(b) дэд хэсэгт заасан дэгийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гаргасан зардлыг арбитрын шүүхийн зардлын нэгэн хэсэг гэж үзнэ.

15 дугаар зүйл

Бусад хэлэлцээртэй холбогдох

Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болмогц аливаа тал болон бусад талууд хоорондын агаарын тээврийн тухай хоёр талт хэлэлцээр үйлчлэлээ зогсоох бөгөөд энэхүү хэлэлцээр тэдгээрийн хооронд хүчинтэй байх хүртэл дурдсан хэлэлцээр үйлчлэлээ зогсоосон хэвээр байна.

16 дугаар зүйл

Хавсралттай холбогдох нь

Хавсралт нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй хэсэг бөгөөд өөрөөр шууд заагаагүй бол энэхүү хэлэлцээрээс хийх эшлэл нь нэгэн зэрэг түүний хавсралтаас хийх эшлэл болно.

17 дугаар зүйл

Нэмэлт, өөрчлөлт

1. Аль ч тал нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналаа эх хадгалагчид хүргүүлэх замаар энэхүү хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болно. Эх хадгалагч тухайн саналыг хүлээж авсны дараа бусад талд дипломат эсхүл зохих бусад шугамаар хүргүүлнэ.

2. Энэхүү хэлэлцээрт дараах журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно:

- a) Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргасан өдөр бүх талын энгийн олонх нь уг саналыг зөвшөөрвөл тухайн саналыг хэлэлцэх хэлэлцээг явуулна;

- b) өөрөөр тохиролцоогүй бол нэмэлт, өөрчлөлтийг санал болгож байгаа тал хэлэлцээг өөртөө зохион байгуулах бөгөөд тухайн хэлэлцээг явуулахаар тохиролцсон өдрөөс ер (90)-ээс илүүгүй хоногийн дараа хэлэлцээг эхлүүлнэ. Хэлэлцээнд бүх талууд оролцох эрхтэй;
- c) тухайн хэлэлцээнд оролцогч бүх талуудын хамгийн багадаа энгийн олонх нь нэмэлт, өөрчлөлтийг баталбал, эх хадгалагч тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийн баталгаат хуулбарыг талуудаар хүлээн зөвшөөрүүлэхээр бэлтгэж, тэдэнд хүргүүлнэ;
- d) талуудын энгийн олонх нь хүлээн зөвшөөрсөн тухай бичгээр үйлдсэн мэдэгдлийг эх хадгалагч хүлээн авснаас хойш гуч (30) хоногийн дараа аливаа нэмэлт, өөрчлөлт нь түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн талуудын хувьд хүчин төгөлдөр болно; түүнчлэн
- e) бусад талын хувьд нэмэлт, өөрчлөлт нь түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай бичгээр үйлдсэн мэдэгдлийг эх хадгалагч тухайн талаас хүлээж авсан өдрөөс хойш (30) хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

3. 2 дахь хэсэгт дурдсан журмаас гадна энэхүү хэлэлцээрт дараах журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно:

- a) хэрэв нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай санал гаргах үед бүх тал түүнийг зөвшөөрч батлах тухайгаа дипломат эсхүл холбогдох бусад шугамаар санал гаргаж буй талд бичгээр мэдэгдвэл нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай санал гаргаж байгаа тал энэ талаар эх хадгалагчид мэдэгдэж, тэрбээр тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийн баталгаат хуулбарыг талуудаар хүлээн зөвшөөрүүлэхээр бэлтгэж, тэдэнд хүргүүлнэ; мөн
- b) ийнхүү батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлт нь түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай бичгээр үйлдсэн мэдэгдлийг эх хадгалагч бүх талаас хүлээн авснаас хойш гуч (30) хоногийн дараа бүх талын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

18 дугаар зүйл
Хэлэлцээрээс гарах

Аль ч тал хэлэлцээрээс гарах тухай бичгээр үйлдсэн мэдэгдлийг эх хадгалагчид өгөх замаар энэхүү хэлэлцээрээс гарч болно. Тухайн тал гарах тухай мэдэгдлээ гаргаснаас хойш арван хоёр (12) сарын дотор эгүүлж авах талаар эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэхээс бусад тохиолдолд гарах тухай мэдэгдлийг эх хадгалагч хүлээж авснаас хойш арван хоёр (12) сарын дараа тухайн талыг энэхүү хэлэлцээрээс гарсанд тооцно.

19 дүгээр зүйл
Эх хадгалагчийн үүрэг

1. Энэхүү хэлэлцээрийн эх хадгалагчаар Шинэ Зеланд Улсын Засгийн газрыг үүгээр томилж, тэр нь энэхүү хэлэлцээрийн эх хувийг цаашид хадгална.

2. Эх хадгалагч нь энэхүү хэлэлцээр, түүнд оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлт буюу протоколын баталгаат хуулбарыг гарын үсэг зурсан буюу хүлээн зөвшөөрсөн бүх улс, түүнчлэн Хавсралтын дагуу энэхүү хэлэлцээрийн дагуу үүрэг хүлээхээ зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн орнуудад хүргүүлнэ.

3. Эх хадгалагч нь гарын үсэг зурсан буюу хүлээн зөвшөөрсөн бүх улс, түүнчлэн Хавсралтын дагуу энэхүү хэлэлцээрийн дагуу үүрэг хүлээхээ зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн орнуудад Хавсралтын дагуу дараах зүйлийг мэдэгдэнэ:

- a) 20, 17 дугаар зүйлд заасны дагуу энэхүү хэлэлцээр болон аливаа нэмэлт, өөрчлөлтөөр үүрэг хүлээхээр зөвшөөрсөн тухай болон АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн орнуудаас хавсралтын дагуу энэхүү хэлэлцээрээр үүрэг хүлээснийг зөвшөөрсөн,

- эсхүл 17 дугаар зүйлд заасны дагуу аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгийн талаар;
- b) 20 дугаар зүйлийн 2, 3, 4 болон 6 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсон өдрүүдийн тухай;
 - c) 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг хэрэглэхгүй байх талаар хүлээж авсан мэдэгдлийн тухай;
 - d) 18 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү хэлэлцээрээс гарах мэдэгдлийн тухай;
 - e) 17 дугаар зүйлийн 2 (a) дэд хэсгийн дагуу нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцүүлэх хэлэлцээг эхлүүлэх тухай;
 - f) 17 дугаар зүйлийн 2 (d), 2 (e) болон 3 (b) дэд хэсгийн дагуу нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болсон өдрүүдийн тухай; түүнчлэн
 - g) 4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг болон 7 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсгийн дагуу мэдэгдэл хүлээн авсан өдрийн тухай.

4. Энэхүү хэлэлцээрийг хүчин төгөлдөр болсны дараа эх хадгалагч энэхүү хэлэлцээрийг бүртгүүлэх болон хэвлүүлэхээр түүний баталгаат хуулбарыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад, Конвенцын 83 дугаар зүйлийн дагуу Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад тус тус хүргүүлнэ.

5. Эх хадгалагч нь агаарын тээврийн компанийн томилгоо болон энэхүү хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлийн 1 болон 4 дэх хэсэгт заасан үйл ажиллагаа явуулах эрхийн төв бүртгэлийг хариуцан гүйцэтгэнэ.

6. Эх хадгалагч нь энэхүү хэлэлцээрийн 14 дүгээр зүйлд заасан арбитрын шүүхийн аливаа шийдвэр буюу тогтоолын баталгаат хуулбараар талуудыг хангах боломжийг бүрдүүлнэ.

20 дугаар зүйл **Хүчин төгөлдөр болох**

1. Энэхүү хэлэлцээр нь Бруней Даруссалам Улс, Бүгд Найрамдах Чили Улс, Шинэ Зеланд Улс, Бүгд Найрамдах Сингапур Улс болон Америкийн Нэгдсэн Улсын хувьд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү хэлэлцээр нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан дөрвөн улсын хувьд соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу батлах аливаа нөхцөлгүйгээр гарын үсэг зурсан өдөр, эсхүл соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу баталсан тухай баримт бичгийг эх хадгалагчид хадгалуулсан өдрөөс хүчин төгөлдөр болно. Энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улсын хувьд гарын үсэг зурсан өдрөөс энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох өдөр хүртэл энэхүү хэлэлцээрийн нөхцөлийн дагуу үйлчилгээ эрхлэхийг энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурагсад зөвшөөрч болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг хүчин төгөлдөр болсны дараа гарын үсэг зурсан аливаа талын хувьд соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн буюу баталсан тухай баримт бичгийг эх хадгалагчид хадгалуулсан өдрөөс энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болно.

4. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг хүчин төгөлдөр болсны дараа 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан нисэхийн аюулгүй байдлын тухай конвенцуудын оролцогч аливаа талын хувьд нэгдэн орох тухай баримт бичгийг эх хадгалагчид хадгалуулснаар энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн орж болно.

5. Эх хадгалагчаас нэгдэн орсон тухай баримт бичиг буюу хэлэлцээрээр үүрэг хүлээлгэсэн тухай баримт бичгийг хадгалуулсан тухай талуудад мэдэгдсэн өдрөөс хойш ерэн (90) хоногийн дотор энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн орж буй улс, эсхүл Хавсралтын дагуу энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг биелүүлэхийг зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн аливаа гишүүн орон болон энэхүү хэлэлцээрийн аливаа талын хооронд энэхүү хэлэлцээрийг хэрэглэхгүй бөгөөд тухайн тал болон нэгдэн орж буй улс, эсхүл АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн аливаа гишүүн орны хооронд түүнийг үл хэрэглэх талаар эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэнэ. Хэлэлцээрт гарын үсэг зурсан улс энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болсны дараа түүний үүргийг биелүүлэх тухайгаа илэрхийлэхдээ гарын үсэг зурагч тухайн улс болон энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн орсон аливаа улс, эсхүл Хавсралтын дагуу энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг биелүүлэхийг зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн аливаа гишүүн орны хооронд энэхүү хэлэлцээрийг гарын үсэг зурагч тухайн улсын хувьд хүчин төгөлдөр болтол түүнийг хэрэглэхгүй байх талаар эх хадгалагчид бичгээр мэдэгдэж болно.

6. Энэхүү хэлэлцээр нь нэгдэн орж буй улс болон энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг үл хэрэглэх талаар эх хадгалагчид мэдэгдсэн улсаас бусад бүх талын хооронд энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан ерэн (90) хоногийн хугацаа дууссанаас хойш гуч (30) дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

Гарын үсэг

Дээр дурдсаныг нотолж, өөрсдийн Засгийн газраас олгосон бүрэн эрхийн дагуу энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурав.

Энэхүү хэлэлцээрийг 2001 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдөр Вашингтон хотноо англи, испани, малайз хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэр бүр адил хүчинтэй байна. Гурван хэлээрх эх бичвэрийн хооронд зөрүү гарвал англи хэлээрх эх бичвэрийг баримтална.

ХАВСРАЛТ

1. Энэхүү хэлэлцээрийг хүчин төгөлдөр болсны дараа энэхүү хавсралтын нэмэлтэд тодорхойлсон Ази, Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны форумын ("АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн орон) гишүүн аливаа орон дараах шалгуурыг хангасан нөхцөлд энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг биелүүлэх талаар эх хадгалагчид бичгээр үйлдсэн баримтыг хүргүүлж болно:

- a) энэхүү хэлэлцээрийн 20 дугаар зүйлд заасан нөхцөлийн дагуу нэгдэн орох шаардлагагүй тухай;
- b) энэхүү хэлэлцээрийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан нисэхийн аюулгүй байдлын талаарх конвенцуудыг биелүүлэхээ зөвшөөрч байгаа, эсхүл тухайн конвенцуудыг ямарваа нэгэн байдлаар хэрэглэж байгаа тухай.

2. 1 дэх хэсэгт заасны дагуу энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг биелүүлэхийг зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн аливаа гишүүн аливаа орон бусад бүх талтай (20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг хэрэглэхгүй байх талаар мэдэгдэл өгсний дагуу түүнийг үл хэрэглэх аливаа талаас бусад) харилцах харилцаандаа энэхүү хэлэлцээрээр талуудад олгосон бүх эрхийг эдэлж, үүргийг хүлээнэ. Аль нэг тал (20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг хэрэглэхгүй байх талаар мэдэгдэл өгсний дагуу түүнийг үл хэрэглэх аливаа талаас бусад) АЗНДЭЗХА-ны эдийн засгийн гишүүн аливаа оронтой харилцахдаа энэхүү хэлэлцээрээр талуудад олгосон бүх эрхийг эдэлж, үүргийг хүлээнэ. Энэ хэсэгт тодорхойлсон эрх, үүрэг нь 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу ерэн (90) хоногийн хугацаа дууссанаас хойш гуч (30) дахь өдөр хүчин төгөлдөр болно.

ХУВААРЬ

Австрали Улс
Бруней Даруссалам Улс
Канад Улс
Бүгд Найрамдах Чили Улс
Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Засаг Захиргааны Онцгой Бүс Хонконг
Бүгд Найрамдах Индонез Улс
Япон Улс
Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
Малайз Улс
Мексикийн Нэгдсэн Улс
Шинэ Зеланд Улс
Папуа Шинэ Гвиней Улс
Бүгд Найрамдах Перу Улс
Бүгд Найрамдах Филиппин Улс
Оросын Холбооны Улс
Бүгд Найрамдах Сингапур Улс
Хятадын Тайвань
Тайландын Хаант Улс
Америкийн Нэгдсэн Улс
Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улс

165. ОЛОН УЛСЫН АГААРЫН ТЭЭВРИЙГ ЛИБЕРАЛЧЛАХ ТУХАЙ ОЛОН ТАЛТ ХЭЛЭЛЦЭЭРТ ОРУУЛАХ НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ

*2001 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдөр баталж,
2001 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

2004 оны 4 дүгээр сарын 19-ний өдөр болсон хэлэлцээний үеэр Олон улсын агаарын тээврийг либералчлах тухай олон талт хэлэлцээрт зөвхөн ачаа тээвэрлэлттэй холбоотой шинэ зүйл нэмж оруулахаар хэлэлцэн тохиролцов. Эх хадгалагч шинээр оруулахаар санал болгож буй 15 bis дугаар зүйлийн баталгаат хуулбарыг бүх талд хүргүүлэв. Нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай мэдэгдлийг Бүгд Найрамдах Сингапур Улсаас (2004 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр), Америкийн Нэгдсэн Улсаас (2004 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр), Шинэ Зеланд Улсаас (2005 оны 8 дугаар сарын 31-ний өдөр) болон Бруней Даруссалам Улсаас (2005 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдөр) тус тус хүлээж авав. Олон улсын агаарын тээврийг либералчлах тухай олон талт хэлэлцээрийн 17 дугаар зүйлийн дагуу нэмэлт, өөрчлөлт нь 2005 оны 10 дугаар сарын 27-ны өдөр хүчин төгөлдөр болов.

Уг зүйлийн эх бичвэр нь:

15 bis дугаар зүйл **Зөвхөн агаараар ачаа тээвэрлэхэд хэрэглэх**

1. Аливаа улс, эсхүл энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг биелүүлэхийг зөвшөөрсөн АЗНДЭЗХА-ны гишүүн эдийн засаг нь нэгдэн орох баримт бичиг, эсхүл хэлэлцээрийн дагуу үүрэг хүлээхээ мэдэгдсэн баримт бичигт энэхүү хэлэлцээрийн нөхцөлийг зөвхөн олон улсын агаарын ачаа тээврийн хувьд л хэрэглэх талаар өөрийн хүсэлтийг тусгаж болно. Тус тохиолдолд энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу зөвхөн олон улсын агаарын ачаа тээврийн

* Монгол Улс 2007.05.04-нд соёрхон баталсан

хувьд л хэрэглэхээ нотолсон аливаа талаас бусад нэгдэн орж буй улс, эсхүл АЗНДЭЗХА-ны гишүүн эдийн засаг болон аливаа тал энэхүү хэлэлцээрийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг бүрэн хэрэглэнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу зөвхөн олон улсын агаарын ачаа тээврийн хувьд л энэхүү хэлэлцээрийн үүргийг хүлээсэн улс, эсхүл АЗНДЭЗХА-ны аливаа гишүүн эдийн засгийн хувьд:

- a) Бүх төрлийн ачааны үйлчилгээний хувьд энэ зүйлийн 2 (e) (i) дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрийг бүхэлд нь хэрэглэнэ;
- b) Агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтээр хийх ачаа тээврийн хувьд зөвхөн энэхүү хэлэлцээрийн 1 дүгээр зүйл, 6 дугаар зүйл, 7 дугаар зүйл, 8 дугаар зүйл болон энэ зүйлийн 2 (e) (ii) дахь дэд хэсэг, энэхүү хэлэлцээрийн 12-оос 20 дугаар зүйлийг хэрэглэнэ;
- c) Агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтээр хийх ачаа тээврийн хувьд энэхүү хэлэлцээрийн 6 болон 7 дугаар зүйлийг талуудын хооронд үйлчилж буй агаарын харилцааны тухай аливаа хэлэлцээрийн нислэгийн аюулгүй ажиллагаа, нисэхийн аюулгүй байдлын талаарх заалтуудын оронд хэрэглэнэ. Тухайн тохиолдлуудад энэхүү хэлэлцээрийн 6 болон 7 дугаар зүйлийг зөвхөн агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтээр хийх ачаа тээврийн үед бус мөн агаарын тухайн хөлгийн бүх үйл ажиллагаанд хэрэглэнэ;
- d) Агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтээр хийх ачаа тээврийн зах зээлийн хамтын ажиллагааны зохицуулалтын зорилгод 8 дугаар зүйлийн 2 (c) дэд хэсэг дэх “тохиролцсон маршрут”-ыг холбогдох талуудын хооронд байгуулсан хүчин төгөлдөр агаарын харилцааны тухай хэлэлцээрийн агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтийн маршрут гэж үзнэ; мөн
- e) Энэхүү хэлэлцээрийн 15 дугаар зүйл дараах зүйлийн үйлчлэлийг зогсооход хэрэглэнэ. Үүнд:
 - i. нэгдэн орж буй улс, эсхүл АЗНДЭЗХА-ны аливаа гишүүн эдийн засаг болон энэхүү хэлэлцээрт оролцогч бусад талын хооронд байгуулсан хүчин төгөлдөр агаарын харилцааны тухай аливаа хэлэлцээрийн бүх төрлийн ачааны үйлчилгээний талаарх зохицуулалтыг; мөн
 - ii. агаарын хөлгийн холимог тээвэрлэлтээр хийх ачаа тээвэртэй холбоотой аливаа хэлэлцээр дэх газрын үйлчилгээ, зах зээлийн хамтын ажиллагаа, салбар нэгжээ байгуулах, орон нутаг дахь орлогыг хөрвүүлэх, гуйвуулах, тухайн улсын үндэсний валютаар орон нутагт нь төлбөр хийх, худалдан авах, хосолсон тээвэр хийх болон үнийн талаарх заалтыг.

3. Энэ зүйлийн дагуу олон улсын агаарын тээвэрлэлттэй холбоотой олгогдсон эрхийг олон улсын зорчигч тээвэрлэлттэй холбоотой аль нэг талд олгосон эрх гэж үзэхгүй.

166. ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1968 оны 11 дүгээр сарын 08-ны өдөр баталж,
1977 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, хөдөлгөөний нэгдсэн дүрэм батлах замаар замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг дээшлүүлэх, мөн олон улсын замын хөдөлгөөнийг хөнгөвчлөхийн тулд доорх зүйлсийг тохиролцов:

* Монгол Улс 1997.07.09-нд соёрхон баталсан

I БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл Тодорхойлолт

Энэхүү конвенцод хэрэглэгдэх доорх нэр томъёог энэ зүйлд заасан утгаар ойлгоно:

а) **“Үндэсний хууль тогтоомж”** - гэдэгт хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэр дээр үйлчилж буй үндэсний, эсхүл орон нутгийн хууль, дүрмийн цогц нийлбэрийг ойлгоно:

б) **“Олон улсын хөдөлгөөн”** - д оролцож байгаа тээврийн хэрэгсэл гэдэгт аливаа улсын нутаг дэвсгэр дээр байгаа тээврийн хэрэгсэл нь:

i) энэ улсын хувьд гадаадын харьяат гэгдэх бие хүн, эсхүл хуулийн этгээдэд харьяалагдаж байвал:

ii) энэ улсад бүртгэгдээгүй бол:

iii) энэ улсад түр хугацаагаар орж ирсэн бол;

тооцох бөгөөд гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч аль ч талаас тогтоож болох хугацаагаар түүний нутаг дэвсгэрт бага хугацаанд завсардаж, нэг жилээс дээш оршин байгаа аливаа тээврийн хэрэгслийг “Олон улсын хөдөлгөөн”-д оролцож байгаа гэж тооцохгүй байх эрхтэй.

Тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүнээс дор хаяж нэг нь энэ тодорхойлолтод нийцэж байвал уг тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүнийг “Олон улсын хөдөлгөөн”-д оролцож байна гэж үзнэ:

с) **“Суурин газар”** - гэдэгт түүн рүү орох, гарах хэсэг нь зохих тэмдгүүдээр тусгайлан тэмдэглэгдсэн буюу, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжид бусад байдлаар тодорхойлогдсон, барилгажсан нутаг дэвсгэрийг ойлгоно;

д) **“Зам”** - гэдэгт нийтийн тээврийн хөдөлгөөнд нээлттэй аливаа гудамж, эсхүл замын зурвас газрыг ойлгоно;

е) **“Зорчих хэсэг”** - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд зориулсан замын хэсгийг ойлгоно. Зам нь тусгаарлах зурвасаар зааглагдсан, эсхүл өөр өөр түвшинд байрласан хэд хэдэн зорчих хэсэгтэй байж болно;

ф) **“Зорчих хэсгийн зах”** - гэдэгт захын эгнээ, эсхүл унадаг дугуйн зам нь тодорхой тээврийн хэрэгслүүдийн хөдөлгөөнд зориулагдсан зорчих хэсэг дээр бусад хөдөлгөөнд оролцогчдын хувьд замын үлдэж байгаа хэсгийн захыг ойлгоно;

г) **“Эгнээ”** - гэдэгт мотоциклоос бусад автомашины хөдөлгөөнийг нэг эгнээгээр явуулах боломж бүхий өргөнтэйгөөр зорчих хэсгийн дагуу хуваасан тэмдэглэлтэй, эсхүл тэмдэглэлгүй зурвасыг ойлгоно;

h) **“Уулзвар”** - гэдэгт замууд нэг түвшинд огтлолцох, нийлэх, эсхүл салаалах болон энэхүү огтлолцол, нийлэлт, эсхүл салаалтын дүнд бий болох талбайг оролцуулан ойлгоно;

i) **“Төмөр замын гарам”** - гэдэгт тус тусын зурвас бүхий төмөр зам, эсхүл трамвайн замтай замын нэг түвшин дэх аливаа огтлолцлыг ойлгоно;

j) **“Тууш зам”** - гэдэгт замын дагуух эзэмшилд үйлчилдэггүй, автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд зориулж тусгайлан байгуулсан замыг ойлгоно. Энэ зам нь:

- i) зарим хэсэгтээ, эсхүл түр зуурын горимоос бусад тохиолдолд эсрэг хөдөлгөөнтэй бөгөөд хоёр талын хөдөлгөөний зорчих хэсгүүд нь хоорондоо тусгаарлах зурвас, эсхүл онцгой тохиолдолд бусад хэрэгслээр зааглагдсан байна;
- ii) зам, төмөр зам, трамвайн зам, явган хүний замын алинтай ч нэг түвшинд огтлолцоогүй байна;
- iii) тууш зам тусгайлан тэмдэглэгдсэн байна;

к) Тээврийн хэрэгсэл нь:

- i) **“Түр зогсолт”** - гэдэгт хүн буулгах, суулгах, эсхүл ачаа ачих, буулгахад шаардагдах хугацаагаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгахыг ойлгоно;
- ii) **“Удаан зогсолт (зогсоолд байлгах)”** - гэдэгт хүн буулгах, суулгах, эсхүл ачаа ачих, буулгахад шаардагдах хугацаагаар хязгаарлагдаагүй бөгөөд ямар нэг саадыг мөргөхөөс зайлсхийх, эсхүл замын хөдөлгөөний дүрмийн заалтыг биелүүлэхээс өөр шалтгаанаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгахыг ойлгоно.

Гэхдээ тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасан хугацаа нь үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон хугацаанаас хэтрээгүй бол хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэ хэсгийн (ii)-т тодорхойлсон байдлаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасныг ч “түр зогссон” гэж тооцож болно. Түүнчлэн тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасан хугацаа нь үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон хугацаанаас хэтэрч байвал хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэ хэсгийн (i)-д тодорхойлсон байдлаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасныг ч “удаан зогссон” гэж тооцож болно;

l) **“Унадаг дугуй”** - гэдэгт унаж яваа хүний булчингийн хүчээр, тодруулбал дөрөөний, эсхүл залуурын тусламжтайгаар явдаг, дор хаяж хоёр дугуйтай тээврийн хэрэгслийг ойлгоно;

м) **“Мопед (хөдөлгүүртэй унадаг дугуй)”** - гэдэгт 50 см³-ээс илүүгүй цилиндрийн багтаамж бүхий дотоод шаталтат хөдөлгүүрээр тоноглогдсон, техникийн дээд хурд нь 50 км/цаг-аас илүүгүй, хоёр, эсхүл гурван дугуйтай тээврийн хэрэгслийг ойлгоно.

Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч тал нь өөрийн үндэсний хууль тогтоомжид нийцүүлэх үүднээс ашиглагдах боломжийнхоо (тухайлбал дөрөөний тусламжтайгаар түүнийг хөдөлгөөнд оруулах боломж) хувьд унадаг дугуйн үзүүлэлтэд тохирохгүй, эсхүл техникийн дээд хурд, жин, хөдөлгүүрийнхээ зарим үзүүлэлтүүдээр тогтоосон хязгаараас давж байгаа тээврийн хэрэгслийг “мопед”-д тооцохгүй байж болно. Энэхүү тодорхойлолтын аль ч заалт нь хэлэлцэн тохиролцогч талуудаас замын хөдөлгөөнтэй холбоотой өөрийн үндэсний хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхдээ мопедыг унадаг дугуйтай бүрэн адилтгаж үзэхэд нь саад болж буй мэтээр ойлгогдох ёсгүй;

н) **“Мотоцикл”** - гэдэгт шаахайтай, эсхүл шаахайгүй, хөдөлгүүрээр тоноглогдсон, хоёр дугуйтай аливаа тээврийн хэрэгслийг ойлгоно.

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн үндэсний хууль тогтоомжид ачаалалгүй жин нь 400 кг-аас илүүгүй, гурван дугуйтай тээврийн хэрэгслийг мотоциклтой адилтгаж болно. “Мотоцикл” нэр томъёонд мопедыг хамааруулахгүй боловч хэлэлцэн тохиролцогч тал нь энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу зохих мэдэгдэл гаргасны үндсэн дээр мопедыг мотоциклтой адилтган үзэж болно;

о) **“Механикжсан тээврийн хэрэгсэл”** - гэдэгт хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд мотоциклтой адилтган үзэхгүй мопедыг) болон төмөр замаар явдаг тээврийн хэрэгслээс бусад өөрөө явдаг аливаа зам тээврийн хэрэгслийг ойлгоно;

р) “**Автомашин**” - гэдэгт хүн ба ачааг замаар тээвэрлэхэд зориулсан, эсхүл ийм зориулалттай тээврийн хэрэгслийг замаар чирэхэд зориулсан механикжсан тээврийн хэрэгслийг ойлгоно. Энэ нэр томъёонд троллейбусыг, өөрөөр хэлбэл цахилгаан шугамтай холбогддог боловч төмөр замаар явдаггүй тээврийн хэрэгслийг мөн хамааруулах ба харин хөдөө аж ахуйн трактор зэрэг хүн ба ачааг замаар тээвэрлэх болон тэдгээрийг чирэх зориулалт нь туслах чанарын үүрэгтэй тээврийн хэрэгслийг хамааруулахгүй;

q) “**Чиргүүл**” - гэдэгт механикжсан тээврийн хэрэгслээр чирэхэд зориулагдсан аливаа тээврийн хэрэгслийг ойлгоно. Энэ нэр томъёонд хагас чиргүүлийг ч хамааруулна;

г) “**Хагас чиргүүл**” - гэдэгт түүний зарим хэсэг нь чирэгч автомашин дээр тулгуурласан байдлаар холбогдож, сүүлийн хэсэг нь жин болон ачааны ихэнх хэсгийг өөртөө тээдэг чиргүүлийг ойлгоно;

s) “**Хөнгөн чиргүүл**” - гэдэгт бүх жин нь 750 кг-аас илүүгүй бүх төрлийн чиргүүлийг ойлгоно;

t) “**Тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн**” - гэдэгт замын хөдөлгөөнд нэг бүрэлдэхүүн байдлаар оролцдог, өөр хоорондоо холбогдсон тээврийн хэрэгслүүдийг ойлгоно;

u) “**Хагас чиргүүлтэй тээврийн хэрэгсэл**” - гэдэгт автомашин болон түүнтэй холбогдсон хагас чиргүүлийн бүрэлдэхүүнийг ойлгоно;

v) “**Жолооч (мал туугч)**” - гэдэгт автомашин, эсхүл бусад тээврийн хэрэгслийг (унадаг дугуйг оролцуулан) жолоодож яваа, эсхүл түүнчлэн замаар мал, сүрэг тууж яваа болон ердийн хөсөг (уналга, ачилгын мал амьтан) унаж, хөтөлж яваа хүнийг ойлгоно;

w) “**Зөвшөөрөгдөх дээд жин**” - гэдэгт тухайн тээврийн хэрэгслийг бүртгэсэн улсын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон тээврийн хэрэгслийн ачаатай дээд жинг ойлгоно;

x) “**Ачаалалгүй жин**” - гэдэгт ачаа, жолооч (экипаж), зорчигчгүй боловч шаардлагатай багаж хэрэгслийн бүрдэл, түлш шатахууны бүрэн нөөцтэй тээврийн хэрэгслийн жинг ойлгоно;

y) “**Ачаалалтай жин**” - гэдэгт ачаа, жолооч (экипаж), зорчигчтой тээврийн хэрэгслийн бодит жинг ойлгоно;

z) “**Хөдөлгөөний тухайн чиг**” ба “**Хөдөлгөөний батлагдсан тал**” - гэдэгт үндэсний хууль тогтоомжид тээврийн хэрэгслийн жолооч өөдөөсөө яваа бусад тээврийн хэрэгслийг зүүн гар талаараа өнгөрөөж байхаар заасан тохиолдолд хөдөлгөөний баруун гар талыг, эсрэг тохиолдолд зүүн гар талыг ойлгоно;

aa) Жолооч бусад тээврийн хэрэгсэлд “**Зам тавьж өгөх**” гэдэгт бусад тээврийн хэрэгслийн жолоочийг хөдөлгөөний хурд ба чигээ гэнэт өөрчлөхөд хүргэхээр бол хөдөлгөөнөө эхлэхгүй, эсхүл үргэлжлүүлэхгүй, эсхүл ямар нэг үйлдэл хийхгүй байхыг ойлгоно.

2 дугаар зүйл.

Конвенцын хавсралт

Энэхүү конвенцын дор дурдсан хавсралтууд нь түүний салшгүй хэсэг болно. Үүнд:
1 дүгээр хавсралт: Олон улсын хөдөлгөөнд автомашин болон чиргүүлийг оролцуулах үүргээс түдгэлзэх;

2 дугаар хавсралт: Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй автомашин болон чиргүүлийн бүртгэлийн дугаар;

3 дугаар хавсралт: Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй автомашин болон чиргүүлийн ялгах тэмдэг;

4 дүгээр хавсралт: Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй автомашин болон чиргүүлийн таних тэмдэг;

5 дугаар хавсралт: Автомашин болон чиргүүлд тавигдах техникийн нөхцөл;

6 дугаар хавсралт: Үндэсний жолоочийн үнэмлэх;

7 дугаар хавсралт: Олон улсын жолоочийн үнэмлэх.

3 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хүлээх үүрэг

1. а) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр мөрдөгдөж буй замын хөдөлгөөний дүрмийн утга санааг энэхүү конвенцын 2 дугаар бүлгийн заалтуудад нийцүүлэх талаар зохих арга хэмжээ авна. Уг дүрэм нь аль ч талаараа дээрх заалтуудтай зөрчилдөөгүй тохиолдолд:

i) уг дүрэмд тухайн хэлэлцэн тохиролцогч талын нутаг дэвсгэрт хамаарахгүй заалтуудыг оруулахгүй байж болно;

ii) уг дүрэм нь конвенцын 2 дугаар бүлэгт тусгагдаагүй заалтуудыг агуулсан байж болно.

б) Замын хөдөлгөөний дүрэмдээ энэхүү конвенцын 2 дугаар бүлгийн аль нэг заалтыг зөрчсөн заалт оруулсан хэлэлцэн тохиролцогч талуудад шийтгэл хүлээлгэхийг энэ хэсгийн заалтууд албадаагүй болно.

2. а) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр үйлчлэх автомашин болон чиргүүлд тавигдах техникийн нөхцөлийн дүрмийг энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын заалтад нийцүүлэх талаар зохих арга хэмжээ авна. Энэ дүрэм нь 5 дугаар хавсралтад тусгагдаагүй боловч уг хавсралтын заалтаар тодорхойлсон аюулгүй байдлын зарчимтай зөрчилдөхөөргүй заалтуудыг агуулсан байж болно. Мөн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэрт бүртгэлтэй, олон улсын хөдөлгөөнд оролцох автомашин болон чиргүүлийг энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын заалтуудыг хангасан байх талаар зохих арга хэмжээ авбал зохино.

б) Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэр дээр үйлчилж буй дүрмийн хувьд энэ хэсгийн заалт нь энэхүү Конвенцоор автомашин гэж тооцоогүй механикжсан бусад тээврийн хэрэгслүүдэд тавигдах техникийн нөхцөлүүдийн талаар ямар нэг үүрэг хүлээлгээгүй болно.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын түдгэлзсэн заалтуудыг харгалзан, энэхүү конвенцын 3 дугаар бүлгийн шаардлагуудыг хангасан автомашин, чиргүүл болон 4 дүгээр бүлгийн шаардлагыг хангасан жолооч нарыг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах үүрэг хүлээнэ. Мөн түүнчлэн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь 3 дугаар бүлгийн заалтын дагуу олгогдсон бүртгэлийн гэрчилгээ мөн бүлэгт заасан нөхцөлүүдэд нийцэж буй тээврийн хэрэгсэлд олгогдсон байвал түүнийг хүлээн зөвшөөрөх үүрэгтэй.

4. Энэхүү конвенцын 3 дугаар бүлэгт заасан нөхцөлийг бүрэн хангаагүй автомашин, чиргүүлийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах, түүнчлэн бусад аль нэг хэлэлцэн тохиролцогч талаас 4 дүгээр бүлэгт зааснаас бусад тохиолдолд олгогдсон жолоочийн үнэмлэхийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр хүчинтэйд тооцох зорилгоор хэлэлцэн тохиролцогч тал бие дааж, эсхүл хоёр талын ба олон талын хэлэлцээр байгуулах замаар авсан, эсхүл авах гэж буй арга хэмжээнүүдийг энэхүү конвенцын зорилгод тохирч байна гэж үзнэ.

5. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэхүү конвенцын 5 дугаар бүлэгт заасан техникийн нөхцөлийг хангасан унадаг дугуй, мопедыг жолоодож яваа, бусад хэлэлцэн тохиролцогч талын харьяат иргэдийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах үүрэгтэй. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал олон улсын хөдөлгөөнд оролцож яваа унадаг дугуй ба мопедын жолоочоос жолоочийн үнэмлэх шаардах ёсгүй. Гэхдээ энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч тал нь олон улсын хөдөлгөөнд оролцож яваа мопедын жолоочоос жолоочийн үнэмлэх шаардаж болно.

5bis. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь бүх шатны сургуулиудад замын хөдөлгөөний дүрмийн сургалтыг системтэй, байнга тогтмол явуулж байх талаар шаардлагатай арга хэмжээ авна.

5ter. Хэрэв жолоодлогын сургалт нь мэргэжлийн жолооч бэлтгэх байгууллагад явагддаг бол сургалт явуулах багш нарын мэргэжлийн түвшин, сургалтын арга ажиллагаанд тавигдах наад захын шаардлагуудыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгах хэрэгтэй.

6. Өөрийн улсын нутаг дэвсгэрт бүртгэгдсэн механикжсан тээврийн хэрэгсэл, чиргүүл нь зам тээврийн осолд холбогдсон, эсхүл жолооч нь замын хөдөлгөөний дүрэм ноцтой зөрчсөн, үүний улмаас жолоодох эрх хасагдсан, эсхүл бусад шийтгэл хүлээсэн байдлыг тодруулах талаар хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг талаас гаргасан хүсэлтийн дагуу хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө тал уг тээврийн хэрэгслийн жолоочийн нэр, шаардлагатай мэдээллийг тогтоож өгөх үүрэгтэй.

7. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд олон улсын замын хөдөлгөөнийг хөнгөвчлөх зорилгоор гааль, цагдаа, эрүүл ахуйн болон бусад ийм төрлийн хяналт бүрдүүлэлтийн журмыг хялбарчлах талаар нэг талаас, эсхүл хоёр талын болон олон талын хэлэлцээрийн хүрээнд авсан, эсхүл авах гэж буй арга хэмжээнүүд, мөн түүнчлэн тухайн хилийн цэг дээрх гаалийн газар болон хилийн постыг адил түвшний эрх мэдэлтэй байлгах болон ажиллах цагийн ижил хуваарьтай байлгах нь энэхүү конвенцын зорилгод нийцсэнд тооцно.

8. Энэ зүйлийн 3, 5, 7 дахь хэсгийн заалтууд нь хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал өөрийн орны хүн ба ачаа тээвэрлэх бизнесийн ажлын дүрэм, жолоочийн хариуцлагын даатгалын болон гаалийн дүрэм, түүнчлэн замын хөдөлгөөнд холбогдолгүй бусад салбарын дүрмийн заалтын дагуу автомашин, чиргүүл, унадаг дугуй, мопед болон тэдгээрийн жолооч, зорчигчдыг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах эрхийг хэрэгжүүлэхэд саад болохгүй.

4 дүгээр зүйл

Замын тэмдэг болон дохио

Вена хотноо гарын үсэг зурах үед энэхүү конвенцтой зэрэг нээлттэй болсон “Замын дохио, тэмдгийн тухай конвенц”-д хэлэлцэн тохиролцогч тал болж оролцоогүй, энэхүү конвенцын хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь дараах үүргийг хүлээнэ:

а) нутаг дэвсгэр дээрээ тавигдсан замын бүх тэмдэг, гэрлэн дохио, тэмдэглэл зэргийг нэгдсэн системд байлгах, тэдгээрийг хялбар танигдах байдлаар бүтээх, суурилуулах;

б) тэмдэг дохионы төрлийн тоо нь хязгаарлагдмал байх бөгөөд тэдгээр нь зөвхөн үр ашигтай гэж тооцогдсон газруудад тавигдсан байх;

в) анхааруулах тэмдгүүд нь жолоочид саадыг тухайн үед нь урьдчилан анхааруулахын тулд түүнээс хангалттай зайд тавигдсан байх;

d) Хориглох нь:

i) замын тэмдэг, эсхүл түүний тулгуур, хөдөлгөөн зохицуулах бусад хэрэгсэл дээр уг тэмдэг, хэрэгслийн зорилгод хамааралгүй бусад зүйл байрлуулах; Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд ба тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь материаллаг ашиг хонжоо олох зорилгогүй ямар нэг эвсэл, холбоонд мэдээллийн чанартай тэмдэг тавихыг зөвшөөрч байгаа бол тэмдэг болон түүний тулгуур дээр (тэмдгийг зөв ойлгоход хүндрэл учруулахааргүй бол) тухайн эвсэл холбооны эмблемийг тэмдэглэхийг зөвшөөрч болно;

ii) замын тэмдэг, эсхүл хөдөлгөөн зохицуулах бусад хэрэгсэлтэй андуурагдах, эсхүл тэмдэг дохионы үзэгдэлт ба үр дүнг бууруулах, мөн хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулах, тэдний анхаарлыг сарниулах, ингэснээр хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг алдагдуулах үзүүлэн чимэглэлийн зүйл, зар сурталчилгааны самбар зэрэг хэрэгслүүд байрлуулах;

iii) явган хүний зам ба хөвөөн дээр явган зорчигчдын, ялангуяа өндөр настан, тахир дутуу хүмүүсийн хөдөлгөөнд саад болох байгууламж, тоног хэрэгсэл байрлуулах.

II БҮЛЭГ ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ДҮРЭМ

5 дугаар зүйл

Замын тэмдэг, дохионы утга

1. Замын хөдөлгөөнд оролцогч нь замын гэрлэн дохио болон тэмдэг, тэмдэглэлийн заалтуудыг биелүүлэх үүрэгтэй төдийгүй түүнийг хөдөлгөөний бусад журамтай зөрчилдөж байсан ч мөрдөх ёстой.

2. Замын гэрлэн дохионы заалт нь хөдөлгөөний дараалал тогтоодог тэмдгийн заалтаас давуу байна.

6 дугаар зүйл

Замын хөдөлгөөн зохицуулах эрх бүхий ажилтны дохио

1. Замын хөдөлгөөн зохицуулах эрх бүхий ажилтан нь өдөр, шөнийн аль ч цагт тодорхой зайнаас сайн харагдаж, танигдаж байх ёстой.

2. Замын хөдөлгөөнд оролцогчид нь хөдөлгөөн зохицуулах эрх бүхий ажилтны өгсөн аливаа дохиог нэн даруй биелүүлэх үүрэгтэй.

3. Замын хөдөлгөөн зохицуулах эрх бүхий ажилтны дараах дохионуудыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна:

a) гараа эгц дээш өргөх: энэ дохио нь аюулгүй байдалтайгаар нэгэнт зогсож амжихгүй болсон жолоочоос бусад бүх хөдөлгөөнд оролцогчийн хувьд “анхаар, зогс” гэсэн утгатайгаас гадна энэ дохиог өгөх үед түүнээс өмнө уулзварт нэгэнт орсон жолооч хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлж болно;

b) нэг, эсхүл хоёр гараа алдлах: алдалсан гарыг хөндлөн огтлох чигт яваа бүх хөдөлгөөнд оролцогчийн хувьд тэдгээрийн хөдөлгөөний чигээс үл хамааран “зогс” гэсэн утгатай байна. Зохицуулагч нь энэ дохиог өгчхөөд нэг, эсхүл хоёр гараа буулгаж болох бөгөөд энэ тохиолдолд зохицуулагчийн ар, эсхүл өвөр талаас хандсан жолоочид энэ дохио нь мөн “зогс” гэсэн утгатай байна;

с) улаан гэрлээр дохих: энэ дохио нь уг гэрэл рүү чиглэж яваа хөдөлгөөнд оролцогчийн хувьд “зогс” гэсэн утгатай байна.

4. Замын хөдөлгөөн зохицуулах эрх бүхий ажилтны дохио нь замын гэрлэн дохио, тэмдэг, тэмдэглэл, эсхүл түүнчлэн замын хөдөлгөөний дүрмийн бусад заалтуудаас давуу байна.

7 дугаар зүйл **Нийтлэг журмууд**

1. Замын хөдөлгөөнд оролцогч нь улс, нийгмийн болон амины өмчид хохирол учруулахгүй, хүмүүст аюул хүргэхгүй, хөдөлгөөнд саад, бэрхшээл, осолтой байдал бий болгохгүйгээр зорчино.

2. Замын хөдөлгөөнд оролцогч нь хөдөлгөөнийг түгжрүүлэх, зам дээр эд зүйл орхих, хаях, тавих, эсхүл ямар нэгэн саад бий болгох зэргээр хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг алдагдуулахыг хориглох тухай үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна. Ийм саад, аюултай байдал бий болгосон этгээд түүнийг аль болох нэн даруй арилгах, яаралтай арилгах боломжгүй бол энэ тухай бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах талаар шаардлагатай арга хэмжээ авах үүрэгтэй.

3. Жолооч нь замын хөдөлгөөний эмзэг оролцогч болох явганаар болон унадаг дугуйгаар зорчигч, ялангуяа хүүхэд, өндөр настан, тахир дутуу хүмүүст илүү сонор сэрэмж, анхаарал, болгоомжлол тавих ёстой.

4. Жолооч нь замын хөдөлгөөнд оролцогчид ба замын дагуух оршин суугчдын тав тухыг алдагдуулахгүй, тухайлбал хэт чимээ шуугиан гаргахгүй, шороо тоос босгохгүй, боломжтой бол тээврийн хэрэгслээс хорт хий (утаа) гаргуулахгүй байхыг хичээх ёстой.

5. Хамгаалах бүсээр тоноглогдсон автомашины жолооч, зорчигчид нь үндэсний хууль тогтоомжид зааснаас бусад тохиолдолд хамгаалах бүс заавал хэрэглэнэ.

8 дугаар зүйл **Жолооч**

1. Хөдөлгөөнд оролцож яваа тээврийн хэрэгсэл, эсхүл тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн бүр жолоочтой байх ёстой.

2. Уналга, ачилгын мал амьтан, түүнчлэн мал, сүрэг нь (зохих ёсоор тэмдэглэгдсэн бүсээс бусад газарт) хариулга, эзэн (мал туугч)-тэй байх ёстой гэж үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна.

3. Жолооч нь биеийн болон сэтгэл зүйн зохих чадварыг эзэмшсэн байх ёстой бөгөөд түүний биеийн болон оюун ухааны байдал нь тээврийн хэрэгсэл жолоодох чадамжтай байвал зохино.

4. Механикжсан тээврийн хэрэгслийн жолооч нь тээврийн хэрэгсэл жолоодоход шаардагдах мэдлэг, дадлагатай байх ёстой. Гэхдээ энэ заалт нь үндэсний хууль тогтоомжид заасны дагуу жолоодлогын сургалт явуулахад саад болохгүй.

5. Жолооч (мал туугч) нь тээврийн хэрэгслээ (мал амьтнаа) ямагт өөрийн жолоодлого (хариулга)-д байлгана.

9 дүгээр зүйл
Мал, сүрэг

Үндэсний хууль тогтоомжид мал туухыг хөнгөвчлөх зорилгоор сүргийг тохиромжтой тоогоор хэсэгчлэн хуваах, эдгээр хэсгийн хоорондын зай нь хөдөлгөөнд нэн хялбар байхаар сонгох талаар тусгахыг зөвлөж байна.

10 дугаар зүйл
Зорчих хэсэг дээрх байрлал

1. Хоёр улсын хоорондох хилийг дамжин өнгөрөхөд зориулагдсан, эсхүл тусгай байдлаар ашиглагддаг замаас бусад бүх зам нь тухайн улсын хувьд хөдөлгөөний ижил чигтэй байна.

2. Замаар мал амьтныг хөдөлгөөний зөвшөөрсөн чигийн дагуу зорчих хэсгийн захад аль болох ойрхон тууж явна.

3. Тээврийн хэрэгслийн жолооч нь энэхүү конвенцын 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 11 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсэг болон энэхүү конвенцын бусад эсрэг шинжтэй зарим заалтуудыг зөрчихгүйгээр хөдөлгөөний зөвшөөрсөн чигийн дагуу зорчих хэсгийн захад аль болох ойрхон байрлаж явна. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд нь ачааны тээврийн хэрэгслүүдийн зорчих хэсгээр байрлан явах журмын талаар илүү тодорхой зохицуулж болно.

4. Хоёр, эсхүл гурван зорчих хэсэгтэй зам дээр тээврийн хэрэгслийн жолооч нь хөдөлгөөний зөвшөөрсөн чигийн эсрэг талын хөдөлгөөний зорчих хэсэгт нэвтрэн орох ёсгүй.

5. а) эсрэг хөдөлгөөнтэй дөрөв, эсхүл түүнээс олон эгнээтэй зам дээр тээврийн хэрэгслийн жолооч нь эсрэг талын хөдөлгөөний эгнээнд нэвтрэн орох ёсгүй.

б) эсрэг хөдөлгөөнтэй гурван эгнээтэй зам дээр тээврийн хэрэгслийн жолооч нь эсрэг талын хөдөлгөөний захын эгнээнд нэвтрэн орох ёсгүй.

6. Хэрэв хөдөлгөөний нэмэлт эгнээ нь зохих тэмдгээр тэмдэглэгдсэн бол 11 дүгээр зүйлийн заалтыг зөрчихгүйгээр удаан явдалт тээврийн хэрэгслийн жолооч энэ эгнээг ашиглах ёстой.

11 дүгээр зүйл
Гүйцэж түрүүлэх ба зэрэгцэн явах

1. а) Гүйцэж түрүүлэх үйлдлийг хөдөлгөөний зөвшөөрсөн чигийн дагуу эсрэг талаар гүйцэтгэнэ.

б) Хэрэв гүйцэгдэж байгаа жолооч, эсхүл мал, амьтан туугч нь хөдөлгөөний зөвшөөрсөн чигийн дагуу эргэх дохио өгөөд эсрэг тал руу тээврийн хэрэгсэл, эсхүл мал, амьтныг замаас гаргах, эсхүл өөр зам руу оруулах, эсхүл тэр талд зогсоохоор чиглүүлсэн байвал хөдөлгөөний чигийн дагуу гүйцэтгэнэ.

2. Жолооч гүйцэж түрүүлэхийн өмнө энэхүү конвенцын 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалт болон 14 дүгээр зүйлийн заалтыг зөрчихгүйгээр дараах нөхцөлүүдийг анхаарч мэдсэн байвал зохино:

а) араас яваа жолооч гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийж эхлээгүй байгааг;

б) уг эгнээгээр урд яваа жолооч өөр тээврийн хэрэгслийг гүйцэж түрүүлэхээр дохио өгөөгүй болохыг;

с) өөдөөс яваа тээврийн хэрэгсэлд саад, аюул учруулахгүй байх боломжтой эсэх, тодруулбал орох гэж буй эгнээнд хоёр тээврийн хэрэгслийн хурдыг харьцуулахад богино хугацаанд гүйцэж түрүүлэх үйлдлийг хийхэд хангалттай зай чөлөөтэй байгаа эсэх;

д) сөрөг хөдөлгөөнийг хориглосон эгнээ рүү орохоос бусад тохиолдолд жолооч нь гүйцэгдэж байгаа болон бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод саад учруулахгүйгээр энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан байраа эзэлж болохыг.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтыг хэдийгээр биелүүлсэн ч замын өгсүүр хэсгийн төгсгөлд, эсхүл үзэгдэлт хангалтгүй эргэлтэн дээр (замын энэ хэсэг нь эсрэг урсгалыг тусгаарласан тэмдэглэлтэй бөгөөд гүйцэж түрүүлэх үйлдлийг эсрэг урсгал сөрөхгүйгээр гүйцэтгэх боломжтойгоос бусад тохиолдолд) гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийхийг хориглоно.

4. Гүйцэж түрүүлж байх үедээ гүйцэгдэж байгаа болон бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод хангалттай хэмжээний хажуугийн зай үлдээнэ.

5. а) Тухайн чигт хоёр, эсхүл түүнээс олон эгнээтэй замд гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийсэн жолооч дахин ийм үйлдлийг шууд угсруулан хийх юм уу энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтын дагуу буцаж эгнээндээ орох боловч даруй дахин гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийх хэрэгтэй бол энэ үйлдлийг хийхийн тулд араасаа хурдтай яваа тээврийн хэрэгслийн жолоочид ноцтой хүндрэл учруулахгүй гэдгийг урьдчилан мэдсэний үндсэн дээр эхний гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийсэн эгнээндээ үлдэж болно.

б) Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд нь энэ зүйлийн заалтыг унадаг дугуй, мопед, мотоцикл болон энэхүү конвенцоор автомашин гэж тооцдоггүй тээврийн хэрэгсэл, мөн түүнчлэн бүх жин нь 3500 кг-аас илүү, эсхүл техникийн дээд хурд нь 40 км/цаг-аас илүүгүй автомашины жолооч нарт хамааруулахгүй байж болно.

6. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн (а) заалтыг хэрэгжүүлж байгаа болон тээврийн хэрэгслүүд хөдөлгөөний тухайн чигийн зорчих хэсгийн бүх өргөнийг эзэлсэн, тээврийн хэрэгслүүдийн хурд нь урд яваа тээврийн хэрэгслийн хурднаас хамааралтай, хөдөлгөөний эрчим ихтэй байгаа үед:

а) нэг эгнээний тээврийн хэрэгслүүд нь зэрэгцээ эгнээнд яваа тээврийн хэрэгслээс илүү хурдтай явж байгааг гүйцэж түрүүлэх үйлдэл гэж энэхүү зүйлийн дагуу үзэхгүй (энэхүү заалт нь энэ зүйлийн 9 дэх хэсгийн заалтыг үгүйсгээгүй болно);

б) зорчих хэсгийн хөдөлгөөний батлагдсан талын захад аль болох ойрхон эгнээнд яваагаас бусад тээврийн хэрэгслийн жолооч нар зөвхөн баруун, зүүн гар тийш эргэх, эсхүл зогсоол руу орохын тулд уг эгнээнээс гарч болно. Гэхдээ энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн (b)-г үндэслэн гаргасан үндэсний хууль тогтоомжийн заалтын дагуу жолооч нэг эгнээнээс нөгөө рүү орох бол энэ шаардлагыг баримтлахгүй.

7. Хэрэв зорчих хэсэг дээр эгнээнүүдийг тэмдэглэлээр заагласан байвал энэ зүйлийн 5, 6 дахь хэсэгт заасны дагуу эгнээ байр эзэлж яваа жолооч уг тэмдэглэлийг унуулж явахыг хориглоно.

8. Нэг ч тээврийн хэрэгслийн жолооч нь энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтыг болон хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс уулзвар, эсхүл төмөр замын гарам дээр гүйцэж түрүүлэхтэй холбогдсон заалт гаргах боломжийг хязгаарлахгүйгээр хоёр дугуйтай унадаг дугуй, мопед, шаахайгүй мотоциклоос бусад тээврийн хэрэгслийг гүйцэж түрүүлэх хориглоно:

а) тойрох хөдөлгөөнтэй уулзвараас бусад уулзвар дээр, эсхүл уулзварын шууд өмнө доорх тохиолдлуудаас бусад үед:

i) энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b)-д заасан тохиолдол;

ii) уулзвар дээр давуу эрхтэй нэвтрэх замаас гүйцэж түрүүлэх тохиолдол;

iii) уулзвар дээрх хөдөлгөөн нь зохицуулагч, эсхүл замын гэрлэн дохиогоор зохицуулагдаж байгаа тохиолдол;

b) төмөр замын хаалтгүй гарам дээр, эсхүл түүний шууд өмнө; гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс хөдөлгөөн нь гэрлэн дохиогоор зохицуулагдаж байгаа төмөр замын гарам дээр зөвшөөрсөн гэрэл дохиогоор дээрх үйлдэл хийхийг зөвшөөрч болно.

9. Замын тэмдэг, эсхүл тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарцад ойртож очсон, эсхүл түүний шууд өмнө зогсож байгаа тээврийн хэрэгслийг хэрэв гарц дээр явган зорчигч гарч ирвэл даруй зогсоох боломж бүхий бага хурдтайгаар гүйцэж түрүүлж болно. Энэ хэсгийн нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс гүйцэж түрүүлэх үйлдэл эхлэхийг явган хүний гарц хүртэл тодорхой зайнаас хориглох, эсхүл, явган хүний гарцын өмнө зогссон тээврийн хэрэгслийг гүйцэж түрүүлэх гэж байгаа жолоочид илүү өндөр шаардлага тавихад нь саад болохгүй.

10. Араас яваа жолооч өөрийг нь гүйцэж түрүүлэх гэж байгааг мэдсэн жолооч энэхүү конвенцын 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b)-д зааснаас бусад тохиолдолд зорчих хэсгийн хөдөлгөөний батлагдсан талын зах руу ойртож, хурдаа нэмэлгүй явна.

Хэрэв зорчих хэсгийн өргөн, нөхцөл байдал хангалтгүйгээс, түүнчлэн эсрэг хөдөлгөөний эрчмээс шалтгаалан удаан явдалт, эсхүл овор ихтэй, мөн тодорхой хурдтай явах зайлшгүй шаардлагатай тээврийн хэрэгслийг шуурхай, аюулгүй гүйцэж түрүүлэх боломжгүй бол эдгээр тээврийн хэрэгслийн жолооч нар хөдөлгөөнөө удаашруулж, зайлшгүй тохиолдолд эхний боломж гарангуут араас яваа тээврийн хэрэгслийг өнгөрүүлэхийн тулд зам тавьж өгнө.

11. a) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь нэг чигийн хөдөлгөөнтэй зам дээр болон суурин газарт нэг чигтээ хоёр, эсхүл түүнээс олон, суурин газрын гаднах замд нэг чигтээ гурав, эсхүл түүнээс олон эгнээтэй (эгнээ нь тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн), эсрэг хөдөлгөөнтэй зам дээр:

i) нэг эгнээгээр яваа тээврийн хэрэгсэл нь өөр эгнээгээр яваа тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөний батлагдсан талаар нь гүйцэж түрүүлэхийг зөвшөөрч болно;

ii) энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтыг хэрэглэхгүй байж болно (бусад эгнээ рүү орох боломжийг хязгаарласан зохих заалт байгаа тохиолдолд);

b) энэ хэсгийн (a) заалтын (i)-д тусгагдсан үйлдлийг энэхүү конвенцын утгаар “гүйцэж түрүүлэх үйлдэл”-д тооцохгүй (энэ заалт нь энэхүү зүйлийн 9 дэх хэсгийн заалтыг үгүйсгээгүй болно).

12 дугаар зүйл

Зөрж өнгөрөх

1. Жолооч өөдөөс яваа тээврийн хэрэгсэлтэй зөрж өнгөрөхдөө хажуу талдаа хангалттай хэмжээний зайг үлдээх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд зорчих хэсгийн хөдөлгөөний батлагдсан талын захад ойр байрлаж явна. Хэрэв энэ үйлдэл нь ямар нэгэн саад, эсхүл бусад хөдөлгөөнд оролцогчоос шалтгаалан хүндрэлтэй байвал хөдөлгөөнөө удаашруулж, зайлшгүй тохиолдолд өөдөөс яваа тээврийн хэрэгсэл, эсхүл тээврийн хэрэгслүүдийг өнгөрүүлэхийн тулд зогсоно.

2. Зөрж өнгөрөхөд бэрхшээлтэй, эсхүл боломжгүй уулын болон өгсүүр, уруу замд өгсөж яваа тээврийн хэрэгслийн хурд ба байрлал нь түүнийг зөрж өнгөрөх газрын өмнө зогсоход илүү бололцоотой болгосон, эсхүл аль тээврийн хэрэгсэл нь ухрах илүү боломжтойгоос хамаарах тохиолдлоос бусад үед уруудаж яваа тээврийн хэрэгслийн жолооч

өгсөж яваа аливаа тээврийн хэрэгсэлд зогсож, зам тавьж өгнө. Зөрж өнгөрөхийн тулд аль нэг тээврийн хэрэгсэл нь ухрах шаардлагатай болбол өгсөж яваа тээврийн хэрэгслийн жолоочид уг үйлдлийг хийхэд илт хялбар байхаас бусад тохиолдолд уруудаж яваа жолооч уг үйлдлийг гүйцэтгэх үүрэгтэй.

Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь зарим нэг тээврийн хэрэгслийн хувьд, эсхүл зарим зам, замын хэсэгт хамааруулан энэхүү хэсгийн заалтаас ялгаатай тусгай журам гаргаж болно.

13 дугаар зүйл
Хурд болон хоорондын зай

1. Жолооч нь анхаарал болгоомжтой байж, шаардлагатай ямар ч үйлдлийг хийхэд бэлэн байхын тулд аль ч тохиолдолд жолоодож яваа тээврийн хэрэгслээ байнгын хяналт, удирдлагадаа байлгана. Жолооч нь хөдөлгөөний хурдаа өөрчлөхдөө тухайн нөхцөл байдал, тодруулбал тээврийн хэрэгслийн байдал, тээж яваа ачаа, зам болон цаг агаарын нөхцөл, хөдөлгөөний эрчим, хөдөлгөөний дагуух үзэгдэлтийг харгалзан, хөдөлгөөнд ямар нэгэн саад бий болох үед түүнийг урьдчилан харах, улмаар саадын өмнө тээврийн хэрэгслээ зогсоох бололцоог хангасан байна. Тухайн нөхцөл байдал шаардсан, ялангуяа үзэгдэлт муудсан тохиолдол бүрд жолооч тээврийн хэрэгслийн хурдыг хасаж, зайлшгүй тохиолдолд зогсооно.

2. Үндэсний хууль тогтоомжоор бүх төрлийн зам дээрх хурдны дээд хязгаарыг тогтоосон байх ёстой. Үүнээс гадна жин, ачаалал зэргээс шалтгаалан онц аюултай байж болзошгүй зарим төрлийн тээврийн хэрэгслийн хувьд үндэсний хууль тогтоомжоор тусгайлан хурдны хязгаарлал тогтоож өгөх шаардлагатай. Ийм заалт нь зарим ангиллын жолооч, тухайлбал шинэ жолооч нарын хувьд байж болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн эхний өгүүлбэрийн заалт нь 34 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдсан давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгслийн жолооч, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжоор тэдэнтэй адилтгаж үзэх жолооч нарын хувьд үйлчлэхгүй.

4. Жолооч нь шалтгаангүйгээр хэт удаан явж бусад тээврийн хэрэгслийн хэвийн хөдөлгөөнийг хүндрүүлж болохгүй.

5. Тээврийн хэрэгслийн араас яваа жолооч нь урдаа яваа тээврийн хэрэгслийг гэнэт тоормослох, эсхүл зогсох үед түүнийг мөргөхөөс зайлсхийхийн тулд зохих хэмжээний хоорондын зай барьж явах үүрэгтэй.

6. Суурин газрын гаднах замд бүх жин нь 3500 кг-аас илүү, эсхүл нийт урт нь 10 метрээс илүү тээврийн хэрэгсэл ба тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний жолооч нь гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийх гэж байгаа, эсхүл ийм үйлдэл хийж байгаагаас бусад тохиолдолд өөрийг нь гүйцэж түрүүлэх жолооч ямар нэг аюулгүйгээр урд нь орж зохих байраа эзэлж болохуйц (гүйцэж түрүүлэх үйлдлийг хөнгөвчлөх зорилгоор) хэмжээний хоорондын зайг урд яваа механикжсан тээврийн хэрэгслээс барьж явна. Гэхдээ энэ заалт нь хөдөлгөөний эрчим ихтэй үед, эсхүл гүйцэж түрүүлэхийг хориглосон замын хэсэгт хамаарахгүй. Үүнээс гадна:

а) эрх бүхий байгууллага нь зарим тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний хувьд энэ заалтаас түдгэлзэх, эсхүл тухайн чигт хоёр эгнээ зориулагдсан замд энэ заалтыг хэрэглэхгүй байх тухай зааж болно.

б) энэ хэсгийн заалтыг хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь уг хэсэгт зааснаас ялгаатай үзүүлэлт бүхий тээврийн хэрэгсэлд хамааруулан тогтоож болно.

14 дүгээр зүйл
Хөдөлгөөн хийхтэй
холбогдсон нийтлэг заалтууд

1. Жолооч нь ямар нэгэн үйлдэл, тухайлбал зогсоол дээрээс хөдөлгөөнөө эхлэх, эсхүл түүн рүү зогсох, зорчих хэсэг дээр баруун, эсхүл зүүн гар тийш шилжих, замаас гарах, эсхүл өөр зам руу орохын тулд баруун, эсхүл зүүн гар тийш эргэх зэрэг үйлдлүүдийг хийхдээ ард, урд болон өөдөөс яваа хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулахгүй гэдгийг бүрэн мэдсэн үедээ, тэдний байрлал, хөдөлгөөний чиг, хурдыг тооцоолсны үндсэн дээр гүйцэтгэнэ.

2. Буцаж эргэх, эсхүл ухрах үйлдэл хийх гэж буй жолооч нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул, саад учруулахгүйгээр уг үйлдлийг гүйцэтгэж чадна гэдгээ бүрэн мэдсэн байх ёстой.

3. Жолооч нь хөдөлгөөний чиг өөрчлөхтэй холбогдсон үйлдэл хийхийн өмнө тээврийн хэрэгслийнхээ эргэх чиг заадаг гэрлээр дохио өгөх бөгөөд ийм хэрэгсэл байхгүй тохиолдолд боломжтой бол гараараа зохих дохиог өгч урьдчилан анхааруулах үүрэгтэй. Эргэх чиг заадаг гэрлээр өгч буй дохиог үйлдэл хийж байх хугацаандаа тасралтгүй өгөх бөгөөд үйлдлээ хийж дуусмагц даруй зогсооно.

15 дугаар зүйл
Хотын тээврийн байнгын шугамд тээвэр хийж буй
тээврийн хэрэгслүүдэдхамаарах тусгай заалтууд

Суурин газарт хотын тээврийн байнгын шугамд тээвэрлэлт хийдэг тээврийн хэрэгслүүдийн хөдөлгөөнийг хөнгөвчлөх зорилгоор, эдгээр нийтийн үйлчилгээний тээврийн хэрэгслүүдийг зогсоол (зохих ёсоор тэмдэглэгдсэн)-оос хөдлөхийн тулд шаардлагатай үйлдлийг гүйцэтгэхэд нь бололцоо олгох үүднээс бусад тээврийн хэрэгслийн жолооч нар энэхүү конвенцын 17 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг баримтлан хөдөлгөөнөө удаашруулах, эсхүл зайлшгүй тохиолдолд зогсох үүрэг хүлээх талаар үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжийн гаргасан ийм заалтууд нь нийтийн үйлчилгээний тээврийн хэрэгслийн жолооч нарыг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлэх зайлшгүй арга хэмжээ авах үүргээс ямар ч хэмжээгээр чөлөөлөхгүй.

16 дугаар зүйл
Хөдөлгөөний чиг өөрчлөх

1. Жолооч зам руу орох, эсхүл замаас гарахын тулд баруун, зүүн гар тийш эргэхийн өмнө энэхүү конвенцын 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг болон 14 дүгээр зүйлийн заалтыг зөрчихгүйгээр:

а) хэрэв хөдөлгөөний батлагдсан тал руу замаас гарах гэж байгаа бол зорчих хэсгийн хөдөлгөөний тухайн чигийн захад бололцооныхоо хэрээр ойртож, аль болох богино үйлдлийг хийнэ;

б) хэрэв хөдөлгөөний нөгөө тал руу замаас гарах гэж байгаа бол эсрэг хөдөлгөөнтэй замын хувьд зорчих хэсгийн тэнхлэгт, харин нэг чигийн хөдөлгөөнтэй замын хувьд хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талын захад бололцооныхоо хэрээр ойртож үйлдлийг гүйцэтгэнэ, гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс унадаг дугуй, мопедын хувьд өөр заалт гаргах боломжтой байна. Хэрэв эсрэг хөдөлгөөнтэй өөр зам руу орох гэж байгаа бол тэр замынхаа хөдөлгөөний батлагдсан талын зорчих хэсэг рүү орохоор эргэх үйлдлийг гүйцэтгэнэ.

2. Хөдөлгөөний чигийг өөрчлөхтэй холбоотой үйлдлийг хийхдээ жолооч нь энэхүү конвенцын явган зорчигчид хамаарах 21 дүгээр зүйлийн заалтыг зөрчихгүйгээр өөрийн орхин гарах гэж буй зорчих хэсгийн эсрэг талаас яваа тээврийн хэрэгсэл, түүнчлэн өөрийн орох гэж буй зорчих хэсэгтэй огтлолцсон унадаг дугуйн замаар яваа унадаг дугуй, мопедыг өнгөрөөнө.

17 дугаар зүйл

Хөдөлгөөнөө удаашруулах

1. Хэрэв огцом тоормослох нь аюулгүй байдлын эрх ашигт нийцэж байгаа биш бол жолооч энэ үйлдлийг хийх ёсгүй.

2. Хөдөлгөөний хурдаа мэдэгдэхүйц бууруулах гэж буй жолооч (хэрэв энэ нь аюулаас шууд үүдэлтэй биш бол) энэ үйлдэл нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулахгүй, тэдний хөдөлгөөнийг ямар нэгэн байдлаар хүндрүүлэхгүй гэдгийг урьдчилан мэдсэн байх ёстой. Үүнээс гадна араас яваа тээврийн хэрэгсэлгүй, эсхүл тэр нь хангалттай хол зайтай яваагаас бусад тохиолдолд жолооч хурдаа мэдэгдэхүйц удаашруулах гэж байгаагаа зохих журмын дагуу гараар урьдчилан ойлгомжтойгоор дохиж мэдэгдэх ёстой. Харин энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын 31 дэх хэсэгт дурдсаны дагуу хурд бууруулах дохиог тээврийн хэрэгслийн тоормосны гэрлээр өгч байгаа бол энэ заалт үйлчлэхгүй болно.

18 дугаар зүйл

Уулзвар ба зам тавьж өгөх үүрэг

1. Жолооч уулзварт ойртон очихдоо тухайн орчны нөхцөл байдлаас хамааран онц анхаарал болгоомжтой байх ёстой. Тухайлбал давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгслийг зогсож өнгөрөөх боломж бүхий хурдтайгаар тээврийн хэрэгслээ жолоодвол зохино.

2. Шороон зам, эсхүл хөдөөгийн замаас шороон бус зам, эсхүл хөдөөгийн бус зам руу орох гэж байгаа жолооч тэр замаар явж буй тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгнө. Энэхүү зүйлийн заалтыг илэрхийлэх зорилгоор “шороон зам” ба “хөдөөгийн зам” гэсэн нэр томъёоны утгыг үндэсний хууль тогтоомжид тодорхойлж болно.

3. Замын дагуух эзэмшлээс зам руу орох гэж буй жолооч тэр замаар яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгнө.

4. Энэ зүйлийн 7 дахь хэсгийн заалтыг биелүүлж буй нөхцөлд:

а) баруун гар талын хөдөлгөөнтэй улсын хувьд уулзвар дээр (энэ зүйлийн 2 дахь хэсэг болон энэхүү конвенцын 25 дугаар зүйлийн 2 ба 4 дэх хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд) тээврийн хэрэгслийн жолооч нь баруун гар талаасаа ирж яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгнө.

б) зүүн гар талын хөдөлгөөнтэй хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нэгж нь нутаг дэвсгэртээ уулзвар нэвтрэх дарааллын журмыг өөрсдийн үзэмжээр тогтоох эрхтэй.

5. Хөндлөн замаас яваа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд саад бэрхшээл үүсгэн, тээврийн хэрэгслээ уулзвар дээр зайлшгүй зогсоох нь илэрхий түгжрэл, саатал бий болсон үед гэрэл дохио зөвшөөрч байсан ч жолооч уулзвар руу орох ёсгүй.

6. Хөдөлгөөн нь гэрэл дохиогоор зохицуулагдаж буй уулзварт орсон жолооч хөдөлгөөний нээлттэй талаас яваа бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод саад болохгүй бол өөрийнхөө явж байгаа чигт хөдөлгөөн нээгдэхийг хүлээлгүйгээр уулзвараас гарч болно.

7. Төмөр замын бус тээврийн хэрэгслийн жолооч нар төмөр замын тээврийн хэрэгслүүдэд зам тавьж өгнө.

19 дүгээр зүйл
Төмөр замын гарам

Замын хөдөлгөөнд оролцогч бүр төмөр замын гарамд ойртох үедээ болон түүгээр нэвтрэн гарахдаа онцгой анхаарал болгоомжтой байх ёстой. Тухайлбал:

- a) тээврийн хэрэгслийн жолооч нь хурдаа хасаж явбал зохино;
- b) гэрэл ба дуут дохионы хориглосон заалтыг харгалзан, гармын хаалт хаагдсан, эсхүл хаагдаж байхад, эсхүл хаалт өргөгдөж байх үед хөдөлгөөнд оролцогчдын нэг нь ч төмөр замын гармаар нэвтрэх ёсгүй;
- c) хэрэв төмөр замын гарам нь хаалт, эсхүл гэрлэн дохиогоор тоноглогдоогүй байвал хөдөлгөөнд оролцогчдын нэг нь ч төмөр замын ямар нэг тээврийн хэрэгсэл гарамд ойртож ирээгүйг мэдээгүй тохиолдолд түүгээр нэвтрэх ёсгүй;
- d) жолооч төмөр замын гарам дээр зайлшгүй зогсолт хийхгүй гэдэгтээ бүрэн итгээгүй тохиолдолд түүн рүү орох ёсгүй;
- e) замын хөдөлгөөнд оролцогчид нь төмөр замын гарам дээр саатахгүйгээр нэвтрэх ёстой; Тээврийн хэрэгсэл зайлшгүй зогсолт хийсэн тохиолдолд жолооч түүнийг төмөр замаас гаргахыг хичээх ёстой ба хэрэв гаргаж чадахгүй бол төмөр замын тээврийн хэрэгслийн машинчинд аюулыг анхааруулах талаар шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг нэн даруй авбал зохино.

20 дугаар зүйл
Явган зорчигчид хамаарах заалтууд

1. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд нь зорчих хэсгээр явж буй явган зорчигчдын хөдөлгөөн нь тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд хүндрэл, аюул учруулахуйц нөхцөлд энэхүү зүйлийн заалтуудыг хэрэгжүүлэхээр зааж болно.
2. Хэрэв зорчих хэсгийн хажууд явган зорчигчийн хөдөлгөөнд ашиглаж болохуйц явган хүний зам, эсхүл хөвөө байвал тэдгээрийг явган зорчигчид ашиглана. Гэхдээ зайлшгүй шаардлагатай болгоомжлох арга хэмжээг авах бөгөөд,
 - a) овор ихтэй зүйл зөөж, тээж яваа явган зорчигчид нь явган хүний зам, эсхүл хөвөөгөөр явахад бусад явган зорчигчдод ноцтой саад учруулахаар бол зорчих хэсгээр явж болно;
 - b) удирдагчтай бүлэг явган зорчигчид, эсхүл жагсаалаар яваа хүмүүс зорчих хэсгээр явж болно.
3. Явган хүний зам, хөвөө байхгүй, эсхүл түүнийг ашиглах боломжгүй тохиолдолд явган зорчигчид нь зорчих хэсгээр явж болно; Хэрэв унадаг дугуйн зам байгаа бөгөөд хөдөлгөөний эрчим нь боломжийн бол явган зорчигчид нь унадаг дугуй болон мопедын хөдөлгөөнд хүндрэл учруулахгүйгээр түүгээр явж болно.
4. Энэ зүйлийн 2 ба 3 дахь хэсэгт заасны дагуу зорчих хэсгээр яваа явган зорчигчид зорчих хэсгийн захад аль болох ойр явах ёстой.
5. Дараах заалтуудыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна:
Зорчих хэсгээр яваа явган зорчигчид нь хөдөлгөөний чигийн эсрэг талыг (хэрэв энэ нь тэдний аюулгүй байдлыг алдагдуулахааргүй бол) барьж явна; гэхдээ мотоцикл,

унадаг дугуй, мопед хөтөлж яваа хүмүүс ямагт зорчих хэсгийн хөдөлгөөний батлагдсан талыг барьж явна; Энэ заалт нь удирдагчтай бүлэг явган зорчигчид, эсхүл жагсаалаар яваа хүмүүст ч мөн хамаарна; Жагсаалаар яваагаас бусад явган зорчигчид шөнийн цагт, эсхүл үзэгдэлт хангалтгүй үед, түүнчлэн тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний эрчим шаардаж байвал өдрийн цагт ч аль болох ар араасаа цуварч явна.

6. а) явган зорчигчид нь анхаарал болгоомжгүйгээр зорчих хэсгийг хөндлөн гарч болохгүй; Хэрэв явган хүний гарц ойрхон байвал түүнийг ашиглах ёстой;

б) тэмдэг, эсхүл тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарцаар гарахдаа;

i) хэрэв явган хүний гарц нь явган зорчигчид зориулсан гэрлэн дохиотой бол тэд энэ дохионы заалтыг мөрдлөг болгоно;

ii) хэрэв явган хүний гарц нь ийм дохиогүй боловч тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн нь гэрлэн дохио, эсхүл зохицуулагчийн дохиогоор зохицуулагдаж байвал эдгээр дохио тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг зөвшөөрч байгаа тохиолдолд явган зорчигч зорчих хэсэг рүү орох ёсгүй.

iii) бусад гарцууд дээр явган зорчигч ойртон ирж байгаа тээврийн хэрэгсэл хүртэлх зай, түүний хурдыг тооцолгүйгээр зорчих хэсэг рүү орох ёсгүй.

с) тэмдэг, тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарцаас бусад хэсгээр зорчих хэсгийг хөндлөн гарахдаа явган зорчигч нь тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хүндрүүлэхгүй гэдэгтээ бүрэн итгээгүй тохиолдолд зорчих хэсэг рүү орох ёсгүй.

д) зорчих хэсэг рүү орсон явган зорчигч нь шалтгаангүйгээр нэвтрэх замаа уртасгах, зогсох, саатахыг хориглоно.

7. Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд нь зорчих хэсгийг хөндлөн гарах явган зорчигчдод зориулан илүү өндөр шаардлага бүхий дүрэм гаргаж болно.

21 дүгээр зүйл

Жолоочоос явган зорчигчид чиглэсэн хандлагад хамаарах дүрэм

1. Жолооч нь явган зорчигчдод аюул учруулж болохуйц үйлдэл хийх ёсгүй.

2. Энэхүү конвенцын 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 11 дүгээр зүйлийн 9 дэх хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтуудыг үгүйсгэхгүйгээр тэмдэг, эсхүл тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарц дээр дараах заалтууд биелэгдэнэ. Үүнд:

а) гэрэл, эсхүл зохицуулагчийн дохиогоор зохицуулагдаж байгаа явган хүний гарц дээр жолооч хориглосон дохиогоор гарцын өмнө, эсхүл түүний өмнө тавигдсан хөндлөн тэмдэглэлийн өмнө зогсох бөгөөд зөвшөөрсөн дохио өгөгдөх үед хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлэхдээ гарц руу нэгэнт орчихсон яваа явган зорчигчдод саад бэрхшээл учруулахгүй байвал зохино; хэрэв жолооч явган хүний гарцтай өөр зам руу орохоор эргэх үйлдэл хийх бол тэрээр энэ үйлдлийг бага хурдтайгаар хийх бөгөөд шаардлагатай бол зогсож гарц дээр явж байгаа болон түүн рүү орж байгаа явган зорчигчдыг () өнгөрөөнө;

б) гэрэл, эсхүл зохицуулагчийн аль ч дохиогоор зохицуулагддаггүй гарц руу ойртон очихдоо жолооч гарцаар гарч яваа, эсхүл түүн рүү орж байгаа явган зорчигчдод аюул учруулахгүйн тулд хурдаа хасаж, шаардлагатай бол зогсож явган зорчигчдыг өнгөрөөнө.

3. Энэ зүйлийн нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс тээврийн хэрэгслийн жолооч нь энэхүү конвенцын 20 дугаар зүйлд заасан нөхцөлөөр тэмдэг, тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарцаар явган зорчигч яваа, эсхүл түүн рүү орж яваа тохиолдол бүрд заавал зогсож өнгөрөөх, түүнчлэн уулзвар дээр, эсхүл түүний ойролцоох зорчих хэсэг рүү (явган хүний гарцгүй байсан ч) нэгэнт орчихсон яваа явган зорчигчийн хөдөлгөөнд саад болохыг жолоочид хориглох тухай заалт гаргахад саад болохгүй.

4. Тэмдэглэгдсэн зогсоол дээр зогсож байгаа нийтийн үйлчилгээний тээврийн хэрэгслийн дэргэдүүр хөдөлгөөний батлагдсан талаар явж өнгөрөх жолооч хурдаа хасаж, нийтийн тээврийн зорчигчдод буух, суух боломж олгохын тулд шаардлагатай бол зогсоно.

22 дугаар зүйл
Аюулгүйн арал

Энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн заалтуудыг зөрчихгүйгээр доорх нөхцөлүүдээс бусад тохиолдолд жолооч нь аюулгүйн арлыг болон зорчих хэсэг дээр байрласан шон (тумба), эсхүл бусад хэрэгслүүдийг баруун ба зүүн гар талаар нь тойрон гарч болно:

a) аюулгүйн арал, шон (тумба), эсхүл бусад хэрэгслүүдийг аль талаар нь тойрон гарахыг тэмдгээр заасан бол;

b) аюулгүйн арал, шон (тумба), эсхүл бусад хэрэгслүүд нь эсрэг хөдөлгөөнтэй замын зорчих хэсгийн тэнхлэг дээр байрласан бол; энэ тохиолдолд жолооч нь аюулгүйн арал, шон (тумба), эсхүл бусад хэрэгслүүдийг хөдөлгөөний батлагдсан талаар тойрч гарна.

23 дугаар зүйл
Түр болон удаан зогсолт

1. Суурин газрын гаднах замд тээврийн хэрэгсэл, тэжээвэр амьтдыг удаан зогсоохдоо аль болох зорчих хэсгийн гадна талд байрлуулна. Ингэхдээ үндэсний хууль тогтоомжид зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд суурин газарт болон суурин газрын гаднах замд явган хүний ба унадаг дугуйн зам, түүнчлэн явган зорчигчийн хөдөлгөөнд зориулагдсан хөвөөн дээр байрлуулахгүй.

2. a) Зорчих хэсэг дээр тээврийн хэрэгсэл ба тэжээвэр амьтдыг түр, эсхүл удаан зогсоохдоо зорчих хэсгийн захад аль болох ойр байрлуулна. Жолооч нь тээврийн хэрэгслээ зорчих хэсэг дээр түр, эсхүл удаан зогсоохдоо хөдөлгөөний зөвхөн батлагдсан талд байрлуулж болно; Харин төмөр зам байгаагаас шалтгаалан хөдөлгөөний батлагдсан талд зогсоох боломжгүй бол зорчих хэсгийн нөгөө талд түр, эсхүл удаан зогсоохыг зөвшөөрнө. Үүнээс гадна хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжүүд нь:

i) тодорхой нөхцөлүүдийн хувьд, тухайлбал хөдөлгөөний батлагдсан талд зогсохыг хориглосон тэмдэг байгаа тохиолдолд зорчих хэсгийн нөгөө талд түр, эсхүл удаан зогсоохыг зөвшөөрч болно;

ii) нэг чигийн хөдөлгөөнтэй замын зорчих хэсэг дээр түр, эсхүл удаан зогсоохыг зөвхөн нөгөө талд юм уу, эсхүл хөдөлгөөний батлагдсан тал ба нөгөө талын аль алинд зөвшөөрч болно;

iii) тусгайлан тэмдэглэгдсэн газарт зорчих хэсгийн дунд түр, эсхүл удаан зогсоохыг зөвшөөрч болно.

b) Үндэсний хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол хоёр дугуйтай унадаг дугуй, мопед, шаахайгүй мотоциклоос бусад тээврийн хэрэгслүүд нь зорчих хэсэг дээр хоёр эгнээгээр (зэрэгцэж) түр ба удаан зогсохгүй. Тээврийн хэрэгслийг түр, эсхүл удаан зогсоохдоо зорчих хэсгийн захад зэрэгцээ (параллель) байдлаар (өөрөөр байрлуулж болох хэлбэртэй газраас бусад хэсэгт) байрлуулна.

3. a) Зорчих хэсэг дээр тээврийн хэрэгслийг дараах тохиолдолд түр ба удаан зогсоохыг хориглоно:

i) явган хүний гарц, унадаг дугуйн гарц болон төмөр замын гарам дээр;

ii) замын дундуур байрласан трамвай болон галт тэрэгний төмөр зам дээр, эсхүл тэдгээрийн хөдөлгөөнийг хүндрүүлж болохуйц төмөр замд ойрхон зайд; түүнчлэн явган хүний зам, эсхүл унадаг дугуйн зам дээр, гэхдээ хувьд хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь эсрэг заалт гаргах боломжтой байна.

б) Аюул осол бий болгож болзошгүй аливаа газарт тээврийн хэрэгслийг түр, эсхүл удаан зогсоохыг хориглоно. Тухайлбал:

- i) тусгайлан тэмдэглэгдсэнээс бусад тохиолдолд гүүрэн доор ба хонгил (туннель) дотор;
- ii) тээврийн хэрэгсэл аюулгүйгээр тойрон гарахад (замын энэ хэсгээр явах тээврийн хэрэгслийн хурдыг тооцсоноор) үзэгдэлт хангалтгүй байх замын эргэлт, тойрууд ойр зорчих хэсэг дээр;
- iii) зорчих хэсэг дээр зогсож байгаа тээврийн хэрэгслээс давахыг хориглосон тэмдэглэл (дагуу шугам) хүртэл 3 метрээс бага зайтай газарт;
- iv) тээврийн хэрэгсэл нь замын тэмдэг, гэрлэн дохиог хөдөлгөөнд оролцогчдоос халхлах газарт;
- v) удаан явдалт тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд зориулан тэмдгээр тэмдэглэсэн нэмэгдэл эгнээ дээр.

с) Дараах тохиолдолд тээврийн хэрэгслийг зорчих хэсэг дээр удаан зогсоохыг хориглоно:

- i) автобус, троллейбус, эсхүл төмөр замын тээврийн хэрэгслийн буудал, түүнчлэн уулзвар, төмөр замын гармын ойролцоо үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон зайд;
- ii) хаалганаас гарах гарцын эсрэг талд;
- iii) бусад тээврийн хэрэгсэл зогсоолд байрлах, зогсоолоос гарахад саад болох аливаа газарт;
- iv) гурван эгнээтэй замын зорчих хэсгийн голын эгнээнд, мөн суурин газрын гадна зохих тэмдгээр “гол зам” гэж тэмдэглэгдсэн замын зорчих хэсэг дээр.

4. Жолооч нь тээврийн хэрэгслээ (мал туугч нь мал амьтнаа) зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлэхэд зайлшгүй шаардлагатай арга хэмжээг авалгүйгээр орхиж явах ёсгүй; Автомашины тухайд түүнийг зохих зөвшөөрөлгүйгээр ашиглах боломжгүй болгох арга хэмжээ авна.

5. Дор дурдсан тохиолдолд хоёр дугуйтай мопед, шаахайгүй мотоциклоос бусад механикжсан тээврийн хэрэгсэл, түүнчлэн чирэгчтэй холбогдсон, холбогдоогүй чиргүүл бүрийг суурин газрын гаднах замд зорчих хэсэг дээр зогсоохдоо ойртон ирж яваа жолооч нарт цаг тухайд нь анхааруулах үүднээс ядаж нэг хэрэгслийг хамгийн тохиромжтой цэгт байрлуулж тэмдэглэсэн байх ёстойг үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна. Үүнд:

- а) шөнийн цагт зорчих хэсэг дээр зогссон тээврийн хэрэгсэл нь ойртон ирж яваа жолооч нарт анзаарагдахааргүй бол;
- б) зогсохыг хориглосон газарт жолооч зайлшгүй зогсолт хийсэн бол.

6. Энэ зүйлийн нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс түр, эсхүл удаан зогсохыг хориглосон бусад заалт гаргахад нь саад болохгүй.

24 дүгээр зүйл

Тээврийн хэрэгслийн хаалга

Бусад замын хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулахгүй гэдгийг бүрэн шалгаж мэдэлгүйгээр тээврийн хэрэгслээс гарах, эсхүл хаалгаа нээх, түүнийг онгорхой орхихыг хориглоно.

25 дугаар зүйл

Тууш зам болон түүнтэй адил төрлийн замууд

1. Тууш зам дээр болон хэрэв үндэсний хууль тогтоомжид заасан бол түүн рүү нийлэх, эсхүл салахад зориулсан тусгай хэсэг дээр:

а) явган зорчигч, мал амьтан, унадаг дугуй, мопед (хэрэв мотоциклтой адилтгаж үзээгүй бол), мөн автомашинаас бусад бүх төрлийн тээврийн хэрэгсэл ба тэдгээрийн чиргүүл, түүнчлэн техникийн дээд хурд нь тэгш зам дээр үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон хэмжээнд хүрдэггүй автомашин ба түүний чиргүүлийн хөдөлгөөнийг хориглоно;

б) жолоочид хориглох нь:

i) тусгайлан тэмдэглэгдсэн зориулалтын зогсоолоос бусад хэсэгт тээврийн хэрэгслээ түр, эсхүл удаан зогсоох. Өөрөөс нь шалтгаалахгүйгээр зайлшгүй зогсолт хийсэн жолооч тээврийн хэрэгслээ зорчих хэсэг болон тухайн эгнээнээс зайлуулахыг хичээх ёстой бөгөөд хэрэв зайлуулж чадахгүй бол ойртон ирж яваа жолооч нарт цаг тухайд нь анхааруулахын тулд хангалттай зайд нэн даруй тээврийн хэрэгслээ тэмдэглэнэ;

ii) буцаж эргэх, эсхүл ухрах үйлдэл хийх, эсхүл голын тусгаарлах зурвасын хоёр зорчих хэсгийг холбосон хөндлөн холбоос руу орох.

2. Жолооч тууш зам руу орохдоо түүгээр яваа тээврийн хэрэгслүүдэд зам тавьж өгнө. Хурд авах эгнээтэй үед түүнийг ашиглана.

3. Жолооч тууш замаас гарахдаа зэргэлдээх гарах эгнээ рүү цаг тухайд нь орох ба хэрэв хурд хасах эгнээ байвал түүн рүү аль болох түргэн орно.

4. Энэ зүйлийн 1, 2, 3 дахь хэсгийн заалтыг хэрэглэхдээ замын дагуух эзэмшилд үйлчилдэггүй байдлаар тэмдэглэгдсэн, автомашины хөдөлгөөнд зориулагдсан бусад замыг тууш замтай адилтгаж үзнэ.

25bis дугаар зүйл

**Замын тэмдгээр тусгайлан тэмдэглэгдсэн
хонгилд хамаарах тусгай дүрэм**

Замын тэмдгээр тусгайлан тэмдэглэгдсэн хонгил (туннель) дотор доорх журам үйлчилнэ:

1. Бүх жолоочид хориглох нь:

а) ухрах үйлдэл хийх;

б) буцаж эргэх;

в) зориулагдсан газраас бусад хэсэгт түр, эсхүл удаан зогсох.

2. Хонгил (туннель) гэрэлтүүлэгтэй байлаа ч жолооч холын, эсхүл ойрын гэрлээ асаана.

3. Удаан хугацаагаар зогсох тохиолдолд жолооч хөдөлгүүрээ унтраана.

26 дугаар зүйл

**Жагсаалаар яваа болон хөгжлийн бэрхшээлтэй
хүмүүст хамаарах тусгай дүрэм**

1. Замын хөдөлгөөнд оролцогчид нь цэргийн жагсаал, эгнээгээр яваа удирдагчтай сургуулийн хүүхдийн бүлэг болон бусад жагсаалын дундуур нэвтрэхийг хориглоно.

2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тэргэнцэртэй (явган хүний хурдаар явдаг) хүмүүс явган хүний замаар, эсхүл хөдөлгөөнд нь дөхөмтэй бол хөвөөгөөр явж болно.

27 дугаар зүйл

**Унадаг дугуй, мопед, мотоциклын жолооч
нарт хамаарах тусгай дүрэм**

1. Энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтыг харгалзахгүйгээр, хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь унадаг дугуйгаар зорчигчдыг нэг эгнээнд хэд хэдээрээ зэрэгцэж явахыг нь хориглохгүй байж болно.

2. Унадаг дугуйн жолооч нь жолоогоо ядаж нэг гараараа барихгүйгээр явах, бусад тээврийн хэрэгслийг чирэгч болгон ашиглах, мөн бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулахуйц, тэдний жолоодлогод саад болохуйц зүйлийг зөөж, чирч, түрж явахыг хориглоно. Энэ заалт нь мопед ба мотоциклын жолооч нарт мөн адил хамаарах төдийгүй, харин ч (энэхүү конвенцын 14 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу гараар дохио өгөхөөс бусад тохиолдолд) жолоог заавал хоёр гараараа барьж явах үүрэг хүлээнэ.

3. Унадаг дугуй буюу мопедоор зорчигч тээвэрлэхийг хориглоно; гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь энэ заалтаас түдгэлзэж, тухайлбал унадаг дугуйг нэмэлт суудлаар тоноглож зорчигч тээвэрлэхийг зөвшөөрч болно. Мотоциклын зөвхөн шаахайд (шаахайтай бол), эсхүл жолоочийн ард байрласан нэмэлт суудал дээр зорчигч тээвэрлэхийг зөвшөөрнө.

4. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь унадаг дугуйн жолооч унадаг дугуйн зам байгаа тохиолдолд уг замаас гадуур, зорчих хэсгээр явахыг хориглож болно. Энэ тохиолдолд мопедын жолоочид унадаг дугуйн замаар явахыг зөвшөөрч болох бөгөөд хэрэв шаардлагатай гэж үзвэл түүнийг уг замаас гадуур зорчих хэсгээр явахыг нь хориглож болно.

28 дугаар зүйл

Дуут болон гэрэл дохио

1. Дуут болон гэрэл дохиог зөвхөн дараах нөхцөлд хэрэглэж болно:

а) зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд;

б) суурин газрын гаднах замд гүйцэж түрүүлэх гэж байгаагаа нөгөө жолоочид анхааруулах зорилгоор.

Дуут дохиог шаардагдах хэмжээнээс илүү сунжруулж өгөхийг хориглоно.

2. Харанхуй болохоос үүр цайх хүртэл энэхүү конвенцын 32 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу жолооч дуут дохионы оронд гэрэл дохио хэрэглэж болно. Хэрэв тухайн нөхцөл байдалд илүү тохиромжтой байвал энэ дохиог энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b)-д заасан зорилгоор хэрэглэхдээ өдрийн цагт ч өгч болно.

3. Гэрэл дохиог энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (b)-д заасан зорилгоор тэрчлэн суурин газарт ч өгөхийг хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс зөвшөөрч болно.

29 дүгээр зүйл

Төмөр замын тээврийн хэрэгсэл

1. Төмөр зам зорчих хэсгээр байрлаж байгаа тохиолдолд замын хөдөлгөөнд оролцогч бүр трамвай болон бусад төмөр замын тээврийн хэрэгсэл ойртон ирж яваа үед тэдгээрийг өнгөрөөхийн тулд төмөр замыг аль болох түргэн чөлөөлөх ёстой.

2. Автомашины замаар зорчих төмөр замын тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, тэдгээртэй зөрж өнгөрөх болон тэднийг гүйцэж түрүүлэх журмын талаар хэлэлцэн

тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь энэхүү бүлэгт зааснаас ялгаатай тусгай журам гаргаж болно. Гэхдээ энэхүү конвенцын 18 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсгийн заалттай зөрчилдөх заалт гаргаж болохгүй.

30 дугаар зүйл
Тээврийн хэрэгслийн ачаа

1. Бүх жингийн хэмжээг нь тогтоосон тээврийн хэрэгслийн ачаалалтай жин нь хэдийд ч бүх жингээсээ хэтрэх ёсгүй.

2. Аливаа ачааг дор дурдсан нөхцөлийг хангахаар байрлуулж, шаардлагатай бол бэхэлсэн байна:

а) хүмүүст аюул учруулахааргүй, улс нийгмийн болон амины өмчид хор уршиг тарихааргүй, тухайлбал зам дээр унахааргүй, чирэгдэхээргүй;

б) жолоочийн харах боломж, үзэгдэлтийг хязгаарлахгүй, тээврийн хэрэгслийн тогтворжилтыг алдагдуулахгүй, жолоодлогыг хүндрүүлэхгүй;

с) чимээ шуугиан гаргахгүй, тоос шороо босгохгүй, эсхүл бусад таагүй байдал (зайлсхийж болохуйц) үүсгэхээргүй;

д) гэрэлтүүлэх хэрэгсэл, тоормосны гэрэл, эргэх дохионы гэрэл, гэрэл ойлгуур болон энэхүү конвенц болон үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу байх ёстой улсын бүртгэлийн дугаар болон ялгах тэмдгийг, эсхүл энэхүү конвенцын 14 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг мөн 17 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу гараар өгөх дохио зэргийг халхлахгүй байхаар.

3. Ачааг хамгаалж, бэхлэхэд зориулагдсан туслах бүх хэрэгслүүд (татлага, гинж, бүтээлэг) нь сайтар чангалагдсан, бат бөх бэхлэгдсэн байна. Ачааг хамгаалахад зориулагдсан туслах бүх хэрэгслүүд нь ачааны нэгэн адил энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан шаардлагыг хангасан байна.

4. Тээврийн хэрэгслийн овроос урагшаа, хойшоо, хажуу тийшээ илүү гарсан ачаа нь бусад тээврийн хэрэгслийн жолооч нарт ажиглагдахааргүй байж болзошгүй бүх тохиолдолд тэмдэглэгдсэн байх ёстой; шөнийн цагт энэ анхааруулах дохио нь урд талаасаа цагаан, ард талаасаа улаан өнгийн гэрэл, эсхүл гэрэл ойлгуураар хийгдсэн байвал зохино. Ялангуяа механикжсан тээврийн хэрэгслийн хувьд:

а) тээврийн хэрэгслийн овроос урагшаа, хойшоо 1 метрээс илүү гарсан ачааг заавал тэмдэглэнэ;

б) тээврийн хэрэгслийн овроос өргөөшөө илүү гарсан ачаа нь жижиг гэрлээс гадагшаа 0.4 метрээс илүү гарсан байвал шөнийн цагт урд талаасаа, үүний адилаар ачаа нь арын оврын улаан гэрлээс гадагшаа 0.4 метрээс илүү гарсан байвал шөнийн цагт ард талаасаа тэмдэглэгдсэн байна.

5. Энэ зүйлийн 4 дэх хэсгийн нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс ачаа нь тээврийн хэрэгслийн овроос дээрх заалтад тусгагдсанаар илүү гарсан бол түүнийг тээвэрлэхийг хориглох, эсхүл хязгаарлах, эсхүл тусгай зөвшөөрөл шаардах заалт гаргахад нь саад болж буй мэтээр ойлгогдох ёсгүй.

30 bis дугаар зүйл
Зорчигч тээвэрлэх

Тээвэрлэх зорчигчдын тоо болон тэдгээрийг тээвэрлэсэн байдал нь жолоочийн харах боломжийг хязгаарлахаар, эсхүл жолоодлогод саад учруулахаар байж болохгүй.

31 дүгээр зүйл

**Зам тээврийн осол гарсан үед
жолоочийн авах арга хэмжээ**

1. Зам тээврийн осолд холбогдсон жолооч болон бусад хөдөлгөөнд оролцогч аливаа этгээд нь осолд нэрвэгдсэн хүнд тусламж үзүүлэх үүргийн талаар тусгасан үндэснийхээ хууль тогтоомжийн заалтыг зөрчихгүйгээр дараах үүргийг хүлээнэ:

- а) хөдөлгөөнд нэмэлт аюул үүсгэхгүйгээр аль болох түргэн зогсоно;
- б) зам тээврийн осол гарсан газарт хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах талаар арга хэмжээ авч, хэрэв уг ослын улмаас нас барсан, эсхүл хүнд гэмтсэн хүн гарвал хөдөлгөөний аюулгүй байдалд нөлөөлөхөөргүйгээр осол гарсан газарт ямар нэг зүйлийг хөдөлгөх, хариуцлага тогтооход ашиглаж болох ул мөрийг баллахаас зайлсхийнэ;
- в) зам тээврийн осолд холбогдсон бусад этгээдийн шаардсанаар өөрийгөө нэрлэж танилцуулна;
- г) хэрэв зам тээврийн ослын улмаас хүн гэмтсэн, эсхүл нас барсан бол энэ тухай замын хөдөлгөөний албанд мэдэгдэх бөгөөд хэрэв замын хөдөлгөөний албанаас осол гарсан газрыг орхиж явахыг зөвшөөрөөгүй, эсхүл гэмтсэн хүмүүст тусламж үзүүлэх, эсхүл өөрөө эмнэлгийн тусламж авах шаардлагагүй бол осол гарсан газарт эргэн ирэх, эсхүл замын хөдөлгөөний албаны ажилтанг иртэл тэндээ үлдэнэ.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь өөрийн үндэсний хууль тогтоомжид хэрэв хэний ч биед ноцтой гэмтэл учраагүй бөгөөд осолд орсон этгээдүүдээс нэг нь ч энэ тухай цагдаагийн газарт мэдэгдэхийг шаардаагүй бол энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсгийн (d)-д заасан үүргийг хүлээлгэхгүй байж болно.

32 дугаар зүйл

Гэрэл хэрэглэх нөхцөл

1. Харанхуй болохоос үүр цайх хүртэлх хугацаанд, түүнчлэн үзэгдэлт хангалтгүй болсон бусад аливаа нөхцөл, тухайлбал манан будан татах, цас, эсхүл ширүүн бороо орох үед хөдөлгөөнд оролцож байгаа тээврийн хэрэгслийн дараах гэрэл ассан байна. Үүнд:

- а) механикжсан тээврийн хэрэгслүүд ба мопед нь холын, эсхүл ойрын гэрэл, түүнчлэн ар талын оврын гэрэл (энэхүү конвенцод тээврийн хэрэгслийн ангилал бүрд заасан гэрэлтүүлэх хэрэгслүүдээс хамааран)-ийг;
- б) чиргүүлийн хувьд урд талын оврын гэрлүүд (хэрэв энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын 30 дугаар хэсгийн заалтын дагуу ийм гэрэл байгаа бол), түүнчлэн ард талын оврын хоёроос цөөнгүй гэрлийг.

2. Дараах тохиолдолд холын гэрлийг унтрааж, оронд нь ойрын гэрэл асаана:

- а) суурин газарт зам нь хангалттай гэрэлтүүлэгдсэн байвал; түүнчлэн суурин газрын гаднах замд зорчих хэсэг нь жигд гэрэлтүүлэгдсэн бөгөөд энэ гэрэлтүүлэлт нь жолоочид үзэгдэлтийг боломжийн зайд хангаж өгч байгаа ба бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод уг тээврийн хэрэгслийг хангалттай зайнаас харах боломжийг олгож байвал;
- б) зөрж өнгөрөхдөө өөдөөс яваа жолоочийг гялбуулахгүй, түүнийг тайван, аюулгүй хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлэхэд нь боломж олгохын тулд хангалттай зайнаас;
- в) бусад хөдөлгөөнд оролцогчид, эсхүл замын дагуу байрласан усан зам ба төмөр замаар явагчдыг гялбуулахаас зайлсхийх бүх нөхцөлд.

3. Хэрэв тээврийн хэрэгсэл өөр тээврийн хэрэгслийн араас холгүй явж байгаа бол 28 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу гүйцэж түрүүлэх дохиог гэрлээр өгөхдөө холын гэрлийг ашиглаж болно.

4. Манангийн гэрлийг зөвхөн цас, ширүүн бороо орж байгаа, эсхүл өтгөн манан будантай үед, эсхүл үүнтэй адил төстэй бусад нөхцөлд хэрэглэж болно. Эдгээр

тохиолдлуудад урд талын манангийн гэрлийг ойрын гэрлийн оронд ч хэрэглэж болно. Үндэсний хууль тогтоомжид урд талын манангийн гэрлийг ойрын гэрлийн хамт, түүнчлэн уг гэрлийг тахирласан нарийн замд асааж явахыг зөвшөөрч болно.

5. Урд талдаа оврын гэрлээр тоноглогдсон тээврийн хэрэгслийн хувьд энэ гэрлийг холын, эсхүл ойрын гэрэл, эсхүл урд талын манангийн гэрлийн хамт асаах ёстой.

6. Өдрийн цагт замаар яваа аливаа мотоцикл урд талдаа дор хаяж нэг ойрын гэрэл, ард талдаа улаан өнгийн гэрэл асааж явна. Үндэсний хууль тогтоомжид ойрын гэрлийн оронд өдрийн гэрэл ашиглахыг зөвшөөрч болно.

7. Үндэсний хууль тогтоомжоор автомашины жолоочид өдрийн цагт ойрын гэрэл, эсхүл өдрийн гэрэл асааж явахыг үүрэг болгож болно. Энэ тохиолдолд урд талын гэрлийн хамт ард талын оврын гэрлийг заавал асаах ёстой.

8. Харанхуй болохоос үүр цайх хүртэлх хугацаанд, түүнчлэн үзэгдэлт хангалтгүй болсон бусад аливаа нөхцөлд механикжсан тээврийн хэрэгсэл болон чиргүүл нь зам дээр түр, эсхүл удаан зогсож байхдаа урд болон ард талын оврын гэрлээ асаасан байх ёстой. Өтгөн манан будантай, эсхүл цас, ширүүн бороо орж байгаа, түүнчлэн үүнтэй адил төстэй бусад нөхцөлд ойрын гэрэл юм уу урд талын манангийн гэрлээ асааж болно. Энэ тохиолдолд ард талын оврын гэрэлд нэмэлт болгож арын манангийн гэрлээ асааж болно.

9. Суурин газарт дараах нөхцөлүүдэд энэ зүйлийн 8 дахь хэсгийн заалтаас гажиж урд болон ард талын оврын гэрлийн оронд зогсоолын гэрлийг асааж болно:

а) тээврийн хэрэгслийн урт нь 6 метрээс, өргөн нь 2 метрээс илүүгүй бол;

б) тээврийн хэрэгсэл нь чиргүүлгүй бол;

с) тээврийн хэрэгслийн зогсоолын гэрэл нь түүний шахаж зогсож байгаа зорчих хэсгийн захын эсрэг талд байгаа бол.

10. Дараах тохиолдолд энэ зүйлийн 8 болон 9 дэх хэсгийн заалтаас гажиж тээврийн хэрэгсэл нь ямар нэг гэрэл асаахгүйгээр түр, эсхүл удаан зогсож болно:

а) замын гэрэлтүүлэг нь тээврийн хэрэгслийг хангалттай зайнаас сайн харагдуулахуйц байвал;

б) тээврийн хэрэгсэл нь зорчих хэсэг болон хатуу хучилттай хөвөөний гадна талд зогсож байгаа бол;

с) аккумулятороор тоноглогдоогүй мопед ба шаахайгүй мотоцикл нь суурин газарт зорчих хэсгийн хамгийн захад зогсож байгаа бол.

11. Үндэсний хууль тогтоомжоор суурин газарт гудамж замын хөдөлгөөн сийрэг үед түр, эсхүл удаан зогсож байгаа тээврийн хэрэгслийн хувьд энэ зүйлийн 8 ба 9 дэх хэсгийн заалтаас гажсан заалт гаргаж болно.

12. Ухрахын гэрлийг тээврийн хэрэгсэл зөвхөн ухарч байхдаа, эсхүл ухрах гэж байхдаа асааж болно.

13. Аюулыг анхааруулах дохиог бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод дор дурдсан онцгой аюулыг анхааруулах зорилгоор асааж болно. Үүнд:

а) зам тээврийн осол, эсхүл техникийн эвдрэлээс шалтгаалан зогссон тээврийн хэрэгслийг нэн даруй холдуулах (чирэх) боломжгүй бөгөөд тэр нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод саад учруулж байвал;

б) бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод ноцтой аюулыг анхааруулахын тулд.

14. Анхааруулах тусгай гэрлүүд. Үүнд:

а) хөх өнгийн гэрлийг зөвхөн яаралтай яваа, давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгсэлд

хэрэглэх, эсхүл ийм тээврийн хэрэгслийг бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах шаардлагаар хэрэглэнэ;

б) шар (улбар) өнгийн гэрлийг зөвхөн тусгай үүрэг даалгавар (ийм гэрлээр тоноглогдсон байгаагийн учир шалтгаантай нь холбоотой) биелүүлэхэд зориулагдсан техникийн онцлогтой тээврийн хэрэгсэлд хэрэглэх,, эсхүл зам дээр байгаа ийм тээврийн хэрэгсэл нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод тааламжгүй, эсхүл аюултай байдал бий болгохоор байвал хэрэглэнэ.

Үндэсний хууль тогтоомжоор өөр өнгийн анхааруулах гэрлүүд ашиглахыг зөвшөөрч болно.

15. Энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын 61 дүгээр хэсэгт зааснаас бусад ямар ч тохиолдолд тээврийн хэрэгсэл нь урд талдаа улаан, ард талдаа цагаан өнгийн гэрэлтэй байх ёсгүй. Тээврийн хэрэгслийн бүтцэд хийсэн өөрчлөлт, эсхүл нэмэлт гэрлүүдээр тоноглогдсон байдал нь энэхүү шаардлагыг зөрчсөн байхыг зөвшөөрөхгүй.

33 дугаар зүйл

32 дугаар зүйлд тусгагдаагүй тээврийн хэрэгсэл ба зарим хөдөлгөөнд оролцогчдын гэрэлтүүлгийн нөхцөл

1. Харанхуй болохоос үүр цайх хүртэлх хугацаанд зам дээр байгаа аливаа тээврийн хэрэгсэл, эсхүл тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн (энэхүү конвенцын 32 дугаар зүйлийн заалтад хамаарагдаагүй) нь урд талдаа дор хаяж нэг ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн, ард талдаа дор хаяж нэг ширхэг улаан өнгийн гэрэлтэй байвал зохино. Хэрэв эдгээр гэрлийг урд, эсхүл ард талд зөвхөн нэг ширхгээр байрлуулах гэж буй бол түүнийг тээврийн хэрэгслийн голд, эсхүл хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талд байрлуулна.

а) Гар тэргэнцрүүд, өөрөөр хэлбэл гараар түрдэг тэргэнцрүүд нь урд талдаа дор хаяж нэг ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн, ард талдаа дор хаяж нэг ширхэг улаан өнгийн гэрэлтэй байвал зохино. Энэ хоёр гэрлийн эх үүсгүүр нь нэг гэрэл байж болох бөгөөд тэр нь хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талд байрлана. Өргөн нь 1 метрээс илүүгүй тэргэнцэрт энэ гэрлүүд заавал байхыг шаардахгүй.

б) Ердийн хөсөг нь урд талдаа хоёр ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн, ард талдаа хоёр ширхэг улаан өнгийн гэрэлтэй байвал зохино. Гэхдээ үндэсний хууль тогтоомжоор ийм тээврийн хэрэгсэлд урд талдаа зөвхөн нэг ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар гэрэл, ард талдаа мөн нэг ширхэг улаан гэрэлтэй байхыг зөвшөөрч болно. Эдгээр гэрлүүдийг хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талд байрлуулна. Хэрэв дээр дурдсан гэрлүүдийг тээврийн хэрэгсэлд бэхэлж болохооргүй байвал түүнийг хэн нэгэн хүн (хамгаалагч этгээд) бариад тээврийн хэрэгслийн ар талд дагаж явж болно. Түүнээс гадна ердийн хөсгийн ард талд хоёр ширхэг улаан өнгийн гэрэл ойлгуурыг түүний хоёр талын ирмэгт аль болох ойрхон байрлуулсан байна. Ердийн хөсгийн өргөн 1 метрээс илүүгүй бол заавал гэрэлтэй байхыг шаардахгүй. Харин энэ тохиолдолд түүний голд, эсхүл хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талд нэг ширхэг гэрэл ойлгуур байрлуулсан байвал зохино.

2. а) Шөнийн цагт зорчих хэсгээр явахдаа:

i) удирдагчтай явган зорчигчдын бүлэг, эсхүл жагсаал нь хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талынхаа урд дор хаяж нэг ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн гэрэл, ардаа дор хаяж нэг ширхэг улаан өнгийн гэрэл, эсхүл урд, хойд талдаа улбар шар гэрэлтэй байна;

ii) уналга, ачлагын мал амьтан, эсхүл мал, сүрэг тууж яваа хүмүүс (мал туугчид) хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талынхаа урд дор хаяж нэг ширхэг цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн гэрэл, ардаа дор хаяж нэг ширхэг улаан өнгийн гэрэл, эсхүл урд, хойд талдаа улбар шар гэрэлтэй байна. Эдгээр гэрлийн эх үүсгүүр нь нэг хэрэгсэл байж болно.

b) Энэ хэсгийн (a)-д заасан гэрлүүд нь зохих байдлаар гэрэлтүүлэгдсэн суурин газарт заавал шаардагдахгүй.

34 дүгээр зүйл
Чөлөөлөлт

1. Тусгай дуут болон гэрэл дохио ажиллуулсан, давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгсэл ойртон ирж яваа үед хөдөлгөөнд оролцогч бүр зорчих хэсэг дээр түүнд зай тавьж өгөх ёстой бөгөөд шаардлагатай бол зогсоно.

2. Тусгай дохио ажиллуулсан, давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгслийн жолооч бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулахааргүй тохиолдолд энэхүү 2 дугаар бүлгийн бүх заалт (6 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтаас бусад) болон зарим заалтыг мөрдөхгүй байж болох талаар үндэсний хууль тогтоомжид зааж болно.

3. Зам барих, засах, ашиглах зэргээр ажил эрхэлж буй хүмүүс болон эдгээр ажилд хэрэглэгдэж буй механизмын жолооч нар ажил үүргээ гүйцэтгэх явцдаа урьдчилан сэргийлэх зохих арга хэмжээг авсан тохиолдолд энэхүү 2 дугаар бүлгийн заалтуудыг ямар нэг хэмжээгээр мөрдөхгүй байж болох талаар үндэсний хууль тогтоомжид зааж болно.

4. Бусад тээврийн хэрэгслийн жолооч нар энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан механизмыг (замын ажилд хэрэглэгдэж байх үед нь) гүйцэж түрүүлэх, эсхүл тэдэнтэй зөрж өнгөрөхдөө шаардлагатай болгоомжлох бүхий л арга хэмжээг авсны үндсэн дээр энэхүү конвенцын 11 ба 12 дугаар зүйлийн заалтуудыг мөрдөхгүй байж болно.

III БҮЛЭГ
АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛИЙГ ОЛОН УЛСЫН
ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦУУЛАХ НӨХЦӨЛ

35 дугаар зүйл
Бүртгэл

1. а) Энэхүү конвенцын заалтуудыг хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс бүртгэгдсэн, олон улсын хөдөлгөөнд оролцох чиргүүл (хөнгөн чиргүүлээс бусад) ба автомашинд хэрэглэнэ. Автомашины жолооч нь хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжийн зохих эрх мэдэл бүхий байгууллагаас, эсхүл эдгээр хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжийн нэрийн өмнөөс төлөөлөхүйц тусгай эрх бүхий нийгэмлэгээс баталгаажуулан олгогдсон бүртгэлийн гэрчилгээтэй байна. Бүртгэлийн гэрчилгээнд дор хаяж дараах зүйлүүд тусгагдсан байх ёстой:

энэхүү конвенцын 2 дугаар хавсралтад заасан бүртгэлийн дугаарын тоо, үсэг;
тээврийн хэрэгслийг анх бүртгэсэн огноо;
гэрчилгээ эзэмшигчийн овог, нэр, оршин суугаа хаяг;
тээврийн хэрэгслийг үйлдвэрлэсэн үйлдвэрийн нэр, эсхүл түүний фабрикийн марк;
арал (шасси)-ын дугаар (үйлдвэрээс тавьсан серийн дугаар);
ачааны тээврийн хэрэгслийн хувьд бүх жингийн хэмжээ;
ачааны тээврийн хэрэгслийн хувьд ачаалалгүй жингийн хэмжээ;
гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацаа (хэрэв хязгаарлалт тогтоосон бол).

Өгөгдсөн заалтууд нь гэрчилгээнд гагцхүү латин үсгээр юм уу үгээр, эсхүл энэ хоёр аргын аль алианаар нь (давтагдаж) бичигдсэн байна.

b) Харин хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь өөрсдийн нутаг дэвсгэрт олгогдсон гэрчилгээнд: анх бүртгэгдсэн огноотой хамт үйлдвэрлэсэн оныг бичих эсэхийг дотооддоо шийднэ.

с) Энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтаар тодорхойлсон А ба В ангиллын автомашины хувьд, түүнчлэн боломжтой бол бусад автомашинуудын хувьд:

- i) гэрчилгээний эхний хуудсанд улсын бүртгэлийн ялгах тэмдэг (энэхүү конвенцын 3 дугаар хавсралтад заасан)-ийг багтаасан байна;
- ii) бүртгэлийн гэрчилгээнд тусгагдвал зохих энэ хэсгийн (а)-д заасан найман заалтын өмнө, эсхүл хойно нь А, В, С, D, E, F, G, H үсгүүд харгалзан тавигдсан байх ёстой;
- iii) бүртгэсэн улсын үндэсний хэл дээр бичигдсэн гэрчилгээний гарчгийн дээд, эсхүл доод талд францаар «Certificat d'immatriculation» (бүртгэлийн гэрчилгээ) гэсэн үг бичигдсэн байна.

d) замаар чирч оруулж ирэхээс бусад аргаар тухайн улсад түр оруулж ирсэн чиргүүл ба хагас чиргүүлүүдийн хувьд бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар (захиргааны байгууллагаар баталгаажуулсан) байхад хангалттай.

2. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа хагас чиргүүлтэй тээврийн хэрэгслийн хувьд энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтаас гажиж чирэгч, хагас чиргүүл хоёр хамт бүртгэгдсэн бөгөөд зөвхөн нэг бүртгэлийн гэрчилгээтэй байлаа ч энэхүү конвенцын заалтууд үйлчилнэ.

3. Энэхүү конвенцын нэг ч заалт нь хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс олон улсын хөдөлгөөнд оролцож яваа тээврийн хэрэгсэл нь жолоодож яваа этгээдийнхээ нэр дээр бүртгэгдээгүй байвал уг жолоочоос тухайн тээврийн хэрэгслийг эзэмших эрхийн баталгааг шаардах эрхийг хязгаарлахгүй.

4. Ашиглалтад байгаа автомашиныг улсын болон бүс нутгийн хэмжээнд бүртгэдэг, түүнчлэн бүртгэлийн гэрчилгээтэй тээврийн хэрэгсэл бүрээр төвлөрсөн тооллого хөтлөн явуулдаг байгууллага байгуулахыг (хараахан байгуулж амжаагүй бол) хэлэлцэн тохиролцогч талуудад зөвлөж байна.

36 дугаар зүйл Бүртгэлийн дугаар

1. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа автомашин бүр урд болон ард талдаа (мотоциклын хувьд зөвхөн ард талдаа) бүртгэлийн дугаарыг байрлуулсан байна.

2. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа, бүртгэгдсэн чиргүүл бүр ард талдаа бүртгэлийн дугаартай байна. Хэрэв бүртгэгдээгүй чиргүүлүүд чирсэн бол сүүлийн чиргүүл нь (ганц чиргүүлтэй бол тэр нь) чирэгч автомашиныхаа бүртгэлийн дугаартай ижил дугаартай байна.

3. Бүртгэлийн дугаарыг тавих арга, түүний бүрдэл хэсгүүд нь энэхүү конвенцын 2 дугаар хавсралтын заалтад нийцсэн байвал зохино.

37 дугаар зүйл Улсын бүртгэлийн ялгах тэмдэг

1. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа автомашин бүр ард талдаа бүртгэлийн дугаараас гадна бүртгэгдсэн улсынхаа ялгах тэмдгийг байрлуулсан байна.

2. Энэхүү конвенцын 36 дугаар зүйлд заасны дагуу ард талдаа бүртгэлийн дугаар байрлуулах ёстой аливаа чиргүүл нь мөн ард талдаа бүртгэлийн дугаар олгосон улсынхаа ялгах тэмдгийг байрлуулсан байвал зохино. Энэ заалт нь чирэгч тээврийн хэрэгслийнхээ бүртгэгдсэн улсаас өөр улсад бүртгэгдсэн чиргүүлд ч мөн үйлчилнэ; хэрэв чиргүүл нь

бүртгэгдээгүй бол тухайн улсынхаа нутаг дэвсгэрээр зорчихоос бусад тохиолдолд чирэгч тээврийн хэрэгслийн ялгах тэмдгийг ард талдаа байрлуулсан байна.

3. Ялгах тэмдгийг тавих арга, түүний бүрдэл хэсгүүд нь энэхүү конвенцын 3 дугаар хавсралтын заалтад нийцсэн байвал зохино.

38 дугаар зүйл
Таних тэмдэг

Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа автомашин, чиргүүл бүр энэхүү конвенцын 4 дүгээр хавсралтад заасан таних тэмдэгтэй байна.

39 дүгээр зүйл
Тээврийн хэрэгслийн үзлэг болон техникийн шаардлага

1. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа автомашин, чиргүүл, тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн бүр энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын заалтыг хангасан байна. Түүнээс гадна техникийн бүрэн бүтэн байдалтай байвал зохино.

2. Үндэсний хууль тогтоомжид дараах тээврийн хэрэгслүүдэд техникийн үзлэгийг тогтмол явуулж байхаар заах ёстой:

а) жолоочоос гадна 8-аас илүү хүний суудалтай, хүн тээвэрлэхэд зориулсан автомашин;

б) бүх жин нь 3500 кг-аас их ачааны автомашин, түүнчлэн ийм тээврийн хэрэгслийн чиргүүл.

3. Үндэсний хууль тогтоомжид энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн заалтыг бусад ангиллын тээврийн хэрэгслээр боломжийнхоо хэрээр өргөтгөж болно.

40 дүгээр зүйл
Шилжилтийн заалтууд

1. 47 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу энэ конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш 10 жилийн хугацаанд олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа чиргүүлүүдэд бүх жингээс нь үл хамааран, хэдийгээр эдгээр нь бүртгэгдэхгүй ч энэхүү конвенцын заалт үйлчилнэ.

2. Бүртгэлийн гэрчилгээг 35 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн нэмэлт засварт, түүнийг хүчин төгөлдөр болсноос хойш таван жилийн хугацаанд нийцүүлсэн байх ёстой. Энэ хугацааны явцад олгогдсон гэрчилгээг түүний хүчинтэй хугацааг дуусах хүртэл харилцан хүлээн зөвшөөрөх ёстой.

IV БҮЛЭГ
АВТОМАШИНЫ ЖОЛООЧ

41 дүгээр зүйл
Жолоочийн үнэмлэх

1. а) Автомашины жолооч бүр жолоочийн үнэмлэхтэй байна;

б) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь жолоочийн үнэмлэхийг тухайн жолоочийн эзэмшсэн байвал зохих мэдлэг, дадлагыг эрх мэдэл бүхий байгууллагаар шалгуулсны дараа олгох үүрэгтэй;

с) Үндэсний хууль тогтоомжид жолоочийн үнэмлэхийг авахад тавигдах шаардлагыг тусгасан байна;

d) Энэхүү конвенцын нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс автомашинаас бусад механикжсан тээврийн хэрэгсэл болон мопедыг жолоодох эрхийн үнэмлэхтэй байхыг шаардахыг нь хориглож буй мэтээр ойлгогдох ёсгүй.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь дараах заалтыг хүлээн зөвшөөрнө:

a) өөрийнх нь үндэсний хэл дээр бичигдсэн, эсхүл ийм хэл дээр бичигдээгүй боловч баталгаат орчуулгатай аливаа үндэсний жолоочийн үнэмлэхийг,

b) энэхүү конвенцын 6 дугаар хавсралтын заалтад нийцэж буй аливаа үндэсний жолоочийн үнэмлэхийг, мөн

c) энэхүү конвенцын 7 дугаар хавсралтын заалтад нийцэж буй аливаа олон улсын жолоочийн үнэмлэхийг бусад хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс, эсхүл тэрхүү хэлэлцэн тохиролцогч талууд болон тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх тусгай эрх бүхий нийгэмлэгээс олгосон бөгөөд хүчин төгөлдөр байвал өөрийн нутаг дэвсгэр дээр уг үнэмлэхээр тухайн ангиллын (уг үнэмлэхэд заагдсан) тээврийн хэрэгслийг жолоодоход нь хүчинтэйд тооцно. Энэ хэсгийн заалт нь жолооны суралцагчдад хамаарахгүй.

3. Дээр дурдсан хэсгийн заалтаас хамаарахгүйгээр:

a) хэрэв жолоочийн үнэмлэх дээр тухайн этгээдийг биедээ ямар нэгэн төхөөрөмж өмсөж хэрэглэсэн, эсхүл тээврийн хэрэгслээ тахир дутуу хүнд зориулан ямар нэг байдлаар өөрчилсөн үед хүчинтэй байхаар заасан болзолтой тусгай тэмдэглэгээ хийгдсэн байвал уг үнэмлэхийг зөвхөн энэ заасан болзлыг хангасан нөхцөлд хүчинтэйд тооцно;

b) Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь 18 нас хүрээгүй хүмүүсийн жолоочийн үнэмлэхийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр хүчингүйд тооцож болно;

c) Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтад заасан C, D, E ангиллын тээврийн хэрэгсэл, эсхүл түүний бүрэлдэхүүнийг жолоодож буй 21 нас хүрээгүй этгээдийн жолоочийн үнэмлэхийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр хүчингүйд тооцож болно.

4. Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь өөрийн үндэсний хууль тогтоомжид энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтад заасан тээврийн хэрэгслийн ангиллыг дэд ангилалд хувааж болно. Хэрэв жолоочийн үнэмлэхийн үйлчлэх хүрээ ямар нэг ангиллын хүрээнд тодорхой тээврийн хэрэгслүүдээр хязгаарлагдаж байгаа бол уг ангиллыг тэмдэглэсэн үсэг нь нэмэлт тоотой байхаас гадна уг хязгаарлалтын байдал заагдсан байх ёстой.

5. Энэ зүйлийн 3 дахь хэсгийн (c) ба 2 дахь хэсгийн заалтыг хэрэглэхдээ:

a) энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтад заасан B ангиллын автомашин нь хөнгөн чиргүүл чирч болно; түүнчлэн хэрэв бүрэлдэхүүний нийт бүх жин нь 3500 кг-аас хэтрэхгүй бол 750 кг-аас илүү бүх жинтэй (гэхдээ чирэгчийнхээ ачаалалгүй жингээс хэтрэхгүй) чиргүүлийг ч чирч болно.

b) энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтад заасан C ба D ангиллын автомашин нь хөнгөн чиргүүл чирч болох бөгөөд ийм бүрэлдэхүүн нь C, эсхүл D ангилалд хамаарагдсан хэвээр байна.

6. Олон улсын жолоочийн үнэмлэх нь зөвхөн үндэсний жолоочийн үнэмлэх (энэ конвенцод заагдсан наад захын шаардлагыг хангасан) дээр үндэслэгдэн олгогдож болно. Олон улсын жолоочийн үнэмлэх нь түүн дээр дугаар нь тэмдэглэгдсэн үндэсний жолоочийн үнэмлэхийн хугацаа дуусахад хүчингүй болно.

7. Энэ зүйлийн заалтууд нь хэлэлцэн тохиролцогч талуудыг дараах зүйлүүдэд албадаагүй болно:

а) уг жолоочийн үнэмлэхийг хэлэлцэн тохиролцогч бусад талуудаас олгох үед өөрийн нутаг дэвсгэрт оршин сууж байсан, эсхүл олгосны дараа өөрийн нутаг дэвсгэрт оршин суухаар шилжиж ирсэн этгээдийн үндэсний, эсхүл олон улсын жолоочийн үнэмлэхийг хүчинтэйд тооцохыг;

б) үнэмлэхийг олгох үед тэрхүү олгож буй улсын нутаг дэвсгэрт оршин сууж байгаагүй, эсхүл олгосны дараа өөр улсын нутаг дэвсгэр рүү шилжин суурьшсан этгээдийн дээр дурдсан үнэмлэхийг хүчинтэйд тооцохыг.

42 дугаар зүйл

Жолоочийн үнэмлэхийг хүчингүй болгох

1. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр дүрэм зөрчсөн жолоочийн жолоодох эрхийг үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу хасах үндэслэлтэй байвал уг этгээдийн үндэсний, эсхүл олон улсын жолоочийн үнэмлэх ашиглах эрхийг өөрийн нутаг дэвсгэр дээр хасаж болно. Энэ тохиолдолд жолоочийн үнэмлэх ашиглах эрхийг хассан эрх бүхий байгууллага нь:

а) жолоочийн үнэмлэхийг хурааж, хураасан хугацааг дуустал, эсхүл тухайн жолоочийг нутаг дэвсгэрээсээ гартал (аль хугацаа нь түрүүлж дуусахаас хамааран) уг үнэмлэхийг саатуулж болно;

б) үнэмлэх ашиглах эрх хассан тухайгаа уг үнэмлэхийг олгосон байгууллагад мэдээлж болно;

в) олон улсын жолоочийн үнэмлэхийн тухайд бол түүний тусгай тэмдэглэгээ хийх зориулалттай хуудсанд уг үнэмлэх өөрийн нутаг дэвсгэр дээр хүчингүй болсон тухай тэмдэглэгээ хийж болно;

д) энэ хэсгийн (а)-д заасан арга хэмжээг аваагүй тохиолдолд (б)-д заасны дагуу мэдээлэл хийхдээ: уг этгээдэд шийдвэрлэх гэж буй арга хэмжээнийхээ тухай түүнд мэдэгдэхийг үнэмлэх олгосон байгууллагаас хүсэж болно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн (д)-д заасан хүсэлтийн дагуу уг жолоочид өөрт нь холбогдуулж буй шийдвэрийн талаар мэдэгдэхийг хичээх ёстой.

3. Энэхүү конвенцын нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч талууд, эсхүл тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгжээс тухайн жолооч (үндэсний, эсхүл олон улсын жолоочийн үнэмлэхтэй)-ийн байдал нь түүнийг хөдөлгөөнд аюул учруулахгүйгээр тээврийн хэрэгсэл жолоодож чадахгүй болохыг илт харуулж байгаа, эсхүл тэрээр оршин суудаг улсдаа тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхээ хасуулсан болох нь батлагдвал уг этгээдэд автомашин жолоодохыг хориглоход нь саад болохгүй.

43 дугаар зүйл

Шилжилтийн заалтууд

1. 1949 оны 9 дүгээр сарын 19-ний өдөр Женев хотод батлагдсан замын хөдөлгөөний тухай конвенцын заалтад нийцсэн бөгөөд энэхүү конвенцыг 47 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныхаа дагуу хүчин төгөлдөр болсноос хойш таван жил хүртэлх хугацаанд олгогдсон олон улсын жолоочийн үнэмлэхийг энэхүү конвенцын 41 ба 42 дугаар зүйлүүдийг хэрэглэхдээ энэхүү конвенцод заасан олон улсын жолоочийн үнэмлэхтэй адилтгаж үзнэ.

2. Үндэсний жолоочийн үнэмлэхийг 6 дугаар хавсралтын нэмэлт засварт, түүнийг хүчин төгөлдөр болсноос хойш таван жилийн хугацаанд нийцүүлсэн байх ёстой. Энэ хугацааны явцад олгогдсон үнэмлэхийг түүний хүчинтэй хугацааг дуусах хүртэл харилцан хүлээн зөвшөөрөх ёстой.

V БҮЛЭГ УНАДАГ ДУГУЙ БОЛОН МОПЕДЫГ ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦУУЛАХ НӨХЦӨЛ

44 дүгээр зүйл

1. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй хөдөлгүүргүй унадаг дугуй нь дараах шаардлагыг хангасан байх ёстой:

- а) идэвхжил бүхий тоормостой;
- б) хангалттай зайнаас сонсогдохуйц хонхтой (үүнээс бусад аливаа дуут дохионы хэрэгсэлтэй байхыг хориглоно);
- с) урд талдаа цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн, ард талдаа улаан өнгийн гэрэлтэй байх ба түүнчлэн ард талдаа улаан өнгийн гэрэл ойлгууртай байх.

2. Энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх мэдэгдэл хийгээгүй хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэрт олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй мопед нь дараах шаардлагыг хангасан байх ёстой. Үүнд:

- а) нэг нэгнээсээ үл хамаарах хоёр тоормостой;
- б) хангалттай зайнаас сонсогдохуйц хонх, эсхүл бусад дуут дохиотой;
- с) идэвхжил бүхий дуу намсгууртай;
- д) урд талдаа цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн, ард талдаа улаан өнгийн гэрэлтэй байх ба түүнчлэн ард талдаа улаан өнгийн гэрэл ойлгууртай байх;
- е) энэхүү конвенцын 4 дүгээр хавсралтад заасан таних тэмдэгтэй байх.

3. Энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэрт мопедыг олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах нөхцөл нь энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтаар мотоциклд тодорхойлсон нөхцөл болно.

VI БҮЛЭГ ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД

45 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенц нь Нью-Йорк дахь НҮБ-ын Төв байранд 1969 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл НҮБ-ын гишүүн орнууд болон Олон улсын атомын эрчим хүчний агентлагийн гишүүн, эсхүл түүний төрөлжсөн аливаа байгууллагын гишүүн орнууд, мөн Олон улсын Шүүхийн Дүрэмд нэгдэн орсон талууд, түүнчлэн энэхүү конвенцын хэлэлцэн тохиролцогч талууд болохоор НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейгаас уригдсан аливаа бусад улс гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү конвенцыг соёрхон батална. Соёрхон баталсан Батламж жуух бичгүүд НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалагдахаар шилжинэ.

3. Энэхүү конвенц нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аль ч улсыг нэгдэн ороход нээлттэй хэвээр үлдэнэ. Нэгдэн орох тухай баримт бичгийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулахаар шилжүүлнэ.

4. Аливаа улс нь энэхүү конвенцод гарын үсэг зурахдаа, эсхүл батламж бичиг, нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар илгээх үедээ энэхүү конвенцын 3 дугаар хавсралтын дагуу өөрийн улсад бүртгэгдсэн олон улсын хөдөлгөөнд оролцох тээврийн хэрэгсэлд байрлуулахаар сонгосон ялгах тэмдгээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх

ёстой. Цаашид Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр мэдэгдэл илгээх замаар аливаа улс нь урьд өмнө сонгосон ялгах тэмдгээ өөрчилж болно.

46 дугаар зүйл

1. Аливаа улс нь энэхүү конвенцыг соёрхон баталж гарын үсэг зурахдаа, эсхүл нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар илгээх үедээ, эсхүл Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр мэдэгдэл илгээх замаар хэдийд ч энэхүү конвенцыг тус улсын гадаад харилцааг хариуцдаг нутаг дэвсгэрт бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсэгт нь хэрэглэхээр болсноо мэдэгдэж болно. Конвенц нь мэдэгдэлд заагдсан нутаг дэвсгэрт Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дараагаас, эсхүл тухайн мэдэгдэл хийсэн улсын хувьд энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх үеэс (хэрэв энэ огноо нь дээрх мэдэгдэл илгээснээс хожуу байгаа бол) хэрэгжиж эхэлнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийсэн аливаа улс дараа нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр мэдэгдэл илгээх замаар энэхүү конвенц нь дурдагдсан нутаг дэвсгэр дээр хэрэгжихгүй болсныг мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш 1 жилийн дараагаас тухайн нутаг дэвсгэр дээр энэхүү конвенц хүчингүй болно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийсэн аливаа улс нь тухайн мэдэгдэлд дурдагдсан нутаг дэвсгэр дээр энэхүү конвенцын 3 дугаар хавсралтын дагуу бүртгэгдсэн олон улсын хөдөлгөөнд оролцох тээврийн хэрэгсэлд байрлуулахаар сонгосон ялгах тэмдгээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ. Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр нот бичиг илгээх замаар аливаа улс нь урьд өмнө сонгосон ялгах тэмдгээ өөрчилж болно.

47 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенц нь түүнийг соёрхон баталсан, эсхүл түүнд нэгдэн орсон тухай арван тав дахь баримт бичиг хадгалагдахаар ирсэн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараагаас хүчин төгөлдөр болно.

2. Соёрхон баталсан, эсхүл нэгдэн орсон тухай арван тав дахь баримт бичиг хадгалагдахаар ирснээс хойш энэхүү конвенцыг соёрхон батлах, эсхүл түүнд нэгдэн орох аливаа улсын хувьд эдгээр улсын соёрхон баталсан, эсхүл нэгдэн орсон тухай баримт бичиг хадгалагдахаар ирснээс хойш арван хоёр сарын дараагаас хүчин төгөлдөр болно.

48 дугаар зүйл

Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон үеэс эхлэн хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд 1926 оны 4 дүгээр сарын 24-ний өдөр Парис хотноо гарын үсэг зурагдсан замын хөдөлгөөний тухай Олон улсын конвенц ба автомашины хөдөлгөөний тухай Олон улсын конвенц, түүнчлэн 1943 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр Вашингтон хотноо гарын үсэг зурагдаж нээлттэй болсон Америкийн орнуудын хоорондох автомашины хөдөлгөөний дүрмийн тухай конвенц, мөн 1949 оны 9 дүгээр сарын 19-ний өдөр Женев хотноо гарын үсэг зурагдаж нээлттэй болсон замын хөдөлгөөний тухай конвенц хүчингүй болж энэхүү конвенцоор солигдоно.

49 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дараагаас хэлэлцэн тохиролцогч аливаа талаас конвенцод нэг, эсхүл хэд хэдэн засвар хийх санал оруулж

болно. Санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтөө тайлбар санамж бичгийн хамт Ерөнхий нарийн бичгийн даргад явуулах ба тэрээр түүнийг бүх хэлэлцэн тохиролцогч талуудад илгээнэ. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ бичгийг хүлээн авснаас хойш арван хоёр сарын дотор: а) энэ засварыг хүлээн авч байгаа эсэх, б) энэ засвараас татгалзаж байгаа эсэх, в) энэ засварыг авч хэлэлцэхийн тулд бага хурал хийлгэхийг хүсэж байгаа эсэх талаар Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх боломжтой.

Санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийн бичвэрийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү конвенцын 45 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад илгээнэ.

2. а) Дээрх заалтын дагуу тараагдсан аливаа санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийг хэрэв дээр дурдсан арван хоёр сарын хугацаанд хэлэлцэн тохиролцогч талуудын гуравны нэгээс цөөхөн нь уг нэмэлт, өөрчлөлтөөс татгалзсан, эсхүл уг нэмэлт, өөрчлөлтийг авч хэлэлцэхийн тулд бага хурал хийлгэхийг хүсэж байгаагаа Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэн бол уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээж авсанд тооцно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь аливаа санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч байгаа, эсхүл татгалзаж байгаа тухай, эсхүл бага хурал хийлгэх тухай хүсэлтийг бүх хэлэлцэн тохиролцогч талуудад мэдэгдэнэ. Хэрэв тогтоосон арван хоёр сарын хугацаанд хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын гуравны нэгээс цөөхөн нь татгалзсан, эсхүл хурал хийлгэхийг хүссэн мэдэгдэл ирүүлбэл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга өмнөх хэсэгт заасан арван хоёр сарын хугацаа дууссанаас хойш зургаан сарын дараа эдгээр татгалзсан, эсхүл хүсэлт гаргасан талуудаас бусад талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болж байгаа тухай хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудад мэдэгдэнэ.

б) Дээр заасан арван хоёр сарын туршид уг нэмэлт, өөрчлөлтөөс татгалзаж байсан, эсхүл уг нэмэлт, өөрчлөлтийг авч хэлэлцэхийн тулд бага хурал хийлгэхийг хүсэж байсан хэлэлцэн тохиролцогч аливаа талууд нь энэ хугацаа дууссанаас хойш хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг засварыг хүлээн авч байгаа тухайгаа мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү мэдэгдлийг бусад хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудад тараана. Ийм мэдэгдэл явуулсан хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг авснаас хойш зургаан сарын дараагаас хүчин төгөлдөр болно.

3. Хэрэв энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн аваагүй бөгөөд хэрэв энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан арван хоёр сарын хугацаанд хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын тал хувиас цөөхөн нь Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг нэмэлт, өөрчлөлтөөс татгалзаж байгаагаа мэдэгдэж байгаа, түүнчлэн хэрэв хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын дор хаяж гуравны нэг (гэхдээ арваас цөөнгүй) нь уг засварыг хүлээн авч байгаа, эсхүл хурал хийлгэхийг хүсэж байгаагаа мэдэгдэж байгаа бол санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлт болон бусад аливаа санал (тухайлбал, энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу дэвшүүлж буй санал байж болно)-ыг авч хэлэлцэхийн тулд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бага хурал хийлгэнэ.

4. Хэрэв энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу бага хурал хийлгэх гэж байгаа бол Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү конвенцын 45 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заагдсан бүх улсыг урина. Хурал эхлэхээс дор хаяж зургаан сарын өмнө Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бага хуралд уригдсан орнуудад хандан санал оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт дээр нэмж уг хурлаар хэлэлцэж болох аливаа саналаа танилцуулахыг хүсэж, эдгээр саналуудыг хуралд уригдсан бүх улсад хурал эхлэхээс дор хаяж гурван сарын өмнө мэдэгдэнэ.

5. а) Энэхүү конвенцод оруулах гэж буй аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг бага хуралд оролцож буй улсуудын гуравны хоёрын олонх нь хүлээн зөвшөөрч байгаа бөгөөд энэ олонх нь хуралд оролцож буй хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын дор хаяж гуравны хоёрыг багтааж байгаа нөхцөлд уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно. Ерөнхий

нарийн бичгийн дарга хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудад уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээж авсныг мэдэгдэх бөгөөд ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш арван хоёр сарын дараа хэлэлцэн тохиролцогч бүх талууд (гэхдээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргад энэ хугацаанд засвар оруулахыг татгалзсанаа мэдэгдсэнээс бусад)-ын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

b) Дээр заасан арван хоёр сарын туршид уг нэмэлт, өөрчлөлтөөс татгалзаж байсан хэлэлцэн тохиролцогч аливаа талууд нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч байгаа тухайгаа мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ тухай бусад хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудад зарлана. Ийм мэдэгдэл явуулсан хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг авснаас хойш зургаан сарын дараагаас, эсхүл хэрэв дээр заасан арван хоёр сарын хугацаа нь түүнээс хойш дуусаж байвал түүнийг дууссанаас хойш хүчин төгөлдөр болно.

6. Хэрэв нэмэлт, өөрчлөлт хийхээр оруулсан санал нь энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй ба энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан бага хурлыг хийх нөхцөл бүрдээгүй бол уг нэмэлт, өөрчлөлтөөс татгалзсанд тооцно.

50 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа Тал Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр бичгээр мэдэгдэл илгээх замаар энэхүү конвенцоос татгалзаж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тэрхүү мэдэгдэл хүлээн авсан өдрөөс хойш нэг жилийн хугацаа өнгөрсний дараа конвенц цуцлагдана.

51 дүгээр зүйл

Дараалсан арван хоёр сарын туршид хэлэлцэн тохиролцогч талуудын тоо таваас доош байвал энэхүү конвенц хүчингүй болно.

52 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцыг тайлбарлах, эсхүл хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хоорондын аливаа маргааныг талууд хэлэлцээрийн замаар, эсхүл бусад зохицуулах арга замаар шийдэж чадахгүй бол тэдгээрийн аль нэг Талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхэд шилжүүлж болно.

53 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын нэг ч заалт хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг талаас НҮБ-ын Дүрэмд нийцүүлэн өөрийн улсын гадаад болон дотоодын аюулгүй байдлыг хангахад зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн хязгаарлалтын арга хэмжээ авахад нь саад болох мэтээр ойлгогдох ёсгүй.

54 дүгээр зүйл

1. Аливаа улс нь энэхүү конвенцод гарын үсэг зурахдаа, эсхүл батламж бичиг, нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх үедээ энэхүү конвенцын 52 дугаар зүйлтэй холбогдолгүй гэж үзэж байгаагаа мэдэгдэж болно. Ийм мэдэгдэл гаргасан хэлэлцэн тохиролцогч аливаа талуудын хувьд бусад хэлэлцэн тохиролцогч талууд 52 дугаар зүйлээр холбогдолгүй байна.

2. Аливаа улс нь батламж бичиг, эсхүл нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх үедээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр нот бичиг илгээх

замаар энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэхдээ мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх тухай мэдэгдэл хийж болно (1 дүгээр зүйлийн “(н)”).

Хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр мэдэгдэл илгээх замаар мэдэгдлээ буцааж болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгээр заасан мэдэгдэл нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг нот бичгийг хүлээн авснаас хойш зургаан сарын дараа, эсхүл тухайн улсын хувьд конвенц хүчин төгөлдөр болох үеэс (хэрэв энэ огноо нь дээрх мэдэгдэл илгээснээс хожуу байгаа бол) эхлэн хүчинтэй болно.

4. Энэхүү конвенцын 45 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, эсхүл 46 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу хийсэн мэдэгдэл (урьд нь сонгосон ялгах тэмдгээ өөрчилсөн тухай) нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

5. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт тусгагдсан мэдэгдлээс бусад энэхүү конвенц ба түүний хавсралтад нэмж хийх тайлбаруудыг хэрэв батламж бичиг, эсхүл нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөхөөсөө өмнө бичгийн хэлбэрт оруулан, батламж бичиг, эсхүл нэгдэн орох тухай баримт бичигтээ баталж оруулсан нөхцөлд зөвшөөрнө. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг тайлбаруудын тухай энэхүү конвенцын 45 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад мэдэгдэнэ.

6. Энэ зүйлийн 1, эсхүл 4 дэх хэсэгт заасны дагуу тайлбар, эсхүл мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч тал нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр мэдэгдэл илгээх замаар тайлбараа буцааж болно.

7. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу хийгдсэн аливаа тайлбар нь:

а) дээрх тайлбарыг хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд конвенцын холбогдох заалт нь уг тайлбарын хүрээнд өөрчлөгдөнө;

б) дээрх тайлбарыг хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талуудтай харилцаа холбоотой бусад хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд ч уг заалт нь мөн тэр хэмжээгээр өөрчлөгдөнө.

55 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын 49 болон 54 дүгээр зүйлд заасан тунхаглал, мэдэгдэл, мэдээллээс гадна Ерөнхий нарийн бичгийн дарга 45 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад доорх мэдээллийг хийнэ:

а) 45 дугаар зүйлийн дагуу конвенцод гарын үсэг зурсан, соёрхон баталсан, нэгдэн орсон тухай;

б) 45 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг ба 46 дугаар зүйлд хамаарах тунхаглал болон мэдэгдлүүдийн тухай;

в) 47 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

д) 49 дүгээр зүйлийн 2 ба 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү конвенцод оруулсан засвар хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

е) 50 дугаар зүйлийн дагуу цуцалсан тухай;

ф) 51 дүгээр зүйлийн дагуу энэхүү конвенц хүчингүй болсон тухай.

56 дугаар зүйл

Бүгд адил хүчинтэйд тооцогдох англи, испани, орос, франц, хятад хэлээр нэг нэг хувь үйлдэгдсэн энэхүү конвенцын жинхэнэ эх бичгийг НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад

хадгалуулах бөгөөд тэрбээр энэхүү эх бичгээс зохих журмын дагуу баталгаат хуулбар хийж энэхүү конвенцын 45 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад хүргүүлнэ.

Үүнийг нотолж, өөр өөрсдийн Засгийн газраас зохих бүрэн эрх олгогдсоныхоо дагуу дор гарын үсгээ зурах төлөөлөгчид энэхүү конвенцод гарын үсэг зурав.

Нэгэн мянга есөн зуун жаран найман оны арван нэгдүгээр сарын наймны өдөр Вена хотод үйлдэв.

ХАВСРАЛТУУД

1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛГӨӨНД АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛИЙГ ОРОЛЦУУЛАХ ҮҮРГЭЭС ТҮДГЭЛЗЭХ

1. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцож байгаа автомашин, чиргүүл ба тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний нийт жин, эсхүл тэнхлэгт ногдох ачаалал, эсхүл оврын хэмжээ нь үндэсний хууль, тогтоомжоор өөрийн нутаг дэвсгэр дээр бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслүүдэд тогтоосон хязгаараас хэтэрч байвал дээрх тээврийн хэрэгслүүдийг нутаг дэвсгэр дээрээ олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь хүнд даацын тээврийн хэрэгслүүд олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулах нутаг дэвсгэр дээр бүс орнуудын хэлэлцээр байгуулах замаар уг нутаг дэвсгэр дээрх хангалтгүй үзүүлэлт бүхий замаас бусад зам дээр тухайн хэлэлцээрээр тогтоосноос хэтрэхгүй жин болон оврын хэмжээтэй тээврийн хэрэгсэл, эсхүл түүний бүрэлдэхүүнийг олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулж байхыг хичээх ёстой.

2. Энэхүү хавсралтын 1 дэх хэсгийн заалтыг хэрэглэхдээ тээврийн хэрэгслийн оврын өргөний дагуух хэмжээнээс дор дурдсан зүйлүүд илүү гарч байгааг зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрч байна гэж тооцохгүй. Үүнд:

- a) дугуйн замтай харьцаж буй цэгийн хажуугийн хэсэг ба дугуйн хийн даралт заагч эд ангиудын бэхэлгээ;
- b) дугуйг бүрсэн халтиргаанаас хамгаалах хэрэгсэл;
- c) ялимгүй хүчээр түлхэхэд хоёр тал руугаа чөлөөтэй нугардаг бөгөөд ингэснээрээ тэр нь тээврийн хэрэгслийн өргөний зөвшөөрөх дээд хэмжээнээс илүү гардаггүй ар талыг харах толь;
- d) тээврийн хэрэгслийн овроос үл ялих илүү гарч байгаа эргэх чиг заадаг хажуугийн гэрэл болон оврын гэрлүүд;
- e) ачаанд тавигдсан гаалийн ломбо ба уг ломбыг хамгаалахад зориулагдсан хэрэгсэл.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд үндэсний хууль тогтоомжоороо хориглодог бол өөрийн нутаг дэвсгэр дээр доор дурдсан тээврийн хэрэгслүүдийг олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно:

- a) чиргүүлтэй мотоцикл;
- b) хэд хэдэн чиргүүлтэй тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн;
- c) хүн тээвэрлэхэд зориулсан хагас чиргүүлтэй тээврийн хэрэгсэл.

4. Энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын 60 дугаар хэсэгт заасны дагуу уг хавсралтын заалтуудаас гажсан автомашин, чиргүүлүүдийг хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно.

5. Хамгаалах малгай өмсөөгүй жолооч ба зорчигчтой мотоцикл, эсхүл мопедыг хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно.

6. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь хоёр дугуйтай мопед, шаахайгүй мотоциклоос бусад аливаа автомашины хувьд энэхүү конвенцын 5 дугаар хавсралтын 56 дугаар хэсэгт заасан хэрэгсэлтэй байх, мөн энэ хэрэгслийг зорчих хэсэг дээр зогсохдоо уг тээврийн хэрэгсэл нь аюул үүсгэж болзошгүйг анхааруулахын тулд хэрэглэж байх болзолтойгоор өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулж болно.

7. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэрийн зарим бартаатай хэсэгт, эсхүл зарим хүнд нөхцөлтэй замууд дээр бүх жин нь 3500 кг-аас илүү автомашиныг үндэсний хууль тогтоомжид тусгагдсан энэ нутаг дэвсгэрт бүртгэгдсэн, дээрхийн адил бүх жинтэй тээврийн хэрэгсэл тухайн бартаатай хэсэг, эсхүл хүнд нөхцөлтэй замаар явахад баримтлах тусгай зүйл, заалтуудыг сахин баримтлах болзолтойгоор олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулж болно.

8. Ойрын гэрлийн тусгал нь тэгш бус хэмтэй байрласан бөгөөд түүний тохиргоо нь тухайн нутаг дэвсгэрийн хөдөлгөөний чигт нийцэхээргүй бол уг автомашиныг хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно.

9. Энэхүү конвенцын 37 дугаар зүйлд зааснаас өөр ялгах тэмдэг бүхий автомашин, эсхүл чиргүүлийг хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн нутаг дэвсгэр дээр олон улсын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байж болно.

2 ДУГААР ХАВСРАЛТ

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОЖ БУЙ АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛИЙН БҮРТГЭЛИЙН ДУГААР

1. Энэхүү конвенцын 35 ба 36 дугаар зүйлд заасан бүртгэлийн дугаар нь тоо, эсхүл тоо ба үсгээс бүрдсэн байна. Тоонууд нь араб, үсгүүд нь латин цагаан толгойн том үсгүүд байна. Гэхдээ өөр тоо, үсэг хэрэглэж болох бөгөөд ийм тохиолдолд бүртгэлийн дугаар нь араб тоо болон латин үсгээр давтагдсан байна.

2. Бүртгэлийн дугаар нь өдрийн ердийн гэрэлд 40 метрээс багагүй зайнаас тод ялгарч харагдахуйцаар тэмдэглэгдэж байрласан байна; Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэрт бүртгэлтэй мотоцикл ба зарим онцлог ангиллын автомашины хувьд дээрх шаардлагыг хангахуйц хэмжээтэй бүртгэлийн дугаар олгоход хүндрэлтэй (тохиромжгүй) байвал заасан хязгаарыг багасгаж болно.

3. Хэрэв бүртгэлийн дугаар нь тусгай самбар дээр хийгдсэн бол энэ самбар нь хавтгай бөгөөд тээврийн хэрэгслийн дагуу огтлолд перпендикуляр байрлалтайгаар босоо, эсхүл босоо шахуу бэхлэгдсэн байвал зохино. Хэрэв бүртгэлийн дугаарыг тээврийн хэрэгслийн гадаргууд шууд будаж тэмдэглэх бол уг тэмдэглэгдэх гадаргуу нь хавтгай, эсхүл бараг хавтгай бөгөөд тээврийн хэрэгслийн дагуу огтлолд перпендикуляр босоо, эсхүл босоо шахуу байвал зохино.

4. 32 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасныг харгалзан тооцсоны үндсэн дээр уг бүртгэлийн дугаар тэмдэглэгдсэн самбар, эсхүл гадаргууг гэрэл цацруулагч материалаар хийж болно.

3 ДУГААР ХАВСРАЛТ

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОЖ БУЙ АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛИЙН ЯЛГАХ ТЭМДЭГ

1. Энэхүү конвенцын 37 дугаар зүйлд дурдагдсан ялгах тэмдэг нь латин цагаан толгойн нэгээс гурван том үсгээс бүрдэнэ. Үсэг нь 0.08 метрээс багагүй өндөртэй байх ба 0.01 метрээс багагүй өргөнтэй зураасаар цагаан өнгийн дэвсгэр дээр хар өнгийн будгаар тэмдэглэгдсэн байна. Дэвсгэр нь зууван дугуй (эллипс) хэлбэртэй, гол тэнхлэг нь хэвтээ байрлалтай байна.

2. Ялгах тэмдэг нь зөвхөн ганц үсгээс бүрдсэн бол зууван дугуйн гол тэнхлэг босоо байж болно.

3. Ялгах тэмдэг нь бүртгэлийн дугаар дотор байх ёсгүй бөгөөд дотор нь байлаа гэхэд түүний амархан уншигдах байдлыг муутгахаар байж болохгүй.

4. Мотоцикл ба түүний чиргүүлийн хувьд зууван дугуйн тэнхлэгүүдийн урт нь 0.175 метр ба 0.115 метрээс багагүй байна. Бусад автомашин болон тэдгээрийн чиргүүлийн хувьд зууван дугуйн тэнхлэгүүдийн урт нь дор дурдсанаас багагүй байна:

- а) ялгах тэмдэг нь гурван үсгээс бүрдсэн бол 0.24 метр ба 0.145 метр;
- б) ялгах тэмдэг нь гурваас цөөн үсгээс бүрдсэн бол 0.175 метр ба 0.115 метр.

5. Хоёрдугаар хавсралтын 3 дугаар хэсгийн заалтыг тээврийн хэрэгслийн ялгах тэмдэгт мөн хэрэглэнэ.

4 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛГӨӨНД ОРОЛЦОЖ БУЙ АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛИЙН ТАНИХ ТЭМДЭГ

1. Таних тэмдэгт доорх зүйлс хамаарагдана. Үүнд:

- а) автомашины хувьд:
 - i) тээврийн хэрэгслийг үйлдвэрлэсэн үйлдвэрийн нэр, эсхүл худалдааны тэмдэг;
 - ii) автомашины арал, эсхүл бүхээг (хэрэв аралгүй бол) дээрх үйлдвэрийн дугаар, эсхүл серийн дугаар;
 - iii) хөдөлгүүр дээрх түүний үйлдвэрийн дугаар (хэрэв үйлдвэрээс ийм дугаар тэмдэглэх бол);
- б) чиргүүлийн хувьд дээр заасан (i) ба (ii)-т тусгагдсан тэмдэглэгээ;
- в) мопедын хувьд хөдөлгүүрийн ажлын багтаамжийн заалт ба «СМ» марк.

2. Энэ хавсралтын 1 дүгээр хэсэгт заасан таних тэмдгийн үсэг ба тоонууд нь хялбар харж болохуйц газар байрласан байхаас гадна тэдгээрийг өөрчлөх, эсхүл арилгахад хэцүү байхаар тавигдсан байна. Таних тэмдгүүд нь зөвхөн латин үсэг, эсхүл үгээр ба араб тоогоор, эсхүл ийм маягаар давтан тавигдсан байх ёстой.

5 ДУГААР ХАВСРАЛТ

АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛД ТАВИГДАХ ТЕХНИКИЙН НӨХЦӨЛ

1. Энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (а) болон 39 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтуудыг зөрчихгүйгээр хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал нь бүртгэгдэж

байгаа автомашинуудын хувьд болон түүнчлэн өөрийн үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу хөдөлгөөнд оролцож байгаа чиргүүлүүдийн хувьд энэ хавсралтын заалтад нэмэлт болгох, эсхүл энэ хавсралтын заалтыг илүү чангатгах үүднээс бусад заалт гаргаж болно. Олон улсын хөдөлгөөнд оролцож буй аливаа тээврийн хэрэгсэл нь анх ашиглалтад оруулахад бүртгэсэн улсын тавьсан техникийн шаардлагыг хангаж байх ёстой.

2. Энэ хавсралтад байгаа “чиргүүл” гэсэн нэр томъёог зөвхөн автомашинаар чирэхэд зориулагдсан чиргүүлд хамаатуулж хэрэглэнэ.

3. Энэхүү конвенцын 1 дүгээр зүйлийн (n)-д заасны дагуу ачаалалгүй жин нь 400 кг-аас илүүгүй, гурван дугуйтай тээврийн хэрэгслийг мотоциклтой адилтгах тухай мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь уг тээврийн хэрэгслээр энэхүү хавсралтад заасан мотоцикл болон бусад автомашинд холбогдох заалтуудыг хамааруулан хэрэглэх болно.

I бүлэг. Тоормос

4. Энэхүү бүлэгт:

а) “нэг тэнхлэгийн дугуйнууд” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой харьцангуй тэгш хэмтэй байрласан дугуйнуудыг (хэдийгээр эдгээр дугуйнууд нь нэг гол дээр суурилагагүй байсан ч) ойлгоно;

б) “ажлын тоормос” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг удаашруулах ба зогсооход хэрэглэгддэг хэрэгслийг ойлгоно;

с) “зогсоолын тоормос” - гэдэгт жолоочгүй тээврийн хэрэгслийг, эсхүл салгаж тавьсан чиргүүлийг хөдөлгөөнгүй байдалд барихад хэрэглэгддэг хэрэгслийг ойлгоно;

д) “ослын тоормос” - гэдэгт ажлын тоормос ажиллагаагүй болсон тохиолдолд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг удаашруулах ба зогсооход зориулагдсан хэрэгслийг ойлгоно.

A. Мотоциклоос ялгаатай автомашины тоормослолт

5. Мотоциклоос ялгаатай автомашин бүр жолоочоос хялбар удирдагддаг тоормосуудтай байх ёстой. Эдгээр тоормосууд нь дор дурдсан тоормослолтын гурван үйлдлийг гүйцэтгэх ёстой:

а) ажлын тоормос нь - тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг түүний ачааллын нөхцөл болон өгсөж, уруудаж яваагаас үл хамааран удаашруулах ба найдвартай, түргэн, идэвхтэй зогсоох;

б) зогсоолын тоормос нь - тээврийн хэрэгслийг түүний ачааллын нөхцөлөөс үл хамааран, мэдэгдэхүйц налуу бүхий өгсүүр, эсхүл уруу газарт хөдөлгөөнгүй байдалд гагцхүү механик хэрэгслээр тогтоон барих;

с) ослын тоормос нь - тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг түүний ачааллын нөхцөлөөс үл хамааран удаашруулах, ажлын тоормос ажиллагаагүй болсон үед ч хангалттай богино зайд зогсоох.

6. Энэхүү хавсралтын 5 дугаар хэсэгт заасан тоормослолтын гурван үйлдэл (ажлын, ослын, зогсоолын)-ийг гүйцэтгэх төхөөрөмж нь нэгдмэл байж болно; гэхдээ дор хаяж хоёр тусдаа дамжуулгатай байгаа тохиолдолд хавсарсан дамжуулгыг зөвшөөрнө.

7. Ажлын тоормос нь тээврийн хэрэгслийн бүх дугуйнд үйлчлэх ёстой.

8. Ослын тоормос нь тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолын тал бүрд дор хаяж нэг дугуйнд үйлчлэх ёстой; зогсоолын тоормосны хувьд ч мөн адил байна.

9. Ажлын ба зогсоолын тоормос нь хангалттай бат бөх зүйлээр дугуйтай байнгын холбоотой байдаг тоормослох гадаргууд үйлчлэх ёстой.

10. Тоормослох ямар ч гадаргуу нь дугуйнаас салдаг бүтэцтэй байх ёсгүй. Харин дараах нөхцөлд зарим тоормослох гадаргуу нь салгагдаж болно. Үүнд:

а) түр зуурын хугацаанд, жишээ нь дамжуулах тоог өөрчлөхөд;

б) зогсоолын тоормосны хувьд жолоочийн үйлчлэлийн үр дүнд;

с) ажлын, эсхүл ослын тоормосны хувьд энэ хавсралтын 5 дугаар хэсэгт заагдсан идэвхжилтэйгээр тоормослолт үргэлжилж байгаа нөхцөлд.

10 bis Тээврийн хэрэгслийн тоормослолтын туслах төхөөрөмжүүд нь ажлын тоормослолт явагдсаны дараа түүний идэвхжлийг хангахаар бүтээгдсэн байх ёстой.

10 ter Ажлын тоормосны үйлчлэл нь тээврийн хэрэгслийн өөр өөр тэнхлэгүүдэд жигд хуваарилагдах ёстой.

10 quater. Хэрэв ажлын тоормосны удирдлага бүхэлдээ, эсхүл түүний зарим хэсэг нь жолоочийн биеийн хүчнээс бусад ямар нэг хүчний үүсгүүрээр ажилладаг бол уг хүчний үүсгүүр ажиллагаагүй болсон тохиолдолд ч тээврийн хэрэгслийг хангалттай богино зайд зогсоох боломж хангагдсан байх ёстой.

В. Чиргүүлийн тоормослолт

11. Энэхүү хавсралтын 17 дугаар хэсгийн (с) заалтыг биелүүлж буй нөхцөлд хөнгөн чиргүүлээс бусад аливаа чиргүүл нь дор дурдсан зүйлүүдтэй байх ёстой:

а) тээврийн хэрэгслийн ачааллын нөхцөл болон өгсөж, уруудаж яваагаас үл хамааран түүний хөдөлгөөнийг удаашруулах ба найдвартай, түргэн, идэвхтэй зогсоох ажлын тоормос;

б) тээврийн хэрэгслийн ачааллын нөхцөлөөс үл хамааран, мэдэгдэхүйц налуу бүхий өгсүүр, эсхүл уруу газарт түүнийг гагцхүү механик хэрэгслээр хөдөлгөөнгүй тогтоон барьж байх зогсоолын тоормос. Энэ заалт нь тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүнд байхдаа зогсоолын тоормослолтод орох шаардлага тавигддаг, багаж хэрэгслийн тусламжгүйгээр чирэгчээсээ салдаггүй чиргүүлд хамаарахгүй.

12. Энэ хоёр үйлдэл (ажлын ба зогсоолын тоормослолт)-ийг гүйцэтгэх төхөөрөмж нь нэгдмэл байж болно.

13. Ажлын тоормос нь чиргүүлийн бүх дугуйнд үйлчлэх ёстой. Тоормосны үйлчлэл нь чиргүүлийн өөр өөр тэнхлэгүүдэд жигд хуваарилагдах ёстой.

14. Ажлын тоормос нь чирэгчийн ажлын тоормосны дамжуулгын үйлчлэлээр ажилладаг байх ёстой; Харин бүх жин нь 3500 кг-аас илүүгүй чиргүүлийн ажлын тоормос нь хөдөлгөөний үед уг чиргүүл чирэгчтэйгээ ойртсон нөхцөлд ажилладаг (инерцийн хүчээр тоормослох) бүтэцтэй байж болно.

15. Ажлын ба зогсоолын тоормос нь хангалттай бат бөх зүйлээр дугуйтай байнгын холбоотой байдаг тоормослох гадаргууд үйлчлэх ёстой.

16. Хөдөлгөөний үед чиргүүлийн холбоос тасарсан тохиолдолд тоормослох хэрэгслүүд нь чиргүүлийг автоматаар зогсоох шаардлагыг хангасан байх ёстой. Гэхдээ энэ заалт нь чирэх холбоосныхоо хажуугаар холболтын нэмэлт төхөөрөмжтэй (хагас чиргүүлээс бусад), бүх жин нь 1500 кг-аас илүүгүй, тэнхлэгүүдийн хоорондын зай нь 1 метрээс бага нэг, эсхүл хоёр тэнхлэгтэй чиргүүлүүдэд хамаарахгүй.

С. Тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний тоормослолт

17. Энэхүү бүлгийн А ба В хэсэгчлэлд тусгагдсан хоорондоо холбогдоогүй тээврийн хэрэгсэл (автомашин болон чиргүүл)-үүдэд хамаарах заалтууд дээр нэмэлт болгож холбогдсон тээврийн хэрэгслүүдийн бүрэлдэхүүний хувьд дараах заалтуудыг хамааруулна:

- а) аливаа тээврийн хэрэгслийн тоормосны хэрэгслүүд нь хоорондоо нийцэж байх ёстой;
- б) ажлын тоормосны үйлчлэл нь бүрэлдэхүүний өөр өөр тэнхлэгүүдэд жигд хуваарилагдах ёстой;
- в) ажлын тоормосоор тоноглогдоогүй чиргүүлийн бүх жингийн хэмжээ нь чирэгч тээврийн хэрэгслийн ачаалалгүй жин ба жолоочийн жин хоёрын нийлбэрийн хагасаас илүү байх ёсгүй.

Д. Мотоциклын тоормослолт

18. а) Мотоцикл бүр тоормосны хоёр хэрэгсэлтэй (урд болон хойд дугуйнд) байна; шаахайтай бол шаахайн дугуйнд тоормос шаардахгүй. Эдгээр тоормосны хэрэгслүүд нь мотоциклын хөдөлгөөнийг түүний ачааллын нөхцөл болон өгсөж, уруудаж яваагаас үл хамааран удаашруулах ба найдвартай, түргэн, идэвхтэй зогсоож чаддаг байх ёстой.

б) Энэ хэсгийн (а) заалтад нэмэлт болговол: тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой тэгш хэмтэй байрласан гурван дугуйтай мотоцикл нь энэхүү хавсралтын 5 дугаар хэсгийн (б)-д заасны дагуу зогсоолын тоормосоор тоноглогдсон байвал зохино.

II БҮЛЭГ

ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ГЭРЭЛ ДОХИО БОЛОН ГЭРЭЛТҮҮЛЭХ ХЭРЭГСЭЛ

19. Энэ бүлэгт дараах нэр томъёонуудыг хэрэглэхдээ:

“Холын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн өмнөх замыг хол зайд гэрэлтүүлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Ойрын гэрэл” - гэдэгт өөдөөс яваа тээврийн хэрэгслийн жолооч болон бусад хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахгүй, тэдний тайван байдлыг алдагдуулахгүйгээр тээврийн хэрэгслийн өмнөх замыг гэрэлтүүлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Урд талын оврын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн урд тал болон түүний оврын өргөнийг мэдээлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Ард талын оврын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн ар тал болон түүний оврын өргөнийг мэдээлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Тоормосны гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн ард яваа бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод жолооч ажлын тоормослолт хийж байгааг мэдээлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Урд талын манангийн гэрэл” - гэдэгт өтгөн манан будантай, эсхүл цас, ширүүн бороо орж байгаа, эсхүл үүнтэй адил төстэй бусад нөхцөлд замыг сайн гэрэлтүүлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Ард талын манангийн гэрэл” - гэдэгт өтгөн манан будантай, эсхүл цас, ширүүн бороо орж байгаа, эсхүл үүнтэй адил төстэй бусад нөхцөлд тээврийн хэрэгслийн ар талын үзэгдэлтийг сайжруулахад зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Ухрахын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгсэл ухрах гэж байгаа, эсхүл ухарч байгааг бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах, мөн тээврийн хэрэгслийн ар тал дахь замыг гэрэлтүүлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Эргэх дохионы гэрэл” - гэдэгт жолооч баруун, зүүн гар тийш хөдөлгөөний чигээ өөрчлөх гэж байгааг бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод мэдээлэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Зогсоолын гэрэл” - гэдэгт удаан зогсож байгаа тээврийн хэрэгслийг мэдээлэхэд

зориулагдсан гэрлийг ойлгоно; энэ гэрэл нь урд болон ард талын оврын гэрлүүдийг орлож болно;

“Оврын хязгаарын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн оврын өргөний захын цэгт аль болох дээш байрлуулсан, тээврийн хэрэгслийн оврын өргөнийг яв цав тэмдэглэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно; Зарим автомашин болон чиргүүлд энэ дохио нь оврын гэрэлд нэмэлт болж уг тээврийн хэрэгслийн оврын хэмжээг улам тодруулна;

“Аюулыг анхааруулах дохио” - гэдэгт эргэх дохионы бүх гэрэл нэгэн зэрэг ажиллаж буй дохиог ойлгоно;

“Хажуугийн оврын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн хажуу талд байрлаж, уг тээврийн хэрэгслийг хажуугаараа хандсан байгааг тэмдэглэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Анхааруулах тусгай гэрэл” - гэдэгт давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгсэл, эсхүл бусад хөдөлгөөнд оролцогчдоос онцгой анхаарал болгоомж шаардах тээврийн хэрэгслүүд (тухайлбал: зам дээр байгаа хэт их овортой тээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгслийн цуваа, эсхүл зам барих, засвар үйлчилгээ хийхэд ашиглагдаж буй тээврийн хэрэгсэл, машин механизм гэх мэт)-ийг тэмдэглэхэд зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Ард талын дугаарын гэрэл” - гэдэгт тээврийн хэрэгслийн ард талд байрласан бүртгэлийн дугаарын тэмдгийг гэрэлтүүлэхэд зориулагдсан хэрэгслийг ойлгоно; Энэ хэрэгсэл нь хэд хэдэн оптик элементээс бүрдсэн байж болно;

“Өдрийн гэрэл” - гэдэгт өдрийн цагаар явж байгаа тээврийн хэрэгслийн урд талын үзэгдэлтийг сайжруулахад зориулагдсан гэрлийг ойлгоно;

“Гэрэл ойлгуур” - гэдэгт тухайн тээврийн хэрэгсэлтэй холбоогүй гэрлийн эх үүсгүүрээс цацарч буй гэрлийг ойлгох замаар уг тээврийн хэрэгсэл байгааг мэдээлэхэд зориулагдсан хэрэгслийг ойлгоно;

“Гэрэлтүүлэх талбай” - гэдэгт гэрэл идэвхтэй цацаргагч гадаргуугийн хөндлөн босоо хавтгайд бууж буй тэгш өнцөгт тусгалыг хэлнэ. Гэрэл ойлгуурын хувьд түүний оптик хэрэгслийн ойлгож буй гэрлийн тусгал нь идэвхтэй гадаргууд үзэгдэхүйц байна.

20. Энэ бүлэгт заагдсан гэрлүүдийн өнгө нь энэ хавсралтын нэмэлтэд тусгагдсан тодорхойлолттой аль болох нийцэж байх ёстой.

21. Тэгш зам дээр цагт 40 км-ээс илүү хурдтай явах бололцоотой аливаа автомашин (мотоциклоос бусад) нь урд талдаа шөнийн цэлмэг үед замыг зохих хэмжээнд гэрэлтүүлж чадах, тэгш тоотой цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн холын гэрэлтэй байх ёстой. Холын гэрлийн гэрэлтүүлэх талбайн гадна зах нь ямар ч тохиолдолд тээврийн хэрэгслийн оврын өргөний зах руу, ойрын гэрлийн гэрэлтүүлэх талбайн гадна захаас ойрхон (дотогшоо) байх ёсгүй.

22. Тэгш зам дээр цагт 10 км-ээс илүү хурдтай явах бололцоотой аливаа автомашин (мотоциклоос бусад) нь урд талдаа шөнийн цэлмэг үед замыг зохих хэмжээнд гэрэлтүүлж чадах, тэгш тоотой цагаан, эсхүл цайвар шар өнгийн ойрын гэрлээр тоноглогдсон байх ёстой. Автомашин нь нэгэн зэрэг хоёроос илүүгүй ойрын гэрэл асдаг байхаар тоноглогдсон байна. Ойрын гэрэл нь энэхүү хавсралтын 19 дүгээр хэсэгт тодорхойлсны дагуу тохируулагдсан байна.

23. Хоёр дугуйтай шаахайгүй мотоциклоос бусад аливаа автомашин нь урд талдаа цагаан өнгийн хоёр ширхэг оврын гэрэлтэй байх ёстой; Гэхдээ цайвар шар өнгийн гэрэл цацруулдаг холын, эсхүл ойрын гэрэлтэй хамт тавигдсан урд талын оврын гэрэл нь цайвар шар өнгөтэй байж болно.

Эдгээр урд талын оврын гэрлүүд нь дангаараа асаалттай явах тохиолдолд тэр нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахгүй, тэдний тайван байдлыг алдагдуулахгүйгээр, шөнийн цэлмэг үед сайн үзэгдэж байвал зохино.

24. а) Хоёр дугуйтай шаахайгүй мотоциклоос бусад аливаа автомашин нь ард талдаа тэгш тоотой улаан өнгийн оврын гэрэлтэй байх ба тэр нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахгүй, тайван байдлыг нь алдагдуулахгүйгээр, шөнийн цэлмэг үед сайн үзэгдэж байх ёстой;

б) Чиргүүл бүр нь ард талдаа тэгш тоотой улаан өнгийн оврын гэрэлтэй байх ба тэр нь бусад хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахгүй, тайван байдлыг нь алдагдуулахгүйгээр, шөнийн цэлмэг үед сайн үзэгдэж байх ёстой; Гэхдээ хоёр дугуйтай шаахайгүй мотоциклоор чирэгдэж яваа 0.8 метрээс илүүгүй оврын өргөнтэй чиргүүлд дээрх гэрэл нь нэг ширхэг байж болно.

25. Ард талдаа дугаарын тэмдэгтэй аливаа автомашин, чиргүүл нь шөнийн цэлмэг үед уг дугаарыг хялбар уншиж болохуйцаар гэрэлтүүлэх ард талын дугаарын гэрлээр тоноглогдсон байх ёстой.

26. Аливаа автомашин (мотоциклыг оролцуулан), чиргүүл, тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний цахилгаан холболт нь автомашины холын, эсхүл ойрын гэрэл, урд талын оврын, эсхүл манангийн гэрэл, түүнчлэн ард талын дугаарын гэрлийг асаахад автомашины, эсхүл бүрэлдэхүүний сүүлчийн тээврийн хэрэгслийн ард талын оврын гэрэл нэгэн зэрэг асдаг байхаар бүтээгдсэн байх ёстой.

Ард талын манангийн гэрлийг холын, эсхүл ойрын гэрэл, эсхүл урд талын манангийн гэрэлтэй нэгэн зэрэг асаах бололцоотой байвал зохино.

Гэхдээ энэ заалт нь холын, эсхүл ойрын гэрлийг дохио өгөх зорилгоор ашиглаж байгаа (энэхүү конвенцын 32 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан) тохиолдолд хэрэглэгдэхгүй. Үүнээс гадна цахилгаан холболт нь автомашины холын, эсхүл ойрын гэрэл, эсхүл манангийн гэрлийг асаахад урд талын оврын гэрэл ямагт хамт асдаг байхаар бүтээгдсэн байх ёстой.

27. Хоёр дугуйтай шаахайгүй мотоциклоос бусад аливаа автомашин нь ард талдаа дор хаяж хоёр ширхэг, гурвалжин биш хэлбэртэй, улаан гэрэл ойлгууртай байвал зохино. Эдгээр гэрэл ойлгуур нь шөнийн цэлмэг үед бусад тээврийн хэрэгсэл холын, эсхүл ойрын гэрэл, эсхүл манангийн гэрлээ асаах үед түүний жолоочид үзэгдэж байх ёстой.

28. Чиргүүл бүр ард талдаа дор хаяж хоёр ширхэг улаан гэрэл ойлгууртай байвал зохино. Эдгээр гэрэл ойлгуур нь адил талт гурвалжин (орой нь дээш чиглэсэн) хэлбэртэй байна. Энэ гурвалжингийн дотор ямар нэгэн дохионы гэрэл байрлах ёсгүй. Эдгээр гэрэл ойлгуур нь дээрх 27 дугаар хэсэгт заасан үзэгдэлтийн шаардлагыг хангаж байвал зохино. Харин хоёр дугуйтай шаахайгүй мотоциклоор чирэгдэж яваа 0.8 метрээс илүүгүй оврын өргөнтэй чиргүүл нь зөвхөн нэг ширхэг гэрэл ойлгууртай байж болно.

29. Чиргүүл бүр урд талдаа хоёр ширхэг, гурвалжин биш хэлбэртэй, цагаан гэрэл ойлгууртай байвал зохино. Эдгээр гэрэл ойлгуур нь дээрх 27 дугаар хэсэгт заасан үзэгдэлтийн нөхцөлийг хангаж байвал зохино.

30. 1.6 метрээс илүү өргөнтэй чиргүүл нь урд талдаа хоёр ширхэг цагаан өнгийн оврын гэрэлтэй байвал зохино. Эдгээр урд талын оврын гэрлүүд нь чиргүүлийн оврын өргөний захад аль болох ойр байрласан байх ёстой.

31. Тэгш зам дээр цагт 25 км-ээс илүү хурдтай явах бололцоотой аливаа автомашин (хоёр дугуйтай шаахайтай, шаахайгүй мотоциклоос бусад) нь ард талдаа дор хаяж хоёр ширхэг улаан өнгийн тоормосны гэрэлтэй байх бөгөөд түүний гэрэлтүүлэх хүч нь ард талын оврын гэрлийнхээс илүү байвал зохино. Энэ заалт нь тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний сүүлийн чиргүүл бүхэнд хамаарна.

32. Энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх тухай мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь мопедыг доорх заалтууд, эсхүл түүний зарим нэг хэсгээс чөлөөлж болно гэсэн нэмэлт тайлбартайгаар заах нь:

а) шаахайтай, эсхүл шаахайгүй хоёр дугуйтай аливаа мотоцикл нь нэг, эсхүл хоёр ширхэг ойрын гэрэл (дээрх 22 дугаар хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан)-ээр тоноглогдсон байх ёстой;

б) тэгш зам дээр цагт 40 км-ээс илүү хурдтай явах бололцоотой, шаахайтай, эсхүл шаахайгүй хоёр дугуйтай аливаа мотоцикл нь ойрын гэрлээс гадна дор хаяж нэг ширхэг холын гэрэл (энэ хавсралтын 21 дүгээр хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан)-тэй байх ёстой. Хэрэв ийм мотоцикл нь нэгээс олон холын гэрэлтэй бол эдгээр гэрлүүд нь аль болох хоорондоо ойрхон байрлаж байвал зохино.

33. Хоёр дугуйтай шаахайгүй аливаа мотоцикл нь урд талдаа нэг, эсхүл хоёр ширхэг оврын гэрэл (энэ хавсралтын 23 дугаар хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан)-тэй байж болно. Хэрэв ийм мотоцикл нь хоёр ширхэг урд талын оврын гэрэлтэй бол эдгээр гэрлүүд нь аль болох хоорондоо ойрхон байрлаж байвал зохино.

34. Хоёр дугуйтай шаахайгүй аливаа мотоцикл нь ард талдаа нэг ширхэг оврын гэрэл (энэ хавсралтын 24 дүгээр хэсгийн (а)-д заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан)-тэй байх ёстой.

35. Хоёр дугуйтай шаахайгүй аливаа мотоцикл нь ард талдаа гурвалжин биш хэлбэртэй, нэг ширхэг гэрэл ойлгуур нь энэ хавсралтын 27 дугаар хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан байх ёстой.

36. Шаахайтай, шаахайгүй хоёр дугуйтай аливаа мотоцикл нь энэ хавсралтын 31 дүгээр хэсэгт заасан шаардлагыг хангасан тоормосны гэрэлтэй байх ёстой бөгөөд энэхүү конвенцын 54 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх тухай мэдэгдэл хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ заалтыг шаахайтай, шаахайгүй хоёр дугуйтай мопедод хамааруулахгүй байж болно.

37. Шаахайгүй мотоциклын хувьд заагдсан гэрэл ба хэрэгслийн талаарх заалтуудыг үгүйсгэхгүйгээр, хоёр дугуйтай мотоциклд холбогдсон аливаа шаахай нь энэ хавсралтын 23 дугаар хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан нэг ширхэг урд талын оврын гэрэл, мөн энэ хавсралтын 24 дүгээр хэсгийн (а)-д заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан нэг ширхэг ард талын оврын гэрэл, түүнчлэн энэ хавсралтын 27 дугаар хэсэгт заасан өнгө ба үзэгдэлтийн шаардлагыг хангасан нэг ширхэг гэрэл ойлгууртой байх ёстой. Цахилгаан холболт нь мотоциклын ард талын оврын гэрэл асахад шаахайн урд ба ард талын оврын гэрэл нэгэн зэрэг асдаг байхаар бүтээгдсэн байх ёстой. Ямар ч тохиолдолд шаахай нь холын, эсхүл ойрын гэрэлтэй байх ёсгүй.

38. Тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой тэгш хэмтэй байрласан гурван дугуйтай энэхүү конвенцын 1 дүгээр зүйлийн (п)-д заасан тодорхойлолтын дагуу мотоциклд хамаарагдсан автомашин нь энэ хавсралтын 21, 22, 23, 24 (а), 27, 31 дүгээр хэсгүүдэд тусгагдсан хэрэгслүүдээр тоноглогдсон байвал зохино. Харин 1.3 метрээс илүүгүй өргөнтэй, цагт 40 км-ээс ихгүй хурдтай цахилгаан тээврийн хэрэгслийн хувьд холын, эсхүл ойрын гэрэл тус бүр нэг ширхгийг суурилуулсан бол хангалттай тооцно.

39. Мопедоос бусад аливаа автомашин болон чиргүүлүүд нь өдөр, шөнийн аль ч цагт хөдөлгөөнд оролцогчдод үзэгдэхүйц, тээврийн хэрэгслийн хоёр талд хосоороо хөдөлгөөнгүй байрласан эргэх дохионы анивчдаг улбар шар өнгийн гэрэлтэй байх ёстой.

40. Хэрэв автомашин нь урд талдаа манангийн гэрэлтэй бол тэр нь цагаан, эсхүл цайвар шар өнгөтэй хоёр ширхэг, мотоциклын хувьд нэг ширхэг байх ба түүний гэрэлтүүлэх талбайн нэг ч цэг ойрын гэрлийн гэрэлтүүлэх талбайн оройн цэгээс дээш гарахгүй байхаар суурилагдсан байх ёстой.

41. Ухрахын гэрэл нь хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахаар, тэдний тайван байдлыг алдагдуулахаар байх ёсгүй. Хэрэв автомашин нь ухрахын гэрлээр тоноглогдсон бол тэр нь цагаан, эсхүл цайвар шар өнгөтэй байна. Энэ гэрэл зөвхөн ухрах арааны дамжуулга залгагдсан үед л асдаг байвал зохино.

42. Эргэх дохионы гэрэл болон анхааруулах тусгай гэрлээс бусад ямар ч гэрэл анивчдаг, эсхүл гялалздаг байх ёсгүй. Харин хажуугийн гэрэл нь эргэх дохионы гэрэлтэй хамт нэгэн зэрэг анивчдаг горимд ажилладаг байж болно.

42-bis. Анхааруулах тусгай гэрэл нь анивчдаг, эсхүл гялалздаг байх ёстой. Энэ гэрлийн өнгө нь энэхүү конвенцын 32 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсгийн заалтад нийцсэн байвал зохино.

42-ter. Мотоциклоос бусад аливаа автомашин болон чиргүүлүүд нь аюулыг анхааруулах дохио өгч чадахуйцаар тоноглогдсон байх ёстой.

42-quater. Хэрэв автомашин болон чиргүүлүүд нь ард талын манангийн гэрлээр тоноглогдсон бол тэр нь улаан өнгөтэй байх ёстой.

42-quinquies. 6 метрээс илүү урттай аливаа автомашин болон чиргүүлүүд нь улбар шар өнгөтэй хажуугийн гэрэл ойлгуураар тоноглогдсон байвал зохино.

42-sesties. 1.8 метрээс илүү өргөнтэй аливаа автомашин болон чиргүүлүүд нь оврын хязгаарын гэрлээр тоноглогдсон байвал зохино. Ийм гэрэл нь ялангуяа 2.1 метрээс илүү өргөнтэй автомашин, чиргүүлийн хувьд заавал байх шаардлагатай. Ийм гэрлээр тоноглогдсон бол түүний тоо ширхэг нь хоёроос цөөнгүй байх ба урагшаагаа цагаан, эсхүл улбар шар, хойшоогоо улаан өнгийн гэрэл гаргадаг байвал зохино.

42-septies. Аливаа автомашин болон чиргүүлүүд нь хажуугийн оврын гэрэлтэй байж болно. Ийм гэрлийг суурилуулсан бол тэр нь улбар шар өнгийн гэрэл гаргадаг байвал зохино.

43. Энэхүү хавсралтын заалтыг хэрэглэхдээ дараах зүйлсийг тооцож үзнэ:

а) зориулалт, өнгө нь ижил, хоёр ба түүнээс олон гэрлүүдийн аливаа хослол нь төсөөтэй байгаа, эсхүл үгүй эсэхийг;

б) хос хосоороо байгаа гэрлүүдийн гэрэлтүүлэх талбай нь (тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой харьцангуй тэгш хэмтэй байрласан нөхцөлд) зурвас хэлбэрт нэгдмэл байгаа эсэхийг. Уг гадаргууны гэрэлтүүлгийг түүний зах руу аль болох ойр байрласан, дор хаяж хоёр гэрлийн үүсгүүрээр гүйцэтгэх ёстой.

44. Нэг тээврийн хэрэгсэл дэх ижил зориулалттай, нэг зүгт чиглэсэн гэрлүүд нь ижил өнгөтэй байна. Тэгш тоотой гэрлүүд, эсхүл гэрэл ойлгуурууд нь тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой тэгш хэмтэй байрлах ёстой. Энэ заалт нь гаднах хэлбэр нь тэгш бус хэмтэй тээврийн хэрэгслүүдэд хамаарахгүй. Аливаа хос гэрлүүдийн гэрэлтүүлэх хүч нь ижил байх ёстой.

45. Энэ бүлгийн бусад хэсгийн заалтуудыг мөрдлөг болгосон нөхцөлд зориулалтаараа ялгаатай гэрлүүд ба гэрэл ойлгуурууд нь гэрэлтүүлгийн нэг хэрэгсэлд угсрагдсан, эсхүл эдгээр гэрэл ба гэрэл ойлгуурууд нь энэхүү хавсралтын заалтуудад нийцэж байгаа нөхцөлд уг хэрэгсэл дотор залгагдсан байж болно.

III БҮЛЭГ БУСАД ЗААЛТУУД. ЖОЛООНЫ УДИРДЛАГА

46. Аливаа автомашин нь жолоочоос тээврийн хэрэгслийнхээ хөдөлгөөний чигийг хөнгөн хялбар, түргэн шуурхай, итгэл найдвартайгаар өөрчлөх бололцоо бүхий бат бөх жолооны удирдлагатай байх ёстой.

Ар талыг харах толь

47. Аливаа автомашин нь ар талыг харах нэг, эсхүл хэд хэдэн тольтой байх ёстой. Эдгээр толины тоо, хэмжээ, байрлал нь жолоочоос ар талынхаа замын хөдөлгөөнийг чөлөөтэй харж болохуйц байна.

Дуут дохионы хэрэгсэл

48. Аливаа автомашин нь хангалттай чадал бүхий дор хаяж нэг ширхэг дуут дохионы хэрэгсэлтэй байх ёстой. Дуут дохио нь хэт янгинасан биш, нэгэн жигд, үргэлжилсэн дуу авиатай байвал зохино. Давуу эрх бүхий тусгай тээврийн хэрэгсэл болон нийтийн үйлчилгээний тээврийн хэрэгсэл нь энэ шаардлагад нийцэхээргүй нэмэгдэл дуут дохионы хэрэгсэлтэй байж болно.

Шил алчуур

49. Жолооч талаас урдах замаа чөлөөтэй харж болохуйц хэлбэр, хэмжээтэй, тунгалаг элемент бүхий шил (салхины шил)-ээр тоноглогдсон аливаа автомашин нь жолоочийн байнгын оролцоогүйгээр ажилладаг, бат бөх, дор хаяж нэг ширхэг (зохих талд байрласан) шил алчууртай байх ёстой.

Шил угаагуур

50. Доор хаяж нэг ширхэг шил алчууртай байвал зохих аливаа автомашин нь мөн шил угаагууртай байх ёстой.

Салхины шил болон бусад шил

51. Аливаа автомашин болон чиргүүлийн хувьд:

а) тээврийн хэрэгслийн гадна талын элемент (салхины шил гэх мэт) болон дотор талын тусгаарлавч элементэд хийгдсэн тунгалаг материалууд нь хагарч эвдрэх тохиолдолд аль болох бага бэртэл гэмтэл учруулахуйц байх ёстой;

б) салхины шил нь тунгалаг чанараа алддаггүй материалаар хийгдсэн бөгөөд дүрсийг ямар нэгэн хэв гажилтгүйгээр нэвтрүүлдэг, мөн эвдрэлд орох тохиолдолд жолооч замаа зохио хэмжээнд харж болохуйцаар бүтээгдсэн байх ёстой.

Ухрахад зориулсан төхөөрөмж

52. Аливаа автомашин нь ухрах хөдөлгөөнд зориулагдсан төхөөрөмж (жолооч суудлаасаа удирдаж болохуйц)-өөр тоноглогдсон байх ёстой. Энэ төхөөрөмж нь тээврийн хэрэгслийн голын дагуух огтлолтой тэгш хэмтэй байрласан гурван дугуйтай бүх жин нь 400 кг-аас илүү мотоцикл, эсхүл автомашинд заавал байна.

Дуу намсгуур

53. Аливаа дотоод шаталтат хөдөлгүүр бүхий автомашин нь идэвхжилтэй дуу намсгуураар тоноглогдсон байна.

Дугуй

54. автомашин болон чиргүүлүүдийн дугуй нь нойтон зам дээр ч барьцалтыг сайн хангаж байхуйц хийтэй резинэн гадаргуутай байх ёстой. Гэхдээ энэ заалт нь хэлэлцэн тохиролцогч талуудаас хийтэй резинэн гадаргуутай дугуйнаас дутахааргүй үр дүнтэй хэрэгсэл бүхий дугуй ашиглахыг зөвшөөрөхөд нь саад болохгүй.

Хурд хэмжүүр

55. Тэгш зам дээр цагт 40 км-ээс илүү хурдтай явах бололцоотой аливаа автомашин нь хурд хэмжүүртэй байх ёстой. Гэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ заалтыг зарим ангиллын мотоцикл ба бусад хөнгөн тээврийн хэрэгслүүдэд хамааруулахгүй байж болно.

Автомашинны дохионы хэрэгсэл

56. Энэхүү конвенцын 23 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг болон 1 дүгээр хавсралтын 6 дугаар хэсэгт заасан хэрэгсэл нь:

а) гэрэл ойлгогч судал бүхий улаан өнгийн хүрээтэй адил талт гурвалжин хэлбэртэй, голын хэсэг нь хөндий, эсхүл цайвар өнгийн дэвсгэртэй байна. Үүнээс гадна улаан өнгийн талсажсан гадаргуу (флюоресцирующее покрытие)-тай, эсхүл дотроосоо гэрэлтүүлэгтэй байж болно. Энэ хэрэгсэл нь босоо байрлалд тогтвортой тавигдахуйц байх ёстой.

б) тухайн тээврийн хэрэгслийг бүртгэсэн улсын үндэсний хууль тогтоомжид заагдсан бусад иймэрхүү үр нөлөө бүхий хэрэгсэл байж болно.

Хулгайлагдахаас хамгаалах хэрэгсэл

57. Аливаа автомашин нь зогсоолд орхигдох үед түүний ямар нэгэн суурь агрегатыг ажиллагаагүй болгох, эсхүл гацааж болохуйц, хулгайлагдахаас хамгаалах хэрэгслээр тоноглогдсон байх ёстой.

Бэртлээс хамгаалах хэрэгсэл

58. Энэхүү конвенцын 6 ба 7 дугаар хавсралтад заасан В ангилалд хамаарагдах тээврийн хэрэгслүүдийн урагш харсан суудлууд нь албан ёсны зориулалт бүхий хамгаалах бүс, эсхүл түүнтэй адил үр нөлөө бүхий хамгаалах хэрэгслээр тоноглогдсон байх ёстой. Харин үндэсний хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр тусгай зорилгод ашиглах, эсхүл тусгай зориулалтаар бүтээгдсэн тээврийн хэрэгслүүдийн хувьд энэ заалт хамаарахгүй.

Нийтлэг заалтууд

59. а) Автомашинны механизм, төхөөрөмжүүд нь аль болох галын осолгүй, тэсэрч дэлбэрэх аюулгүй, түүнчлэн их хэмжээний хорт хий, өтгөн утаа ялгаруулахгүй, эвгүй үнэр, чимээ шуугиан гаргахгүй байх ёстой.

б) Автомашинны хөдөлгүүрийн өндөр хүчдэлийн асаалтын систем нь аль болох цахилгаан соронзон долгионыг их хэмжээгээр үүсгэдэггүй байвал зохино.

с) Аливаа автомашинны хийц нь жолоочийн харах боломжийг урагш болон баруун, зүүн тийш хүрэлцэхүйц хэмжээнд хангасан, автомашиныг аюулгүй жолоодох нөхцөлийг бүрдүүлсэн байх ёстой.

д) автомашин болон чиргүүлийн хийц, тоноглолууд нь зам тээврийн осолд орох үед зорчигч болон бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод учрах аюулыг аль болох бага байлгах нөхцөлийг хангасан байх ёстой. Тухайлбал, тээврийн хэрэгслийн дотор болон гадна талд жолооч, зорчигч болон бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод аюул учруулж болзошгүй хурц ирмэгтэй, эсхүл тээврийн хэрэгслийн овроос илүү гарсан ямар нэгэн чимэглэл, бусад онцын шаардлагагүй зүйлсийг байрлуулаагүй байвал зохино.

е) Бүх жин нь 3.5 тонноос илүү тээврийн хэрэгслүүд нь бололцооны хэрээр өнхрөхөөс хамгаалсан хажуугийн болон ард талын хэрэгсэлтэй байна.

IV БҮЛЭГ ЧӨЛӨӨЛӨЛТ

60. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэрт энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэхдээ дараах тээврийн хэрэгслүүдийн хувьд энэ хавсралтын заалтуудаас чөлөөлж болно:

а) тэгш зам дээр техникийн хурд нь цагт 30 км-ээс хэтэрдэггүй, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжоор зөвшөөрсөн дээд хурд нь цагт 30 км-ээс илүүгүй АВТОМАШИН БОЛОН ЧИРГҮҮЛҮҮД;

б) бэртэж гэмтсэн, эсхүл биеийн төрөлхийн согогтой хүмүүст тусгайлан зориулж бүтээгдсэн, зөвхөн эдгээр хүмүүст ашиглагддаг тахир дутуу хүний хөсөг, өөрөөр хэлбэл жижиг автомашин;

с) техникийн ололтыг нэвтрүүлэх болон аюулгүй байдлыг дээшлүүлэх зорилгоор туршилтад зориулж хийгдсэн тээврийн хэрэгслүүд;

д) онцгой төрөл, хэлбэрийн тээврийн хэрэгсэл, эсхүл тусгай зорилгоор онцгой нөхцөлд ашиглагдах тээврийн хэрэгслүүд;

е) тахир дутуу хүмүүст зориулан тоноглогдсон тээврийн хэрэгсэл.

61. Түүнчлэн хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр бүртгэгдсэн, олон улсын хөдөлгөөнд оролцож болох тээврийн хэрэгслүүдийн хувьд ч энэ хавсралтын заалтуудаас дор дурдсан зорилгоор чөлөөлж болно:

а) автомашин болон чиргүүлүүдийн урд талын оврын гэрэлд улбар шар өнгийг зөвшөөрөхдөө;

б) гаднах хэлбэрээс шалтгаалан энэхүү хавсралтын заалтыг биелүүлэх боломжгүй тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгслийн гэрлүүдийн байрлалын хувьд холболтын төхөөрөмж хэрэглэхгүй бол амархан гэмтэж, тасарч болзошгүй тохиолдолд;

с) чирэгчтэйгээ шууд холбогддоггүй, зөвхөн ачаагаараа түүнтэй холбогддог, урт ачаа (гуалин, хоолой гэх мэт) тээвэрлэхэд зориулагдсан чиргүүлийн хувьд;

д) ард талд цагаан, урд талд улаан өнгийн гэрэл гаргах хэрэгсэл байрлуулахыг дараах тохиолдолд зөвшөөрөхдөө:

- давуу эрх бүхий тээврийн хэрэгсэл дээрх эргэлддэг, эсхүл гялалздаг гэрлүүд;
- онцгой төрлийн ачаанд зориулсан суурин гэрэл;
- хажуугийн гэрэл ба гэрэл ойлгуурууд;
- тээврийн хэрэгслийн зориулалтыг заадаг, түүний бүхээг дээр суурилагдсан гэрлэн хэрэгсэл;

е) урд болон ард талаасаа хөх гэрэл гаргаж эргэлддэг, эсхүл гялалздаг гэрлүүдийг зөвшөөрөхдөө;

ф) онцгой нөхцөлд тусгай зорилгоор ашиглагддаг (эсхүл тусгай хэлбэр, төрлийн) тээврийн хэрэгслийн аль ч талд улаан ба цагаан өнгийн гэрэл ойлгогч судалтай туузыг хэрэглэхийг зөвшөөрөхдөө;

г) тэмдэглэгдсэн тоо, үсгүүд нь цагаан, эсхүл өнгийн гэрэл ойлгодог, эсхүл дэвсгэр нь гэрэл ойлгодог дугаарын гэрэл, түүнчлэн гэрэл ойлгодог ялгах тэмдэг, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжид заасан бусад тэмдэглэгээг ард талд хэрэглэхийг зөвшөөрөхдөө;

х) ард талд байрлалтай хажуугийн гэрэл ойлгуур ба хажуугийн гэрлүүдэд улаан өнгийг зөвшөөрөхдөө.

V БҮЛЭГ ШИЛЖИЛТИЙН ЗААЛТУУД

62. Энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө, эсхүл хүчин төгөлдөр болсноос хойш хоёр жилийн дотор хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэр дээр анх бүртгэгдсэн автомашин, эсхүл ашиглалтад орсон чиргүүлүүд нь Замын хөдөлгөөний тухай 1949 оны конвенцын 6 дугаар хавсралтын I, II, III хэсгийн шаардлагыг хангаж байгаа нөхцөлд тэдгээрт энэ хавсралтын заалтуудыг хамааруулахгүй.

62-bis. Энэхүү конвенцын засвар хүчин төгөлдөр болохоос өмнө, эсхүл хүчин төгөлдөр болсноос хойш хоёр жилийн дотор хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэр дээр анх бүртгэгдсэн автомашин, эсхүл ашиглалтад орсон чиргүүлүүд нь уг V бүлэгт нэмэлт, өөрчлөлт болон бусад заалтууд орохоос өмнө үйлчилж байсан Замын хөдөлгөөний тухай

1968 оны конвенцын 5 дугаар хавсралтын заалтуудын шаардлагыг хангаж байгаа нөхцөлд тэдгээрт энэ хавсралтын заалтуудыг хамааруулахгүй.

НЭМЭЛТ

Энэхүү хавсралтад заасан өнгийг гаргаж авах өнгөний шүүлтүүрийн тодорхойлолтууд (өнгөний коэффициентоор)

Улаан:	шар өнгөнд шилжих хязгаар	$y \leq 0.335$
	гүн улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$z \leq 0.008$
Цагаан:	хөх өнгөнд шилжих хязгаар	$x \geq 0.310$
	шар өнгөнд шилжих хязгаар	$x \leq 0.500$
	ногоон өнгөнд шилжих хязгаар	$y \leq 0.150 + 0.640x$
	ногоон өнгөнд шилжих хязгаар	$y \leq 0.440$
Улбар шар:	гүн улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y \geq 0.050 + 0.750x$
	улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y \geq 0.382$
	шар өнгөнд шилжих хязгаар	$y \leq 0.429$
Цайвар шар:	улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y \geq 0.398$
	цагаан өнгөнд шилжих хязгаар	$z \leq 0.007$
	улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y \geq 0.138 + 0.580x$
	ногоон өнгөнд шилжих хязгаар	$y \leq 1.29x - 0.100$
Хөх:	цагаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y \geq -x + 0.966$
	спектрийн хэмжээнд шилжих хязгаар ...	$y \leq -x + 0.992$
	ногоон өнгөнд шилжих хязгаар	$y = 0.065 + 0.805x$
	цагаан өнгөнд шилжих хязгаар	$y = 0.400 - x$
	гүн улаан өнгөнд шилжих хязгаар	$x = 0.133 + 0.600y$

Эдгээр шүүлтүүрийн колориметрийн үзүүлэлтүүдийг шалгахдаа 2854°K-ийн өнгөний температур бүхий гэрлийн үүсгүүр (Олон улсын гэрэлтүүлгийн комисс [ОУГК]-ийн стандартын А үүсгүүрт нийцэх)-ийг ашиглана.

6 ДУГААР ХАВСРАЛТ ҮНДЭСНИЙ ЖОЛООЧИЙН ҮНЭМЛЭХ

1. Үндэсний жолоочийн үнэмлэх нь баримт бичгийг төлөөлнө.

2. Үнэмлэх нь энэхүү баримт бичгийг олгодог, эсхүл олгохыг үүрэг болгодог эрх мэдэл бүхий байгууллагаас тогтоосон нэг, эсхүл хэд хэдэн хэл дээр хэвлэгдэнэ. Гэхдээ түүн дээр франц хэлээр «permis de conduire» гэсэн нэр тэмдэглэгдэх ба үүний зэрэгцээгээр бусад хэл дээр «жолоочийн үнэмлэх» гэсэн нэр дагалдах, эсхүл дагалдахгүй байж болно. Түүнчлэн уг үнэмлэхийг олгосон улсын нэр ба ялгах тэмдэг (нэр, эсхүл ялгах тэмдгийн аль нэг нь) тэмдэглэгдсэн байна.

3. Үнэмлэх дэх бичиглэл нь латин цагаан толгойн үсгээр юм уу үгээр, эсхүл энэ хоёр аргын аль алианаар нь (давтагдаж) бичигдсэн байна.

4. Үнэмлэхэд дор дурдсан мэдээллүүдийг дарааллын дагуу тоочиж заасан байх ёстой; Эдгээр мэдээллүүд нь 1-ээс 11 хүртэл тоогоор дугаарлагдсан байна:

1. овог
2. нэр ба эцгийн нэр^{1/}
3. төрсөн огноо ба газар^{2/}

4. оршин суугаа хаяг^{3/}
5. үнэмлэх олгосон байгууллага
6. үнэмлэх олгогдсон огноо, газар
7. үнэмлэхийн хүчинтэй хугацаа дуусах огноо^{4/}
8. үнэмлэхийн дугаар
9. үнэмлэх олгосон байгууллагын тамга ба гарын үсэг (эсхүл гарын үсэг, тамгын аль нэг нь)
10. эзэмшигчийн гарын үсэг^{5/}
11. зөвшөөрөгдсөн тээврийн хэрэгслийн ангилал ба дэд ангилал (ангилал тус бүрийн олгогдсон огноо ба тэдгээрийн хүчинтэй хугацаа дуусах огноог заасан байх).

Үүнээс гадна жолоочийн үнэмлэхэд эзэмшигчийн фото зураг хавсаргагдсан байх ёстой. Үндэсний хууль тогтоомжоор жолоочийн үнэмлэхэд тусгагдах бусад нэмэлт мэдээлэл, түүнчлэн үнэмлэхийн хавтасны хэлбэр, хэмжээг тогтооно.

5. Үнэмлэхэд жолоодох эрхтэйгээр олгогдож болох тээврийн хэрэгслийн ангиллууд:

A - мотоцикл;

B - "A" ангилалд заагдсанаас бусад бүх жин нь 3500 кг-аас хэтрэхгүй, жолоочоос гадна наймаас илүүгүй хүний суудалтай автомашин;

C - "D" ангилалд заагдсанаас бусад бүх жин нь 3500 кг-аас илүү автомашин;

D - жолоочоос гадна наймаас илүү хүний суудалтай, хүн тээвэрлэхэд зориулсан автомашин;

E - жолоодох эрхтэйгээр олгогдсон "B", "C", "D" ангилалд хамаарагдах чирэгчтэй тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн (энэ бүрэлдэхүүн нь эдгээр ангилалд дангаараа багтахгүй бол).

6. Үндэсний хууль тогтоомжид дээр дурдсан А-Е ангиллуудад хамаарахгүй тээврийн хэрэгслийн нэмэлт ангилал, эсхүл дээрх ангиллын хүрээн дотор дэд ангилал тусгаж болох бөгөөд эдгээрийг жолоочийн үнэмлэхэд тодорхой зааж өгсөн байх ёстой.

Тайлбар:

^{1/} Энэ хэсэгт эцэг, эсхүл нөхрийн нэрийг зааж болно.

^{2/} Хэрэв төрсөн огноо нь тодорхойгүй бол үнэмлэх олгох үеийн насыг ойролцоогоор заана. Хэрэв төрсөн газар нь тодорхойгүй бол түүнийг заахгүй орхино. Төрсөн газрын оронд үндэсний хууль тогтоомжоор тодорхойлсон бусад мэдээллийг зааж болно.

^{3/} Оршин суугаа хаягийг заавал заах албагүй.

^{4/} Үнэмлэхийн хүчинтэй байх хугацаа хязгаарлагдаагүй бол үүнийг заах албагүй.

^{5/} Эсхүл эрхий хурууны хээ (дардас).

7 ДУГААР ХАВСРАЛТ **ОЛОН УЛСЫН ЖОЛООЧИЙН ҮНЭМЛЭХ**

1. Олон улсын жолоочийн үнэмлэх нь А6 (148 x 105 мм) форматын хэмжээтэй дэвтэр байна. Энэ дэвтэр нь саарал өнгийн хавтастай, дотроо цагаан өнгийн хуудаснуудтай байна.

2. Хавтасны эхний хуудасны нүүр ба дотор тал нь хуудасны загвар № 1 ба 2-т заасантай адил байна. Эдгээр нь үнэмлэх олгосон улсын үндэсний хэл дээр бичигдсэн байна. Дотор хуудаснуудын сүүлчийн хоёр зэрэгцээ хуудас нь загвар № 3-т нийцсэн байх ба франц хэл дээр бичигдэнэ. Эдгээрийн өмнөх дотор хуудаснууд дээр энэ хоёр хуудасны эхнийхийг хэд хэдэн хэл (англи, испани, орос) дээр давтсан байна.

3. Үнэмлэхэд гараар, эсхүл бичгийн машинаар хийгдэх бичиглэл нь латин цагаан толгойн үсгээр юм уу үгээр бичигдсэн байна.

4. Англи, испани, орос, франц хэлнээс өөр хэл дээр бичигдсэн олон улсын жолоочийн үнэмлэх олгодог, эсхүл олгохыг зөвшөөрдөг хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь загвар № 3-ын бичиглэлийн эдгээр хэл дээрх орчуулгыг НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад илгээх ёстой.

Хуудасны загвар № 1

(Хавтасны эхний хуудасны нүүрэн тал)

.....^{1/}
Олон улсын автомашины хөдөлгөөн
ОЛОН УЛСЫН ЖОЛООЧИЙН ҮНЭМЛЭХ
№
1968 оны 11 дүгээр сарын 8-ны өдрийн
Замын хөдөлгөөний тухай конвенц
Хүчинтэй хугацаа хүртэл^{2/}
Олгосон
Хаана
Огноо
Үндэсний жолоочийн үнэмлэхийн дугаар
.....^{3/}
4/

^{1/} Үнэмлэх олгосон улсын нэр ба ялгах тэмдэг (3 дугаар хавсралтад заасан).

^{2/} Үнэмлэх олгосон өдрөөс хойш гурваас илүүгүй жил, эсхүл үндэсний жолоочийн үнэмлэхийн хүчинтэй хугацааг дуусах огноо (энэ хоёр хугацааны аль түрүүлж дуусахаас хамааран) хүртэл байна.

^{3/} Үнэмлэх олгосон захиргааны байгууллага, эсхүл нийгэмлэгийн гарын үсэг

^{4/} Үнэмлэх олгосон захиргааны байгууллага, эсхүл нийгэмлэгийн тамга, тэмдэг.

Хуудасны загвар № 2

(Хавтасны эхний хуудасны дотор тал)

Энэхүү үнэмлэх нь^{1/}
нутаг дэвсгэрт хөдөлгөөнд оролцоход хүчингүй.
Энэ үнэмлэх нь хэлэлцэн тохиролцогч бусад бүх талуудын нутаг дэвсгэрт хүчинтэй. Энэхүү үнэмлэхээр жолоодох эрх олгогдож буй тээврийн хэрэгслийн ангиллыг сүүлийн хуудсанд заасан болно.
^{2/}
Энэхүү үнэмлэх нь түүний эзэмшигчээс хөдөлгөөнд оролцож буй аливаа улсын нутаг дэвсгэрт ямар нэгэн мэргэжлээр ажиллах, эсхүл тэнд суурьших эрхтэй холбоотой хууль, дүрмийг хэлбэрэлтгүй биелүүлэхээс чөлөөлөхгүй. Тухайлбал, энэ үнэмлэх нь түүний эзэмшигчийн оршин суухаар болсон улсад хүчингүй болно.

^{1/} Үнэмлэхийн энэ хэсэгт түүний эзэмшигчийн оршин суугаа хэлэлцэн тохиролцогч талын улсын нэрийг заана.

^{2/} Хэлэлцэн тохиролцогч тал болсон улсуудын нэрийн жагсаалтыг бичих зай (заавал багтаах албагүй).

Загвар № 3
(Зүүн талын хуудас)

ЖОЛООЧИД ХОЛБОГДОХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ

- Овог1.
Нэр^{1/}2.
Төрсөн газар^{2/}3.
Төрсөн огноо^{3/}4.
Оршин суугаа хаяг5.

ОЛГОГДСОН ҮНЭМЛЭХЭЭР ЖОЛООДОХ ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН АНГИЛАЛ	
Мотоцикл	A
“A” ангилалд заагдсанаас бусад бүх жин нь 3500 кг-аас хэтрэхгүй, жолоочоос гадна наймаас илүүгүй хүний суудалтай автомашин	B
Ачаа тээвэрлэхэд зориулсан, бүх жин нь 3500 кг-аас илүү автомашин	C
Жолоочоос гадна наймаас илүү хүний суудалтай, хүн тээвэрлэхэд зориулсан автомашин	D
Жолоодох эрхтэйгээр олгогдсон “B”, “C”, “D” ангилалд хамаарагдах чирэгчтэй тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүн (энэ бүрэлдэхүүн нь эдгээр ангилалд дангаараа багтахгүй бол)	E
АШИГЛАХЫГ ХЯЗГААРЛАСАН НӨХЦӨЛҮҮД^{5/}	

^{1/} Энд эцэг, эсхүл нөхрийн нэрийг зааж болно.

^{2/} Төрсөн газар нь тодорхойгүй бол бөглөхгүй.

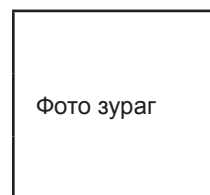
^{3/} Хэрэв төрсөн огноо нь тодорхойгүй бол үнэмлэх олгох үеийн насыг ойролцоогоор заана.

^{5/} Жишээлбэл, «Зөвхөн нүдний шилтэй жолоодно», «Зөвхөн дугаарын тээврийн хэрэгслийг жолоодоход хүчинтэй», «Тээврийн хэрэгслийг нэг хөлгүй хүн жолоодоход зориулан тоногдсон нөхцөлд хүчинтэй».

Загвар № 3
(Баруун талын хуудас)

- 1
2
3
4
5

A	4/
B	4/
C	4/
D	4/
E	4/

4/

Эзэмшигчийн гарын үсэг^{6/}

ХАСАЛТ:

Эзэмшигч нь^{7/} нутаг дэвсгэрт
..... хүртэл жолоодох эрхээ хасуулсан болно.

Огноо
.....^{8/}

Эзэмшигч нь^{7/} нутаг дэвсгэрт
..... хүртэл жолоодох эрхээ хасуулсан болно.

Огноо
.....^{8/}

^{4/} Үнэмлэх олгосон захиргааны байгууллага, эсхүл нийгэмлэгийн тамга, тэмдэг. Энэ тамга, тэмдгийг эзэмшигчийн жолоодох эрх бүхий тухайн тээврийн хэрэгслийн А, В, С, D болон E ангиллын үсгийн дэргэд дарна.

^{6/} Эсхүл эрхий хурууны хээ (дардас).

^{7/} Улсын нэр.

^{8/} Тухайн нутаг дэвсгэрт жолоочийн үнэмлэхийг хүчингүй болгосон захиргааны байгууллагын тамга, тэмдэг, гарын үсэг. Энэ хуудсан дээрх хасалтын зай ашиглагдаж дүүрсэн бол бусад хасалтыг энэ хуудасны арын нүүрэнд хийнэ.

167. ЗАМЫН ДОХИО, ТЭМДГИЙН ТУХАЙ КОНВЕНЦ

*1968 оны 11 дүгээр сарын 08-ны өдөр баталж,
1978 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд,

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг дээшлүүлэх, олон улсын замын хөдөлгөөнийг хялбарчлах зорилгоор замын тэмдэг, дохио болон тэмдэглэлийг олон улсын хэмжээнд нэгдмэл болгох явдал чухал болохыг хүлээн зөвшөөрч,

Дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

I БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл Нэр томъёо

Дор дурдсан нэр томъёо нь энэхүү конвенцод дараах утгыг илэрхийлнэ:

(a) Хэлэлцэн тохиролцогч талын “Дотоодын хууль тогтоомж” гэж Хэлэлцэн тохиролцогч талын нутаг дэвсгэр дээр үйлчилж буй үндэсний буюу орон нутгийн хууль, журмын нийлбэрийг хэлнэ;

(b) “Суурин газар” гэж түүн рүү орох, гарах хэсэг нь зохих тэмдгүүдээр тусгайлан тэмдэглэгдсэн буюу эсхүл дотоодын хууль тогтоомжид бусад байдлаар тодорхойлогдсон, барилгажсан нутаг дэвсгэрийг хэлнэ;

(c) “Зам” гэж гудамж, замын хөдөлгөөнд нээлттэй зурвас газрыг хэлнэ;

(d) “Зорчих хэсэг” гэж тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд зориулсан замын хэсгийг хэлнэ. Зам нь тусгаарлах зурвасаар зааглагдсан буюу өөр өөр түвшинд байрласан хэд хэдэн зорчих хэсэгтэй байж болно;

* Монгол Улс 1997.07.09-нд соёрхон баталсан

(е) “Эгнээ” гэж мотоциклоос бусад автомашины хөдөлгөөнийг нэг эгнээгээр явуулах боломж бүхий өргөнтэйгөөр зорчих хэсгийг дагуу хуваасан тэмдэглэлтэй буюу тэмдэглэлгүй зурвасыг хэлнэ;

(е)^{bis} “Унадаг дугуйн хөдөлгөөний эгнээ” гэж зорчих хэсэг дээрх унадаг дугуйгаар явахад зориулсан эгнээг хэлнэ. Унадаг дугуйн эгнээ нь зорчих хэсгийн бусад эгнээнүүдээс замын дагуу тэмдэглэлээр зааглагдсан байна;

(е)^{ter} “Унадаг дугуйн зам” гэж унадаг дугуйгаар явахад зориулан зохих тэмдгээр тэмдэглэсэн замын хэсэг буюу тусгаар замыг хэлнэ. Унадаг дугуйн зам нь бусад зам буюу тухайн замын элементээс хийцийн хувьд тусгаарлагдсан байна

(f) “Уулзвар” гэж замууд нэг түвшинд нийлсэн буюу салсан аливаа огтлолцлыг хэлнэ;

(g) “Төмөр замын гарам” гэж тус тусын зурвас бүхий төмөр зам буюу трамвайн замтай замын нэг түвшин дэх аливаа огтлолцлыг хэлнэ;

(h) “Тууш зам” гэж замын дагуух эзэмшилд үйлчилдэггүй, автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд зориулж тусгайлан байгуулсан замыг хэлнэ. Энэ зам нь:

i) зарим хэсэгтээ буюу түр зуурын горимоос бусад тохиолдолд эсрэг хөдөлгөөнтэй бөгөөд хоёр талын хөдөлгөөний зорчих хэсгүүд нь хоорондоо тусгаарлах зурвас буюу онцгой тохиолдолд бусад хэрэгслээр зааглагдсан байна;

ii) зам, төмөр зам, трамвайн зам, явган хүний замын алинтай ч нэг түвшинд огтлолцоогүй байна;

iii) тууш зам тусгайлан тэмдэглэгдсэн байна;

(i) Тээврийн хэрэгслийн :

i) “Түр зогсолт” гэж хүн буулгах, суулгах буюу ачаа ачих, буулгахад шаардагдах хугацаагаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгахыг;

ii) “Удаан зогсолт буюу зогсоолд байлгах” гэж хүн буулгах, суулгах буюу ачаа ачих, буулгахад шаардагдах хугацаагаар хязгаарлагдаагүй бөгөөд ямар нэг саадыг мөргөхөөс зайлсхийх буюу дүрмийн заалтыг биелүүлэхээс өөр шалтгаанаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгахыг хэлнэ.

Гэхдээ тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасан хугацаа нь дотоодын хууль тогтоомжоор тогтоосон хугацаанаас хэтрээгүй бол Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэ хэсгийн (ii)-т тодорхойлсон байдлаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасныг ч “түр зогссон” гэж тооцож болно. Түүнчлэн тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасан хугацаа нь дотоодын хууль тогтоомжоор тогтоосон хугацаанаас хэтэрч байвал Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэ хэсгийн (i)-д тодорхойлсон байдлаар тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөнгүй байлгасныг ч “удаан зогссон” гэж тооцож болно;

(j) “Унадаг дугуй” гэж унаж яваа хүний булчингийн хүчээр, тодруулбал дөрөөний буюу залуурын тусламжтайгаар явдаг, дор хаяж хоёр дугуйтай тээврийн хэрэгслийг ойлгоно;

(k) “Мопед буюу хөдөлгүүртэй унадаг дугуй” гэж 50 см³-ээс илүүгүй цилиндрийн багтаамж бүхий дотоод шаталтат хөдөлгүүрээр тоноглогдсон, техникийн дээд хурд нь 50 км/цаг-аас илүүгүй, хоёр буюу гурван дугуйтай тээврийн хэрэгслийг хэлнэ. Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь өөрийн дотоодын хууль тогтоомжид нийцүүлэх үүднээс ашиглагдах боломжийнхоо (тухайлбал дөрөөний тусламжтайгаар түүнийг хөдөлгөөнд оруулах боломж) хувьд унадаг дугуйн үзүүлэлтэд тохирохгүй, эсхүл техникийн дээд хурд, жин, хөдөлгүүрийнхээ зарим үзүүлэлтүүдээр тогтоосон хязгаараас давж байгаа тээврийн хэрэгслийг “мопед”-д тооцохгүй байж болно. Энэхүү тодорхойлолтын аль ч заалт нь Хэлэлцэн тохиролцогч талуудаас замын хөдөлгөөнтэй холбоотой өөрийн дотоодын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхдээ мопедыг унадаг дугуйтай бүрэн адилтгаж үзэхэд нь саад болох ёсгүй;

(l) “Мотоцикл” гэж шаахайтай буюу шаахайгүй, хөдөлгүүрээр тоноглогдсон, хоёр дугуйтай аливаа тээврийн хэрэгслийг хэлнэ.

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрийн дотоодын хууль тогтоомжид ачаалалгүй жин нь 400 кг-аас илүүгүй, гурван дугуйтай тээврийн хэрэгслийг мотоциклтой адилтгаж болно.

“Мотоцикл” нэр томъёонд мопедыг хамааруулахгүй боловч Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь энэхүү конвенцын 46 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн (b) заалтын дагуу зохих мэдэгдэл гаргасны үндсэн дээр мопедыг мотоциклтой адилтган үзэж болно;

(m) “Механикжсан тээврийн хэрэгсэл” гэж мопедыг мотоциклтой адилтган үзэхгүй Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд мопед болон төмөр замаар явдаг тээврийн хэрэгслээс бусад өөрөө явдаг аливаа зам тээврийн хэрэгслийг хэлнэ;

(n) “Автомашин” гэж хүн ба ачааг замаар тээвэрлэхэд зориулсан буюу ийм зориулалттай тээврийн хэрэгслийг замаар чирэхэд зориулсан механикжсан тээврийн хэрэгслийг хэлнэ. Энэ нэр томъёонд троллейбусыг, өөрөөр хэлбэл цахилгаан шугамтай холбогддог боловч төмөр замаар явдаггүй тээврийн хэрэгслийг мөн хамааруулах ба харин хөдөө аж ахуйн трактор зэрэг хүн ба ачааг замаар тээвэрлэх болон тэдгээрийг чирэх зориулалт нь туслах чанарын үүрэгтэй тээврийн хэрэгслийг хамааруулахгүй;

(o) “Чиргүүл” гэж механикжсан тээврийн хэрэгслээр чирэхэд зориулагдсан аливаа тээврийн хэрэгслийг хэлнэ. Энэ нэр томъёонд хагас чиргүүлийг ч хамааруулна;

(p) “Хагас чиргүүл” гэж түүний зарим хэсэг нь чирэгч автомашин дээр тулгуурласан байдлаар холбогдож ачаа болон чиргүүлийн жингийн нилээд хэсэг нь автомашинд ногдож явдаг чиргүүлийг хэлнэ;

(q) “Жолооч” гэж автомашин, унадаг дугуй гэх мэт тээврийн хэрэгслийг жолоодож яваа буюу түүнчлэн замаар мал, сүрэг тууж яваа болон ердийн хөсөг буюу уналга, ачилгын мал амьтан унаж, хөтөлж яваа хүнийг ойлгоно;

(r) “Бүхжин” гэж тухайн тээврийн хэрэгслийг бүртгэсэн улсын эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон тээврийн хэрэгслийн ачаатай дээд жинг хэлнэ;

(s) “Ачаалалтай жин” гэж ачаа, жолооч (экипаж), зорчигчтой тээврийн хэрэгслийн бодит жинг хэлнэ;

(t) “Хөдөлгөөний тухайн чиг” ба “Хөдөлгөөний батлагдсан тал” гэж дотоодын хууль тогтоомжид тээврийн хэрэгслийн жолооч өөдөөсөө яваа бусад тээврийн хэрэгслийг зүүн гар талаараа өнгөрөөж байхаар заасан тохиолдолд хөдөлгөөний баруун гар талыг, эсрэг тохиолдолд зүүн гар талыг хэлнэ;

(u) Жолооч бусад тээврийн хэрэгсэлд “Зам тавьж өгөх” гэж бусад тээврийн хэрэгслийн жолоочийг хөдөлгөөний хурд ба чигээ гэнэт өөрчлөхөд хүргэхээр бол хөдөлгөөнөө эхлэхгүй буюу үргэлжлүүлэхгүй, эсхүл ямар нэг үйлдэл хийхгүй байхыг хэлнэ.

2 дугаар зүйл

Конвенцын хавсралт

Энэ конвенцын дараах хавсралтууд нь түүний салшгүй хэсэг болно:

1 дүгээр хавсралт: Замын тэмдгүүд;

А хэсэгчлэл: Анхааруулах тэмдэг;

В хэсэгчлэл: Дарааллын тэмдэг;

С хэсэгчлэл: Хориглох буюу хязгаарлах тэмдэг;

Д хэсэгчлэл: Заах тэмдэг;

Е хэсэгчлэл: Тусгайлан заах тэмдэг;

Ү хэсэгчлэл: Объект ба үйлчилгээг мэдээлэх тэмдэг;

Г хэсэгчлэл: Чиг заах ба мэдээлэн заах тэмдэг;

Н хэсэгчлэл: Нэмэлт тэмдэг;

2 дугаар хавсралт: Замын тэмдэглэлүүд;

3 дугаар хавсралт: Нэгдүгээр хавсралтад заасан тэмдгүүдийн өнгөт дүрс.

3 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хүлээх үүрэг

1. а) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэхүү конвенцод дурдсан замын тэмдэг, дохио, тэмдэглэлийн системийг хэрэглэх бөгөөд үүнийг аль болох түргэн хугацаанд нэвтрүүлэх үүрэг хүлээнэ. Энэ зорилгоор:

i) хөдөлгөөнд оролцогчдод тодорхой мэдээллийг өгөх буюу заахад зориулагдсан тэмдэг, дүрс, тэмдэглэлүүд нь энэхүү конвенцоор тодорхойлогдож байгаа нөхцөлд Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ зүйлийн 2 ба 3 дахь хэсэгт заасан хугацааг баримтлан дээрх мэдээллийг өгөх буюу заахад зориулагдсан өөр бусад тэмдэг, дүрс, тэмдэглэлүүдийг хэрэглэхгүй байх үүрэгтэй;

ii) хөдөлгөөнд оролцогчдод тодорхой мэдээллийг өгөх буюу заахад зориулагдсан тэмдэг, дүрс, тэмдэглэлүүд нь энэхүү конвенцод өөр утгаар мөртлөө конвенцоор тогтоосон системд нийцэж байгаа ба өөр утгыг агуулсан байдлаар тусгагдаагүй бол Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь дээрх зорилгоор уг тэмдэг, дүрс, тэмдэглэлийг хэрэглэж болно.

b) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь хөдөлгөөнд тавих хяналтыг сайжруулах зорилгоор болон энэхүү конвенцод засвар оруулахаас өмнө туршилт явуулах зайлшгүй шаардлагатай холбогдуулан замын зарим хэсэгт түр хугацаанд энэхүү конвенцын заалтуудаас түдгэлзэж болно.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь өөрийн нутаг дэвсгэр дээр энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш дөрвөн жилийн дотор энэ конвенцоор тогтоосон системийн тэмдэг, дүрс, тэмдэглэл, хэрэгсэлтэй өнгөн талаараа нийцэх боловч өөр утгыг илэрхийлж болзошгүй бүх тэмдэг, дүрс, тэмдэглэл, хэрэгслийг солих, нөхөн бүрдүүлэх арга хэмжээ авна.

3. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэхүү конвенцыг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш арван таван жилийн дотор өөрийн нутаг дэвсгэрт энэ конвенцоор тогтоосон системд нийцэхгүй байгаа бүх тэмдэг, дүрс, тэмдэглэл, хэрэгслийг солих арга хэмжээ авна. Энэ хугацаанд хөдөлгөөнд оролцогчдыг энэхүү конвенцоор тогтоосон системд хэвшүүлэх зорилгоор энэ конвенцод заасан тэмдэг, дүрсүүдтэй хамт өмнө байсан тэмдэг, дүрсүүдийг хэрэглэж болно.

4. Энэхүү конвенцын аливаа заалт Хэлэлцэн тохиролцогч талуудад энэ конвенцод заасаг бүх тэмдэг, тэмдэглэлийг заавал авч хэрэглэхийг албадаж байгаа мэтээр ойлгогдох ёсгүй. Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч талууд өөрсдийн хэрэглэх тэмдэг, тэмдэглэлийн тоо ширхэгийг хэрэгцээт доод хэмжээгээр хязгаарна.

4 дүгээр зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь дараах зүйлийг хориглох арга хэмжээ авах үүрэгтэй:

(a) замын тэмдэг буюу түүний тулгуур, хөдөлгөөн зохицуулах бусад хэрэгсэл дээр уг тэмдэг, хэрэгслийн зорилгод хамааралгүй бусад зүйл байрлуулах; Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч талууд ба тэдгээрийн нутаг дэвсгэрийн нэгж нь материаллаг ашиг хонжоо олох зориллогүй ямар нэг эвсэл, холбоонд мэдээллийн чанартай тэмдэг тавихыг зөвшөөрч байгаа бол тэмдэг болон түүний тулгуур дээр (тэмдгийг зөв ойлгоход хүндрэл учруулахааргүй бол) тухайн эвсэл холбооны эмблемийг тэмдэглэхийг зөвшөөрч болно;

(b) замын тэмдэг буюу хөдөлгөөн зохицуулах бусад хэрэгсэлтэй андуурагдах, эсхүл тэмдэг дохионы үзэгдэлт ба үр дүнг бууруулах, мөн хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулах, тэдний анхаарлыг сарниулах, ингэснээр хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг алдагдуулах үзүүлэн чимэглэлийн зүйл, зар сурталчилгааны самбар зэрэг хэрэгслүүд байрлуулах.

II БҮЛЭГ ЗАМЫН ТЭМДГҮҮД

5 дугаар зүйл

1. Энэ конвенцоор тогтоосон системийн замын тэмдгүүд нь дараах ангиллаар ялгагдана:

(a) анхааруулах тэмдгүүд: эдгээр тэмдэг нь хөдөлгөөнд оролцогчдод замд аюул байгааг болон уг аюулын төлөв байдлыг анхааруулах зорилготой;

(b) захиран тушаах тэмдгүүд: эдгээр тэмдэг нь хөдөлгөөнд оролцогчдод биелүүлэх ёстой үүрэг, хязгаарлалт, тусгай хориглолтын талаар мэдэгдэх зорилготой; Эдгээр тэмдэг нь дараах дэд хэсэгчлэлд хуваагдана:

- i) дарааллын тэмдэг;
- ii) хориглох буюу хязгаарлах тэмдэг;
- iii) заах тэмдэг;
- iv) тусгайлан заах тэмдэг;

(c) мэдээллийн чанартай тэмдгүүд: эдгээр тэмдэг нь хөдөлгөөнд оролцогчдод замын дагуух чухал мэдээлэл буюу бусад хэрэгцээтэй заалтуудыг өгөх зорилготой; Эдгээр тэмдэг нь дараах дэд хэсэгчлэлд хуваагдана:

- i) объект ба үйлчилгээг мэдээлэх тэмдэг;
- ii) чиг заах ба мэдээлэн заах тэмдэг:
 - чигийн урьдчилсан заалт;
 - чигийн заалт;
 - чиглэлийн нэр;
 - нэрийн заалт;
 - баталгаажуулах тэмдэг;
 - мэдээллийн тэмдэг;
- iii) нэмэлт тэмдэг.

2. Энэхүү конвенц нь хэд хэдэн тэмдэг буюу дүрсүүдийн дундаас сонголт хийх боломж олгож байгаа тохиолдолд:

(a) Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь өөрийн бүх нутаг дэвсгэрт зөвхөн нэг төрлийн тэмдэг буюу дүрсийг хэрэглэх ёстой;

(b) Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь бүс орнуудын хэмжээнд мөн ийм төрлийн тэмдэг, дүрсийн сонголт хийх тохиролцоонд хүрэхийг хичээх ёстой;

(c) энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтыг сонголт хийгээгүй тэмдгийн төрөлд хэрэглэнэ.

6 дугаар зүйл

1. Тэмдгүүд нь жолооч нарт цаг тухайд нь хялбар танигдахуйц байдалтайгаар байрласан байна. Тэдгээр нь гол төлөв хөдөлгөөний чиглэлийн дагуух замын хажуу талд байрлана; Гэхдээ тэдгээр нь зорчих хэсгийн дээр байрласан буюу давтан тавигдсан байж болно. Хөдөлгөөний чиглэлийн дагуух замын хажуу талд байрласан тэмдэг нь тээврийн хэрэгслийн жолооч нарт цаг тухайд нь ажиглагдахааргүй нөхцөлтэй байвал түүнийг зорчих хэсгийн дээр буюу замын эсрэг талд давтан байрлуулсан байх ёстой.

2. Аливаа тэмдгийн үйлчлэх хүрээ нь жолоочид замын хөдөлгөөнд нээлттэй зорчих хэсгийн нийт өргөнийг хамарна. Гэхдээ тэмдгийн үйлчлэх хүрээ нь зөвхөн нэг буюу хэд хэдэн эгнээ (тэмдэглэлээр тусгаарлагдсан)-г хамрахаар хязгаарлагдсан байж болно. Энэ тохиолдолд тэмдгийг байрлуулахдаа дараах гурван хувилбарын нэгийг хэрэглэнэ:

(a) нэмэлт босоо сум бүхий тэмдгийг шаардлагатай тохиолдолд тухайн эгнээний дээр байрлуулах, эсхүл

(b) замын тэмдэглэлээр уг тэмдгийн үйлчлэх хүрээг зөвхөн замын хөвөөтэй хиллэж буй эгнээнд хамаарахыг тодорхой зааж байгаа (тэмдгийн тухайн хэсэг дэх үйлчлэлийг тэмдэглэлийн тусламжтайгаар зааж болохыг дүрмээр баталгаажуулсан) нөхцөлд уг тэмдгийг замын хажуугийн хөвөөн дээр байрлуулах, эсхүл

(c) энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын E хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 1 ба 2 дахь хэсэгт тусгагдсан E,1 буюу E,2 тэмдгүүд, түүнчлэн 1 дүгээр хавсралтын G хэсэгчлэлийн V дугаар дэд хэсгийн 1 ба 2 дахь хэсэгт тусгагдсан G,11 ба G,12 тэмдгүүдийг замын хөвөөн дээр байрлуулна.

3. Эрх бүхий байгууллагаас санал болгосноор буюу эсхүл тусгаарлагдсан зорчих хэсгүүд бүхий замын хөвөөн дээр байрласан зарим тэмдэг нь үр ашиггүй байвал түүнийг тусгаарлах зурвас дээр байрлуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд түүнийг хөвөөн дээр давтан тавихгүй байж болно.

4. Дараах зүйлсийг дотоодын хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна:

а) тэмдгүүд нь зорчих хэсэг дээрх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд саад болохооргүй байрласан байх ба мөн хөвөөн дээр байрласан тэмдгүүд нь явган зорчигчдын хөдөлгөөнд аль болох бага саад болохуйц байвал зохино. Тэмдэг байрласан талын замын захын гадаргуугийн түвшин ба тэмдгийн доод ирмэг хоорондын зай нь нэг ижил замууд дээрх нэг төрлийн тэмдгүүдийн хувьд аль болох жигд байна;

б) тэмдэг нь тодорхой зайнаас сайн үзэгдэхүйц, хялбар ялгагдахуйц хэмжээтэй байна; Энэхүү хэсгийн "с"-д дурдагдсан хэмжээс нь тээврийн хэрэгслийн ердийн хурдад нийцсэн болно.

с) анхааруулах болон захиран тушаах тэмдгүүд (тусгайлан заах тэмдгүүдээс бусад)-ийн хэмжээс нь Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын нутаг дэвсгэрт стандартчилагдсан байх ёстой. Тэмдгийн төрөл нэг бүрд жижиг, хэвийн, том, хэт том гэсэн дөрвөн ангиллын хэмжээг тогтооно. Жижиг хэмжээтэй тэмдгийг хэвийн хэмжээтэй тэмдэг хэрэглэгдэх боломжгүй нөхцөлд буюу хөдөлгөөний хурд бага байж болох замын хэсэгт байрлуулах ёстой. Эдгээрийг мөн дараагийн давтан тавигдах тэмдэгт хэрэглэж болно. Том хэмжээтэй тэмдгийг хөдөлгөөний хурд ихтэй, өргөн замд байрлуулна. Хэт том хэмжээтэй тэмдгийг хөдөлгөөний өндөр хурд бүхий зам, тухайлбал тууш замд байрлуулна.

7 дугаар зүйл

1. Шөнийн цагт замын тэмдгүүдийн, ялангуяа анхааруулах, тушаах, чиг заах тэмдгүүдийн үзэгдэлтийг сайжруулах, хялбар уншигдаж байх нөхцөлийг хангахын тулд гэрэлтүүлэг буюу гэрэл ойлгогч материал заавал ашиглаж байхыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна. Гэхдээ эдгээр нь хөдөлгөөнд оролцогчдыг гялбуулахааргүй байвал зохино.

2. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь мөн фосфортой (өөрөө гэрэлтдэг) материал (флюоресцирующий материал) ашиглахыг зөвшөөрч болох бөгөөд ингэхдээ уг материалыг аль тэмдэгт ашиглаж болохыг тодорхойлсон байх шаардлагатай.

3. Үндэсний хууль тогтоомжоор гэрэлтүүлэгтэй, гэрэл ойлгогчтой, өөрөө гэрэлтдэг тэмдгүүдийг хэрхэн хэрэглэх журмыг тогтоосон байвал зохино.

4. Тэмдэг дэх дүрсийн янз бүрийн өнгийн гэгээн буюу бараан элементүүд нь зохих эсрэг өнгийн (гэгээн нь бараан, бараан нь гэгээн) эмжээрээр хүрээлэгдсэн байж болно.

5. Зөвхөн тодорхой цаг хугацаанд буюу тодорхой өдөрт үйлчлэх анхааруулах буюу мэдээлэх тэмдгүүдийг зөвхөн хүчинтэй байх үедээ үзэгдэж байхуйцаар хэрэглэхийг энэ конвенцын нэг ч заалт хориглохгүй.

8 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенцоор тогтоосон замын тэмдэг, дохионы системийн тэмдгүүд нь олон улсын хэмжээнд хялбар ойлгогдож байх үүднээс тэмдгийн ангилал тус бүрд онцлог ялгаатай өнгө, хэлбэр дүрсийг хэрэглэх бөгөөд түүнчлэн боломжтой бүх тохиолдолд тэмдгийг бичвэргүй, график дүрслэлтэйгээр хийвэл зохино. Хэрэв Хэлэлцэн тохиролцогч талууд тэмдгийн дүрсийг ямар нэгэн байдлаар өөрчлөх шаардлагатай гэж үзвэл энэ өөрчлөлт нь тухайн тэмдгийн үндсэн шинжийг алдагдуулаагүй байх ёстой.

1bis. Хэрэв солигдмол дүрстэй тэмдэг хэрэглэх бол түүн дээрх дүрс, бичлэг нь энэхүү конвенцод тусгагдсан тэмдэг, дохионы системд нийцсэн байх ёстой. Гэхдээ тэмдэг, дохионы системийн тухайн төрлийн техникийн шаардлагын үүднээс, тухайлбал, үзэгдэлтийг хангалттай хэмжээнд хүргэхийн тулд буруу ойлгогдохооргүй бол тэмдэг дэх дүрс, бичлэгийн бараан өнгийг гэгээн болгох, гэгээн өнгийн дэвсгэрийг нь бараан болгон өөрчилж болно. Тэмдгийн дүрс ба хүрээний улаан өнгийг өөрчилж болохгүй.

2. Хэрэв Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (a)-гийн (ii) заалтын дагуу энэхүү конвенцоор тогтоогоогүй тэмдэг, дүрс хэрэглэх бол тэдгээр шинэ тэмдэг, дүрсийн талаар бүс нутгийн хэмжээнд тохиролцоонд хүрэхийг хичээх ёстой.

3. Тэмдгийн ойлгомжтой байдлыг сайжруулах зорилгоор түүний доор буюу дотор талд тэгш өнцөгт самбар дээр нэмэлт бичлэг хийж байрлуулахыг энэхүү конвенцоор хориглохгүй. Түүнчлэн ийм бичлэг нь жолоочид тухайн тэмдгийг ойлгоход хүндрэл учруулахааргүй бол тэмдэг дотор шууд хийгдсэн байж болно.

4. Тэмдэг, дүрсийн утгыг тодруулах шаардлагатай гэж эрх бүхий байгууллагаас үзэж байгаа буюу эсхүл тэмдгийн үйлчлэх хүрээг тодорхой хугацаагаар хязгаарлах зайлшгүй тохиолдолд энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтад нийцүүлэн тухайн тэмдэгт буюу нэмэлт тэмдэгт бичлэг хийж болно. Хэрэв заах тэмдгийн үйлчлэлийг тодорхой хөдөлгөөнд оролцогчдын хүрээнд хязгаарлах буюу чөлөөлөх шаардлагатай бол 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлийн 4 дэх заалтын дагуу нэмэлт тэмдэг (Н,5^a; Н,5^b; Н,6)-ийг хэрэглэнэ.

5. Энэ зүйлийн 3 ба 4 дэх хэсэгт заасан бичлэгийг үндэсний хэлээр буюу түүнээс гадна тухайн Хэлэлцэн тохиролцогч тал шаардлагатай гэж үзвэл бусад хэлээр, тухайлбал, НҮБ-ын албан ёсны хэлээр хийнэ.

9 дүгээр зүйл Анхааруулах тэмдэг

1. Энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын А хэсэгчлэлийн I дүгээр дэд хэсэгт анхааруулах тэмдгийн хэлбэрийг, II дугаар дэд хэсэгт эдгээр тэмдэгт байрлах дүрсүүдийг заасан бөгөөд түүнчлэн эдгээр тэмдгийг хэрэглэх зарим зааврыг тусгасан болно. Энэхүү конвенцын 46 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу аливаа улс нь анхааруулах тэмдгийн А^a буюу А^b хэлбэрийн алийг нь сонгосноо Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ.

2. Анхааруулах тэмдгийг шаардлагагүй тохиолдолд давтан тавих ёсгүй. Эдгээр тэмдэг нь жолооч цаг тухайд нь мэдэхэд хүндрэлтэй замын болзошгүй аюулыг тэмдэглэхэд зориулагдаж тавигдана.

3. Анхааруулах тэмдгийг зам ба хөдөлгөөний нөхцөл, тухайлбал, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний хэвийн хурд, тэмдгийг харах зай зэргийг тооцон тухайн аюултай хэсгээс өдөр, шөнийн аль ч цагт хамгийн их үр ашгийг хангахуйц зайд байрлуулах ёстой.

4. Тэмдгээс аюултай хэсгийн эхлэл хүртэлх зайг энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлийн Н,1 нэмэлт тэмдгээр зааж болох бөгөөд түүнийг уг хэсэгчлэлийн холбогдох заалтын дагуу байрлуулна. Тухайн тэмдгээс аюултай хэсгийн эхлэл хүртэлх зайг жолооч баримжаалж чадахааргүй, төсөөлж байгаагаас нь өөр зайд байх тохиолдолд дээрх нэмэлт тэмдгийг хэрэглэнэ.

5. Анхааруулах тэмдгийг ялангуяа тууш зам болон түүнтэй адилтгах замд давтан тавьж болно. Анхааруулах тэмдгийг давтан тавих тохиолдолд тэмдэг болон аюул бүхий хэсгийн эхлэл хоорондын зайг энэ зүйлийн 4 дэх хэсгийн дагуу тогтооно. Харин төмөр замын гарам болон салдаг гүүрийн өмнө тавигдах анхааруулах тэмдгийн хувьд Хэлэлцэн тохиролцогч талууд дараах заалтыг хэрэглэж болно:

Энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын А хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 5, 25, 26, 27 дугаар хэсэгт тусгагдсан А,5; А,25; А,26; А,27 дүрсүүдээс аль нэг дүрс бүхий дурын анхааруулах тэмдгийн доод талд цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр дээр улаан өнгийн гурван ташуу зураастай, уртаашаа босоо байдалтай тэгш өнцөгт самбарыг байрлуулж болно. Энэ тохиолдолд уг тэмдгээс төмөр зам хүртэлх зайн гуравны нэг ба гуравны хоёр орчимд цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр дээр улаан өнгийн нэг буюу хоёр ташуу зураастай дээрхийн адил хэлбэрийн самбаруудыг тус тус харгалзуулан тавина. Эдгээр тэмдгийг зорчих хэсгийн эсрэг талд давтан тавьж болно. Энэ хэсэгт дурдагдсан самбарууд нь энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын А хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 29 дэх хэсэгт тусгагдсан болно.

6. Хэрэв анхааруулах тэмдэг нь замын нилээд урт хэсгийг хамарсан аюул (жишээлбэл, замын тахирласан хэсгүүд, замын нөхцөл байдал муу хэсэг)-ыг мэдэгдэхэд зориулагдаж байгаа ба энэ хэсгийн уртыг заах шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлийн Н,2 нэмэлт тэмдгийг уг хэсэгчлэлд заасны дагуу байрлуулж хэрэглэнэ.

Захиран тушаах тэмдэг

10 дугаар зүйл

Дарааллын тэмдэг

1. Хөдөлгөөнд оролцогчдод уулзвар нэвтрэх дарааллын журмыг заах зориулалттай тэмдгүүд нь В,1; В,2; В,3; В,4 тэмдгүүд болно. Хөдөлгөөнд оролцогчдод замын нарийссан хэсгээр нэвтрэх дарааллыг заах зориулалттай тэмдгүүд нь В,5 ба В,6 тэмдгүүд болно. Эдгээр тэмдэг нь энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын В хэсэгчлэлд тусгагдсан болно.

2. «Зам тавьж өгнө» В,1 тэмдгийг уулзварт нийлж буй замаар яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгөх ёстойг жолоочид заахад хэрэглэнэ.

3. «Зогсохгүй явах хориотой» В,2 тэмдгийг уулзварт нийлж буй замаар яваа тээврийн хэрэгсэлд уулзварт орохоосоо өмнө зогсож зам тавьж өгөх ёстойг жолоочид заахад хэрэглэнэ. Энэхүү конвенцын 46 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу аливаа улс нь «Зогсохгүй явах хориотой» тэмдгийн В,2^а буюу В,2^б хэлбэрийн алийг нь сонгосноо Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэнэ.

4. Эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзвэл В,1 ба В,2 тэмдгийг уулзвараас өөр хэсэгт хэрэглэж болно.

5. В,1 ба В,2 тэмдгийг уулзварын шууд өмнө, аль болох тээврийн хэрэгсэл зогсох ёстой газар буюу бусад тээврийн хэрэгсэлд урьдчилан зам тавьж өгөхгүйгээр орох ёсгүй газарт байрлуулна.

6. В,1 тэмдэгт ойртож байгааг урьдчилан анхааруулах зорилгоор мөн энэ тэмдгийг конвенцын 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлд заасны дагуу Н,1 нэмэлт тэмдэгтэй хамт хэрэглэж болно. В,2 тэмдэгт ойртож байгааг урьдчилан анхааруулах зорилгоор В,1 тэмдгийг “Зогс” гэсэн бичлэг болон В,2 тэмдэг хүртэлх зайг заасан тоо бүхий тэгш өнцөгт нэмэлт тэмдэгтэй хамт хэрэглэж болно.

7. «Гол зам» В,3 тэмдгийг энэ тэмдэг тавигдсан гол замтай нийлсэн бусад замаар яваа тээврийн хэрэгслийн жолооч нь гол замаар яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгөх үүрэгтэй болохыг хөдөлгөөнд оролцогчдод заахад хэрэглэнэ. Энэ тэмдгийг замын эхэнд ба огтлолцол бүрийн төгсгөлд давтан тавьж болно. Түүнээс гадна энэ тэмдгийг огтлолцлын өмнө буюу огтлолцол дээр байрлуулж болно. Хэрэв зам дээр В,3 тэмдгийг байрлуулсан бол «Гол замын төгсгөл» В,4 тэмдгийг гол зам бусад замын хувьд дуусаж байгаа газарт ойр байрлуулна. В,4 тэмдгийг гол зам дуусаж байгаа хэсэг хүртэл нэг буюу хэд хэдэн удаа давтан тавьж болно. Энэ тохиолдолд В,4 тэмдгийг 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлийн Н,1 нэмэлт тэмдэгтэй хамт байрлуулна.

8. Хэрэв А,19 дүрсүүдээс аль нэг дүрс бүхий анхааруулах тэмдгээр уулзварт ойртож байгааг заасан, эсхүл уулзварт энэ зүйлийн 7 дахь хэсэгт заасны дагуу гол замын В,3 тэмдэг тавигдсан бол түүнд нийлсэн бусад бүх замд В,1 буюу В,2 тэмдгийг байрлуулах ёстой. Харин эдгээр тэмдгийг байрлуулаагүй байхад ч уулзварт зам тавьж өгөх нь тодорхой байдаг хөдөөгийн болон шороон мэтийн замд В,1 буюу В,2 тэмдгийг заавал байрлуулах албагүй. Жолоочоос тээврийн хэрэгслээ зогсоохыг албадах зайлшгүй шаардлагатай гэж эрх бүхий байгууллагаас үзэж байгаа тохиолдолд (тухайлбал, энэ тээврийн хэрэгслийн жолоочид бусад талаас ирж буй хөдөлгөөнд оролцогч муу үзэгдэх байрлалтай бол) В,2 тэмдгийг байрлуулах ёстой.

11 дүгээр зүйл

Хориглох болон хязгаарлах тэмдэг

Хориглох ба хязгаарлах тэмдгүүд, тэдгээрийн утгыг энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын С хэсэгчлэлд тусгасан болно. Түүнчлэн энэ хэсэгчлэлд эдгээр хориглолт буюу хязгаарлалтын төгсгөлийг заах тэмдгүүд тусгагдсан болно.

12 дугаар зүйл

Заах тэмдэг

Заах тэмдгүүд болон тэдгээрийн утга энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын D хэсэгчлэлд тусгагдсан болно.

13 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын С ба D хэсэгчлэлд тусгагдсан тэмдгүүдэд хамаарах нийтлэг заалтууд

1. Хориглох, хязгаарлах, заах тэмдгүүдийг тэдгээрийн үйлчлэх хүрээ эхэлж буй газрын шууд өмнө байрлуулах бөгөөд хэрэв эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзвэл давтан тавьж болно. Эрх бүхий байгууллага нь үүнийг үзэгдэлт муу байгаатай холбоотойгоор буюу хөдөлгөөнд оролцогчдод урьдчилан анхааруулах үүднээс хийж байгаа бол эдгээр тэмдгийг тэдгээрийн үйлчлэх хүрээ эхлэх газраас өмнө зохих зайд байрлуулж болно. Үйлчлэх хүрээ нь эхлэх газраас өмнө байрлуулах тэмдгийн доод талд 1 дүгээр хавсралтын Н хэсэгчлэлийн Н,1 нэмэлт тэмдгийг байрлуулна.

2. Суурин газрын нэрийг мэдээлсэн тэмдгийн хажууд буюу түүний цаахна байрласан захиран тушаах тэмдгүүд нь уг суурин газрын бүх хүрээнд (уг суурин газрын замын зарим хэсэгт өөр утга агуулсан тэмдгүүд байрласнаас бусад тохиолдолд) үйлчилнэ.

3. Хориглох ба хязгаарлах тэмдгийн үйлчлэх хүрээ нь байрласан газраасаа эхлэх бөгөөд эсрэг заалтын тэмдэг байрласан газар хүртэл буюу эсхүл дараагийн уулзвар хүртэл байна. Хэрэв хориглолт буюу хязгаарлалтыг уулзвараас цааш хүчинтэйгээр үргэлжлүүлэх шаардлагатай бол эдгээр тэмдгийг дотоодын хууль тогтоомж ид заасны дагуу давтан тавина.

4. Захиран тушаах тэмдэг нь тодорхой бүсчлэл (бүсчилсэн үйлчлэл)-д орших бүх замын хувьд үйлчлэх бол энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын E хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 8 дахь хэсгийн "а"-д заасан маягаар байрласан байх ёстой.

5. Дээрх 4 дэх хэсэгт дурдагдсан бүсчлэлээс гарч байгааг энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын E хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 8 дахь хэсгийн "b"-д заасан маягаар тэмдэглэнэ.

13bis дугаар зүйл

Тусгайлан заах тэмдэг

1. Тусгайлан заах тэмдгүүд болон тэдгээрийн утга энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын E хэсэгчлэлд тусгагдсан болно.

2. E,7^a; E,7^b; E,7^c; E,7^d буюу E,8^a; E,8^b; E,8^c; E,8^d тэмдгүүд нь тухайн улсын нутаг дэвсгэрт замын хөдөлгөөнд оролцогчдод E,7^a; E,7^b; E,7^c; E,7^d тэмдгээс E,8^a; E,8^b; E,8^c; E,8^d тэмдэг хүртэл суурин газрын доторхи хөдөлгөөний нийтлэг журам хэрэгжихийг (уг суурин газрын доторхи замын зарим хэсэгт бусад тэмдгээр өөр журам хэрэгжихийг зааснаас бусад тохиолдолд) заана; Гэхдээ суурин газарт B,3 тэмдэг бүхий гол замын давуу эрхийн үйлчлэл дуусаж байгаа тохиолдол бүрд B,4 тэмдгийг байрлуулсан байх ёстой. Эдгээр тэмдэгт 14 дүгээр зүйлийн 2, 3, 4 дэх хэсгийн заалтуудыг хэрэглэнэ.

2bis. E,11^a тэмдэг нь 1000 метрээс илүү урттай тунель, эсхүл дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу заасан нөхцөлд хэрэглэнэ. 1000 метрээс илүү урттай тунелийн уртыг 1 дүгээр хавсралтын H хэсэгчлэлд эсхүл тэмдэгийн доод хэсэгт, эсхүл нэмэлт тэмдэг H,2-т тэмдэглэнэ. Хонгилын нэрийг энэ конвенцын 8 дугаар зүйлийн 3 дэх хэсгийн дагуу тэмдэглэж болно.

3. Эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзвэл E,12^a; E,12^b; E,12^c тэмдгүүдийг явган хүний гарцад байрлуулна.

4. Тусгайлан заах тэмдгүүдийг эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзсэн газарт 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг харгалзан тооцож байрлуулна. Эдгээр тэмдгийг давтан тавьж болно. Эдгээр тэмдгийн доор нэмэлт тэмдэг байрлуулж уг тэмдгээс тухайн мэдээлж буй газар хүртэлх зайг зааж болно; Энэ зайг түүнчлэн тэмдгийн дотор талд түүний доод хэсэгт шууд тэмдэглэж болно.

14 дүгээр зүйл

Мэдээллийн чанартай тэмдэг

1. Энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын F ба G хэсэгчлэлээр хөдөлгөөнд оролцогчдод хэрэгцээтэй мэдээллийг өгдөг тэмдгүүдийг тодорхойлсон буюу тийм тэмдгүүдийн загварыг гаргасан болно; Энэ хэсэгчлэл нь түүнчлэн эдгээр тэмдгийг ашиглахтай холбоотой зарим заалтуудыг агуулсан болно.

2. Энэхүү конвенцын 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (с)-д тусгагдсан (ii) дэд хэсэгчлэлийн мэдээллийн чанартай тэмдгүүд дэх бичлэгийг латин үсэг хэрэглэдэггүй улсад үндэсний хэлээр ба түүнчлэн латин үсгээр боломжтой бол орчуулж, эсхүл үндэсний хэлээрх дуудлагыг хөрвүүлж бичсэн байна.

3. Латин үсэг хэрэглэдэггүй улсад латин үсгээр бичсэн үгийг тухайн тэмдэгт үндэсний хэл дээрх бичлэгтэй хамт шууд байрлуулах буюу эсхүл нэмэлт тэмдэг дээр байрлуулж болно.

4. Тэмдэг дэх бичлэгийг хоёроос илүүгүй хэлээр хийнэ.

15 дугаар зүйл

Чигийн урьдчилсан заалт

Чигийн урьдчилсан заалтын тэмдгүүдийг зам ба хөдөлгөөний нөхцөл, тухайлбал, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний хэвийн хурд, уг тэмдгийг харах зай зэргийг тооцон тухайн уулзвараас өдөр, шөнийн аль ч цагт хамгийн их үр ашгийг хангахуйц зайд байрлуулах ёстой. Энэ зай нь суурин газарт 50 метрээс илүүгүй, харин тууш зам ба хурдны замд 500 метрээс багагүй байвал зохино. Эдгээр тэмдгийг давтан тавьж болно. Тэмдгийн доор нэмэлт тэмдэг байрлуулж уг тэмдгээс уулзвар хүртэлх зайг зааж болно. Энэ зайг түүнчлэн тэмдгийн дотор талд түүний доод хэсэгт шууд тэмдэглэж болно.

16 дугаар зүйл

Чигийн заалт

1. Тэмдгийн зааж буй нэг чигт хэд хэдэн суурин газрын нэрийг бичиж болно. Энэ тохиолдолд нэрсийг нэг нэгнийх нь доор байрлуулна. Томоохон суурин газрын нэрийг бусад суурин газрын нэрээс том үсгээр бичиж болно.

2. Тэмдэгт зай заах бол уг тоог суурин газрын нэртэй нэг түвшинд байрлуулах ёстой. Сум хэлбэртэй (үзүүртэй) чигийн заалтын тэмдэгт уг тоог суурин газрын нэр ба сумны үзүүрийн хооронд байрлуулах ба харин тэгш өнцөгт хэлбэртэй тэмдэгт уг тоог суурин газрын нэрийн ард байрлуулна.

17 дугаар зүйл

Чиглэлийн нэр

Замыг түүний дугаар (дугаар нь тоо, үсэг буюу тоо ба үсгийн хослолоос бүрдэнэ), эсхүл нэрийн тусламжтайгаар заахад зориулагдсан тэмдгүүд нь уг дугаар буюу нэрийг багтаасан тэгш өнцөгт хэлбэртэй байна. Гэхдээ замын ангиллын системтэй Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ тэмдгийг ангиллын тэмдэглэгээгээр орлуулж болно.

18 дугаар зүйл

Нэрийн заалт

Нэрийн заалтын тэмдгийг хоёр улсын дундах хил буюу эсхүл нэг улсын засаг захиргааны хоёр нэгжийн дундах хилийг заахад хэрэглэж болох бөгөөд түүнчлэн гол мөрөн, уул даваа, газар нутаг гэх мэтийн нэрийг заахад ч хэрэглэж болно. Энэ тэмдэг нь энэхүү конвенцын 13bis дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдагдсан тэмдгүүдээс мэдэгдэхүйц ялгагдаж байвал зохино.

19 дүгээр зүйл

Баталгаажуулах тэмдэг

Баталгаажуулах тэмдэг нь эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзсэн зам (жишээлбэл томоохон суурин газраас гарч буй зам)-ын чигийг баталгаажуулах зорилгыг

агуулна. Тэмдэгт энэхүү конвенцын 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасанчлан нэг буюу хэд хэдэн суурин газрын нэрийг заана. Тэмдэгт зай заах бол уг тоог суурин газрын нэрийн ард байрлуулна.

20 дугаар зүйл
(Хасагдсан)

21 дүгээр зүйл

Мэдээллийн чанартай тэмдгүүдэд хамаарах нийтлэг заалт

1. Энэхүү конвенцын 15-19 дүгээр зүйлд тусгагдсан мэдээллийн чанартай тэмдгүүдийг эрх бүхий байгууллагаас зүйд нийцнэ гэж үзсэн газарт байрлуулна. Бусад мэдээллийн чанартай тэмдгүүдийг эрх бүхий байгууллагаас шаардлагатай гэж үзсэн газарт 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг харгалзан тооцож байрлуулна; Тухайлбал F,2-F,7 тэмдгүүдийг шатахуун түгээгүүр ба засварын газар, хооллох ба хонох газрууд хоорондоо хол зайтай байрласан замд хэрэглэнэ.

2. Мэдээллийн чанартай тэмдгүүдийг давтан тавьж болно. Эдгээр тэмдгийн доор нэмэлт тэмдэг байрлуулж уг тэмдгээс тухайн мэдээлж буй газар хүртэлх зайг зааж болно; Энэ зайг түүнчлэн тэмдгийн дотор талд түүний доод хэсэгт шууд тэмдэглэж болно.

22 дугаар зүйл
(Хасагдсан)

III БҮЛЭГ **ЗАМЫН ГЭРЛЭН ДОХИОНУУД**

23 дугаар зүйл

Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн зохицуулах дохио

1. Энэ зүйлийн 12 дахь хэсгийн заалтыг хэрэгжүүлсэн нөхцөлд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн зохицуулах гэрлэн дохионд (нийтийн үйлчилгээний тээврийн хэрэгсэлд тусгайлан зориулсан дохионоос гадна) зөвхөн дор дурдсан утга бүхий гэрлүүдийг хэрэглэж болно:

(а) үл анивчих гэрлүүд:

- i) ногоон гэрэл нь нэвтрэхийг зөвшөөрнө; Гэхдээ хөдөлгөөн зохицуулж буй ногоон гэрэл нь хэрэв жолоочийн явах чигт хөдөлгөөний саатал бий болсноос уулзварыг тухайн мөчлөгт чөлөөлөн нэвтэрч чадахааргүй тохиолдолд уулзварт орохыг зөвшөөрөхгүй;
- ii) улаан гэрэл нь нэвтрэхийг хориглоно; Тээврийн хэрэгслүүд зогсох шугамыг буюу ийм шугам байхгүй бол гэрлэн дохионоос цааш давах ёсгүй бөгөөд хэрэв гэрлэн дохио уулзварын голд буюу эсрэг талд байрласан байвал уулзвар буюу уг уулзвар дахь явган хүний гарц руу орох ёсгүй;
- iii) дангаараа буюу улаан гэрэлтэй хамт ассан шар гэрэл; Дангаараа асаж байгаа шар гэрэл нь уг гэрэл асах үед зогсох шугам буюу гэрлэн дохионы өмнө хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг алдагдуулахгүйгээр зогсож амжихааргүй ойртож очсоноос бусад нэг ч тээврийн хэрэгсэл зогсох шугам буюу гэрлэн дохионоос цааш нэвтрэхийг хориглоно. Хэрэв гэрлэн дохио уулзварын голд буюу цаана байвал шар гэрэл нь уг гэрэл асах үед уулзварын өмнө хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг алдагдуулахгүйгээр зогсож амжихааргүй ойртож очсоноос бусад нэг ч тээврийн хэрэгсэл уулзвар буюу уг уулзвар дахь явган хүний гарц руу орохыг хориглоно. Улаан гэрэлтэй хамт ассан шар гэрэл нь уг дохио солигдох гэж буйг илэрхийлэх бөгөөд улаан гэрлийн хориглосон утгыг өөрчлөхгүй;

(b) анивчсан гэрлүүд:

- i) анивчсан нэг улаан гэрэл буюу ээлжлэн анивчсан хоёр улаан гэрэл (нэг суурин дээр ижил өндөрт нэг тал руу хандан байрласан, нэг нь унтрахаар нөгөө нь асдаг) нь тээврийн хэрэгслүүд зогсох шугамыг буюу ийм шугам байхгүй бол гэрлэн дохионоос цааш давах ёсгүйг илэрхийлнэ; эдгээр гэрлэн дохиог зөвхөн төмөр замын гарам дээр буюу салдаг гүүр, усан гаталгын зогсоол руу орох хэсэгт хэрэглэх бөгөөд түүнчлэн түймэр унтраах албаны автомашины зам руу орох буюу замын дээгүүр нам өндөртэйгөөр өнгөрөх нисэгч аппарат ойртон ирэхтэй холбоотойгоор нэвтрэх хориглолт тогтооход хэрэглэнэ;
- ii) анивчсан шар гэрэл буюу ээлжлэн анивчсан хоёр шар гэрэл нь жолооч хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлж болохыг илэрхийлэх боловч энэ тохиолдолд онцгой анхаарал болгоомжтой байх ёстой.

2. Гурван өнгийн системийн гэрэл дохио нь улаан, шар, ногоон өнгийн үл анивчих гурван гэрлээс бүрдэнэ; Ногоон гэрэл нь зөвхөн улаан ба шар гэрлийг унтарсны дараа асах ёстой.

3. Хоёр өнгийн системийн гэрэл дохио нь улаан ба ногоон өнгийн үл анивчих гэрлээс бүрдэнэ. Улаан ба ногоон гэрлүүд нь зэрэг асах ёсгүй. Хоёр өнгийн системийн гэрэл дохиог энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт дурдагдсан хуучин хэрэгслийг солих хугацаанд түр зуурын байдлаар хэрэглэнэ.

3bis. (a) Энэхүү конвенцын замын тэмдгүүдэд хамаарах 6 дугаар зүйлийн 1, 2, 3 дахь хэсгийн заалтууд нь замын гэрлэн дохионууд (төмөр замын гарам дээр хэрэглэгдэх гэрлэн дохионоос бусад)-ын хувьд мөн хэрэглэгдэнэ.

(b) Уулзварт хэрэглэгдэх гэрлэн дохио нь уулзварын өмнө буюу түүний голд байрлана; Эдгээр нь уулзварын нөгөө талд буюу жолоочийн харааны түвшинд давтан тавигдсан байж болно.

(c) Үүнээс гадна гэрлэн дохионд тавигдах дараах шаардлагуудыг дотоодын хууль тогтоомжид тусгахыг зөвлөж байна:

- i) замын гэрлэн дохио нь зорчих хэсэг дээрх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд саад болохооргүй байрласан байх ба мөн хөвөөн дээр байрласан гэрлэн дохио нь явган зорчигчдын хөдөлгөөнд аль болох бага саад болохуйц байвал зохино;
- ii) гэрэл дохио нь үзэгдэлт сайтай, түүний заалт нь хангалттай зайнаас бүрэн ойлгогдохуйц байвал зохино;
- iii) аливаа Хэлэлцэн тохиролцогч талын нутаг дэвсгэрт гэрлэн дохионууд нь тухайн замын ангилалд тохируулан тооцсон стандартын байх ёстой.

4. Энэ зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт заагдсан гурав ба хоёр өнгийн системийн гэрлүүд нь босоо буюу хэвтээ байрлалтай байна.

5. Гэрлүүд босоо байрлалтай бол улаан гэрэл нь дээд талдаа, харин хэвтээ байрлалтай бол улаан гэрэл нь хөдөлгөөний батлагдсан талын эсрэг талд байрлана.

6. Гурван өнгийн системийн хувьд шар гэрэл дунд нь байрлана.

7. Энэ зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт дурдагдсан гурав ба хоёр өнгийн системийн бүх гэрэл дугуй хэлбэртэй байх ёстой. Түүнчлэн энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан анивчдаг улаан гэрлүүд ч мөн дугуй хэлбэртэй байвал зохино.

8. Анивчдаг шар гэрлийг дангаар нь (тусад нь) байрлуулж болно; Хөдөлгөөн багатай үед ийм гэрлээр гурван өнгийн системийн гэрлийг ч орлуулж болно.

9. Гурван өнгийн системийн улаан, шар, ногоон гэрлүүдийг мөн ийм өнгийн сумаар (хар өнгийн дэвсгэртэй) орлуулж болно. Асаж байгаа сум нь мөн адил утгыг агуулах ба гэхдээ хориглох буюу зөвшөөрөх утга нь зөвхөн сумны зааж байгаа чигт хязгаарлагдана. Чигээрээ явахыг зөвшөөрөх буюу хориглох сумны үзүүр дээш чиглэсэн байна. Улаан, шар, ногоон дэвсгэр дээр хар өнгийн сум байрлуулж хэрэглэж болно. Энэ сум нь мөн дээр дурдсан сумны адил утгыг агуулна.

10. Гурван өнгийн системийн гэрлэн дохио нь сум бүхий нэг буюу хэд хэдэн нэмэгдэл ногоон гэрэлтэй бол асаж байгаа нэмэгдэл гэрэл нь гурван өнгийн системийн ямар гэрэл уг эгшинд хамт асаж байгаагаас үл хамааран тээврийн хэрэгсэл сум заасан чигт хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлж болохыг илэрхийлнэ; Мөн түүнчлэн сум заасан чиг рүү явах хөдөлгөөнд тусгайлан зориулсан эгнээн дээр байр эзэлсэн буюу сум заасан чигт хөдөлгөөнийг гүйцэтгэх ёстой жолооч тээврийн хэрэгслээ зогсооход уг эгнээнд араас яваа бусад тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд саад учруулахаар бол сум заасан чигт хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлэх ёстой. Ингэхдээ бусад чиглэлээс яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж өгөх ба явган зорчигчдын аюулгүй байдлыг алдагдуулахгүй байвал зохино.

Эдгээр нэмэгдэл ногоон гэрлийг үндсэн ногоон гэрлийн түвшинд байрлуулах нь зохимжтой.

11. (а) Дагуу шугамаар тэмдэглэгдсэн хэд хэдэн эгнээтэй замын тухайн эгнээний дээр ногоон буюу улаан гэрэл байрласан байвал улаан гэрэл нь уг байрласан эгнээнийхээ хөдөлгөөнийг хориглох ба харин ногоон гэрэл нь зөвшөөрнө. Энэ дохионы улаан гэрэл нь чагталсан хоёр зураасан хэлбэртэй, ногоон гэрэл нь доош чиглэсэн суман хэлбэртэй байна.

(b) Хэрэв эрх бүхий байгууллагаас дээрх гэрэл дохионы тоонд ямар нэгэн «завсрын» дохио оруулах шаардлагатай гэж үзвэл энэ дохио нь шар буюу цагаан өнгийн суман хэлбэртэй, сум нь диагоналийн дагуу зүүн буюу баруун доош заасан, эсхүл нэг чиг рүү заасан хоёр ширхэг байх ёстой. Энэ сум нь анивчдаг байж болно. Эдгээр шар буюу цагаан сумнууд нь тухайн эгнээний хөдөлгөөн удахгүй хаагдах гэж байгааг, түүнчлэн хөдөлгөөнд оролцогчид уг сумны зааж буй эгнээ рүү шилжих шаардлагатайг илэрхийлнэ.

12. Дотоодын хууль тогтоомжоор зарим төмөр замын гарам дээр нэвтрэхийг зөвшөөрсөн утга бүхий цагаан өнгийн аажим анивчдаг гэрэл байрлуулах тухай зааж болно.

13. Хэрэв гэрлэн дохио нь зөвхөн унадаг дугуйн жолоочид зориулагдах бол унадаг дугуйн дүрсийг гэрэл дээр шууд дүрсэлж болох бөгөөд эсхүл унадаг дугуйн дүрстэй жижиг хэмжээний тэгш өнцөгт нэмэлт тэмдгийг ашиглаж болно.

24 дүгээр зүйл

Зөвхөн явган зорчигчдод зориулсан дохио

1. Зөвхөн явган зорчигчдод зориулсан гэрлэн дохионд дор дурдсан утга бүхий гэрлүүдийг хэрэглэж болно:

(а) үл анивчих гэрлүүд:

- i) ногоон гэрэл нь явган зорчигчийн хөдөлгөөнийг зөвшөөрнө;
- ii) шар гэрэл нь нэгэнт зорчих хэсэг рүү орчихсон яваагаас бусад явган зорчигчийн хөдөлгөөнийг хориглоно;
- iii) улаан гэрэл нь явган зорчигч зорчих хэсэг рүү орохыг хориглоно;

(b) анивчсан гэрлүүд: анивчсан ногоон гэрэл нь явган зорчигчийн зорчих хэсгээр хөндлөн гарч болох хугацаа дуусч байгааг, улаан гэрэл нь энэ хугацаа удахгүй эхлэх гэж байгааг илэрхийлнэ.

2. Явган зорчигчдод зориулсан гэрлэн дохио нь улаан ба ногоон гэрлээс бүрдэх хоёр өнгийн системийнх байвал нэн зохимжтой бөгөөд гэхдээ улаан, шар, ногоон гэрлээс бүрдэх гурван өнгийн системийнх байж болно. Хэзээ ч хоёр гэрэл зэрэг асдаг байх ёсгүй.

3. Гэрлүүд нь босоо байрлалтай бөгөөд улаан гэрэл нь ямагт дээд талд, ногоон гэрэл нь ямагт доод талд байх ёстой. Улаан гэрэл нь зогсож буй хүний дүрсний хэлбэртэй, харин ногоон гэрэл нь явж буй хүний дүрсний хэлбэртэй байвал зохимжтой.

4. Явган зорчигчийн гэрлэн дохиог тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн зохицуулах гэрлэн дохиотой жолооч нар андуурахааргүйгээр зохион бүтээсэн ба байрлуулсан байвал зохино.

5. Явган зорчигчид зориулсан гэрлэн дохио нь хараагүй хүмүүсийг явган хүний гарцаар зам хөндлөн гарахад нь туслах зорилгоор нэмэлт дуут дохиотой байж болно.

IV БҮЛЭГ ЗАМЫН ТЭМДЭГЛЭЛҮҮД

25 дугаар зүйл

Эрх бүхий байгууллагаас зайлшгүй шаардлагатай гэж үзвэл зорчих хэсэг дээрх дүрслэлүүд (замын тэмдэглэл)-ийг хөдөлгөөн зохицуулах, хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах буюу баримжаа олгох зорилгоор хэрэглэнэ. Эдгээр дүрслэлүүдийг дангаар нь хэрэглэж болохоос гадна замын тэмдгүүдтэй хослуулж тэдгээрийн утгыг тодруулж болно.

26 дугаар зүйл

1. Зорчих хэсгийн дагуух үргэлжилсэн шугамууд (дагуу тэмдэглэл) нь бүх тээврийн хэрэгслийн хувьд түүнийг давах буюу дээгүүр нь унуулж явахыг хориглох утгатай бөгөөд эдгээр шугам нь хөдөлгөөний эсрэг урсгалыг тусгаарлаж байгаа бол нэг ч тээврийн хэрэгсэл тэмдэглэлийн нөгөө талаар, өөрөөр хэлбэл хөдөлгөөний батлагдсан талын зорчих хэсгийн эсрэг талаар явах ёсгүй болохыг илэрхийлнэ. Үргэлжилсэн хос шугам бүхий дагуу тэмдэглэл нь дээрхийн адил утгатай байна.

2. (a) Зорчих хэсэг дээрх тасархай шугам бүхий дагуу тэмдэглэл нь хориглох утгыг агуулахгүй бөгөөд дараах байдлаар хэрэглэгдэнэ:

- i) эгнээнүүдийг зааглах, мөн түүнчлэн эсрэг урсгалыг тусгаарлах;
- ii) үргэлжилсэн шугам ойртож байгаа болон түүний хориглолт тогтоогдох гэж байгааг, эсхүл замын аюул бүхий хэсэг ойртож байгааг анхааруулах.

(b) Энэ хэсгийн “a”-ийн “ii”-т дурдсан байдлаар хэрэглэгдэх шугамын тасархай зураасуудын хоорондын зайг нэг зураасын уртад харьцуулсан харьцаа нь энэ хэсгийн “i”-т дурдагдсан байдлаар хэрэглэгдэх шугамынхаас бага байна.

(c) Хөдөлгөөний чиг нь энэхүү конвенцын 23 дугаар зүйлийн 11 дэх хэсэгт заасны дагуу ээлжлэн солигддог эгнээг тэмдэглэхийн тулд зэрэгцээ хос тасархай шугамыг хэрэглэж болно.

3. Зорчих хэсэг дээр тасархай шугамтай зэрэгцэн байрласан үргэлжилсэн шугам бүхий дагуу тэмдэглэл байвал жолооч зөвхөн өөрийнхөө талд байгаа шугамыг баримтална. Энэ заалт нь жолооч гүйцэж түрүүлэх үйлдэл хийж дуусах үедээ хөдөлгөөний батлагдсан талынхаа эгнээнд эргэж ороход нь саад болохгүй.

4. Энэ зүйлийн зорилгоор дагуу тэмдэглэлд замын үзэгдэлтийг сайжруулах зорилгоор зорчих хэсгийн захыг тэмдэглэсэн шугам (зорчих хэсэг дээрх зогсоолыг заасан

хөндлөн шугамуудтай нийлдэг), эсхүл түр ба удаан зогсохыг хориглосон буюу хязгаарласан шугамуудыг хамааруулахгүй.

26bis дугаар зүйл

1. Зөвхөн зарим нэг төрлийн тээврийн хэрэгслүүдэд зориулагдсан эгнээний тэмдэглэлийн шугам нь зорчих хэсэг дээрх бусад тасархай буюу үргэлжилсэн шугамуудаас эрс ялгагддаг байхын тулд гол төлөв илүү өргөн ба зураасууд нь ойр ойрхон байрласан байвал зохино.

2. Хэрэв эгнээ нь зөвхөн нийтийн тээврийн байнгын шугамд явдаг тээврийн хэрэгслүүдэд зориулагдах бол үсгэн тэмдэглэл нь «BUS» гэсэн үг эсхүл «А» үсгэн хэлбэртэй байх ёстой. Ийм эгнээг мэдээлэх тэмдэг нь энэхүү конвенцын 1 дүгээр хавсралтын E хэсэгчлэлд заасан тэгш өнцөгт хэлбэртэй буюу эсхүл уг хавсралтын D хэсэгчлэлд заасан дугуй хэлбэртэй байх бөгөөд цэнхэр өнгийн дэвсгэр дээр цагаан өнгө бүхий автобусны дүрс байна. Энэхүү конвенцын 2 дугаар хавсралтад заагдсан 28a ба 28b диаграммууд дээр нийтийн тээврийн байнгын шугамд явдаг тээврийн хэрэгслүүдэд зориулагдсан эгнээг хэрхэн тэмдэглэх жишээг үзүүлсэн болно.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан эгнээгээр бусад тээврийн хэрэгслийн явах буюу нэвтрэн гарч болох нөхцөлийг дотоодын хууль тогтоомжид тодорхой заах ёстой.

27 дугаар зүйл

1. Нэг буюу хэд хэдэн эгнээний нийт өргөний дагуу хөндлөн тавигдсан үргэлжилсэн шугаман тэмдэглэл нь тээврийн хэрэгсэл энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан B,2 «Зогсохгүй явах хориотой» тэмдгийн заалтыг биелүүлэхийн тулд зогсох газрыг заахад зориулагдана. Ийм тэмдэглэл нь түүнчлэн замын хөдөлгөөн буюу төмөр замын гармаар нэвтрэх хөдөлгөөнийг зохицуулж буй гэрлэн дохио ба зохицуулагчийн дохиогоор зогсох шугамыг заахад ч хэрэглэгдэнэ. B,2 тэмдэгтэй хамт тавигдсан хөндлөн тэмдэглэлийн өмнө зорчих хэсэг дээр «ЗОГС» гэсэн үг тэмдэглэж болно.

2. Техникийн боломжтой бол энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан хөндлөн тэмдэглэлийг B,2 тэмдэг тавигдсан тохиолдол бүрд хэрэглэх ёстой.

3. Нэг буюу хэд хэдэн эгнээний нийт өргөний дагуу хөндлөн тавигдсан тасархай шугаман тэмдэглэл нь тээврийн хэрэгсэл энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдагдсан B,1 «Зам тавьж өгнө» тэмдгийн заалтын дагуу зам тавьж өгөх үедээ аль болох нэвтрэх ёсгүй шугамыг заахад зориулагдана. B,1 тэмдэгтэй хамт тавигдсан энэ тэмдэглэлийн өмнө зорчих хэсэг дээр өргөн хүрээтэй гурвалжин дүрс тэмдэглэж болох бөгөөд гурвалжингийн суурь тал нь хөндлөн тэмдэглэлтэй зэрэгцээ (паралель), түүний эсрэг орой нь ойртон ирэх тээврийн хэрэгсэл рүү чиглэсэн байна.

4. Явган хүний гарцыг тэмдэглэхдээ зорчих хэсгийн тэнхлэгтэй зэрэгцээ (паралель) байрлах нилээд өргөн зураасуудыг хэрэглэх нь тохиромжтой.

5. Унадаг дугуйн гарцыг тэмдэглэхдээ нэг бол хөндлөн шугамуудыг, эсхүл явган хүний гарцын шугамаас өөр бусад тэмдэглэлийг хэрэглэнэ.

28 дугаар зүйл

1. Зорчих хэсэг дээрх сум, бичлэг, зэрэгцээ ташуу шугамууд зэрэг бусад төрлийн тэмдэглэлүүдийг зарим тэмдгийн заалтыг давтан мэдээлэх, эсхүл тэмдгээр хангалттай

илэрхийлэгдэх боломжгүй заалтуудыг хөдөлгөөнд оролцогчдод өгөхөд хэрэглэнэ. Тухайлбал, зогсоолын хил буюу зурвас, удаан зогсох хориотой автобус, троллейбусны буудал, түүнчлэн уулзварын өмнө эзлэх эгнээ байрыг заахад хэрэглэнэ. Хэрэв тэмдэглэлээр зааглагдсан эгнээ дээр суман тэмдэглэл байвал тухайн эгнээгээр яваа жолооч уг сумны заасан чигт хөдөлгөөнөө үргэлжүүлэх ёстой.

2. Зорчих хэсэг дээрх зэрэгцээ ташуу шугамуудаар тэмдэглэгдсэн хэсэг талбай нь үргэлжилсэн шугамаар хүрээлэгдсэн байвал тээврийн хэрэгслүүд энэ талбай руу орох ёсгүй бөгөөд харин тасархай зураасаар хүрээлэгдсэн байвал тээврийн хэрэгслүүд уг талбай руу зөвхөн аюулгүй байдал хангагдсан нөхцөлд буюу зорчих хэсгийн эсрэг талын хөндлөн зам руу орохын тулд зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд нэвтэрч болно.

3. Замын зорчих хэсгийн захад байрласан зигзаг хэлбэрийн шугам нь тухайн байрласан талд уг шугамын нийт уртын дагуу удаан зогсох хориотой болохыг заана. Автобус буюу троллейбусны зогсоолыг тэмдэглэх зорилгоор ийм шугамыг хэрэглэж болох бөгөөд зайлшгүй тохиолдолд «BUS» гэсэн үг буюу «А» үсэгтэйгээр хэрэглэнэ.

29 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенцын 26-28 дугаар зүйлд дурдагдсан тэмдэглэлийг зорчих хэсэг дээр будгаар буюу иймэрхүү үр ашигтай бусад аливаа аргаар тавьж болно.

2. Хэрэв тэмдэглэлийг зорчих хэсэг дээр будгаар тавих бол тэр нь шар буюу цагаан өнгөтэй байх ёстой. Гэхдээ удаан зогсохыг зөвшөөрсөн буюу хязгаарласан газрыг заах тэмдэглэл нь цэнхэр өнгөтэй байж болно. Шар ба цагаан өнгийг хоёуланг нь хэрэглэх Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд нэг төрлийн тэмдэглэлүүд нь ижил өнгөтэй байвал зохино. Энэ хэсгийн заалтын хүрээнд «цагаан» гэсэн нэр томъёонд «мөнгөлөг» буюу «цайвар саарал» өнгийг хамааруулж ойлгоно.

3. Бичлэг, дүрс болон суман тэмдэглэлүүдийг тавихдаа тэдгээрийг жолоочид их өнцгөөр харагдуулах үүднээс хэмжээг нь хөдөлгөөний чигийн дагуу нилээд уртасгаж дүрслэх шаардлагатайг бодолцож үзнэ.

4. Явжбайгаа тээврийн хэрэгсэлд зориулагдах тэмдэглэлүүд нь замын гэрэлтүүлэггүй буюу муу гэрэлтүүлэгтэй хэсэгт хөдөлгөөний эрчим шаардаж байгаа нөхцөлд гэрэл ойлгодог байвал зохино.

29bis дүгээр зүйл

1. Зам засварын ажил явуулах, хөдөлгөөний тойруу чиглэл тогтоох зэргээр тодорхой хугацаанд байнгын тэмдэглэлийг өөрчлөх зайлшгүй шаардлагатай болсон тохиолдолд уг байнгын тэмдэглэлээс өнгөөрөө ялгагдах түр тэмдэглэлийг тавина.

2. Түр тэмдэглэл нь байнгын тэмдэглэлээс давуу байх бөгөөд хөдөлгөөнд оролцогчид нь түүний заалт шаардлагыг биелүүлэх үүрэгтэй. Зэрэгцээ тавигдсан түр болон байнгын тэмдэглэл нь төөрөгдөлд оруулахаар байвал байнгын тэмдэглэлийг халхлах буюу арилгах шаардлагатай.

3. Замын хөдөлгөөн зохицуулалтыг сайжруулах үүднээс түр тэмдэглэлийг аль болох гэрэл ойлгодог материалаар, мөн дохиоллын гэрэл буюу гэрэл цацруулагчаар баяжуулсан байж болно.

30 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын 2 дугаар хавсралтад замын тэмдэглэлийн зураг буюу бүдүүвчид хамаарах багц зөвлөмжүүдийг тусгасан болно.

V БҮЛЭГ
ЗАМЫН БУСАД ТЭМДЭГ БОЛОН ДОХИОНУУД

31 дүгээр зүйл

Засварын ажлын дохиолол

1. Замын зорчих хэсэг дээрх засварын ажил хийгдэж буй хэсгийн хил тодорхой тэмдэглэсэн байх ёстой.

2. Засварын ажлын далайц ба хөдөлгөөний эрчимтэй уялдаж байвал замын зорчих хэсэг дээрх засварын ажил хийгдэж буй хэсгийн хилийг тэмдэглэх зорилгоор цагаан ба улаан, шар ба улаан, хар ба цагаан, эсхүл хар ба шар өнгийн судлуудыг ээлжлүүлэн будсан тасархай буюу үргэлжилсэн хашилт байрлуулна. Үүнээс гадна уг хашилт нь гэрэл ойлгох шинж чанаргүй бол шөнийн цагт гэрэл буюу гэрэл ойлгуур байрлуулна. Гэрэл ойлгуур болон анивчдаггүй гэрлүүд нь улаан буюу гүн шар өнгөтэй, анивчдаг гэрлүүд нь гүн шар өнгөтэй байвал зохино. Гэхдээ:

а) гэрэл буюу гэрэл ойлгуур нь хэрэв хөдөлгөөний урсгалын зөвхөн нэг талаас харагдахуйц бөгөөд уг хөдөлгөөний чигийн эсрэг талд байрлах бол цагаан өнгөтэй байж болно;

б) гэрэл буюу гэрэл ойлгуур нь хөдөлгөөний хоёр талын урсгалыг тусгаарласан хэсгийн хилийг тэмдэглэж байгаа бол цагаан буюу цайвар шар өнгөтэй байж болно.

32 дугаар зүйл

Гэрэл буюу гэрэл ойлгуур бүхий тэмдэглэл

Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал нь зорчих хэсгийн захыг тэмдэглэхэд хэрэглэх гэрэл буюу гэрэл ойлгуурыг өөрийн нийт нутаг дэвсгэртээ ижил өнгө буюу өнгөний ижил системтэйгээр хэрэглэнэ.

33 дугаар зүйл

ТӨМӨР ЗАМЫН ГАРАМ

1. (а) Хэрэв төмөр замын гармын өмнө галт тэрэг ойртон ирж буйг буюу гармын хаалт хаагдах гэж буйг анхааруулахад зориулагдсан дохиолол байрлуулах бол тэр нь энэхүү конвенцын 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "b"-д заасны дагуу анивчдаг улаан гэрэл буюу ээлжлэн анивчдаг улаан гэрлүүдээс бүрдэнэ. Гэхдээ:

i) анивчдаг улаан гэрлүүдийг энэхүү конвенцын 23 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан улаан-шар-ногоон гурван өнгийн системийн гэрлэн дохиогоор буюу хэрэв төмөр замын гарам нь хаалтаар тоноглогдсон бөгөөд уг гармын ойролцоох зам дээр гурван өнгийн бусад гэрлэн дохио байрласан байвал ногоон өнгийн гэрэлгүй дохиогоор нэмж тоноглох буюу орлуулж болно;

ii) хөдөлгөөн маш сийрэг шороон зам болон явган хүний зам дээр зөвхөн дуут дохио хэрэглэж болно.

(b) Аль ч тохиолдолд гэрлэн дохиог дуут дохиогоор нэмж тоноглож болно.

2. Гэрлэн дохиог хөдөлгөөний батлагдсан талын зорчих хэсгийн захад байрлуулах бөгөөд дохионы үзэгдэлт буюу хөдөлгөөний эрчимжилт зэрэг нөхцөл байдал шаардсан тохиолдолд замын эсрэг талд давтан байрлуулна. Гэхдээ тухайн байрлалын нөхцөлд нэн

тохиромжтой гэж үзвэл гэрлэн дохиог зорчих хэсгийн дундах аюулгүйн арал дээр давтан байрлуулах буюу зорчих хэсгийн дээд талд байрлуулж болно.

3. Энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу «Зогсохгүй явах хориотой» В,2 тэмдгийг хаалтгүй буюу гэрлэн дохиогүй төмөр замын гармын өмнө байрлуулж болох бөгөөд ингэсэн тохиолдолд жолооч тээврийн хэрэгслээ зогсох шугамын өмнө буюу ийм шугам байхгүй байвал уг тэмдгийн өмнө зогсоож, галт тэрэг ойртон ирээгүй болохыг магадлан мэдсэнийхээ дараа хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлнэ.

34 дүгээр зүйл

1. Төмөр замын шугамын тал бүрд нь солбиж байрласан хаалтууд бүхий төмөр замын гарам дээр эдгээр хаалт хэвтээ байрлалтай байвал хөдөлгөөнд оролцогчид хаалтын өмнө зогсох үүрэгтэй. Хэвтээ байрлалд шилжиж байгаа хаалтууд ч мөн адил утгатай байна.

2. Энэхүү конвенцын 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн (а)-д заагдсан улаан гэрэл асаж байх үед буюу мөн хэсэгт заагдсан дуут дохио өгөгдөж байх үед хөдөлгөөнд оролцогчид (шар гэрэл асах эгшинд тээврийн хэрэгсэл дохионы өмнө аюулгүй байдлыг алдагдуулахгүйгээр зогсож амжихааргүй ойртож очсоноос бусад) зогсох шугамыг давах буюу ийм шугам байхгүй бол гэрлэн дохионоос цааш нэвтрэх эрхгүй.

35 дугаар зүйл

1. Төмөр замын гармын хаалтууд нь улаан ба цагаан, улаан ба шар, хар ба цагаан, эсхүл шар ба хар өнгийн судлууд ээлжлэн хосолсон байдлаар тодорхой тэмдэглэгдсэн байх ёстой. Гэхдээ хэрэв хаалтны голд улаан өнгийн томоохон хэмжээний дугуй хавтан (диск) байрласан бол уг хаалт нь цагаан юмуу шар өнгөөр нилэнхүйдээ будагдсан байж болно.

2. Төмөр замын хаалтгүй гармын шууд өмнө төмөр замаас холгүй зайд 1 дүгээр хавсралтын А хэсэгчлэлд тусгагдсан А,28 тэмдгийг байрлуулсан байх ёстой. Гэрлэн дохио буюу «Зогсохгүй явах хориотой» В,2 тэмдэг байгаа тохиолдолд А,28 тэмдгийг В,2 тэмдгийн тулгуур дээр буюу гэрлэн дохионы багана дээр байрлуулна. Дараах тохиолдолд А,28 тэмдгийг заавал байрлуулах албагүй:

(а) төмөр замын хөдөлгөөний хурд их биш бөгөөд замын хөдөлгөөнийг нь төмөр замын тээврийн хэрэгслийн зохицуулагч этгээд гар дохиогоор зохицуулчихдаг зам, төмөр замын огтлолцол дээр;

(b) тун үл ялих хөдөлгөөн бүхий шороон зам ба явган хүний зам төмөр замтай нийлсэн огтлолцол дээр.

3. (Хасагдсан)

36 дугаар зүйл

1. Төмөр замын гарам дээр гарч болзошгүй аюул осолтой холбоотойгоор Хэлэлцэн тохиролцогч талууд дараах арга хэмжээнүүдийг авах үүрэгтэй:

(а) төмөр замын гарам бүрийн өмнө А,25; А,26; А,27 дүрс бүхий анхааруулах тэмдгүүдээс аль нэгийг байрлуулсан байх; Гэхдээ дараахь тохиолдолд алийг нь ч байрлуулахгүй байж болно:

i) суурин газарт онцгой тохиолдолд;

ii) механикжсан тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн маш ховор байдаг хөдөөгийн буюу шороон зам дээр;

(b) гарамд ойртон ирсэн жолоочид уг гармаас хоёр тийш төмөр замын үзэгдэх байдал хамгийн их хурдаар ирж яваа галт тэргийг хараад ямар нэгэн арга хэмжээ (цаг

тухайд нь аюулгүйгээр нэвтрэн гарах буюу зогсох) авч болохуйц зайд хангагдсан төмөр замын гармаас бусад бүх гармууд хаалт буюу дохиоллын системээр тоноглогдсон байх; Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь галт тэрэгний хөдөлгөөний хурд бага буюу механикжсан тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ховор байдаг төмөр замын гармын хувьд энэ хэсгийн заалтаас гажиж болно;

(с) хаалтууд нь харагдахгүй байрлалаас хөдөлж хаагддаг төмөр замын бүх гарам нь энэхүү конвенцын 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заагдсан дохиоллын системийн аль нэг дохиогоор тоноглогдсон байх;

(d) хаалтууд нь галт тэрэг ойртон ирэх үед автоматаар ажиллаж хаагддаг төмөр замын бүх гарам нь энэхүү конвенцын 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заагдсан дохиоллын системийн аль нэг дохиогоор тоноглогдсон байх;

(е) үзэгдэлтийг нь сайжруулахын тулд хаалтуудыг гэрэл ойлгогч материалаар бүрэх, эсхүл гэрэл ойлгуураар буюу шаардлагатай тохиолдолд шөнийн цагт гэрэлтдэг байхаар тоноглох; Түүнчлэн шөнийн цагт автомашины хөдөлгөөний эрчим ихтэй байдаг замд, төмөр замын гармын өмнө байрлах анхааруулах тэмдгүүдийг гэрэл ойлгогч материалаар бүрэх, эсхүл гэрэл ойлгуураар буюу шаардлагатай тохиолдолд шөнийн цагт гэрэлтдэг байхаар тоноглох;

(f) хагас хаалтаар тоноглогдсон төмөр замын гарамд ойр орших зорчих хэсгийн тэнхлэгийн дагуу боломжтой бол шугаман тэмдэглэл (гарамд ойртож очсон тээврийн хэрэгслийг хөдөлгөөний эсрэг урсгалд орохыг хориглоход зориулсан) хийх, эсхүл хөдөлгөөний эсрэг урсгалыг тусгаарласан чиглүүлэгч арал байгуулах.

2. Энэ зүйлийн заалтуудыг энэхүү конвенцын 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн сүүлийн өгүүлбэрт тусгагдсан замын нөхцөлд хэрэглэхгүй.

VI БҮЛЭГ ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД

37 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенц Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын буюу түүний аль нэг төрөлжсөн байгууллагын болон Олон улсын атомын энергийн агентлагийн гишүүн бүх улс, эсхүл Олон улсын шүүхийн дүрэмд оролцогч улсууд, түүнчлэн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий Ассамблейгаас энэхүү конвенцод оролцогч болохыг урьсан аливаа бусад улс 1969 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл Нью-Йорк дахь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Төв байранд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Энэхүү конвенцыг соёрхон батална. Батламж жуух бичиг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

3. Энэхүү конвенц нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аливаа улс нэгдэн ороход нээлттэй хэвээр үлдэнэ. Нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

38 дугаар зүйл

1. Аливаа улс энэ конвенцод гарын үсэг зурах үедээ эсхүл батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар илгээх үедээ, эсхүл Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар хэдийд ч энэхүү конвенц тус улсын нутаг дэвсгэрт бүхэлд нь буюу зарим хэсэгт нь үйлчлэх болсноо мэдэгдэж болно. Конвенц нь ноот бичигт заагдсан нутаг дэвсгэрт Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг ноот бичгийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дараагаас, эсхүл тухайн ноот бичиг илгээсэн улсад энэ конвенц хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх үеэс (хэрэв энэ огноо нь дээрх ноот бичиг илгээснээс хожуу байгаа бол) үйлчилж эхэлнэ.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу ноот бичиг үйлдсэн аливаа улс нь уг ноот бичигт дурдагдсан нутаг дэвсгэрийнхээ нэрийн өмнөөс энэхүү конвенцын 46 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан мэдэгдлийг агуулсан ноот бичгийг илгээх ёстой.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу мэдэгдэл хийсэн аливаа улс дараа нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар энэ конвенц нь уг ноот бичигт дурдагдсан нутаг дэвсгэрт үйлчлэхгүй болсныг мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг ноот бичгийг хүлээн авснаас хойш 1 жилийн дараагаас тухайн нутаг дэвсгэрт энэ конвенц хүчингүй болно.

39 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенц нь арван тав дахь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичиг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгсөн өдрөөс хойш арван хоёр сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Арван тав дахь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичиг хадгалуулахаар хүлээлгэн өгснөөс хойш энэхүү конвенцыг соёрхон батласан буюу түүнд нэгдэн орсон аливаа улсын хувьд уг улс батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар хүлээлгэн өгснөөс хойш арван хоёр сарын дараа конвенц хүчин төгөлдөр болно.

40 дүгээр зүйл

Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсноор Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд 1931 оны 3 дугаар сарын 30-ны өдөр Женев хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй болсон Замын тэмдэг ба дохиог нэгдмэл болгох тухай конвенц, мөн 1949 оны 9 дүгээр сарын 19-ний өдөр Женев хотноо гарын үсэг зурагдахад нээлттэй болсон Замын дохио, тэмдгийн тухай протокол хүчингүй болж энэхүү конвенцоор солигдоно.

41 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсноос хойш нэг жилийн дараагаас Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал энэхүү конвенцод нэг буюу хэд хэдэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болно. Санал болгож буй нэмэлт, өөрчлөлтийн бичвэрээ үндэслэлийн хамт Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлэх ба тэрээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд илгээнэ. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь энэ бичгийг хүлээн авснаас хойш арван хоёр сарын дотор: а) энэ нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч байгаа эсэх, б) энэ нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авахаас татгалзаж байгаа эсэх, с) энэ нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцэхээр бага хурал хийлгэхийг хүсч байгаа эсэх талаар Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх боломжтой.

Нэмэлт, өөрчлөлтийн бичвэрийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү конвенцын 37 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад илгээнэ.

2. а) Дээрх заалтын дагуу тараагдсан аливаа санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийг хэрэв дээр дурдсан арван хоёр сарын хугацаанд Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын гуравны нэгээс цөөхөн нь уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авахаас татгалзсан буюу уг нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хэлэлцэхээр бага хурал хийлгэхийг хүсч байгаагаар Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэн бол уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээж авсанд тооцно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нь аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн саналыг хүлээн авч байгаа буюу татгалзаж байгаа тухай, эсхүл бага хурал хийлгэх тухай хүсэлтийг Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд мэдэгдэнэ. Хэрэв тогтоосон арван хоёр сарын хугацаанд Хэлэлцэн тохиролцогч

бүх талын гуравны нэгээс цөөхөн нь татгалзсан буюу хурал хийлгэхийг хүссэн мэдэгдэл ирүүлбэл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга өмнөх хэсэгт заасан арван хоёр сарын хугацаа дууссанаас хойш зургаан сарын дараа эдгээр татгалзсан буюу хүсэлт гаргасан талуудаас бусад талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болж байгаа тухай Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд мэдэгдэнэ.

b) Дээр заасан арван хоёр сарын хугацаанд уг нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналаас татгалзаж байсан буюу уг нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг хэлэлцэхээр Бага хурал хийлгэхийг хүсч байсан Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал нь энэ хугацаа дууссанаас хойш хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг нэмэлт, өөрчлөлтийн саналыг хүлээн авч байгаа тухайгаа мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү мэдэгдлийг бусад Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд хүргүүлнэ. Ийм мэдэгдэл хүлээн авсан Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг авснаас хойш зургаан сарын дараагаас хүчин төгөлдөр болно.

3. Хэрэв энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу уг засварыг хүлээн аваагүй бөгөөд хэрэв энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан арван хоёр сарын хугацаанд Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын тал хувиас цөөхөн нь Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг засвараас татгалзаж байгаагаа мэдэгдэж байгаа, түүнчлэн хэрэв Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талуудын дор хаяж гуравны нэг (гэхдээ арваас цөөнгүй) нь уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч байгаа буюу хурал хийлгэхийг хүсч байгаагаа мэдэгдэж байгаа бол санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлт болон бусад аливаа санал (тухайлбал, энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу дэвшүүлж буй санал байж болно)-ыг авч хэлэлцэхийн тулд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Бага хурал хийлгэнэ.

4. Хэрэв энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу бага хурал хийлгэх гэж байгаа бол Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү конвенцын 37 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заагдсан бүх улсыг урина. Хурал эхлэхээс дор хаяж зургаан сарын өмнө Ерөнхий нарийн бичгийн дарга бага хуралд уригдсан орнуудад хандан санал оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт дээр нэмж уг хурлаар хэлэлцэж болох аливаа саналаа танилцуулахыг хүсч, эдгээр саналуудыг хуралд уригдсан бүх улсад хурал эхлэхээс дор хаяж гурван сарын өмнө мэдэгдэнэ.

5. a) Энэхүү конвенцод оруулах гэж буй аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг бага хуралд оролцож буй улсуудын гуравны хоёрын олонх нь хүлээн зөвшөөрч байгаа бөгөөд энэ олонх нь хуралд оролцож буй Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талын дор хаяж гуравны хоёрыг багтааж байгаа нөхцөлд уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авсныг мэдэгдэх бөгөөд ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш арван хоёр сарын дараа Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд (гэхдээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргад энэ хугацаанд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг татгалзсанаа мэдэгдсэнээс бусад)-ын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

b) Дээр заасан арван хоёр сарын туршид уг нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналаас татгалзаж байсан Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргад уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн авч байгаа тухайгаа мэдэгдэж болох бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэ тухай бусад Хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд зарлана. Ийм мэдэгдэл явуулсан Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг авснаас хойш зургаан сарын дараагаас буюу хэрэв дээр заасан арван хоёр сарын хугацаа нь түүнээс хойш дуусч байвал түүнийг дууссанаас хойш хүчин төгөлдөр болно.

6. Хэрэв нэмэлт, өөрчлөлт хийхээр оруулсан санал нь энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй ба энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан Бага хурлыг хийх нөхцөл бүрдээгүй бол уг нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналаас татгалзсанд тооцно.

42 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа тал Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар энэ конвенцоос татгалзаж болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тэрхүү ноот бичгийг хүлээн авсан өдрөөс хойш нэг жилийн дараа конвенц цуцлагдана.

43 дугаар зүйл

Дараалсан арван хоёр сарын туршид Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын тоо таваас доош байвал энэ конвенц хүчингүй болно.

44 дүгээр зүйл

Энэ конвенцыг тайлбарлах буюу хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон Хэлэлцэн тохиролцогч талууд хоорондын аливаа маргааныг Талууд хэлэлцээ хийх замаар буюу бусад арга замаар шийдэж чадахгүй бол тэдгээрийн аль нэг Талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхэд шилжүүлж болно.

45 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын нэг ч заалт Хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг Талаас Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Дүрэмд нийцүүлэн өөрийн улсын гадаад болон дотоодын аюулгүй байдлыг хангахад зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн хязгаарлалтын арга хэмжээ авахад нь саад болох мэтээр ойлгогдох ёсгүй.

46 дугаар зүйл

1. Аливаа улс нь энэ конвенцод гарын үсэг зурахдаа буюу батламж жуух бичиг, нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх үедээ энэхүү конвенцын 44 дүгээр зүйлтэй холбогдолгүй гэж үзэж байгаага мэдэгдэж болно. Ийм мэдэгдэл гаргасан Хэлэлцэн тохиролцогч аливаа талын хувьд бусад Хэлэлцэн тохиролцогч талууд хооронд 44 дүгээр зүйл үйлчлэхгүй.

2. а) Аливаа улс нь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх үедээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар дараахь мэдэгдлийг хийнэ:

i) анхааруулах тэмдгийн A^a буюу A^b хэлбэрийн алийг сонгож байгаагаа (9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг);

ii) «Зогсохгүй явах хориотой» тэмдгийн B,2^a буюу B,2^b хэлбэрийн алийг сонгож байгаагаа (10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг).

Хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар мэдэгдлээ сольж, сонголтоо өөрчилж болно.

б) Аливаа улс нь батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх үедээ Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэхдээ мопедыг мотоциклтой адилтгаж үзэх тухай мэдэгдэл хийж болно (1 дүгээр зүйлийн "I").

Хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар мэдэгдлээ буцааж болно.

3. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсгээр заасан мэдэгдэл нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг ноот бичгийг хүлээн авснаас хойш зургаан сарын дараа буюу тухайн улсын хувьд конвенц

хүчин төгөлдөр болох үеэс (хэрэв энэ огноо нь дээрх нот бичиг илгээснээс хожуу байгаа бол) эхлэн хүчинтэй болно.

4. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт тусгагдсан мэдэгдлээс бусад энэхүү конвенц ба түүний хавсралтад нэмж хийх тайлбарыг хэрэв батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөхөөсөө өмнө бичгийн хэлбэрт оруулан, батламж жуух бичиг буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичигтээ баталж оруулсан нөхцөлд зөвшөөрнө. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг тайлбарын тухай энэхүү конвенцын 37 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад мэдэгдэнэ.

5. Энэ зүйлийн 1 буюу 4 дэх хэсэгт заасны дагуу тайлбар буюу мэдэгдэл хийсэн Хэлэлцэн тохиролцогч тал нь хэдийд ч Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэр дээр ноот бичиг илгээх замаар тайлбараа буцааж болно.

6. Энэ зүйлийн 4 дэх хэсгийн дагуу хийгдсэн аливаа тайлбар нь:

a) дээрх тайлбарыг хийсэн Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд конвенцын холбогдох заалт нь уг тайлбарын хүрээнд өөрчлөгдөнө;

b) дээрх тайлбарыг хийсэн Хэлэлцэн тохиролцогч талуудтай харилцаа холбоотой бусад Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хувьд ч уг заалт нь мөн тэр хэмжээгээр өөрчлөгдөнө.

47 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын 41 ба 46 дугаар зүйлд заасан мэдэгдэл, ноот бичиг, мэдээллээс гадна Ерөнхий нарийн бичгийн дарга 37 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад доорх мэдээллийг хийнэ:

a) 37 дугаар зүйлийн дагуу конвенцод гарын үсэг зурсан, соёрхон баталсан, нэгдэн орсон тухай;

b) 38 дугаар зүйлд хамаарах мэдэгдлийн тухай;

c) 39 дүгээр зүйлийн дагуу энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

d) 41 дүгээр зүйлийн 2 ба 5 дахь хэсгийн дагуу энэхүү конвенцод оруулсан засвар хүчин төгөлдөр болсон огнооны тухай;

e) 42 дугаар зүйлийн дагуу цуцалсан тухай;

f) 43 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү конвенц хүчингүй болсон тухай.

48 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцын англи, испани, орос, франц, хятад хэлээр үйлдсэн адил хүчинтэй жинхэнэ эх бичвэрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулах бөгөөд Ерөнхий нарийн бичгийн дарга түүний баталгаат хуулбарыг энэ конвенцын 37 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдагдсан бүх улсад хүргүүлнэ.

Хэмээснийг нотлон, тус тусын Засгийн газраас зохих ёсоор олгосон бүрэн эрх бүхий дор гарын үсгээ зурсан төлөөлөгчид энэхүү конвенцод гарын үсэг зурцаав.

Нэгэн мянга есөн зуун жаран найман оны арван нэгдүгээр сарын наймны өдөр Вена хотноо үйлдэв.

ХАВСРАЛТУУД

1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ ЗАМЫН ТЭМДГҮҮД

А хэсэгчлэл АНХААРУУЛАХ ТЭМДЭГ

I. Хэлбэрүүд

1. Анхааруулах тэмдгүүд нь 28 болон 29 дүгээр хэсэгт тодорхойлсон А,28 болон А,29 тэмдэгээс гадна, энэ хавсралтад тусгагдсан төдийгүй мөн 3 дугаар хавсралтад дахин тодорхойлогдсон А^a буюу А^b хэлбэртэй байна. А^a хэлбэр нь адил талт гурвалжин бөгөөд нэг тал нь хэвтээ, түүний эсрэг өнцөг нь дээш чиглэсэн, цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, улаан өнгийн хүрээтэй байна. А^b хэлбэр нь адил талт дөрвөлжин (квадрат) бөгөөд диагоналынхаа дагуу босоо байрлалтай, шар өнгийн дэвсгэртэй, хар өнгийн нарийн зураасан эмжээртэй байна. Эдгээр тэмдгүүд дэх дүрсүүд нь тэдгээрийн тодорхойлолтод өөрөөр заагаагүй бол хар буюу гүн цэнхэр өнгөтэй байна.

2. А^a тэмдгийн нэг талын уртын хэвийн хэмжээ нь ойролцоогоор 0.90 метр, жижиг хэмжээ нь 0.60 метрээс багагүй байна. А^b тэмдгийн нэг талын уртын хэвийн хэмжээ нь ойролцоогоор 0.60 метр, жижиг хэмжээ нь 0.40 метрээс багагүй байна.

3. А^a ба А^b хэлбэрүүдээс сонголт хийхдээ энэхүү конвенцын 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг ба 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтуудыг үзнэ үү.

II. Тэмдгийн дүрсүүд ба тэмдгүүдийг хэрэглэх заавар

1. Огцом эргэлт буюу тахир зам

Огцом эргэлт буюу дараалсан огцом эргэлтүүдэд ойртож байгааг анхааруулахын тулд дараах тэмдгүүдээс тухайн нөхцөлд нийцүүлэн хэрэглэнэ:

- a) А,1^a: эргэлт зүүн гар тийш
- b) А,1^b: эргэлт баруун гар тийш
- c) А,1^c: дараалсан хоёр буюу түүнээс олон эргэлт, эхний эргэлт зүүн гар тийш
- d) А,1^d: дараалсан хоёр буюу түүнээс олон эргэлт, эхний эргэлт баруун гар тийш

2. Эгц уруу

a) Их хэмжээний налуу бүхий уруу хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,2^a дүрстэй А^a хэлбэрийн тэмдэг ба А,2^b дүрстэй А^b хэлбэрийн тэмдгийг хэрэглэнэ.

b) А,2^a дүрсийн зүүн тал нь тэмдгийн талбайн зүүн өнцөгт байрлах бөгөөд дүрсийн суурь нь тэмдгийн талбайн бүх өргөнийг эзэлсэн байна. А,2^a ба А,2^b дүрсүүд дээрх тоо нь налуугийн хэмжээг хувь (процент)-аар заах бөгөөд энэ заалтыг харьцуулсан үзүүлэлт (1:10)-ээр орлуулж болно. Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэхүү конвенцын 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “b” заалтыг боломжийнхоо хэрээр тооцон үзэж А,2^a ба А,2^b дүрсийн оронд А,2^c (А^a хэлбэрийг сонгосон бол) ба А,2^d (А^b хэлбэрийг сонгосон бол) дүрсийг сонгож болно.

3. Огцом өгсүүр

a) Огцом өгсүүр хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,3^a дүрстэй А^a хэлбэрийн тэмдэг буюу А,3^b дүрстэй А^b хэлбэрийн тэмдгийг хэрэглэнэ.

b) А,3^a дүрсийн баруун тал нь тэмдгийн талбайн баруун өнцөгт байрлах бөгөөд дүрсийн суурь нь тэмдгийн талбайн бүх өргөнийг эзэлсэн байна. А,3^a ба А,3^b дүрсүүд дээрх тоо нь өгсүүрийн хэмжээг хувь (процент)-аар заах бөгөөд энэ заалтыг харьцуулсан үзүүлэлт

(1:10)-ээр орлуулж болно. Гэхдээ А,2^c дүрсийг сонгосон Хэлэлцэн тохиролцогч талууд А,3^a дүрсийн оронд А,3^c дүрсийг, А,2^d дүрсийг сонгосон Хэлэлцэн тохиролцогч талууд А,3^b дүрсийн оронд А,3^d дүрсийг сонгож болно.

4. Зам нарийсна

Замын нарийссан хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,4^a дүрсийг, эсхүл тухайн замын хэрхэн нарийсч байгааг улам бүр тодорхой харуулсан, жишээлбэл А,4^b дүрсийг хэрэглэнэ.

5. Салдаг гүүр

а) Салдаг гүүрэнд ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,5 дүрсийг хэрэглэнэ.

б) А,5 дүрс бүхий анхааруулах тэмдгийн доод талд А,29^a (доорхи 29 дүгээр хэсэгт заагдсан) хэлбэрийн тэгш өнцөгт самбарыг байрлуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд уг тэмдгээс салдаг гүүр хүртэлх зайн гуравны нэг ба гуравны хоёр орчимд А,29^b ба А,29^c (доорхи 29 дүгээр хэсэгт заагдсан) хэлбэрийн самбаруудыг тус тус байрлуулна.

6. Эрэг буюу ганга жалга

Зам нь эрэг буюу ганга жалга руу ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,6 дүрсийг хэрэглэнэ.

7. Тэгш биш зам

а) Хонхор, гүдгэр, бартаа, донсолгоотой, эсхүл зорчих хэсгийн гадаргуугийн байдал тааруу хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,7^a дүрсийг хэрэглэнэ.

б) Замын гүдгэр хэсэг (бөгтөр гүүр, дов толгод)-ийг тэмдэглэхдээ А,7^a дүрсийг А,7^b дүрсээр орлуулж болно.

с) Замын хонхор, хотгор хэсгийг тэмдэглэхдээ А,7^a дүрсийг А,7^c дүрсээр орлуулж болно.

8. Аюултай хөвөө

а) Замын хөвөө нь онцгой аюул үүсгэж болзошгүй хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,8 дүрсийг хэрэглэнэ.

б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

9. Халтиргаатай зам

Их хэмжээний халтиргаатай байж болзошгүй замын хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,9 дүрсийг хэрэглэнэ.

10. Хайрга үсэрнэ

Хайрга чулуу үсэрч болзошгүй замын хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,10^a дүрс бүхий А^a хэлбэрийн тэмдэг буюу А,10^b дүрс бүхий А^b хэлбэрийн тэмдгийг хэрэглэнэ.

11. Чулууны нурангитай

а) Дээрээс шороо чулуу нурах ба зам дээр чулуу байж болзошгүй аюултай замын хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,11^a дүрс бүхий А^a хэлбэрийн тэмдэг буюу А,11^b дүрс бүхий А^b хэлбэрийн тэмдгийг хэрэглэнэ.

б) Дээрх хоёр тохиолдлын аль алинд дүрсийн баруун талыг тэмдгийн талбайн баруун буланд байрлуулна.

с) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

12. Явган хүний гарц

а) Замын тэмдэглэл эсхүл Е,12 тэмдгээр тэмдэглэгдсэн явган хүний гарцад ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,12 дүрсийг хэрэглэнэ. Энэ дүрс нь А,12^a ба А,12^b гэсэн хоёр хэлбэртэй байна.

б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

13. Хүүхэд

- а) Хүүхдүүд байнга зам хөндлөн гардаг, тухайлбал сургууль буюу тоглоомын талбайн дэргэдэх замын хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,13 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

14. Унадаг дугуйн хөдөлгөөн

- а) Унадаг дугуйгаар зорчигчид байнга явдаг замын хэсэг буюу зам хөндлөн гардаг газарт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,14 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

15. Мал тууж гаргах ба бусад амьтан гарч ирэх газар

- а) Амьтад зам хөндөлсөн гарч ирэх аюултай замын хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд олонтоо тохиолддог зэрлэг буюу тэжээвэр амьтны дүрсийг хэрэглэх бөгөөд жишээлбэл, тэжээвэр амьтны хувьд А,15^а, зэрлэг амьтны хувьд А,15^б дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

16. Засварын ажил

Замын ажил хийгдэж байгаа хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,16 дүрсийг хэрэглэнэ.

17. Гэрэл дохионы зохицуулга

- а) Ойртон очиж яваа хөдөлгөөнд оролцогчдод урьдчилан харагдахааргүй газар байрласан гурван өнгийн гэрлэн дохиогоор хөдөлгөөн зохицуулагдаж буй замын хэсгийг анхааруулах шаардлагатай гэж үзвэл А,17 дүрсийг хэрэглэнэ. Энэ дүрс нь гурван өнгийн систем (энэхүү конвенцын 23 дугаар зүйлийн 4-6 дахь хэсэгт тусгагдсан)-ийн гэрлүүдийн байрлалд нийцэх А,17^а; А,17^б; А,17^с гэсэн гурван хэлбэртэй байна.
- б) Энэ дүрс нь тухайн анхааруулж байгаа гэрлүүдийн өнгөнд тохирох гурван гэрлийн өнгийг агуулна.

18. Нэвтрэх дараалал нь ерөнхий журмаар зохицуулагддаг уулзвар

- а) Нэвтрэх дараалал нь тухайн улсын дүрмийн уулзвар нэвтрэх ерөнхий журмаар тодорхойлогддог уулзварт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,18^а дүрс бүхий А^а хэлбэрийн тэмдэг буюу А,18^б дүрс бүхий А^б хэлбэрийн тэмдгийг хэрэглэнэ.
- б) Тухайн уулзварын хэлбэр байдлыг улам бүр тодорхой мэдээлэх үүднээс А,18^а ба А,18^б дүрсүүдийг тухайлбал А,18^с; А,18^д; А,18^е; А,18^ф; А,18^г дүрсүүдээр орлуулж болно.

19. Туслах замд нийлнэ

- а) Зам тавьж өгөх ёстой хөдөлгөөнд оролцогчийн замтай огтлолцож байгаа уулзвар руу ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,19^а дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Тухайн уулзварын хэлбэр байдлыг улам бүр тодорхой мэдээлэх үүднээс А,19^а дүрсийг тухайлбал А,19^б; А,19^с дүрсүүдээр орлуулж болно.
- с) Тухайн замтай огтлолцож буй замууд дээр В,1 буюу В,2 тэмдэг тавигдсан, эсхүл ийм тэмдэг тавигдаагүй байхад ч эдгээр замаар яваа жолооч нар уулзварт зам тавьж өгөх ёстойг дотоодын хууль тогтоомжоор заасан (тухайлбал, хөдөөгийн болон шороон зам) бол тухайн зам дээр дээрх дүрсүүдийг хэрэглэж болно. В,3 тэмдэг тавигдсан зам дээр эдгээр дүрсүүдийг хэрэглэхийг зарим онцгой тохиолдолд хязгаарлана.

20. Гол замд нийлнэ

- а) Хэрэв уулзварт «Зам тавьж өгнө» В,1 тэмдэг тавигдсан бол түүнд ойртож байгааг анхааруулах үүднээс А,20 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Хэрэв уулзварт «Зогсохгүй явах хориотой» В,2 тэмдэг тавигдсан бол түүнд ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,21^а ба А,21^б дүрсүүдээс В,2 тэмдгийн хэлбэрт нийцэхийг нь хэрэглэнэ.

с) Гэхдээ эдгээр дүрс бүхий А^а тэмдгийн оронд энэхүү конвенцын 10 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт заасны дагуу В,1 буюу В,2 тэмдгийг хэрэглэж болно.

21. Тойрох хөдөлгөөнтэй үүлзвар

Тойрох хөдөлгөөнтэй үүлзварт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,22 дүрсийг хэрэглэнэ.

22. Хөдөлгөөн нь гэрлэн дохиогоор зохицуулагдаж байгаа үүлзвар

Үүлзвар дээрх хөдөлгөөн нь гэрлэн дохиогоор зохицуулагдаж байгаа бол дээрх 18-21 дүгээр хэсгүүдэд тусгагдсан тэмдгүүдэд нэмэлт болгож буюу эсхүл эдгээр тэмдгүүдийн оронд А,17 (дээрх 17 дугаар хэсэгт тусгагдсан) дүрстэй А^а буюу А^б тэмдгийг байрлуулж болно.

23. Эсрэг хөдөлгөөн

а) Нэг талын хөдөлгөөнтэй замаас буюу нэг чигийн хөдөлгөөнтэй хэд хэдэн зорчих хэсэг бүхий замаас байнгын буюу түр зуурын эсрэг хөдөлгөөнтэй нэг зорчих хэсэг рүү ойртож байгааг урьдчилан анхааруулахын тулд А,23 дүрсийг хэрэглэнэ.

б) Энэхүү дүрс бүхий тэмдгийг эсрэг хөдөлгөөний эхэнд болон шаардлагатай байж болох тухайн хэсэг бүр дээр давтан байрлуулах ёстой.

24. Хөдөлгөөний түгжрэл

а) Замын хөдөлгөөний түгжрэл, саатал бий болсон хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,24 дүрсийг хэрэглэнэ.

б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

25. Төмөр замын хаалттай гарам

Төмөр замын шугамын тал бүрд солбиж байрласан хаалтуудтай төмөр замын гармыг тэмдэглэхдээ А,25 дүрсийг хэрэглэнэ.

26. Төмөр замын бусад гарам

Төмөр замын бусад гармыг тэмдэглэхдээ А,26^а буюу А,26^б, эсхүл тухайн нөхцөл байдлаас хамаарч А,27 дүрсийг хэрэглэнэ.

27. Трамвайн шугамтай огтлолцоно

Трамвайн шугамтай нийлсэн тухайн огтлолцол нь энэхүү конвенцын 1 дүгээр зүйлд тодорхойлогдсон төмөр замын гарамд тооцогдохгүй бол уг огтлолцолд ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,27 дүрсийг хэрэглэж болно.

Тайлбар: Хэрэв төмөр замын хөдөлгөөний хурд нь их биш бөгөөд замын хөдөлгөөнийг нь төмөр замын тээврийн хэрэгслийн зохицуулагч этгээд гар дохиогоор зохицуулчихдаг төмөр зам ба автомашины замын огтлолцолд ойртож байгааг анхааруулах шаардлагатай гэж үзвэл доорхи 32 дугаар хэсэгт заагдсан А,32 тэмдгийг хэрэглэж болно.

28. Төмөр замын гармын шүүд өмнө тавигдах тэмдгүүд

а) Энэхүү конвенцын 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдсан А,28 тэмдэг нь А,28^а; А,28^б; А,28^с гэсэн гурван хэлбэртэй байна.

б) А,28^а ба А,28^б хэлбэр нь цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, улаан буюу хар өнгийн хүрээтэй, А,28^с хэлбэр нь цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, хар өнгийн хүрээтэй байна; А,28^с хэлбэр дээрх бичлэг нь хар өнгөтэй байна. Төмөр зам нь хоёроос цөөнгүй бол А,28^б хэлбэрийг хэрэглэнэ; Ийм тохиолдолд А,28^с хэлбэрийг хэрэглэхдээ төмөр замын тоо ширхгийг заасан нэмэлт тэмдгийг ашиглана.

с) Чагтлаасын дагуух урт нь 1.20 метрээс багагүй байх ёстой. Байрлуулах зай хангалтгүй байвал түүний үзүүрүүдийг дээш буюу доош нь шилжүүлэн дүрсэлж болно.

29. Төмөр замын гарам ба салдаг гүүрэнд ойр тавигдах нэмэлт тэмдгүүд

- а) Энэхүү конвенцын 9 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэгт дурдсан самбарууд нь А,29^а; А,29^б; А,29^с тэмдгүүд болно. Зураасын налуу нь зорчих хэсэг рүү чиглэсэн байна.
- б) А,29^а тэмдгийн дээд талд байрлуулах тэмдэг (төмөр замын гарам буюу салдаг гүүрэнд ойртож байгааг анхааруулах)-ийг А,29^б ба А,29^с тэмдгүүдийн дээд талд мөн байрлуулж болно.

30. Нислэг-буултын зурвас

- а) Нислэг-буултын зурвасаас нисэх онгоц хөөрөх буюу буухдаа нам өндөртэйгөөр нисч болох замын хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,30 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

31. Хажуугийн салхи

- а) Хажуугийн салхи байнга хүчтэй үлээдэг замын хэсэгт ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,31 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

32. Бусад аюул

- а) Дээр дурдсан 1-31 дүгээр хэсгүүдэд буюу энэ хавсралтын В хэсэгчлэлд дүрслэгдээгүй аюул бүхий замын хэсэг рүү ойртож байгааг анхааруулахын тулд А,32 дүрсийг хэрэглэнэ.
- б) Гэхдээ Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "а"-ийн "ii"-т заасанд нийцүүлэн график дүрс хэрэглэж болно.
- с) А,32 тэмдгийг ялангуяа, төмөр замын хөдөлгөөний хурд нь их биш бөгөөд замын хөдөлгөөнийг нь төмөр замын тээврийн хэрэгслийн зохицуулагч этгээд гар дохиогоор зохицуулчихдаг төмөр зам ба автомашины замын огтлолцлыг анхааруулахад хэрэглэж болно.

**В хэсэгчлэл
ДАРААЛЛЫН ТЭМДЭГ**

ТАЙЛБАР: Хэрэв уулзвар дээр гол зам чигээ өөрчилж байвал уг уулзварт ойртож буйг анхааруулсан тэмдгийн доод талд буюу дараалал тогтоож буй тэмдэг (уг уулзвар дээр буюу түүний өмнө тавигдсан)-ийн доод талд гол замын чигийг уулзварын бүдүүвч (схем) дээр харуулсан Н,8 нэмэлт тэмдгийг байрлуулж болно.

1. «Зам тавьж өгнө» тэмдэг

- а) «Зам тавьж өгнө» тэмдэг нь В,1 тэмдэг болно. Энэ тэмдэг нь адил талт гурвалжин хэлбэртэй бөгөөд нэг тал нь хэвтээ, түүний эсрэг өнцөг нь доош чиглэсэн, цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, улаан өнгийн хүрээтэй, дотроо дүрсгүй байна.
- б) Тэмдгийн нэг талын уртын хэвийн хэмжээ нь ойролцоогоор 0.90 метр, жижиг хэмжээ нь 0.60 метрээс багагүй байна.

2. «Зогсохгүй явах хориотой» тэмдэг

- а) «Зогсохгүй явах хориотой» тэмдэг нь В,2 тэмдэг бөгөөд хоёр хэлбэртэй байна:
- i) В,2^а хэлбэр нь найман өнцөгт хэлбэртэй, улаан өнгийн дэвсгэртэй бөгөөд түүн дотор англи буюу тухайн улсын хэл дээр цагаан өнгийн үсгээр «STOP» гэсэн бичлэг хийсэн байна; Үсгийн өндөр нь хамгийн багадаа тэмдгийн өндрийн гуравны нэгтэй тэнцүү байвал зохино;
- ii) В,2^б хэлбэр нь дугуй хэлбэртэй, цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр, улаан өнгийн хүрээтэй байх бөгөөд түүн дотор В,1 тэмдгийг байрлуулж, дээд хэсэгт нь англи буюу тухайн улсын хэл дээр хар буюу цэнхэр өнгийн том үсгээр «STOP» гэсэн бичлэг хийсэн байна.

b) В,2^а тэмдгийн өндөр ба В,2^б тэмдгийн голчийн хэвийн хэмжээ нь ойролцоогоор 0.90 метр, жижиг хэмжээ нь 0.60 метрээс багагүй байна.

с) В,2^а ба В,2^б хэлбэрүүдээс сонголт хийхдээ энэхүү конвенцын 5 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг ба 10 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалтуудыг үзнэ үү.

3. «Гол зам» тэмдэг

а) «Гол зам» тэмдэг нь В,3 тэмдэг болно. Энэ тэмдэг нь адил талт дөрвөлжин (квадрат) хэлбэртэй бөгөөд диагоналийнхаа дагуу босоо байрлалтай, ирмэгээрээ хар өнгийн эмжээртэй байна. Дотор талд нь хар өнгийн эмжээр бүхий шар буюу улбар шар өнгийн дөрвөлжин байрлах бөгөөд хоёр дөрвөлжингийн хоорондох зай нь цагаан өнгөтэй байна.

б) Тэмдгийн нэг талын уртын хэвийн хэмжээ нь ойролцоогоор 0.50 метр, жижиг хэмжээ нь 0.35 метрээс багагүй байна.

4. «Гол замын төгсгөл» тэмдэг

«Гол замын төгсгөл» тэмдэг нь В,4 тэмдэг болно. Энэ тэмдэг нь дээр дурдсан В,3 тэмдгийн дүрсэн дээр түүний зүүн доод ба баруун дээд талуудтай перпендикуляр, хар буюу саарал өнгийн төвийн судал буюу эсхүл зэрэгцээ зураасууд нэмж дүрсэлсэн хэлбэртэй байна.

5. Сөрөг хөдөлгөөнд зам тавьж өгөхийг шаарддаг тэмдэг

а) Хэрэв замын нарийссан хэсэг дээр зөрж өнгөрөхөд хүндрэлтэй буюу хөдөлгөөнийг нь зохицуулах боломжгүй, эсхүл зохицуулга (гэрлэн дохио) нь уг нарийссан хэсгээр зөрж өнгөрөх бүх жолооч нарт өдөр, шөнийн аль ч цагт сайн харагдахаар байрлаагүй бол уг хэсгийн давуу эрхгүйгээр нэвтрэх хөдөлгөөний талд «Сөрөг хөдөлгөөнд зам тавьж өгнө» В,5 тэмдгийг байрлуулна. Энэ тэмдэг нь жолоочид замын тухайн нарийссан хэсэг рүү эсрэг талаас яваа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд саад болохоор байвал орохыг хориглосон утгыг агуулна.

б) Энэ тэмдэг нь улаан хүрээтэй, цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр бүхий дугуй хэлбэртэй байх бөгөөд хөдөлгөөний давуу эрхтэй талын чигийг зааж буй сум нь хар өнгөтэй, түүний эсрэг талынх нь улаан өнгөтэй байна.

6. Сөрөг хөдөлгөөнд давуу эрх олгодог тэмдэг

а) Замын нарийссан хэсгээр нэвтрэхдээ эсрэг талаас яваа тээврийн хэрэгслээс давуу эрхтэй болохыг нь жолоочид заахын тулд В,6 тэмдгийг хэрэглэнэ.

б) Энэ тэмдэг нь цэнхэр өнгийн дэвсгэр бүхий тэгш өнцөгт хэлбэртэй байх бөгөөд дээшээ чиглэсэн сум нь цагаан өнгөтэй, эсрэг талынх нь улаан өнгөтэй байна.

с) В,6 тэмдгийг байрлуулсан бол замын нарийссан хэсгийн нөгөө талд эсрэг талаас нь яваа тээврийн хэрэгсэлд зориулан В,5 тэмдгийг заавал байрлуулна.

С хэсэгчлэл

ХОРИГЛОХ БУЮУ ХЯЗГААРЛАХ ТЭМДЭГ

I. Нийтлэг шинж болон дүрсүүд

1. Хориглох буюу хязгаарлах тэмдгүүд нь дугуй хэлбэртэй байх бөгөөд тэдгээрийн голч нь суурин газрын гадна 0.60 метрээс багагүй, суурин газрын дотор 0.40 метрээс багагүй эсхүл түр ба удаан зогсохыг хориглосон буюу хязгаарласан тэмдгүүдийн хувьд 0.20 метрээс багагүй байх ёстой.

2. Зарим нэг тэмдгийн хувьд доорх заалтуудад тусгайлан өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд хориглох буюу хязгаарлах тэмдгүүд нь цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, улаан өнгийн өргөн хүрээтэй, дүрс болон бичлэг (хэрэв бичлэгтэй бол) нь хар буюу цэнхэр өнгөтэй байх бөгөөд хэрэв ташуу зураастай бол тэр нь зүүнээс баруун доош татагдсан, улаан өнгөтэй байна.

II. Тодорхойлолт

1. Хөдөлгөөнийг хориглох буюу хязгаарлах

а) Аливаа тээврийн хэрэгслийн орох үйлдэлд хориглолт тогтоохын тулд «Орох хориотой» С,1 тэмдгийг хэрэглэнэ. Энэ тэмдэг нь С,1^а ба С,1^б гэсэн хоёр хэлбэртэй.

б) Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг замын хоёр талаас бүхэлд нь хориглохын тулд С,2 «Хоёр талын хөдөлгөөн хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ.

в) Зөвхөн зарим нэг төрлийн тээврийн хэрэгсэл буюу хөдөлгөөнд оролцогчийн хөдөлгөөнд хориглолт тогтоохын тулд тухайн тээврийн хэрэгсэл буюу хөдөлгөөнд оролцогчийн дүрс бүхий тэмдгийг хэрэглэнэ. Ийм тэмдэг нь С,3^а; С,3^б; С,3^с; С,3^д; С,3^е; С,3^ф; С,3^г; С,3^н; С,3^и; С,3^к; С,3^л дүрстэй байх бөгөөд эдгээр нь дараах утгыг агуулна:

С,3^а «Шаахайгүй хоёр дугуйтай мотоциклоос бусад механикжсан бүх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

С,3^б «Мотоциклын хөдөлгөөн хориотой»

С,3^с «Унадаг дугуйн хөдөлгөөн хориотой»

С,3^д «Мопедын хөдөлгөөн хориотой»

С,3^е «Ачааны автомашины хөдөлгөөн хориотой»

Зөвхөн тодорхой хэмжээнээс дээш бүх жинтэй тээврийн хэрэгсэл буюу тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний хувьд хориглолт тогтоохын тулд уг хэмжээг илэрхийлсэн тоог тэмдэг дэх тээврийн хэрэгслийн дүрсэн дээр гэгээн өнгөөр тавих буюу эсхүл энэхүү конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу нэмэлт тэмдгээр зааж С,3^е тэмдгийн доор байрлуулна.

С,3^ф «Хагас чиргүүл буюу нэг тэнхлэгт чиргүүлээс бусад чиргүүл чирсэн аливаа механикжсан тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

Зөвхөн тодорхой хэмжээнээс дээш бүх жинтэй чиргүүл чирсэн тээврийн хэрэгслийн хувьд хориглолт тогтоохын тулд уг хэмжээг илэрхийлсэн тоог тэмдэг дэх чиргүүлийн дүрсэн дээр гэгээн өнгөөр тавих буюу эсхүл энэхүү конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу нэмэлт тэмдгээр зааж С,3^ф тэмдгийн доор байрлуулна.

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд нь шаардлагатай гэж үзвэл ачааны автомашины арын хэсгийн дүрсийг суудлын автомашины арын хэсгийн дүрсээр, чиргүүлийн дүрсийг тийм автомашинд холбогдох чиргүүлийн дүрсээр оруулж болно.

С,3^г «Чиргүүлтэй механикжсан тээврийн хэрэгсэл нэвтрэх хориотой» - зөвхөн тодорхой хэмжээнээс дээш бүх жинтэй чиргүүл чирсэн тээврийн хэрэгслийн хувьд хориглолт тогтоохын тулд уг хэмжээг илэрхийлсэн тоог тэмдэг дэх чиргүүлийн дүрсэн дээр гэгээн өнгөөр тавих буюу эсхүл энэхүү конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу нэмэлт тэмдгээр зааж С,3^г тэмдгийн доор байрлуулна.

С,3^н «Нэмэлт тэмдгээр тусгайлан заасан аюултай ачааг тээж яваа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой» - тодорхой төрлийн аюултай ачаа тээж яваа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд хориглолт тогтоохын тулд С,3^н тэмдгийг шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт тэмдгийн хамт хэрэглэхийг зөвлөж байна. Энэ нэмэлт тэмдэгт зөвхөн дотоодын хууль тогтоомжоор тодорхойлогдсон тухайн аюултай ачааг тээвэрлэхэд уг хориглолт хамаарахыг заана.

С,3^и «Явган зорчигчийн хөдөлгөөн хориотой»

С,3^л «Ердийн хөсгийн хөдөлгөөн хориотой»

С,3^к «Гар тэргэнцрийн хөдөлгөөн хориотой»

С,3^л «Хөдөө аж ахуйн өөрөө явдаг тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

Тайлбар: Хэлэлцэн тохиролцогч Талууд С,3^а-С,3^л тэмдгүүд дээрх улаан өнгийн ташуу зураасыг тавихгүй буюу эсхүл дүрсийн үзэгдэлт ба ойлгомжтой байдлыг алдагдуулахаар байвал уг зураасаар дүрсийн талбайг таслахгүй байж болно.

д) Хэд хэдэн төрлийн тээврийн хэрэгсэл буюу хөдөлгөөнд оролцогчдын хөдөлгөөнд хориглолт тогтоохын тулд төчнөөн ширхэг хориглох тэмдэг хэрэглэж болохоос гадна эсхүл тэдгээр тээврийн хэрэгсэл буюу хөдөлгөөнд оролцогчдын дүрсүүдийг нэг дор агуулсан ганц тэмдгийг хэрэглэж болно. Ийм тэмдгийн жишээ нь С,4^а «Механикжсан тээврийн хэрэгслийн

хөдөлгөөн хориотой» ба С,4^b «Механикжсан тээврийн хэрэгсэл болон ердийн хөдөлгөөн хориотой» тэмдгүүд болно.

Суурин газрын гаднах замд хоёроос олон дүрстэй, суурин газарт гурваас олон дүрстэй тэмдгийг хэрэглэж болохгүй.

е) Жин буюу оврын хэмжээ нь тогтоосон хязгаараас хэтэрч буй тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд хориглолт тогтооходоо дараах тэмдгүүдийг хэрэглэнэ:

С,5 «Оврын өргөн нь ... метрээс илүү тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

С,6 «Оврын өндөр нь ... метрээс илүү тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

С,7 «Ачаалалтай жин нь ... тонноос илүү тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

С,8 «Тэнхлэг дээрх ачаалал нь ... тонноос илүү тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн хориотой»

С,9 «Урт нь ... метрээс илүү тээврийн хэрэгсэл буюу тээврийн хэрэгслийн бүрэлдэхүүний хөдөлгөөн хориотой»

ф) Хоорондын зайгаа тэмдэгт зааснаар бариагүй тээврийн хэрэгслүүдийн хөдөлгөөнд хориглолт тогтооходоо С,10 «Хоорондын зай нь ... метрээс бага яваа тээврийн хэрэгслүүдийн хөдөлгөөн хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ.

2. Эргэхийг хориглох

Эргэх үйлдэл (сумын чигээс хамааран баруун буюу зүүн гар тийш) хийхийг хориглоходоо С,11^a «Зүүн гар тийш эргэх хориотой» буюу С,11^b «Баруун гар тийш эргэх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ.

3. Буцаж эргэхийг хориглох

а) Буцаж эргэх үйлдэлд хориглолт тогтооходоо С,12 «Буцаж эргэх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ.

б) Тухайн нөхцөл байдалд нийцүүлэх үүднээс тэмдгийн дүрсийг эсрэг тал руу нь эргүүлэн хэрэглэж болно.

4. Гүйцэж түрүүлэхийг хориглох

а) Дүрэмд тусгасан гүйцэж түрүүлэх үйлдэлтэй холбоотой нийтлэг заалтуудаас гадна шаахайгүй хоёр дугуйтай мотоцикл ба мопедоос бусад механикжсан бүх тээврийн хэрэгслийг гүйцэж түрүүлэхийг хориглохын тулд С,13^a «Гүйцэж түрүүлэх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ. Энэ тэмдэг нь С,13^{aa} ба С,13^{ab} гэсэн хоёр хэлбэртэй.

б) Бүх жин нь 3.5 тонноос илүү ачааны тээврийн хэрэгслийн гүйцэж түрүүлэх үйлдэлд хориглолт тогтоохын тулд С,13^b «Ачааны тээврийн хэрэгслээр гүйцэж түрүүлэх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ. Энэ тэмдэг нь С,13^{ba} ба С,13^{bb} гэсэн хоёр хэлбэртэй.

Энэхүү конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу тэмдгийн доод талд нэмэлт тэмдэг байрлуулж хориглолт тогтоох бүх жингийн хэмжээг өөрөөр зааж болно.

5. Хурдыг хязгаарлах

а) Хөдөлгөөний хурдны хэмжээнд хязгаарлалт тогтоохын тулд С,14 «Хурдны дээд хэмжээ нь заасан тоогоор хязгаарлагдана» тэмдгийг хэрэглэнэ. Тэмдэг дэх хурдны дээд хязгаарыг заасан тоо нь тухайн улсад тээврийн хэрэгслийн хурдыг хэмжихдээ нийтлэг хэрэглэдэг нэгжээр илэрхийлэгдэнэ. Тооны ард буюу доод талд жишээлбэл, «км» (километр) буюу «миль» гэсэн нэгжийн нэрийг нэмж тавьж болно.

б) Хурдны хязгаарлалтыг зөвхөн тодорхой хэмжээнээс илүү бүх жинтэй тээврийн хэрэгсэлд хамааруулахдаа энэхүү Конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу тэмдгийн доод талд нэмэлт тэмдэг байрлуулж хориглолт тогтоох бүх жингийн тухайн хэмжээг заана.

6. Дуут дохио өгөхийг хориглох

Зам тээврийн ослоос зайлсхийхэд чиглэгдсэнээс бусад тохиолдолд дуут дохио өгөхийг хориглохын тулд С,15 «Дуут дохио өгөх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ. Хэрэв

энэ тэмдэг нь суурин газрын эхлэлийг мэдээлж буй нэрийн заалтын дэргэд буюу цаад талд байрласан биш бол тэр нь хориглолтын үйлчлэх зайг заасан Н,2 нэмэлт тэмдэг (энэ хавсралтын Н хэсэгчлэлд тусгагдсан)-тэй байх ёстой.

Хэрэв дээрх хорио суурин газрыг бүхэлд нь хамардаг, өөрөөр хэлбэл тухайн улсын замын хөдөлгөөний дүрмийн суурин газрын дотор мөрдөгдөх журмаар суурин газрын нэрийн заалтын тэмдэг бүхий суурин газар руу орсон хөдөлгөөнд оролцогчдод дээрх хориглолт тогтоогдсон бол С,15 тэмдгийг суурин газар руу орохын өмнө байрлуулахгүй байхыг зөвлөж байна.

7. Зогсолт хийхгүйгээр нэвтрэхийг хориглох

а) Заавал зогсох шаардлагатай гаалийн бүсэд ойртож байгааг заахын тулд С,16 «Зогсохгүй нэвтрэх хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ. Конвенцын 8 дугаар зүйлийн заалтаас гажиж энэ тэмдэг дээр хоёр хэлээр «гааль» гэсэн үгийг тэмдэглэх нь нэн тохиромжтой бөгөөд энэ тэмдгийг хэрэглэх Хэлэлцэн тохиролцогч Талууд уг үгийг нэг ижил хэлээр тэмдэглэж байх талаар бүс орнуудын хэмжээнд тохиролцоонд хүрэхийг хичээх ёстой.

б) Энэ тэмдгийг түүнчлэн зогсолт хийхгүйгээр нэвтрэхийг хориглох бусад нөхцөлийг заахад ч хэрэглэж болно. Энэ тохиолдолд «гааль» гэсэн үгийн оронд уг зогсолтын шалтгааныг илэрхийлэх богино бичлэгтэй өөр үгийг тэмдэглэнэ.

8. Хориглолт буюу хязгаарлалтын төгсгөлийг заах тэмдгүүд

а) Хориглох тэмдгүүдийн үйлчлэлд яваа тээврийн хэрэгслийн жолоочид уг хориглолтуудын хүчинтэй хүрээ дуусаж байгаа газрыг заахын тулд С,17^a «Бүх хорионы төгсгөл» тэмдгийг хэрэглэнэ. Энэ тэмдэг нь цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр бүхий дугуй хэлбэртэй, хүрээгүй юмуу эсхүл хар өнгийн нарийн эмжээртэй байх бөгөөд баруунаас зүүн доош ташуулдсан хар буюу бараан саарал өнгийн зураас буюу эсхүл зэрэгцээ шугамуудтай байна.

б) Аль нэг хориглох буюу хязгаарлах тэмдгийн үйлчлэлд яваа тээврийн хэрэгслийн жолоочид уг хориглолт буюу хязгаарлалтын хүчинтэй хүрээ дуусаж байгаа газрыг заахын тулд С,17^b «Хурдны хязгаарлалтын төгсгөл», эсхүл С,17^c «Гүйцэж түрүүлэх хорионы төгсгөл» буюу С,17^d «Ачааны тээврийн хэрэгслээр гүйцэж түрүүлэх хорионы төгсгөл» тэмдгийг хэрэглэнэ. Эдгээр тэмдэг нь С,17^a тэмдэгтэй адил боловч түүн дээр тухайн дуусаж байгаа хориглолт буюу хязгаарлалтын дүрсийг цайвар саарал өнгөтэйгөөр байрлуулсан байна.

с) Энэхүү конвенцын 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтаас гажиж дээрх С,17 тэмдгүүдийг эсрэг талаас яваа тээврийн хэрэгслүүдэд зориулагдсан хориглох буюу хязгаарлах тэмдгүүдийн ар талд байрлуулж болно.

9. Түр буюу удаан зогсохыг хориглох буюу хязгаарлах

а) i) Удаан зогсохыг хориглосон газрыг заахын тулд С,18 «Удаан зогсох хориотой» тэмдгийг; түр болон удаан зогсохыг хориглосон газрыг заахын тулд С,19 «Түр ба удаан зогсох хориотой» тэмдгийг хэрэглэнэ;

ii) Улаан хүрээтэй цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэр дээр, тухайн улсад «зогсоол»-ыг тэмдэглэхэд хэрэглэдэг бэлгэдэл үсгийг хар өнгөөр дүрсэлж дээгүүр нь хөндлөн улаан зураас татсан дугуй тэмдгээр С,18 тэмдгийг сольж хэрэглэж болно;

iii) Тэмдгийн доод талд нэмэлт тэмдэг байрлуулж түүн дээр хориглолтын үйлчлэлийг хязгаарласан буюу доорх зүйлсийг заасан бичлэг хийж болно:

- хориглолт хүчинтэй байх сар, гараг, цаг;
- хориглолтын үргэлжлэх хугацаа;
- зарим төрлийн хөдөлгөөнд оролцогчдод хамааруулаагүй байдал;

iv) Түр буюу удаан зогсолтын үргэлжлэх хугацаатай холбоотой бичлэгийг нэмэлт тэмдэг дээр биш, харин хориглох тэмдгийн улаан хүрээний доод хэсэгт шууд тэмдэглэж болно.

б) i) Удаан зогсохыг заримдаа замын тухайн талд зарим тохиолдолд нөгөө талд зөвшөөрч байдаг зохицуулалт хийхийн тулд С,18 тэмдгийн оронд С,20^a буюу С,20^b «Ээлжлэн сэлгэгддэг зогсоол» тэмдгийг хэрэглэнэ;

ii) Замын C,20^a тэмдэг тавигдсан талд сарын сондгой тоотой хоногуудад, C,20^b тэмдэг тавигдсан талд сарын тэгш тоотой хоногуудад удаан зогсохыг хориглоно. Гэхдээ дотоодын хууль тогтоомжоор тэмдгийн үйлчлэлийг заавал бүхэл хоногийн туршид биш, цагаар солигддог зарчимтай байхаар тодорхойлж болно. Түүнчлэн дотоодын хууль тогтоомжоор зогсоолын ээлжлэн сэлгэх давтамжийг хоног тутмаас өөрөөр тодорхойлж болно. Энэ тохиолдолд тэмдэг дээрх I ба II тоонуудын оронд ээлжлэн сэлгэх мөчлөгийг илэрхийлсэн хоногуудыг тавина; Жишээлбэл, сар бүрийн 1-нээс ба 16-наас ээлжлэн сэлгүүлэхийн тулд 1-15 ба 16-31 гэсэн тоо тавина;

iii) C,19; C,20^a; C,20^b тэмдгүүдийг хэрэглэхгүй орнууд нь C,18 тэмдгийг энэхүү конвенцын 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу нэмэлт бичлэгтэйгээр хэрэглэж болно.

c) i) Зарим онцгой тохиолдлоос бусад нөхцөлд тэмдгийн хавтгайг замын тэнхлэгт перпендикуляр буюу үл мэдэг өнцөг үүсгэхээр байрлуулна;

ii) Удаан зогсохыг хориглосон ба хязгаарласан бүх тэмдгүүдийн үйлчлэл нь замын зөвхөн тавигдсан талдаа хүчинтэй байна;

iii) Дор дурдсан мэтийн өөр заалт байхгүй бол дээрх тэмдгүүдийн үйлчлэл нь уг тэмдгээс эхэлж тухайн замаас гарах хүртэл хүчинтэй байна:

- энэхүү хавсралтын H хэсэгчлэлийн H,2 нэмэлт тэмдгээр хориглолтын үргэлжлэх зайг заах;

- энэ хэсгийн “c”-ийн “v”-д тусгагдсан заалт;

iv) Хориглолт эхлэх газар дээр байрласан тэмдгийн доод талд энэхүү хавсралтын H хэсэгчлэлд заагдсан H,3^a буюу H,4^a нэмэлт тэмдгийг тавьж болно. Хориглолтыг давтаж байгаа тэмдгийн доод талд энэхүү хавсралтын H хэсэгчлэлд заагдсан H,3^b буюу H,4^b нэмэлт тэмдгийг байрлуулж болно. Хориглолт дуусаж байгаа газар дээр энэхүү хавсралтын H хэсэгчлэлд заагдсан H,3^c буюу H,4^c нэмэлт тэмдэг бүхий бас нэг хориглох тэмдэг байрлуулж болно. H,3 нэмэлт тэмдгүүд нь замын тэнхлэгтэй зэрэгцээ (параллель), харин H,4 нэмэлт тэмдгүүд перпендикуляр байрлана. Хэрэв H,3 нэмэлт тэмдгүүд дээр хэмжээ заасан бол тэр нь уг тэмдгээс сум заасан чигт хорионы хүчинтэй үргэлжлэх зайг илэрхийлнэ;

v) Хэрэв хорионы үйлчлэлийг замаас гарах хүртэл үргэлжлүүлэхгүй гэвэл дээрх “c”-ийн “iv”-т заасны дагуу хориглолтыг төгсгөх нэмэлт тэмдгийг хэрэглэнэ. Гэхдээ хориглолтыг богино зайд үргэлжлүүлэх бол зөвхөн нэг тэмдгийг дараах байдлаар байрлуулж болно:

- уг хориглолтын үргэлжлэх зайг тэмдгийн улаан хүрээн дээр заана;

- эсхүл H,3 нэмэлт тэмдэгтэй байрлуулна;

vi) Зогсоолын хэмжүүр (паркометр)-ээр тоноглогдсон газарт уг хэмжүүр нь тухайн зогсоол төлбөртэй бөгөөд зогсох хугацаа нь цагийн механизмын ажиллах хугацаагаар хязгаарлагдахыг илэрхийлнэ;

vii) (хасагдсан)

D хэсэгчлэл ЗААХ ТЭМДЭГ

I. Нийтлэг шинж ба дүрсүүд

1. Заах тэмдгүүд (энэ хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 10 дахь хэсэгт заагдсан тэгш өнцөгт хэлбэртэй D,10 тэмдгүүдээс бусад) нь дугуй хэлбэртэй байх бөгөөд тэдгээрийн голч нь суурин газрын гадна 0.60 метрээс багагүй, суурин газрын дотор 0.40 метрээс багагүй байх ёстой. Гэхдээ 0.30 метрээс багагүй голчтой тэмдгийг замын гэрлэн дохиотой хослуулан хэрэглэх буюу аюулгүйн арлын дугуй суурь (тумба) дээр байрлуулж болно.

2. Өөрөөр заагаагүй бол эдгээр тэмдгүүд нь цэнхэр өнгийн дэвсгэртэй, дүрс нь цагаан буюу цайвар өнгөтэй байх бөгөөд үүнээс гадна өөр хувилбар нь улаан өнгийн эмжээр бүхий цагаан өнгийн дэвсгэр дээр хар өнгийн дүрстэй байж болно.

II. Тодорхойлолт

1. Явах чиг

Тээврийн хэрэгслийн явах ёстой чигийг заахын тулд D,1 «Явах чиг» тэмдгийн тухайн чигт нийцэх сум бүхий D,1^a хэлбэрийг хэрэглэнэ. Гэхдээ энэхүү хэсэгчлэлийн I дүгээр дэд хэсгийн заалтаас гажиж D,1^a тэмдгүүдийн оронд D,1^b тэмдгийг хэрэглэж болно. D,1^b тэмдэг нь цагаан өнгийн эмжээр бүхий хар өнгийн дэвсгэртэй, цагаан өнгийн дүрстэй байна.

2. Саадыг тойрох чиг

Энэхүү конвенцын 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтаас гажиж аюулгүйн арал дээр буюу замын ямар нэгэн саадын өмнө тавигдсан D,2 «Саадыг тойрох чиг» тэмдэг нь тээврийн хэрэгсэл уг аюулгүйн арал буюу саадыг зөвхөн сум заасан талаар тойрч гарах ёстойг заана.

3. Тойрох хөдөлгөөн

D,3 «Тойрох хөдөлгөөн» тэмдэг нь жолоочид тухайн сумны чигийн дагуу явах ёстойг заана. Хэрэв тойрох хөдөлгөөнтэй уулзварт D,3 тэмдгийг B,1 буюу B,2 тэмдэгтэй хамт тавьсан байвал уулзвар дотор байгаа жолооч нь нэвтрэх давуу эрхтэй байна.

4. Унадаг дугуйн зам

D,4 «Унадаг дугуйн зам» тэмдэг нь унадаг дугуйчдад тухайн тэмдэг байрласан зам тэдэнд зориулагдсан болохыг, бусад тээврийн хэрэгслийн жолоочдод уг замыг ашиглах эрхгүй болохыг заана. Энэ зам нь зорчих хэсэг, явган хүний буюу морьтой хүний замын дагуу байрласан бөгөөд явах чигт нь тохирох бол унадаг дугуйчид зөвхөн уг замыг ашиглана. Түүнчлэн дотоодын хууль тогтоомжид тусгасан буюу C,3^d тэмдгийн дүрс (эсхүл нэмэлт бичлэг)-ийг агуулсан нэмэлт тэмдгээр тусгайлан заасан бол мопедын жолооч ч мөн энэ замыг ашиглах ёстой.

5. Явган хүний зам

D,5 «Явган хүний зам» тэмдэг нь явган зорчигчдод тухайн тэмдэг байрласан зам тэдэнд зориулагдсан болохыг, бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод уг замыг ашиглах эрхгүй болохыг заана. Энэ зам нь зорчих хэсэг, морьтой хүний буюу унадаг дугуйн замын дагуу байрласан бөгөөд явах чигт нь тохирох бол явган зорчигчид зөвхөн уг замыг ашиглана.

6. Морьтой хүний зам

D,6 «Морьтой хүний зам» тэмдэг нь морь унаж яваа хүмүүст тухайн тэмдэг байрласан зам тэдэнд зориулагдсан болохыг, бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод уг замыг ашиглах эрхгүй болохыг заана. Энэ зам нь зорчих хэсэг, явган хүний буюу унадаг дугуйн замын дагуу байрласан бөгөөд явах чигт нь тохирох бол морь унаж яваа хүмүүс зөвхөн уг замыг ашиглана.

7. Хурдны доод хязгаарлал

D,7 «Хурдны доод хязгаарлал» тэмдэг нь тээврийн хэрэгслүүд тухайн тэмдэг тавигдсан зам дээр дор хаяж заасан хурдтайгаар явах ёстойг заана. Тэмдэг дэх хурдны доод хязгаарыг заасан тоо нь тухайн улсад тээврийн хэрэгслийн хурдыг хэмжихдээ нийтлэг хэрэглэдэг нэгжээр илэрхийлэгдэнэ. Тооны ард, жишээлбэл, «км» (километр) буюу «миль» гэсэн нэгжийн нэрийг нэмж тавьж болно.

8. Хурдны доод хязгаарлалын төгсгөл

D,8 «Хурдны доод хязгаарлалын төгсгөл» тэмдэг нь D,7 тэмдгээр заагдсан хурдны доод хязгаарлалтын үйлчлэл дуусаж байгааг заана. D,8 тэмдэг нь D,7 тэмдэгтэй адил боловч түүн дээр баруунаас зүүн доош ташуулдсан улаан өнгийн зураас татагдсан байна.

9. Халтирахаас хамгаалах гинж

D,9 «Халтирахаас хамгаалах гинж» тэмдэг нь тухайн замаар явах тээврийн хэрэгслүүдийн дор хаяж хоёр дугуй (хөтлөгч)-нд халтирахаас хамгаалах гинж байх ёстойг заана.

10. Аюултай ачаатай тээврийн хэрэгслийн явах чиг

D,10^a; D,10^b; D,10^c тэмдгүүд нь аюултай ачаа тээж яваа тээврийн хэрэгслүүдийн явах ёстой чигийг заана.

11. D,4; D,5; D,6 тэмдгүүдийг хамтатгаж хэрэглэх загварчлал

а) Хөдөлгөөнд оролцогч хоёр төрлийн этгээдэд зориулагдаж бусад оролцогчийн хөдөлгөөнийг хориглосон замыг заахын тулд тэмдэгт тухайн зөвшөөрөгдөж буй хоёр оролцогчийн дүрсийг хамтад нь байрлуулна.

б) Хэрэв тэмдэгт дүрсүүдийг зэрэгцүүлэн байрлуулж тэдгээрийн хоорондуур тэмдгийн төвийг дайруулан босоо шугам татсан байвал тухайн дүрсэд хамаарах хөдөлгөөнд оролцогч нь уг дүрсийн байрласан зам талыг ашиглах бөгөөд харин энэ талыг нь нөгөө оролцогч ашиглах эрхгүй болохыг заана. Замын эдгээр талууд нь тэмдэглэл буюу зохих хэрэгслүүдээр тодорхой тусгаарлагдсан байвал зохино.

с) Хэрэв тэмдэгт дүрсүүдийг нэг нэгнийх нь доор байрлуулсан байвал тухайн дүрсүүдэд хамаарах хөдөлгөөнд оролцогчид уг замыг хамтдаа ашиглаж болохыг заана. Дүрсүүдийн байрлалыг дурын байдлаар сонгож болно. Хоёр төрлийн оролцогч хамтдаа нэг зам хэрэглэхтэй холбогдуулан болгоомжлох арга хэмжээ авсан тодорхой заалтууд дотоодын хууль тогтоомжид тусгагдсан байвал зохино.

D,11^a ба D,11^b тэмдгүүд нь D,4 ба D,5 тэмдгүүдийг хамтатгасан жишээ болно.

Е хэсэгчлэл
ТУСГАЙЛАН ЗААХ ТЭМДЭГ

I. Нийтлэг шинж болон дүрсүүд

Тусгайлан заах тэмдгүүд нь дөрвөлжин буюу тэгш өнцөгт хэлбэртэй, дүрс буюу бичлэг нь цэнхэр өнгийн дэвсгэр дээр цайвар (гэгээн) өнгөтэй, эсхүл цайвар (гэгээн) өнгийн дэвсгэр дээр бараан өнгөтэй байна.

II. Тодорхойлолт

1. Нэг буюу хэд хэдэн эгнээний хөдөлгөөнийг заах буюу анхааруулах тэмдэг

Зорчих хэсэг дээр тэмдэглэлээр тодорхойлогдсон бөгөөд хөдөлгөөний нэг чигт хандсан зөвхөн нэг буюу хэд хэдэн эгнээнд хамаарах аюулыг анхааруулах буюу тэдгээрийн хөдөлгөөнийг заахын тулд дор дурдсан мэтийн тэмдгүүдийг хэрэглэнэ. Эдгээр тэмдгүүдээр эсрэг талын эгнээнүүдийн хөдөлгөөнийг ч зааж болно. Тэмдэг дээрх анхааруулах буюу заах утга бүхий тэмдгийг холбогдох сум дээр нь байрлуулна:

- i) E,1^a «Эгнээ тус бүрийн хөдөлгөөний хурдны доод хязгаарлал»;
- ii) E,1^b «Тухайн нэг эгнээний хөдөлгөөний хурдны доод хязгаарлал» - энэ тэмдгийг удаан явдалт тээврийн хэрэгсэлд зориулсан эгнээг зааглахад хэрэглэж болно;
- iii) E,1^c «Эгнээ тус бүрийн хөдөлгөөний хурдны дээд хязгаарлал» - дугуй дүрсийн хүрээ нь улаан, тоо нь хар өнгөтэй байна.

2. Автобусанд зориулан заагласан эгнээг мэдээлэх тэмдэг

E,2^a ба E,2^b мэтийн тэмдгүүд нь энэхүү конвенцын 26bis дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу автобусны хөдөлгөөнд зориулан заагласан эгнээг мэдээлнэ.

3. «Нэг чигийн хөдөлгөөн» тэмдэг

а) Нэг чигийн хөдөлгөөнтэй зам буюу зорчих хэсгийг мэдээлэх шаардлагатай үед «Нэг чигийн хөдөлгөөн» гэсэн хоёр төрлийн тэмдгийг байрлуулж болно:

i) E,3^a тэмдгийг зорчих хэсгийн тэнхлэгт аль болох перпендикуляр байрлуулах бөгөөд тэмдгийн хэлбэр нь дөрвөлжин (квадрат) байх ёстой;

ii) E,3^b тэмдгийг зорчих хэсгийн тэнхлэгт аль болох зэрэгцээ (параллель) байрлуулна. Тэмдгийн хэлбэр нь сунгасан тэгш өнцөгт байх бөгөөд уртаашаа хэвтээ байрлана. E,3^b тэмдгийн сум дээр тухайн улсын үндэсний хэлээр «Нэг чигийн хөдөлгөөн» гэсэн бичлэг хийж болно.

б) E,3^a ба E,3^b тэмдгүүдийг гудамж руу орох хэсгийн өмнө ямар нэгэн хориглох буюу заах тэмдэг байрласан эсэхээс үл хамааран байрлуулж болно.

4. Эгнээнд урьдчилан байр эзлүүлэх тэмдэг

Хэд хэдэн эгнээ бүхий замын уулзварын өмнө урьдчилан байр эзлүүлэх тэмдгийн жишээ нь E,4 тэмдэг болно.

5. Тууш зам руу орох буюу түүнээс гарахыг анхааруулах тэмдэг

а) E,5^a «Тууш зам» тэмдгийг тууш замын хөдөлгөөний тусгай журам мөрдөгдөж эхлэх газар дээр байрлуулна.

б) E,5^b «Тууш замын төгсгөл» тэмдгийг уг журмын мөрдлөг дуусах газар дээр байрлуулна.

в) Түүнчлэн E,5^b тэмдгийг тууш замын төгсгөл ойртож байгааг анхааруулахын тулд хэрэглэх ба давтан тавьж ч болно. Ингэж хэрэглэх тохиолдолд тэмдгийн доод хэсэгт тууш замын төгсгөл хүртэлх зайг заана.

д) Эдгээр тэмдэг нь цэнхэр буюу ногоон өнгийн дэвсгэртэй байх ёстой.

6. Тууш замд хэрэглэгддэг хөдөлгөөний журмыг мөрдлөг болгох зам руу орох буюу түүнээс гарахыг анхааруулах тэмдэг

а) Замын дагуух эзэмшилд үйлчилдэггүй бөгөөд автомашины хөдөлгөөнд зориулагддаг зам (тууш замаас бусад)-ын хөдөлгөөний тусгай журам мөрдөгдөж эхлэх газар дээр E,6^a «Автомашины зам» тэмдгийг байрлуулна. E,6^a тэмдгийн доод талд нэмэлт тэмдэг байрлуулж, түүн дээр дүрмээс гажиж замын дагуух эзэмшил рүү орохыг зөвшөөрч байгааг зааж болно.

б) Түүнчлэн E,6^b «Автомашины замын төгсгөл» тэмдгийг автомашины замын төгсгөл ойртож байгааг анхааруулахын тулд хэрэглэх ба давтан тавьж ч болно. Ингэж хэрэглэх тохиолдолд тэмдгийн доод хэсэгт автомашины замын төгсгөл хүртэлх зайг заана.

в) Эдгээр тэмдэг нь цэнхэр буюу ногоон өнгийн дэвсгэртэй байх ёстой.

7. Суурин газрын эхлэл ба төгсгөлийг мэдээлэх тэмдэг

а) Суурин газрын эхлэлийг мэдээлэх тэмдэг дээр суурин газрын бараа дүрс хэлбэртэй бэлэг тэмдэг буюу тухайн суурин газрын нэрийг (нэг бол дангаар нь, эсхүл хамтад нь) байрлуулсан байна. E,7^a; E,7^b; E,7^c; E,7^d тэмдгүүд нь суурин газрын эхлэлийг мэдээлэх тэмдгийн жишээ болно.

б) Суурин газрын төгсгөлийг мэдээлэх тэмдэг нь эхлэлийг мэдээлсэн тэмдэгтэй ижил мөртлөө тэмдгийн баруун дээд өнцгөөс зүүн доод өнцөг рүү ташуулдсан улаан өнгийн зураас буюу зэрэгцээ шугамуудтай байна. E,8^a; E,8^b; E,8^c; E,8^d тэмдгүүд нь суурин газрын төгсгөлийг мэдээлэх тэмдгийн жишээ болно.

Энэхүү конвенцын 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтаас гажиж эдгээр тэмдгүүдийг суурин газрын эхлэлийг мэдээлсэн тэмдгүүдийн ар талд байрлуулж болно.

в) Дээрх тэмдгүүдийг энэхүү конвенцын 13bis дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хэрэглэнэ.

8. Бүсчилсэн үйлчлэл бүхий тэмдэг

а) Бүсчлэлийн эхлэл

i) Тухайн тэмдэг нь тодорхой бүсчлэл (бүсчилсэн үйлчлэл)-д орших бүх замын хувьд үйлчлэхийг мэдээлэхийн тулд уг тэмдгийг гэгээн өнгийн дэвсгэр бүхий тэгш өнцөгт самбар дээр байрлуулна. Самбар дээрх уг тэмдгийн дээд буюу доод талд нь «ZONE» гэсэн үгийг (эсхүл тухайн улсын хэлээр үүний адил утгатай үгийг) бичсэн байж болно. Самбар дээрх тэмдгийн доод талд буюу эсхүл нэмэлт тэмдэгт уг тэмдгийн хориглолт буюу хязгаарлалт, заалтын талаар тодорхой мэдээлэл хийж болно.

Тодорхой бүсчлэл (бүсчилсэн үйлчлэл)-д орших бүх замд үйлчлэх тэмдгүүдийг тухайн бүсчлэлд голлох үүрэгтэй бүх замууд дээр байрлуулна. Бүсчлэл нь зөвхөн ижил үзүүлэлт бүхий замуудыг багтааж байвал нэн тохиромжтой;

ii) Тодорхой бүсчлэл (бүсчилсэн үйлчлэл)-д орших бүх замын хувьд үйлчлэх тэмдгүүдийн жишээ нь E,9^a; E,9^b; E,9^c; E,9^d тэмдгүүд болно:

E,9^a - удаан зогсохыг хориглосон бүсчлэл;

E,9^b - тодорхой хугацаанд удаан зогсохыг хориглосон бүсчлэл;

E,9^c - зогсоолын бүсчлэл;

E,9^d - хурдны дээд хязгаарлалтын бүсчлэл;

б) Бүсчлэлээс гарах

i) Захиран тушаах тэмдгийн бүсчлэлээс гарч байгааг мэдээлэхийн тулд түүн рүү орж байгааг мэдээлсэнтэй адил тэмдэг бүхий самбарыг хэрэглэнэ. Гэхдээ тэр нь гэгээн өнгийн дэвсгэр дээр саарал өнгөтэй байх ёстой. Самбарын баруунаас зүүн доош ташуулдуулж хар буюу бараан саарал өнгийн зураас, эсхүл зэрэгцээ шугамууд татсан байна.

Бүсчлэлээс гарч байгааг мэдээлэх тэмдгүүдийг уг бүсчлэлээс гарахад ашиглаж болох бүх замууд дээр байрлуулна;

ii) Бүх зам (бүсчилсэн үйлчлэлийн)-ын хувьд үйлчлэх тэмдэг бүхий бүсчлэлээс гарч байгааг мэдээлэх тэмдгийн жишээ нь E,10^a; E,10^b; E,10^c; E,10^d тэмдгүүд болно:

E,10^a - удаан зогсохыг хориглосон бүсчлэлийн төгсгөл;

E,10^b - тодорхой хугацаанд удаан зогсохыг хориглосон бүсчлэлийн төгсгөл;

E,10^c - зогсоолын бүсчлэлийн төгсгөл;

E,10^d - хурдны дээд хязгаарлалтын бүсчлэлийн төгсгөл.

9. Хөдөлгөөний тусгай журам мөрдөгддөг хонгил руу орох

буюу түүнээс гарахыг анхааруулах тэмдэг

а) E,11^a «Хонгил» тэмдгийг тусгай журам мөрдөгддөг хонгилд ойртож байгааг анхааруулахын тулд хэрэглэх ба давтан тавьж болно. Энэ тохиолдолд тэмдэг бүрийн доод хэсэгт уг тэмдгээс хонгил хүртэлх зайг заах буюу эсхүл энэхүү хавсралтын Н хэсэгчлэлд тусгагдсан Н,1 нэмэлт тэмдгийг хэрэглэнэ.

Нэмэлт тэмдэгт хонгилын нэр ба уртын хэмжээг ч зааж болно.

б) E, 11^b «Хонгилын төгсгөл» тэмдгийг тусгай журмын мөрдлөг дуусаж байгаа газар дээр байрлуулж болно.

10. «Явган хүний гарц» тэмдэг

а) E,12^a «Явган хүний гарц» тэмдгийг жолооч болон явган зорчигчдод явган хүний гарц байгаа газрыг мэдээлэхэд хэрэглэнэ. Тэмдэг нь цэнхэр буюу хар өнгийн дэвсгэртэй, түүн дотор цагаан буюу шар өнгийн гурвалжин байх бөгөөд дүрс нь хар буюу хөх өнгөтэй байна. Тэмдэгт А,12 дүрсийг хэрэглэнэ.

б) Гэхдээ цэнхэр өнгийн дэвсгэр бүхий зөв биш таван өнцөгт хэлбэртэй, цагаан өнгийн дүрстэй E,12^b тэмдэг, эсхүл бараан өнгийн дэвсгэр, цагаан өнгийн дүрс бүхий E,12^c тэмдгүүдийг ч хэрэглэж болно.

11. «Эмнэлэг» тэмдэг

а) Энэ тэмдэг нь жолоочид эмнэлгийн ойролцоо шаардагдах зайлшгүй болгоомжлох, тухайлбал, аль болох чимээ шуугиан гаргахгүй байх арга хэмжээ авахыг мэдээлэхэд хэрэглэгдэнэ. Энэ тэмдэг E,13^a ба E,13^b гэсэн хоёр хэлбэртэй болно.

б) E,13^b тэмдэг дэх улаан загалмайн дүрсийг F хэсэгчлэлийн II дугаар дэд хэсгийн 1 дэх хэсэгт заасан дүрсүүдийн аль нэгээр орлуулж болно.

12. «Зогсоол» тэмдэг

а) Замын тэнхлэгтэй зэрэгцээ (паралель) байрлуулж болох E,14^a «Зогсоол» тэмдэг нь тээврийн хэрэгсэл удаан зогсохыг зөвшөөрөх газрыг мэдээлнэ. Энэ тэмдэг нь цэнхэр өнгийн дэвсгэр бүхий дөрвөлжин (квадрат) хэлбэртэй байна. Түүн дээр тухайн улсад «зогсоол»-ыг тэмдэглэхэд хэрэглэдэг бэлгэдэл үсгийг тавина.

б) Зогсоолын байгаа чигийг буюу зөвшөөрөгдсөн тээврийн хэрэгслийн ангиллыг тэмдэг дээр шууд заах буюу эсхүл нэмэлт тэмдгээр зааж болно. Түүнчлэн ийм бичлэг буюу дүрс нь удаан зогсохыг зөвшөөрөх хугацааг хязгаарласан буюу зогсоолыг гарц болгон ашиглаж болох нийтийн тээврийн хэрэгслийн төрлийг ч заасан байж болно.

Тухайн зогсоол нь бусад тээврийн хэрэгслээс илүүтэйгээр нийтийн тээврийн хэрэгслийн жолоочид зориулагдсан болохыг заахад хэрэглэж болох тэмдгүүдийн жишээ нь E,14^b ба E,14^c тэмдгүүд болно.

13. Автобус буюу трамвайн буудлыг мэдээлэх тэмдэг

E,15 «Автобусны буудал» ба E,16 «Трамвайн буудал».

14. Аюул, ослын үед зогсох газрыг заах тэмдэг.

E,18 «Ослын зогсолт хийх газар» тэмдэг нь аюул, ослын үед жолоочид түр буюу удаан зогсохдоо ашиглах газрыг заана. Хэрэв уг зогсох газар нь шуурхай холбооны телефон утас буюу гал унтраагуураар тоноглогдсон бол E,18 тэмдгийн доод хэсэгт буюу эсвэл уг тэмдгийн доор тэгш өнцөгт самбар дээр F,17 буюу F,18 тэмдгийн дүрсийг тавьсан байна. Энэхүү тэмдэг нь E,18a ба E,18b гэсэн хоёр хэлбэртэй болно.

F хэсэгчлэл

ОБЪЕКТ БА ҮЙЛЧИЛГЭЭГ МЭДЭЭЛЭХ ТЭМДЭГ

I. Нийтлэг шинж ба дүрсүүд

1. “F” тэмдгүүд нь цэнхэр буюу ногоон өнгийн дэвсгэртэй бөгөөд түүн дээр цагаан буюу шар өнгийн тэгш өнцөгт байрлана. Уг тэгш өнцөгт дотор дүрс тавигдсан байна.

2. Тэмдгийн доод талын цэнхэр буюу ногоон өнгөтэй хэсэг дээр цагаан өнгөөр тухайн мэдээлж буй объект хүртэлх зай буюу түүн рүү очих замын эхлэл хүртэлх зайг зааж болно. Түүнчлэн зарим тэмдгүүд дээр, тухайлбал F,5 дүрс бүхий тэмдэгт «ЗОЧИД БУУДАЛ» буюу «АВТОБУУДАЛ» гэх маягаар бичлэг хийж болно. Тэмдгүүдийг тухайн мэдээлж буй объект руу очих замын эхлэлд байрлуулж болох бөгөөд энэ тохиолдолд тэмдгийн доод талын цэнхэр буюу ногоон өнгөтэй хэсэг дээр цагаан өнгөөр чиглүүлэгч сум тавьж болно.

Улаан өнгөтэй байвал зохих F,1^a; F,1^b; F,1^c болон F,15 дүрсүүдээс бусад дүрс нь хар буюу бараан цэнхэр өнгөтэй байх ёстой. F,14 дүрс улаан өнгөтэй байж болно.

II. Тодорхойлолт

1. «Эмнэлгийн тусламжийн байр»

Эмнэлгийн тусламжийн байрыг мэдээлэхийн тулд тухайн улсад хэрэглэдэг дүрсийг ашиглана. Энэ дүрс нь улаан өнгөтэй байх ёстой. Ийм дүрсийн жишээ нь F,1^a; F,1^b; F,1^c болно.

2. Бусад дүрс

F,2 «Техникийн үйлчилгээний газар»;

F,3 «Телефон»;

- F,4 «Шатахуун түгээх газар»;
- F,5 «Зочид буудал» буюу «Автобуудал»;
- F,6 «Зоогийн газар»;
- F,7 «Цайны газар» буюу «Кафе»;
- F,8 «Амрах газар»;
- F,9 «Явган аяллын чиглэл эхлэх газар»;
- F,10 «Жуулчны байр»;
- F,11 «Жуулчлалын зориулалттай чиргүүлийн зогсоол»;
- F,12 «Жуулчлалын зориулалттай чиргүүлийн зогсоол бүхий жуулчны байр»;
- F,13 «Залуучуудад зориулсан жуулчны бааз»
- F,14 -
- F,15 -
- F,17 «Шуурхай холбооны телефон»;
- F,18 «Гал унтраагуур».

G хэсэгчлэл **ЧИГ ЗААХ БОЛОН МЭДЭЭЛЭН ЗААХ ТЭМДЭГ**

I. Нийтлэг шинж ба дүрсүүд

1. Мэдээлэх тэмдгүүд нь гол төлөв тэгш өнцөгт хэлбэртэй байх бөгөөд харин чигийн заалт тэмдгүүд нь хэвтээ байдлаар сунасан, төгсгөлдөө үзүүртэй байж болно.

2. Мэдээлэх тэмдгүүд дээрх дүрс буюу бичлэг нь бараан өнгийн дэвсгэр дээр цагаан буюу гэгээн өнгөтэй, эсхүл цагаан буюу гэгээн өнгийн дэвсгэр дээр бараан өнгөтэй байх бөгөөд онцгой тохиолдолд улаан өнгийг хэрэглэж болох боловч тэр нь зонхилсон байж болохгүй.

3. Тууш зам ба түүнтэй адилтгах замуудад хэрэглэгдэх чигийн урьдчилсан заалт буюу чигийн заалтын тэмдгүүд дээрх дүрс, бичлэг нь цэнхэр буюу ногоон өнгийн дэвсгэр дээр цагаан өнгөтэй байна. Ийм тэмдгүүд дээр E,5^a ба E,6^a тэмдгийн дүрсийг харьцааг нь алдагдуулахгүйгээр багасган хуулбарлаж болно.

4. Зам засвар мэтийн түр зуурын нөхцөлөөр хөдөлгөөний чиг өөрчлөх буюу тойрон гарахыг мэдээлэх тэмдгүүд нь шар буюу улбар шар өнгийн дэвсгэр дээр хар өнгийн дүрс ба бичлэгтэй байж болно.

5. G,1; G,4; G,5; G,6; G,10 тэмдгүүд дээрх суурин газрын нэрийг тухайн улсын хэлээр буюу уг суурин газрын байрласан нутгийн хэлээр бичихийг зөвлөж байна.

II. Чигийн урьдчилсан заалт

1. Ерөнхий тохиолдолд

Чигийг урьдчилан заах жишээ G,1^a; G,1^b; G,1^c тэмдгүүд болно.

2. Тусгай тохиолдол

а) Зам мухардах чигийг урьдчилан заах жишээ G,2^a ба G,2^b тэмдгүүд болно.

б) Зүүн гар тийш эргэх үйлдэл хориглогдсон уулзвараар зүүн гар тийш эргэхийн тулд баримталбал зохих чиглэлийг урьдчилан заах жишээ G,3 тэмдэг болно.

Тайлбар: Чигийн урьдчилсан заалтын G,1 тэмдэг дээр хөдөлгөөний горим буюу чиглэлийн онцлогийг харуулах бусад тэмдгийн дүрслэл (жишээлбэл: A,2; A,5; C,3^e; C,6; E,5^a; F,2 тэмдгүүд)-ийг байрлуулж болно.

III. Чигийн заалт

1. Суурин газрын чигийг заах тэмдгүүдийн жишээ G,4^a; G,4^b; G,4^c; G,5 болно.
2. Нисэх буудлын чигийг заах тэмдгүүдийн жишээ G,6^a; G,6^b; G,6^c болно.
3. G,7 тэмдэг нь жуулчны байрын чигийг заана.
4. G,8 тэмдэг нь залуучуудад зориулсан жуулчны баазын чигийг заана.

5. Бусад тээврийн хэрэгслээс илүүтэйгээр нийтийн тээврийн хэрэгслийн жолоочид зориулагдсан зогсоолын чигийг заах тэмдгүүдийн жишээ G,9^a ба G,9^b болно. Тэмдэгт тээврийн хэрэгслийн төрлийг бичлэг буюу дүрсийн хэлбэрээр харуулж болно.

Тайлбар: Чигийн заалтын G,4; G,5; G,6 тэмдгүүд дээр хөдөлгөөний горим буюу чиглэлийн онцлогийг харуулах бусад тэмдгийн дүрслэл (жишээлбэл: A,2; A,5; C,3^e; C,6; E,5^a; F,2 тэмдгүүд)-ийг байрлуулж болно.

IV. Баталгаажуулах тэмдэг

G,10 тэмдэг нь баталгаажуулах тэмдгийн жишээ болно.

Энэхүү конвенцын 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтаас гажиж энэ тэмдгийг эсрэг талаас яваа тээврийн хэрэгслүүдэд зориулагдсан бусад тэмдгийн ар талд байрлуулж болно.

V. Мэдээллийн тэмдэг

1. Эгнээний тоо болон хөдөлгөөний чигийг мэдээлэх тэмдэг

Эгнээний тоо болон хөдөлгөөний чигийг мэдээлэх жишээ G,11^a; G,11^b; G,11^c тэмдгүүд болно. Хөдөлгөөний тухайн чигт байгаа эгнээний тоотой тэнцүү тооны сум тэмдэгт тавигдах ёстой бөгөөд эсрэг талын хөдөлгөөний эгнээнүүдийг ч мэдээлсэн байж болно.

2. Эгнээний төгсгөлийг мэдээлэх тэмдэг

Эгнээний төгсгөлийг мэдээлэх тэмдгүүдийн жишээ G,12^a ба G,12^b болно.

3. Зам мухардахыг мэдээлэх тэмдэг

G,13 «Мухар зам» тэмдгийг мухардах замын эхлэлд байрлуулна.

4. Хурдны ерөнхий хязгаарыг мэдээлэх тэмдэг

G,14 «Хурдны ерөнхий хязгаар» тэмдгийг тухайн улсын нутаг дэвсгэр дээр буюу түүний зарим хэсэгт мөрдөгдөх хурдны ерөнхий хязгааруудыг ялангуяа улсын хилийн ойролцоо мэдээлэхэд хэрэглэнэ. Тэмдгийн дээд хэсэгт тухайн улсын нэр буюу ялгах тэмдгийг боломжтой бол төрийн сүлдийн хамт байрлуулна. Тэмдэгт тухайн улсад мөрдөгдөх хурдны ерөнхий хязгаарыг дараах дэс дарааллаар заана:

- 1 дүгээрт суурин газарт;
- 2 дугаарт суурин газрын гадна;
- 3 дугаарт тууш замд.

Автомашинны зам дээрх хурдны ерөнхий хязгаарыг заах шаардлагатай тохиолдолд E,6^a «Автомашинны зам» тэмдгийн дүрслэлийг ашиглаж болно.

Тэмдгийн хүрээ болон дээд хэсэг нь цэнхэр өнгөтэй байх бөгөөд улсын нэр ба гурван тэгш өнцөгт нь цагаан өнгөтэй байх ёстой. Дээд болон дунд талын тэгш өнцөгтөд байрлах дүрсүүд нь хар өнгөтэй байх бөгөөд дунд талынхад байрласан дүрс нь улаан өнгийн ташуу зураасаар огтлогдсон байна.

5. Замын ашиглагдах боломжийг мэдээлэх тэмдэг

а) G,15 «Замын ашиглагдах боломж» тэмдгийг уулын замд бол тухайлбал, даваан дээгүүр нэвтрэх гарам нээлттэй буюу хаалттай болохыг мэдээлэхэд хэрэглэх бөгөөд түүнийг уг гарам руу хүрэх замын эхлэлд байрлуулна.

Гарам (даваа)-ны нэрийг цагаан өнгөөр тавина. Тэмдэг дээрх «Furka» гэсэн нэр жишээ болно.

1, 2, 3 гэсэн хүснэгтүүд нь хураагдаж солигддог байна.

б) Хэрэв гарам хаалттай бол «ХААЛТТАЙ» гэсэн бичлэг бүхий улаан өнгийн 1 дүгээр хүснэгтийг, нээлттэй бол «НЭЭЛТТЭЙ» гэсэн бичлэг бүхий ногоон өнгийн 1 дүгээр хүснэгтийг хэрэглэнэ. Бичлэг нь цагаан өнгөтэй байх ба зохих хэд хэдэн хэл дээр хийгдэнэ.

с) 2 ба 3 дугаар хүснэгт нь цагаан өнгийн дэвсгэртэй, хар өнгийн бичлэг буюу дүрстэй байна.

Хэрэв гарам нээлттэй бол 3 дугаар хүснэгт хоосон байх ба харин 2 дугаар хүснэгт нь замын тухайн байдлаас хамаарч нэг бол хоосон, нэг бол «Халтирахаас хамгаалах гинж» D,9 тэмдэг дүрслэгдсэн, эсхүл «Халтирахаас хамгаалах гинж буюу өвлийн дугуй хэрэглэхийг зөвлөж байна» гэсэн G,16 дүрстэй байна. Энэ дүрс нь хар өнгөтэй байна.

Хэрэв гарам хаалттай бол 3 дугаар хүснэгтэд нээлттэй замд хүрэх суурин газрын нэрийг мэдээлэх бөгөөд харин 2 дугаар хүснэгт нь замын тухайн байдлаас хамаарч нэг бол «...ХҮРТЭЛ НЭЭЛТТЭЙ» гэсэн бичлэгтэй, эсхүл G,16 дүрс буюу D,9 тэмдэгтэй байна.

6. «Тохиромжтой хурд» тэмдэг

G,17 «Тохиромжтой хурд» тэмдэг нь тухайн замын нөхцөл байдалд тохирох хурдны хэмжээг зөвлөмж болгоход хэрэглэгдэнэ. Хэрэв тухайн төрлийн тээврийн хэрэгсэлд тавигдсан шаардлага нь уг жолоочийг тэмдэгт зааснаас бага хурдтай явахыг албадаагүй бол тэрээр тэмдгээр өгөгдөж буй зөвлөмжийг дагана.

Тэмдэг дэх тоо нь хурдны тохиромжтой хэмжээг тухайн улсад тээврийн хэрэгслийн хурдыг хэмжихэд нийтлэг хэрэглэгддэг нэгжээр илэрхийлнэ. Уг нэгжийн нэрийг тэмдэгт нэмж тавьж болно.

7. Хүнд даацын тээврийн хэрэгсэлд тохиромжтой замыг мэдээлэх тэмдэг

G,18 «Хүнд даацын тээврийн хэрэгслийн тохиромжтой зам».

8. Ослын зогсолт хийхийн тулд зогсоход зориулагдсан зурвас газрыг мэдээлэх тэмдэг

G,19 «Ослын зогсолтын зурвас» тэмдгийг эгц уруу газар дээр ослын зогсолтын зурвасыг мэдээлэхэд хэрэглэнэ. Ослын зогсолтын зурвас хүртэлх зайг заасан нэмэлт тэмдэг бүхий G,19 тэмдгийг A,2 тэмдэгтэй хамт эгц уруугийн эхлэл ба ослын зогсолтын зурвас руу орохын өмнө байрлуулна. Эгц уруугийн үргэлжлэх зайнаас хамааруулан энэ тэмдгийг зай заасан нэмэлт тэмдгийн хамт шаардлагатай тохиолдолд давтан байрлуулна.

Ослын зогсолтын зурвас нь тухайн замын хувьд хэрхэн байрласнаас хамааран тэмдгийн дүрс янз бүр байж болно.

9. Явган хүний гармыг мэдээлэх тэмдэг

а) G,20 тэмдэг нь зорчих хэсгийн дээгүүр буюу доогуур тавигдсан явган хүний гармыг мэдээлэхэд хэрэглэгдэнэ.

б) G,21 тэмдэг нь зорчих хэсгийн дээгүүр буюу доогуур тавигдсан явган хүний шатгүй гармыг мэдээлэхэд хэрэглэгдэнэ. Энэ тэмдэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг илтгэх дүрсийг ч ашиглаж болно.

10. Тууш замаас гарах дөхөж байгааг мэдээлэх тэмдэг

Тууш замаас гарах дөхөж байгааг тэмдэглэхэд зориулагдсан чигийн урьдчилсан заалтын жишээ G,22^a; G,22^b; G,22^c тэмдгүүд болно. Эдгээр тэмдгүүд дээр тууш замаас гарах хүртэлх зайг заасан байх ёстой. Нэг буюу хоёр зураастай тэмдгийг гурван зураастай

тэмдэг ба тууш замаас гарах хүртэлх хоорондын зайны гуравны нэг ба гуравны хоёр зайд тус тус харгалзуулан байрлуулна.

11. Ослын гарцыг мэдээлэх тэмдэг

- а) G,23a ба G,23b тэмдгүүд нь ослын гарцын байрлалыг заана.
- б) G,24a, G,24b, G,24c тэмдгүүд нь хамгийн ойр орших ослын гарц хүртэлх зай болон чигийг мэдээлэхэд хэрэглэх тэмдгүүдийн жишээ болно. Хонгил дотор хэрэглэх тохиолдолд эдгээр тэмдгийг өөр хоорондоо хамгийн холдоо 50м зайтайгаар, 1 м-ээс 1.5 м-ийн өндөрт хажуугийн хананд бэхэлж байрлуулна.
- в) G,23 ба G,24 тэмдгүүд нь ногоон өнгийн дэвсгэртэй байх бөгөөд харин доторх дүрс, сум, зайн заалт нь цагаан буюу гэгээлэг өнгөтэй байна.

**Н хэсэгчлэл
НЭМЭЛТ ТЭМДЭГ**

1. Эдгээр тэмдгүүд нь цагаан буюу шар өнгийн дэвсгэртэй, хар буюу цэнхэр, эсхүл улаан өнгийн эмжээртэй байх тохиолдолд зай буюу уртын хэмжээний заалт, дүрсүүд нь хар буюу цэнхэр өнгөтэй байна. Харин хар буюу цэнхэр өнгийн дэвсгэр бүхий цагаан буюу шар, эсхүл улаан өнгийн эмжээртэй тэмдгийн хувьд зай буюу уртын хэмжээний заалт, дүрсүүд нь цагаан буюу шар өнгөтэй байна.

2. а) Н,1 нэмэлт тэмдэг нь тухайн тэмдгээс замын аюултай хэсгийн эхлэл буюу уг тэмдгийн үйлчлэх хүрээний эхлэл хүртэлх зайг мэдээлнэ.

б) Н,2 нэмэлт тэмдэг нь тухайн аюултай хэсэг буюу уг тэмдгийн үйлчлэх хүрээний уртыг мэдээлнэ.

в) Нэмэлт тэмдгийг үндсэн тэмдгийн доод талд байрлуулна. А^b хэлбэрийн анхааруулах тэмдэгт хэрэглэх нэмэлт тэмдгийг ч мөн доод талд нь байрлуулж болно.

3. Удаан зогсохыг хориглох буюу хязгаарлах тэмдгүүдэд хамаарах (энэхүү хавсралтын С хэсэгчлэлийн 9 дэх хэсгийн “с” заалтыг үз) Н,3 ба Н,4 нэмэлт тэмдгүүд нь Н,3^a; Н,3^b; Н,3^c ба Н,4^a; Н,4^b; Н,4^c харгалзах хэлбэрүүдтэй байна.

4. Заах тэмдгүүдийн үйлчлэлийг зарим төрлийн хөдөлгөөнд оролцогчдын хүрээнд хязгаарлаж болно. Ингэхийн тулд тухайн төрлийг харуулсан график дүрсийг нэмэлт тэмдэгт байрлуулна. Жишээ нь Н,5^a ба Н,5^b.

Заах тэмдгүүдийн үйлчлэлийг тодорхой төрлийн хөдөлгөөнд оролцогчдод хамааруулахгүй байж болно. Ингэхийн тулд уг төрлийг харуулсан график дүрсийг тухайн улсын хэлээр бичигдсэн «-аас бусад» гэсэн бичлэгийн хамт нэмэлт тэмдэгт байрлуулна. Жишээ нь Н,6. Зайлшгүй тохиолдолд дүрсийг бичлэгээр орлуулж болно.

5. С,18 буюу Е,14 тэмдэг бүхий зогсоол нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тээврийн хэрэгсэлд хамаарахыг мэдээлэхийн тулд Н,7 нэмэлт тэмдгийг хэрэглэнэ.

6. Н,8 нэмэлт тэмдэг нь тухайн уулзварын бүдүүвч дүрслэлийг агуулах бөгөөд өргөн зураас нь гол замыг, нарийн зураас нь В,1 буюу В,2 тэмдэг бүхий замыг заана.

7. Цас буюу мөсөн хучлагатай замын халтиргаатай хэсэгт ойртож байгааг заахын тулд Н,9 нэмэлт тэмдгийг хэрэглэнэ.

Нэгдүгээр хавсралтыг бүхэлд нь хамрах ТАЙЛБАР: Зүүн гар талын хөдөлгөөнтэй улсуудад нийцүүлэх үүднээс зохих тэмдэг болон дүрсүүдийг эсрэг тал руу нь эргүүлж хэрэглэнэ.

2 ДУГААР ХАВСРАЛТ

ЗАМЫН ТЭМДЭГЛЭЛҮҮД I БҮЛЭГ

Нийтлэг заалтууд

1. Замын зорчих хэсэг дээрх тэмдэглэлүүд нь халтиргаа үүсгэхээргүй материалаар хийгдсэн байх бөгөөд зорчих хэсгийн гадаргуугийн түвшингээс 6 мм-ээс илүү товойгоогүй байвал зохино. Хэрэв тэмдэглэлд товруу (суулгац) буюу бусад иймэрхүү хэрэгсэл байрлуулах бол тэдгээрийн өндөр нь зорчих хэсгийн гадаргуугийн түвшингээс дээш 15 мм-ээс илүүгүй (гэрэл ойлгодог товруу (суулгац) хэрэглэх үед 25 мм-ээс илүүгүй) байх бөгөөд ашиглагдах байдал нь хөдөлгөөний аюулгүйн шаардлагад нийцсэн байх ёстой.

II БҮЛЭГ

Дагуу тэмдэглэл

А. Хэмжээс

2. Дагуу тэмдэглэлийн үргэлжилсэн ба тасархай шугамуудын өргөн 0.10 метрээс багагүй байх ёстой.

3. Дагуу тэмдэглэлийн зэрэгцээ хоёр шугам (хос шугам)-ын хоорондын зай 0.10 метрээс 0.18 метр байх ёстой.

4. Тасархай шугамын зураасууд нь хоорондоо ижил зайгаар таслагдсан, тэнцүү урттай байна. Зураасын урт ба тэдгээрийн хоорондын зайг тогтоохдоо тухайн замын хэсэг дээрх тээврийн хэрэгслийн хурдыг анхаарна.

5. Суурин газрын гаднах замд тасархай шугамын нэг зураасын урт 2 метрээс 10 метр хүртэл байна. Энэ хавсралтын 23 дугаар хэсгийн дагуу ойртолтыг тэмдэглэх шугамын нэг зураас нь хоорондын зайнаасаа 2-3 дахин урт байвал зохино.

6. Суурин газарт тасархай шугамын нэг зураасын урт ба тэдгээрийн хоорондын зай нь суурин газрын гаднах замынхаас богино байвал зохино. Зураасын уртыг 1 метр хүртэл багасгаж болно. Гэхдээ зарим томоохон хотын хурдны зам дээрх дагуу тэмдэглэлийн үзүүлэлтүүд суурин газрын гаднах замынхтай адил байж болно.

В. Эгнээг тэмдэглэх

7. Эгнээний тэмдэглэл нь тасархай буюу үргэлжилсэн шугам, эсхүл бусад зохих хэрэгслүүдээр хийгдэнэ.

I) Суурин газрын гадна

8. Хоёр эгнээ бүхий эсрэг хөдөлгөөнтэй замын зорчих хэсгийн тэнхлэг нь дагуу тэмдэглэлээр тэмдэглэгдсэн байх ёстой. Уг тэмдэглэл нь тасархай шугам байвал зүйд нийцнэ. Үргэлжилсэн шугамыг зайлшгүй тохиолдолд энэ зорилгоор хэрэглэнэ.

9. Гурван эгнээтэй замын хэвийн үзэгдэлт бүхий хэсэгт эгнээнүүдийг гол төлөв тасархай шугамаар тэмдэглэгдсэн байх ёстой. Хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг дээшлүүлэх үүднээс зарим онцгой нөхцөлд үргэлжилсэн шугам эсхүл зэрэгцээ үргэлжилсэн ба тасархай шугамыг хэрэглэж болно.

10. Гурваас олон эгнээтэй зам дээр хөдөлгөөний эсрэг урсгалуудыг үргэлжилсэн дан буюу хос шугамаар (голын эгнээний урсгалын чиг солигддог байж болох тохиолдлоос бусад нөхцөлд) тусгаарлана. Үүнээс гадна эгнээнүүдийг тасархай шугамаар тэмдэглэсэн байх ёстой (1a ба 1b диаграмм).

II) Суурин газарт

11. Энэхүү хавсралтын 8-10 дугаар хэсэгт тусгагдсан зөвлөмжүүдийг суурин газрын хоёроос цөөнгүй эгнээтэй эсрэг ба нэг чигийн хөдөлгөөнтэй замуудад мөн хэрэглэнэ.

12. Тусгаарлах зурвас буюу аюулгүйн арал, хашлага зэргээс шалтгаалан зорчих хэсгийн өргөн нарийсаж байгаа хэсэгт эгнээнүүд тэмдэглэгдсэн байх ёстой.

13. Хоёр буюу түүнээс олон тээврийн хэрэгсэл зэрэгцэн явахад хүрэлцэхүйц өргөнтэй замын томоохон уулзвар (ялангуяа зохицуулгатай)-ын өмнө эгнээнүүд нь 2 ба 3 дугаар диаграммд үзүүлсний дагуу тэмдэглэгдсэн байвал зохино. Энэ тохиолдолд эгнээнүүд дээр сум (энэхүү хавсралтын 39 дүгээр хэсгийг үз) тэмдэглэж болно.

С. Онцгой нөхцөлийг тэмдэглэх

1) Үргэлжилсэн шугамыг хэрэглэх

14. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг сайжруулах үүднээс зарим уулзвар дээрх тэнхлэгийн тасархай шугам (4 дүгээр диаграмм)-ыг үргэлжилсэн шугамаар орлуулах буюу хослуулж болно (5 ба 6 дугаар диаграмм).

15. Замын үзэгдэлт хязгаарлагдмал (замын нугачаа, эргэлт тойруу гэх мэт) хэсэг буюу зорчих хэсгийн нарийсаж байгаа хэсэг, эсхүл замын бусад ямар нэгэн онцлогтой хэсэгт бодит үзэгдэлтийн зай нь үзэгдэлтийн хамгийн бага зай (M)-аас бага байвал эсрэг урсгалд орохыг хориглох зайлшгүй шаардлагын үүднээс 7a-16 дугаар диаграммд үзүүлсний дагуу үргэлжилсэн шугаман тэмдэглэл хийх ёстой^{1/}. Тээврийн хэрэгслийн хийц нь нийцэх орнуудын хувьд 7a-10a диаграммд заасан харааны түвшингийн 1 метрийн өндрийг 1.20 метр хүртэл өсгөж болно.

16. Тухайн замын үзүүлэлтээс хамаарч M-ийн хэмжээ хувьсна. 7a, 7b, 8a, 8b, 8c, 8d диаграммд хоёр ба гурван эгнээтэй замын үзэгдэлт хязгаарлагдмал даваа гүвээнд тавьсан шугамуудыг харуулсан болно. Эдгээр диаграмм нь хуудасны дээд хэсэгт байрласан замын зүсэлтийн зураглал болон доорхи 24 дүгээр хэсэгт тодорхойлогдсон M зайд нийцэж байгаа болно: Үзэгдэлтийн зай нь M-ээс бага байгаа A (эсхүл D) цэгээс C (эсхүл B) цэгт очих үед үзэгдэлтийн зай дахин илүү болно^{2/}.

17. AB ба CD хэрчмүүд нэг нэгнийгээ огтолж байгаа тохиолдолд, өөрөөр хэлбэл хөдөлгөөний хоёр талын урсгалын аль аль талаас үзэгдэлтийн зай нь M-ээс илүү байх үед замын нугачаа хүртэлх тэмдэглэл нь 9, 10a, 10b диаграммд дүрслэгдсэн шиг үргэлжилсэн ба тасархай зэрэгцээ шугам байна.

18. 11(a) ба 11(b) диаграммууд нь хоёр эгнээтэй замын үзэгдэлт хязгаарлагдмал тахир хэсэгт хэрхэн шугам тэмдэглэхийг харуулсан жишээ болно.

19. Гурван эгнээтэй замын хувьд хоёр аргыг хэрэглэх боломжтой. Эдгээрийг 8a, 8b, 8c, 8d (эсхүл тухайн нөхцөлөөс хамаарч 10a, 10b) диаграммуудад харуулсан болно. 8a ба 8b (эсхүл тухайн нөхцөлөөс хамаарч 10a) диаграмм нь хоёр дугуйт тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихтэй замд, харин 8c ба 8d (эсхүл тухайн нөхцөлөөс хамаарч 10b) диаграмм нь гол төлөв дөрвөн дугуйтай тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн явагддаг замд хэрэглэгдэнэ. 11c диаграмм нь гурван эгнээтэй замын үзэгдэлт хязгаарлагдмал тахир хэсэгт хэрхэн шугам тэмдэглэхийг харуулсан жишээ болно.

20. Зорчих хэсгийн нарийсалтыг тэмдэглэх шугамыг 12, 13, 14 дүгээр диаграмм дээр харуулсан болно.

21. Диаграмм 8a, 8b, 8c, 8d, 10a, 10b дээрх шилжилтийн ташуу шугамын налуу нь зорчих хэсгийн тэнхлэгтэй харьцангуйгаар 1/20-ээс илүүгүй байх ёстой.

22. Зорчих хэсгийн өргөний өөрчлөлтийг үлгэрлэн харуулсан 13 ба 14 дүгээр диаграмм, түүнчлэн саадыг тойрон гарахыг үргэлжилсэн ташуу шугамаар зааж болохыг харуулсан 15, 16, 17 дугаар диаграммууд дээрх ташуу шугамын налуу нь хурд ихтэй зам дээр 1/50-ээс бага, 50 км/цаг-аас бага хурдтай зам дээр 1/20-ээс илүүгүй байвал зохино. Түүнээс гадна үргэлжилсэн ташуу шугамын өмнө, түүн рүү чиглэсэн хөдөлгөөний талаас зорчих хэсгийн тэнхлэгт зэрэгцээ (паралель) үргэлжилсэн шугам татах бөгөөд уг шугамын урт нь дундаж хурдтай яваа автомашины 1 секундэд туулах зайтай тэнцүү байна.

23. Замын ердийн хэсэгт эгнээг тасархай шугамаар тэмдэглэх шаардлагагүй болсон тохиолдолд үргэлжилсэн шугамын өмнө тээврийн хэрэгслийн хэвийн хурдад нийцсэн зайд, өөрөөр хэлбэл 50 метрээс багагүй зайд ойртолтын тасархай шугам тэмдэглэх ёстой. Түүнчлэн замын ердийн хэсэгт эгнээг тасархай шугамаар тэмдэглэхээр болбол үргэлжилсэн шугамын өмнө тээврийн хэрэгслийн хэвийн хурдад нийцсэн зайд, өөрөөр хэлбэл 50 метрээс багагүй зайд мөн ойртолтын шугамыг тэмдэглэх ёстой. Тэмдэглэлд жолоочийн хөдөлгөөнөө үргэлжлүүлбэл зохих эгнээг урьдчилан заах зориулалттай нэг буюу хэд хэдэн суман тэмдэглэл нэмж болно.

II) Үргэлжилсэн шугамыг хэрэглэх нөхцөл

24. Замын хэсэг дээр үргэлжилсэн шугам тавих үед үзэгдэлтийн хэмжээг сонгох болон шугамын уртын хэмжээг тодорхойлоход бодит байдалд хүлцэл байх нь зайлшгүй. Ойртон очих үеийн янз бүрийн хурдад нийцэх М хэмжээг доорхи хүснэгтээс сонгохыг зөвлөж байна^{3/}:

Ойртон очих үеийн хурд	М хэмжээ
100 км/цаг	160 метрээс 320 метр хүртэл
80 км/цаг	130 метрээс 260 метр хүртэл
65 км/цаг	90 метрээс 180 метр хүртэл
50 км/цаг	60 метрээс 120 метр хүртэл

25. Энэ хүснэгтэд заагаагүй хурдад тохирох М хэмжээг харьцуулан жиших аргаар тооцоолж тодорхойлно.

D. Замын зорчих хэсгийн захыг тэмдэглэх

26. Зорчих хэсгийн захыг тэмдэглэх шугам нь гол төлөв үргэлжилсэн шугам байна. Энэ шугамыг хавтан, товруу буюу гэрэл ойлгууртай хослуулан хэрэглэж болно.

E. Саадыг тэмдэглэх

27. Зорчих хэсэг дээрх арал буюу бусад саад бүхий орчимд тавих тэмдэглэлийн жишээг 15, 16, 17 дугаар диаграммд харуулсан болно.

F. Эргэлтийн шугамууд

28. Баруун гар талын хөдөлгөөнтэй улсын хувьд зүүн гар тийш хэрхэн эргэхийг, зүүн гар талын хөдөлгөөнтэй улсын хувьд баруун гар тийш хэрхэн эргэхийг жолоочид заахын тулд зарим уулзвар дээр эргэлтийн шугам тэмдэглэх нь зохимжтой.

G. Зарим төрлийн тээврийн хэрэгсэлд зориулагдсан эгнээг тэмдэглэх

28bis. Зарим төрлийн тээврийн хэрэгсэлд зориулагдсан эгнээг тэмдэглэхдээ зорчих хэсэг дээрх бусад үргэлжилсэн буюу тасархай шугамуудаас эрс ялгаатай, тодруулбал нилээд өргөн бөгөөд тасархай зураасуудын хоорондын зай нь богино шугамыг хэрэглэнэ. Автобусны хөдөлгөөнд голчлон зориулагдах эгнээний хувьд уг эгнээний шаардлагатай хэсэг дээр, тухайлбал эгнээний эхлэл ба уулзварын цаад талд «BUS» гэсэн үг буюу эсхүл «А» үсгэн тэмдэглэл тавьсан байх ёстой. 28a ба 28b диаграммуудад хотын тээврийн байнгын шугамд явдаг тээврийн хэрэгсэлд зориулагдсан эгнээний тэмдэглэлийн жишээг харуулсан болно.

^{1/} Энэ хэсэгт заагдсан үзэгдэлтийн зай гэдэгт зорчих хэсгийн гадаргуугаас 1 метрийн өндөрт байрласан ямар нэг зүйлийг зорчих хэсэг дээрх ажиглагчийн нүд мөн 1 метрийн өндрөөс харах зайн хэмжээг ойлгоно.

^{2/} 7a ба 7b диаграммуудад дүрслэгдсэн А ба В цэгийн хоорондох тэмдэглэлийг үргэлжилсэн дан шугам (зэрэгцээ тасархай шугамгүй)-аар сольж болно. Энэ шугамын өмнө тэнхлэгийн тасархай шугам (дор хаяж гурван зураастай) тэмдэглэж болно. Гэхдээ энэхүү хялбарчилал нь үзэгдэлтийн зохих зай байсаар байхад жолоочийн гүйцэж түрүүлэх үйлдэлд саад болох тул түүнийг зөвхөн онцгой тохиолдолд болгоомжтойгоор хэрэглэх ёстой. Буруу ойлголт төрүүлэхээс зайлсхийхийн тулд тухайн нэг чиглэл (маршрут) буюу тухайн нэг нутаг дэвсгэрийн нэг төрлийн чиглэл (маршрут)-үүдэд хоёр өөр арга хэрэглэхээс аль болох татгалзвал зохино.

^{3/} Ойртон очих үеийн хурдыг тогтооходоо замын тухайн хэсгээр нэвтрэн өнгөрөх тээврийн хэрэгслүүдийн 85 хувийнх нь хэтрүүлээгүй хурдыг буюу эсхүл энэ хурдаас үндсэн хурд илүү байвал үндсэн хурдыг сонгоно.

III БҮЛЭГ Хөндлөн тэмдэглэл

А. Нийтлэг заалт

29. Жолоочийн зорчих хэсэг дээрх тэмдэглэлийг харах өнцгөөс шалтгаалан замын хөндлөн тэмдэглэл нь дагуу тэмдэглэлээс өргөн байна.

В. Зогс-шугам

30. Зогс-шугам тэмдэглэлийн өргөний доод хэмжээ нь 0.20 метр, дээд хэмжээ нь 0.60 метр байна. Өргөний хэмжээ 0.30 метр байх нь зохимжтой гэж зөвлөж байна.

31. Энэ шугамыг ЗОГС замын тэмдэгтэй хослуулан хэрэглэх бол уг шугамын өмнө зогсох жолоочид уулзварт нийлсэн бусад замуудын хөдөлгөөн чөлөөтэй харагдах боломжтой байхаар байрлуулах ёстой. Ингэхдээ бусад тээврийн хэрэгсэл, явган зорчигчдын хөдөлгөөний нэвтрэх боломжийг анхаарвал зохино.

32. Зогс-шугамыг дагуу тэмдэглэлээр баяжуулж болно (18, 19 дүгээр диаграмм). Эдгээрийг мөн «ЗОГС» гэсэн бичлэг бүхий тэмдэглэлээр ч баяжуулж болно. Ийм тэмдэглэлийн жишээг 20 ба 21 дүгээр диаграммуудад харуулсан болно. «ЗОГС» бичлэгийн дээд хөвөөнөөс зогс-шугам хүртэлх зай 2 метрээс багагүй, 25 метрээс илүүгүй байвал зохино.

С. Жолоочийн зам тавьж өгөх байрлалыг тэмдэглэх шугам

33. Тасархай шугамын зураас бүрийн өргөний доод хэмжээ нь 0.20 метр, дээд хэмжээ нь 0.60 метр байх бөгөөд хэрэв зэрэгцээ хоёр шугамтай байх бол тэдгээрийн хоорондын зай нь 0.30 метрээс багагүй байна. Энэ тэмдэглэлийг зэрэгцэн байрласан гурвалжингуудаар орлуулж болно. Гурвалжингуудын орой нь зам тавьж өгөх жолооч руу чиглэсэн байна. Гурвалжингийн суурийн өргөн нь 0.40 метрээс багагүй, 0.60 метрээс илүүгүй, өндөр нь 0.50 метрээс багагүй, 0.70 метрээс илүүгүй байна.

34. Хөндлөн тэмдэглэлүүдийг энэхүү хавсралтын 31 дүгээр хэсэгт дурдагдсан зогс-шугамын адил нөхцөлтэйгөөр байрлуулна.

35. Энэхүү хавсралтын 34 дүгээр хэсэгт заасан тэмдэглэлүүдийг 22 дугаар диаграммд жишээлэн үзүүлсэн гурвалжингаар баяжуулж болно. Энэ гурвалжингийн сууриас хөндлөн тэмдэглэл хүртэлх зай 2-25 метр байна. Гурвалжингийн суурийн өргөн нь 1 метрээс багагүй, өндөр нь суурийн өргөнөөс гурав дахин их байна.

36. Энэ хөндлөн тэмдэглэлийг дагуу шугамаар баяжуулж болно.

D. Явган хүний гарц

37. Явган хүний гарцыг тэмдэглэх зураасуудын хоорондын зай нь хамгийн багадаа зураасынхаа өргөнтэй тэнцүү байх ба хамгийн ихдээ зураасынхаа өргөнөөс 2 дахин илүү байж болно. Нэг зураасын өргөн ба тэдгээрийн хоорондын зайн нийлбэр нь 1 метрээс 1.4 метр хүртэл байна. Явган хүний гарцын өргөний зөвлөхүйц доод хэмжээ нь хөдөлгөөний хурд 60 км/цаг-аас илүүгүй зам дээр 2.5 метр, үүнээс илүү хурдтай буюу хурд хязгаарлагдаагүй зам дээр 4 метр байна.

E. Унадаг дугуйн гарц

38. Унадаг дугуйн гарц нь тасархай хоёр шугамаар тэмдэглэгдэнэ. Эдгээр тасархай шугамууд нь (0.40-0.60 м) х (0.40-0.60 м) хэмжээтэй тэг дөрвөлжингүүдээс бүрдэнэ. Дөрвөлжингүүдийн хоорондын зай 0.40-0.60 метр байх бөгөөд гарцын өргөний хэмжээ нь 1.80 метрээс багагүй байвал зохино. Товруу, хавтан хэрэглэхийг сайшаахгүй.

IV БҮЛЭГ

Бусад хэлбэрийн тэмдэглэл

A. Сум

39. Хангалттай тооны эгнээ бүхий зам дээр уулзварт ойртож байгаа тээврийн хэрэгслүүдийн явах чигтэй байр эзэлж болох эгнээг зорчих хэсэг дээрх суман тэмдэглэлийн тусламжтайгаар зааж болно (2, 3, 19, 23 дугаар диаграмм). Суман тэмдэглэлийг нэг чигийн хөдөлгөөнтэй замын хөдөлгөөний чигийг баталгаажуулахын тулд ч хэрэглэж болно. Сумын урт 2 метрээс багагүй байх ёстой. Суман тэмдэглэлийг зорчих хэсэг дээрх бичлэгээр баяжуулж болно.

B. Зэрэгцээ ташуу шугамууд

40. Тээврийн хэрэгслийн орохыг хориглосон хэсэг талбайг тэмдэглэх жишээг 24 ба 25 дугаар диаграммуудад харуулсан болно.

C. Бичлэг

41. Хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах буюу баримжаа олгох, хөдөлгөөн зохицуулах зорилгоор зорчих хэсэг дээр бичлэг хийж болно. Эдгээр бичлэгүүд нь суурин газрын нэр, замын дугаар, эсхүл олон улсын хэмжээнд өргөн хэрэглэгддэг үг (жишээлбэл «stop», «bus», «taxi») байх нь зохимжтой.

42. Бичлэгүүд нь жолоочид харааны маш бага өнцгөөр үзэгдэх учир түүний үсгүүдийг хөдөлгөөний чигийн дагуу нилээд сунгаж дүрсэлсэн байх ёстой (20 дугаар диаграммыг үз).

43. Ойртох үеийн хурд 50 км/цаг-аас илүү бол үсгийн өндрийн доод хэмжээ 2.5 метр байна.

D. Түр ба удаан зогсолтод хамаарах тэмдэглэл

44. Замын зорчих хэсэг буюу хашлага дээр тэмдэглэл хийж түр ба удаан зогсолтыг хязгаарлаж болно. Зогсоолын хилийг зорчих хэсгийн гадаргуу дээр зохих шугамаар тэмдэглэж болно.

E. Зорчих хэсэг ба түүний дэргэдэх байгууламж дээр хийгдэх тэмдэглэл

I) Тээврийн хэрэгслийн удаан зогсохыг хязгаарласан газрыг заах тэмдэглэл

45. Энэ тэмдэглэл нь 26 дугаар диаграммд зигзаг хэлбэрийн шугамаар жишээлэгдсэн болно.

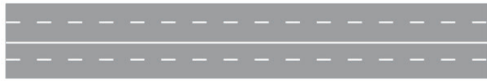
II) Саад учруулахуйц зүйл дээрх тэмдэглэл

46. Хөдөлгөөнд саад учруулж болзошгүй зүйлийг тэмдэглэх жишээг 27 дугаар диаграммд харуулсан болно.

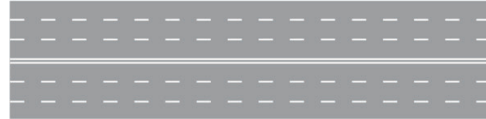

ХОЁРДУГААР ХАВСРАЛТЫН ДИАГРАММУУД

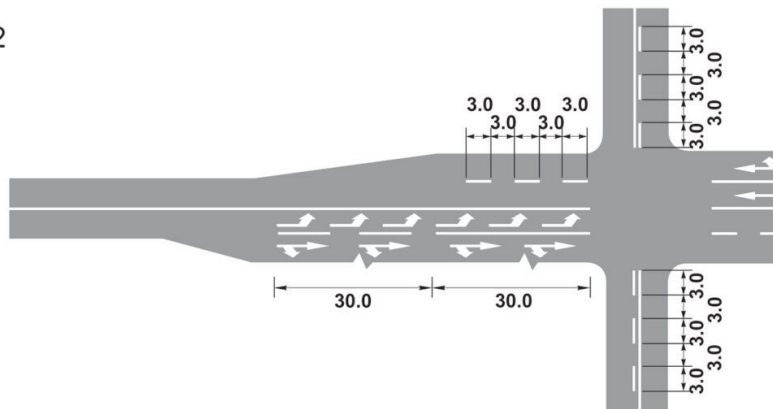
Диаграмм 1а

Диаграмм 1б

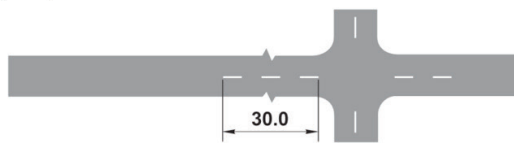
Диаграмм 2

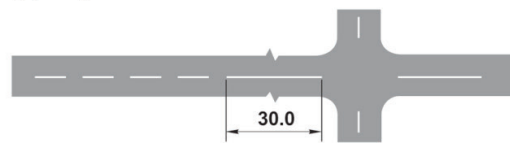
Диаграмм 3

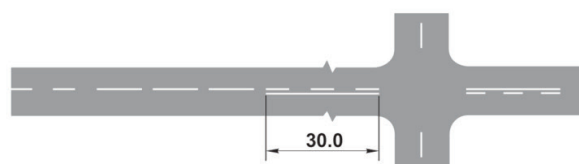
Диаграмм 4

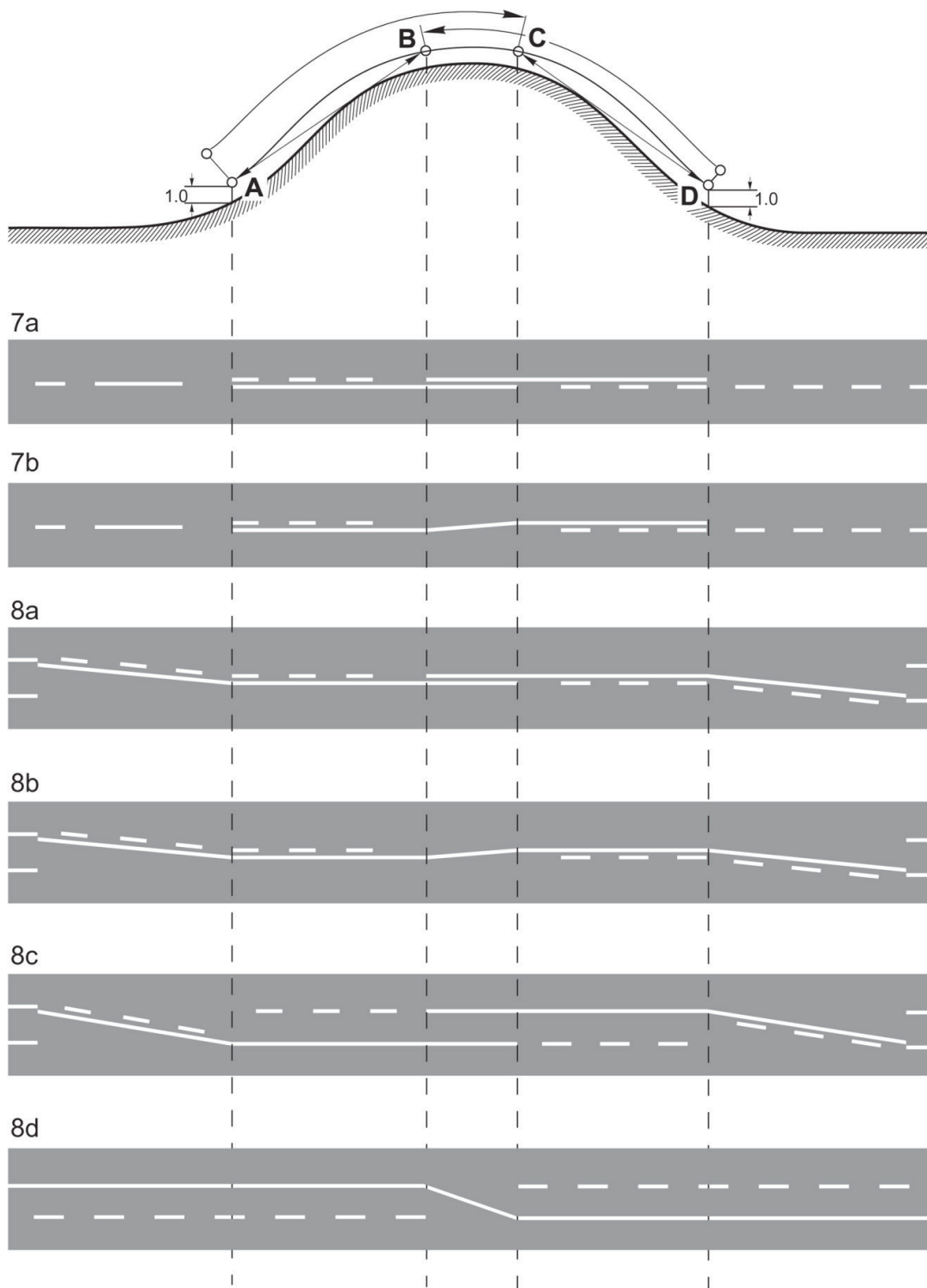
Диаграмм 5

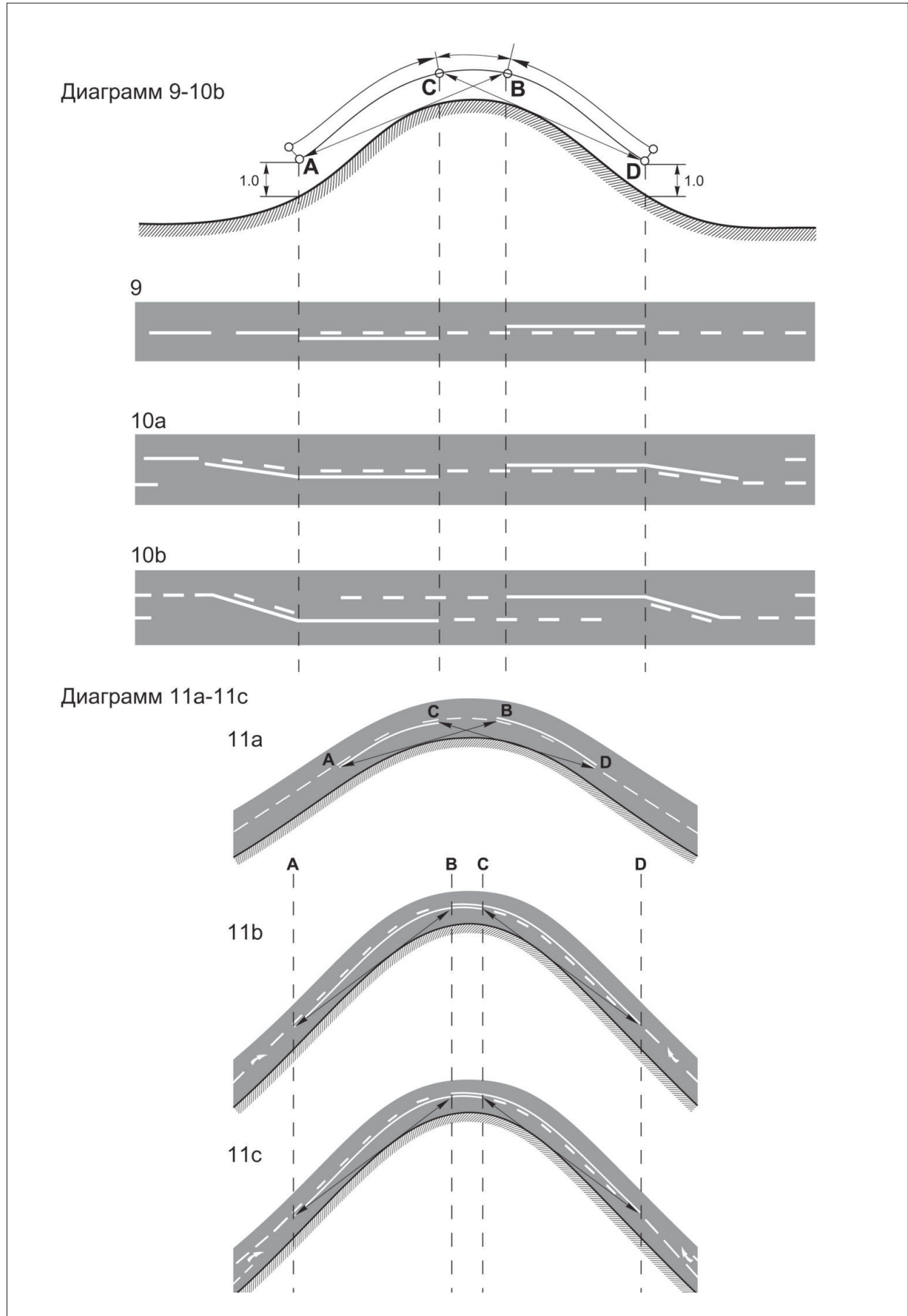

Диаграмм 6

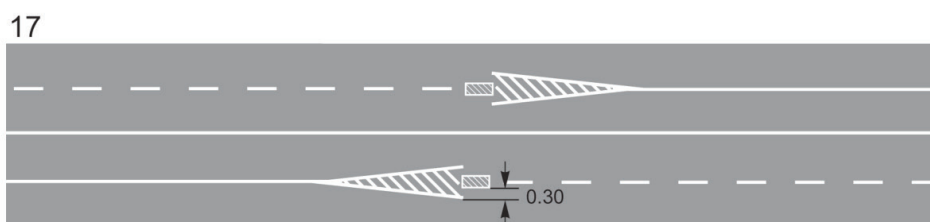
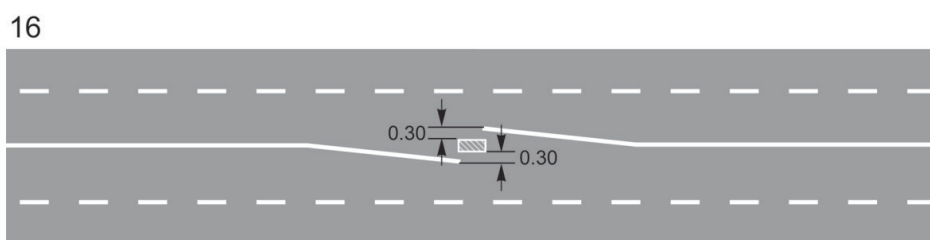
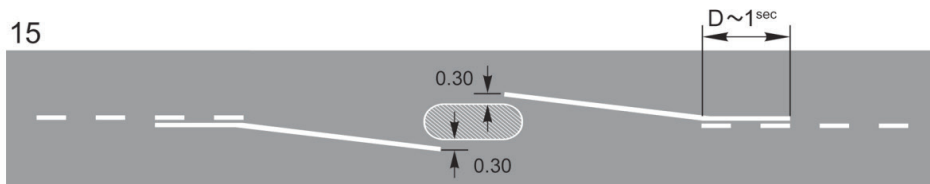
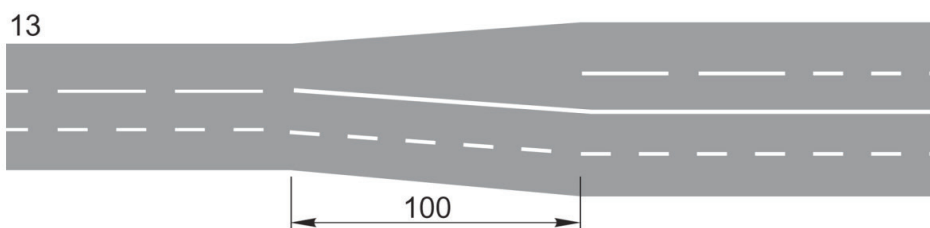

Диаграмм 7а-8d

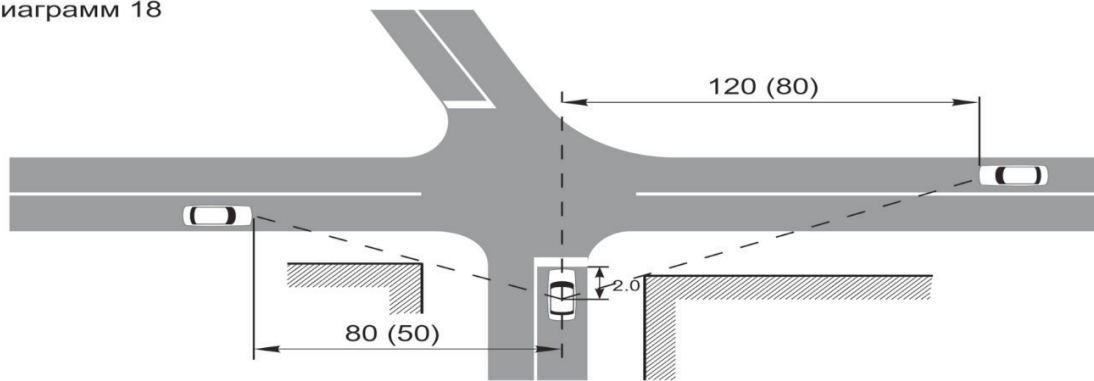

Диаграмм 12-17

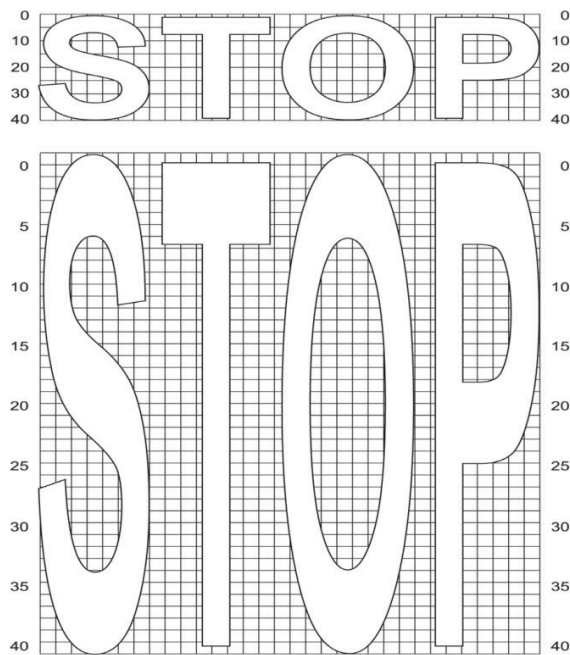
Диаграмм 18

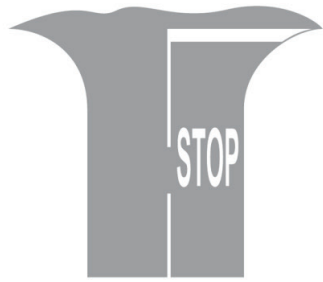
Диаграмм 19

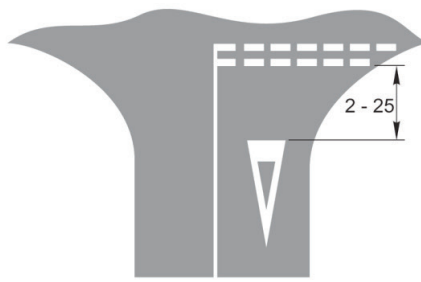
Диаграмм 20

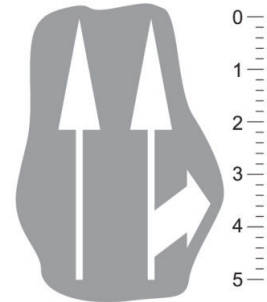
Диаграмм 21

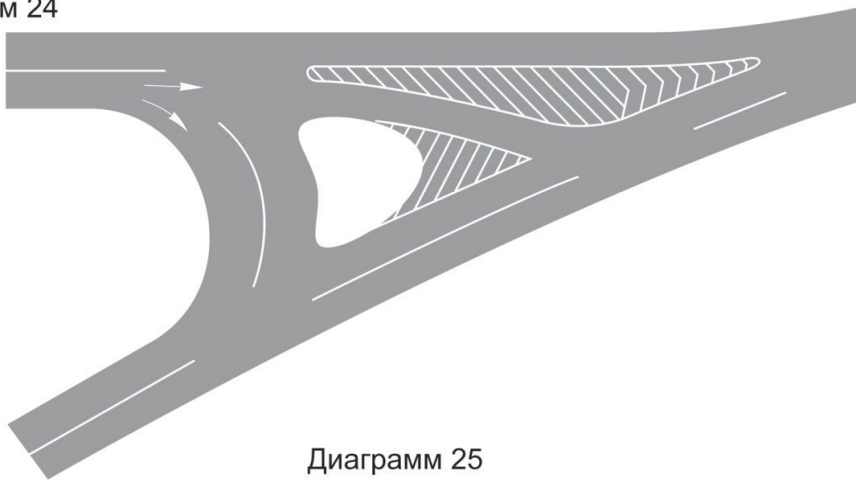
Диаграмм 22

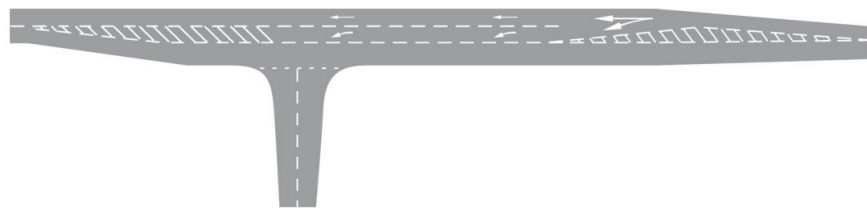
Диаграмм 23

Диаграмм 24

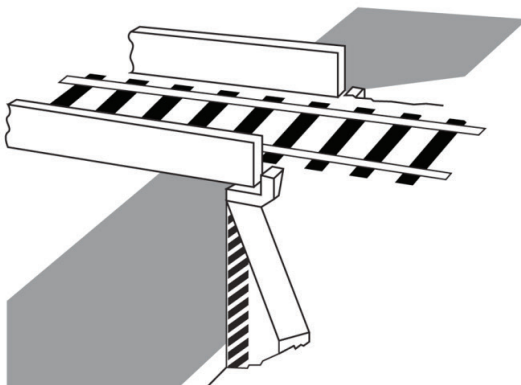
Диаграмм 25

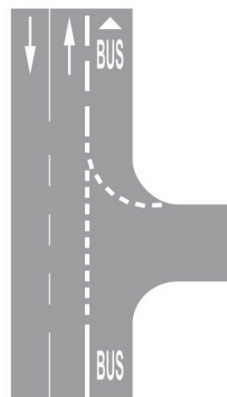
Диаграмм 26

Диаграмм 27

Диаграмм 28а

Диаграмм 28b

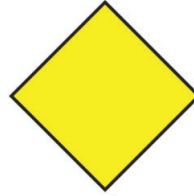

ГУРАВДУГААР ХАВСРАЛТ
НЭГДҮГЭЭР ХАВСРАЛТАД ЗААСАН ТЭМДГҮҮДИЙН
ӨНГӨТ ДҮРС

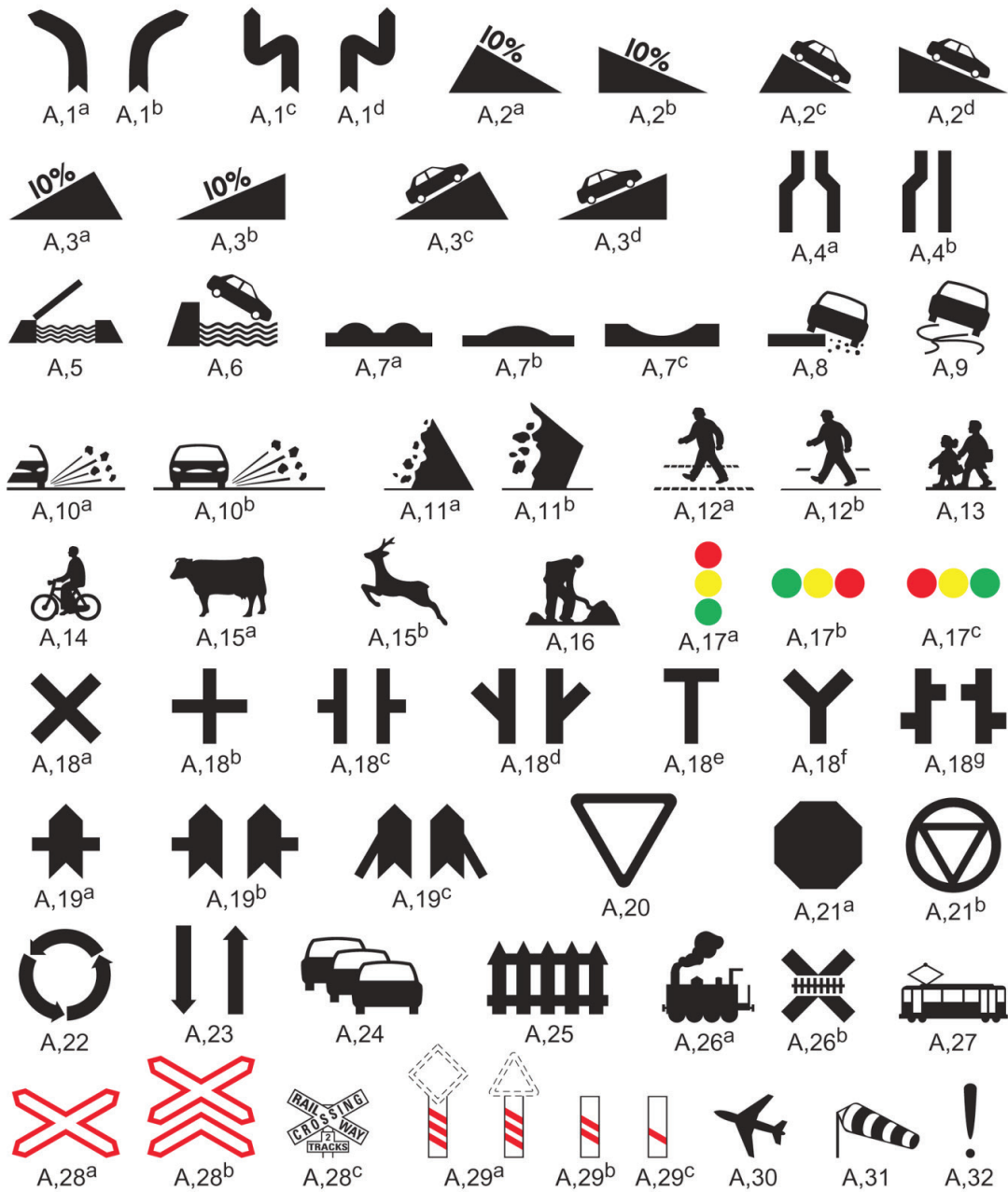
А хэсэгчлэл

A^a

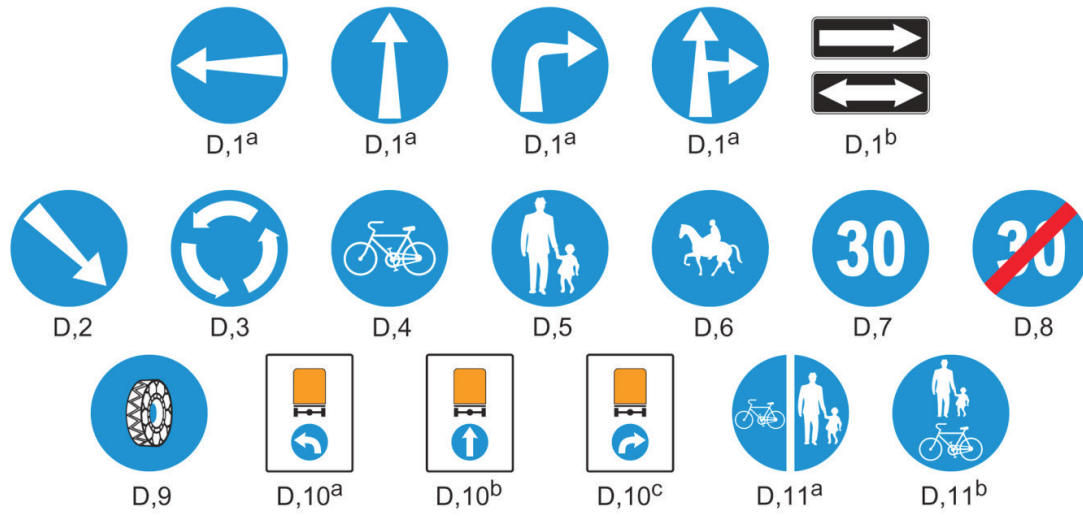
A^b

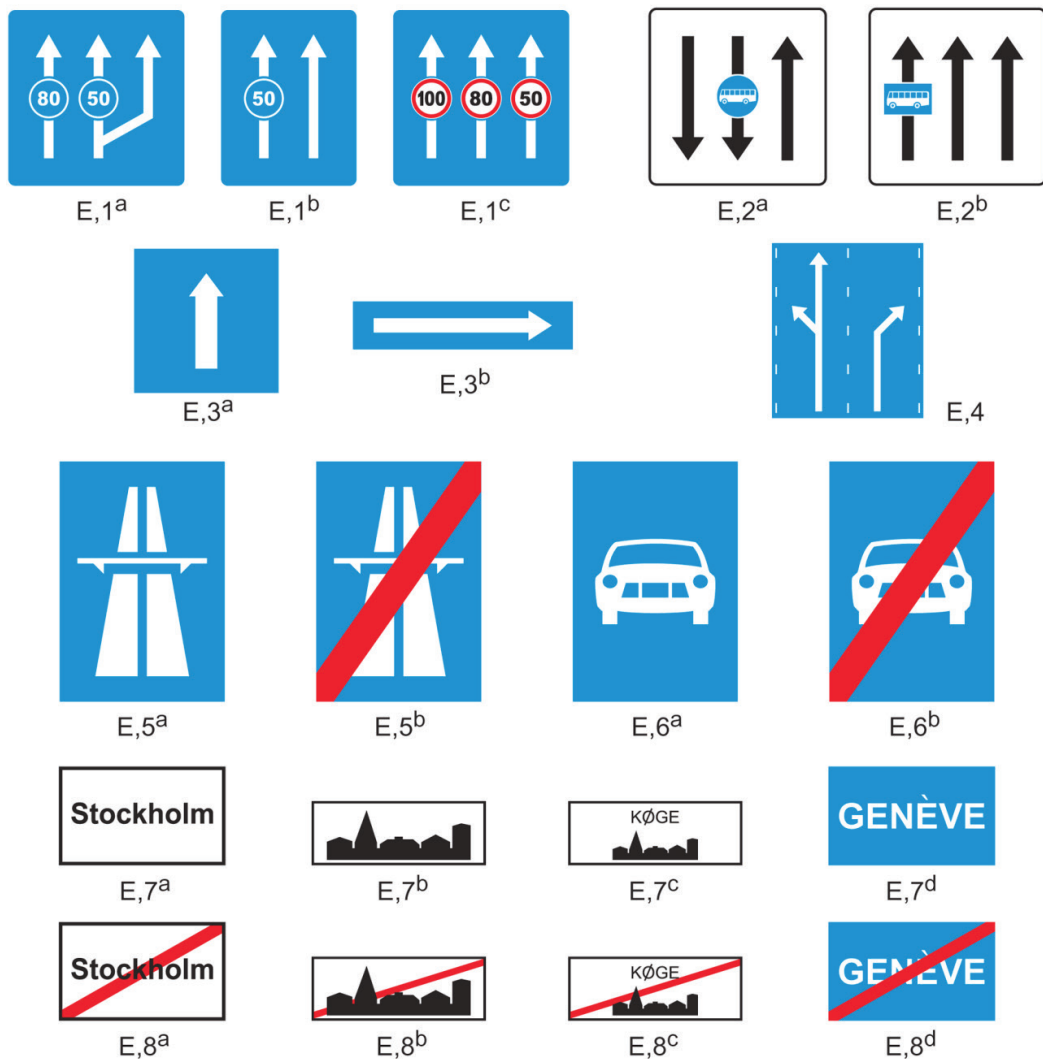

D хэсэгчлэл

E хэсэгчлэл

E,9^a

E,9^b

E,9^c

E,9^d

E,10^a

E,10^b

E,10^c

E,10^d

E,11^a

E,11^b

E,12^a

E,12^b

E,12^c

E,13^a

E,13^b

E,14^a

E,14^b

E,14^c

E,15

E,16

F хэсэгчлэл

F

F,1^a

F,1^b

F,1^c

F,2

F,3

F,4

F,5

F,6

F,7

F,8

F,9

F,10

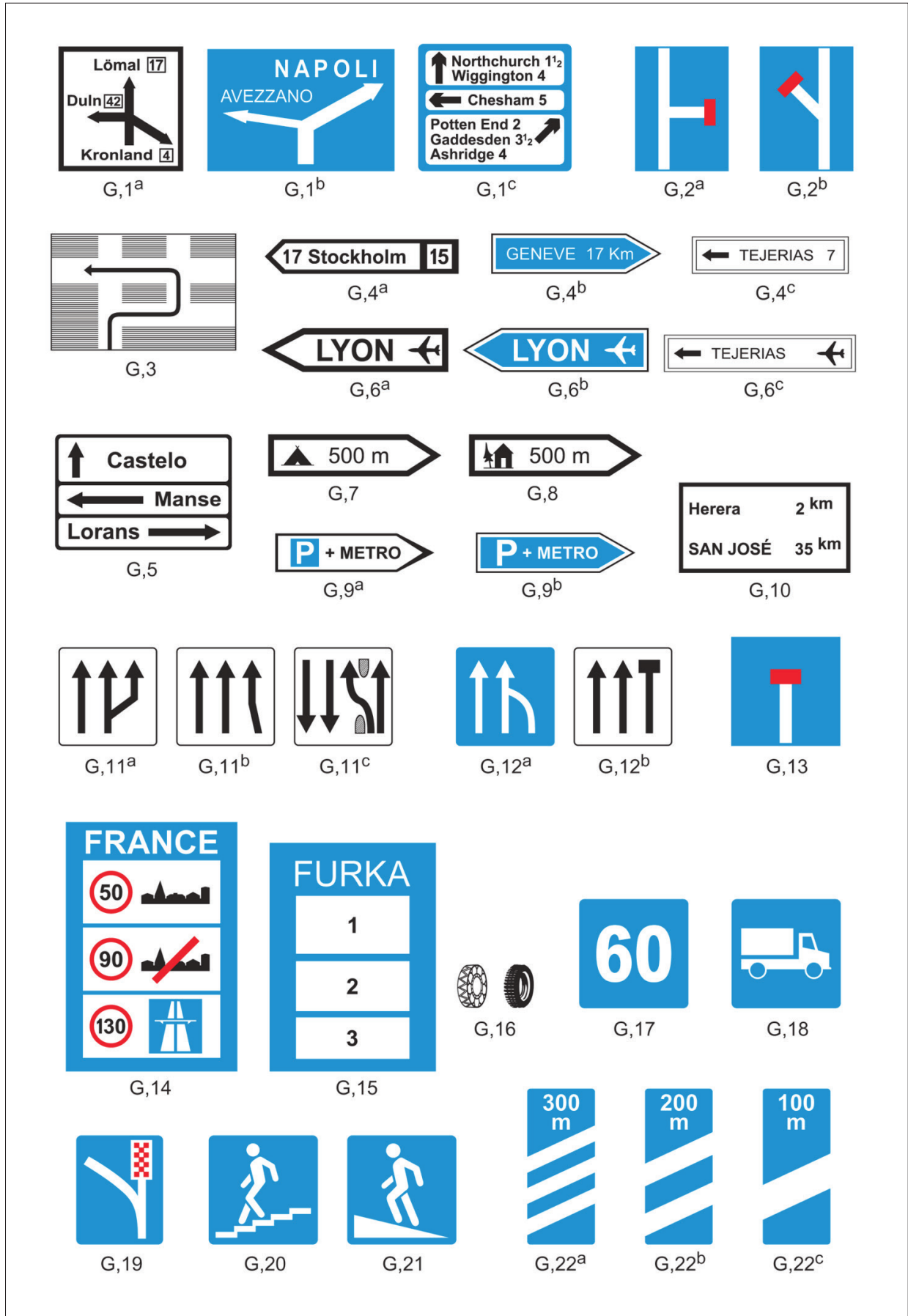
F,11

F,12

F,13

Н хэсэгчлэл

H,1

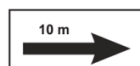
H,2

H,3^a

H,3^b

H,3^c

H,4^a

H,4^b

H,4^c

H,5^a

H,5^b

H,6

H,7

H,8

H,9

168. ОЛОН УЛС ХООРОНДЫН АВТО ЗАМААР АЧАА ТЭЭВЭРЛЭХ ГЭРЭЭНИЙ ТУХАЙ КОНВЕНЦ

1956 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдөр баталж,
1961 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон*

УДИРТГАЛ

Улс хооронд ачаа тээвэрлэх гэрээний нөхцөл, тухайлбал бараа тээвэрлэхэд шаардлагатай бичиг баримт болон тээвэрлэгчийн хариуцлагыг нэг хэлбэрт оруулах шаардлагатай байгааг харгалзан,

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд дор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиров:

I БҮЛЭГ КОНВЕНЦЫН ҮЙЛЧЛЭХ ХҮРЭЭ

1 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенц нь тээврийн хэрэгсэл хөлсөлж авто замаар ачаа тээвэрлэх тухай бүхий л гэрээнд хэрэглэгдэнэ. Ачааг хүлээж авах газар болон хүргэж өгөхөөр төлөвлөсөн газар нь гэрээнд оролцогч талуудын үндэс угсаа, оршин суугаа нутаг, харьяаллаас хамаарахгүйгээр гэрээнд заасны дагуу хоёр өөр улсад байрлана. Энэ хоёр улсын аль нэг нь энэхүү конвенцын хэлэлцэн тохиролцогч тал байна.

2. Энэхүү конвенцод заасан “Тээврийн хэрэгсэл” гэдэгт 1949 оны 9 дүгээр сарын 19-ний өдрийн Авто замын хөдөлгөөний конвенцод тодорхойлсон хөдөлгүүрт тээврийн хэрэгсэл, өөрөө явагч, чиргүүл, хагас чиргүүлүүд багтана.

3. Конвенц нь төрийн буюу засгийн газрын байгууллагуудаас хийж буй тээвэрлэлтэнд ч мөн адил хамаарна.

4. Энэ конвенц нь дараах тохиолдолд хэрэглэгдэхгүй:

- a) Олон улсын шуудангийн гэрээ, конвенцын хүрээнд тээвэрлэсэн ачаа тээвэрлэлт;
- b) Шарил тээвэрлэлт;
- c) Гэр ахуйн тавилга тээвэрлэлт.

5. Хоёр болон түүнээс дээш талын хооронд байгуулсан тусгай гэрээгээр энэхүү конвенцын заалтуудыг өөрчлөхийг хэлэлцэн тохиролцогч талууд хориглох боловч хил орчмын тээвэрлэлт буюу ачааны эзэмшигч нь тухайн улсуудын нутаг дэвсгэрт оршиж байгаа тохиолдолд конвенцын заалтуудыг баримтлахгүй байж болно.

2 дугаар зүйл

1. Авто тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэгдэж байгаа ачааг буулгалгүй нийт аян замын турш далай тэнгис, төмөр зам, дотоодын усан зам, агаараар тээвэрлэсэн бол; мөн 14 дүгээр зүйлд зааснаас бусад бүх тохиолдолд энэхүү конвенцыг дурдсан ачаа тээвэрлэлтэд бүхэлд нь хэрэглэгдэнэ. Гэхдээ тээвэрлэлтийн явцад авто тээврийн хэрэгслээр ачаа тээвэрлэхээс бусад аль нэгэн тээврийн төрлийн буруугаас ачаа үрэгдсэн, эвдэрсэн, эсхүл саатсан нь нотлогдсон тохиолдолд авто тээврийн хэрэгслээр ачаа тээвэрлэгчийн хариуцлага нь энэхүү

* Монгол Улс 2003.05.08-нд соёрхон баталсан

конвенцоор бус, харин тээвэрлэгч илгээгч хоёрын хооронд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу байгуулсан гэрээнд заасан өөр төрлийн тээвэрлэгчийн хариуцлагыг заасан конвенцын заалтуудаар тодорхойлогдоно. Харин эдгээр заалтууд нь гэрээнд тусгагдаагүй бол ачаа тээвэрлэгчийн хариуцлага нь энэхүү конвенцоор тодорхойлогдоно.

2. Авто тээврийн хэрэгслээр ачаа тээвэрлэж байгаа тээвэрлэгч нэгэн зэрэг өөр төрлийн тээврийн хэрэгслээр ачаа тээвэрлэх тохиолдолд түүний хариуцлага нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсгээр тодорхойлогдоно. Гэхдээ энэ тохиолдолд тээвэрлэлтийг 2 өөр этгээд гүйцэтгэж байна гэж үзнэ.

II БҮЛЭГ ТЭЭВЭРЛЭГЧИЙН ХАРИУЦАЖ БАЙГАА ЭТГЭЭДҮҮД

3 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэх зорилгоор тээвэрлэгч нь өөрийн үйл ажиллагааны явцад гарах алдаа дутагдал, мөн тээвэрлэгч ачаа тээвэрлэлтэд татан оролцуулсан бусад этгээдийн үйл ажиллагаа, алдаа дутагдлын өмнөөс хариуцлага хүлээнэ.

III БҮЛЭГ ТЭЭВЭРЛЭЛТИЙН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ БОЛОН ТҮҮНИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

4 дүгээр зүйл

Ачаа тээвэрлэх гэрээ нь ачааг дагалдах бичиг үйлдсэнээр баталгаажна. Дагалдах бичгээ үрэгдүүлэх, гэмтээх, түүнд тусгах зүйл нь дутуу байх зэрэг нь ачаа тээвэрлэх гэрээ үйлчлэхэд нөлөөлөхгүй бөгөөд ийм тохиолдолд энэхүү конвенцын заалтуудыг хэрэгжүүлнэ.

5 дугаар зүйл

1. Дагалдах бичгийг ачаа илгээгч, тээвэрлэгч хоёрын гарын үсэг бүхий гурван эх хувь үйлдэх бөгөөд дагалдах бичиг үйлдэгдэж байгаа улсын хууль тогтоомжид харшлахгүй бол ачаа илгээгч, тээвэрлэгч хоёрын гарын үсгийг тамга, тэмдгээр баталгаажуулж болно. Дагалдах бичгийн эхний хувийг ачаа илгээгч, хоёр дахь хувийг ачаанд дагалдуулж, гурав дахь хувийг тээвэрлэгч өөртөө авч үлдэнэ.

2. Хэрэв тээвэрлэх ачааг өөр өөр авто тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх, эсхүл төрөл бүрийн ачаа, эсхүл багц ачаа тээвэрлэх бол илгээгч, эсхүл тээвэрлэгч нь тээврийн хэрэгслийн тоогоор буюу ачааны төрөл, эсхүл багц бүрд дагалдах бичиг үйлдэхийг шаардах эрхтэй.

6 дугаар зүйл

1. Дагалдах бичигт дараах зүйлийг тусгана. Үүнд:

- a) Дагалдах бичиг үйлдсэн газар, огноо;
- b) Илгээгчийн овог нэр болон хаяг;
- c) Тээвэрлэгчийн овог нэр болон хаяг;
- d) Ачаа хүлээж авсан огноо, газар болон ачаа хүргэж өгөхөөр төлөвлөсөн огноо, газар;
- e) Ачаа хүлээн авагчийн нэр болон хаяг;
- f) Ачааны байдал, түүнийг савласан арга, мөн аюултай ачаа тээвэрлэх тохиолдолд нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдсөн тэмдэглэгээ;

- g) Багцын тоо, тэдгээрийн тусгай тэмдэглэгээ болон дугаар;
- h) Ачааны бохир жин, эсхүл өөрөөр тодорхойлсон хэмжүүр;
- i) Тээвэрлэлттэй холбоотой зардал (тээвэрлэлтийн зардал, нэмэгдэл зардал, гаалийн татвар болон хураамж, мөн тээвэрлэлтийн гэрээ байгуулсан үеэс ачааг хүргэж өгөх хугацаанд гарсан бусад зардал);
- j) Гаалийн болон бусад бичгийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай зааварчилгаа;
- k) Ачаа тээвэрлэлт нь ямар ч тайлбаргүйгээр энэхүү конвенцын заалтуудаар тогтоогдсон журмын дагуу явагдаж байгаа гэсэн заалт;

2. Шаардлагатай тохиолдолд дараах зүйлийг мөн тусгана. Үүнд:

- a) Даац хэтрүүлэхийг хориглох;
- b) Илгээгчийн төлөх зардал;
- c) Ачааг хүргэж өгөхөд гарсан зардлын хэмжээ;
- d) Ачааны үнэ болон илгээгчээс ачааг гаргасан нэмэгдэл зардал;
- e) Ачааг даатгуулах талаар тээвэрлэгчид өгсөн илгээгчийн зааварчилгаа;
- f) Ачаа тээвэрлэлтийн зөвшөөрөгдсөн хугацааны хязгаар;
- g) Тээвэрлэгчид хүлээлгэн өгсөн баримт бичгийн жагсаалт;

3. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд дагалдах бичигт тусгах нь шаардлагатай гэж үзсэн бусад зүйлийг дагалдах бичигт оруулж болно.

7 дугаар зүйл

1. Илгээгч дараах зүйлийг буруу тусгасан, эсхүл орхигдуулсны улмаас тээвэрлэгчид хохирол учирвал илгээгч тээвэрлэгчид учирсан бүхий л зардал болон хохирлыг хариуцна. Үүнд:

- a) 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “b”, “d”, “e”, “f”, “g”, “h”, “j” заалт;
- b) 6 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг;
- c) Дагалдах бичигт тусгах илгээгчийн бусад зааварчилгаа, зөвлөмж;

2. Хэрэв илгээгчийн хүсэлтээр тээвэрлэгч нь энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт тусгасан зүйлүүдийг дагалдах бичигт тусгаж байгаа бөгөөд илгээгч өөрөөр нотлоогүй бол илгээгчийн нэрийн өмнөөс үүнийг үйлдсэн гэж үзнэ.

3. Хэрэв дагалдах бичигт 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “к” заалт ороогүй бол ачаа захиран зарцуулах эрх бүхий этгээдэд гарч болох бүх зардал, хохирлыг тээвэрлэгч хариуцна.

8 дугаар зүйл

1. Ачааг хүлээж авахдаа тээвэрлэгч дараах зүйлсийг шалгах ёстой:

- a) Дагалдах бичигт тусгагдсан ачааны бүрэн бүтэн байдал, боодлын тоо, тэдгээрийн тэмдэглэл, дугаар;
- b) Ачааны гаднах байдал, тэдгээрийн баглаа боодол;

2. Тээвэрлэгч энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн “a”-д заасан бүрэн бүтэн байдлыг шалгах боломжгүй бол үндэслэл бүхий тайлбарыг дагалдах бичигт тусгана. Тэрбээр ачааны гаднах байдал болон түүний сав баглааны талаар гаргасан тайлбаруудаа үндэслэлтэйгээр гаргах

ёстой. Хэрэв илгээгч нь дагалдах бичигт ачааг өөрөө хүлээж авна гэж оруулаагүй бол энэ тайлбар нь түүний хувьд хүчин төгөлдөр биш байна.

3. Илгээгч нь ачаа тээвэрлэгчээс ачааны бохир жин болон өөр байдлаар тодорхойлсон тоон хэмжүүрүүдийг шалгахыг шаардах эрхтэй. Мөн ачааны сав боодлын бүрэн байдлыг шалгахыг шаардаж болно. Тээвэрлэгч нь эдгээр шалгахтай холбогдон гарах зардлыг нөхөн төлөхийг шаардах эрхтэй. Хийсэн шалгалтын үр дүнг дагалдах бичигт тусгана.

9 дүгээр зүйл

1. Дагалдах бичиг нь тээвэрлэлтийн гэрээний *prima facie* нөхцөл буюу тээвэрлэгч ачаа хүлээж авсан тухай үндсэн баримт болно.

2. Хэрэв бараа тээвэрлэгч дагалдах бичигт тусгай тайлбар хийгээгүй бол тээвэрлэгч ачааг хүлээж авах үед ачаа бүрэн бүтэн байсан, мөн тэдгээрийн боодол, тэмдэг, дугаар нь дагалдах бичигт заасантай тохирч байна гэсэн үг юм.

10 дугаар зүйл

Хэрэв тээвэрлэгч ачааг хүлээж авах үед түүний баглаа боодол бүрэн бус буюу энэ нь гаднах байдлаараа тээвэрлэгчид мэдэгдэж байсан бөгөөд энэ талаар ачаа хүлээн авах үед холбогдох тайлбар хийгдээгүй байснаас үүдэн бусад аливаа этгээд, тоног төхөөрөмж, өөр ачаанд хохирол учирвал уг хохирол, түүнтэй холбогдон гарах зардлыг илгээгч хариуцна.

11 дүгээр зүйл

1. Илгээгч ачааг тээвэрлэгчид шилжүүлэхийн өмнө гаалийн болон бусад албан ёсны баримтуудыг дагалдах бичигт хавсаргах буюу тээвэрлэгчид өгөх ёстой бөгөөд түүнийг шаардлагатай бүх мэдээллээр хангах үүрэгтэй.

2. Эдгээр мэдээлэл, баримт бичгийн бүрэн зөв эсэхийг тээвэрлэгч шалгах үүрэггүй. Тээвэрлэгчийн буруутай үйлдлээс бусад тохиолдолд эдгээр мэдээлэл, баримт бичгийг буруу, дутуу үйлдсэнээс үүдэн гарах хохирлыг илгээгч тээвэрлэгчийн өмнө хариуцна.

3. Тээвэрлэгч өөрийн хүлээн авсан дагалдах бичигт хавсаргасан баримт бичгийг гэсэн буюу түүнд хадгалагдаж байсан бичгийг буруу ашигласан тохиолдолд үүсэх хохирлын хариуцлагыг тээвэрлэгч хүлээнэ; гэхдээ хохирлын нөхөн төлбөрийн хэмжээ нь ачааг гээгдүүлснээс үүдэн гарах зардлаас бага байна.

12 дугаар зүйл

1. Илгээгч нь ачааг захиран зарцуулах; тухайлбал, тээвэрлэгчээс ачаа тээвэрлэхийг түр зогсоох; ачаа хүргэх газрыг өөрчлөх буюу дагалдах бичигт заасан ачаа хүлээн авагчийг өөрчлөх эрхтэй.

2. Дагалдах бичгийн хоёр дахь хувь нь хүлээн авагчид очсон, эсхүл хүлээн авагч нь 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан эрхээ эдлэж байгаа тохиолдолд илгээгчийн дээрх эрх хүчингүй болно; энэ үеэс эхлэн тээвэрлэгч ачаа хүлээн авагчийн зааварчилгааг баримтлана.

3. Хэрэв илгээгч дагалдах бичигт дээрх заалтыг оруулсан тохиолдолд хүлээн авагч нь дагалдах бичгийг бүрдүүлсэн үеэс эхлэн ачааг захиран зарцуулах эрхтэй.

4. Ачааг захиран зарцуулах эрхийн дагуу хүлээн авагч нь ачааг өөр этгээдэд хүлээлгэн өгөх үүргийг өгсөн тохиолдолд уг этгээд өөр бусад хүлээн авагчид ачаагаа шилжүүлэх эрхгүй.

5. Ачааг захиран зарцуулах эрх нь дараах заалтуудаар тодорхойлогдоно:

- a) Уг эрхийг хэрэгжүүлэх гэж байгаа илгээгч эсхүл энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт дурдсан хүлээн авагч нь шинээр зааварчилгаа өгсөн, мөн эдгээр зааварчилгааг биелүүлсний улмаас үүдэн гарах зардал, хохирлыг тээвэрлэгчид олгох зэргийг тусгасан шинэ дагалдах бичгийн эхний хувийг тээвэрлэгчид өгөх ёстой.
- b) Зааварчилгааг биелүүлэх этгээд нь эдгээр зааварчилгааг хүлээн авсан тэр үед л түүнийг биелүүлэх боломжтой болно. Энэ нь тээвэрлэгчийн хэвийн үйл ажиллагаанд саад болох ёсгүй бөгөөд бусад ачаа илгээгч буюу хүлээн авагчдад хохирол учруулахгүй байх ёстой.
- c) Дурдсан зааварчилгаа нь ачааг аливаа байдлаар тараах үндэслэл болохгүй.

6. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан шалтгаанаар тээвэрлэгч өгсөн зааварчилгааг биелүүлж чадахгүй бол зааварчилгаа өгсөн этгээдэд энэ талаар нэн даруй мэдэгдэх ёстой.

7. Энэ зүйлийн дагуу өгөгдсөн зааварчилгааг тээвэрлэгч биелүүлж чадаагүй буюу, эсхүл дагалдах бичгийн эх хувийг шаардаж аваагүйгээс үүдэн зааварчилгааг биелүүлж чадалгүй хохирол учруулсан бол тээвэрлэгч гэрээнд заасан эрх бүхий этгээдийн өмнө гаргасан хохирлынхоо хариуцлагыг хүлээнэ.

13 дугаар зүйл

1. Ачаа хүргэгдэх газраа очсон үед хүлээн авагч дагалдах бичгийн хоёр дахь хувь болон ачааг хүлээж авахыг шаардах эрхтэй бөгөөд ачаа хүлээж авсан тухай холбогдох баримтыг үйлдэнэ. Хэрэв ачаа гээгдсэн, эсхүл 19 дүгээр зүйлд заасан хугацааны дотор ачаа ирээгүй тохиолдолд хүлээн авагч нь өөрийн нэрийн өмнөөс ачаа тээвэрлэх гэрээнд заагдсан эрхийн дагуу тээвэрлэгчээс үүргээ биелүүлэхийг шаардах эрхтэй.

2. Энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан эрхийг хэрэгжүүлж байгаа хүлээн авагч нь дагалдах бичгийг үндэслэн гарсан зардлын төлбөрийг барагдуулах үүрэгтэй. Энэ талаар маргаан гарсан тохиолдолд тээвэрлэгч нь хүлээн авагчаас ачааны барьцаа авсан тохиолдолд л ачааг тушаах үүрэгтэй.

14 дүгээр зүйл

1. Хэрэв ямар нэгэн шалтгаанаар ачааг хүргэх газар очихоосоо өмнө тээвэрлэгч дагалдах бичгэнд тусгасан үүргийг биелүүлэх боломжгүй бол тэрбээр 12 дугаар зүйлд заасан ачаа захиран зарцуулах эрх бүхий этгээдээс зааварчилгаа авна.

2. Хэрэв дагалдах бичигт зааснаас өөр нөхцөлд тээвэрлэлтийг гүйцэтгэх боломжтой буюу, эсхүл тээвэрлэгч тухайн үед 12 дугаар зүйлд заасан ачаа захиран зарцуулах эрх бүхий этгээдээс зааварчилгаа авч чадаагүй бол тээвэрлэгч нь аль болох боломжтой аргаар тээвэрлэлтийг гүйцэтгэнэ.

15 дугаар зүйл

1. Хэрэв ачааг товлосон газар хүргэсний дараа түүнийг хүлээлгэн өгөхөд ямар нэгэн бэрхшээл гарвал тээвэрлэгч нь илгээгчээс зааварчилгаа авна. Хэрэв хүлээн авагч нь ачааг хүлээн авахаас татгалзвал илгээгч нь дагалдах бичгийн эхний хувийг харгалзахгүйгээр ачааг захиран зарцуулах эрхтэй.

2. Хэрэв тээвэрлэгч нь илгээгчээсээ сөрөг зааварчилгаа аваагүй л бол хүлээн авагч нь ачааг хүлээн авахаас татгалзсан ч ачааг дахин шаардан хүлээж авах эрхтэй.

3. Хэрэв хүлээн авагч нь 12 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу өөр этгээдэд ачааг шилжүүлэх үүргийг өгснөөс хойш ачааг хүлээлгэн өгөхөд саад тохиолдвол энэ зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн дагуу хүлээн авагч нь илгээгч болж нөгөө этгээд нь хүлээн авагч болно.

16 дугаар зүйл

1. Тээвэрлэгч нь өөрийн буруутай буюу хайхрамжгүй байдлын улмаас бий болсон хохирлын нөхөн төлөх зардлаас бусад өгсөн зааварчилгаатай холбоотой хүсэлт гаргах, мөн зааварчилгааг биелүүлэх явцад гарсан зардлыг нэхэмжлэх эрхтэй.

2. 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг болон 15 дугаар зүйлд заасан тохиолдолд тээвэрлэгч нь гэрээний дагуу олгогдсон эрх бүхий этгээдийн зардлаар ачааг нэн даруй буулгаж, ачааг буулгаснаар тээвэрлэлт бүрэн дууслаа гэж үзнэ. Энэ тохиолдолд тээвэрлэгч нь ачаа хадгалалтыг хариуцна. Гэхдээ тээвэрлэгч нь ачаа хадгалалтыг аливаа гуравдагч этгээдэд даалгаж болох бөгөөд уг тохиолдолд тээвэрлэгч гуравдагч этгээдийг сонгосноос бусад хариуцлагыг хүлээхгүй. Дагалдах бичигт заасан болон бусад бүх зардлууд тухайн ачаанд төлөгдөх ёстой хэвээр үлдэнэ.

3. Хэрэв ачаа нь амархан мууддаг, эсхүл ачааны тухайн үеийн байдлаас шалтгаалах, эсхүл ачаа хадгалах зардал нь ачааны өөрийн өртгөөс давсан, тээвэрлэгч нь гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээдийн зааварчилгааг хүлээлгүй ачааг борлуулж болно. Мөн бусад үед хэрэв гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээдээс цаг тухайд нь сөрөг зааварчилгаа өгөөгүй бол ачааг борлуулж болно.

4. Энэ зүйлийн дагуу ачааг борлуулсан тохиолдолд борлуулалтаас олсон орлогыг ачаатай холбогдсон зардлыг барагдуулахаар гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээдэд өгөх ёстой. Хэрэв дурдсан зардал нь борлуулалтын орлого барагдуулахгүй бол тээвэрлэгч дутуу хэсгийг нөхөн төлнө.

5. Борлуулах үйл ажиллагаа нь борлуулалт хийж байгаа газрын хууль буюу заншлаар зохицуулагдана.

IV БҮЛЭГ ТЭЭВЭРЛЭГЧИЙН ХАРИУЦЛАГА

17 дугаар зүйл

1. Тээвэрлэгч нь ачаа хүлээж авснаас ачаагаа хүлээлгэн өгөх хүртэлх хугацаанд ачааг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн үрэгдүүлэх, гэмтээх, мөн хугацаанд нь хүргэж өгөөгүй тохиолдолд хариуцлага хүлээнэ.

2. Хэрэв тээвэрлэгчийн буруутай үйлдлээс үл шалтгаалан ачаа үрэгдэх, гэмтэх, цаг хугацаандаа хүргэгдээгүй зэрэг нь нэхэмжлэгчийн буруугаас болж гарсан буюу гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээдийн заавраас шалтгаалсан буюу эсхүл тээвэрлэгч зайлсхийж чадаагүй нөхцөл байдал үүссэн, урьдчилан сэргийлэх боломжгүй үйлдлийн үр дүнд бий болсон бөгөөд ачааны өөрийн ямар нэгэн гэмтлээс шалтгаалсан бол тээвэрлэгч хариуцлага хүлээхгүй.

3. Тээвэрлэгч тээвэрлэлтийг гүйцэтгэхэд ашигласан тээврийн хэрэгслийн бүрэн бус байдал, тээврийн хэрэгсэл түрээсэлсэн этгээдийн буюу түүний төлөөлөгчийн буруугаас болсон гэсэн үндэслэлээр хариуцлагаас мултрахгүй.

4. 18 дугаар зүйлийн 2, 5 дахь хэсгийн заалтуудын дагуу дараах нөхцөл байдлаас нэг буюу хэд хэдэн өөр хоорондоо харилцан хамаарал бүхий нөхцөл байдал үүссэний улмаас ачаанд гэмтэл, хохирол учирвал түүнийг тээвэрлэгч хариуцахгүй. Эдгээр нь:

- a) Дагалдах бичигт тусгасны дагуу задгай, эсхүл битүү тээврийн хэрэгслийг ашигласнаар;
- b) Ачааны сав боодол нь байхгүй, эсхүл гэмтэлтэй, баглаа боодолгүй буюу хангалтгүй боосны улмаас муудах, эсхүл гэмтэхээр бол;
- c) Зөөвөрлөлт, ачилт, хураалт, буулгалтыг илгээгч, хүлээн авагч, эсхүл тэдний өмнөөс ачааг ачиж буулгах ажиллагааг явуулж байгаа этгээд гүйцэтгэж байгаа бол;
- d) Зарим барааны шинж чанараас шалтгаалан эвдрэх, зэврэх, хэмхрэх, хатах, гээгдэх, эсхүл мэрэгч болон бусад шимэгчдээс хамааран бүхэлдээ буюу хэсэгчлэн устгах буюу гэмтэхээр бол;
- e) Ачааны баглаа боодлын тэмдэглэгээ, дугаар хангалттай бус байх;
- f) Амьд амьтан тээвэрлэх тохиолдолд;

5. Энэ зүйлийн дагуу зарим нөхцөл байдал бий болсон үед тээвэрлэгч нь хохирол учруулах, эсхүл ачаанд гэмтэл учруулахад хариуцлага хүлээхгүй бөгөөд түүний хүлээх хариуцлага зөвхөн энэ зүйлээр тодорхойлогдсон хохирол учруулах нөхцөл байдлаар л хязгаарлагдана.

18 дугаар зүйл

1. Ачааг үрэгдүүлсэн буюу гэмтээсэн, эсхүл цаг хугацаа алдан хүргэж өгсөн зэрэг нь 17 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан нөхцөл байдлын үр дүнд бий болсон гэдгийг тээвэрлэгч нотлох үүрэгтэй.

2. Хэрэв 17 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасан нэг, эсхүл хэд хэдэн онцгой эрсдэл бүхий нөхцөл байдлын үр дүнд ачаа үрэгдэж гэмтсэнийг тээвэрлэгч нотолж чадвал энэ нь үүнээс шалтгаалсныг хүлээн зөвшөөрөх үндэслэл болно. Гэхдээ нэхэмжлэгч нь ачаа үрэгдэж гэмтсэн нь дурдсан нөхцөл байдлаас бүхэлдээ, эсхүл хэсэгчлэн хамааралгүйг нотлох эрхтэй.

3. Хэрэв учирсан хохирол нь хэвийн хэмжээнээс хэтэрсэн, эсхүл боодолтой ачаа нь үрэгдсэн бол энэ үндэслэл нь 17 дугаар зүйлийн 4-ийн "а"-д заасан нөхцөл байдалд хамаарахгүй.

4. Хэрэв ачаа нь халуун, хүйтэн, агаарын хэм өөрчлөгдөх болон чийгшил нөлөөлдөггүй тээврийн хэрэгсэлд ачигдсан бөгөөд мөн тээвэрлэгч урьдчилан сэргийлэх бүх арга хэмжээг авсан, эсхүл түүнд өгсөн тусгай зааварчилгааг бүгдийг нь биелүүлсэн гэж нотолж чадсан тохиолдолд л 17 дугаар зүйлийн 4-ийн "д"-д заасан нөхцөлийг мөрдлөг болгоно.

5. Тээвэрлэгч урьдчилан сэргийлэх бүх арга хэмжээг авсан буюу түүнд өгсөн тусгай зааварчилгааг бүгдийг нь биелүүлсэн гэж нотолж чадахгүй бол 17 дугаар зүйлийн 4-ийн "г"-д заасан нөхцөл түүнд хамаарахгүй.

19 дүгээр зүйл

Хэрэв гэрээнд заасан хугацаанд бараа хүргэгдээгүй, эсхүл ийм хугацаа байгаагүй бол; хэрэв тээвэрлэлтийн явцад гарсан нөхцөл байдал буюу ачааг энгийн нөхцөлд хүргэх хугацааг харгалзан үзэж энгийн нөхцөлд ажил үүргээ хичээнгүйлэн гүйцэтгэж буй

тээвэрлэлтэнд шаардагдах хугацаанаас тээвэрлэлтийн хугацаа хэтэрсэн бол хугацаа хожимдсон гэж үзнэ.

20 дугаар зүйл

1. Хэрэв ачаа нь тогтоосон хугацаанаас хойш 30 хоногийн дараа хүргэгдээгүй, эсхүл хугацаа тогтоогоогүй тохиолдолд тээвэрлэгч барааг хүлээж авснаас хойш 60 хоногийн дотор бараа очих ёстой газраа хүргэгдээгүй бол гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээд аливаа нотолгоогүйгээр барааг үрэгдсэн гэж тооцож болно.

2. Гэрээний дагуу эрх олгогдсон этгээд нь алдагдсан барааны нөхөн төлбөрийг авсны дараа үрэгдсэн ачаа нь нэг жилийн дотор олдсон тохиолдолд түүнд энэ талаар шууд мэдэгдэх хүсэлтийг бичгээр гаргаж болно. Түүний уг хүсэлтийг хүлээн авсныг бичгээр баталгаажуулсан байна.

3. Ачаа олдсон гэдэг мэдэгдлийг хүлээн авснаас 30 хоногийн дотор дагалдах бичигт заасан эрхийн дагуу эрх бүхий этгээд нь ачааг нэхэмжлэх эрхтэй. Түүнчлэн авсан нөхөн төлбөрөө буцаан төлөхдөө эрх бүхий этгээд нь гарсан зардал, 23 дугаар зүйлд заасан тээвэрлэлтийн хугацаа хоцорсон нөхөн төлбөр, мөн 26 дугаар зүйлд хамаатай зүйл байвал нөхөн олгох төлбөрөөсөө хасуулах эрхтэй.

4. Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт дурдсан хүсэлт, 3 дахь хэсэгт заасан 30 хоногийн дотор өгсөн гэх ямар нэгэн зааварчилгаа байхгүй тохиолдолд, эсхүл нөхөн төлбөр авснаас хойш нэг жил өнгөрснөөс хойш бараа олдсон тохиолдолд тээвэрлэгч нь ачаа олдсон улсын хууль тогтоомжид нийцүүлэн тухайн ачааг захиран зарцуулах эрхтэй.

21 дүгээр зүйл

Хэрэв тээвэрлэгч нь тээвэрлэлтийн гэрээний дагуу ачааг хүргэж өгсний төлбөрийг хүлээн авагчаас авалгүйгээр ачааг түүнд тушаасан бол хүлээн авагчийн эсрэг зарга мэдүүлэхээс бусад бүх тохиолдолд ачааг хүргэж өгсний төлбөрийн хэмжээтэй дүйцэх төлбөрийг илгээгчээс авна.

22 дугаар зүйл

1. Хэрэв илгээгч нь аюултай ачааг тээвэрлэгчид хүлээлгэн өгвөл түүнд энэ талаар мэдээлэх, зааварлах үүрэгтэй бөгөөд шаардлагатай бол болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах ёстой. Хэрэв энэ талаар дагалдах бичигт дурдаагүй бол ачаа илгээгч, эсхүл ачаа хүлээн авагч нь тээвэрлэгчид ачааны аюулын талаар тодорхой мэдэгдсэн гэдгээ нотолж чадах ёстой.

2. Хэрэв тээвэрлэгчид энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан нөхцөлийн дагуу аюултай ачааны талаар мэдэгдээгүй бол ачаа тээвэрлэгч энэ ачааг аль ч үед, ямар ч газар буулгах, устгах, аюулгүй болгох эрх эдэлнэ. Ингэхдээ тэрбээр ямар ч нөхөн төлбөр төлөхгүй. Ачаа илгээгч дээрх бүх ажиллагаа буюу тээвэрлэлттэй холбогдон гарсан зардлыг хариуцна.

23 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенцод зааснаар тээвэрлэгч ачааг бүхэлд нь болон хэсэгчлэн үрэгдүүлсний нөхөн төлбөрийг төлөх үүрэгтэй. Энэ нөхөн төлбөрийн хэмжээ нь ачааг хүлээж авсан газрын болон тухайн үеийн ханшаар тооцогдоно.

2. Ачааны үнэ нь биржийн ханшаар тодорхойлогдох бөгөөд хэрэв энэ нь боломжгүй бол тухайн үеийн зах зээлийн ханшаар, аль аль нь боломжгүй бол ижил төрлийн болон ижил чанартай барааны ердийн үнээр тооцогдоно.

3. Гэхдээ нөхөн төлбөрийн хэмжээ нь хүргэгдээгүй ачааны бохир жингийн нэг кг-д 25 франкаас хэтрэхгүй байх ёстой. Франк гэдэг нь 10/31 грамм жинтэй 900 сорьцтой алтаар хэмжигдэнэ.

4. Үүнээс гадна тээвэрлэлтийн төлбөр, гаалийн хураамж, ачааг тээвэрлэхтэй холбогдсон бусад зардал, ачааг бүхэлд нь үрэгдүүлсэн тохиолдолд бүхлээр нь, хэсэг ачааг үрэгдүүлсэн тохиолдолд дүйцэх үнийг нөхөн төлөх ёстой; бусад хохирлыг нөхөн төлөхгүй.

5. Хугацаанаас нь хожимдуулж ачааг хүргэсэн тохиолдолд, эсхүл хэрэв гэрээгээр эрх олгогдсон этгээд хугацаа хоцорсны улмаас ямар нэгэн хохирол учирсан гэж нотолж чадвал тээвэрлэгч нь тээвэрлэлтийн хөлснөөс илүүгүй нөхөн төлбөрийг төлөх ёстой.

6. Хэрэв ачааны өртөг болон ачаа хүргэхтэй холбогдон гарсан зардлыг 24 болон 26 дугаар зүйлийн дагуу мэдүүлэгт тусгасан бол илүү хэмжээний нөхөн төлбөрийг тээвэрлэгчээс нэхэмжилж болно.

24 дүгээр зүйл

Илгээгч нь 23 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан ачааг тээвэрлэхэд тогтсон хэмжээнээс илүү гарах үнийг тээвэрлэгчтэй тохиролцсоны үндсэн дээр дагалдах бичигт тусгаж болно. Энэ тохиолдолд тэрхүү тусгасан үнэ нь тус илүүдэл үнийг орлоно.

25 дугаар зүйл

1. Ачаа гэмтсэн тохиолдолд тээвэрлэгч уг ачааны үнийг 23 дугаар зүйлийн 1, 2 болон 4 дэх хэсэгт заасны дагуу бууруулж төлнө.

2. Нөхөн төлбөрийн хэмжээ нь дор дурдсанаас хэтрэхгүй байх ёстой. Үүнд:

- a) Хэрэв тээвэрлэгдэж байгаа бүх ачаа гэмтсэн тохиолдолд бүхий л ачааны үнээс;
- b) Хэрэв тээвэрлэгдэж байгаа ачааны зарим хэсэг нь гэмтсэн тохиолдолд тухайн хэсгийн үнээс.

26 дугаар зүйл

1. Дагалдах бичигт шаардлагатай зааварчилгаа тусгаснаар, мөн хоёр талын харилцан тохиролцсон нөхцөлд илгээгч ачаа тээвэрлэгдэх үед түүнийг үрэгдүүлэх, эсхүл гэмтээх, мөн гэрээнд заасан хугацаанд ачааг хүргэж өгөөгүйгээс үүдэн гарах нэмэлт зардлыг тогтоож болно.

2. Ачаа тээвэрлэх нэмэлт зардлыг тогтоосон тохиолдолд 23, 24, 25 дугаар зүйлд заасан нөхөн төлбөрөөс үл хамааран нэмэлт зардалтай дүйцэх нөхөн төлбөрийг хохирол учирсан гэдгийг тогтоосны дараа шаардах эрхтэй.

27 дугаар зүйл

1. Гэрээгээр эрх олгогдсон этгээд нь нөхөн төлбөрийн хэмжээнд хүү төлөхийг шаардах эрхтэй. Энэ хүү нь тээвэрлэгчид бичгээр хандаж шаардлага тавьсан өдрөөс хойш жилийн 5 хувиар тооцогдох бөгөөд хэрэв энэ нь байхгүй бол нэхэмжлэл гаргаж, тэр нь хүчинтэй болсон өдрөөс эхлэн тооцно.

2. Нөхөн төлбөрийг тооцоолсон хэмжээ нь нэхэмжлэл гаргасан улсын мөнгөн тэмдэгтээр илэрхийлэгдээгүй бол тухайн орны мөнгөн дэвсгэртэд шилжүүлэх валютын ханш нь тухайн өдрийн ханшаар илэрхийлэгдэнэ.

28 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенцоор зохицуулагдах тээвэрлэлтийн үед ачааг үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн, эсхүл хугацаа хожимдуулсан бол мөрдөгдөж буй хуулийн хүрээнд хэлэлцээрт тусгагдаагүй шаардлага тавьж болно. Энэ тохиолдолд тээвэрлэгч нь нөхөн төлөх ёстой төлбөрийг тодорхойлсон, эсхүл хязгаарласан, түүнийг хариуцлагаас чөлөөлсөн энэхүү конвенцын заалтуудыг мөрдлөг болгож болно.

2. Энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлд заасны дагуу тээвэрлэгчийн хариуцаж буй этгээдүүдийн аль нэг нь ачааг хожимдуулах, үрэгдүүлэх, гэмтээх зэрэг гэрээний бус хариуцлага хүлээх асуудал гарах тохиолдолд тухайн этгээд нөхөн төлбөрийн хэмжээг хязгаарлах, тодорхойлох, эсхүл тээвэрлэгчийн хариуцлагыг эс тооцох тухай энэхүү конвенцын заалтуудыг мөрдлөг болгож болно.

29 дүгээр зүйл

1. Хэрэв тээвэрлэгчийн зүгээс санаатайгаар хохирол учруулсан, эсхүл түүний үйлдлийг шүүж байгаа хуулийн дагуу түүний буруугаас болж хохирол учирсан гэдгийг тогтоосон бол тээвэрлэгчийн хариуцлагыг хязгаарлах, эс тооцох буюу нотолгоог үгүйсгэх тухай энэхүү конвенцын заалтуудыг тэрбээр эшлэх эрхгүй.

2. Дээрх заалт нь тээвэрлэгчийн төлөөлөгч буюу тээвэрлэгчээс ачаа тээвэрлэлтэд оролцуулж байгаа бусад этгээдийн буруутай үйл ажиллагаанаас үүдэн хохирол гарсан үед мөн хамаарна. Уг тохиолдолд эдгээр төлөөлөгч болон этгээдүүд өөрийн хүлээх хариуцлагын хувьд энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсаны адил энэхүү бүлгийн заалтуудаас эшлэл хийж болохгүй.

V БҮЛЭГ ГОМДОЛ БУЮУ НЭХЭМЖЛЭЛ ГАРГАХ

30 дугаар зүйл

1. Хүлээн авагч нь ачааг хүлээн авангаа тээвэрлэгчийн дэргэд ачааны бүрэн бүтэн байдлыг тогтоогоогүй буюу их хэмжээний хохиролтой байсан, эсхүл бараа хүлээн авснаас хойш долоо хоногийн дотор (амралтын болон ажлын бус өдрүүдийг тооцохгүйгээр) гаднаас харахад анзаарагдахгүй ачааны эвдрэл, гэмтэл байсан бөгөөд гарсан хохирлын хэмжээний тухай тээвэрлэгчид мэдэгдээгүй тохиолдолд ачааг дагалдах бичигт заасан байдлаар нь хүлээн авсан гэж үзнэ. Хэрэв гаднаас харахад анзаарагдахгүй ачааны эвдрэл, гэмтлийг илрүүлсэн бол дээрх мэдэгдлийг бичгээр үйлдэнэ.

2. Ачааны бүрэн бүтэн байдлыг тээвэрлэгч болон хүлээн авагч хамт шалгаж хүлээлцсэн ч ачаанд гаднаас харахад анзаарагдахгүй эвдрэл, гэмтэл байсныг тухайн ачааг хүлээн авснаас хойш долоо хоногийн дотор (амралтын өдрүүдийг тооцохгүйгээр) илрүүлэн тээвэрлэгчид хохирлын талаар мэдэгдсэн тохиолдолд ачаа бүрэн бус байсан гэж үзнэ.

3. Ачааг хожимдуулж хүргэсний улмаас үүдсэн нөхөн төлбөрийг хүлээн авагчийн мэдэлд ачааг шилжүүлснээс хойш 21 хоногийн дотор бичгээр үйлдсэн тайлбарын үндэслэн хийнэ.

4. Энэ зүйлд заасан хугацааг тооцоолохдоо хүргэж өгсөн хугацаа, шалгасан өдөр, мөн хүлээн авагчид ачааг хүлээлгэн өгсөн өдрүүдийг тооцохгүй.

5. Шаардлагатай хяналт шалгалтыг хийх үед тээвэрлэгч болон хүлээн авагч нь өөр хоорондоо харилцан туслалцаа үзүүлэх ёстой.

31 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенцын дагуу хийгдэж байгаа тээвэрлэлттэй холбогдолтой бүх маргааныг шийдвэрлүүлэхийн тулд нэхэмжлэгч нь конвенцын оролцогч улсуудын шүүхэд хандахаас гадна дор дурдсан нутаг дэвсгэрийг харьяалах улсын шүүхэд хандаж болно. Үүнд:

- a) хариуцагчийн байнгын оршин суух газар, тээвэрлэх гэрээг байгуулсан түүний албан байгууллага, эсхүл хэсэг буюу төлөөлөгчийн газар, эсхүл;
- b) анх ачааг тээвэрлэхээр хүлээж авсан газар буюу түүнийг хүлээлгэн өгсөн газар.

2. Хэрэг шүүхэд шалгагдаж байгаа үед энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар аливаа маргаан үүссэн, эсхүл энэ маргааныг шүүх урьд нь шийдвэрлэж байсан тохиолдолд шүүхийн гаргасан энэхүү шийдвэр нь тухайн улсад биелүүлэх боломжгүй байгаагаас бусад бүх тохиолдолд тухайн маргаантай асуудлын талаар шүүх шинэ хэрэг нээх боломжгүй.

3. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан аливаа маргааныг энэхүү конвенцын оролцогч улсын шүүх шийдвэрлэсэн нь тухайн улсад хүчин төгөлдөр байхаас гадна конвенцод элссэн бусад аль ч улсын хувьд хүчин төгөлдөр байх бөгөөд шүүхийн шийдвэрийг мөн адил биелүүлнэ. Шийдвэрийг биелүүлэхтэй холбогдсон асуудлыг шүүхийн дараагийн шатанд давж заалдах боломжгүй.

4. Энэ зүйлийн 3 дахь хэсгийн заалт нь талуудыг байлцуулж байж гаргасан шийдвэр, эсхүл эчнээ гаргасан шийдвэр, хэрэг таслах үед гаргасан шийдвэрт хамаарагдах бөгөөд шүүхийн түр зуур хүчин төгөлдөр байх шийдвэр болон шүүхэд зарцуулагдах бүх зардлыг хэрэгт буруутай гэж үзсэн этгээд төлөх мөн нэхэмжлэгчийн гаргасан гомдлыг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн барагдуулах тухай шүүхийн шийдвэрт үл хамаарна.

5. Энэхүү конвенцын хамрах хүрээнд гүйцэтгэсэн ачаа тээвэрлэлтийн талаар гаргасан нэхэмжлэлийг авч үзэхтэй холбогдсон шүүхийн зардлыг төлөх талаар баталгаа гаргаж барьцаа төлөхийг энэхүү конвенцод оролцогч улсад амьдран сууж байгаа иргэдээс шүүх шаардах эрхгүй.

32 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенцын хүрээнд ачаа тээвэрлэхтэй холбогдон нэхэмжлэл гаргах хугацаа нь нэг жил байна. Гэхдээ санаатайгаар, эсхүл санаатайгаар үйлдсэнтэй адилтгах үндэслэлээр хохирол учруулсан тохиолдолд хэрэг хөөн хэлэлцэх дээд хугацаа нь гурван жил болно. Хугацаа нь дараах үеэс тооцогдож эхэлнэ:

- a) Ачааг хэсэгчлэн үрэгдүүлэх, гэмтээх, хугацаанаас нь хожимдуулсан тохиолдолд - хүргэж өгсөн өдрөөс хойш;
- b) Ачааг бүхэлд нь үрэгдүүлсэн тохиолдолд - тээвэрлэх хугацаа өнгөрснөөс хойш 30 хоногийн дараа; хэрэв энэ нь заагдаагүй бол тээвэрлэгч ачааг хүлээн авснаас хойш 60 хоногийн дараа;
- c) Бусад бүх тохиолдолд - тээвэрлэлтийн гэрээ хийснээс хойш 3 сарын дараа;
- d) Үйлчилж эхэлсэн өдөр нь түүний хугацааг тооцоход орохгүй.

2. Бичгээр үйлдсэн нэхэмжлэлийн хугацааг тээвэрлэгч нэхэмжлэлийг үгүйсгэсэн дагалдах баримт бичгийг илгээснээр дуусгавар болгоно. Хэрэв гаргасан гомдлын заримыг хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд зөвхөн хүлээн зөвшөөрсөн гомдлын хувьд хугацаа нь дахин үйлчилж эхэлнэ. Нэхэмжлэлийг хүлээж авсан, эсхүл түүнд хариу өгсөн болон

баримт бичгийг буцаасан бол эдгээрийг үйлдсэн тал үндэслэлээ нотлох үүрэг хүлээнэ. Уг үндэслэлээр гомдол гаргахад хугацаа нь цааш үгэлжилнэ.

3. Дээрх 2 дахь хэсгийн заалтыг мөрдсөн тохиолдолд хугацааг түр зогсоох, сунгах зэрэг нөхцөлийг хэрэг шүүж байгаа улсын хуулиар шийдвэрлэнэ.

4. Нэхэмжлэл гаргах эрх нь хугацаа хэтэрсэн бол сөрөг нэхэмжлэл гаргах, эсхүл татгалзах хэлбэрээр дахин сэргээгдэх боломжгүй.

33 дугаар зүйл

Тээвэрлэлтийн гэрээ нь энэхүү конвенцын заалтыг арбитрын шүүх мөрдлөг болгоно гэсэн нөхцөл бүхий арбитрын шүүхийн эрх мэдлийг хүлээн зөвшөөрсөн заалтуудыг тусгаж болно.

**VI БҮЛЭГ
ТЭЭВЭРЛЭЛТИЙГ ХЭД ХЭДЭН ТЭЭВРИЙН
ХЭРЭГСЛЭЭРГҮЙЦЭТГЭХ ТУХАЙ ЗААЛТУУД**

34 дүгээр зүйл

Хэрэв тээвэрлэлтийн нэг гэрээнд хамаарах ачааг хэд хэдэн авто тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх бол тээвэрлэгч тус бүр ачаа тээвэрлэлтийн хариуцлагыг бүхэлд нь хүлээх бөгөөд эхний тээвэрлэгчээс ачаа болон дагалдах бичгийг хүлээн авсан хоёрдогч тээвэрлэгч мөн түүнээс улбаалсан бусад тээвэрлэгч ачаа болон дагалдах бичгийг хүлээж авснаар тээвэрлэлтийн гэрээний талууд болно.

35 дугаар зүйл

1. Өмнөх тээвэрлэгчээсээ ачаа хүлээн авч байгаа тээвэрлэгч нь ачаа авсан болон хүлээлгэн өгсөн огноогоо бичиж, гарын үсгээ зурсан тэмдэглэгээг дараачийн тээвэрлэгчид өгнө. Тэрбээр дагалдах бичгийн хоёр дахь хувьд өөрийн нэр, хаягаа оруулах ёстой. Шаардлагатай бол 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан дагалдах бичгийн хоёр дахь хувь болон хүлээж авсан тэмдэглэгээнд тусгана.

2. 9 дүгээр зүйлийн заалт нь дараалан тээвэрлэлт хийх тээвэрлэгчид хоорондын харилцаанд хамааралтай.

36 дугаар зүйл

Ачаа тээвэрлэх гэрээнд тулгуурласан нэхэмжлэлийг авч хэлэлцэх үед тухайн хэрэг нь сөрөг нэхэмжлэл, эсхүл татгалзалд хамаарахгүй учир ачааг үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн, хугацаа хожимдуулсны хариуцлагад хамаарах бүх нэхэмжлэл нь зөвхөн анхны, эсхүл сүүлчийн, эсхүл ачааны үрэгдүүлэлт, гэмтэл, хугацаа хожимдуулалт зэрэгт зөвхөн эхний тээвэрлэгч хамааралтай бөгөөд хэрэв аль нэг тээвэрлэгч ачааг тээвэрлэх үед ачааг үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн, эсхүл хугацаа хожимдуулсан гэх баримт байвал хохирлыг хэд хэдэн тээвэрлэгчдээс зэрэг нэхэмжилж болно.

37 дугаар зүйл

Энэхүү конвенцод заасны дагуу хохирол нөхөн төлсөн тээвэрлэгч нь тээвэрлэлтэд оролцсон бусад тээвэрлэгчээс дор дурдсан үндэслээр хохирлыг төлж барагдуулахад гарсан зардал, түүний хүү болон бусад зардлыг нэхэмжлэх эрхтэй. Үүнд:

- a) Өөрийн буруутай үйл ажиллагааны улмаас хохирол учруулсан тээвэрлэгч дангаараа хохирлыг нөхөн төлөх;
- b) Хэрэв хоёр буюу түүнээс дээш тээвэрлэгчийн буруугаас болж хохирол гарсан бол тэд өөрсдийн хариуцсан хэмжээний хохирлыг нөхөн төлөх, хэрэв энэ хэмжээг тогтоох боломжгүй бол тээвэрлэгч бүр өөрт ногдох тээвэрлэлтийн хөлснөөс хувь тэнцүүлэн төлөх;
- c) Хэрэв хэний буруугаас болж хохирол гарсан гэдгийг тогтоох боломжгүй бол хохирлын хэмжээг “b” хэсэгт заасны дагуу бүх тээвэрлэгчид хувааж, нөхөн төлүүлнэ.

38 дугаар зүйл

Аль нэг тээвэрлэгч нь төлбөрийн чадваргүйн улмаас өөрт оногдсон хохирлоо төлж чадахгүйд хүрвэл түүнд ногдсон хохирлын хэмжээг бусад тээвэрлэгчдэд ногдох хөлсөнд тохируулж хуваан, нөхөн төлүүлнэ.

39 дүгээр зүйл

1. Хэрэв шүүх хурлаар 37, 38 дугаар зүйлийн дагуу хохирол нэхэмжилсэн тээвэрлэгчийн нөхөн төлбөрийн хэмжээ тогтоогдсон, эсхүл тус шүүх хуралд тухайн тээвэрлэгч өөрөө биечлэн оролцсон, эсхүл тус шийдвэрийн тухай мэдэж байсан бол төлбөрийн үндэслэлийн талаар маргаан гаргах эрхгүй.

2. Өөрийн эрхээ сэргээж хүчин төгөлдөр болгохыг хүсэж байгаа ачаа тээвэрлэгч нь тээвэрлэгчдийн аль нэг нь оршин суудаг улс, эсхүл ачаа тээвэрлэх гэрээг хийсэн түүний албан байгууллага, хэсэг, төлөөлөгчийн газар байрлах улсын шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй. Бүх тээвэрлэгч үйл ажиллагааны улмаас шүүхийн нэг шийдвэрээр хариуцагчаар татагдаж болно.

3. 31 дүгээр зүйлийн 3, 4 дэх хэсгийн заалт нь 37, 38 дугаар зүйлд тусгасан шүүх ажиллагааны шийдвэрт хамаарна.

4. 32 дугаар зүйл нь тээвэрлэгчдийн хоорондын нэхэмжлэлд хамааралтай. Хөөн хэлэлцэх хугацааг энэхүү конвенцын заалтын хүрээнд төлөх ёстой нөхөн төлбөрийн хэмжээний талаар шүүхийн эцсийн шийдвэр гарсан өдрөөс, эсхүл тийм шийдвэр гараагүй бол, төлбөр төлж эхэлсэн өдрөөс эхлэн тооцно.

40 дүгээр зүйл

Тээвэрлэгчид нь өөр хоорондоо харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр 37, 38 дугаар зүйлийн заалтаас өөр нөхцөл бүхий гэрээ байгуулах эрхтэй.

VII БҮЛЭГ КОНВЕНЦТОЙ ХАРШИЛСАН ГЭРЭЭ ХҮЧИНГҮЙ БОЛОХ ТУХАЙ

41 дүгээр зүйл

1. 40 дүгээр зүйлийн заалтаас бусад тохиолдолд энэхүү конвенцын заалтуудыг шууд буюу шууд бус зөрчсөн аливаа нөхцөл гэрээнд байвал уг гэрээг хүчин төгөлдөр бус гэж үзнэ. Эдгээр нөхцөл хүчин төгөлдөр бус болох нь гэрээний бусад нөхцөлд үл хамаарна.

2. Ялангуяа ачаа даатгагчид олгосон эрхийг тээвэрлэгчид шилжүүлэн өгөх боломж олгох нөхцөл буюу үүнтэй төстэй аливаа нөхцөл нотлоход хугацаа шаардагдах аливаа нөхцөлийг хүчингүй гэж үзнэ.

VIII БҮЛЭГ **ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТУУД**

42 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенц нь Европын эдийн засгийн комиссын гишүүн улсууд болон тус комиссын дүрмийн тайлбар зүйлийн 8 дугаар хэсгийн дагуу зөвлөх үүрэгтэйгээр комисст орсон улсуудад энэхүү конвенцыг хүлээн зөвшөөрөх болон түүнд гарын үсэг зурахад нээлттэй.

2. Европын эдийн засгийн комиссын зарим үйл ажиллагаанд түүний дүрмийн 11 дүгээр зүйлийн дагуу оролцдог улсууд нь энэхүү конвенцыг хүлээн зөвшөөрснөөр хэлэлцэн тохиролцогч тал болж болно.

3. Энэхүү конвенц нь 1956 оны 8 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл гарын үсэг зурахад нээлттэй. Үүнээс хойш түүнд нэгдэн ороход нээлттэй байна.

4. Энэхүү конвенцыг соёрхон батална.

5. Конвенцыг соёрхон баталсан, баталсан, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн тухай батламж жуух бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

43 дугаар зүйл

1. Энэхүү конвенц нь 42 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу дор хаяж таван улс өөрийн батламж жуух бичгээ хадгалуулахаар өгснөөс хойш ерэн хоногийн дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Эдгээр таван улсын дараа аль ч улс өөрийн батламж жуух, эсхүл батламж бичгээ хадгалуулснаас ер хоногийн дараа энэхүү конвенц тэдний хувьд хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэнэ.

44 дүгээр зүйл

1. Энэхүү конвенцыг хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэн цуцалж болно.

2. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дээр дурдсан мэдэгдлийг хүлээж авсан өдрөөс хойш арванхоёр сарын дараа түүнийг цуцалсанд тооцно.

45 дугаар зүйл

Энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болсны дараа хэлэлцэн тохиролцогч таваас доошгүй тал түүнийг цуцлах хүсэлт гаргаж, цуцлах тухай эцсийн мэдэгдэл авсан өдрөөс эхлэн энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр бус болно.

46 дугаар зүйл

1. Оролцогч аль ч улс энэхүү конвенцыг соёрхон батласан батламж жуух болон нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өгөхдөө, энэхүү конвенц нь тухайн улсын бүх нутаг дэвсгэр, эсхүл аль нэг хэсэгт нь үйлчилнэ гэдгийг мэдэгдэж болно. Дээрх мэдэгдлийг Нэгдсэн Үндэстний

Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээж авснаас хойш ер хоногийн дараа хэрэв тухайн өдөр нь энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болоогүй байвал хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс нь эхэлж тухайн улсын нутаг дэвсгэрт энэхүү конвенц үйлчилж эхэлнэ.

2. Дээрх зүйлийн дагуу өөрийн нутаг дэвсгэрийн аль нэг хэсэгт энэхүү конвенц үйлчилнэ гэсэн мэдэгдэл хийсэн аль ч улс 44 дүгээр зүйлийн дагуу тус нутаг дэвсгэрийн хувьд энэхүү конвенцыг цуцалж болно.

47 дугаар зүйл

Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр буюу хэд хэдэн талын хооронд энэхүү конвенцыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон үүссэн маргааныг хэлэлцээний замаар шийдвэрлэж чадаагүй бол хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг талын хүсэлтээр маргааныг шийдвэрлүүлэхээр Олон улсын шүүхэд хандаж болно.

48 дугаар зүйл

1. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал энэхүү конвенцод гарын үсэг зурах, түүнийг соёрхон батлах, батлах, эсхүл хүлээн зөвшөөрөх болон нэгдэн орох үедээ 47 дугаар зүйлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй гэдгээ мэдэгдэж болно.

2. 1 дэх хэсгийн дагуу тайлбар хийсэн хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэл хийсний үндсэн дээр аль ч үед хийсэн тайлбараа эгүүлэн авч болно.

3. Энэхүү конвенцод өөр ямар ч тайлбар хийхийг зөвшөөрөхгүй.

49 дүгээр зүйл

1. Хэлэлцэн тохиролцогч аль ч тал энэхүү конвенц үйлчилж эхэлснээс хойш гурван жилийн дараа тус конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зорилгоор зөвлөлгөөн хийх тухай хүсэлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад гаргаж болно. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү конвенцод нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зөвлөлгөөний талаар хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд мэдэгдэж, түүнийг ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш 4 сарын дараа хэлэлцэн тохиролцогч талуудын дор хаяж дөрөвний нэг нь зөвлөлгөөн хийлгэхийг зөвшөөрвөл Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг зөвлөлгөөнийг зарлан хийлгэнэ.

2. Хэрэв дээрх зүйлийн дагуу зөвлөлгөөн хийлгэх болсон бол Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд мэдэгдэж, зөвлөлгөөн дээр хэлэлцэх асуудалд өгөх саналыг 3 сарын дотор мэдэгдэхийг хүснэ. Зөвлөлгөөн эхлэхээс дор хаяж 3 сарын өмнө Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хэлэлцэн тохиролцогч бүх талд зөвлөлгөөнд хэлэлцэх асуудлын талаар урьдчилан мэдэгдэнэ.

3. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга 42 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дурдсан бүх улс болон 42 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу хэлэлцэн тохиролцогч тал болсон бүх улсыг энэ зүйлд заасан аль ч зөвлөлгөөнд урина.

50 дугаар зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга 49 дүгээр зүйлд заасан мэдэгдэлд нэмж 42 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан улсад болон 42 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн дагуу хэлэлцэн тохиролцогч тал болж байгаа улсад дараах зүйлийг мэдэгдэх ёстой. Үүнд:

- a) 42 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү конвенцыг соёрхон батлах болон түүнд нэгдэх тухай;
- b) 43 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү конвенц хүчин төгөлдөр болох огноо; 44 дүгээр зүйлийн дагуу түүнийг цуцлах тухай;
- c) 45 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү конвенцын үйлчлэл дуусгавар болох тухай;
- d) 46 дугаар зүйлийн дагуу хүлээж авсан мэдэгдлүүд;
- e) 48 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн дагуу хүлээж авсан мэдэгдэл болон мэдүүлэг;

51 дүгээр зүйл

1956 оны 8 дугаар сарын 31-ний өдрөөс хойш энэхүү конвенцын эх хувийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулах бөгөөд тэрбээр 42 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасан улсад баталгаат хуулбарыг хүргүүлнэ.

Дээр дурдсаныг нотолж, энэхүү конвенцод дор дурдсан эрх бүхий этгээдүүд гарын үсэг зурав.

Женев хотноо нэг мянга есөн зуун тавин зургаан оны тавдугаар сарын арван есний өдөр англи, франц хэлээр нэг эх хувь үйлдсэн бөгөөд хоёр хэлээрх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна.

**169. АЗИЙН АВТО ЗАМЫН СҮЛЖЭЭНИЙ ТУХАЙ
ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ХЭЛЭЛЦЭЭР**

*2003 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдөр баталж,
2005 оны 07 дугаар сарын 04-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд

Ази болон хөрш зэргэлдээ бүс нутагт олон улсын авто тээврийг бэхжүүлэн хөгжүүлэх зайлшгүйг ухамсарлаж,

Азийн авто замын сүлжээг үүсгэх болон ашиглах явдалд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улсуудын хамтын ажиллагааг эргэн санаж,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улсын хооронд олон улсын худалдаа, аялал жуулчлалын хэлхээг бэхжүүлэх болон хөгжүүлэхийн тулд олон улсын тээвэрлэлт болон байгаль орчны шаардлагад нийцсэн Азийн авто замын сүлжээг хөгжүүлэх нь чухал гэдгийг хэлэлцэж, олон улсын үр ашигтай холимог тээвэрлэлтийг нэвтрүүлэх нь чухал гэдгийг харгалзан үзэж,

Ази тив дэх болон Ази тив, хөрш зэргэлдээ бүс нутгийн хооронд олон улсын авто замын хөдөлгөөнийг төлөвлөх, хөгжүүлэх болон сайжруулах хамтын хүч чармайлтыг үргэлжлүүлж,

Дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

* Монгол Улс 2004.04.28-нд соёрхон баталсан

1 дүгээр зүйл

Азийн авто замын сүлжээг батлах

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд энэхүү хэлэлцээрийн I хавсралтад тодорхойлсон, цаашид “Азийн авто замын сүлжээ” гэж нэрлэгдэх авто замын сүлжээг өөрийн улсад хэрэгжүүлэх хөтөлбөрийн хүрээнд зохицуулах олон улсын ач холбогдол бүхий авто замын замналыг боловсруулах зохицуулагч төлөвлөгөөгөөр батлав.

2 дугаар зүйл

Азийн авто замын сүлжээний тодорхойлолт

I хавсралтад тодорхойлсон Азийн авто замын сүлжээ нь Ази тив болон дэд бүс дэх нэгээс дээш улсын нутгаар ихэнх хэсэг нь дайрсан олон улсын ач холбогдол бүхий авто замын замнал, түүний дотор хөрш зэргэлдээ бүс нутгийг холбож байгаа бүс нутаг дахь Азийн авто замын замналыг оролцуулан гишүүн улсууд дахь Азийн авто замын замнал зэргээс бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл

Азийн авто замын сүлжээний хөгжил

Азийн авто замын сүлжээний замналыг энэхүү хэлэлцээрийн II хавсралтад заасан ангилал болон хэм хэмжээнд нийцүүлнэ.

4 дүгээр зүйл

Азийн авто замын сүлжээний тэмдэг

1. Азийн авто замын сүлжээний замналыг энэхүү хэлэлцээрийн III хавсралтад заасан замналын тэмдгээр илэрхийлнэ.

2. Энэхүү хэлэлцээрийн III хавсралтад тодорхойлсон замналын тэмдэг нь оролцогч улсын хувьд энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлснээс хойш түүний 6 дугаар зүйлд заасны дагуу Азийн авто замын сүлжээний бүх замналд байрлана.

5 дугаар зүйл

Хэлэлцээрт гарын үсэг зурах, түүний оролцогч тал болох журам

1. Энэхүү хэлэлцээр нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улс буюу гишүүн болох гэж байгаа улсуудын хувьд БНХАУ-ын Шанхай хотноо 2004 оны 4 дүгээр сарын 26-аас 2004 оны 4 дүгээр сарын 28-ны өдөр хүртэл, түүнээс хойш Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Төв байранд 2004 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдрөөс 2005 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Эдгээр улс дараах аргаар энэхүү хэлэлцээрийн оролцогч тал болж болно. Үүнд:

- а) шууд гарын үсэг зурах;
- б) дараа соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу батлах нөхцөлөөр соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу батлах тайлбартайгаар гарын үсэг зурах;
- с) нэгдэн орох.

3. Соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах буюу нэгдэн орох нь Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад холбогдох баримт бичгийг зохих хэлбэрээр үйлдэж, хадгалуулахаар өгснөөр хүчин төгөлдөр болно.

6 дугаар зүйл

Хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү хэлэлцээр нь хамгийн багадаа найман (8) улсын Засгийн газраас энэхүү хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлийн (2) дахь хэсэгт заасны дагуу түүнийг дагаж мөрдөх тухай хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөс хойш ер (90) дэх өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох нөхцөл биелсэн өдрөөс хойш түүнд шууд гарын үсэг зурсан буюу соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан, эсхүл нэгдэн орсон баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн улсын хувьд энэхүү хэлэлцээр нь тухайн улс шууд гарын үсэг зурсан, эсхүл дурдсан баримт бичгийг хадгалуулахаар өгснөөс хойш ер (90) дэх өдөр хүчин төгөлдөр болно.

7 дугаар зүйл

Азийн авто замын сүлжээг хариуцсан ажлын хэсэг

1. Азийн авто замын сүлжээг хариуцсан ажлын хэсгийг энэхүү хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх болон санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцүүлэх зорилгоор Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн комиссоос байгуулна. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн бүх улс Ажлын хэсгийн гишүүн байна.

2. Ажлын хэсэг хоёр жил тутам хуралдана. Аль нэг гишүүн Ажлын хэсгийн тусгай хуралдаан хийлгэх хүсэлтийг Нарийн бичгийн дарга нарын газарт мэдэгдлээр хүргүүлж болно. Нарийн бичгийн дарга нарын газар хүсэлтийн талаар Ажлын хэсгийн гишүүдэд мэдэгдэх бөгөөд хэрэв нийт гишүүний гуравны нэгээс багагүй нь Нарийн бичгийн дарга нарын газраас хүргүүлсэн мэдэгдлийг дөрвөн (4) сарын хугацааны дотор хүлээж авбал Ажлын хэсгийн тусгай чуулганыг хуралдуулна.

8 дугаар зүйл

Хэлэлцээрийн үндсэн эх бичвэрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

1. Энэхүү хэлэлцээрийн үндсэн эх бичвэрт энэ зүйлд заасан аль ч журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

2. Энэхүү хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хүсэлтийг аль ч тал гаргаж болно.

3. Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах аливаа эх бичвэрийг батлах Ажлын хэсгийн хурал болохоос дор хаяж дөчин тав (45) хоногийн өмнө түүнийг Азийн авто замын сүлжээг хариуцсан ажлын хэсгийн бүх гишүүнд Нарийн бичгийн дарга нарын газраас хүргүүлнэ.

4. Нэмэлт, өөрчлөлтийг хүрэлцэн ирж, санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэнээр Азийн авто замын асуудал хариуцсан ажлын хэсэг батална. Ийнхүү баталсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлэх бөгөөд тэрбээр хүлээн зөвшөөрүүлэхээр гишүүдэд түүнийг тараана.

5. Энэ зүйлийн 4-т заасны дагуу батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлт нь хэлэлцэн тохиролцогч бүх талын гуравны хоёр нь түүнийг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш арван хоёр (12) сарын дараа хүчин төгөлдөр болно. Нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болохоос өмнө түүнийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдсэн хэлэлцэн тохиролцогч талаас бусад хэлэлцэн тохиролцогч бүх талын хувьд нэмэлт, өөрчлөлт нь хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг энэ хэсэгт заасны дагуу хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаагаа мэдэгдсэн аль ч тал тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг сүүлд хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт

бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хэдийд ч хадгалуулахаар өгч болно. Тухайн улсын хувьд уг нэмэлт, өөрчлөлт нь дурдсан баримт бичгийг хадгалуулснаас хойш арванхоёр (12) сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

Хэлэлцээрийн I хавсралтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

1. Энэхүү хэлэлцээрийн I хавсралтад энэ зүйлд заасан журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

2. Аль ч тал дотоодын зохицуулалтад оруулах нэмэлт, өөрчлөлтөөс бусад өөрчлөлтийн талаар хөрш зэргэлдээ зохих улстай шууд зөвлөлдөж, зөвшилцөлд хүрсний дараа санал гаргаж болно.

3. Оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар түүнийг батлах Ажлын хэсгийн хурал болохоос дөчин таван (45) хоногийн өмнө Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд хүргүүлнэ.

4. Нэмэлт, өөрчлөлтийг хүрэлцэн ирж, санал хураалтад оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэнээр Азийн авто замын асуудал хариуцсан ажлын хэсэг батална. Ийнхүү баталсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлэх бөгөөд тэрбээр гишүүдэд түүнийг тараана.

5. Энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу баталсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар мэдэгдсэнээс хойш зургаан (6) сарын дотор талуудаас аль нь ч Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад нэмэлт, өөрчлөлтийг татгалзаж байгаагаа мэдэгдэхгүй бол түүнийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

6. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн зөвшөөрсөн нэмэлт, өөрчлөлт нь бүх талын хувьд энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт дурдсан зургаан (6) сар өнгөрснөөс хойш гурван (3) сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

7. Дараах талыг шууд холбогдол бүхий тал гэнэ:

а) Ихэнх хэсэг нь нэгээс илүү дэд бүсийн нутгаар дайрч өнгөрсөн Азийн авто замын сүлжээний замналыг шинэчлэх буюу өөрчлөлт оруулах үед тухайн замнал нутаг дэвсгэрээр нь өнгөрч буй аливаа тал; болон

б) Хөрш зэргэлдээ бүсийг холбож буй болон талуудын нутгаар дайрч өнгөрөх замналыг оролцуулан дэд бүс дэх Азийн авто замын сүлжээний замналыг шинэчлэх, эсхүл өөрчлөлт оруулах үед тухайн замнал, эсхүл түүнийг шинэчлэх буюу оруулах өөрчлөлтийг нутаг дэвсгэртээ хамааруулахаар хүсэлт гаргаж буй улстай хил залгаа аливаа тал. Энэ хэсгийн зорилгод хил залгаа гэсэн ухагдахуун нь нутаг дэвсгэрийн ихэнх хэсэгт нь нэгээс илүү дэд бүсийн нутгаар дайрч өнгөрсөн Азийн авто замын сүлжээний замнал буюу дээр дурдсан замналыг дайрсан тэнгисийн замналын эцсийн цэгүүд байрлах аливаа хоёр талыг мөн хамааруулна.

8. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн зорилгод Нарийн бичгийн дарга нарын газраас оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг шууд хүлээн зөвшөөрсөн талуудын жагсаалтын хамт Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлнэ.

10 дугаар зүйл

Хэлэлцээрийн II болон III хавсралтад өөрчлөлт оруулах журам

1. Энэхүү хэлэлцээрийн II болон III хавсралтад энэ зүйлд заасан журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.
2. Нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар аль ч тал санал гаргаж болно.
3. Оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар түүнийг батлах Ажлын хэсгийн хурал болохоос дөчин таван (45) хоногийн өмнө Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд хүргүүлнэ.
4. Нэмэлт, өөрчлөлтийг хүрэлцэн ирж, санал хураалтад ороцсон гишүүдийн олонх дэмжсэнээр Азийн авто замын асуудал хариуцсан ажлын хэсэг батална. Ийнхүү баталсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлэх бөгөөд тэрбээр гишүүдэд түүнийг тараана.
5. Энэ зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу баталсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар мэдэгдсэнээс хойш зургаан (6) сарын дотор талуудаас аль нь ч Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад нэмэлт, өөрчлөлтийг татгалзаж байгаагаа мэдэгдэхгүй бол түүнийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.
6. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн зөвшөөрсөн нэмэлт, өөрчлөлт нь бүх талын хувьд энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт дурдсан зургаан (6) сар өнгөрснөөс хойш гурван (3) сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

11 дүгээр зүйл

Тайлбар хийх

Энэхүү хэлэлцээрийн 14 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсгийн заалтаас бусад аль ч заалтын хувьд тайлбар хийж болохгүй.

12 дугаар зүйл

Хэлэлцээрээс гарах

Аль ч тал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хандаж бичгээр мэдэгдэл хийх замаар энэхүү хэлэлцээрээс гарч болно. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга уг мэдэгдлийг хүлээж авснаас хойш нэг (1) жилийн дараа хэлэлцээрээс гарсанд тооцно.

13 дугаар зүйл

Хэлэлцээрийн үйлчлэл дуусгавар болох

Талуудын тоо нь дараалсан арван хоёр (12) сарын туршид наймаас (8) бага бол энэхүү хэлэлцээрийн үйлчлэл дуусгавар болсонд тооцно.

14 дүгээр зүйл

Маргааныг шийдвэрлэх

1. Хоёр буюу түүнээс дээш талын хооронд энэхүү хэлэлцээрийг тайлбарлах, эсхүл хэрэглэхтэй холбоотойгоор гарсан аливаа маргааныг маргалдагч талууд хэлэлцээ хийх, эсхүл зөвлөлдөх аргаар шийдвэрлэж чадаагүй бол маргалдаж буй аль нэг талын хүсэлтээр маргалдагч талуудын хамтын тохиролцоогоор байгуулсан нэг, эсхүл хэд хэдэн эвлэрүүлэн

зуучлагчид маргааныг шилжүүлнэ. Хэрэв маргалдагч талууд эвлэрүүлэн зуучлагчаар маргаан шийдвэрлүүлэх хүсэлт гаргаснаас хойш гурван (3) сарын дотор эвлэрүүлэн зуучлагч буюу зуучлагчдыг сонгож чадаагүй бол эдгээр маргалдагч талын аль нэг нь маргааныг шийдвэрлэх цорын ганц эвлэрүүлэн зуучлагчийг томилуулах тухай хүсэлтийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хандан гаргаж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу сонгосон эвлэрүүлэн зуучлагч, эсхүл зуучлагчдын гаргасан зөвлөмж нь заавал биелэгдэх хүчин төгөлдөр бус ч талуудыг хувьд маргааныг дахин авч хэлэлцэх үндэс нь болно.

3. Маргалдагч талуудын харилцан тохиролцооноор эвлэрүүлэн зуучлагч, эсхүл зуучлагчдын гаргасан зөвлөмжийг заавал биелүүлэхээр талууд урьдчилан зөвшөөрч болно.

4. Энэ зүйлийн 1, 2 болон 3 дахь хэсгийн аль ч заалт нь маргалдагч талуудын харилцан тохиролцсон маргаан шийдвэрлэх бусад хэлбэрийг сонгоход саад болохгүй.

5. Энэхүү хэлэлцээрт шууд гарын үсэг зурах, эсхүл түүнийг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулахаар өгөх гэж буй аль ч талын хувьд энэ зүйлийн эвлэрүүлэн зуучлахтай холбоотой заалтыг мөрдөхгүй гэсэн тайлбарыг хийж болно. Бусад тал энэ зүйлийн эвлэрүүлэн зуучлахтай холбоотой заалтыг дурдсан тайлбарыг хийсэн талын хувьд мөрдөхгүй.

15 дугаар зүйл

Хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хязгаарлах

1. Энэхүү хэлэлцээрийн аль ч заалтыг талуудын Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн заалтуудад нийцсэн үйл ажиллагаа явуулахад нь саад болох буюу өөрийн гадаад болон дотоод аюулгүй байдлаа зайлшгүй хангахад чиглэсэн арга хэмжээг нь хязгаарлаж буй мэтээр тайлбарлаж болохгүй.

2. Аль ч тал өөрийн төсвийн боломж болон санхүүжилтийн бусад хэлбэрийн хүрээнд энэхүү хэлэлцээрийн дагуу Азийн авто замын сүлжээг хөгжүүлэх талаар шаардлагатай бүх арга хэмжээг өөрийн хууль тогтоомжийн дагуу авна.

3. Энэхүү хэлэлцээрийн аль ч заалт аливаа талын нутаг дэвсгэрээр ачаа, зорчигчийг тээвэрлэх зөвшөөрөл олгох үүргийг тухайн тал хүлээн зөвшөөрч буй мэтээр тайлбарлахгүй.

16 дугаар зүйл

Талуудад хийх мэдээлэл

Энэхүү хэлэлцээрийн 7, 8, 9 болон 10 дугаар зүйлд заасан мэдээлэл, харилцаа болон 14 дүгээр зүйлд заасан тайлбараас гадна Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн талууд болон 5 дугаар зүйлд дурдсан улсад дараах зүйлийг мэдээлнэ. Үүнд:

а) 5 дугаар зүйлд заасны дагуу шууд гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах болон нэгдэн орох тухай;

б) 6 дугаар зүйлд заасны дагуу энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох өдрийн тухай;

с) 8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 6 дахь хэсэг болон 10 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсгийн дагуу энэхүү хэлэлцээрт оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болох өдрийн тухай;

- d) 12 дугаар зүйлд заасны дагуу энэхүү хэлэлцээрээс гарсан тухай;
- e) 13 дугаар зүйлд заасан энэхүү хэлэлцээрийн үйлчлэл дуусгавар болох тухай зэрэг болно.

17 дугаар зүйл

Энэхүү хэлэлцээрийн хавсралтууд

Энэхүү хэлэлцээрийн I, II болон III хавсралт нь энэхүү хэлэлцээрийн салшгүй хэсэг болно.

18 дугаар зүйл

Хэлэлцээрийн Нарийн бичгийн дарга нарын газар

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн Комисс энэхүү Хэлэлцээрийн Нарийн бичгийн дарга нарын газрын үүргийг гүйцэтгэнэ.

19 дүгээр зүйл

Энэхүү хэлэлцээрийг Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулах

Энэхүү хэлэлцээрийн эх бичвэрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадагалах бөгөөд баталгаат хуулбарыг энэхүү хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлд дурдсан бүх улсад хүргүүлнэ.

Үүнийг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон этгээдүүд энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурав.

Энэхүү хэлэлцээрийн англи, орос, хятад гэсэн гурван хэлээрх адил хүчинтэй эх бичвэр нь хоёр мянга дөрвөн оны дөрөвдүгээр сарын хорин зургааны өдрөөс Шанхай хотноо гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

I ХАВСРАЛТ

АЗИЙН АВТО ЗАМЫН СҮЛЖЭЭ

1. Азийн авто замын сүлжээ нь Зүүн болон Зүүн хойд Ази; Өмнөд болон Баруун өмнөд Ази; Зүүн өмнөд Ази; болон Хойд болон Төв Ази; хөрш зэргэлдээ дэд бүсийг холбож буй дэд бүс дэх Азийн авто замын замнал; болон гишүүн улсуудад байрлаж буй болон а) нийслэл; б) аж үйлдвэрийн гол төв болон газар тариалангийн төв; с) агаар, далай болон гол мөрний гол боомтууд; d) чингэлэг болон агуулах байрлах үндсэн зогсоол; болон e) жуулчлалын үндсэн газарт нэвтрэх олон улсын ач холбогдол бүхий Ази тив дэх буюу ихэнх хэсэг нь нэг болон түүнээс дээш дэд бүсээр дайрч өнгөрөх авто замын замналаас бүрдэнэ.

2. Замналын дугаар нь “Asian highway” (Азийн авто зам) гэдгийг илэрхийлэх “АН” үсгүүдээр эхлэх бөгөөд түүний дараа нэг буюу хоёр, эсхүл гурван тоо тавьсан байна.

3. 1-ээс 9 хүртэл дан оронтой тоогоор нэгээс илүү бүс нутгаар ихэнх хэсэг нь дайрсан Азийн авто замын замналыг илэрхийлнэ.

4. Хоёр буюу гурван оронтой тоогоор дэд бүс дэх замнал, ялангуяа тэдгээрийг хөрш зэргэлдээ дэд бүстэй холбож буй замнал болон дараах байдлаар үзүүлсэн гишүүн орнуудын дотоод дахь авто замын замналыг илэрхийлнэ. Үүнд:

а) 10-аас 29 хүртэл болон 100-аас 299 хүртэл замналаар Бруней-Даруссалам, Камбож, Индонези, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс, Малайз, Мьянмар, Сингапур, Тайланд, Филиппин болон Вьетнамыг оролцуулан Зүүн-Өмнөд Азийн дэд бүсэд байрлах авто замыг;

b) 30-аас 39 хүртэл болон 300-аас 399 хүртэл замналаар Хятад, Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улс, Япон, Монгол, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс болон Оросын Холбооны Улсыг (Алс Дорнод)¹ оролцуулан Зүүн-Хойд Азийн дэд бүсэд байрлах авто замыг;

с) 40-өөс 59 хүртэл болон 400-аас 599 хүртэл замналаар Бангладеш, Бутан, Энэтхэг, Балба, Пакистан болон Шри-Ланкийг оролцуулан Өмнөд Азийн дэд бүсэд байрлах авто замыг;

д) 60-аас 89 хүртэл болон 600-аас 899 хүртэл замналаар Афганистан, Армян, Азербайжан, Гүрж, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс, Казахстан, Киргизстан, Оросын Холбооны Улс, Тажикстан, Турк, Туркменистан болон Узбекистан оролцуулан Хойд, Төв болон Баруун Өмнөд Азийн дэд бүсийг илэрхийлэв.

АЗИЙН АВТО ЗАМЫН ЗАМНАЛЫН ЖАГСААЛТ

Азийн авто замын замналууд нь голлон нэгээс илүү дэд бүст хамаарагдаж байна

АН замналын дугаар	Авто замын замнал
АН1	Токио-Фукуока-ферри-Пусан-Кионгжу-Таегу-Таежон-Сөүл- Мунсан-Гаесунг-Пхеньян-Синьюжи-Дандон-Шэньян-Бээжин-Шижиажуанг-Жэнгжоу-Шинжанг-Вухан-Гангша-Гуанжоу(-Шинжаан)-Нанинг- Ёоюгиан-Дон данг-Ханой-Вин-Донг Ха-Хуе-Да Нанг-Хой Ан-Ха Танг-Биан Хуа-Хо Шин Мин-Мок Бай-Бавет-Пномпень-Пойпэт-Араньяпарпет-Кабин Бури-Хин Конг-Банг Па-Ин (-Бангкок)-Нахон Саван-Так-МаеСот-Миямада-Паяги (-Яангон)-Миектила-Мандалай-Таму-Морей-Импал-Коема-Димапур-Нагонг-Жоробат(-Гувахати)-Шилонг-Жоробат-Давки-Тамабил-Силхэт-Катчпур-Дака-Жессор-Бенапол-Бангаон-Колката-Бархи-Канпур-Агра-Шинэ Дели-Аттари-Вахгах-Лахоре-Равалпинди (-Исламабад)-Хассанабдал-Пэшавар-Торкам-Кабул-Кандагар-Диларам-Херат-Ислам Кала-Догаран-Машад-Сабзевар-Дамган-Семнан-Тегран-Казвин-Табриз-Ивоклу-Базарган-Гурбулак- Догубаязит-Аскале-Рефаие-Сивас-Анкара-Герейд-Истанбул-Капикуле-Болгарын хил
АН2	Денпасар-Сурабаяа-Сухарта-Семеранг-Сикампек (-Бандунг)-Жакарта (-Мерак)-Ферри-Сингапур-Синий Утара-Серамбан-Куала Лампур-Баттерворф, Букит Каяа Хитам-Са Дао-Хат Яа-Бангкок-Банг Па Ин-Нахон Саван-Так-Чианг Рай-Мая Сая-Тачилек-Кианг Тонг-Мейктила-Мандалей-Таму-Морей-Импхал-Коима-Димапур-Нагаонг-Жоробат(-Гувахати)-Шилонг-Давки-Тамабил-Силхет-Катчпур-Дакка-Натикамрул-Банглабанда-Фулбари-Силигур-Какарбитта-/ Патлаяа-Нараянгат- Кухалпур-Махендранагар-Брамхадев Манди-Банбаса-Рампур-Шинэ Дели-Аттари-Вагах-Лаоре-Мултан-Рори-Кэтта-Тавтан-Миржавех-Захедан-Керман-Анар-Яазд-Салафчеган (-Тегеран)-Савех-Хамадан-Косрави
АН3	Улаан-Үд-Хиагт-Алтанбулаг-Дархан-Улаанбаатар-Налайх-Чойр-Сайншанд-Замын-Үүд-Эрээн хот-Бээжин-Танггу-Шанхай-Ханжоу-Нанчанг-Шанган-Гияанг-Кунминг- Жингхонг (-Далуо-Монгла-Кинг Тон) – Мохан-Ботен-Натеу-Хоуаха-Чианг Конг-Чианг Рай
АН4	Новосибирск-Барнаул-Ташанта-Улаанбайшинт-Ховд-Яарантай-Такешкан-Урумчи-Каши-Хонжираф-Кунжираб-Хассанабдал-Равалпинди (-Исламабад)-Лаоре-Мултан-Рохри-Гидерабад-Карачи- Шанхай-Нанжин-Шинжаан-Шиан-Ланжоу-Тулфан-Урумчи-Куйтан-Жинхэ-Хоргос-Алма Ата-Казгелэн-Кордай-Жоржиевка-Бишкек-Кара Балта-Чалдовар-Мерке-Шимкент-Зиибек Золу-Черниевка-Ташкент-Сирдаряа-Самарканд-Навой-Букара-Алат-Фарап-Туркменебат-Мэри-Тэжэн-Ашхабад-Сэрдар-Туркэмэнбаши-Фэрри-Баку-Алат-Хажигабул-Ганжа-Казах-Рэд Бриж-Тбилиси-Мцкета-Кашури-Сенаки-Поти (-Ферри-гээс Болгар хүртэл, Румын, Украин)-Батуми (-Ферри-гээс Болгар хүртэл, Румын, Украин)-Сарпи-Сарп-Трабзон-Самсун-Мерзифон-Гэрэдэ-Стамбул-Капикуле-Болгарын хил)
АН5	

АН6	Пусан-Кионжу-Кангун-Кансеон-Косон-Вонсан (-Пхеньян)-Чонжин-Сонбон-Касан-Хасан-Раздолное (-Владивосток-Находка)-Уссуиуск-Погранични-Суйфэнхэ-Харбин-Кижихар-Манжуули-Забайкалск-Чита-Улаан-Үүд-Иркутск-Красноярск-Новосибирск-Омск-Изилкул-Карагуга-Петропавловск, Чистое-Петухова-Челябинск-Уфа-Самара-Москва-Красное-Беларусын хил
АН7	Екатеринбург-Челябинск-Тройск-Каерак-Костанай-Астана-Караганда-Бурубайтал-Мерке-Чалдовар-Кара Балта-Ош-Анджон-Ташкент-Бука-Аябек-Хужанд-Душанбе-Нижний Панж-Ширкан-Полекхумри-Жбулсарез-Кабул-Кандагар-Спийнболдак-Чаман-Киэтта-Калат-Карачи
АН8	Финландын хил-Торпунёвка-Виборг-Санкт-Петербург-Москва-Тамбов-Борисовлевск-Волгоград-Астрахан-Хасавжурт-Махачкала-Казмаларский-Самур-Самгают-Баку-Алат-Биласувар-Астара-Рашт-Казвин-Тегеран-Савех-Ахваз-бандар Эман

Аливаа дэд бүсэд орших, хөрш зэргэлдээ дэд бүсүүдтэй холбогдсон Азийн авто замын замналууд болон гишүүн улсуудын-нутаг дэвсгэр дэх авто замын замналууд

Зүүн Өмнөд Ази	
АН11	Винтияна-Бан Лао-Такхек-Сено-Паксе-Вэнкхам-Транпаенгриал-Станг Трэнг-Кратье-Пномпень- Сихануквилль
АН12	Натиеу-Оудамхай-Пакмонг-Луанг Пхрабанг-Виентиана-Таналенг-Нонг Кай-Удон Тани-Кон Каен-Накхон Ратчасима-Хин Конг
АН13	Ханой-ХоаБин-Сон ла-Диен Биен-Тэй Транг-Панг Хок-Муан хоуа-Уодамхай-Муанг Хеон-Хуай Кон-Уттарати-Пицанулок-Накхон Сван
АН14	Хай Понг-Ханой-Виет Три-Лао Чай-Хэку-Кунминг-Руйли-Мюз-Лашио-Мандалай
АН15	Вин-Кау Трео-Кеано-Бан Лао-Так Кэх-Нахон Паном-Удон Тани
АН16	Донг Ха-Лао Бао-Денсаван-Сено-Саваннакхет-Мукдахан-Кон Каен-Фитсанулок-Так
АН18	Хат Яа-Сунгай Колок-Рантау Панжанг-Кота Бахру-Куантан-Жохор Бахру-Жохор Бахру Козвэй
АН19	Након Ратчасима-Кабин Бури-Лаем Чабанг-Чонбури-Бангкок
АН21	Күй Неон Порт-Плейку-Ле Тан/О Яадав (Вьетнам Камбожийн хил)-Банлун-Стун Трен-Прих Вихир – Сим Рип – Серей Сапоан
АН25	Банда-Асех-Медан-Тэбингтэнжи-Думай-Пекамбару-Жамби-Палембанг-Танжунг Каранг- Бакауни-Ферри-Мерак
АН26	Лаог-Тугуйгарао-Манила-Легазпи-Матног-Ферри-Аллен-Таклобан (-Ормок-Ферри-Себу)-Согод(-Маасин, Бату, Баебае, Ормок)-Лилаон-Ферри-Суригао-Бутуан(Кагаян де Оро-Илиган-Тукуран)-Давао (-Кагаян де Орго)-Женерал Сантоз-Тукуран-Замбоанга

Зүүн Хойд Ази	
АН 30	Уссуриуск-Хабаровск-Белогорск--Чита
АН31	Белогорск-Благовещенск-Хейхэ-Харбин-Чангчунг-Шэнянг-Далян
АН32	Сонбонг-Вонжонг-Канхэ-Хунчун-Чангчун-Аршан-Нумруг-Самбэр-Чойбалсан-Өндөрхаан-Налайх-Улаанбаатар-Улиастай-Ховд
АН33	Харбин-Тонгжианг
АН34	Лиянянган-Жэнгжоу-Сиан

Зүүн Ази	
АН41	Мьянмарын хил-Текнаф-Кокс Базар-Читтагонг-Маданфур-Булта-Жоедебур-Хатикамул-Жессоре-Монгла
АН42	Ланжоу-Шининг-Голмуд-Лхас-Жангму-Кодари-Катманду-Нараянхат-Паталаая-Бирганж-Рахаул-Рипракоти-Музафарпур-Барауни-Бари

АН43	Агра-Гвалёр-Нагпур-Гидерабад-Бангалоре-Кришнагири-Мударай-Данушкоди-Ферри-Талайманнар-Анурадхапура-Дамбулла-Курунегала(-Канду)-Коломбо-Гали-Матара
АН44	Дамбулла-Тринкомале
АН45	Колката-Карагпур-Баласур-Бубанесвар-Визакапатнам-Вижаяавада-Гэннай-Кришнагири-Бангалоре
АН46	Карагпур-Нагпур-Дуле
АН47	Гвалиор-Дуле-Тане (-Мумбай)-Бангалоре
АН48	Пунциолинг-Энэтхэгийн хил
АН51	Пешавар-Дера Исмайл Кан-Киэтта
Кавказ, Эдийн Засгийн Хамтын ажиллагааны байгууллага ба ОХУ	
АН60	Омск-Черлак-Фиртишское-Павлодар-Семипалатинск-Жеорживка-Таскескен-Учарал-Алма Ата-Каскелен-Бурибайтал-Бурубайтал
АН61	Каши-Тургат-Төрөгарт-Нарын-Бишкек-Жоржиевка-Кордай-Мерке-Шимкент-Кизилорда-Аральск-Карабутак-Актобе (Мартук-Жайсан)-Уралск-Каменка-Озинский-Саратов-Борисоглевск-Воронеж-Курск-Крупетц-Украины Хил
АН62	Петропавловск-Аркалюк-Жэзказган-Кизилорда-Шимкент-Зибек Золу-Черниавка-Ташкент-Сирдария-Самарканд-Гузар-Термез-Хайратан-Мазар-и-Шариф
АН63	Самара-Курлин-Погодаево-Уралск-Атирау-Бейней-Даут-Ота-Накус-Букара-Гузар
АН64	Барнаул-Веселоярский-Карисный Аул-Семипалатинск-Павлодар—Шидерти-Астана-Кокшетау-Петропавловск
АН65	Каши-Аркахтам-Иркештам-Сари-Таш (-Ош)-Карамик-Вақдат-Душанбе-Турсунзаде-Сариосиё-Термез
АН66	Хятадын хил-Кулма Пасс-Коруг-Көлөб Кулаб-Вақдат-Душанбе
АН67	Куйтун-Бакету-Бакту-Таскескен-Семипалатинск-Павлодар-Шидерти-Караганда-Жэкзазан
АН68	Жингхэ-Алашан-Достик-Учарал
АН70	Украины хил-Донецк--Волгоград-Астрахан-Котаевка-Атирау-Бейней-Зетибай (-Актау)-Бекдаш-Туркеменбаши-Сердар-Гудуролум-Инче Бороун-Горган-Сари-Семнан-Дамгхан-Язд-Анар-Бандар Аббас
АН71	Диларам-Заранг-Милак-Забол-Даштак
АН72	Тигран-Кум-Испаган-Шираз-Бушихир
АН75	Тэжэн-Сарахс-Саракс-Машад-Биржанд-Нехбандан-Даштак-Захедан-Чабахар
АН76	Полехумри-Мазар-и-Шариф-Херат
АН77	Жубулсаржи-Бамиян-Херат-Тургхонди-Сергхетабат-Мэри
АН78	Ашгабат-Човдан Пасс-Бажгирам-Кучан-Шабзевар-Керман
АН81	Ларси-Мцхета-Тбилиси-Садахло-Баграташен-Ванадзор-Аштарак-Ереван-Ерашк-Садарак-Нахчиван-Жулфа (-Жолфа)-Ордубад-Агарак-Мегри Агдад-Горадиз-Хажи Габул-Алат-Баку-Ферри-Актау
АН82	ОХУ-ын хил-Лэсэлидзе-Сухуми-Сенаки-Хашури-Ахалцикэ (-Вале)-Зданов-Бавра-Гумри (-Акурик)-Аштарак-Ереван-Ераск-Горис-Каран-Мегри-Агарак-Ноур Дүүз-Жолфа-Ивеоклу
АН83	Казах-Узунгала-Паравакар-Ереван
АН84	Догубаяазит-Диурбакир-Газиянтеп-Топракале (-Искендерун)-Адана-Исел
АН85	Рефаие-Амасия-Мерзифон
АН86	Аскале-Бэйбурт-Трабзон
АН87	Анкара-Афион-Усак-Измир

Жич: Хаалтанд буй замууд нь хаалтны яг өмнөх нэр бүхий газрын замаас салаалсан болно.

Доогуур нь зурсан авто замын замналууд нь Азийн авто замын сүлжээнд орж болох замналууд юм.

II ХАВСРАЛТ

АЗИЙН АВТО ЗАМЫН ЗАМНАЛЫГ ХАМААРАХ АЗИЙН АВТО ЗАМЫНАНГИЛАЛ БОЛОН СТАНДАРТЫГ ТӨСӨЛЛӨХ

1. Ерөнхий зүйл

Азийн авто замын ангилал болон стандартыг төсөллөх нь Азийн авто замын замналын байгууламж, түүнийг сайжруулах болон бэхжүүлэхэд наад захын хэм хэмжээ буюу зөвлөмж болно. Талууд шинэ зам барих, эсхүл одоо байгаа замыг шинэтгэхэд энэ зүйлийг дагаж мөрдөх талаар бололцоотой бүхий л арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Энэхүү стандарт нь одоо байгаа замд хамаарахгүй.

2. Азийн авто замын замналын ангилал

Азийн авто замын ангиллыг хүснэгт 1-д үзүүлэв.

Хүснэгт 1. Азийн авто замын ангилал

Ангилал	Тодорхойлолт	Хучилтын төрөл
Дээд зэрэг	Хяналтын цэгтэй хурдны зам	Асфальт буюу бетонон хучилттай
I зэрэг	Дөрөв буюу түүнээс дээш зурвастай авто зам	Асфальт буюу бетонон хучилттай
II зэрэг	2 зурвастай	Асфальт буюу бетонон хучилттай
III зэрэг	2 зурвастай	Давхар гадаргуун боловсруулттай

“Дээд зэрэг” нь ангиллын хувьд хяналтын цэгтэй хурдны замд хамаарна. Хяналтын цэгтэй хурдны зам нь зөвхөн автомашинд зориулагдсан болно. Хяналтын цэгтэй хурдны зам уруу зөвхөн тусгай зориулалтын уулзваруудаар нэвтрэнэ. Хяналтын цэгтэй хурдны замд хөдөлгөөний аюулгүй байдал болон авто машины өндөр хурдыг хангах үүднээс мотоцикл, дугуй явган зорчигч зорчихыг хориглоно. Хурдны замын хувьд замын уулзварыг тэмдэглэхгүй бөгөөд зорчих хэсэг дунд талын шугамаар тусгаарлагдана.

“III зэрэг” нь зөвхөн замын хязгаарлагдмал хэсэгт замын байгууламжийг санхүүжүүлэх, эсхүл зам барих гэж буй газарт хэрэглэнэ. Уг хэсгийг аль болох богино хугацаанд асфальт буюу цементэн бетоноор хучина. III зэргийг доод стандартын хэмээн тооцдог боловч III зэргээс доод түвшинд байх замын хэсгийг энэ ангиллын стандартад тохируулах ажлыг хийж гүйцэтгэх нь чухал юм.

3. Азийн авто замын замналыг төсөллөх

1. Газрын гадаргууны ангилал

Газрын гадаргууны ангиллыг хүснэгт 2-т үзүүлэв.

Хүснэгт 2. Газрын гадаргууны ангилал

Газрын гадаргууны ангилал	Тууш хазайлт
Тэгш гадаргуу (L)	0-ээс 9,9 хувь
Доворхог гадаргуу (R)	10-аас 24,9 хувь
Уулархаг гадаргуу (M)	25-аас 60 хувь
Эгц гадаргуу (S)	60-аас дээш хувь

2. Тооцоот хурд

Тооцоот хурд нь 120, 100, 80, 60, 50, 40 болон 30 км/цагаар хэмжигдэнэ. Тооцоолох хурд, авто замын ангилал болон газрын гадаргууны ангиллын хоорондын уялдааг хүснэгт 3-т үзүүлэв. 120 км/цагийн тооцоот хурдыг зөвхөн тусгаарлах шугам болон янз бүрийн уулзвар бүхий дээд зэргийн (хяналтын цэгтэй хурдны зам) ангиллын хувьд хэрэглэнэ.

Хүснэгт 3. Тооцоот хурд, авто замын болон газрын гадаргууны ангилал

(Хэмжих нэгж-км/цаг)

Газрын гадаргууны ангилал	Дээд зэрэг	I зэрэг	II зэрэг	III зэрэг
Тэгш гадаргуу (L)	120	100	80	60
Доворхог гадаргуу (R)	100	80	60	50
Уулархаг гадаргуу (M)	80	50	50	40
Эгц гадаргуу (S)	60	50	40	30

3. Хөндлөн огтлол

Хүснэгт 4-т зорчих хэсгийн өргөн, шугамын өргөн, хажуугийн өргөн, тусгаарлах шугамын өргөн, замын хучлагын хазайлт болон хажуугийн хазайлтыг авто замын ангилал бүрээр гаргасан тоон үзүүлэлтийг тусгав.

Авто машины хөдөлгөөнд орон нутгийн тээврийн хэрэгсэл саад учруулах орон нутгийн зам болон/буюу хажуугийн замын хэсэг дэх явган хүн, дугуйтай болон ердийн хөсгийн хөдөлгөөнийг замын байгууламжийн хувьд авто машины хөдөлгөөний хэсгээс ялгахыг зөвлөж байна.

Хүснэгт 4. Азийн авто замын стандартыг төсөллөх

Авто замын ангилал	Дээд зэрэг (4-өөс илүү зурвастай)						I зэрэг (4-өөс илүү зурвастай)				II зэрэг (2 зурвастай)				III зэрэг (2 зурвастай)					
	L	R	M	S	L	R	M	S	L	R	M	S	L	R	M	S	L	R	M	S
Газрын гадаргууны ангилал																				
Тогтоосон хурд (км/цаг)	120	100	80	60	100	80	50	40	80	60	50	40	60	50	40	60	50	40	30	
Өргөн (м)	(50)																			
Хөдөлгөөний хэсэг	(40)																			
Зурвас	3.50		3.50		3.50		3.50		3.50		3.50		3.50		3.00 (3.25)		3.00 (3.25)		3.00 (3.25)	
Хажуу	3.00		2.50		3.00		2.50		3.00		2.50		2.00		1.5(2.0)		0.75(1.5)		0.75(1.5)	
Тусгаарлах шугам	4.00		3.00		3.00		2.50		3.00		2.50		Тодор-хойгүй		Тодор-хойгүй		Тодор-хойгүй		Тодор-хойгүй	
Хамгийн бага босоо тахир шугам (м)	520	350	210	115	350	210	80	210	115	80	50	115	80	50	115	80	50	30		
Хучилтын хазайлт (%)	2																			
Хажуугийн хазайлт (%)	3-6																			
Замын хучлагын төрөл	Асфальт/цементэн бетон																			
Хамгийн налуу хэсэг (%)	10																			
Хамгийн их босоо (%)	4	5	6	7	4	5	6	7	4	5	6	7	4	5	6	7	4	5	6	7
Бүтцийн даац (багаар)	HS20-44																			

Жич: Хаалтанд буй тоо нь байж болох тоон үзүүлэлт болно.
Хамгийн бага хөндлөн тахир шугамыг түүний налууугаар тодорхойлно.
Зохих төрлийн хамгаалалтын хашаа бүхий хязгаарлагдсан хэсэгт тусгаарлах шугамын зөвшөөрөгдсөн өргөнийг багасгаж болно.

4. Хөндлөн эгнээ

Замын хөндлөн огтлол нь дамжин өнгөрч байгаа газрын гадаргууны байр зүйн зурганд нийцэх ёстой. Хамгийн бага тахир шугаман радиус нь зөвхөн шаардлагатай үед хэрэглэгдэх бөгөөд шилжих тахир шугамтай холбогдуулан ашиглагдах ёстой. Нийлмэл тахир шугамнаас аль болох зайлсхийх ёстой. Хөндлөн тахир шугамны хамгийн бага радиусыг автозамын ангилал тус бүрээр нь хүснэгт 5-д үзүүлсэн болно.

Хүснэгт 5. Хөндлөн тахир шугамын хамгийн бага радиус

(Нэгж: м)

Газрын гадаргууны ангилал	Дээд зэрэг	I зэрэг	II зэрэг	III зэрэг
Тэгш гадаргуу (L)	520 (1000)	350 (600)	210	115
Доворхог гадаргуу (R)	350 (600)	210(350)	115	80
Уулархаг гадаргуу (M)	210 (350)	80 (110)	80	50
Эгц гадаргуу (S)	115 (160)	80 (110)	50	30

Жич : Хаалтанд байгаа хэмжээнүүдийг энгийн стандарт гэж үзнэ.

50-100 хувиар томгосон хэмжээнүүд болон зайлсхийж боломгүй тохиолдлуудаар хязгаарлагдах хамгийн бага тахир шугаман радиусыг хэрэглэх явдлыг хамгийн бага энгийн зүйл гэж үзэхээр тодорхойлогдсон байна.

Шилжих тахир шугамууд нь радиусыг хүснэгт 6-д тусгагдсан хэмжээнээс бага радиустай тахир шугамуудыг холбоход хэрэглэгдэх ёстой. Мөн шилжих тахир шугамууд нь зөвхөн хүснэгт 6-д заасан хэмжээнээс 2 дахин том радиустай тохиолдолд л хэрэглэгдэхээр тусгагдсан байна.

Хүснэгт 6. Шилжих тахир шугамууд хэрэглэгдэх радиус

(Нэгж: м)

Газрын гадаргууны ангилал	Дээд зэрэг	I зэрэг	II зэрэг	III зэрэг
Тэгш гадаргуу (L)	2 100	1 500	00	500
Доворхог гадаргуу (R)	1 500	900	500	350
Уулархаг гадаргуу (M)	900	500	350	250
Эгц гадаргуу (S)	500	500	250	130

Хүснэгт 7-д заасан хамгийн бага шилжих тахир шугамуудын урт нь тодорхойлогдоно.

Хүснэгт 7. Хамгийн бага шилжих тахир шугамын урт

(Нэгж: м)

Газрын гадаргууны ангилал	Дээд зэрэг	I зэрэг	II зэрэг	III зэрэг
Тэгш гадаргуу (L)	100	85	70	50
Доворхог гадаргуу (R)	85	70	50	40
Уулархаг гадаргуу (M)	70	50	40	35
Эгц гадаргуу (S)	50	50	35	25

Хамгийн их налуу хэсэг нь газрын гадаргуугийн бүх ангилалалд 10% байна.

5.Босоо зурвас

Босоо зурвас нь эдийн засгийн хувьд аль болох тэгш гадаргатай байх ёстой. Энэ нь газрын доворхог гадаргуутай хэсгийг багасгах зорилгоор газрын гадаргыг ухах болон тэгшлэх замаар тэнцвэрийг нь хангах ёстой. Хамгийн их босоо налуу ашиглахдаа, төслийг зохиогч нь өгөгдсөн босоо хэмжүүрээр бүтээх, хөрөнгө оруулалтын ямар ч алдагдалгүйгээр авто замыг арай бага налсан байдлаар сайжруулж болохгүй гэдгийг маш сайн ойлгосон байх ёстой.

Хүснэгт 8-д заасан хамгийн их босоо налуу хэсэг нь бүх төрлийн автозамын ангилалд ашиглагдана.

Хүснэгт 8. Хамгийн их босоо налуу хэсэг

Газрын гадаргуугын ангилал	Хамгийн их босоо налуу хэсэг
Тэгш гадаргуу (L)	4 хувь
Доворхог гадаргуу (R)	5 хувь
Уулархаг гадаргуу (M)	6 хувь
Эгц гадаргуу (S)	7 хувь

Хүснэгт 9-д зааснаар, өгсөх хөдөлгөөний нэмэлт шугамыг байгуулах үеийн налуу хэсгийн харьцуулсан урт нь Дээд болон I зэргийн автозамын ангилалаар тодорхойлогдох болно.

Хүснэгт 9. Өгсөх хөдөлгөөний нэмэлт зурвасыг байгуулах үеийн налуу хэсгийн харьцуулсан урт

Газрын гадаргууны ангилал	Дээд зэрэг	I зэрэг
Тэгш гадаргуу (L)	3 хувь-800м	3 хувь-900м
	4 хувь-500м	4 хувь-700м
Доворхог гадаргуу (R)	4 хувь-700м	4 хувь-800м
	5 хувь-500м	5 хувь-600м
Уулархаг гадаргуу (M)	5 хувь-600м	5 хувь-700м
	6 хувь-500м	6 хувь-500м
Эгц гадаргуу (S)	6 хувь-500м	6 хувь-500м
	7 хувь-400м	7 хувь-400м

Налуу хэсгийн урт дээр дурдсан үзүүлэлтээс илүү гарсан нөхцөлд авто замын өгсөх хэсэгт хүнд оврын машинд зориулж нэмэлт шугам байгуулах хэрэгтэй юм.

6. Хучилт

Авто замын хөдөлгөөний хэсэг цементен бетон буюу асфальтан бетоноор хучигдсан байх шаардлагатай. Үүнээс гадна дээр дурдсанчлан зөвхөн ойрын үед хучлагыг сайжруулахаар төлөвлөж буй III зэргийг (давхар битуман хучилттай зам) ангилал болон стандартад оруулж болно.

Азийн авто замын ихэнх хэсгийн хучлага нь ачааллаа дийлэхгүйгээс болж гэмтдэг. Тийм учраас авто замын өнгөн хэсэгт гэмтэл учруулахгүй буюу авто зам засварт зарцуулах өртгийг бууруулах үүднээс авто замын хучлагын ачааллыг зөв гүйцэд тооцоолох нь зүйтэй юм.

Үүнээс гадна авто замын хучлагыг тооцоолох үед дараах хүчин зүйлийг анхааралдаа авах хэрэгтэй. Үүнд:

- i) дугуйны хамгийн их даац;
- ii) хөдөлгөөний үргэлжлэх байдал;
- iii) авто зам болон далан байгуулах үед хэрэглэх материалын (авто зам барилгын материалын чанар улс бүрийн хувьд харилцан адилгүй) чанар. Авто замын хучлагын даацын онцлог нь Азийн авто замын стандартад ороогүй болно.

7. Бүтцийн даац

Авто тээврийн хүнд хэрэгсэл, ялангуяа чингэлэг зөөгч хэрэгслийн хөдөлгөөн ихэсэж байгаагийн дүнд авто замын даацыг (хэвтээ тэнхлэгийн хамгийн их даац) зохих хэлбэрээр илэрхийлэх хэрэгтэй. Авто замын байгууламжид бодит гэмтэл учрахаас сэргийлэх болон авто зам засварын өртгийг бууруулахын тулд олон улсын авто замын сүлжээ болох Азийн авто замын замнал нь даацын үзүүлэлтийг зайлшгүй тодорхойлох ёстой.

Үүнтэй холбогдуулан авто зам байгууламжийг төлөвлөхдөө хэвтээ хоёр тэнхлэгт чиргүүлийн хувьд олон улсын стандарт болох HS 20-44 бүтцийн хамгийн бага даацыг ашиглаж болно.

8. Хиймэл байгууламжийн чөлөөт өндөр

ISO-н стандартын чингэлгийг тээвэрлэх шаардлагыг хангах үүднээс авто замын хөдөлгөөний хэсгээс хиймэл байгууламж хүртэлх өндөр 4,5 м байна. Хэрэв гүүр зэрэг өмнө барьсан байгууламжийг сэргээн засварлахад хэтэрхий өндөр зардал гарах улмаас хиймэл байгууламжийн чөлөөт өндрийг хангаж чадахгүй бол тэвшнийх нь өндөр дугуйны тэнхлэгийн өндрөөс бага байх ачааны машинаар зорчиж болно.

9. Хүрээлэн буй орчин

Шинэ авто замын төсөл боловсруулах үед хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх үр нөлөөг тооцно. Энэ заалтыг өмнө барьсан авто замыг шинэчлэх буюу сэргээн засварлахад мөрдөх хэрэгтэй.

10. Авто замын аюулгүй байдал

Азийн авто замын сүлжээг хөгжүүлэхдээ талууд авто замын аюулгүй байдлыг харгалзан үзнэ.

III Хавсралт

АЗИЙН АВТО ЗАМЫН ЗАМНАЛЫН ТАНИХ ТЭМДЭГ БОЛОН ТЭМДЭГЛЭГЭЭ

1. Азийн авто замын замналыг илэрхийлэх буюу таних тэмдэг нь тэгш өнцөгт хэлбэртэй байна.
2. Энэ тэмдэг нь “АН” гэсэн үсэгтэй байх бөгөөд замналын дугаар бүхий араб тоотой байна.
3. Уг тэмдэг нь цагаан буюу хар бичээстэй байх бөгөөд түүнийг бусад тэмдгээр гүйцээх буюу хамт бичиж болно.
4. Тэмдэг нь хэмжээний хувьд их хурдтай явж буй тээврийн хэрэгслийн жолооч уг тэмдгийг танихад буюу ойлгоход хялбар байх ёстой.
5. Азийн авто замын замналыг илэрхийлэх буюу таних тэмдэг нь аливаа улсын авто замын таних тэмдэг хэрэглэх боломжийг үгүйсгэхгүй.

6. Азийн авто замын замналын дугаар зарчмын хувьд гишүүн тухайн улсын замын тэмдгийн тогтолцооны бүрэлдэхүүн хэсэг байна. Дугаар илэрхийлсэн тэмдгийг авто замд дөхөж очих, эсхүл түүнээс гарахад өмнө нь, эсхүл хойно нь байрлуулна.

7. Хэрэв гишүүн улс Азийн авто замын сүлжээний тухай Засгийн газар хоорондын Хэлэлцээр болон Олон улсын авто замын хөдөлгөөний тухай Европын Хэлэлцээрийн аль алины оролцогч бол замналыг Азийн авто замын замналын тэмдэг болон Европын авто замын замналын тэмдгийн аль нэгийг хэрэглэх, эсхүл аливаа талын үзэмжээр хоёуланг нь хэрэглэнэ.

8. Хэрэв Азийн авто замын замнал өөр замналаар өөрчлөгдсөн буюу Азийн авто замын өөр замналыг огтолсон бол Азийн авто замын холбогдох замналуудын дугаарыг тухайн авто замд нэвтрэх буюу түүнээс гарах үед тавина.

170. ТРАНС-АЗИЙН ТӨМӨР ЗАМЫН СҮЛЖЭЭНИЙ ТУХАЙ ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ХЭЛЭЛЦЭЭР

*2006 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдөр баталж,
2009 оны 06 дугаар сарын 11-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон**

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд,

Ази болон хөрш зэргэлдээ бүс нутгийн олон улсын төмөр замын тээврийг дэмжих болон хөгжүүлэх шаардлагыг ухамсарлаж,

Даяаршлын өнөөгийн үед олон улсын худалдаа өргөжин тэлсний улмаас зорчигч болон барааны олон улсын тээвэрлэлт улам нэмэгдэхийг харгалзаж,

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг байгуулах болон ашиглалтанд оруулахад Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улсуудын хоорондын хамтын ажиллагаа шаардлагатай гэдгийг эргэн санаж,

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улсуудын хоорондын харилцааг бэхжүүлэх болон олон улсын худалдаа, аялал жуулчлалыг хөхиүлэн дэмжихийн тулд олон улсын ач холбогдолтой өртөө болон чингэлгийн терминалыг оролцуулан Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг олон улсын тээвэрлэлт, байгаль орчныг хамгаалах шаардлагын дагуу хөгжүүлэх шаардлагатай гэж үзэж,

Төмөр замын тээврийг шуурхай, үр ашигтай олон улсын олон төрөлт тээврийн сүлжээн, ялангуяа далайд гарцгүй болон дамжин өнгөрөх улсуудын өвөрмөц хэрэгцээ шаардлагыг хангах үүрэгтэй чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болохыг анхааран үзэж,

дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Олон улсын ач холбогдол бүхий төмөр замын шугамын тодорхойлолт

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний талаарх Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр (цаашид “хэлэлцээр” гэх)-ийн зорилгоор Хавсралт 1-д тодорхойлсон “олон улсын ач холбогдол бүхий төмөр замын шугам” гэсэн нэр томъёо нь:

* Монгол Улс 2006.11.10-нд соёрхон баталсан

- a) олон улсын байнгын тээвэрт одоо ашиглаж буй төмөр замын шугам;
- b) олон улсын байнгын тээвэрт ашиглахаар зориулагдсан одоо ашиглаж буй, баригдаж буй, эсхүл барихаар төлөвлөж буй төмөр замын шугам;
- c) өөр өөр улсын, эсхүл нэг улсын терминалуудын хооронд далайн, эсхүл нуурын тогтмол тээврийг хангадаг усан онгоцны гарам;
- d) гаалийн шалгалтын барилга байгууламж/албад байрладаг хил нэвтрэх цэг, өөр царигтай төмөр замын уулзвар цэгүүд, усан терминал болон төмөр замтай холбосон чингэлгийн терминалыг тус тус хэлнэ.

2 дугаар зүйл

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг батлах

Хэлэлцэн тохиролцогч талууд (цаашид “талууд” гэх) үүгээр хэлэлцээрийн Хавсралт 1-д тодорхойлсон олон улсын ач холбогдол бүхий төмөр замын шугамыг талуудын үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлвэл зохих, олон улсын ач холбогдол бүхий төмөр замын шугамыг хөгжүүлэх үүрэгтэй талуудын уялдуулсан төлөвлөгөөний хэлбэрээр батлана.

3 дугаар зүйл

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг хөгжүүлэх

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний шугамыг энэхүү хэлэлцээрийн Хавсралт 2-т тодорхойлсон техникийн үзүүлэлтүүдэд хамаарах удирдлага болгох зарчмуудтай нийцүүлэн тодорхойлно.

4 дүгээр зүйл

Гарын үсэг зурах болон оролцогч тал болох журам

1. Энэхүү хэлэлцээрт 2006 оны 11 дүгээр сарын 10-наас 11-ний өдрүүдэд Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Бусан хотноо, түүнээс хойш 2008 оны 11 дүгээр сарын 16-наас 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Нью-Йорк дахь Төв байранд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн улсууд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

2. Эдгээр улс дараах хэлбэрээр хэлэлцээрт оролцогч тал болж болно. Үүнд:

- a) соёрхон батлах нөхцөлтэйгээр гарын үсэг зурах, хүлээн зөвшөөрөх, эсхүл баталж дараа нь соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх буюу батлах, эсхүл
- b) нэгдэн орох.

3. Соёрхон батлах, хүлээн зөвшөөрөх, батлах, эсхүл нэгдэн орох баримт бичгийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулснаар хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

5 дугаар зүйл

Хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү хэлэлцээр нь 4 дүгээр зүйлийн 2 болон 3 дугаар заалтын дагуу доод тал нь найман (8) улсын Засгийн газар хэлэлцээрт оролцогч тал болохыг зөвшөөрснөөс хойш 90 дэх өдөр хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох нөхцөлүүд бүрэлдсэнээс хойш хэлэлцээрийг соёрхон баталсан, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан эсхүл нэгдэн орсон улсын хувьд баримт бичгээ хадгалуулахаар өгснөөс хойш 90 дэх өдрөөс энэхүү Хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болно.

6 дугаар зүйл

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний ажлын хэсэг

1. Хэлэлцээрийн хэрэгжилт болон санал болгож буй аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг хэлэлцэх зорилгоор тулд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон Далайн эдийн засаг, нийгмийн комисс Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний ажлын хэсэг (цаашид “Ажлын хэсэг” гэх)-ийг байгуулна. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комиссын гишүүн бүх улс тухайн Ажлын хэсгийн гишүүн байна.

2. Ажлын хэсэг хоёр жилд нэг удаа хуралдана. Аль ч тал Нарийн бичгийн дарга нарын газарт хандаж Ажлын хэсгийн тусгай хуралдааныг зарлан хуралдуулах хүсэлт гаргаж болно. Нарийн бичгийн дарга нарын газар уг хүсэлтийг Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд мэдэгдэж, ийнхүү мэдэгдсэнээс хойш дөрвөн (4) сарын дотор талуудын гуравны нэгээс доошгүй нь тухайн хүсэлтийг зөвшөөрсөн хариу өгвөл Ажлын хэсгийн тусгай хуралдааныг зарлан хуралдуулна.

7 дугаар зүйл

**Хэлэлцээрийн үндсэн эх бичвэрт нэмэлт,
өөрчлөлт оруулах журам**

1. Энэхүү хэлэлцээрийн үндсэн эх бичвэрт энэ зүйлд заасан журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

2. Аль ч тал нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болно.

3. Санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Нарийн бичгийн дарга нарын газраас тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг батлах Ажлын хэсгийн хуралдаан болохоос дор хаяж дөчин таван (45) хоногийн өмнө Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд хүргүүлнэ.

4. Ажлын хэсгийн хуралдаанд оролцож, санал өгсөн талуудын гуравны хоёрын олонхын саналаар нэмэлт, өөрчлөлтийг батална. Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлж, улмаар Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн зөвшөөрүүлэхээр бүх талд илгээнэ.

5. Талуудын гуравны хоёр энэ зүйлийн 4 дэх заалтын дагуу батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш арван хоёр (12) сарын дараа тухайн нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно. Хүчин төгөлдөр болсон нэмэлт, өөрчлөлтийг түүнийг хүлээн зөвшөөрсөн бүх тал дагаж мөрдөх бөгөөд харин нэмэлт, өөрчлөлтийг хүчин төгөлдөр болохоос өмнө түүнийг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан талуудад үйлчлэхгүй. Энэ заалтын дагуу батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан аливаа тал цаашид уг нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгээ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хэдийд ч хадгалуулахаар өгч болно. Тухайн улсын хувьд нэмэлт, өөрчлөлт уг баримт бичгийг хадгалуулахаар өгснөөс хойш арван хоёр (12) сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

8 дугаар зүйл

Хавсралт 1-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

1. Энэхүү Хэлэлцээрийн Хавсралт 1-д энэ зүйлд заасан журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.
2. 8 дугаар зүйлийн зорилгоор “шууд холбогдох тал” гэсэн нэр томъёо нь санал болгож буй нэмэлт, өөрчлөлт аль талын нутаг дэвсгэрт хамаарч байна тухайн талыг хэлнэ.
3. Хилийн өртөөг өөрчлөх нэмэлт, өөрчлөлтийг зөвхөн шууд холбогдох тал тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийн нийтлэг зүйлтэй хил залгаа хөрш оронтойгоо зөвлөлдөн, түүнээс бичгээр зөвшөөрөл авсны дараа санал болгож болно.
4. Хилийн өртөөг өөрчлөхөөргүй нэмэлт, өөрчлөлтийг шууд сонирхогч аливаа тал санал болгож болно.
5. Аливаа талын санал болгосон нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Нарийн бичгийн дарга нарын газраас тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг батлах Ажлын хэсгийн хуралдаанаас доод тал нь дөчин таван (45) хоногийн өмнө Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд хүргүүлнэ.
6. Ажлын хэсгийн хуралдаанд оролцож, санал өгсөн талуудын олонхын саналаар нэмэлт, өөрчлөлтийг батлана. Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлж, улмаар Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн зөвшөөрүүлэхээр бүх талд илгээнэ.
7. Энэ зүйлийн 6 дугаар заалтын дагуу батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг талуудын гуравны нэгээс цөөнх нь энэхүү мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш зургаан (6) сарын дотор хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан хариуг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлбэл тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.
8. Энэ зүйлийн 7 дахь хэсгийн дагуу хүлээн зөвшөөрөгдсөн нэмэлт, өөрчлөлтийг бүх талд энэ зүйлийн 7 дахь хэсэгт заасан зургаан (6) сар өнгөрснөөс хойш гурван (3) сарын дараа бүх талын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

9 дүгээр зүйл

Хавсралт 2-т нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам

1. Энэхүү хэлэлцээрийн хавсралт 2-т энэ зүйлд заасан журмын дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.
2. Аливаа тал нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болно.
3. Санал болгосон аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Нарийн бичгийн даргын газраас тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг батлах Ажлын хэсгийн хуралдаанаас доод тал нь дөчин таван (45) хоногийн өмнө Ажлын хэсгийн бүх гишүүнд хүргүүлнэ.
4. Ажлын хэсгийн хуралдаанд оролцож, санал өгсөн талуудын олонхын саналаар нэмэлт, өөрчлөлтийг батлана. Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Нарийн бичгийн дарга нарын газар Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлж, улмаар Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн зөвшөөрүүлэхээр бүх талд илгээнэ.
5. Энэ зүйлийн 4 дэх хэсгийн дагуу батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг тухайн мэдэгдлийг хүлээн авснаас хойш зургаан (6) сарын дотор талуудын гуравны нэгээс цөөнх

нь хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан хариуг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад өгвөл тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.

6. Энэ зүйлийн 5 дахь хэсгийн дагуу хүлээн зөвшөөрөгдсөн нэмэлт, өөрчлөлтийг бүх талд энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан зургаан (6) сар өнгөрснөөс хойш гурван (3) сарын дараа бүх талын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

10 дугаар зүйл
Тайлбар хийх

Энэхүү хэлэлцээрийн 13 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгээс бусад аливаа заалтанд үл нийцсэн тайлбар хийхийг зөвшөөрөхгүй.

11 дүгээр зүйл
Цуцлах

Аливаа тал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад бичгээр мэдэгдэх замаар энэхүү хэлэлцээрийг цуцалж болно. Цуцлах тухай мэдэгдэл нь түүнийг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хүлээн авсан өдрөөс хойш арван хоёр сарын (12) дараа хүчин төгөлдөр болно.

12 дугаар зүйл
Түр цуцлах

Арван хоёр (12) сарын хугацаанд талуудын тоо найм (8)-аас цөөн байгаа тохиолдолд энэхүү хэлэлцээрийг түр цуцалж болно. Ийм тохиолдолд Нарийн бичгийн дарга нарын газар талуудад мэдэгдэнэ. Талуудын тоо найм (8) хүрвэл энэхүү хэлэлцээрийн заалтууд дахин хүчин төгөлдөр болно.

13 дугаар зүйл
Маргаан шийдвэрлэх

1. Энэхүү хэлэлцээрийг тайлбарлах, эсхүл хэрэглэх талаар хоёр буюу түүнээс дээш талын хооронд үүссэн аливаа маргааныг хэлэлцээ хийх буюу зөвлөлдөөний журмаар шийдвэрлэж чадаагүй тохиолдолд маргалдагч аль нэг талын хүсэлтээр эвлэрүүлэгчээр шийдвэрлүүлэх бөгөөд маргалдагч талуудын харилцан зөвшөөрсний үндсэн дээр сонгосон нэг буюу түүнээс дээш эвлэрүүлэгчид шилжүүлнэ. Ийнхүү хүсэлт гаргаснаас хойш гурван (3) сарын дотор маргалдагч талууд эвлэрүүлэгч буюу эвлэрүүлэгчдийг сонгох талаар тохиролцож чадахгүй бол аль нэг тал Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүсэлт гаргаж маргаан шийдвэрлүүлэхээр бие даасан нэг эвлэрүүлэгчийг томилуулж болно.

2. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу томилогдсон эвлэрүүлэгч буюу эвлэрүүлэгчдийн зөвлөмжийг маргалдагч талууд заавал дагаж мөрдөх албагүй боловч энэ зөвлөмж нь асуудлыг эргэн авч үзэх үндэс болно.

3. Маргалдагч талууд харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр эвлэрүүлэгч буюу эвлэрүүлэгчдийн зөвлөмжийг заавал дагаж мөрдөхөөр урьдчилан хүлээн зөвшөөрч болно.

4. Энэ зүйлийн 1, 2 болон 3 дахь хэсгийн заалтууд нь маргалдагч талуудын харилцан тохиролцсон маргаан шийдвэрлэх бусад арга хэмжээ авахыг хязгаарлахгүй.

5. Аливаа улс соёрхон баталсан батлажм жуух бичиг, хүлээн зөвшөөрсөн, баталсан, эсхүл нэгдэн орох баримт бичгийг хадгалуулахдаа энэ зүйлийн эвлэрүүлэх асуудлыг тусгасан заалтууд түүний хувьд үйлчлэхгүйг мэдэгдсэн тайлбар хийж болно. Ийм тайлбар хийсэн аливаа талтай холбоотойгоор бусад талын хувьд эвлэрүүлэх асуудлыг тусгасан заалтууд үйлчлэхгүй.

14 дүгээр зүйл
Хязгаарлалтууд

1. Энэхүү хэлэлцээрийн аль ч заалт аль нэг талыг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын дүрмийн заалтууд болон тухайн нөхцөл байдлын шаардлагад нийцсэн өөрийн гадаад болон дотоод аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай аливаа арга хэмжээ авахыг хязгаарлахгүй.

2. Аливаа тал энэхүү хэлэлцээрт нийцүүлэн Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг хөгжүүлэхэд бүх талын хүчин чармайлт гаргана. Гэвч энэхүү хэлэлцээрийн аль ч заалт аль нэг талын зүгээс өөрийн газар нутгаар бараа, зорчигчдийг дамжуулан өнгөрүүлэх үүрэг амлалт авахад албадахгүй.

15 дугаар зүйл
Хавсралтууд

Энэхүү хэлэлцээрийн Хавсралт 1 болон Хавсралт 2 нь тус хэлэлцээрийн салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг мөн.

16 дугаар зүйл
Нарийн бичгийн дарга нарын газар

Ази, Номхон Далайн Эдийн засаг, нийгмийн комисс энэхүү хэлэлцээрийн Нарийн бичгийн даргын газрыг томилно.

17 дугаар зүйл
Эх хадгалах

Энэхүү хэлэлцээрийг Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалуулна.

Үүнийг баталж, зохих бүрэн эрх олгогдсон хүмүүс энэхүү хэлэлцээрт гарын үсэг зурав.

Хоёр мянга зургаан оны арван нэгдүгээр сарын аравны өдөр Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Бусан хотноо хятад, англи, орос хэл дээр тус бүр нэг эх хувь үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байна.

Хавсралт 1

ТРАНС-АЗИЙН ТӨМӨР ЗАМЫН СҮЛЖЭЭ

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээ нь олон улсын ач холбогдолтой дор дурдсан төмөр замын шугамаас бүрдэнэ.

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний үндсийг бүрэлдүүлж буй улс тус бүрийн шугамуудын эхний болон эцсийн өртөөнүүдийн нэрсийг тодоор харлуулж, бусад өртөөнүүдийн нэрсийг босоо шулуунаар жагсаасан болно. Салаа замуудыг зангилаа өртөөний баруун талд тавьсан. Бусад салаануудыг эхний салаа замын дор үзүүлсэн. Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний бүх шугам нь адил тэнцүү ач холбогдолтой.

Хилийн цэг дээр эхлэх буюу дуусах шугамын хувьд түүний эхний буюу сүүлийн өртөөний өмнө, эсхүл ард нь хаалтанд хилийн өртөөний нэр болон шууд холбогдох хөрш орны нэрийг заасан.

Шугам дээр тусгай үүрэгтэй өртөөнүүдийн нэрсийг түүний үүргийн хамт бичмэл үсгээр хаалтанд заасан. Эдгээр үүрэгт:

- (хилийн өртөө);
- (өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар);
- (төмөр замын зангилаа);
- (далайн боомтын өртөө);
- (усан онгоцны терминал) зэрэг багтана.

Замын дутуу хэсгийг [дөрвөлжин хаалтанд] заасан.

Олон улсын стандартын байгууллагын дагуу доод тал нь 20 фут буюу түүнээс дээш урттай чингэлэгтэй ачаа боловсруулдаг терминал өртөөнүүдийг доогуур зураасаар зурж тодруулсан.

ТРАНС-АЗИЙН ТӨМӨР ЗАМЫН СҮЛЖЭЭНИЙ ШУГАМЫН ЖАГСААЛТ

АРМЕНИ

Аюурум-Ньведи

(Садахло, Гүрж)

Аюурум (хилийн өртөө)

Гюмрю (төмөр замын зангилаа)

Мазис (хилийн өртөө)

Ерасх (хилийн өртөө)

(Белидаг-Ордубад, Азербайжан)

Мегри

Ньведи (хилийн өртөө)

(Агбент, Азербайжан)

Ахурян (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Догу Капи, Турк)

Ереван-Ижеванд (хилийн өртөө) - (Бархударли, Азербайжан)

Гагарин-Мартуни-[Жермук-Капан-Мегри (хилийн өртөө)] – (Маранд, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

АЗЕРБАЙЖАН

Ялама-Беюк-Кесик

(Самур, ОХУ)

Ялама (хилийн өртөө)

Баку (усан терминал)

Альят (төмөр замын зангилаа)

(Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс, Казахстан, ОХУ, Туркменистан дахь Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан онгоцны гарам)

Али Байрамли (төмөр замын зангилаа) -
Астара (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Астара, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

Акстафа

Али Байрамли (төмөр замын зангилаа) -
Агбент (хилийн өртөө) - (Ньюведи-Мегри (хилийн өртөө), Армени-Ордубад-Жулфа (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Жулфа, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

Беук Кесик (хилийн өртөө)

(Гардабани, Гүрж)

Бархударли (хилийн өртөө) - (Ижеван, Армян)

БАНГЛАДЕШ

Дарсана-Гундум

(Гэд, Энэтхэг)

Дарсана (хилийн өртөө)

Ишурди (төмөр замын зангилаа)

Абдулпур (төмөр замын зангилаа) -
(Сингхабад, Энэтхэг)

Абдулпур (төмөр замын зангилаа)
-Парбатипур - Бирол (хилийн өртөө)
(Радхикапур, Энэтхэг)

Тонки (төмөр замын зангилаа)

Акаура (төмөр замын зангилаа)

Дакка

Кулаура-Шахбазпур (хилийн өртөө)
-(Махисасан, Энэтхэг)

Читагонг (далайн боомтын өртөө)

Доказари

[Гундум (хилийн өртөө)

(хилийн өртөө)

Мьянмар]

КАМБОЖ

Пойпет-Сиануквил

(Клон Лук, Тайланд)

[Пойпет (хилийн өртөө)

Батден (төмөр замын зангилаа)

[Стеуонг боомт (хилийн өртөө)]

[Крати (хилийн өртөө) - (Лок Нинх муж, Вьетнам)]

Пномпень (төмөр замын зангилаа)

Сиануквил (далайн боомтын өртөө)

ХЯТАД

Алашанку-Льяньюган

(Достик, Казахстан)

Алашанку (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар)

Урумчи

Тюрпан (төмөр замын зангилаа)

Каши [(хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Торугарт, Киргизстан)]

Ланжоу

Баожи (төмөр замын зангилаа)

Куньмин (төмөр замын зангилаа) - Шингун (төмөр замын зангилаа) - [Качан (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Митикина, Мьянмар)]

[Шингун-Жинхон (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - Ботен, Лаос]

Дали (төмөр замын зангилаа) - [Руэли (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Муз, Мьянмар)]

Кунмин (төмөр замын зангилаа) - Хеку (хилийн өртөө) - (Лао Сай, Вьетнам)

Кунмин (төмөр замын зангилаа) - Нанин (төмөр замын зангилаа) - Гуанжоу (төмөр замын зангилаа)

Нанин (төмөр замын зангилаа) - Хеньян (Бээжин-Шеньжений шугамыг холбоно)

Гуанжоу (Бээжин-Шеньжений шугамыг холбоно)

Шиан

Женжу (төмөр замын зангилаа)

Хижу (төмөр замын зангилаа)

Лианюнан (далайн боомтын өртөө)

(Бээжин-Шеньжений шугамыг холбоно)

(Тяньжин-Шанхайн шугамыг холбоно)

Эрээнхот-Дандон

(Замын-Үүд, Монгол Улс)

Эрээнхот (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар)

Бээжин (төмөр замын зангилаа)

(Бээжин-Шеньжений шугамыг холбоно)

Тяньжин (далайн боомтын өртөө)

Шеньян (төмөр замын зангилаа)

(Манжури-Дальяны шугамыг холбоно)

Дандон (хилийн өртөө)

(Синуйжи, БНАСАУ)

Манжур-Дальян

(Забайкальск, ОХУ)

Манжури (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар)

Харбин (төмөр замын зангилаа)

Суйфен (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Гродеково, ОХУ)

Чанчун (төмөр замын зангилаа)

Тумен (хилийн өртөө) - (Намьян, БНАСАУ)

Шеньян (төмөр замын зангилаа)

(Эрээнхот-Дандоны шугамыг холбоно)

Дальян (далайн боомтын өртөө)

Бээжин-Шеньжен

Бээжин

Женжоу (төмөр замын зангилаа)

Вухань

Хенянь (төмөр замын зангилаа)

(Аляшанку-Льянъюнань шугамыг холбоно)

Нанин (төмөр замын зангилаа) - Пиншиань
(төмөр замын зангилаа) - (Дондан, Вьетнам)
Нанин -Кунмин

Гуанжоу (төмөр замын зангилаа)

Нанин (төмөр замын зангилаа) - Кунмин
Пиншань (хилийн өртөө ба өөр
царигтай төмөр замтай холбогдох
газар) - (Дондан, Вьетнам)

Шеньжен

Тяньжин-Шанхай

Тяньжин (далайн боомтын өртөө)

Жинан (төмөр замын зангилаа)

Хишу (далайн боомтын өртөө)

Шанхай (далайн боомтын өртөө)

Циндао (далайн боомтын өртөө)

(Аляшанку-Льянъюнань шугамыг холбоно) Нанжин

БНАСАУ

Синуйжи-Нампо

(Дандон, Хятад)

Синуйжи (хилийн өртөө)

Пхеньян (төмөр замын зангилаа)

Бондон (хамгийн өмнө зүгийн өртөө)

(Дорасан, БНАСАУ)

Нампо (далайн боомтын өртөө) Кэсон

Туманьян-Кумгансан

(Хасан, ОХУ)

Тумьянан (төмөр замын зангилаа,

хилийн өртөө ба өөр царигтай

төмөр замтай холбогдох газар)

Хятад)

Ражин (төмөр замын зангилаа)

Чонжин (далайн боомтын өртөө)

Намьян (хилийн өртөө) - (Тумьянан,

Ражин (далайн боомтын өртөө)

Намьян (хилийн өртөө) - (Тумьянан, Хятад)

Чонжин(далайн боомтын өртөө)

Ковон

Вонсан

Хэгьюмган

Онжонгри (хамгийн өмнө зүгийн өртөө)

(Жежин, БНСУ)

ГҮРЖ

Гантъяди-Гардабани

Гантъяди (хилийн өртөө)

Сенаки (төмөр замын зангилаа)

Сатредиа (төмөр замын зангилаа)

Тбилиси (төмөр замын зангилаа)

Поти (далайн боомтын өртөө)

Батуми (далайн боомтын өртөө)

Садахло (хилийн өртөө) - (Аюурум, Армян)

[Ахалкалаки (хилийн өртөө ба өөр царигтай
төмөр замтай холбогдох газар) - (Карс,
Турк)]

Гардабани (хилийн өртөө)

(Беюк - Кесик, Азербайжан)

ЭНЭТХЭГ

Аттари-Жирибам

(Вага, Пакистан)

Аттари (хилийн өртөө)

Дхандари Калан

Нью Дели (төмөр замын зангилаа)

Матура (төмөр замын зангилаа)-Агра-Нагпур (төмөр замын зангилаа)-Вижайвада (төмөр замын зангилаа)-Ченнай (далайн усан боомтын өртөө)-Жоларпетай (төмөр замын зангилаа)-Мадурай (төмөр замын зангилаа)-Тутикорин (далайн боомтын өртөө)

Матура (төмөр замын өртөө) - Мумбай (далайн боомтын өртөө)

Нагпур (төмөр замын өртөө) - Мумбай (далайн боомтын өртөө)

Нагпур (төмөр замын зангилаа) -Колката (далайн боомтын өртөө)

Вижайвада (төмөр замын зангилаа) - Висахапатнам (далайн боомтын өртөө) - Колката (далайн боомтын өртөө)

Жолапреттай (төмөр замын зангилаа) - Мумбай (далайн боомтын өртөө)

Мадурай (төмөр замын зангилаа) - Рамесварам (усан онгоцны терминал)-

(Талайманнар, Шри Ланка)

Канпур (төмөр замын зангилаа)

Раксул (хилийн өртөө) - (Биргунж, Непал)

Мугхалсарай

Ситарампур (төмөр замын зангилаа) Непал)

Раксул (хилийн өртөө) - (Биргунж,

Колката (төмөр замын зангилаа ба далайн боомтын өртөө)

Халдиа (далайн боомтын өртөө)

Геде (хилийн өртөө)

(Дарсана, Шахбазпур, Бангладеш)

Махисасан (хилийн өртөө)

Бадарпур (хилийн өртөө)

Жирибам (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар)

[(Таму, Мьянмар)]

ИНДОНЕЗИ

Мерак-Баньювангий

Мерак (усан онгоцны терминал)

Жакарта (төмөр замын зангилаа ба далайн боомтын өртөө)

Сукабуми – Падаралан - Сикампек (төмөр замын зангилаа)

Сикампек (төмөр замын зангилаа)

Сиребон (төмөр замын зангилаа) - Семарантаван (далайн боомтын өртөө)

- Сурабаяпасартури (далайн боомтын өртөө) Прупук (төмөр замын зангилаа) - Пурвокерто

– Кроя (төмөр замын зангилаа)

Бандунг
Гедебаг
Кроя (төмөр замын зангилаа) Пурвокерто - Прупук (төмөр замын зангилаа)-
-Сиребон (төмөр замын зангилаа)
Йогьякарта (төмөр замын зангилаа) [Магелан]
Солобалалпан
(төмөр замын зангилаа) Гунди-Семарантаван (төмөр замын
зангилаа)
Кертосоно (төмөр замын зангилаа) Вонокромомо-Сурабаякота
Малан
Бангил
Баньювангий (усан онгоцны терминал)

[Банда Асе] - Пангкалансусу-Рантупрарат

[Банда Асе]
Пангкалансусу
Медан (төмөр замын зангилаа) Белаван (далайн боомтын өртөө)
Тебинтингий (төмөр замын зангилаа) Сьянтар
Кисаран (төмөр замын зангилаа) Танжунбалай
Рантапрарат [Паякумбу]

Телик Баюур-Муаро

Телик Баюур (далайн усан боомтын өртөө)
Букитпутус (төмөр замын зангилаа) Индарунг
Падан
Любук Алун (төмөр замын зангилаа) Нарас
Падан Панжан
(төмөр замын зангилаа) Букитингий-Паякумбу
Муяаракалабан (төмөр
замын зангилаа) Савалунто
Муаро [Лубуклингау]

Лубуклинго-Панжан

Лубуклинго
Муареним (төмөр замын зангилаа) Танжун Эним
Прабумули (төмөр замын зангилаа) Кертапати
Танжункаран (төмөр замын зангилаа) Тахаран
Панжан (усан онгоцны терминал)

ЛАЛЫН БҮГД НАЙРАМДАХ ИРАН УЛС

Рази-Сарас

(Капиков, Турк)
Рази (хилийн өртөө)
Софиан (төмөр замын зангилаа) Жулфа (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр
замтай холбогдох газар) - (Жулфа, Азербайжан)

Табриз

Мьяне
Казвин (төмөр замын зангилаа) [Рашт-Бандар-э-Анзали (усан онгоцны
терминал)] – Астара (хилийн өртөө болон
өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар
болон өртөө) - (Астара, Азербайжан)
(Азербайжан, Казахстан, ОХУ, Туркменистан
дахь Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан
онгоцны гарам)

Тегеран (төмөр замын зангилаа)

Кум (төмөр замын зангилаа) - Бадруд (төмөр замын зангилаа) Мейбод-Бафк (төмөр замын зангилаа)-Керман-Захедан (өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) -Миржавех (хилийн өртөө) - (Кохи Тафтан, Пакистан)
Кум (төмөр замын зангилаа) - Арак (төмөр замын зангилаа) - Ахваз (төмөр замын зангилаа) - Хорамшахр (далайн боомтын өртөө)

[Арак (төмөр замын зангилаа) -Керманшах - Хосрави (хилийн өртөө) - (Ханегхен, Ирак)]

Ахваз-Бандар-э-Имам-Хомейни (далайн боомтын өртөө)

Бадруд (төмөр замын зангилаа) -Эсфахан

Бафк (Сарахас-Бандар-Аббасын шугамтай холбодог)

Гармсар (төмөр замын зангилаа)

Бандар-э-Амирабад (усан онгоцны терминал) (Азербайжан, Казахстан, ОХУ, Туркменистан дахь Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан онгоцны гарам)

Шахруд

Кашмар (төмөр замын зангилаа)

(Сарахас-Бандар-Аббасын шугамтай холбодог)

Фэрмэн

Машад

Сарахс (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) (Сарахс, Туркменистан)

Сарахс-Бандар-Аббас

(Сарахс, Туркменистан)

Сарахс (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар)

Фэрмэн (төмөр замын зангилаа)

Машад

Кашмар

Санган (төмөр замын зангилаа)

[Харат (хилийн өртөө) - (Афганистан)]

Биржанд

Чадормалу (төмөр замын зангилаа)

Ардакан

Бафк (төмөр замын зангилаа)

(Рази-Миржаве шугамтай холбодог)

Бандар-Аббас (далайн усан боомтын өртөө)

КАЗАХСТАН

Петропавловск-Достик

(Утьяк, ОХУ)

Петропавловск (хилийн өртөө)

Кокештай

Астана (төмөр замын зангилаа)

Эсиль Тоболь (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) - (Картали, ОХУ)

	Тоболь (төмөр замын зангилаа) -Айтек-би- Никельтау-Кандагач (төмөр замын зангилаа) (Семиглавий Марч-Актогай шугамтай холбодог)
<u>Карагандий</u> Моинтий (төмөр замын зангилаа) Актогай (төмөр замын зангилаа) Локот, (ОХУ)	Чу (төмөр замын зангилаа) <u>Семипалатинск-Аул</u> (хилийн өртөө) - (Семиглавий Марч-Актогай шугамтай холбодог)
<u>Достик</u> (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) (Алашанку, Хятад)	
Семиглавий Мар-Актогай (Озинки, ОХУ) Семиглавий Мар	
<u>Уральск</u> (хилийн өртөө) Илецк 1 (хилийн өртөө) ОХУ	(Оренбург, ОХУ)
<u>Актобе</u> Кандагач (төмөр замын зангилаа)	Никельтау (хилийн өртөө) - (Орск, ОХУ)
	Никельтау (хилийн өртөө) - Айтеке- би-Тоболь (төмөр замын зангилаа) - <u>Астана</u> (төмөр замын зангилаа) (Петропавловск-Достик шугамтай холбодог) Макат (төмөр замын зангилаа) - Ганушкино- (Аксарайская, ОХУ) Макат (төмөр замын зангилаа) - Бейнюю (төмөр замын зангилаа) - Оазис (Каракалпакия, Узбекистан)
	Бейнюю (төмөр замын зангилаа) - <u>Актау боомт</u> (усан онгоцны терминал) - (Азербайжан, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс, ОХУ, Туркменистан дахь Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан онгоцны гарам)
<u>Тьюратам</u> <u>Кзыл-Орда</u> Дрис (төмөр замын зангилаа) -(Келес, Узбекистан)	Сари-Агаш (хилийн өртөө)
<u>Чимкент</u>	
<u>Жамбул</u> Луговая (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) Чу (төмөр замын зангилаа)	(Бишкек, Киргизстан) Моинти (төмөр замын зангилаа)

Алматы-1

Уштобе

Актогай (төмөр замын зангилаа)

(Петропавловск-Достик шугамтай холбодог)

КИРГИЗСТАН

Бишкек 1 - Кочкор

(Луговая, Казахстан)

Аламедин

Бальчи

[Кочкор]

[Кочкор –Торугарт]

[Кочкор

Казарман (төмөр замын зангилаа)

[тодорхойгүй шугам]-Багиш-Жалал-Абад
(төмөр замын зангилаа) (Андижан,
Узбекистан)

Торугарт (хилийн өртөө ба өөр царигтай
төмөр замтай холбогдох газар)

(Каши, Хятад)

Узбекистан-Оштай хил залгаа

(Андижан, Узбекистан)

Ош (хилийн өртөө)

ЛАОС

[Танален – Му Гиа]

[(Нонкай, Тайланд)

Танален (хилийн өртөө)

Вьентьян (төмөр замын зангилаа)

[Ботен (хилийн өртөө) - (Жинхон, Хятад)]

Такхек (төмөр замын зангилаа ба

хилийн өртөө)

[Накхон Фаном, Тайланд]

Му Гиа (хилийн өртөө)

(Му Гиа, Вьетнам)]

[Вантао –Денсаван]

[(Чон Мек, Тайланд)]

Вантао (хилийн өртөө)

Паксе

Саваннакет (төмөр замын зангилаа

[(Мухдахан, Тайланд)]

ба хилийн өртөө)

Денсаван (хилийн өртөө)

(Лао Бао, Вьетнам)]

МАЛАЙЗ

Падан Бесар –Жохор Бару

(Падан Бесар, Тайланд)

Падан Бесар (хилийн өртөө)

Букит Мертажам

(төмөр замын зангилаа)

Баттерворт (далайн боомтын өртөө)

Сетья Жая

Кажан

Гемас (төмөр замын зангилаа)

Вакаф Бару (төмөр замын зангилаа) - Рантау
Панжан (хилийн өртөө) - (Сунгай Колок,
Тайланд)
Вакаф Бару - Тумпат

Сегамат

Кемпас Бару
(төмөр замын зангилаа)

Пасир Гудан (далайн боомтын өртөө)
Танжун Пелепас (далайн боомтын өртөө)

Жохор Бару (хилийн өртөө)
(Сингапур)

МОНГОЛ

Сүхбаатар-Замын Үүд

(Наушк, ОХУ)

Сүхбаатар (хилийн өртөө)

Улаанбаатар

Замын Үүд (хилийн өртөө ба өөр царигтай
төмөр замтай холбогдох газар)
(Эрээнхот, Хятад)

МЬЯНМАР

Мандалай-Янгон

Мандалай (төмөр замын зангилаа)

Лашио-[Муз (хилийн өртөө ба өөр царигтай
төмөр замтай холбогдох газар) - (Руэли,
Хятад)]

Калай-[Таму (хилийн өртөө ба өөр царигтай
төмөр замтай холбогдох газар) - (Жирибам,
Энэтхэг)]

Баго (төмөр замын зангилаа)

Танпьюзаят (төмөр замын зангилаа) - [Три
Пагод Пасс (хилийн өртөө) - (Три Пагод
Пасс, Тайланд)]

Танпьюзаят (төмөр замын зангилаа (-Йе

Янгон (далайн боомтын өртөө)

БАЛБА

Биргунж-Энэтхэгийн хил залгаа

Биргунж (хилийн өртөө)

(Раксуль, Энэтхэг)

[Какарвитта-Брахма Мандий]

(Панитанкий, Энэтхэг)

[Канкарвитта (хилийн өртөө)

Брахма Мандий (хилийн өртөө)]

(Танакпур, Энэтхэг)

Жанакпур- Энэтхэгийн хил залгаа

Жанакпур (хилийн өртөө)

(Жаянагар, Энэтхэг)

ПАКИСТАН

Кохи Тафтан-Вага

(Миржаве, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

Кохи Тафтан (хилийн өртөө)
Далбандин (төмөр замын зангилаа)
Спезанд (төмөр замын зангилаа)

Рохри (төмөр замын зангилаа)

Лодхран (төмөр замын зангилаа)

Каневал (төмөр замын зангилаа)
Лахор (төмөр замын зангилаа)
Вага (хилийн өртөө)
(Аттари, Энэтхэг)

Пешавар –Лахор

(Афганистан)
Пешавар (хилийн өртөө)
Атток (төмөр замын зангилаа)

Исламабад
Равалпинди
Шахдара (төмөр замын зангилаа)

Лахор

БНСУ Дорасан-Бусан

(Бондон, БНАСАУ)
Дорасан (хамгийн хойд өртөө)
Сеул
Сувон
Дэжеон (төмөр замын зангилаа)

Дэгу
Бусан (далайн боомтын өртөө)

ОХУ

Бусловская-Москва
(Ваникала, Финлянд)
Бусловская (хилийн өртөө)
Санкт-Петербург (төмөр замын зангилаа)

[Гвадар (далайн боомтын өртөө)]
Кветта- Бостан-Чаман (хилийн өртөө) -
(Спиндулак, Афганистан)
Хайдерабад (хилийн өртөө)-Карачи (далайн боомтын өртөө) - Кюазим (далайн боомтын өртөө)
Хайдерабад (хилийн өртөө) – Мирхупас -
Хокропар (хилийн өртөө)
Шер Шах (төмөр замын зангилаа) - Каневал
Фэйсалабад-Шандара (төмөр замын зангилаа) (Лахор-Пешаварын шугамыг холбодог)
Шер Шах – Кундьян - Атток (төмөр замын зангилаа) – Пешавар (хилийн өртөө) (Афганистан)
Шандара (төмөр замын зангилаа) Мултан

Шер Шах – Лодхран (Кохи Тафтан - Вага шугамыг холбодог)

Каневал-Лодхран (Кохи Тафтан-Вага шугамыг холбодог)

Иксан (төмөр замын зангилаа)-Мокпо (далайн боомтын өртөө)
Гваньян (далайн боомтын өртөө)

МГА-Волховстрой-Кошта-Вологда
-Котельнич (төмөр замын зангилаа)
Екатеринбург (төмөр замын зангилаа)

<u>Москва</u> (төмөр замын зангилаа)	Котельнич (төмөр замын зангилаа) (Красное-Находка шугамыг холбодог) (Красное-Находка шугамыг холбодог)
Суземка-Москва (Зерново, Украин) Суземка (хилийн өртөө) <u>Брянск</u> <u>Москва</u> (төмөр замын зангилаа)	(Красное-Находка шугамыг холбодог)
Красное-Находка (Осиновка, Беларусь) Красное (хилийн өртөө) <u>Смоленск</u> <u>Москва</u> <u>Нижний Новгород</u> <u>Котельнич</u> (төмөр замын зангилаа) <u>Екатеринбург</u> (төмөр замын зангилаа)	<u>Санкт-Петербург</u> Курган-Утяк (хилийн өртөө) - (Петропавловск, Казахстан) Челябинск-Карталий (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө)- (Тоболь, Казахстан) Карталий (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) - Орск (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө)-(Никельтау, Казахстан) Орск (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) - Оренбург - (Илецк, ОХУ) - (Актюбинск, Казахстан) <u>Локот</u> (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) - (Аул, Казахстан) <u>Локот</u> (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) - (Аул, Казахстан)
Татарская (төмөр замын зангилаа)	
<u>Новосибирск</u> (төмөр замын зангилаа)	
<u>Красноярск</u> <u>Иркутск</u> Улан-Удэ Заудинск (төмөр замын зангилаа) Каримская (төмөр замын зангилаа)	<u>Наушки</u> (хилийн өртөө) - (Сүхбаатар, онгол) <u>Забайкальск</u> (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) (Манжур, Хятад)
Усурийск (төмөр замын зангилаа)	<u>Гродеково</u> (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) -(Суйфен, Хятад)
Барановский (төмөр замын зангилаа)	<u>Хасан</u> (хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох газар) - (Туманьян, БНАСАУ)
Угловая (төмөр замын зангилаа) <u>Находка</u> (төмөр замын зангилаа ба төмөр замын зангилаа)	<u>Владивосток</u> (далайн боомтын өртөө) <u>Восточный</u> (далайн боомтын өртөө)
Москва-Самур <u>Москва</u> <u>Рязань</u>	

Кочетовка (төмөр замын зангилаа)

Грязи (төмөр замын зангилаа)

Волгоград (далайн боомтын өртөө)

Аксарайская (төмөр замын зангилаа
болон хилийн өртөө)

Астрахань

Махачкала (далайн боомтын өртөө
ба усан онгоцны терминал)

Самур (хилийн өртөө)

(Яалама, Азербайжан)

СИНГАПУР

Вудлэндс-

(Жохор Бару, Малайзи)

Вудлэндс (хилийн өртөө)

ШРИ ЛАНКА

Катарагама-Катюнайке

[Катарагама

Хамбантота

Матара]

Коломбо (далайн боомтын өртөө)

Шри Жаяварденепура Котте

Катюнайке

Коломбо-Талайманнар

Коломбо (далайн боомтын өртөө)

Курунегала (төмөр замын зангилаа)

Махо (төмөр замын зангилаа)

Талайманнар (усан онгоцны

терминал)

ТАЖИКИСТАН

Нау-Канибадам

(Бекабад, Узбекистан)

Ртисево-Саратов-Озинки (хилийн өртөө)-
(Семиглавый Мар, Казахстан)

Волгоград Лиски

Лихая (төмөр замын зангилаа)

Ростов-Краснодарь (төмөр замын зангилаа)

Веселое (хилийн өртөө) - (Гантьяди, Гүрж)

Краснодарь (төмөр замын зангилаа-

Крымская (төмөр замын зангилаа)-

Новороссийск (далайн боомтын өртөө)

Крымская (төмөр замын зангилаа)

–Кавказ (далайн боомтын өртөө ба
усан онгоцны терминал)

Грязи

(Ганушкино, Казахстан)

Порт Оля (усан онгоцны терминал)

(Азербайжан, Лалын Бүгд Найрамдах

Иран Улс, Казахстан, Туркменистан дахь

Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан

онгоцны гарам)

(Азербайжан, Лалын Бүгд Найрамдах

Иран Улс, Казахстан, Туркменистан дахь

Каспийн тэнгисийн боомтууд руу усан

онгоцны гарам)

[Дамбулла]

Тринкомали (далайн боомтын өртөө)

(Рамесварам, Энэтхэг)

Нау (хилийн өртөө) <u>Худжанд</u> <u>Канибадам</u> (төмөр замын зангилаа ба хилийн өртөө) (Суванабад, Узбекистан)	Исфара
Пахтаабад-Яанги Базар (Сарьясья, Узбекистан) Пахтаабад (хилийн өртөө) Регар <u>Душанбе 2</u> Душанбе 1 Яанги Базар	
Хошад-Куляб (Амузан, Узбекистан) Хошад (хилийн өртөө) <u>Курган Туб</u> (төмөр замын зангилаа) Куляб	Яван
ТАЙЛАНД Нонгхай-Падан Бесар (Танален, Лаос) Нонгхай (хилийн өртөө) Буа Яай (төмөр замын зангилаа)	[Накхон Фанон (хилийн өртөө) - (Такхек, Лаос)] [Мукдахан (хилийн өртөө) - (Саваннакет, Лаос)]
Каен Хой (төмөр замын зангилаа)	Нахонратчазима-Убонратчатани-[Чон Мек - (хилийн өртөө)-(Паксе, Лаос)]
Банпхачи (төмөр замын зангилаа)	Накхонсаван (төмөр замын зангилаа)- Денчай (төмөр замын зангилаа)-Чианмай [Накхонсаван - Маи Сод (хилийн өртөө) - (Мьянвади, Мьянмар)] [Денчай - Чьянграй-Мае Сай (хилийн өртөө) (Тачилек, Мьянмар)]
<u>Бангкок</u> (төмөр замын зангилаа)	<u>Ладхарабан</u> -Чачонсаоек (төмөр замын зангилаа)-Си Рача (төмөр замын зангилаа)- Као Чи Чан (төмөр замын зангилаа)- Саттахип (далайн боомтын өртөө) Чачоэнсао (төмөр замын зангилаа)- Араньяпрапет-Хлон Лук (хилийн өртөө)- [(Пойпет, Камбож)] Си Рача- <u>Лэмчабан</u> (далайн боомтын өртөө) Као Чи Чан- <u>МапТаПут</u> (далайн боомтын өртөө)
Нон Пла Дук (төмөр замын зангилаа)	Намток-[Три Пагода Пасс (хилийн өртөө)- (Таньюзаят, Мьянмар)]
Хат Яай (төмөр замын зангилаа)	Сунгай Колок (хилийн өртөө)-(Рантау Панжан, Малайзи)
Падан Бесар (хилийн өртөө) (Падан Бесар, Малайзи)	

ТУРК

Какипуль-Капикой

(Болгар, Европ)

Какипуль (хилийн өртөө)

Истанбул

Эскисехир (төмөр замын зангилаа)

Анкара

Калин (төмөр замын зангилаа)

Сивас

Сетинкая (төмөр замын зангилаа)

Малатьяя (төмөр замын зангилаа)

Татван-Ван (усан онгоцны уулзвар)

Капикой

(Рази, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

ТУРКМЕНИСТАН

Туркменбаши -Чарджев

(Баку, Азербайжан)

Туркменбаши

(усан онгоцны терминал)

Ашгабат

Тенжен

Мари (төмөр замын зангилаа)

Туркменабад (төмөр замын зангилаа
ба хилийн өртөө)

(Ходчадавлет, Узбекистан)

УЗБЕКИСТАН

Келес-Ходчадавлет

(Сари-Агаш, Казахстан)

Келес (хилийн өртөө)

Тукумачи (төмөр замын зангилаа)

Хаваст (төмөр замын зангилаа)

Алаюнт-Баликесир-Измир (хилийн өртөө)

Самсум (далайн боомтын өртөө)

Карс (төмөр замын зангилаа)-Догучапи
(хилийн өртөө ба өөр царигтай төмөр замтай
холбогдох газар)-(Ахурян, Армян)

[Карс (төмөр замын зангилаа, хилийн өртөө
ба өөр царигтай төмөр замтай холбогдох
газар (Ахалкалаки, Гүрж)]

Топпракаль (төмөр замын зангилаа)-Адана-
Мерсин (далайн боомтын өртөө)

Топпракаль (төмөр замын зангилаа)
-Искендерун (далайн боомтын өртөө)

(Азербайжан, Лалын Бүгд Найрамдах
Иран Улс, Казахстан, ОХУ дахь Каспийн
тэнгисийн боомтууд руу усан онгоцны гарам)

Парахат-Сарахс (хилийн өртөө ба өөр
царигтай төмөр замтай холбогдох газар)
(Сарахас, Лалын Бүгд Найрамдах Иран Улс)

Газоджак (хилийн өртөө)-(Питняк-К.П.449,
Узбекистан)-Дашовуз-Тахяташ (хилийн
өртөө) - (Узбекистан)

Озодлик - [Ангрен - Халхобад] - Пап (төмөр
замын зангилаа) - Коканд Сырдаринская
Бекабад (хилийн өртөө) - (Нау-Канибадам,
Тажикистан)-Суванабад (хилийн өртөө)-
Коканд (төмөр замын зангилаа)-Маргилан-
Андижан (хилийн өртөө)-(Ош, Киргизстан)

Самарканд
Улугбек
Навой (төмөр замын зангилаа)
Бухара

Коканд (төмөр замын зангилаа) -
Пап(төмөр замын зангилаа)-Наманган

Тинчлик-Учкудук-Нукус-Кунград-Каракалпак
(хилийн өртөө) - (Оазис, Казахстан)
Карши (төмөр замын зангилаа) - Ташгузар
(төмөр замын зангилаа) - (Деханабад
-Дарбанд) - Бойсан-Кумкургран (төмөр
замын зангилаа) - Сариясья (хилийн өртөө)
-(Пахтабад, Тажикистан)
Карши (төмөр замын зангилаа) - РЗД
154 (хилийн өртөө) – Талимаржан
-Керкичи (төмөр замын зангилаа)-(Келиф,
Туркменистан) - Термез (төмөр замын
зангилаа) - Галаба (хилийн өртөө)-(Хайртон,
Афганистан)
Термез (төмөр замын зангилаа)-Кумкургран
(төмөр замын зангилаа)-Сарьясья (хилийн
өртөө)-(Пахтабад, Тажикистан)

Ходчадавлет(хилийн өртөө)
(Туркменабад, Туркменистан)

ВЬЕТНАМ

Лао Сай-Хошимин Сити

(Хеку, Хятад)
Лао Сай (хилийн өртөө)
Дон Ан (төмөр замын зангилаа)
Ен Вьен (төмөр замын зангилаа)
Гиалам (төмөр замын зангилаа)
Ханой
Тан Ап (төмөр замын зангилаа)

Куан Триу
(Ханой-Дон Дан шугамыг холбодог)
Хайфон (далайн боомтын өртөө)

[Му Гиа (хилийн өртөө)-(Лаос)]
[Вун Ан (далайн боомтын өртөө)]

Данан
Хошимин сити
(төмөр замын зангилаа)

[Вун Тау (далайн боомтын өртөө)]
[Лок Нинх муж (хилийн өртөө)-(Крати
Камбож)]

Ханой-Дон Дан

Ханой
Гиалам (төмөр замын зангилаа)
Ен Вьен (төмөр замын зангилаа)

(ЛаоСай Хо Хошиминсити шугамыг
холбодог)

Лим(төмөр замын зангилаа)

Фа Лай (төмөр замын зангилаа)-Халонг
(далайн боомтын өртөө)

Кэп (төмөр замын зангилаа)

Халонг (далайн боомтын өртөө)
Куан Триу

Дон Дан (хилийн өртөө)
(Пиншянь, Хятад)

Хавсралт 2

ТРАНС-АЗИЙН ТӨМӨР ЗАМЫН СҮЛЖЭЭНИЙ ТЕХНИКИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮДЭД ХАМААРАХ УДИРДАХ ЗАРЧМУУД

1. Ерөнхий зүйл

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээг хөгжүүлэхэд энэхүү хэлэлцээрийн хавсралт 1-д тодорхойлсон техникийн үзүүлэлтүүдэд хамаарах дараах зарчмуудыг удирдлага болгоно. Талууд эдгээр зарчмыг төмөр замын шинэ хэсэг барих, түүнчлэн одоо байгаа замыг сайжруулах болон шинэчлэхэд аль алинд нь мөрдлөг болгох талаар бүх талын хүчин чармайлт гаргана.

2. Шугамын хүчин чадал

Олон улсын ач холбогдолтой төмөр замын шугамууд нь барааны болон зорчигчдын үр дүнтэй, найдвартай, үр ашигтай тээвэрлэлтийг хангахын тулд зохих хүчин чадлаар хангагдсан байна.

3. Ачааны овор хэмжээ

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээ нь НҮБ-ын АНДЭЗНК-ын гишүүн улсуудын олон улсын олон төрөлт тээвэрлэлтийн нэгдсэн сүлжээг тодорхойлоход чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болох тул төмөр замын одоо байгаа шугамыг шаардлагатай тохиолдолд сайжруулах болон шинэ шугамыг байгуулахад ISO-ийн стандартын дагуу доод тал нь 20 фут болон түүнээс дээш урттай чингэлгийг саадгүй тээвэрлэх чадвартай байна.

4. Авцалдан зохицох байдал

Техникийн шаардлага нь олон улсын ач холбогдолтой төмөр замын шугамын дагуу олон улсын бараа, чингэлгийн тээвэрлэлтийг аливаа саадгүй тээвэрлэх бололцоог хангасан байх ёстой. Эл зорилгоор төмөр замын шугамууд болон холбогдох дэд бүтэц болон тоног төхөөрөмж нь нефтийн бүтээгдэхүүн, нүүрс, эрдэс бодисын хүдэр, цемент болон үр тариа зэрэг ачааг хүнд даацын галт тэргээр тээвэрлэх болон шилжүүлэн ачихад олон улсын шаардлагыг хангасан байна.

Талууд нь хөрш зэргэлдээ улсуудын болон олон улсын ач холбогдолтой төмөр замын шугам дайран өнгөрч байгаа бусад улсын техникийн шаардлагыг харгалзан үзэх бөгөөд төмөр замын хоорондын техникийн саад хязгаарыг арилгах болон авцалдан зохицох байдлыг хангахын тулд шугамыг сайжруулахад хүчин чармайлт гаргана.

Төмөр замын царигийн хэмжээ ижил буюу шинээр ижил царигтай зам барих тохиолдолд олон улсын тээвэрлэлтэд хэрэглэж буй хөдлөх бүрэлдэхүүний хоорондоо авцалдан зохицох, тухайлбал тоормосны систем болон холболтын таарч тохирох асуудал чухлаар тавигддаг. Энэ тохиолдолд төмөр замын хил дамжсан үйл ажиллагааг үр ашигтай байлгахын тулд хийн тоормостой болон таарч тохирох холболтын системтэй хөдлөх бүрэлдэхүүнийг ашиглах шаардлагатай.

Лавлагааны зорилгоор, Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний царигийн тухай мэдээллийг харуулав. Үүнд:

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний
төмөр замын царигийн өргөн (мм)

1,000	1,067	1,435	1,520	1,676
1. Бангладеш ¹ 2. Камбож 3. Лаос 4. Малайз 5. Мьянмар 6. Сингапур ³ 7. Тайланд 8. Вьетнам ⁴	Индонези	1.Хятад ² 2.БНАСАУ 3.БНСУ 4.Лалын Бүгд Н а й р а м д а х Иран Улс 5.Турк	1.Армян 2.Азербайжан 3.Гүрж 4.Казахстан 5.Киргиз 6.Монгол 7.ОХУ 8.Тажик 9.Туркмен 10.Узбек	1.Бангладеш 2.Энэтхэг 3.Балба 4.Пакистан 5.Шри Ланка

Транс-Азийн төмөр замын сүлжээнд шинээр элсэх бололцоотой гишүүн улсууд: Япон (1,067 мм өргөн) болон Филиппин (1,067 мм өргөн).

- 1.Тухайн улсын төмөр замын зарим хэсэг.
2. Мөн (Вьетнамаас болон Вьетнам руу) 1000 мм өргөнтэй шугам оруулах.
3. Малайзийн төмөр замын үйлчилгээ.
4. Мөн 1,435 мм өргөнтэй ба хоёр 1,000/1,435 мм өргөнтэй давхар шугам оруулах.

5. Чингэлгийн терминалын стандартууд

Олон улсын олон төрөлт тээвэрлэлт нь чингэлгийн үр ашигтай терминалтай байхыг шаарддаг. Транс-Азийн төмөр замын сүлжээний дагуу олон улсын чингэлгийн терминалууд нь:

- гол замын шугамд аль болохоор ойрхон байршилтай байх бөгөөд терминалд орох болон гарахад цаг алдахгүй байх;
- бусад ачих буулгах цэгүүдээс хол зайтай байж, ямар нэгэн зэрэгцээ хөдөлгөөнүүдэд саад учруулахгүй байх;
- автомашинаас төмөр замын тээврийн хэрэгсэлд найдвартай шилжүүлэн ачих явдлыг хангахын тулд автозамын тээвэрт ойрхон чөлөөтэй байх;
- ачаа ачих болон буулгахад маневр хийхэд хангалттай урт замтай байх;
- ISO-ийн стандартын дагуу доод тал нь 20 фут болон түүнээс дээш урттай чингэлгийг ачих, буулгах чадвартай боомтын кран, ачигч, ачаа өргөх болон механик аргаар ачаа боловсруулдаг төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байх;
- өргөтгөл хийх бололцоог төлөвлөсөн байх;
- бараанд гаалийн үзлэг хийх барилга байгууламжаар хангасан байх шаардлагатай.

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn
Утас: 262420
Хэвлэлийн хуудас: 40,5
Индекс: 200003